SZENTIRÁS

Ujszövetségi

Szentirás

Görög eredetiből
forditotta és magyarázta

P. Békés Gellért bencés és P. Dalos Patrik oratoriánus

Amerikai kiadás

YOUNGSTOWN, OHIO
1966

NIHIL OBSTAT

P. Vincentius T o m e k Praep. Gen. S.P.

P. Stephanus B o r b é l y S.J.

IMPRIMI POTEST

Romae, die 10. apr. 1955

† Bernardus K a e l i n Abb. Prim. O.S.B.

P. Caietanus A n g i l e l l a Praep. Congr. Orat.

IMPRIMATUR

Limburgi ad Lahnam, die 20 apr. 1955

† Gulielmus K e m p f, Episcopus Limburgensis

Az amerikai kiadáshoz

NIHIL OBSTAT

P. Nicolaus D e n g l O.F.M.

Censor delegatus

IMPRIMATUR

Youngstown, Ohio, die 13ª Januarii 1965

† Emmet M. W a l s h, Episcopus Youngstowniensis

ELŐSZÓ.

A Szentirás iránt ma világszerte általános érdeklődés mutatkozik. XII. Pius pápa „Divino afflante Spiritu" kezdetü, bibliai tanulmányokról szóló körlevelében kifejezetten óhajtja, hogy a Szentirást napjaink tudományos követelményeinek megfelelően fordítsák le a mai élő nyelvekre. A Szentatya óhajának akarunk elegettenni, amikor az Ujszövetségi Szentirást mai magyar nyelven, könnyen kezelhető kiadásban az otthoni és külföldi magyarság kezébe adjuk.

A Szentirás az emberi szóban „megtestesült" isteni Ige. Amint Jézus Krisztusban valóságos emberi testet öltött az Isten Igéje, ugy öltötte magára a leirt szó és a nyomtatott betü testét a Szentirásban. És amint a testé lett Ige minden hivő számára az élet kenyere az Eukarisztiában, ugy kell a könyvben testet öltött igének is lelki életünk mindennapi kenyerévé válnia.

A Szentirás gyakori olvasására buzdit az emlitett körlevél is. „Üdvösségünk szerzőjét, Krisztust, — irja a Szentatya — az emberek annál tökéletesebben fogják megismerni, annál lángolóbban fogják szeretni, példáját annál hüségesebben fogják követni, minél nagyobb odaadással törekednek a Szentirás, főkép az Ujszövetség megismerésére és elmélkedő olvasására."

Azzal a szivbeli jókivánsággal adom magyar testvéreim kezébe az Ujszövetségi Szentirás uj, görög eredetiből készült fordításának második kiadását, hogy

Krisztus Urunk s benne Isten teljesebb ismeretére és szeretetére vezesse, az élet megpróbáltatásai közt megerősitse, mennyei békével és tiszta örömmel töltse el mindnyájuk lelkét, valahányszor Isten igéjét olvassák.

Róma, 1955 Gyümölcsoltó Boldogasszony ünnepén.

Dr. Zágon József

BEVEZETÉS.

Az Ujszövetségi Szentirás jelen forditása görög eredetiből készült mai magyar nyelven, a szöveg értelme szerint beosztott, áttekinthető formában. Elsősorban lelkipásztori célt: a hivő magyarság lelki javát akarja szolgálni, de egyben a mai szentirástudomány követelményeinek is mindenben meg akar felelni.

A forditásnál, a ma általánosan elfogadott elv szerint, nemcsak azt tartottuk föladatunknak, hogy az idegen szöveget forditsuk magyarra, hanem hogy a szerző eszméit és gondolatait szólaltassuk meg a mai élő magyar nyelven. Nemcsak hazai ruhába akartuk öltöztetni a görögnyelvü evangéliumokat és apostoli iratokat, hanem magyar nyelven akartuk életre kelteni és elmondani Isten ujszövetségi kinyilatkoztatását. Ebből természetesen nem következik, hogy forditásunk a szent szöveg szabad átirása. A magyarosságra való törekvés mellett hüségesen és pontosan akartuk adni az eredeti szöveget.

Ennek az elvnek megfelelően a görög stilust a magyar nyelv természetéhez és kifejezésmódjához, alkalmaztuk (pl. a hatalmas, kinek szent az ő neve = Ő, a Hatalmas és a Szent; alkalmas népet készitendő az Urnak = az Ur iránt készségessé tegye a népet). A hosszu körmondatokat a lehetőség szerint rövidebb és áttekinthetőbb magyar mondatokra bontottuk föl (pl. szent Lukács evangéliumának előszava). A szent szövegben előforduló kisebb, ugrásszerü kihagyásokat megfelelő szavakkal egészitettük ki. A görög szövegben helyenként előforduló héber kifejezéseket pedig értelem szerint forditottuk (pl. üdvösség

szarva = erős szabaditó; mi közöm veled = mi bajod velem).

A stilus fordulatosságának kedvéért a gyakran ismétlődő „legei" = mondá igét olyan kifejezéssel helyettesitettük, amely megfelel a szövegben utána következő idézetnek (pl. szólt, megjegyezte, kérdezte, felelt, kiáltott, folytatta, elhiresztelte, stb.). Ezt a szempontot más, gyakrabban előforduló szónál is követtük.

A mai nyelvhasználatnak megfelelően következetesen elkerültük a régies és félmult igealakokat (pl. lőn, látá, eljövének, vevén, várja vala, stb.), a szenvedő szerkezetet, a népies vagy elavult kifejezéseket (atyafi, malaszt, inaszakadt, ördöngős, bélpoklos) és a régies szóalakokat (reá, őtet, szivökben).

Az áttekinthetőség kedvéért a régi fejezet-beosztás helyett a mai szentirástudományban és a modern forditásokban elfogadott, értelemnek megfelelő beosztást alkalmaztuk, helyenként saját fölfogásunkat követve. Az Ujszövetség különböző iratait tehát főrészekre, a főrészeket pedig további részekre bontottuk; a részeken belül a rövidebb, összefüggő szakaszoknak is külön cimet adtunk.

A könnyebb megértés kedvéért a beszédeket és párbeszédeket idézőjelbe tettük. Némely résznek pedig belső ritmusa és lendülete miatt költői formát adtunk (pl. Miatyánk, Jézus hálaadása, szent János előszava, a szeretet himnusza, stb.). Verses formában irtuk az Ószövetségből vett költői idézeteket is.

Forditásunkat még élénkebbé akartuk tenni azzal, hogy a szövegben előforduló zsoltáridézeteket Sik Sándor költői forditásából vettük át. Egy-két esetben, amikor ez a forditás tulságosan szabadnak látszott, vagy a szövegösszefüggés az idézet módositását követelte, Sik szövegét kissé megváltoztattuk.

Annak ellenére, hogy fordításunk A. Merk kritikai szövege alapján (6. kiadás) görög eredetiből készült, a Vulgáta hagyományos szövegét sem akartuk mellőzni. Ezért, amikor a Vulgáta valamit hozzáfüz a görög szöveghez, többnyire zárójelben hoztuk szövegünkben, amikor pedig eltér a görög szövegtől, a jegyzetek közé tettük.

Munkánk folyamán fölhasználtuk a mai szentirástudomány legujabb müveit, de tekintettel voltunk a magyar fordításokra is. A jelen kiadás kereteihez mérten szövegünkhöz nem irtunk hosszu magyarázatokat, hanem csak a szükséges jegyzetekre szoritkoztunk. A jegyzetek néhol kevésbbé érthető szavakat, kifejezéseket vagy mondatokat magyaráznak, másutt egy-egy példabeszéd tanitását, vagy összefüggő szakasz lényeges gondolatait foglalják össze. Ezekben az általánosan elfogadott magyarázatokat és véleményeket követtük.

Munkánk céljával, természetével és módszerével kapcsolatban ezeknek elmondását tartottuk szükségesnek.

Végül nem mulaszthatjuk el, hogy őszinte szivből köszönetet ne mondjunk P. Iróffy Zsolt bencésnek, aki jelen kiadásunkban az Apostolok Cselekedeteit és szent Péter apostol két levelét forditotta, a magyar jezsuita atyáknak, akik P. Borbély István vezetésével a kéziratot átnézték és értékes megjegyzéseikkel támogatták munkánkat, P. Karikás Günter bencésnek, aki a korrektura gondos és fáradságos munkáját végezte, s mindazoknak, akik munkánkban valamilyen formában segitségünkre voltak.

Róma, 1951 Szent István király ünnepén.

* * *

Szentirás-forditásunk 2. kiadásában először is köszönetet mondunk azért a megértő, szives fogadtatásért, amelyben a magyar közönség ujszerü vállalkozásunkat részesitette. Több, sajtóban megjelent birálat és magánlevél tanuskodik róla, hogy munkánk otthon és külföldön kedvező visszhangra talált.

Második kiadásunk lényegében egyezik az elsővel, szem előtt tartva azonban különböző, hozzánk érkezett megjegyzéseket, többhelyütt javitottunk a szövegen. Legfontosabb javitásunk a Jakab-levél 5, 15-ből szedési hiba folytán sajnálatosan kimaradt dogmatikus jelentőségü szavak pótlása. Ezenkivül számos sajtóhibát küszöböltünk ki, több apró kihagyást pótoltunk, helyenként pedig — elsősorban az evangeliumokban — néhány uj, találóbb kifejezést használtunk.

Róma, 1955 március 15-én.

A forditók

ELŐSZÓ AZ AMERIKAI KIADÁSHOZ

"Ti adjatok nekik enni" (Mt. 14, 16).

Az utóbbi években mind gyakrabban és sürgetőbben intéztek olvasóink lapunkhoz, a "KATOLIKUS MAGYAROK VASÁRNAPJA"-hoz kérést, hogy küldjünk nekik Szentirást — még pedig nagybetüset. Sokáig kitértünk a kérések elől, mig egyszer csak megütöttek az Ur Jézus apostolokhoz intézett szavai: **"Ti adjatok nekik enni!"** Az embereknek joguk van az Urnak égi kenyerére, amit ránkhagyott a Szentirásban. Akármilyen áldozatba is kerüljön, eleget kell tennünk a kéréseknek: Szentirást kell adnunk a szétszórt magyarok kezébe.

A Rómában megjelent kiadást a legtöbben, akik hozzánk fordultak, nem tudják olvasni, mert igen kis betüvel nyomták. Azonkivül az 1957-ben megjelent harmadik kiadás már el is fogyott. Ezért kértük és megkaptuk a forditók engedélyét, hogy a harmadik kiadás alapján a Szentirást Amerikában kiadjuk. Nekifogtunk a munkának, amit most Szent Pál apostol buzditásával bocsátunk utjára: **"Mindazt, amit valaha megirtak, okulásunkra irták, hogy az Irásból türelmet és vigasztalást meritsünk reményünk megerősitésére. Adja nektek a türelem és vigasztalás Istene, hogy Krisztus Jézus akarata szerint egyetértők legyetek. Igy egy szivvel, egy szájjal magasztalhatjátok Istent, Urunk Jézus Krisztus Atyját" (Róm. 15, 4-6).**

Bár őrizné meg a mi reményünket is és vezetne egyetértésre bennünket is Krisztus Urunknak az Evangéliuma, hogy mi magunk is vigasztalást találjunk és Istent ezáltal életünkkel is magasztalhassuk.

Erdélyi ferences atyák.

Az Ujszövetségi Szentirás.

Az Ujszövetségi Szentirás huszonhét, tartalmát és müfaját tekintve különböző irat gyüjteménye. Az iratok keletkezési ideje sem azonos: az elsőt, szent Pál Thesszalonikaiakhoz irt első levelét, Klaudiusz császárságának (41—54) utolsó éveiben olvasták cimzettjei, az utolsót, a Jelenések Könyvét pedig Domiciánusz kegyetlen uralmának (81—96) vége felé irta szent János apostol.

Abban azonban megegyeznek ezek az iratok, hogy valamennyi a Szentlélek különleges inditására és isteni vezetésével készült, vagyis sugalmazott irásmü. A Szenthagyományon kivül ez a huszonhét irat tartalmazza Isten ujszövetségi kinyilatkoztatását.

Az Ujszövetség uj és örök kegyelmi kapcsolat Isten és az emberiség között, amelyet Jézus Krisztus valósitott meg: az ő megváltó életmüvének leirását, vallási és erkölcsi tanitását ill. annak kifejtését olvassuk az **Ujszövetségi Szentirásban.**

Az Ujszövetségi Szentirás első négy könyve történeti könyv: Jézus Krisztus életét és tanitását, szenvedését és megdicsőülését mondja el. A Megváltó történeténél örvendetesebb hirt, **Evangéliumot,** nem ismer a világ.

Az ötödik könyv szintén történeti: az **Apostolok Cselekedetei.** Tulajdonképen az evangéliumoknak folytatása és arról számol be, hogy három évtized apostoli munkája során hogyan bontakozott ki és terjedt el Jézus müve, az Egyház, az egész római birodalomban.

A bontakozó Egyház hiveinek, akár a zsidóságból, akár a pogányságból tértek meg, hamarosan támadtak uj hitükkel kapcsolatban elméleti és gyakorlati kérdéseik. Választ azoktól vártak, akik a Mester müvének és tanitásának hiteles tanui és hirdetői voltak. Az apostolok, ha élőszóban nem tehették, levélben válaszoltak. Igy született kb. fél század folyamán a huszonegy **Apostoli Levél** irodalma.

Amikor pedig Krisztus hiveit a vértanuság utjára kényszeritette a pogány Róma kegyetlensége, az Ószövetség prófétai vigasztalásának példájára, a **Jelenések könyvében** a Bárány győzelmével erősitette meg üldözött testvéreit szent János apostol, a patmoszi látnok. Utolsó látomása, a mennyei Jeruzsálem, nemcsak az Ujszövetségi Szentirás végét jelzi, hanem Isten kinyilatkoztatásának végső célját és beteljesülését is: a hivő emberiség örök boldogságát a Szentháromság isteni életközösségében.

A NÉGY EVANGÉLIUM.

Ez az szó: **evangélium** az első kereszténynek a krisztusi megváltásról szóló szóbeli örömhirt, az apostoli igehirdetést jelentette. A kereszténység elterjedésével azonban szükségessé vált a szájhagyományon élő evangélium leirása. Az igy keletkezett irott evangéliumok megtartották a szóbeli örömhir **eredeti** elnevezését.

Az apostoli időkben többen megirták Jézus történetét. Az Egyház azonban ezek közül az iratok közül csak négyet vett föl szent könyvei közé, s csak ezt a négy irásmüvet tartja közvetlenül vagy közvetve apostoli eredetü, Szentlélektől sugalmazott, hiteles evangéliumnak.

Amikor a négy evangéliumról, Máté, Márk, Lukács és János evangéliumáról beszélünk, ez azt jelenti, hogy ezek az irásmüvek az egyetlen szóbeli Evangéliumnak, Jézus megváltó müvének és tanitásának négyfajta megfogalmazása.

Az első három evangélium föltünően hasonlit egymáshoz, nemcsak anyagának kiválasztásában, hanem elbeszélésében is. Ezért az első hármat szinoptikus (együttlátó) evangéliumnak nevezik. A negyedik evangélium viszont nagyrészt olyan eseményeket és tanitásokat mond el, amelyek az előzőkben nem fordulnak elő.

Szent Máté evangéliuma.

Az első evangélium szerzője szent Máté, másik nevén Lévi, Alfeus fia (Mk 2, 14; Lk 5, 27), aki egyike volt a tizenkét apostolnak. Mielőtt csatlakozott volna Jézushoz, vámszedő volt a Genezáret-tó partján, Kafarnaumban. Példaadó készséggel követte az Ur hivó szavát (Mt 9, 9), s attól fogva állandó tanuja volt tanitásának és tetteinek.

Urunk mennybemenetele után először a zsidóknál, később más pogány népeknél hirdette az evangéliumot. Az utóbbira vonatkozólag pontosabb adataink nincsenek. A hagyomány szerint vértanusággal fejezte be életét. Az Egyház szeptember 21-én ünnepli.

Evangéliumát a megtért zsidóknak szánta és röviddel Palesztina elhagyása előtt, igehirdetésének pótlására irta. Nyilvánvaló célja az volt, hogy a zsidóból lett kereszténveket megerősitse hitükben. Hirdeti, hogy Jézus az ősidők óta megigért Messiás, akinek személyében és müvében beteljesedtek a próféták jövendölései. Egyuttal a zsidóknak a Messiásról és a messiási országról kialakult téves fölfogását is megcáfolja, és azt bizonyitja, hogy a hitetlen zsidóság letért az üdvösség utjáról.

Az evangélium megirásának időpontja az első század ötvenes éveire tehető, mert szent Ireneusz († 202) szerint akkor készült, amikor Péter és Pál Rómában tanitottak és egyházat alapitottak. Nyelve, Pápiász (75—150) hierapoliszi püspök szerint, héber, vagyis az akkor Palesztinában használatos arám volt, melyet a pogányságból megtért keresztények számára hamarosan leforditottak görögre. Ez a görög szöveg terjedt el az Egyházban, az arám nyelvü elveszett.

A müvészi gonddal fölépitett irásmü bevezetése Jézus gyermekkoráról és müködésének előkészitéséről szól. Az első rész Jézus galileai, a második judeai müködését irja le. A harmadik rész az Üdvözitő megváltó szenvedésének és föltámadásának elbeszélése.

JÉZUS KRISZTUS EVANGÉLIUMA SZENT MÁTÉ SZERINT.

Jézus gyermekkora.

1. **Jézus Krisztus nemzetségtáblája.** Jézus Krisztus nemzetségtáblája, aki Ábrahám fiának, Dávidnak, volt a fia.

2 Ábrahám fia Izsák volt, Izsák fia Jákob, Jákob fiai pedig Juda és ennek testvérei. 3 Juda fiai Támártól Fáresz és Zára, Fáresz fia Ezron, Ezron fia Árám, 4 Árám fia Aminádáb, Aminádáb fia Náásszon, Náásszon fia Szálmon, 5 Szálmon fia Ráhábtól Booz, Booz fia Ruttól Obed, 6 Obed fia Jessze, Jessze fia pedig Dávid király.

7 Dávid király fia, Uriás feleségétől, Salamon volt. 8 Salamon fia Roboám, Roboám fia Ábia, Ábia fia Áza, 9 Áza fia Jozafát, Jozafát fia Jorám, Jorám fia Oziás, 10 Oziás fia Joátám, Joátám fia Ákáz, Ákáz fia Ezekiás, 11 Ezekiás fia Manasszes, Manasszes fia Ámon, Ámon fia Joziás, Joziás fiai pedig Jekoniás és ennek testvérei a babiloni fogság idején.

1—17: Lk. 3, 23—38.

1. **Jézus** héberül Jehosuah vagy röviden Jésuah, jelentése Isten a szabaditó, az üdvözitő. A görög **Krisztus** szó általában fölkentet, a Szentirásban Isten Fölkentjét, a Messiás-királyt jelenti. — Az ószövetségi zsidók nyilvántartották elődeiket és messzemenő nemzetségfákat szerkesztettek. Szent Máté nemzetségtáblája azt bizonyitja, hogy Jézus Ábrahám törzséből és Dávid király családjából származott.

2. Jákob tizenkét fia közül **Juda** azért szerepel név szerint, mert törzséből származott Dávid király és a Messiás.

11. Babilonia 605-ben, 598-ban és 587-ben tizezerszámra hurcolták el a judeai zsidókat.

12 A babiloni fogság után Jekoniás fia Szálátiel
volt, Szálátiel fia Zorobábel, 13 Zorobábel fia Ábiud,
Ábiud fia Eliákim, Eliákim fia Ázor, 14 Ázor fia Szá-
dok, Szádok fia Ákim, Ákim fia Eliud, 15 Eliud fia
Eleázár, Eleázár fia Mátán, Mátán fia Jákob, 16 Jákob
fia pedig József, Mária férje. Mária a Krisztusnak
nevezett Jézus szülőanyja.

17 E szerint a nemzedékek összege: Ábrahámtól
Dávidig tizennégy nemzedék, Dávidtól a babiloni
fogságig tizennégy nemzedék és a babiloni fogságtól
Krisztusig tizennégy nemzedék.

Jézus születése. 18 Jézus Krisztusnak ez az ere-
dete: Anyja, Mária, József jegyese, még egybekelésük
előtt méhében fogant a Szentlélektől. 19 Férje, József,
igaz ember volt és mivel nem akarta rossz hirbe hozni,
az volt a szándéka, hogy titokban bocsátja el. 20 Mi-
közben ezen gondolkodott, álmában megjelent az Ur
angyala és igy szólt: „József, Dávid fia, ne félj attól,
hogy feleségül vedd Máriát, hiszen a Szentlélektől

16. **Mária** héber formája Mirjám, arám jelentése urnő. — **József** nem természetes atyja Jézusnak, ezért az evangelista megszakitja a fölsorolást és nem is mondja Jézust az **ő fiának.** Mivel azonban Mária és József törvényes házassága idején született, a nyilvánosság és a törvény előtt József volt az atyja.

17. A fölsorolt nemzedékek sora hiányos: szent Lukács 56-ot sorol föl. A háromszor tizennégy nemzedék céltudatosan válogatott. Nyilván Dávid nevének héber számértéke miatt állította össze szövegét igy a szent iró: D(á)v(i)d **mássalhangzóinak számértéke ugyanis** 4 + 6 + 4 = 14. Ezzel is azt akarja hangsulyozni, hogy Jézus Dávid fia.

18. A zsidó törvény szerint a felek a házassági szerződés után, már a lakodalom és az összeköltözés előtt is törvényes házastársak voltak, akik kölcsönös hüségre kötelezettek és élhetnek a házasélet jogaival. A B. Szüz házassági szerződésének megkötése után hosszasan távol volt rokonánál, szent Erzsébetnél. Mikor visszatért, meglátszott rajta áldott állapota. Ezen az ismerősök nem akadhattak fönn, csak szent József, aki tudta, hogy a gyermek nem tőle való.

19. Szent József nemcsak törvénytisztelő volt, hanem kiméletes és jólelkü is: nem akarta Szüz Máriát házasságtörés miatt följelenteni, mert a mózesi törvény értelmében (Deut. 22, 23) megkövezték volna, hanem föltünés nélkül akarta fölbontani a házassági szerződést.

20. Szent József jogos vivódását angyali szózat oszlatta el. Megérttette vele, hogy Szüz Mária ártatlan, s gyermeke természetfölötti beavatkozás gyümölcse. Megérthette azt is, hogy a születendő gyermek világmegváltói föladatra hivatott.

van áldott állapotban. 21 Fiut fog szülni, akit te Jézusnak nevezel, mert ő szabaditja meg népét büneitől."
22 Mindez pedig azért történt, hogy beteljesedjék, amit az Ur a próféta szavával mondott:
23 „Ime a szüz méhében fogan és fiut szül,
És Emmánuelnek fogják hivni."
Ez azt jelenti: Velünk az Isten.
24 József erre fölébredt álmából és ugy cselekedett, amint megparancsolta az Ur angyala. Magához vette feleségét, 25 de nem ismerte meg, mig az világra nem hozta (elsőszülött) fiát, akit Jézusnak nevezett.

2. A napkeleti bölcsek. Amikor Jézus a judeai Betlehemben megszületett, Heródes király napiaiban bölcsek jöttek napkeletről Jeruzsálembe 2 és érdeklődtek: „Hol van a zsidók uiszülött királya? Láttuk csillagát napkeleten és eljöttünk, hogy hódoljunk neki."
3 Ennek hallatára Heródes király megriadt, és vele egész Jeruzsálem. 4 Összehivta valamennyi főpapot és a nép irástudóit, s tudakozódott tőlük, hol kell a Messiásnak születnie. 5 Azok azt válaszolták: „A judeai Betlehemben, mert igy jövendölte a próféta:

22. A meg nem nevezett **próféta** Izaiás, aki Ákáz királynak megjövendölte a szüzi foganást és szülést (7, 14).

25. **Nem ismerte meg**, a Szentirás nyelvén: nem élt vele **házaséletet**. E szavak csak azt hangsulyozzák, hogy Jézus születése előtt József szüzen élt Máriával, de azt nem mondják, hogy azután férj módjára élt volna vele. Az apostoli korig visszamenő hagyomány bizonyitja, ami különben ilyen páratlan szüzi foganás után érthető is, hogy Mária nemcsak Jézus születéséig, hanem azután is szüzességben élt szent Józseffel. Igaz, hogy később említés történik Jézus testvéreiről (Mt. 12, 46; 13, 55), de ezek csak unokatestvérek vagy más rokonok voltak, akiket a zsidók szintén testvérnek szoktak nevezni (lásd Mt. 12, 46 jegyzet).

1. **Heródes király** Kr. e. 37-től 4-ig uralkodott Palesztinában. — **Bölcs** vagy az eredeti szöveg szerint **mágosz**, csillagvizsgáló tudós, aki egyben csillagjós és álomfejtő is. — **Napkeletről**: vagy Mezopotámiából, ahol még Jézus idejében is működtek ősi csillagvizsgálók, vagy Perzsiából, ahol a mágoszok rendje kialakult. — Bálám próféta jövendölése (Num. 24, 17) terjedt-e el Előázsiában, vagy valamely perzsa jövendölés, esetleg angyali kijelentés inditotta a bölcseket a hosszu utra, aligha lehet megállapitani.

2. **Zsidók királya** kifejezésen a kortársak a Messiást értették.

3. Heródes hatalomféltésben megvénült ember volt, s az **ujszülött** királytól is hatalmát féltette, azért **riadt meg** a bölcsek kérdésére.

5. Mikeás próféta már hetedfél századdal korábban megjövendölte az Üdvözitő születési helyét (5, 1.3).

6 Te Betlehem, Juda földje,
Éppen nem vagy a legkisebb Juda fejedelmi városai között,
Mert belőled származik majd a vezér,
Aki népemet, Izraelt, kormányozza."

7 Erre Heródes titkon hivatta a bölcseket és pontosan megtudakolta tőlük a csillag föltünésének idejét. 8 Majd ezekkel a szavakkal küldte őket Betlehembe: "Menjetek, tudakozódjatok gondosan a gyermek felől. Ha megtaláltátok, jelentsétek nekem, hogy én is elmenjek és hódoljak neki." 9 Azok, miután meghallgatták a királyt, elindultak. És lám, a csillag, melyet napkeleten láttak, előttük haladt, amig végre meg nem állt a hely fölött, ahol a gyermek volt. 10 Amint megpillantották a csillagot, igen megörültek. 11 A házba lépve, ott látták a gyermeket anyjával, Máriával, és leborulva hódoltak neki. Aztán fölnyitották kincsesládájukat és ajándékot adtak neki: aranyat, tömjént és mirrhát. 12 Miután álmukban figyelmeztetést kaptak, hogy vissza ne forduljanak Heródeshez, más uton tértek vissza hazájukba.

Menekülés Egyiptomba. 13 Miután eltávoztak, az Ur angyala megjelent Józsefnek álmában és igy szólt: „Kelj föl, fogd a gyermeket és anyját, és menekülj Egyiptomba! Maradj ott, amig nem figyelmeztetlek, mert Heródes keresi a gyermeket és meg akarja ölni." 14 Ő fölkelt, még az éjjel fogta a gyermeket és anyját, s elköltözött Egyiptomba. 15 Ott maradt Heródes haláláig. Igy beteljesedett, amit a próféta szavá-

9 A rendkivüli fényjel észak-déli irányban haladt a bölcsek előtt s minden csillagjárással ellentétben szemmel láthatólag megállapodott az uj tartózkodási **hely**, egy betlehemi ház fölött, ahová a népszámlálás befejezése után költözött a Szentcsalád.

11. A bölcsek hódolata a királynak (arany), a Messiásnak (mirrha), s az Istennek (tömjén) szólt. Ajándékuk Előázsia kincseiből való. A bölcsek számát és nevét nem tudjuk. Általánosan ismert elnevezésük késői eredetü.

15. Ozeás próféta szavai közvetlenül Izrael népére vonatkoznak (11, 1), előképi értelemben pedig az Üdvözítőre.

val mondott az Ur: „Egyiptomból hivtam az én fiamat".

A betlehemi gyermekgyilkosság. 16 Amikor Heródes látta, hogy a bölcsek kijátszották, nagy haragra gerjedt és Betlehemben meg annak egész környékén megöletett minden fiugyermeket a kétévestől lefelé, a bölcsektől megtudott időnek megfelelően. 17 Akkor beteljesedett, amit Jeremiás próféta jövendölt:

18 „Kiáltás hangzik Rámában,
Hangos sirás és jajgatás:
Rákel siratja fiait
És vigasztalódni nem akar,
Mert nincsenek többé."

A Szentcsalád hazatérése. 19 Miután Heródes meghalt, az Ur angyala Egyiptomban megjelent Józsefnek álmában 20 és igy szólt: „Kelj föl, fogd a gyermeket és anyját, és menj Izrael földjére, mert meghaltak, akik a gyermek életére törtek." 21 Ő fölkelt, fogta a gyermeket és anyját, és Izrael földjére ment. 22 De amikor meghallotta, hogy Judeában Árkelausz uralkodik atyja, Heródes után, félt odamenni. Miután ujabb intést kapott álmában, Galilea vidékére költözött. 23 Odaérve Názáret városában telepedett le, hogy beteljesedjék, amit a próféták jövendöltek: Názáretinek fogják hivni.

---

16. A Betlehemben s a környékbeli falvakban megölt gyermekek száma alig lehetett több harmincnál.

18. Kr. e. 587-ben **Rámát** jelölték ki a Babilonba hurcoltak gyüjtőhelyéül. A helység Benjamin törzsbirtokán feküdt. Benjamin anyja pedig **Rákel** volt. Szent Máté azért alkalmazta az elhurcoltakat sirató anya keservét (Jer. 31, 15) a betlehemi anyákra, mert Rákelt a betlehemi uton temették el.

22. Heródes végrendelete értelmében Szamaria, Judea és Idumea Árkelausznak jutott (Kr. e. 4 — Kr. u. 6). Az uj fejedelem vérfürdővel kezdte uralmát.

23. Az evangelista valószinüleg Izaiás próféta jövendölésére gondol: „Vesszõ hajt ki Jessze törzséből, és rügy fakad gyökeréből" (11, 1). A rügy héberül **nezer;** Názáret neve is ebből a töből származik.

Jézus nyilvános működésének előkészítése.

3. Keresztelő szent János bünbánatot hirdet. Abban az időben föllépett Keresztelő János és Judea pusztájában [2] ezt hirdette: „Tartsatok bünbánatot, mert közel van a mennyek országa." [3] Ő az, akit Izaiás próféta említ, amikor így szól:

„A pusztában kiáltónak ez a szava:
Készítsétek elő az Úr útját!
Egyengessétek ösvényeit!"

[4] János teveszőrből készült ruhát viselt, csípője körül pedig bőrövet; eledele sáska és vadméz volt.

[5] Akkor kiment hozzá Jeruzsálem, egész Judea és az egész Jordán-vidék. [6] Megvallották bűneiket és megkeresztelkedtek nála a Jordán folyóban. [7] Amikor látta, hogy számos farizeus és szadduceus jön, hogy megkeresztelkedjék, így szólt hozzájuk: „Viperák fajzata! Ki tanított arra, hogy fussatok a fenyegető megtorlás elől? [8] Teremjétek hát a bünbánat méltó gyümölcsét! [9] Ne gondoljátok, hogy hivatkozhattok arra: Ábrahám a mi atyánk! — mert mondom nektek: tud az Isten ezekből a kövekből is fiakat támasztani Ábrahámnak. [10] A feisze már a fák gyökeréhez ért:

1—12: Mk 1, 2—8; Lk 3, 1—14; Jn 1, 19—28.

1. Amint Sz. Lukácstól tudjuk, Tibériusz császár uralkodásának tizenötödik évében, 28/29-ben. — **Judea pusztája** a Jordán-völgy alsó, sivár szakasza.

2. **A mennyek országa** Istennek látható, földi uralma az Anyaszentegyházban, és láthatatlan uralma az emberi lélekben; teljes megvalósulásában Istennek és a boldogoknak örök hazája.

3. Izaiás próféta (40, 3—4) a fogságból hazatérők sivatagi útjának egyengetését, Ker. Sz. János pedig jelképesen a lelkület őszinte megváltoztatását, a belső megtérést hirdeti.

6. János **keresztelése** lelki tisztulást jelképező vízbemerítés volt.

7. A **farizeusok** a mózesi törvénynek és hagyományos magyarázatának aprólékos, néha szertelenül tulzó sürgetői. A **szadduceusok** a lélek halhatatlanságát s az isteni igazságszolgáltatást tagadó, gazdag társadalmi osztály volt. — A **fenyegető hosszu** Isten elmarasztaló ítélete és büntetése.

9. Az Ábrahámtól való vérségi származás nem elég, lelki megujulásnak kell jönnie. Istennek nincs szüksége a zsidó népre, a kövekből is tud Ábrahám lelkületéhez méltó utódokat támasztani.

10. Közeledik Isten büntetése: aki nem tér meg, s nem él és tesz Isten parancsai szerint, kárhozatra jut.

Kivágnak és tüzre vetnek minden fát, amely jó gyümölcsöt nem terem. 11 Én a bünbánat jeléül csak vizzel keresztellek titeket. De az, aki utánam jön, hatalmasabb nálam. Arra sem vagyok méltó, hogy saruit hordozzam. Ő Szentlélekkel és tüzzel fog megkeresztelni titeket. 12 Szórólapáttal kezében kitakaritja szérüjét és csürbe gyüjti buzáját, a pelyvát pedig olthatatlan tüzben elégeti."

Jézus megkeresztelkedése. 13 Akkor Jézus Galileából Jánoshoz ment a Jordán mellé, hogy megkeresztelkedjék. 14 János azonban igyekezett visszatartani őt: „Nekem van szükségem a te keresztségedre, mondta, és te jössz énhozzám?" 15 Jézus igy felelt: „Hagyd el ezt most! Ugy illik, hogy teljesitsük mindazt, ami méltányos." Erre odaengedte. 16 Megkeresztelkedése után Jézus azonnal feljött a vizből, mire megnyilt neki az ég és látta, hogy Isten Lelke galamb képében leereszkedik és rászáll. 17 Akkor a mennyből ez a szózat hangzott: „Ez az én szeretett Fiam, akiben kedvem telik."

4. Jézus böjtje és megkisértése. Akkor a Lélek a pusztába vitte Jézust, hogy megkisértse az ördög. 2 Negyven nap és negyven éjjel böjtölt s végül megéhezett. 3 Odalépett hozzá a kisértő és igy szólt: „Ha

11. Ker. sz. János mély hódolattal szól a Messiásról: Vele szemben még a rabszolga munkájára sem tartja magát méltónak. Az ő vizbemeritése töredelmet jelképező és bünbánatra inditó szertartás, Krisztus keresztsége viszont a bün eltörlése és a Szentlélek kiárasztása a hivő lélekben.

12. Krisztus az itéletkor elválasztja a jókat a gonoszoktól: az előbbieknek örök boldogságot ad, az utóbbiakat kárhozatra veti.

13—17: Mk 1, 9—11; Lk 3, 21—22; Jn 1, 29—34.

13. Az Üdvözitő büntelen, de magára vállalta a világ büneit s ezért a bünös emberekkel egy sorban fölvette a bünbánat keresztségét.

16. **A galambot,** a Szentlélek Isten jelképét, János is látta (Jn 1, 32).

17. A mennyei Atya **szózata** igazolja Jézus messiási küldetését, de azt is kijelenti, hogy az Üdvözitő Isten egyszülött Fia.

1—11: Mk 1, 12—13; Lk 4, 1—13.

1. A **Lélek** a Szentlélek. A **puszta** a hagyomány szerint a judeai hegyvidéknek a Jordán és a Holttenger felé lejtő, köves szakasza. — Az **ördög** csak akkor **kisérthet,** ha a mindenható Isten megengedi.

3. A sátán nem ismerte Jézus istenemberségének titkát, de tudta, hogy Isten emberével áll szemben, ezért csábitotta csodatévő erejével való visszaélésre, vakmerő bizalomra és a hatalom önakaratu keresésére.

Isten Fia vagy, mondd, hogy ezek a kövek kenyérré váljanak." 4 Erre azt felelte: „Irva van: Nem csak kenyérrel él az ember, hanem minden igével, amely Isten ajkáról való." 5 Az ördög ezután a Szentvárosba vitte és a templomépület párkányára állitotta. 6 „Ha Isten Fia vagy, mondta, vesd le magadat! Irva van:

Angyalainak parancsolt felőled.
Tenyerükön fognak hordozni téged,
Hogy kőbe ne üssed lábadat."

7 Jézus igy felelt: „Irva van az is: Ne kisértsd Uradat, Istenedet!"

8 Végül egy igen magas hegyre vitte őt az ördög és megmutatta neki a világ valamennyi országát és azok gazdagságát. 9 „Mindezt neked adom, mondta, ha leborulva imádsz engem." 10 Jézus elutasitotta: „Takarodj, sátán! Irva van: Uradat, Istenedet imádd és csak neki szolgálj!" 11 Akkor otthagyta őt az ördög, angyalok jöttek és szolgáltak neki.

JÉZUS NYILVÁNOS MŰKÖDÉSE GALILEÁBAN.

Az evangélium örömhire Izraelben.

Jézus müködésének szintere. 12 Amikor (Jézus) meghallotta, hogy Jánost fogságba vetették, vissza-

4. Deut. 8, 3.

5. **A Szentváros** Jeruzsálem. **A templomépület** nem a szorosan vett Istenháza, hanem a templom udvarát szegélyező oszlopcsarnok; párkányáról szédületes mélység nyilt.

6. Zsolt. 90, 11—12.

7. Isten atyai gondoskodása kiterjed minden igazra, de nem védi az oktalant, aki az isteni segitségben vakmerően bizakodva próbára akarja tenni a Mindenhatót (Deut. 6. 16).

8. Az ördög megcsillogtatta az Üdvözitő képzelete előtt a földi birodalmak hatalmát és gazdagságát. Mindez természetesen nem az övé, de fölhasználhatiá az emberek megkisértésére.

10. Deut. 6, 13; 10, 20.

12—25: Mk 1, 14—20; Lk 4, 14—44; 5. 1—11.

12. Ker. sz. Jánost Heródes Antipász fejedelem fogatta el és Mahérusz várában vetette börtönbe.

vonult Galileába. 13 Elhagyta Názáret (városát) és a tómelléki Kafarnaumba, Zabulon és Neftalim vidékére, költözött. 14 Igy beteljesedett Izaiás próféta szava:

15 „Zabulon földje és Neftalim földje,
A tengermenti ut a Jordánon tul,
16 A pogányok Galileája,
A nép, mely sötétségben ült,
Nagy világosságot pillantott meg,
És világosság támadt azoknak,
Akik a halál árnyékában és országában laknak."

Az első tanitványok. 17 Ettől fogva Jézus tanitani kezdett. „Tartsatok bünbánatot, hirdette, mert közel van a mennyek országa!"

18 Mikor a galileai tenger mellett járt, látott két testvért, Simont, aki másik nevén Péter, és testvérét, Andrást. Halászok voltak és hálót vetettek a vizbe. 19 Igy szólt hozzájuk: „Jöjjetek utánam! Én emberhalászokká teszlek titeket." 20 Ők mindjárt ott is hagyták a hálót és csatlakoztak hozzá.

21 Folytatva utját másik két testvért pillantott meg: Zebedeus fiát, Jakabot, és testvérét, Jánost. Atyjukkal, Zebedeussal, éppen hálóikat foltozták a bárkában. Hivta őket is. 22 Mindjárt otthagyták atyjukat a bárkával és nyomába szegődtek.

Jézus tanit és gyógyit. 23 Jézus bejárta egész Galileát. Tanitott a zsinagógákban, hirdette országának örömhirét és meggyógyitott a nép között minden

13. **Kafarnaum** a Genezáret-tó, más nevén Tibériás-tó vagy galileai tenger, északnyugati partján épült. **Zabulon** és **Neftalim** törzsének szállásbirtoka a Genezáret-tó nyugati és északnyugati partvidékén huzódott.

15. A **tengermenti** ut a Földközi-tengernek tartó, Egyiptomot a Tigris és Eufrátesz vidékével összekötő ősi karaván ut.

16. Izaiás próféta (9, 1.2) Palesztinának erről a részéről mondja, hogy erkölcsi sötétsége hasonlit a halál birodalmának sötétségéhez. Jézus megjelenésével azonban e sötét tájon is fölvirrad.

18. **Simon, András** és **János** hallották Ker. sz. János tanuságtételét (Jn 1, 19—34), és tanui voltak a kánai csodának (Jn 2, 1—11), érthető tehát, miért hallgattak olyan készségesen az Ur hivó szavára.

21. Ez a **Jakab** az idősebb, mert volt egy másik Jakab apostol is, Alfeus fia, Jézus rokona (lásd Mt 10, 3).

betegséget és minden bajt. 24 Hire elterjedt egész Sziriában. Elvittek hozzá különböző fájdalmas betegségben és bajban szenvedő mindenféle beteget, még ördögtől megszállottat, holdkórost meg bénát is, és meggyógyitotta őket. 25 Nagy népsereg követte Galileából, Dekapoliszból, Jeruzsálemből, Judeából és a Jordánon tulról.

5. **A hegyi beszéd.** A tömeg láttára Jézus fölment a hegyre. Ott leült, tanitványai pedig köréje gyültek. 2 Akkor szólásra nyitva ajkát, igy tanitotta őket:

A nyolc boldogság.

3 „Boldogok a lélekben szegények: övék a mennyek országa.
4 Boldogok a szomorkodók: majd megvigasztalják őket.
5 Boldogok a szelidek: övék lesz a föld.
6 Boldogok, akik éhezik és szomjazzák az igazságot: majd kielégitik őket.
7 Boldogok az irgalmasok: majd nekik is irgalmaznak.
8 Boldogok a tisztaszivüek: ők meglátják Istent.
9 Boldogok a békességesek: ők Isten fiai.
10 Boldogok, akiket az igazságért üldöznek: övék a mennyek országa.

24. Az **ördögtől megszállottság** külső megnyilvánulásai sokszor hasonlitanak az ideg- és elmebetegséghez. — A **holdkórosság** számos idegbaj, nyavalyatörés, öntudathasadás, stb. gyüjtőneve.

25. A **Dekapolisz** tiz önkormányzatu város szövetsége: a Jordán jobbpartján Szitopolisz, balpartján Antióhia, Gádára, Dium, Pella, Geráza, Filadelfia, Ráfána, Kánáta és Damaszkusz.

1—12: Lk 6, 20—26.

1. **A hegyi beszéd** a keresztény tökéletesség lényegét kifejtő tanitás. Jézus azonban nemcsak mint tanitó beszél tanitványaihoz és a néphez, hanem mint az Ujszövetség isteni tekintélyü Törvényhozója.

3. **A mennyek országa,** vagyis Isten országa (lásd 3, 2 jegyzet), kegyelmi ajándék, melyben nem a rátarti, önhitt gazdagok, hanem a **lélekben szegények** részesülnek, akik magukról szerényen vélekednek, lelküket nem kötik földi dolgokhoz, hanem mindenben Istenre hagyatkoznak.

5. A **föld** az igéret földje, lelki értelemben az örök boldogság.

6. Az **igazság** a lélek jósága és tisztasága, amely az Isten akaratát követő, tökéletes erkölcsi életből fakad.

9. **Isten fia** az, akit a jóság és a békeszeretet szellemével tölt el Isten kegyelme. Az istenfiuság gondolata tizenötször tér vissza a hegyibeszédben.

A tanitványok feladata. 11 Boldogok vagytok, ha miattam szidalmaznak és üldöznek titeket és hazudozva minden rosszat fognak rátok. 12 Örüljetek és ujjongjatok: nagy lesz jutalmatok a mennyben. Hiszen igy üldözték előttetek a prófétákat is.

13 Ti vagytok a föld sója. Ha a só izét veszti, ugyan mivel sózzák meg? Nem való már egyébre, mint hogy kidobja és széttapossa az ember. 14 Ti vagytok a világ világossága. A hegyre épült város el nem rejthető. 15 És ha világosságot gyujtanak, nem teszik véka alá, hanem a tartóra, hogy világitson a ház minden lakójának. 16 Igy világitson világosságtok az emberek előtt, hogy lássák jótetteiteket és magasztalják mennyei Atyátokat.

Jézus és az ószövetségi törvény. 17 Ne gondoljátok, hogy azért jöttem, hogy megszüntessem a törvényt vagy a prófétákat. Nem azért jöttem, hogy megszüntessem, hanem, hogy tökéletessé tegyem. 18 Bizony mondom nektek: Mig ég és föld fönnáll, egy i betü vagy egy vesszőcske sem marad el a törvényből, hanem beteljesedik az egész. 19 Aki tehát csak egyet hagy is el a legkisebb parancsok közül és igy tanitja az embereket, az igen kicsi lesz a mennyek országában. Aki viszont megtartja és tanitja azokat, az nagy lesz a mennyek országában. 20 Ezért mondom nektek: Ha életszentségtek fölül nem mulja az irástudókét és farizeusokét, nem juttok be a mennyek országába.

13. A **só** izesit és megóv a romlástól. Az apostolok föladata is az, hogy az emberiséget megóvják a szellemi és erkölcsi romlástól, s Isten előtt kedvessé tegyék. Ha hivatásukhoz hütlenek, haszontalanokká válnak.

14. A hü tanitványok élete beragyog a világba, mint a fény, s nem maradhat észrevétlen, akárcsak a hegyi városok (lásd Lk 11, 33).

17. A **Törvény és a próféták** röviden az egész Ószövetséget jelentik. Jézus megmagyarázza, hogy az Ószövetség nem veszíti érvényét az Ujszövetségben, hanem beteljesül és tökéletessé válik.

18. A Szentirás kéziratos tekercsein a legkisebb jelnek is értelemmódositó jelentése lehet: nem közönbös egyetlen betü, még a héber ábécé legkisebb betüje, a **jod** sem. Az ószövetségi Szentirásnak nagy jelentősége van az Ujszövetségben is, mert belőle ismerjük meg Isten teremtő és gondviselő jóságát, az ember bünbeesését és megváltásra szorultságát, s a Megváltó eljövetelének előkészitését.

Az ötödik parancs. 21 Hallottátok a régieknek
szóló parancsot: Ne ölj! Aki öl, állitsák a törvényszék
elé. 22 Én pedig azt mondom nektek: Már azt is állitsák
törvényszék elé, aki haragot tart. Aki felebarátját
butának mondja, állitsák a nagytanács elé. Aki pedig
istentelennek mondja, jusson a gehenna tüzére. 23 Ha
tehát ajándékodat az oltárhoz viszed és ott eszedbe
jut, hogy felebarátodnak valami panasza van ellened,
24 hagyd ott ajándékodat az oltár előtt, menj, békülj ki
előbb felebarátoddal, aztán jöjj vissza és ajánld föl
ajándékodat. 25 Békülj ki idejében, még utközben el-
lenfeleddel, hogy át ne adjon a birónak, a biró a
poroszlónak és tömböcbe ne vessenek. 26 Bizony mon-
dom neked: Ki nem szabadulsz onnan, amig az utolsó
fillért le nem fizeted.

A kilencedik parancs. 27 Hallottátok (a régieknek
szóló) parancsot: Házasságot ne törj! 28 Én pedig azt
mondom nektek: Mindaz, aki bünös kivánsággal
asszonyra néz, szivében már paráználkodott vele.
29 Ezért ha jobb szemed megbotránkoztat, vájd ki és
vesd el magadtól. Inkább egy tagod vesszen oda, sem-
hogy egész tested gehennára kerüljön. 30 Ha pedig
jobb kezed botránkoztat meg, vágd le és vesd el ma-
gadtól. Inkább egy tagod vesszen oda, semhogy egész
tested pokolba jusson. 31 Parancs volt az is: Ha valaki
elbocsátja feleségét, adjon neki válólevelet. 32 Én

21. Az ószövetségi törvény tiltja az emberi élet önhatalmu kioltását (Exod. 20, 13). Az ötödik parancs, hagyományos zsidó értelmezésében csak a tettet tiltotta, a tökéletes erkölcsi rend szerzője az érzületre és szavakra is kiterjeszti a parancsot.

22. A **buta,** az eredeti szövegben **ráka,** szóért a jeruzsálemi nagytanács, mint felsőbb bíróság elé állitható a sértő. Az **istentelen, moreh,** szó fokozatot jelent a sértésben, ezért fokozott a büntetés is. **Gehenna** héber szó, a Jeruzsálem mellett huzódó Hinnon völgyet jelenti; mivel szemétlerakó és égető helynek használták, a néphit oda képzelte a pokol bejáratát.

27—32: Mk 9, 42—47.

28. Az Üdvözitő hangsulyozza, hogy már a **bünös kivánság** is házasságtörés, és megköveteli gondolataink és érzéseink tisztaságát.

29. 30. A krisztusi intelem általános értelmü: el kell szakadnunk mindattól, ami bünre visz, bármilyen kedves is legyen.

31. Lásd Mt 19, 9 jegyzet.

pedig azt mondom nektek: Mindaz, aki elbocsátja feleségét, kivéve ha nem törvényes felesége, okot ad neki a házasságtörésre, aki pedig elbocsátott nőt vesz el, házasságot tör.

A második parancs. 33 Hallottátok azt a régieknek szóló parancsot is: Hamisan ne esküdjél, hanem tartsd meg az Urnak tett esküdet. 34 Én pedig azt mondom nektek: Egyáltalán ne esküdjetek: sem az égre, mert az az Isten trónja, 35 sem a földre, mert az lábának zsámolya, sem Jeruzsálemre, mert az a nagy király városa. 36 Még fejedre se esküdjél, mert egyetlen hajszáladat sem tudod fehérré vagy feketévé tenni. 37 Beszédetek legyen: igen, igen; nem, nem. Ami ezt meghaladja, az a gonosztól van.

A rossz visszafizetése. 38 Hallottátok a parancsot: Szemet szemért, fogat fogért! 39 Én pedig azt mondom nektek: Ne szállj szembe a gonosszal, hanem ha megütik jobb arcodat, forditsd oda a másikat is. 40 S ha pörbe fogva el akarják venni köpenyedet, add oda köntösödet is. 41 S ha ezer lépésre kényszeritenek, menj el kétannyira. 42 Adj a kérőnek, és aki kölcsönt akar, vissza ne utasitsd.

Ellenségszeretet. 43 Hallottátok a parancsot: Szeresd felebarátodat és gyülöld ellenségedet! 44 Én pedig azt mondom nektek: Szeressétek ellenségeiteket, (tegyetek jót haragosaitokkal) és imádkozzatok üldöző-

37. Jézus nem mondja, hogy az eskü rossz, hanem hogy a bünből, hazugságból és gyanakvásból származik. Ha komoly szükség van rá, az Egyház megengedi. Esküdözés helyett a tanitványok beszéde egyszerü és igaz legyen.

38—48: Lk 6, 27—36.

38. Jézus a rideg megtorlás elvével ellentétben a békülékenység lelkületére tanit.

43. A mózesi törvény nem parancsolta az ellenség gyülöletét, hanem csak a rokon és a barát szeretetét sürgette (Lev. 19, 18). Az ellenség gyülöletét csak a törvénymagyarázók füzték hozzá.

44. Az Üdvözitő azt követeli, hogy szeretetünk terjedjen ki barátra és ellenségre egyaránt. Nemcsak az a kötelességünk, hogy ne ártsunk ellenségeinknek, hanem az is, hogy a felebaráti szeretet általános jótéteményeiből ki ne zárjuk őket (alamizsna, udvariasság, imádság), sőt, hogy szivből megbocsássunk nekik.

itekért (és rágalmazóitokért). 45 Így lesztek fiai, mennyei Atyátoknak, aki fölkelti napját jókra és gonoszokra, esőt ad igazaknak és bünösöknek. 46 Ha azokat szeretitek csak, akik titeket szeretnek, mi lesz a jutalmatok? Nem így tesznek a vámosok is? 47 És ha nem köszöntitek csak barátaitokat, mi többet tesztek? Nem így tesznek a pogányok is? 48 Ti olyan tökéletesek legyetek tehát, mint mennyei Atyátok.

6. Alamizsnálkodás. Ügyeljetek, hogy ne az emberek szemeláttára s az ő kedvükért legyetek jók, különben nem lesz jutalmatok mennyei Atyátoknál. 2 Amikor tehát alamizsnát adsz, ne kürtöltess magad előtt, mint a képmutatók teszik a zsinagógában és az utcán, hogy dicsérjék őket. Bizony mondom nektek: megkapták jutalmukat. 3 Te ugy adj alamizsnát, hogy ne tudja a bal kezed, mit cselekszik a jobb, 4 hogy alamizsnád rejtve maradjon. Atyád, aki rejtekben is lát, megfizet neked.

A helyes imádság. 5 Mikor imádkoztok, ne legyetek olyanok mint a képmutatók, akik szivesen imádkoznak az emberek szemeláttára a zsinagógában és utcasarkon állva. Bizony mondom nektek: megkapták jutalmukat. 6 Te amikor imádkozol, menj be a szobádba, zárd be az ajtót és imádkozzál a rejtekben lévő Atyádhoz. Atyád, aki rejtekben is lát, megfizet neked. 7 Amikor pedig imádkoztok, ne szaporitsátok a szót, mint a pogányok. Azt gondolják ugyanis, hogy sok beszédükért nyernek meghallgatást. 8 Ne utánozzátok őket! Hiszen tudja a ti Atyátok, mire van szükségtek, még mielőtt kérnétek. 9 Ti tehát igy imádkozzatok:

1—8: Az Ur állást foglal a külsőleges vallásosság ellen, s a bensőséget és a tiszta szándékot sürgeti.

9—15: Lk 11, 2—4.

9. Jézus a **Miatyánkban** a tökéletes imádságra tanit. A megszólitásban fiui hódolat és bizalom csendül fel: annak van joga igy szólitani az Istent, aki Jézus által részesült az istenfiuság kegyelmében. Az első három kérés arra irányul, hogy érvényesüljenek Isten fölségjogai a világban. A következő

Mi Atyánk, ki a mennyekben vagy,
Szenteltessék meg a te neved.
10 Jöjjön el a te országod.
Legyen meg a te akaratod,
Miként a mennyben, ugy a földön is.
11 Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma,
12 Bocsásd meg a mi vétkeinket,
Amint mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek.
13 És ne vigy minket kisértésbe,
Hanem szabadits meg a gonosztól (Amen).

14 Ha megbocsátjátok az embereknek, hogy vétettek, mennyei Atyátok nektek is megbocsát. 15 De ha nem bocsáttok meg az embereknek, Atyátok sem bocsátja meg büneiteket.

Az Istennek tetsző böjt. 16 Mikor böjtöltök, ne legyetek komorak, mint a képmutatók. Keserves arccal böjtölnek ugyanis, hogy meglássék rajtuk. Bizony mondom nektek: megkapták jutalmukat. 17 Te amikor böjtölsz, illatositsd be fejedet és mosd meg arcodat, 18 hogy ne az embereknek mutasd böjtölésedet, hanem Atyádnak, aki a rejtekben jelen van. Atyád, aki rejtekben is lát, megfizet neked.

A földi javak és a mennyei kincs. 19 Ne gyüjtsetek kincset a földön, ahol moly és rozsda emészt, ahol tolvajok betörnek és lopnak. 20 Gyüjtsetek kincset a mennyben, ahol se moly, se rozsda nem emészt, tolvajok nem törnek be és nem lopnak. 21 Ahol a kincsed, ott

négy Isten gyermekének egyéni szükségleteit tárja föl: a betévő falatot, a bünbocsánatot, az erőnket meghaladó próba elmaradását és a gonosztól való megszabadulást.

13. Néhány görög kéziratban az utolsó kérés után ezek a szavak olvashatók: „Mert tied az ország, a hatalom és a dicsőség mindörökké. Amen." A legtöbb régi kéziratban ez a szöveg hiányzik. Valószinüleg Sziriából és Bizáncból származó toldalék, amelyet a Miatyánkhoz füztek, mint a keresztvetést, vagy mint a zsoltárokhoz a Dicsőséget.

14—15. Az isteni és emberi megbocsátás közt belső kapcsolat van: csak az remélhet Istentől bocsánatot, aki őszintén megbocsát mindenkinek.

19—24: Lk 12, 33.34; 11, 34—36.

a szived is. 22 A test világa a szem. Ha szemed ép, egész tested világos lesz. 23 De ha szemed rossz, sötét lesz egész tested. Ha tehát a világosság benned sötétség, mekkora lesz maga a sötétség? 24 Senki két urnak nem szolgálhat: vagy gyülöli az egyiket s szereti a másikat, vagy egyikhez ragaszkodik s a másikat megveti. Nem szolgálhattok Istennek és a mammonnak.

Bizalom a gondviselésben. 25 Azt mondom tehát nektek: Ne aggódjatok megélhetéstek miatt, hogy mit egyetek vagy mit igyatok, sem testetek miatt, hogy mibe öltözzetek. Nem több-e az élet az eledelnél, s a test nem több-e a ruhánál? 26 Nézzétek az ég madarait! Nem vetnek, nem aratnak s csürökbe sem gyüjtenek: mennyei Atyátok táplálja őket. Nem értek ti többet azoknál? 27 Ugyan melyiktek toldhatja meg életkorát csak egy arasznyival is, ha aggodalmaskodik? 28 És a ruha miatt miért nyugtalankodtok? Nézzétek a mezei liliomokat, mint növekednek. Nem fáradoznak s nem fonnak. 29 Mondom nektek: Még Salamon sem volt minden dicsőségében ugy felöltözve, mint egy ezek közül. 30 Ha pedig Isten igy öltözteti a mezei virágot, amely ma virit, de holnap kemencébe kerül, nem sokkal inkább titeket, kicsinyhitüek? 31 Ne nyugtalankodjatok tehát és ne kérdezzétek: Mit együnk? vagy: Mit igyunk? vagy: Mibe öltözzünk? 32 Mindezt a pogányok keresik. Hiszen tudja mennyei Atyjátok, hogy minderre szükségtek van. 33 Ti keressétek elsősorban Isten országát s annak igazságát, és ezeket is mind megkapjátok. 34 Ne aggódjatok tehát a holnap miatt, a holnapi nap majd gondoskodik magáról. Elég a mának a maga baja.

22—23. Lépteinket szemünk irányitja, tetteinket szándékaink. A helyes szándék Istenhez irányitja életünket.

24. A **mammon** arám nyelven vagyont jelent. Az Üdvözitő óv a vagyon félelmetes hatalmától, mely lenyügözheti az embert.

25—34: Lk 12, 22—31. Jézus nem a tétlen csodavárást ajánlja, hanem óv az önemésztő kenyérhajszától.

7. Vakmerő ítélet. Ne ítéljetek, hogy meg ne ítéljenek! 2 Amilyen ítélettel ítéltek, olyannal fognak megítélni titeket, és amilyen mértékkel mértek, olyannal mérnek majd nektek is. 3 Mit nézed a szálkát felebarátod szemében, a magad szemében pedig nem veszed észre a gerendát? 4 Vagy hogyan mondhatod felebarátodnak: Hadd vegyem ki szemedből a szálkát! — holott tulajdon szemedben gerenda van? 5 Képmutató! Vesd ki előbb a magad szeméből a gerendát, akkor majd elég tisztán látsz ahhoz, hogy kivehesd a szálkát felebarátod szeméből.

6 Ne vessetek szent dolgot ebeknek, s ne szórjátok gyöngyeiteket sertések elé! Különben lábukkal eltaposhatják azokat, aztán megfordulnak és széttépnek titeket.

Kérő imádság. 7 Kérjetek és adnak nektek, keressetek és találtok, zörgessetek és ajtót nyitnak. 8 Mindaz, aki kér, kap, aki keres, talál, és a zörgetőnek ajtó nyilik. 9 Ki ad közületek fiának követ, ha kenyeret kér? 10 Vagy ha halat kér, ki ad neki kigyót? 11 Ha tehát ti, bár rosszak vagytok, tudtok jót adni fiatoknak, mennyivel inkább tud mennyei Atyátok az őt kérőknek!

12 Mindazt, amit akartok, hogy veletek tegyenek az emberek, ti is tegyétek velük. Ez a törvény és a próféták.

A szük kapu. 13 A szük kapun lépjetek be! Tágas a kapu és széles az ut, mely a pusztulásba visz, —

1—6: Lk 6, 37—42.

6. Jézus figyelmezteti a tanitványokat, hogy gondosan őrizzék a rájuk bizott hitigazságokat és kegyelmi eszközöket, s ne tegyék ki annak a veszélynek, hogy az istentelenek gunyt üzzenek belőlük és megszentségtelenitsék azokat.

7—12: Lk 11, 9—13; 6, 31.

12. A méltányos szeretetnek ez a szabálya összefoglalja Isten embertársainkra vonatkozó összes parancsait és az ószövetségi erkölcstannak is ez volt Isten szeretete mellett a lényege.

13—14: Lk 13, 23.24.

bizony sokan mennek be rajta. 14 De milyen szük a kapu és milyen keskeny az ut, mely az életre visz, — bizony kevesen találják meg azt.

A hamis próféták. 15 Óvakodjatok a hamis próféták tól! Bárányb őrben jönnek hozzátok, belül azonban ragadozó farkasok. 16 Gyümölcsükről ismeritek föl őket. Szednek-e tövisekről szőlőt vagy a bogáncsról fügét? 17 Igy minden jó fa jó gyümölcsöt terem, a rossz fa pedig rossz gyümölcsöt. 18 Nem hozhat a jó fa rossz gyümölcsöt, sem a rossz fa jó gyümölcsöt. 19 Kivágnak és tüzre vetnek minden fát, amely jó gyümölcsöt nem terem. 20 Tehát gyümölcsükről ismeritek föl őket.

21 Nem mindaz, aki azt mondja nekem: Uram, Uram! — jut be a mennyek országába. Csak (az jut be a mennyek országába), aki mennyei Atyám akaratát teljesiti. 22 Sokan mondják majd nekem azon a napon: Uram, Uram! Nem a te nevedben jövendöltünk? Nem a te nevedben üztünk ördögöt? Nem a te nevedben tettünk annyi csodát? 23 Én akkor kijelentem nekik: Sohasem ismertelek titeket. Takarodjatok tőlem, ti gonosztevők!

A sziklára épitett ház. 24 Mindaz, aki hallgatja tanitásomat és tettekre is váltja, hasonlit a bölcs emberhez, aki házát sziklára épitette. 25 Szakadt a zápor, ömlött az ár, süvöltött a szél és rázudult a házra, de az nem dőlt össze, mert sziklára alapozták. 26 Mindaz pedig, aki hallgatja tanitásomat, de tettekre nem váltja, hasonlit a balga emberhez, aki házát homokra épitette. 27 Szakadt a zápor, ömlött az ár, süvöltött a szél és rázudult a házra. Az összedőlt és romhalmazzá vált."

A beszéd hatása. 28 Ezzel Jézus befejezte beszédét. A nép álmélkodott tanitásán, 29 mert ugy tanitott,

15—23: Lk 6, 43—46; 13, 26.27.
22. **Az a nap** az utolsó itélet napja.
24—27: Lk 6, 47—49.
29. **Akinek hatalma van,** vagyis Istentől eredő tanitó és törvényhozó hatalma.

mint akinek hatalma van, és nem ugy, mint az irástudók (és farizeusok).

8. Jézus meggyógyit egy leprást. Amikor lejött a hegyről, nagy sokaság követte. [2] Akkor egy leprás lépett hozzá, leborult előtte és kérlelte: „Uram, ha akarod, megtisztithatsz engem." [3] (Jézus) feléje nyujtva kezét, megérintette és igy szólt hozzá: „Akarom, tisztulj meg!" Erre az tüstént megtisztult leprájától. [4] Akkor Jézus azt mondta neki: „Nézd, ne mondd meg senkinek, hanem menj, mutasd meg magadat a papnak és ajánld föl az áldozatot, amit Mózes rendelt, bizonyságul nekik."

A kafarnaumi százados. [5] Amikor bement Kafarnaumba, egy százados járult hozzá [6] és elpanaszolta: „Uram, szolgám bénán fekszik otthon és szörnyen kinlódik." [7] (Jézus) igy felelt: „Megyek és meggyógyitom." [8] A százados ezt válaszolta: „Uram, nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj. Csak szólj, és szolgám meggyógyul. [9] Jómagam, bár alárendelt ember vagyok, katonáknak parancsolok. Azt mondom egyiknek: Menj! — elmegy; és a másiknak: Jöjj ide! — hozzám jön; és szolgámnak: Tedd ezt! — megteszi." [10] Amikor Jézus ezt hallotta, elcsodálkozott és igy szólt kisérőihez: „Bizony mondom nektek, ekkora hitet senkinél sem találtam Izraelben! [11] Ezért mondom nektek: Sokan jönnek napkeletről és napnyugatról és letelepednek Ábrahám, Izsák és Jákob mellé a meny-

1—4: Mk 1, 40—45; Lk 5, 12—14.

2. A **lepra** fertőzés okozta, hosszabb lefolyásu betegség, hatása a bőr, izomzat és csontozat sorvadása, s a tagok leválása.

4. Jézus nem akarta, hogy elhiresztelik a csodát, hogy a nép, amely a Messiás személyéhez politikai reményeket füzött, félre ne értse. A mózesi törvény értelmében a lepra föllépésének és megszünésének megállapitása papi teendő volt (Lev. 14, 2—32). Jézus ezt a szabályt tiszteletben tartotta.

5—13: Lk 7, 1—10.

5. A **százados** Heródes Antipász zsoldjában álló, idegen nemzetiségü tiszt volt.

11. A **mennyek országáról** lásd 3, 2 jegyzet.

nyek országában, 12 az ország fiait pedig kivetik a külső sötétségre. Ott sirás és fogcsikorgatás lesz." 13 A századoshoz pedig igy szólt Jézus: „Menj, legyen ugy, amint hitted." A szolga még abban az órában meggyógyult.

Péter házában. 14 Amikor Jézus Péter házába ment, annak anyósát lázas betegen, ágyban találta. 15 Megérintette kezét, mire elhagyta a láz. Fölkelt és szolgált neki. 16 Mikor beesteledett, sok ördögtől megszállt embert vittek hozzá. Szavával kiüzte a gonoszlelkeket és minden beteget meggyógyitott. 17 Igy beteljesedett Izaiás próféta jövendölése: „Ő elvette betegségeinket és bajainkat hordozta."

Jézus követésének föltételei. 18 Jézus nagy sokaságot látott maga körül, meghagyta tehát, hogy keljenek át a tulsó partra. 19 Akkor egy irástudó lépett hozzá és igy szólt: „Mester, követlek téged, bárhová mégy." 20 Jézus figyelmeztette: „A rókának oduja van, az ég madarának fészke, de az Emberfiának nincs hová lehajtsa a fejét." 21 Egy másik tanitványa kérte: „Uram, engedd meg, hogy előbb elmenjek s eltemessem atyámat." 22 Jézus azonban igy felelt: „Kövess engem és hagyd a holtakra, hadd temessék halottaikat."

A vihar lecsendesitése. 23 Bárkába szállt és tanitványai követték. 24 Egyszerre csak heves vihar támadt a tavon, ugy hogy a hullámok elboritották a bárkát. Ő azonban aludt. 25 (Tanitványai) fölkeltették és kérlelték: „Uram, ments meg (minket), elveszünk!"

12. Az **ország fiai** a választott nép. A **külső sötétség** a bün állapotának lelki sötétsége, végül maga a kárhozat. — 17. Iz. 53, 4.

14—17: Mk 1, 29—34; Lk 4, 38—41.

18—22: Lk 9, 57—60.

20. Az **Emberfia** messiási cim Dániel próféta könyvéből (7, 13), a Messiás mennyei eredetét és örök uralmát fejezi ki. Az Ur ismételten igy nevezi önmagát.

22. A hivatás kötelezettsége sürgetőbb, mint az a szolgálat, amit az otthonmaradtak is elvégezhetnek.

23—27: Mk 4, 35—41; Lk 8, 22—25.

26 (Jézus) rájuk szólt: „Mit féltek, ti kicsinyhitüek!" Aztán fölkelt, parancsolt a szélvésznek és a viznek, mire nagy csend lett. 27 Az emberek pedig elámulva mondták: „Ugyan ki ez, hogy még a szélvész és a viz is engedelmeskedik neki?"

A gádárai megszállottak. 28 Mikor a tulsó partra ért, a gádáraiak vidékére, két ördögtől megszállt ember jött szembe vele. A sirboltokból jöttek elő. Olyan elvadultak voltak, hogy senki sem mert azon az uton járni. 29 Igy kiáltoztak: „Mi bajod velünk (Jézus), Isten Fia? Azért jöttél ide, hogy idő előtt gyötörj minket?" 30 Nem messze onnan nagy sertéskonda legelészett. 31 Ezért az ördögök megkérték: „Ha kiüzöl minket, küldj a kondába." 32 „Menjetek", szólt. Azok ki is mentek és megszállták a sertéseket, mire az egész konda a meredekről a tóba rohant és vizbe veszett. 33 A kanászok elfutottak és a városba érve mindent elmondtak a megszállottakról is. 34 Akkor az egész város kiment Jézus elé és, amint megpillantották, kérték, távozzék el határukról.

9. Jézus meggyógyit egy bénát. Erre ismét bárkába szállt, átkelt a tavon és lakóvárosába érkezett. 2 Ott egy hordágyon fekvő bénát hoztak elébe. Hitük láttára Jézus ezekkel a szavakkal fordult a bénához: „Bizzál fiam! Bocsánatot nyertek büneid." 3 Néhány irástudó erre azt gondolta magában: „Ez káromkodik." 4 Jézus gondolataikba látva igy szólt: „Miért

28—34: Mk 5, 1—20; Lk 8, 26—39.

28. **Gádára** a Genezáret-tó keleti partvidékének legjelentősebb pogány települése volt. Márknál és Lukácsnál Gerázát olvasunk.

29. **Idő előtt,** t. i. az utolsó itélet előtt, mikor a gonosz szellemeket végleg pokolra fogja vetni az Ur. Addig, zsidó fölfogás szerint a földön és a levegőben kóborolhatnak, esetleg embereket és állatokat szállnak meg, s nem szenvednek annyira, mint a kárhozatban. Ijedségüknek az az oka, hogy Jézus már most pokolba küldi őket.

1—8: Mk 2, 1—12; Lk 5, 17—26.

3. Nemcsak az **káromkodik,** aki Istenről és szentjeiről gyalázatos dolgot mond, hanem az is, aki embernek isteni hatalmat tulajdonit. Jézus a béna meggyógyitásával bebizonyitotta, hogy rendelkezik isteni hatalommal, tehát a bünök megbocsátására is joga van.

gondoltok rosszat magatokban? 5 Mi könnyebb, ha azt mondom: Bocsánatot nyernek büneid? — vagy, ha azt: Kelj föl és járj? 6 Tudjátok meg tehát, hogy az Emberfiának van hatalma a földön a bünök megbocsátására." Ezzel a bénához fordult: „Kelj föl, fogd az ágyadat és menj haza!" 7 Az fölkelt és hazament. 8 Ennek láttára félelem fogta el a népet és magasztalni kezdték Istent, hogy embernek ekkora hatalmat adott.

Máté meghivása. 9 Jézus tovább folytatva utját, látta, hogy egy Máté nevü ember ül a vámnál. "Kövess engem!" — szólitotta meg. Az fölkelt és követte.

10 Mikor később annak házában asztalhoz ült, sok vámos és bünös jött, s letelepedett Jézus és tanitványai közé. 11 Ennek láttára a farizeusok megkérdezték tanitványait: „Miért eszik Mesteretek vámosokkal és bünösökkel?" 12 Amikor Jézus ezt hallotta, megfelelt nekik: „Nem az egészségeseknek kell az orvos, hanem a betegeknek. 13 Menjetek csak és tanuljátok meg mit tesz az: Irgalmasságot akarok és nem áldozatot. Nem azért jöttem, hogy az igazakat hivjam, hanem a bünösöket."

Jézus tanitványai és a böjt. 14 Akkor odamentek hozzá János tanitványai és megkérdezték: „Hogy lehet az, hogy mi és a farizeusok (gyakran) böjtölünk, a te tanitványaid pedig nem böjtölnek?" 15 Jézus igy felelt: „Csak nem busulhat a násznép, mig vele a vőlegény? Eljön a nap, amikor elviszik a vőlegényt:

9—13: Mk 2, 13—17; Lk 5, 27—32.

9. **Máté** apostol ennek az evangéliumnak a szerzője. Márk és Lukács Lévinek nevezi. Tehát két neve volt, mint abban az időben sok zsidónak.

10. A **vámosok** a római államhatalomtól bérelték az adószedés jogát. Mivel a bérösszeg sokszorosát hajtották be a népen, és a pogányokkal is állandóan érintkeztek, a farizeusok nyilvános bünösöknek tartották őket.

13. Az Ur Ozeás próféta szavait idézi (6, 6). Értelmük az, hogy Isten az irgalmasság és szeretet tetteit többre becsüli a külső áldozati szertartásoknál.

14—17: Mk 2, 18—22; Lk 5, 33—39.

15. Az Ujszövetség az Isten és az emberiség örök szövetsége, melyet Jézus a házasság képével fejez ki. A mennyegző Jézus földi élete, ő a vőlegény, tanitványai a násznép.

akkor majd böjtölnek. 16 Senki sem tesz ócska ruhára nyers szövetből foltot, mert a ruha ép részét is eltépi és még nagyobb szakadás támad. 17 Uj bort sem töltenek régi tömlőkbe, különben kiszakadnak a tömlők, a bor kiömlik és a tömlők is tönkremennek. Az uj bor uj tömlőbe való, akkor mindkettő megmarad."

Jairus leánya. 18 Miközben ezt magyarázta, egy előljáró lépett hozzá és lába elé borulva kérte: „(Uram), leányom most halt meg, de jöjj, tedd rá kezedet és életre kel." 19 Erre Jézus fölkelt és tanitványaival együtt elment vele.

20 Egy asszony pedig, aki tizenkét éve vérzésben szenvedett, hátulról megérintette ruhája szegélyét. 21 Azt gondolta magában: „Ha csak ruháját érintem is, meggyógyulok." Jézus erre megfordult, ránézett és igy szólt: „Bizzál leányom, hited meggyógyitott." Attól az órától fogva egészséges lett az asszony.

23 Amikor Jézus az előljáró házába ért és látta a fuvolásokat és a lármás tömeget, rájuk szólt: 24 „Távozzatok! Hiszem nem halt meg a leány, csak alszik." Azok kinevették. 25 Miután eltávolitották a tömeget, bement, megfogta a leány kezét és az életre kelt. 26 Hire járt ennek az egész vidéken.

Két vak visszanyeri látását. 27 Amikor Jézus tovább folytatta utját, két vak ment utána. Egyre ezt kiáltották: „Könyörülj rajtunk, Dávid fia!" 28 Amint hazaérkezett, bementek hozzá a vakok. Jézus megkérdezte tőlük: „Hiszitek, hogy tudok valamit tenni veletek?" „Igenis, Uram!" — felelték azok. 29 Akkor megérintette szemüket és igy szólt: „Legyen hitetek szerint!" 30 Erre megnyilt a szemük. Jézus pedig rájuk parancsolt: „Vigyázzatok, senki meg ne tudja." 31 Ám azok elmentek és hirét vitték az egész vidéken.

16—17. A **nyers szövet** és az **uj bor** az Evangéliumot jelenti, az **ócska ruha** és a **régi tömlő** a zsidó vallásosság elavult formáit.
18—26: Mk 5, 22—43; Lk 8, 41—56.

Egy ördögtől megszállott meggyógyul. 32 Alighogy azok elmentek, egy ördögtől megszállott némát hoztak eléje. 33 Mihelyt az ördögöt kiüzte, megszólalt a néma. A nép erre csodálkozva mondta: „Soha sem láttak még ilyent Izraelben!" 34 A farizeusok azonban megjegyezték: „Az ördögök fejedelmének segitségével üzi ki az ördögöket."

Izrael elutasitja a Messiást.

A nagy aratás. 35 Jézus bejárt minden várost és falut, tanitott a zsinagógákban, hirdette országának örömhirét és meggyógyitott minden betegséget és minden bajt. 36 Ahogy végignézett az embereken, megesett a szive rajtuk, mert olyanok voltak, mint a pásztor nélküli juhok: elcsigázottak és kimerültek. 37 Akkor igy szólt tanitványaihoz: „Az aratni való sok, de a munkás kevés. 38 Kérjétek az aratás urát, küldjön munkásokat aratásába."

10. Az apostolak kiválasztása. Összehivta tizenkét tanitványát és hatalmat adott nekik, hogy kiüzzék a tisztátalan lelkeket és meggyógyitsanak minden betegséget és minden bajt.

2 A tizenkét apostol a következő: Az első Simon, másik nevén Péter, továbbá testvére, András, 3 Jakab Zebedeus fia és testvére, János, Fülöp és Bertalan, Tamás és Máté, a vámos, Jakab, Alfeus fia, és Tádé, 4 a buzgó Simon és karióti Judás, aki később elárulta őt.

Az apostolok szétküldése. 5 Ezt a tizenkettőt küldte Jézus és megparancsolta nekik: „A pogányok-

1—4: Mk 3, 13—19; Lk 6, 12—16.

3. **Bertalan** azonos Nátánáellel (Jn 1, 45; 21, 2). **Tádé** másik neve **Judás.**

5—15: Mk 6, 7—13; Lk 9, 1—6.

5. A tanitványok küldetése egyenlőre csak Izraelhez szól, világmisszió-juk Jézus mennybemenetele után kezdődik. — A **szamaritánusok** Szamaria tartomány lakói, akik a zsidó vallást csak részben fogadták el, s külön templomot épitettek maguknak. A zsidók a pogányoknál is jobban megvetették őket.

hoz ne menjetek és a szamaritánusok városaiba be ne térjetek. 6 Menjetek inkább Izrael házának elveszett juhaihoz. 7 Menjetek és hirdessétek: Közel van a mennyek országa. 8 Gyógyitsatok betegeket, támaszszatok föl halottakat, tisztitsatok meg leprásokat, üzzetek ki ördögöket. Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok. 9 Ne szerezzetek se arany, se ezüst, se réz pénzt övetekbe. 10 Ne vigyetek magatokkal uti tarisznyát, se két ruhát, se botot: megérdemli a munkás az ellátását. 11 Ha egy városba vagy faluba érkeztek, érdeklődjetek, ki ott az érdemes ember és maradjatok nála, amig tovább nem utaztok. 12 Mikor pedig házába léptek, köszöntsétek: (Békesség e háznak!) 13 Ha valóban érdemes rá az a ház, szálljon rá békességtek, de ha nem, békességtek szálljon vissza rátok. 14 Ha valaki nem fogad be titeket és szavatokra sem hallgat, menjetek ki a házából, még a városból is, és rázzátok le a port lábatokról. 15 Bizony mondom nektek: Szodoma és Gomorra földjének türhetőbb sorsa lesz az itélet napján, mint annak a városnak.

Az üldözések megjövendőlése. 16 Ugy küldelek titeket, mint juhokat a farkasok közé. Legyetek tehát okosak, mint a kigyók és ártatlanok, mint a galambok. 17 Legyetek óvatosak az emberekkel szemben, mert bíróság elé állitanak és zsinagógáikban megostoroznak titeket. 18 Miattam helytartók és királyok elé is hurcolnak, hogy tanuságot tegyetek előttük és a pogányok előtt. 19 Mikor bíróság elé állitanak, ne töprengjetek, hogyan és mit mondjatok. Abban az órában majd megtudjátok, mit szóljatok. 20 Hiszen nem ti beszéltek, hanem Atyátok Lelke szól belőletek.

21 Halálra adja majd testvér a testvérét és apa a fiát. A gyermek szülei ellen támad és megöleti őket.

9—10. Lásd Mk 6, 8—10 jegyzet.

14. **Rázzátok le a port** annak jeléül, hogy még földjük porát sem akarjátok magatokkal vinni, tehát semmiféle kapcsolatban sem akartok velük maradni (lásd Lk 10, 11).

17—22: Mk 13, 9—13; Lk 21, 12—17.

22 Miattam mindenki meggyülöl titeket, de aki állhatatos marad mindvégig, az üdvözül. 23 Mikor pedig egyik városban üldöznek, meneküljetek a másikba. Bizony mondom nektek, nem járjátok végig Izrael városait, amig el nem jön az Emberfia.

Bátorság üldözés idején. 24 Nem különb a tanitvány mesterénél, sem a szolga uránál. 25 Elégedjék meg a tanitvány, ha olyan lesz mint mestere és a szolga, ha olyan, mint ura. Ha a családatyát Belzebubnak csufolják, mennyivel inkább a házanépét? 26 Ne féljetek tőlük! Semmi nem marad elrejtve, mi ki ne derülne, sem eltitkolva, mi ki ne tudódnék. 27 Amit sötétben mondok nektek, mondjátok el fényes nappal és amit fülbesugva hallotok, hirdessétek a háztetőről. 28 Ne féljetek azoktól, akik megölik a testet, de a lelket nem tudják megölni. Inkább attól féljetek, aki a lelket, meg a testet is pokolba taszithatja. 29 Két verebet ugye egy fillérért adnak? De Atyátok nélkül egy sem esik földre. 30 Nektek viszont minden szál hajatok számon van tartva. 31 Ne féljetek tehát! Sokkal többet értek ti a verebeknél. 32 Mindazt tehát, aki megvall engem az emberek előtt, én is megvallom mennyei Atyám előtt. 33 De aki megtagad engem az emberek előtt, azt én is megtagadom mennyei Atyám előtt.

Jézussal vagy Jézus ellen. 34 Ne gondoljátok, hogy azért jöttem a földre, hogy békét hozzak. Nem azért jöttem, hogy békét hozzak, hanem, hogy kardot. 35 Azért jöttem, hogy szembeállitsam az embert atyjával, a leányt anyjával és a menyet anyósával. 36 Saját

---

23. Az **Emberfiának** eljövetele itt Jézus isteni büntető hatalmának megnyilvánulását jelenti, amely Jeruzsálem pusztulásakor (Kr. u. 70-ben) történt.

25. **Belzebub** valószinüleg az akkaróni bálvány neve, melyet a főördögre alkalmazott az Ur.

26—33: Mk 4, 22; Lk 8, 17; 12, 2—9.

34—38. Jézus arra figyelmeztet, hogy követéséhez elszánt lelkület kell és az sulyos áldozatokat is követelhet. A kereszténynek, különösen az apostolnak vállalnia kell a családjával való szakitást is, ha ezen az áron tud csak kitartani az Ur mellett (lásd Lk 12, 51—53; 14, 26.27).

házanépe lesz az ember ellensége. 37 Aki atyját vagy anyját jobban szereti, mint engem, nem méltó hozzám. Aki fiát vagy leányát jobban szereti, mint engem, nem méltó hozzám. 38 Aki föl nem veszi keresztjét s nem követ engem, nem méltó hozzám. 39 Aki meg akarja találni életét, elvesziti azt, de aki érettem elvesziti életét, megtalálja azt.

40 Aki titeket befogad, engem fogad be, aki pedig engem befogad, azt fogadja be, aki küldött engem. 41 Aki prófétát fogad be azért, mert próféta, a próféta jutalmát kapja. Aki igaz embert fogad be azért, mert igaz ember, az igaznak jutalmában részesül. 42 Aki pedig csak egy pohár friss vizet ad is inni egynek a legkisebbek közül, mert az én tanitványom — bizony mondom nektek: nem marad el jutalma."

11. Amikor Jézus befejezte a tizenkét tanitványának adott utasitásait, továbbindult, hogy tanitson és hirdesse az igét az ottani városokban.

Keresztelő szent János követsége. 2 Amikor János a börtönben hallott Krisztus tetteiről, elküldte (két) tanitványát 3 ezzel a kérdéssel: „Te vagy-e az, akinek el kell jönnie, vagy mást várjunk?" 4 Jézus igy válaszolt: „Menjetek, jelentsétek Jánosnak, amit hallotok és láttok: 5 Vakok látnak, sánták járnak, leprások megtisztulnak, süketek hallanak, halottak föltámadnak, a szegények pedig hallgatják az evangélium hirdetését. 6 Boldog, aki nem botránkozik meg bennem."

39. Aki földi életét Jézus megtagadásával akarja megmenteni, elveszíti az örök életet. Aki viszont Jézus iránt szeretetből föláldozza földi életét, bőséges kárpótlást kap az örök boldogságban (lásd Lk 17. 33; Jn 12, 25).

2—19: Lk 7, 18—35.

3. A kérdés nem János kételyét fejezi ki, hiszen fogsága előtt már ötször tett nyilvános tanuságot az Urról (Mt 3, 11; Jn 1, 19.29.35; 3, 35). Azért küldte tanitványait Jézushoz, hogy az ő kételyüket oszlassa el.

4—5. Az Ur feleletül tetteire hivatkozik, amelyek Izaiás jövendölése szerint (35, 5.6) a messiási korszak beköszöntését igazolják. Lukács szerint (7, 21) éppen akkor gyógyitott meg sok beteget.

6. **Boldog,** aki nem vár Messiásban földi királyt, s alázatosságán és szegénységén nem ütközik meg.

Jézus tanusága Jánosról. 7 Amikor azok elmentek,
Jézus beszélni kezdett a néphez Jánosról: „Miért mentetek ki a pusztába? Hogy széltől lengetett nádat lássatok? 8 Vagy miért mentetek ki? Hogy puha ruhába öltözött embert lássatok? Aki puha ruhában jár, királyi palotában lakik. 9 Miért mentetek hát ki? Hogy prófétát lássatok? Igenis, mondom nektek, prófétánál is nagyobbat. 10 Ez az, akiről az Irás mondja:

Nézd, követemet küldöm szined előtt,
Hogy elkészitse előtted az utat.

11 Bizony mondom nektek: Asszonyok szülöttei között nem támadt nagyobb keresztelő Jánosnál. De, aki legkisebb a mennyek országában, nagyobb mint ő. 12 Keresztelő János napjaitól fogva mindmáig a mennyek országa erőszakot szenved és az erőszakosok ragadják el azt. 13 A próféták és a törvény Jánosig mind ezt jövendölték. 14 Ha tudni akarjátok, ő Illés, akinek el kell jönnie. 15 Akinek füle van, hallja meg.

A nép konoksága. 16 Kihez hasonlitsam ezt a nemzedéket? Hasonlit a piacon tanyázó gyermekekhez, akik odakiáltják pajtásaiknak:

17 Furulyáztunk, de nem táncoltatok,
Siránkoztunk, de nem zokogtatok.

18 Eljött János, nem eszik és nem iszik, azt mondják rá: Ördöge van. 19 Eljött az Emberfia, eszik-iszik, és azt mondják rá: Lám, a falánk, borissza ember, a vámosok és bünösök barátja! A Bölcseséget azonban müvei igazolták."

10. Mal. 3, 1.

11. János minden nagysága ellenére is még az Ószövetséghez tartozik. Az Ujszövetség annyira fölülmulja az Ószövetséget, hogy a legkisebb keresztény is nagyobb Jánosnál, mivel fölsőbb rendbe, a kegyelem rendjébe tartozik.

12. Ez az **erőszak** az üdvösség akadályainak küzdelmes elháritása, a bünnek és a rendetlen hajlamoknak kiirtása, a bünbánat, az erény és a jócselekedetek erőszaka.

14. Illés próféta Malakiás jövendölése (3, 1; 4, 5) és a zsidókeresztény hagyomány szerint a jelen világ végén ujra eljön. Krisztus nem azt mondja, hogy János azonos Illéssel, hanem csak azt, hogy képletes értelemben, mint a Messiás első eljövetelének hirnöke (Mt 17, 12; Lk 1, 17), Illésnek nevezhető.

16—19: Lk 7, 31—35.

A megátalkodott városok. 20 Akkor korholni
kezdte a városokat, ahol a legtöbb csodát tette, mert
nem tértek meg. 21 „Jaj neked, Korozain! Jaj neked,
Betszaida! Ha Tiruszban és Szidonban történtek volna
a csodák, amelyek nálatok történtek, már régen szőr-
zsákban és hamuban tartottak volna bünbánatot. 22 De
mondom nektek: Tirusznak és Szidonnak türhetőbb
sorsa lesz az itélet napján, mint nektek. 23 Te meg
Kafarnaum! Vajjon az égig emelkedel? A pokolba
süllyedsz. Ha Szodomában történtek volna a nálatok
történt csodák, a mai napig állna. 24 Egyébként mon-
dom nektek: Szodoma földjének türhetőbb sorsa lesz
az itélet napján, mint neked."

Jézus hálaadása. 25 Abban az időben Jézus igy
szólt:

„Áldalak téged, Atyám, mennynek és földnek Ura,
Mert elrejtetted ezeket a bölcsek és okosak elől,
És a kisdedeknek jelentetted ki.
26 Igen Atyám, igy tetszett neked.
27 Mindent átadott nekem Atyám:
Senki más nem ismeri a Fiut, csak az Atya,
És az Atyát sem ismeri senki, csak a Fiu,
És az, akinek a Fiu ki akarja jelenteni.
28 Jöjjetek hozzám mindnyájan,
Akik elfáradtatok és meg vagytok terhelve:
Én felüditlek titeket.
29 Vegyétek magatokra igámat
És tanuljatok tőlem,
Mert szelid vagyok és alázatosszivü, —
És nyugalmat találtok lelketeknek.
30 Az én igám édes,
Az én terhem könnyü."

20—24: Lk 10, 13—15.
25—30: Lk 10, 21—22.
25—26. Isten az üdvösség igazságait elrejtette a magukat bölcseknek és okosaknak képzelő kevélyek elől, amilyenek az irástudók és farizeusok voltak, és kinyilatkoztatta a lelki értelemben vett gyermekeknek; az igazságot kereső, jóakaratu, alázatos embereknek.

12. Kalászszedés szombaton. Abban az időben Jézus szombaton vetések között járt. Tanitványai megéheztek, tépdesni kezdték a kalászokat és eszegették. 2 Ennek láttára a farizeusok megjegyezték: „Nézd, tanitványaid olyant tesznek, amit szombaton tilos cselekedni." 3 Erre igy felelt: „Nem olvastátok, mit tett Dávid, amikor társaival együtt éhezett? 4 Hogyan ment be Isten házába és ette meg a kitett kenyereket, amelyeket sem neki, sem kiséretének nem volt szabad megennie, csak a papoknak. 5 Vagy nem olvastátok a törvényben, hogy a papok szombatonként a templomban megszegik a szombati nyugalmat, a nélkül hogy vétenének? 6 Mondom nektek: a templomnál nagyobb van itt. 7 Ha értenétek mit jelent: Irgalmasságot akarok és nem áldozatot, — sohasem itélnétek el az ártatlanokat. 8 Az Emberfia ura a szombatnak is."

Gyógyitás szombaton. 9 Onnan továbbhaladva betért zsinagógájukba. 10 Talált egy félkezére béna embert. Megkérdezték tőle: „Szabad-e szombaton gyógyitani?" — hogy vádaskodhassanak ellene. 11 Ő igy felelt: „Ha valakinek közületek csak egy juha van, és az szombaton gödörbe esik, nem követ el mindent, hogy kihuzza? 12 Pedig mennyivel többet ér az ember a birkánál! Tehát szabad szombaton jót cselekedni." 13 Azzal az emberhez fordult: „Nyujtsd ki a kezedet!" Kinyujtotta, s az éppen olyan egészséges lett, mint a másik. 14 Erre a farizeusok kimentek és tanakodni kezdtek hogyan okozhatnák vesztét.

Jézus kerüli a nyilvánosságot. 15 Mikor Jézus ezt meghallotta, eltávozott onnan. Azután is sokan for-

1—8: Mk 2, 23—28; Lk 6, 1—5.
2. Az Isten törvénye megengedte (Deut. 23, 25), csak a farizeusok tiltották.
3—4. Az eseményt a Királyok első könyve mondja el (21, 1—6). A kenyereket szombatonként tették ki a jeruzsálemi templomban a szentély asztalára.
9—14: Mk 3, 1—6; Lk 6, 6—11.

dultak hozzá és meggyógyította valamennyit. 16 De megtiltotta nekik, hogy nyilvánosságra hozzák. 17 Így beteljesedett Izaiás próféta jövendölése:

18 „Ez az én szolgám, kit kiválasztottam,
Szeretett fiam, kiben kedvem telik.
Rálehelem lelkemet,
És hirdetni fogja az igazságot a népeknek.
19 Nem vitatkozik s nem kiabál,
Szavát sem hallják a tereken.
20 A megroppant nádat nem töri el,
A füstölgő mécsbelet nem oltja ki,
Míg csak győzelemre nem viszi az igazságot.
21 Az ő nevében biznak a nemzetek."

Jézus válaszol a farizeusok vádaskodására. 22 Akkor egy ördögtől megszállt, vak és néma embert vittek hozzá és meggyógyította úgy, hogy az beszélni és látni kezdett. 23 Erre az egész nép elámulva mondta: „Csak nem ő Dávid fia?" 24 A farizeusok is meghallották ezt és megjegyezték: „Ő csak Belzebubbal, az ördögök fejedelmével, üzi ki az ördögöt."

25 Jézus, átlátva gondolataikon, így szólt hozzájuk: „Minden meghasonlott ország elpusztul és egyetlen meghasonlott város vagy ház sem állhat fönn. 26 Ha sátán üzi ki a sátánt, akkor meghasonlott önmagában: tehát hogyan állhat fönn az országa? 27 Ha én Belzebubbal üzök ördögöt, fiaitok kinek a segítségével teszik? Ezért ők lesznek a ti bíráitok. 28 De ha én Isten Lelkével üzök ördögöt, akkor elérkezett hozzátok Isten országa. 29 Hogyan is törhet be valaki az erős ember házába s rabolhatja el a holmiját, ha előbb meg nem kötözi őt? Csak azután foszthatja ki házát.

18—21. Izaiás jövendölése az Isten jogait és igazságát érvényesítő, szelíd és irgalmas Üdvözítőről szól (42, 1—4).

22—30; Mk 3, 22—27; Lk 11, 14—23.

23. **Dávid fia** messiási cím.

27. A farizeusok ellenvetése észszerűtlen: saját fiaik, tanítványaik és követőik ördögüzését is el kellett volna ítélniük.

30 Aki nincs velem, ellenem van; aki nem gyüjt velem, szétszór.

Bünök a Szentlélek ellen. 31 Azért azt mondom nektek: Minden bün és káromlás bocsánatot nyer, de a Lélek ellen való káromlás nem nyer bocsánatot. 32 Aki az Emberfia ellen szól, bocsánatot nyer, de aki a Szentlélek ellen szól, nem nyer bocsánatot sem ezen a világon, sem a jövendőben. 33 Ha jónak mondjátok a fát, tartsátok gyümölcsét is jónak, de ha rossznak mondjátok a fát, tartsátok gyümölcsét is rossznak, hiszen gyümölcséről ismerhető föl a fa. 34 Viperák fajzata! Hogyan beszélhettek jót, holott gonoszok vagytok? Hiszen a sziv bőségéből szól a száj. 35 A jó ember jó kincséből jót szed elő, a rossz ember rossz kincséből rosszat szed elő. 36 Mondom nektek: Minden fölöslegesen kimondott szóról számot adnak majd az emberek az itélet napján. 37 Szavaid alapján fognak igaznak itélni, szavaid alapján fognak elmarasztalni."

Jónás jele. 38 Erre néhány irástudó és farizeus igy szólt hozzá: „Mester, jelet szeretnénk tőled látni." 39 Ő igy felelt: „A gonosz és hütlen nemzedék jelet kiván, de nem kap más jelet, mint Jónás prófétáét. 40 Amint ugyanis Jónás próféta három nap és három éjjel volt a hal gyomrában, ugy lesz az Emberfia is a föld szivében három nap és három éjjel. 41 A ninivei férfiak e nemzedékkel együtt jelennek meg majd az itéleten és

31—37: Mk 3, 28—30; Lk 12, 10; 6, 43—45.

32. Ha valaki nem tudatlanságból és gyarlóságból vétkezik, hanem a megismert igazsággal és a kegyelemmel szembeszáll, bünt követ el az igazság és kegyelem Lelke: a Szentlélek ellen. Az ilyen ember sorsa a megátalkodás, a bünbánat hiánya és a végeredményben a kárhozat. Ilyen volt a farizeusok büne.

38—42: Mt 16, 1—4; Mk 8, 11.12; Lk 11, 16.29—32.

39. **Hütlen,** szószerint házasságtörő nemzedék, mert az Istennek és a választott népnek az Ószövetségben gyakran házassághoz hasonlitott szent szövetsége ellen vét, tehát istentelen.

40. **Jonás** a cethal gyomrában a föltámadó Krisztus előképe volt. Nem kell három teljes napra gondolnunk: a zsidók minden megkezdett napot és éjszakát teljesnek számitottak.

elítélik azt, mert ők megtértek Jónás prédikációjára. De Jónásnál nagyobb van itt. 42 Dél királynője e nemzedékkel együtt jelenik meg az ítéleten és elítéli azt, mert a föld végső határáról is eljött, hogy meghallgassa a bölcs Salamont. De Salamonnál nagyobb van itt!

Visszaesés a bűnbe. 43 Mikor a tisztátalan lélek kiszáll az emberből, puszta helyen bolyong, nyugtot keres, de nem talál. 44 Akkor azt mondja: Visszatérek házamba, ahonnét kijöttem. Amikor odaért, üresen találja, sőt még kisöpörve és földiszítve is. 45 Erre elmegy, hoz magával hét másik lelket, magánál is gonoszabbat. Bemennek és ott laknak. Annak az embernek a sorsa pedig rosszabbra fordul, mint előbb volt. Így jár ez a gonosz nemzedék is."

Szakitás a néppel és vezetőivel.

Ki tartozik igazán Jézushoz? 46 Miközben még a néphez szólt, anyja és testvérei megálltak kint és beszélni akartak vele. 47 Valaki figyelmeztette: „Anyád és testvéreid kint állnak és beszélni akarnak veled." 48 De ő megkérdezte a hozzá szólót: „Ki az én anyám és kik az én testvéreim?" 49 Aztán kitárta karját tanítványai felé és így szólt: „Ezek az én anyám és testvéreim! 50 Aki teljesíti mennyei Atyám akaratát, az mind testvérem, nővérem és anyám."

43—45: Lk 11, 24—26.

45. Aki visszaesik a bűnbe, egyre jobban a gonoszlelkek hatalmába kerül.

46—50: Mk 3, 21.31—35; Lk 8, 19—21.

46. A **testvér** a Szentírás nyelvén nemcsak az édestestvért jelenti, hanem a rokonság egyéb fokait is. Ilyen értelemben nevezi testvérének Ábrahám unokaöccsét, Lótot (Gen. 13, 8; 14, 12.16), Jákob pedig apósát, Lábánt (Gen. 29, 10—14). Az evangelista később megnevezi Jézus "testvéreit" (13, 55), de említést tesz anyjukról is (27, 56), aki nem azonos Szűz Máriával, hanem valószínüleg az ő unokatestvére volt. Jézusnak tehát nem voltak édestestvérei. Ezt tanítja a szent hagyomány is, mely világosan állítja a B. Szüz örökös szüzességét.

49—50. Jézus azt akarja mondani, hogy mikor Isten ügyében fárad nem lehet tekintettel a test és vér kötelékeire. Munkatársai és tanítványai lelkileg közelebb állnak hozzá, mint anyja és rokonai pusztán testi értelemben. Lélekben természetesen a Szüzanya állt legközelebb Jézushoz.

13. Példabeszéd a magvetőről. Egy nap Jézus elment hazulról és leült a tó partján. [2] Nagy tömeg gyült köréje, ezért beszállt egy bárkába és leült, a nép pedig a parton maradt. [3] Ekkor példabeszédekben sok mindenre oktatta őket. Ezzel kezdte: „Kiment a magvető vetni. [4] Amint vetett, némely szem az utfélre esett. Odaszálltak az (égi) madarak és fölcsipegették. [5] Némely meg köves helyre esett, ahol nem volt elég földje. Csakhamar kikelt, mert nem jutott mélyen a földbe. [6] Amikor a nap magasabbra hágott, megperzselődött, és gyökér hiján elszáradt. [7] Némely pedig tövisek közé hullott. Amint a tövisek felnőttek, elfojtották. [8] A többi jó földbe hullott és termést hozott: egyik százszorosat, a másik hatvanszorosat, némelyik meg harmincszorosat. [9] Akinek füle van, hallja meg!"

Mire valók a példabeszédek. [10] Akkor odamentek hozzá tanitványai és megkérdezték tőle: „Miért szólsz hozzájuk példabeszédekben?" [11] Ő igy felelt: „Nektek jutott, hogy megértsétek a mennyek országának titkait, nekik azonban nem. [12] Akinek ugyanis van, annak még adnak, hogy bővelkedjék, de akinek nincs, attól még azt is elveszik, amije van. [13] Azért szólok nekik példabeszédekben, mert szemük van, de nem látnak, fülük van, de nem hallanak és nem értenek. [14] Beteljesedik rajtuk Izaiás próféta jövendölése:

1—23: Mk 4, 1—20; Lk 8, 4—15.

3. A **példabeszéd** az evangéliumok jellegzetes irodalmi müfaja. Többnyire költött, de az emberi életből vett elbeszélés, amely vallási vagy erkölcsi tanulságot rejt. A **magvetőről** szóló példabeszéd Isten igéjének sorsát szemlélteti a különböző emberi lelkekben.

11. A fogékonyság és jóakarat. Isten fölvilágositó kegyelmével, megkönnyitette a taniványoknak a példabeszédek megértését, a kevély, hitetlen zsidók előtt azonban Isten országának titkai rejtve maradtak.

12. Aki tud már valamit a mennyek országa titkaiból, készsége miatt gyarapodni fog ismeretében, a rosszindulatuban azonban a csekély tudás is kiapad.

14—15. Iz 6, 9.10. A megátalkodott elutasitja a kegyelem világosságát, s ezért vaksággal sujtja az Isten. Izaiás ezt a lelki folyamatot irja le erős kifejezésekkel.

Hallani fogtok, de nem érttek,
Nézni fogtok, de nem láttok.
15 Megkérgesedett e népnek a szive:
Fülükre nagyot hallanak
És behunyják szemüket,
Hogy szemükkel ne lássanak
És ne halljanak fülükkel,
Szivükben értelem ne legyen és meg
ne térjenek,
Hogy meggyógyitsam őket.
16 Boldog a ti szemetek, mert lát, és a ti fületek, mert hall. 17 Bizony mondom nektek, sok próféta és igaz ember kivánta látni, amit ti láttok, de nem láthatta, és hallani, amit ti hallotok, de nem hallhatta.

A magvetőről szóló példabeszéd magyarázata. 18 Halljátok tehát a magvetőről szóló példabeszédet. 19 Amikor valaki meghallgatja Isten országának igéjét, de meg nem szivleli, eljön a gonosz és elragadja, amit szivébe vetettek. Ez az, akinél a mag az utfélre esett. 20 A köves talajra hullott meg az, aki meghallgatja az igét és szivesen be is fogadja, 21 de nem ver benne gyökeret, csak ideig-óráig tart. Mikor az ige miatt baj és üldözés támad, csakhamar eltántorodik. 22 A tövisek közé hullott pedig az, aki meghallgatja az igét, de a világi gondok és a csalóka gazdagság elfojtják az igét és meddő marad. 23 Végül a jó földbe hullott az, aki az igét meghallgatja, megszivleli és termést is hoz: egyik százszorosat, másik hatvanszorosat, némelyik meg harmincszorosat."

Példabeszéd a konkolyról. 24 Más példabeszédet is mondott nekik: „Hasonlit a mennyek országa az olyan emberhez, aki jó magot vetett földjébe. 25 Amikor mindenki aludt, jött ellensége és konkolyt szórt a buza közé, aztán eltávozott. 26 Szárba szökött a

24—30. E példabeszédben Jézus megmagyarázza apostolainak a rossz eredetét és értelmét Isten országában, az Anyaszentegyházban.

vetés és kalászt hányt, de fölütötte fejét a konkoly is. 27 Erre a szolgák elmentek a gazdához és megkérdezték: Uram, ugye jó magot vetettél szántóföldedbe? Honnan került belé a konkoly? 28 Mire ő azt felelte: Ellenséges ember müve az. A szolgák tovább kérdezték: Akarod, hogy kimenjünk és kigyomláljuk? 29 Nem, válaszolta, hogy a konkolyt gyomlálva ki ne tépjétek vele együtt a buzát is. 30 Hagyjátok, hadd nőjjön föl mindkettő az aratásig. Aratáskor majd megmondom az aratóknak: Előbb a konkolyt szedjétek össze és kössétek kévébe, hogy tüzre kerüljön, a buzát pedig gyüjtsétek csürömbe."

Példabeszéd a mustármagról és a kovászról. 31 Egy másik példabeszédet is mondott: „Hasonlit a mennyek országa a mustármaghoz, amelyet fog az ember és szántóföldjébe vet. 32 Ez kisebb ugyan minden magnál, de amikor fölnő, nagyobb minden veteménynél. Sőt akkora fává nő, hogy az ég madarai rászállnak és ágai közt fészket raknak."

33 Ismét más példabeszédet mondott: „Hasonlit a mennyek országa a kovászhoz, amelyet fog az asszony és három véka lisztbe vegyit ugy, hogy az egész megkovászosodik."

34 Mindezt példabeszédekben mondta Jézus a népnek, példabeszéd nélkül nem szólt hozzájuk. 35 Igy beteljesedett a próféta jövendölése:

„Példabeszédre nyitom ajkamat:
Hirdetem, mi rejtve volt a világ teremtésétől fogva."

A konkolyról szóló példabeszéd magyarázata. 36 Akkor elbocsátotta a népet és hazatért. Odamentek hozzá tanitványai és kérték: „Magyarázd meg nekünk

31—35: Mk 4, 31—34; Lk 13, 19—21.

31—33. A **mustármagról** szóló példabeszédben Jézus Isten országának kibontakozását szemlélteti ebben a világban. A kezdet jelentéktelennek látszó, az eredmény minden várakozást fölülmuló, világot átfogó intézmény. A **kovászról** szóló ezzel szemben Isten országának a világot szellemében és erkölcseiben átalakitó erejét szemlélteti.

35. Zsolt. 77, 2.

a szántóföldről és a konkolyról szóló példabeszédet."
37 Így magyarázta meg nekik: „Aki a jó magot veti, az
az Emberfia. 38 A szántóföld, ez a világ. A jó mag, az
ország fia, a konkoly pedig, a gonosz fia. 39 Az ellen-
ség, aki ezt veti, az ördög. Az aratás a világ vége, az
aratók pedig az angyalok. 40 Mint ahogy a konkolyt
összeszedik és tüzben elégetik, ugy lesz a világ végén
is. 41 Az Emberfia elküldi angyalait. Azok összeszed-
nek országában minden gonosztettet és gonosztevőt,
42 és tüzes kemencébe vetik őket. Ott sirás és fogcsi-
korgatás lesz. 43 Akkor az igazak ragyognak majd,
mint a nap, Atyjuk országában. Akinek füle van,
hallja meg.

Példabeszéd a kincsről, a gyöngykeresőről és a hálóról. 44 Hasonlit a mennyek országa a szántóföldön elásott kincshez. Egy ember megtalálja a kincset, de titokban tartja. Aztán nagy örömében fogja magát, eladja mindenét, amije csak van, és megveszi a szántóföldet.

45 Hasonlit a mennyek országa a kereskedőhöz is, aki igazgyöngyöt keres. 46 Mikor aztán egy nagyon értékes igazgyöngyre talál, fogja magát, eladja mindenét, amije csak van, és megveszi azt.

47 Végül hasonlit a mennyek országa a tengerbe vetett hálóhoz, mely mindenfajta halat bekerit. 48 Amikor megtelik, partra huzzák, nekiülnek és a javát edényekbe válogatják, a hitványát pedig kiszór-ják. 49 Igy lesz a világ végén is: mennek az angyalok, kiválasztiák a gonoszokat az igazak közül 50 és tüzes kemencébe vetik őket. Ott sirás és fogcsikorgatás lesz. 51 Megértettétek mindezt?" „Igenis", felelték. 52 Erre ő igy szólt: „Minden irástudó, aki jártas a mennyek

44—46. E példabeszédek Isten országának páratlan értékét szemléltetik: érte minden áldozatot meg kell hozni.

47—50. Az igazak és a bünösök végleges szétválasztása a világ végén történik.

országának tanitásában, hasonlit a családatyához, aki kincseiből ujat és régit szed elő."

Jézus Názáretben. 53 Mikor Jézus e példabeszédeket befejezte, eltávozott onnan. 54 Visszament lakóhelyére és a helybelieket tanitotta a zsinagógákban. Azok meglepődve kérdezgették: „Honnan van ennek a bölcsesége és a csodatévő ereje? 55 Nem az ács fia ez? Anyja nem a Mária? Testvérei nem Jakab, József, Simon és Judás? 56 És nővérei, ugye azok is itt élnek köztünk? Honnan vette hát mindezt?" — és megbotránkoztak benne. 57 Jézus erre megjegyezte: „Sehol sincs a prófétának kevesebb becsülete, mint saját hazájában és házában." 58 Hitetlenségük miatt nem is müvelt ott sok csodát.

14. Keresztelő szent János lefejezése. Abban az időben Heródes, a negyedesfejedelem, hallotta Jézus hirét. 2 „Ez keresztelő János, mondta szolgáinak, föltámadt halottaiból, azért müködik benne a csodatévő erő."

3 Heródes tudniillik annakidején elfogatta Jánost, bilincsbe verette és testvérének, Fülöpnek felesége, Heródiás miatt börtönbe vetette. 4 János ugyanis figyelmeztette: „Nem lehet a tiéd." 5 Erre meg akarta ölni, de félt a néptől, mert prófétának tartották. 6 Heródes születésenapján történt, hogy Heródiás leánya táncolt a vendégek előtt. Annyira megtetszett Heródesnek, 7 hogy esküvel igérte, bármit is kér, megadja neki. 8 Az pedig, előre kitanitva anyjától, igy szólt: „Add nekem egy tálon keresztelő János fejét." 9 A király erre elszomorodott, de az eskü és a vendégek

53—58: Mk 6, 1—6; Lk 4, 15—30.
55—56. Jézus **testvéreire** és **nővéreire** vonatkozóan lásd 12, 46 jegyzet.
1—12: Mk 6, 14—29; Lk 3, 19.20; 9, 7—9.
1. **Heródes Antipász** (Kr. e. 4 — Kr. u. 39) I. Heródesnek a fia. Apjától Galileát és Dél-Pereát örökölte.
3. **Fülöp** I. Heródesnek más asszonytól származó fia, **Heródiás** pedig unokája.
13—21: Mk 6, 31—44; Lk 9, 10—17; Jn 6, 1—13.

miatt megparancsolta, hogy adják oda. 10 Lefejeztette tehát Jánost a börtönben. 11 Fejét elhozták egy tálon és odaadták a leánynak, az meg elvitte anyjának. 12 Tanitványai akkor eljöttek, elvitték a testét és eltemették. Aztán elmentek és hirülvitték Jézusnak.

Az első kenyérszaporitás. 13 Jézus a hir hallatára elhajózott onnan egy magányos helyre, hogy egyedül legyen. De a nép tudomást szerzett erről és gyalogszerrel utána ment a városokból. 14 Mikor kiszállt, már nagy tömeget talált ott. Megesett rajtuk a szive és meggyógyitotta betegeiket. 15 Amikor beesteledett, odamentek hozzá tanitványai és figyelmeztették: „Elhagyatott ez a hely és az idő is eljárt. Bocsásd el a népet, hogy a falvakba mehessenek és ennivalót vegyenek maguknak." 16 Jézus azonban igy válaszolt: „Nem kell elmenniük, ti adjatok nekik enni." 17 „Csak öt kenyerünk és két halunk van", felelték. 18 „Hozzátok ide", mondta. 19 Meghagyta, hogy a nép telepedjék le a füre, aztán fogta az öt kenyeret és a két halat, föltekintett az égre és megáldotta azokat. Majd megtörte a kenyereket és tanitványainak adta, a tanitványok pedig a népnek. 20 Ettek mindnyájan és jóllaktak. A kenyérmaradékból még tizenkét kosarat szedtek össze. 21 Az asszonyokon és gyermekeken kivül mintegy ötezer férfi evett.

Jézus a vizen jár. 22 Ezután nyomban fölszólitotta tanitványait, hogy szálljanak bárkába és menjenek előre a tulsó partra, amig ő hazaküldi a népet. 23 Miután hazaküldte őket, fölment egy hegyre, hogy egyedül imádkozzék. Késő estig maradt ott egymagában. 24 A bárkát jó messze a parttól hányták-vetették a hullámok, mert ellenszél fujt. 25 Az éjszaka

22—36: Mk 6, 45—56; Jn 6, 16—21.

24. **Jó messze a parttól,** a Vulgáta szerint: „a tó közepén".

25. Az éjszakát négy őrségváltásra osztották föl. A negyedik őrségváltás hajnali három óra körül volt.

negyedik őrváltása idején Jézus a vizen járva feléjük közeledett. 26 Amint meglátták a tanitványok, hogy a vizen jár, rémülten kiáltották: „Kisértet!" — és félelmükben össze-vissza kiabáltak. 27 De Jézus mindjárt megszólitotta őket: „Bátorság! Én vagyok, ne féljetek!" 28 Mire Péter igy szólt: „Uram, ha te vagy, parancsold meg, hogy hozzád menjek a vizen." 29 „Jöjj!" — mondta ő. Péter kiszállt a bárkából és Jézus felé indult a vizen. 30 De az erős szél láttára megijedt, s mikor merülni kezdett, igy kiáltott: „Uram, ments meg!" 31 Jézus nyomban kinyujtotta kezét, megragadta és azt mondta neki: „Te kicsinyhitü, miért kételkedtél?" 32 Amint beszállt a bárkába, a szél elállt. 33 Akik a bárkában voltak, leborultak előtte. „Valóban Isten Fia vagy!" — vallották meg.

Genezár földjén. 34 Átkeltek a tavon és Genezárnál értek partot. Mihelyt fölismerték őt a helybeliek, hirét vitték az egész környéken. Eléje hoztak minden beteget 36 és kérték. hogy legalább ruhája szegélyét érinthessék. Aki csak hozzáért, meggyógyult.

15. Az igazi tisztaság. Akkor farizeusok és irástudók jöttek Jézushoz Jeruzsálemből és megkérdezték: 2 „Miért térnek el tanitványaid az ősök hagyományától? Étkezés előtt ugyanis nem mosnak kezet." 3 Ő megfelelt nekik: „Hát ti miért hágjátok át Isten parancsát hagyományotok miatt? Isten mondta: 4 Tiszteld atyádat és anyádat! És: Aki atyját vagy anyját átkozza, halállal lakoljon. 5 Ti pedig azt mondjátok: Aki atyjához vagy anyjához igy szól: Legyen Istennek szánt ajándék az, amivel téged kellene segitenem, —

1—20: Mk 7, 1—23.

2. Az **ősök hagyománya** az irástudóknak Mózes törvényéhez csatolt magyarázatai. Isten parancsait gyakorlati esetekre alkalmazták, de gyakran el is ferditették, és mindenféle aprólékos és kellemetlen szabállyal terhelték az embereket.

5. Az irástudók magyarázata helyeselte, ha olyan vagyontárgyat ajándékoztak a templomnak, amellyel a segitségre szoruló szülőket kellett volna támogatni. Ezzel természetesen kijátszották Isten negyedik parancsát.

6 annak nem kell atyját és anyját tisztelnie. Ezzel
hagyományotok kedvéért kijátsszátok Isten parancsát.
7 Képmutatók! Találóan jövendölt rólatok Izaiás:
8 Ez a nép ajkával tisztel engem,
De szive távol marad tőlem.
9 Hamisan tisztelnek engem,
Tanitásuk csak emberi parancs."
10 Akkor magához hivta a népet és igy szólt: „Hall-
gassátok és értsétek meg: 11 Nem az szennyezi be az
embert, ami szájába jut, hanem az szennyezi be, ami
a száját elhagyja." 12 Erre odamentek hozzá tanit-
ványai és megjegyezték: „Tudod, hogy a farizeusok
e beszéd hallatára megbotránkoztak?" 13 Mire ő igy
felelt: „Tövestül kitépnek minden növényt, amelyet
nem mennyei Atyám ültetett. 14 Hagyjátok őket! Vi-
lágtalanok vak vezetői ők. Ha pedig vak vezet világ-
talant, mindkettő gödörbe esik."

15 Erre Péter igy szólt hozzá: „Magyarázd meg
nekünk ezt a példabeszédet." 16 „Még mindig nem
értitek ti sem?" — kérdezte. 17 „Nem értitek, hogy
mindaz, ami a szájba kerül, a gyomorba jut és onnan
a félreeső helyre? 18 De ami a szájat elhagyja, a szivből
származik, és ez az, ami beszennyezi az embert. 19 A
szivből ered ugyanis minden rossz gondolat, gyilkos-
ság, házasságtörés, paráznaság, lopás, hamis tanuság
és káromlás. 20 Ezek szennyezik be az embert. Az,
hogy mosatlan kézzel eszik, nem szennyezi be az
embert."

A kánaáni asszony. 21 Onnan tovább indulva
Jézus Tirusz és Szidon vidékére vonult vissza. 22 Ott
egy kánaáni asszony jött a környékről és igy kiálto-
zott utána: „Könyörülj rajtam, Uram, Dávid fia! Leá-

8—9: Izaiás 29, 13.
11. Nem az étel teszi tisztátalanná az embert, hanem Isten törvényének megszegése, mely a szivből ered és szavakban is megnyilvánulhat.
21—28: Mk 7, 24—30.
22. **A kánaáni asszony** föniciai pogány nő volt.

nyomat kegyetlenül gyötri az ördög." 23 De ő szóra sem méltatta. Erre odamentek hozzá tanitványai és kérték: „Küldd haza, mert kiabál utánunk." 24 Ő igy felelt: „Küldetésem csak Izrael házának elveszett juhaihoz szól." 25 De az odajött és e szavakkal borult le előtte: „Uram, segits rajtam!" 26 Ő visszautasitotta: „Nem helyes, ha elveszik a gyerekek kenyerét s a kutyáknak dobják." 27 Az viszont erősitgette: „De bizony, Uram! Hiszen a kiskutyák is esznek az uruk asztaláról lehulló morzsákból." 28 Erre Jézus igy szólt: „Asszony, nagy a te hited, legyen ugy, amint kivánod." Még abban az órában meggyógyult a leány.

A második kenyérszaporitás. 29 Jézus eltávozott onnan és a galileai tengerhez tartott. Fölment egy hegyre és leült. 30 Nagy sokaság jött hozzá. Hoztak magukkal sántákat, bénákat, vakokat, némákat, meg sok más beteget és lába elé rakták őket. Meggyógyitotta valamennyit. 31 Mikor a nép látta, hogy a némák beszélnek, a bénák meggyógyulnak, a sánták járnak és a vakok látnak, elámult és magasztalta Izrael Istenét.

32 Jézus akkor összehivta tanitványait és igy szólt hozzájuk: „Sajnálom a népet. Már harmadnapja kitartanak mellettem és nincs mit enniük. Nem akarom étlen hazaküldeni őket, hogy ki ne dőljenek az uton." 33 A tanitványok erre megjegyezték: „Honnan szerzünk itt a pusztában annyi kenyeret, hogy ekkora tömeget ellássunk?" 34 Jézus megkérdezte tőlük: „Hány kenyeretek van?" „Hét, és néhány apró halunk", felelték. 35 Erre meghagyta a népnek, hogy telepedjék le a földre. 36 Aztán fogta a hét kenyeret és a halakat, hálát adott, megtörte és odaadta tanitványainak, a

24. Isten rendelése szerint a Messiás tanitásában és jótetteményeiben először a zsidók részesültek és csak azután a pogányok (Rom. 1, 16).

27. A pogány asszony ugy érzi, hogy nincs joga ahhoz, hogy messiási kegyelemben részesüljön, ezért csak **morzsáit kéri.**

32—39: Mk 8, 1—10.

tanitványok pedig a népnek. 37 Miután mindnyájan ettek és jóllaktak, még hét kosár kenyérmaradékot szedtek össze. 38 Az asszonyokon és a gyermekeken kivül mintegy négyezer férfi evett. 39 Aztán elbocsátotta a népet, bárkába szállt és Magadán vidékére ment.

16. Az idők jele. Ott farizeusok és szadduceusok jöttek hozzá, hogy próbára tegyék. Kérték, hogy égi jelet mutasson nekik. 2 De ő igy felelt: „Napszálltakor azt mondjátok: Jó idő igérkezik, mert vöröslik az ég. 3 Reggel pedig: Ma zivatar lesz, mert a borus ég vöröslik. 4 Az ég szinéből tehát tudtok következtetni, az idők jeleit azonban nem ismeritek? A gonosz és hütlen nemzedék jelet kiván, de nem kap más jelet, mint Jónás (prófétáét)". Ezzel otthagyta őket és elment.

A farizeusok kovásza. 5 A tengeren átjövet a tanitványok elfelejtettek kenyeret hozni magukkal. 6 Jézus figyelmeztette őket: „Vigyázzatok, óvakodjatok a farizeusok és szadduceusok kovászától!" 7 Azok igy tanakodtak egymásközt: „Nem hoztunk kenyeret." 8 Jézus észrevette ezt és igy szólt: „Kicsinyhitüek, mit tanakodtok egymásközt, hogy nincs kenyeretek? 9 Még mindig nem értitek s nem jut eszetekbe az ötezer ember öt kenyere, és hogy hány kosarat szedtetek tele? 10 Sem a négyezer ember hét kenyere s hogy ott is hány kosárral szedtetek föl? 11 Hát nem értitek, hogy nem a kenyérről mondtam nektek: Óvakodjatok a farizeusok és szadduceusok kovászától?" 12 Akkor megértették, hogy nem a kenyér kovászától

39. **Magadán** valószinüleg a Genezáret-tó nyugati partján huzódó dus legelőjü vidék.

1—4: Lk 12, 54—56; Mt 12, 38—41.

4. **Az idők jele** a prófétáktól megjövendölt csodák, melyekből a Messiás jöttére lehet következtetni.

5—12: Mk 8, 11—21.

9—10. A két kenyérszaporitás: Mt 14, 15—21; 15, 32—39.

óvta őket, hanem a farizeusok és szadduceusok tanitásától.

Az Egyház sziklaalapja. 13 Amikor Jézus Fülöp Cezáreájának vidékére érkezett, megkérdezte tanitványait: „Kinek tartják az emberek az Emberfiát?" 14 Azok igy válaszoltak: „Van, aki keresztelő Jánosnak, van, aki Illésnek, van, aki Jeremiásnak vagy valamelyik prófétának." 15 Jézus tovább kérdezte: „Hát ti kinek tartotok engem?" 16 Simon Péter válaszolt: „Te vagy a Messiás, az élő Isten fia." 17 Erre Jézus azt mondta neki: „Boldog vagy Simon, János fia! Nem test és vér nyilatkoztatta ki ezt neked, hanem az én mennyei Atyám. 18 Mondom tehát neked: Te Péter vagy. Erre a sziklára épitem Egyházamat és a pokol kapui nem vesznek erőt rajta. 19 Neked adom a mennyország kulcsait. Amit megkötsz a földön, megkötött lesz a mennyben is, és amit föloldasz a földön, a mennyben is föloldott lesz." 20 Azután lelkére kötötte tanitványainak, senkinek se mondják, hogy ő a Messiás.

Jézus megjövendöli szenvedését. 21 Ettől fogva Jézus többször fölhivta tanitványai figyelmét arra,

---

13—20: Mk 8, 27—30; Lk 9, 18—21.

13. Fülöp negyedesfejedelem tartományában a Jordán forrásvidékénél épült város, melyet Augusztus császár tiszteletére nevezett el **Cezáreának.**

17. **Simonnak** Jézus adta a jelképes **Péter** nevet, arám eredetije **kéfa,** vagyis **szikla.** Jézus tehát igy mondta: Te szikla vagy. Erre a sziklára épitem Egyházamat . . . — **Test és vér** a rabbik szólásmódja szerint az embert jelenti.

18. A kapu a régi várfalak legjobban megerősitett része volt, a **pokol kapui** a pokol hatalmát, az ördög erejét jelentik. Az Ur jövendölése szerint a Péterre és utódaira épitett Egyház elpusztithatatlan.

19. Az épület vagy város kulcsainak átadása a hatalom átadását jelenti, Péter kapta a legfőbb tanitó, törvényhozó és kormányzó hatalmat Isten földi országában, az Egyházban, olyan értelemben, hogy a hit és erkölcs kérdéseiben hozott döntései érvényesek a mennyben is. **Megkötni** és **föloldani,** héber kifejezés, annyit jelent mint megtiltani vagy megengedni, elitélni vagy fölmenteni.

20. Ez csak egyenlőre volt megtiltva (lásd Mt 17, 9), hogy a népben politikai reményeket ne támasszon és ne akadályozza az **igehirdetést.**

21—28: Mk 8, 31—39; Lk 9, 22—27.

21. A főpapok, az irástudók és a vének a zsidó nagytanácsot, szinedriont alkották, amely halálra itélte Jézust.

hogy Jeruzsálembe kell mennie, sokat kell szenvednie a vénektől, főpapoktól és írástudóktól, megölik, de harmadnapon föltámad. 22 Péter akkor félrevonta és ezekkel a szavakkal tett neki szemrehányást: „Ments Isten, Uram! Ilyesmi nem történhetik veled!" 23 De ő elfordult és igy korholta Pétert: „Takarodj előlem, sátán! Terhemre vagy, mert emberi módon, s nem Isten tervei szerint gondolkodol."

Jézus követése. 24 Ezután Jézus igy szólt tanitványaihoz: „Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye föl keresztjét és kövessen engem. 25 Aki meg akarja menteni életét, elvesziti azt, de aki érettem elvesziti életét, megtalálja azt. 26 Mit ér az embernek, ha az egész világot megnyeri is, de lelke kárt szenved? Mit is adhatna az ember cserébe lelkéért? 27 Az Emberfia ugyanis el fog jönni angyalaival Atyja dicsőségében és akkor megfizet mindenkinek tetteihez mérten. 28 Bizony mondom nektek: az ittállók közül néhányan nem halnak meg, amig meg nem látják az uralmával elérkező Emberfiát.

17. Urunk szineváltozása. Hat nap mulva Jézus maga mellé vette Pétert, Jakabot és testvérét, Jánost, és egyedül őket vitte föl egy magas hegyre. 2 Ott szinében elváltozott előttük. Arca ragyogott, mint a nap, ruhája pedig tündökölt, mint a fény. 3 Egyszerre csak megjelent nekik Mózes és Illés, amint beszélgettek vele. 4 Péter erre igy szólt Jézushoz: „Uram, jó, hogy itt vagyunk! Ha akarod, csinálok itt három sátrat: neked egyet, Mózesnek egyet és Illésnek egyet." 5 Szavai közben fényes felhő takarta el őket

23. Az Ur azért **korholta** Pétert, mert ő a nélkül, hogy tudatában lett volna, a megváltás müvétől akarta Jézust visszatartani.

25. Lásd 10, 39 magyarázat.

28. Jézus kijelenti, hogy az ott állók közül néhányan Jeruzsálem pusztulásának, mely az Emberfia lelki értelemben vett büntető eljövetele, és az evangélium gyors elterjedésének is tanui lesznek.

1—13: Mk 9, 2—13; Lk 9, 28—36; 2 Pét. 1, 16—18.

2. A Vulgáta szerint: „Ruhája fehér lett, mint a hó."

és a felhőből szózat hallatszott: „Ez az én szeretett Fiam, akiben kedvem telik, őt hallgassátok!" 6 Ennek hallatára a tanitványok arcra borultak és igen megijedtek. 7 De Jézus hozzájuk lépett és megérintette őket: „Keljetek föl, ne féljetek!" Föltekintve senkit sem láttak, csak Jézust egymagát.

Illés eljövetele. 9 A hegyről lejövet Jézus a lelkükre kötötte: „Senkinek el ne mondjátok a látomást, amig az Emberfia halottaiból föl nem támad." 10 A tanitványok megkérdezték: „Miért mondják az irástudók, hogy Illésnek kell előbb eljönnie?" 11 Ő igy felelt: „Illés ugyan eljön és helyreállit mindent. 12 Én azonban azt mondom nektek, hogy Illés már eljött, de nem ismerték föl s kényük-kedvük szerint bántak vele. Igy szenved majd az Emberfia is tőlük." 13 Akkor a tanitványok megértették, hogy keresztelő Jánosról beszélt.

A holdkóros fiu. 14 Mikor visszatértek a néphez, egy ember lépett hozzá és ezekkel a szavakkal hullott térdre előtte: 15 „Uram, könyörülj fiamon! Holdkóros szegény, és sokat szenved. Hol tüzbe esik, hol meg vizbe. 16 Elvittem tanitványaidhoz, de nem tudták meggyógyitani." 17 Jézus igy szólt: „Hitetlen és romlott nemzedék! Meddig kell még veletek maradnom? Meddig türjelek titeket? Hozzátok ide!" 18 Jézus ráparancsolt az ördögre, az kiment belőle és a gyermek attól az órától fogva egészséges lett. 19 Erre a tanitványok Jézushoz mentek, mikor egyedül volt és megkérdezték: „Mi miért nem tudtuk kiüzni azt?" 20 Ő igy felelt: „Mert gyönge a hitetek. Bizony mondom nektek: Ha csak akkora hitetek lesz is, mint a mus-

10—13. Jézus megerősiti a zsidó fölfogást Illés próféta visszatéréséről (Mal. 4, 5), aki a világ végén helyreállitja az igaz Isten hitét és az erkölcsi rendet, de hozzáfüzi, hogy Illés képletesen a Keresztelő személyében is eljött.

14—21: Mk 9, 14—29; Lk 9, 37—42.

20. A keleti népek nyelvén a hegy szerfölött nagy akadályt jelentett. Elmozditása tehát azt akarja kifejezni, hogy a mélységes hitből fakadó ima a legnagyobb nehézségeket is elháritja.

tármag s azt mondjátok e hegynek itt: Menj innét amoda! — átmegy, és semmi sem lesz számotokra lehetetlen. 21 De ez a fajzat nem üzhető ki másképp, csak imádsággal és böjttel."

Jézus ismét megjövendöli szenvedését. 22 Miközben Galileában vándoroltak, Jézus azt mondta nekik: „Az Emberfiának emberek kezébe kell kerülnie. 23 Megölik, de harmadnapra föltámad". Erre igen elszomorodtak.

A templomadó. 24 Mikor Kafarnaumba érkeztek, az adószedők Péterhez fordultak és megkérdezték: „A ti Mesteretek nem fizet templomadót?" 25 „De igen", felelte.

Mikor hazaért, Jézus megelőzte őt kérdésével: „Mit gondolsz, Simon, a földi királyok kitől szednek vámot vagy adót, fiaiktól vagy az idegenektől?" 26 „Az idegenektől", felelte Péter. Erre Jézus így szólt: „A fiak tehát mentesek. 27 De hogy meg ne botránkoztassuk őket, menj ki a tóra, vess horgot s az első rákapó halat huzd ki. Nyisd ki a száját: találsz benne egy sztatért. Vedd ki és add oda nekik magamért és érted."

18. A tanitványok versengése. Abban az időben a tanitványok ezzel a kérdéssel fordultak Jézushoz: „Mit gondolsz, ki a legnagyobb a mennyek országában?" 2 Ő odahivott egy gyermeket, közéjük állitotta 3 és igy szólt: „Bizony mondom nektek: Ha meg nem változtok és olyanok nem lesztek, mint a gyermek, nem mentek be a mennyek országába. 4 Aki tehát kicsinnyé lesz, mint ez a gyermek, az a legnagyobb a mennyek országában. 5 Aki pedig befogad egy ilyen gyermeket az én nevemben, engem fogad be.

22—23: Mk 9, 30—32; Lk 9, 43—44.

24. Minden fölnőtt izraelitának évenkint kettősdrahmát, vagyis kb. egy dollár harmadrészét kellett a jeruzsálemi templomnak fizetnie.

27. Az ezüst sztatér két személyért járó templomadó.

1—11: Mk 9, 33—37; 42—47; Lk 9, 46—48; 17, 1.2.

A bünrecsábitás. 6 Aki csak egyet is bünre csábit a bennem hivő kicsinyek közül, jobban járna, ha malomkövet kötnének a nyakára s a tengerbe dobnák. 7 Jaj a világnak a botrányok miatt! Szükséges ugyan, hogy botrányok forduljanak elő, de jaj annak, aki botrányt okoz! 8 Ha kezed vagy lábad bünre csábit, vágd le és vesd el magadtól. Jobb csonkán vagy sántán bemenned az életre, mint két kézzel, vagy két lábbal az örök tüzre kerülnöd. 9 Ha pedig szemed csábit bünre, vájd ki és vesd el magadtól. Jobb félszemmel bemenned az életre, mint két szemmel a gehenna tüzére kerülnöd. 10 Vigyázzatok, meg ne vessetek egyet sem e kicsinyek közül! Mondom nektek: angyalaik az égben szüntelenül látják mennyei Atyám arcát. 11 Az Emberfia azért jött, hogy megmentse, ami elveszett.

Az eltévedt bárány. 12 Mit gondoltok? Ha valakinek száz juha van s egy elcsatangol közülük, nem hagyja ott a kilencvenkilencet a hegyen és nem megy, hogy megkeresse az eltévedtet? 13 Ha aztán szerencsésen megtalálja, bizony mondom nektek: jobban örül annak, mint az el nem tévedt kilencvenkilencnek. 14 Éppen igy mennyei Atyátok sem akarja, hogy csak egy is elvesszen e kicsinyek közül.

Testvéri feddés. 15 Ha vétkezik ellened testvéred, menj, fedd meg őt négyszemközt. Ha hallgat rád, megnyerted testvéredet. 16 De ha nem hallgat rád, vigyél magaddal egy vagy két másikat, hogy két vagy három tanu bizonyitsa az ügyet. 17 Ha azokra sem hallgat, mondd meg az egyházközségnek. Ha pedig a közösségre sem hallgat, vedd ugy, mintha pogány volna

7. A **botrány** rosszpélda vagy csábitás, amely mást bünre vezet.
8. Lásd Mt 5, 30.
12—14: Lk 15, 4—7.
17. **Pogánynak, vámosnak** tekinteni valakit a zsidó nyelvhasználat szerint egyértelmü a kiközösitéssel.

vagy vámos. 18 Bizony mondom nektek: amit megköttök a földön, megkötött lesz a mennyben is, és amit föloldotok a földön, a mennyben is föloldott lesz.

19 Azt is mondom nektek: Ha ketten közületek egyetértve kérnek valamit a földön, meg fogják kapni mennyei Atyámtól. 20 Ahol ugyanis ketten vagy hárman összegyülnek az én nevemben, ott vagyok közöttük."

A szivtelen szolga. 21 Akkor hozzálépett Péter és megkérdezte: „Uram, ha vét ellenem testvérem, hányszor kell megbocsátanom? Talán hétszer?" 22 Jézus igy felelt: „Nem mondom: hétszer, hanem hetvenszer hétszer."

23 „Hasonlit ugyanis a mennyek országa egy királyemberhez, aki számot akart vetni szolgáival. 24 Mikor elkezdte a számvetést, eléje állitottak egyet, aki tizezer talentummal tartozott. 25 Mivel nem volt miből visszafizetnie, az ur megparancsolta, hogy adják el őt feleségestül, gyermekestül, vagyonostul, és ugy fizessen. 26 De a szolga leborulva kérlelte: Légy türelemmel irántam, mindent vissza fogok fizetni. 27 Az ur megkönyörült a szolgán, elbocsátotta s tartozását is elengedte. 28 Amint a szolga kiment, találkozott egyik szolgatársával, aki száz dénárral tartozott neki. Megragadta, fojtogatni kezdte és követelte: Add meg, amivel tartozol. 29 Szolgatársa leborulva kérlelte: Légy türelemmel irántam, mindent vissza fogok fizetni. 30 De ő nem engedett, hanem fogta, tömlöcbe vetette, amig meg nem fizeti tartozását. 31 Szolgatársai a történtek láttára igen elszomorodtak s menten el-

18. Jézus azokkal a szavakkal, amelyeket Péterhez intézett, az összes apostolnak és utódaiknak megadja az oldó és kötő hatalmat. Lásd a Mt 16, 19-hez füzött jegyzetet.

21—22: Lk 17, 3—4.

22. A megbocsátásnak nincs határa, a **hetvenszer hétszer** igen sokszort jelent.

24. A **tizezer talentum** kb. 20 millió dollárnak felel meg.

28. A **száz dénár** kb. 17 dollár, az előbbihez képest elenyésző összeg.

mondták uruknak mindazt, ami történt. 32 Az ur maga elé idézte őt és igy szólt hozzá: Te gonosz szolga! Kérésedre elengedtem minden tartozásodat. 33 Nem kellett volna neked is megszánnod szolgatársadat, mint ahogy én megszántalak téged? 34 Erre az ur haragjában átadta őt a poroszlóknak, amig meg nem fizeti minden tartozását. 35 Igy tesz mennyei Atyám is veletek, ha mindegyiktek szivből meg nem bocsát felebarátjának."

JÉZUS MÜKÖDÉSE JUDEÁBAN ÉS JERUZSÁLEMBEN.

Ut Jeruzsálem felé.

19. A házasság fölbonthatatlansága. Amikor Jézus ezt a tanitását befejezte, elindult Galileából és Judea határába ment, a Jordánon tulra. 2 Nagy tömeg kisérte, s ő meggyógyitotta betegeiket.

3 Akkor odaléptek hozzá a farizeusok, hogy próbára tegyék. Megkérdezték: „Szabad-e a férfinek bármi okból elbocsátania feleségét?" 4 Ő igy felelt: „Nem olvastátok, hogy a Teremtő kezdetben férfinek és nőnek teremtette őket és azt mondta: 5 A férfi ezért elhagyja atyját és anyját, feleségéhez csatlakozik és a kettő testben egy lesz? 6 Igy már nem ketten vannak, hanem csak egy test. Amit tehát Isten egybekötött, ember szét ne válassza." 7 De azok erősködtek: „Miért parancsolta hát Mózes a válólevéllel történő elbocsátást?" 8 Ő kijelentette: „Mózes keményszivüségtek miatt engedte meg, hogy elbocsássátok feleségeteket,

1—9: Mk 10, 1—12.
4—5. Gen. 1, 27; 2, 24.
6. A házasságban a házastársak egy összetett személyiséget, erkölcsi és jogi egységet, az emberi társadalom szervezetében egy uj sejtet: családot alkotnak.
7. Deut. 24, 1.

de kezdetben nem igy volt. 9 Mondom nektek: aki elbocsátja feleségét — kivéve ha nem törvényes felesége — és mást vesz el, házasságtörést követ el. Aki pedig elbocsátott nőt vesz el, szintén házasságot tör."

Önkéntes szüzesség. 10 Erre a tanitványok megjegyezték: „Ha igy áll a dolog férj és feleség között, nem érdemes megházasodni." 11 Ő igy válaszolt: „Nem mindenki tudja fölfogni ezt, csak akinek Isten megadja. 12 Van, aki anyja méhéből ugy született, hogy képtelen házasságra, van akit az emberek tettek képtelenné rá, de van, aki a mennyek országáért önként lemond róla. Aki föl tudja fogni, fogja föl!"

Jézus és a gyermekek. 13 Akkor gyermekeket hoztak hozzá, hogy rájuk tegye kezét és imádkozzék. De a tanitványok elutasitották őket. 14 Jézus azonban igy szólt: „Hagyjátok csak a gyermekeket s ne akadályozzátok meg, hogy hozzám jöjjenek, mert ilyeneké a mennyek országa." 15 Azzal rájuk tette kezét, és tovább indult.

A gazdag ifju. 16 Később odalépett hozzá valaki és megkérdezte: „Mester, mi jót kell tennem, hogy eljussak az örök életre?" 17 „Mit kérdesz engem a jóról? — válaszolta. Egy a jó, (az Isten). Ezért ha el akarsz jutni az életre, tartsd meg a parancsokat." 18 Ő tovább kérdezte: „Melyeket?" Jézus fölsorolta:

9. Az Ur kijelenti, hogy a házasság fölbontása bün, kivéve ha a házastársak törvénytelenül élnek együtt. Ez az utóbbi megjegyzés Márknál (10, 11) és Lukácsnál (16, 18) nem szerepel, Máté azonban a hegyi beszédben is hozza (5, 31). Az eredeti szövegben **porneia** olvasható, amely szószerint paráználkodást jelent, a megfelelő héber szó azonban az egész ószövetségi Szentirásban a törvénytelen együttélést jelöli.

10—12: 1 Kor. 7, 7.25—40.

11. Az Istennek szentelt szüzi élet értékét nem mindenki fogja föl, s csak az vállalkozhatik rá, aki megkapta Istentől a hivatás kegyelmét.

13—15: Mk 10, 13—16; Lk 18, 15—17.

14. A gyermekeké, általában az ártatlanoké, alázatosaké. Lásd Mt 18, 2—5.

16—26: Mk 10, 17—27; Lk 18, 18—27.

17. Isten a tökéletes jó, az erkölcsi jó mértéke és mintája. Ezért, aki üdvözülni akar, tartsa meg parancsait.

„Ne ölj, ne paráználkodjál, ne lopj, hamisan ne tanuskodjál, [19] atyádat és anyádat tiszteld és szeresd felebarátodat, mint önmagadat." [20] Az ifju erre kijelentette: „Ezt mind megtartottam (fiatalkorom óta). Mit kell még tennem?" [21] Jézus igy felelt: „Ha tökéletes akarsz lenni, menj, add el amid van és árát oszd szét a szegények közt, igy kincsed lesz a mennyben. Aztán jöjj, kövess engem!" [22] Ennek hallatára az ifju szomoruan távozott, mert nagy vagyona volt.

A gazdagság veszélyei. [23] Jézus pedig tanitványaihoz fordult: „Bizony mondom nektek: A gazdag nehezen jut be a mennyek országába. [24] Ismét mondom nektek: Könnyebb a tevének átmenni a tü fokán, mint a gazdagnak Isten országába jutni." [25] Ennek hallatára a tanitványok megdöbbentek és azt kérdezték: „Hát akkor ki üdvözülhet?" [26] Jézus rájuk tekintett és igy szólt: „Embernek ez lehetetlen, de Istennek minden lehetséges."

Az önkéntes szegénység jutalma. [27] Akkor Péter vette át a szót: „Nézd, mi mindenünket elhagytuk és követtünk téged. Mi lesz a jutalmunk?" [28] Jézus igy válaszolt: „Bizony mondom nektek: Ti, akik követtetek engem, a világ megujulásakor, amikor az Emberfia dicsőséges tróniára ül, együtt ültök vele tizenkét trónon, hogy itélkezzetek Izrael tizenkét törzse fölött. [29] S mindaz, aki elhagyja értem otthonát, testvéreit,

21. Jézus a szegénység és az engedelmesség tökéletesebb utját ajánlja. Ezek az evangeliumi tanácsok — a harmadikkal, az életszüzesség tanácsával együtt, amelyről a 10—12. versben volt szó — arra segitik az embert, hogy Isten és a felebarát szeretetének parancsát maradék nélkül megtartsa, s igy eljusson a keresztény tökéletességre.

24. A jellegzetes keleti szólásmód a tevéről és a tü fokáról azt szemlélteti, hogy a gazdagnak, aki szivével a földiekhez tapad, igen nehéz üdvözülnie.

27—30: Mk 10. 28—31; 18. 28—30.

28. **A világ megujulása** a föltámadás és az utolsó itélet. **Izrael tizenkét törzse** jelképe az egész emberiségnek. Az apostoloknak különleges szerepük lesz az utolsó itéleten.

29. Földi javak helyett lelkieket kap, a másvilágon pedig örök boldogságot.

nővéreit, atyját, anyját, feleségét, gyermekeit vagy földjét, százannyit kap és örökségül kapja az örök életet.

Példabeszéd a szőlőhegy munkásairól. 30 Sokan lesznek elsőkből utolsók és utolsókból elsők.

20. Hasonlit a mennyek országa a gazdaemberhez, aki kora reggel kiment, hogy munkásokat fogadjon szőlejébe. 2 Miután megegyezett a munkásokkal napi egy dénárban, elküldte őket a szőlőbe. 3 Mikor három óra tájban kiment, látta, hogy mások is tétlenül ácsorognak a piacon. 4 Igy szólt hozzájuk: Menjetek ti is szőlőmbe, és majd megadom, ami jár nektek. 5 Azok elmentek. Hat és kilenc óra körül ujra kiment, s ugyanigy tett. 6 Mikor pedig tizenegy óra tájban is kiment, megint talált ácsorgókat. Megkérdezte tőlük: Mit ácsorogtok itt egész nap tétlenül? 7 Senkisem fogadott föl minket, felelték. Menjetek ti is szőlőmbe, mondta nekik. 8 Estére kelve igy szólt a szőlősgazda vincellérjéhez: Hivd össze a munkásokat, s add ki bérüket az utolsókon kezdve az elsőkig. 9 Jöttek tehát azok, akik tizenegy óra tájban álltak munkába és fejenkint egy dénárt kaptak. 10 Mikor pedig az elsők jöttek, azt hitték, hogy többet fognak kapni, de ők is egy-egy dénárt kaptak. 11 Amikor átvették, zugolódni kezdtek a szőlősgazda ellen: 12 Ezek az utolsók egy óra hosszat dolgoztak csak, mondták, és ugyanugy bántál velük, mint velünk, akik a nap terhét és hevét viseltük. 13 Barátom, felelte egyiküknek, nem vagyok veled igazságtalan. Nem egy dénárban egyeztél meg velem? 14 Fogd, ami a tiéd és menj! Én ennek az

1—16. A példabeszéd azt tanitja, hogy az örök üdvösség az Isten ajándéka. Isten azoknak adja, akik keresztény hivatásukban mindvégig állhatatosan kitartanak, tekintet nélkül megtérésük idejére.

3. A tizenkétórás munkanapot négy háromórás szakaszra osztották. Az órák számitását reggel hatkor kezdték. Három óra a mi reggeli kilenc óránknak, hat óra tizenkettőnek, kilenc délután háromnak, tizenegy öt órának felel meg.

utolsónak is annyit szánok, mint neked. 15 Vagy nem tehetem az enyémmel azt, amit akarok? Rossz szemmel nézed talán, hogy én jó vagyok?

16 Igy lesznek az utolsókból elsők s az elsőkből utolsók." (Sokan vannak a meghivottak, de kevesen a választottak.)

Jézus harmadszor jövendöli meg szenvedését. 17 Jézus elindult Jeruzsálem felé. Utközben félrevonta tizenkét (tanitványát) s figyelmeztette őket: 18 „Most fölmegyünk Jeruzsálembe. Ott a főpapok és az irástudók kezébe adják az Emberfiát. Azok halálra itélik 19 és kiszolgáltatják a pogányoknak, hogy kigunyolják, megostorozzák és megfeszitsék őt, de harmadnapra föltámad."

Zebedeus fiai. 20 Akkor odajött Zebedeus fiainak anyja fiaival együtt és leborult előtte, hogy kérjen valamit. 21 „Mit akarsz?" — kérdezte. Ő igy felelt: „Intézd ugy, hogy két fiam közül az egyik jobbodon, a másik balodon üljön országodban." 22 Jézus ezt válaszolta: „Nem tudjátok mit kértek. Készek vagytok arra, hogy igyatok abból a kehelyből, amelyből én iszom?" „Készek vagyunk", felelték. 23 Erre igy szólt hozzájuk: „Kelyhemből ugyan inni fogtok, de hogy jobbomra vagy balomra üljetek, azt nem én döntöm el, mert azoknak jár, akiknek Atyám készitette."

24 Ennek hallatára a többi tiz megneheztelt a két testvérre. 25 Jézus ezért magához hivta őket és igy szólt hozzájuk: „Tudjátok, hogy azok, akiket a világ urainak tartanak, zsarnokoskodnak a népeken, a hatalmasok pedig önkényüket éreztetik velük. 26 Közte-

17—19: Mk 10, 32—34: Lk 18, 31—34.
20—28: Mk 10, 35—45.
20. **Zebedeus fiainak,** az idősebb Jakab és János apostolnak **anyját** Szalomének hivták.
21. Az asszony azt hitte, hogy Jézus hamarosan megalapitja a zsidó reményeknek megfelelő földi Messiás-országot, azért kéri a két első helyet fiai számára.
22. Valakivel **egy kehelyből inni** azt jelenti: sorsában osztozni.

tek azonban ne igy legyen, hanem, aki nagyobb akar lenni, legyen szolgátok, 27 és aki első akar lenni, legyen cselédetek. 28 Az Emberfia sem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon és váltságul adja oda életét sokakért."

A jerikói vakok. 29 Mikor elhagyták Jerikót, nagy tömeg követte. 30 Az utfélen két vak ült. Amikor meghallották, hogy Jézus megy arra, kiáltozni kezdtek: „Uram, Dávid fia, könyörülj rajtunk!" 31 A nép csititotta őket, hogy hallgassanak. De ők annál jobban kiabáltak: „Uram, Dávid fia, könyörülj rajtunk!" 32 Jézus megállt, magához hivta őket és megkérdezte: „Mit tegyek veletek?" 33 „Uram, felelték, hogy megnyiljék a szemünk." 34 Jézus könyörületre indulva megérintette szemüket. Azonnal visszanyerték látásukat és követték őt.

A szenvedés előtti napok.

21. Jézus bevonul Jeruzsálembe. Mikor Jeruzsálemhez közeledve Betfagéba, az Olajfák hegyéhez értek, elküldött két tanitványt ezzel a megbizatással: 2 „Menjetek a szemközti faluba. Találtok ott egy megkötött szamarat s vele csikaját. Oldjátok el s vezessétek ide. 3 Ha valaki bármit is szólna, mondjátok, hogy az Urnak szüksége van rá, erre mindjárt elengedi." 4 Igy kellett teljesülnie a próféta jövendölésének:

5 „Mondjátok meg Sion leányának:
Nézd, királyod vonul be hozzád,
Szerényen, szamárháton,
Teherhordó állat csikaján."

28. Krisztus **sokakért**, vagyis mindenkiért adta életét.
29—34: Mk 10, 46—52; Lk 18, 35—43.
1—11: Mk 11, 1—11; Lk 19, 29—40; Jn 12, 12—19.
5. Izaiás 62, 11; Zak. 9, 9. **Sion leánya** Jeruzsálem lakosságát jelenti. Jézus nem mint büszke uralkodó, lóháton, hanem mint a béke fejedelme vonul be.

6 A tanitványok elmentek és ugy tettek, amint Jézus
megparancsolta. 7 Elhozták a szamarat és csikaját,
rátették ruhájukat, ő pedig fölült. 8 Sokan a nép közül
ruhájukat teritették az utra, mások ágakat törtek a
fákról s az utra szórták. 9 Az előtte járó s utána tóduló
tömeg igy kiáltozott:

„Hozsanna Dávid fiának!
Áldott, ki az Ur nevében jön!
Hozsanna a magasságban!"

10 Amikor beért Jeruzsálembe, az egész város izga-
lomba jött. „Kicsoda ez?" — kérdezték. 11 „Ez Jézus,
a próféta, a galileai Názáretből", felelte a nép.

A templom megtisztitása. 12 Jézus bement (Isten)
templomába és kiüzte azokat, akik a templomban
adtak-vettek, a pénzváltók asztalait és a galambárusok
padjait pedig fölforgatta. 13 „Irva van, kiáltotta: Az
én házam az imádság háza, ti pedig rablóbarlanggá
tettétek."

14 A templomban vakok és sánták mentek hozzá,
s meggyógyitotta őket. 15 Amikor a főpapok és az
irástudók látták az ott müvelt csodákat és a gyerme-
keket, akik igy kiáltoztak a templomban: „Hozsanna
Dávid fiának!" — méltatlankodtak 16 és odaszóltak
neki: „Hallod, mit kiabálnak?" Jézus igy válaszolt:
„Hallom. Nem olvastátok sohasem: Kisdedek és cse-
csemők szájával hirdetted dicséretedet?"

17 Ezzel otthagyta őket, kiment a városból
Betániába és ott töltötte az éjszakát.

---

9. **Hozsanna** héber örömkiáltás, jelentése: Üdv neki! Megfelel a magyar „élien"-nek. **Hozsanna** a magasságban: éljenezzenek velünk a mennyei seregek.

12—17: Mk 11, 15—19; Lk 19, 45—48. Szent János evangéliuma (2, 14—16) beszámol arról, hogy Jézus müködésének kezdetén is megtisztitotta a templomot.

12. A **templom** nemcsak a szorosan vett templomépület, hanem a körülötte elterülő térség és oszlopcsarnok is. Az árusok itt kereskedtek áldozathoz szükséges állatokkal.

16. Zsolt. 8, 3.

18—22: Mk 11, 12—14; 20—26.

A terméketlen fügefa. 18 Reggel, a városba visszatérőben, megéhezett. 19 Látott az ut mellett egy fügefát. Odament hozzá, de csak leveleket talált rajta. Erre igy szólt: „Ne teremjen rajtad gyümölcs soha többé!" A fügefa tüstént elszáradt. 20 Ennek láttára a tanitványok csodálkozva kérdezték: „Hogyan száradhatott el igy egyszerre a fügefa?" 21 „Bizony mondom nektek, felelte Jézus, ha hitetek lesz és nem kételkedtek, nemcsak azt tehetitek meg, ami a fügefával történt, hanem, ha ennek a hegynek azt mondjátok: Emelkedj föl és vesd magad a tengerbe! — ugy lesz. 22 Bármit kértek bizalommal imádságtokban, megkapjátok."

Honnan van Jézus hatalma. 23 Ezután bement a templomba és tanitott. Közben odaléptek hozzá a főpapok meg a nép vénei és megkérdezték: „Miféle hatalommal teszed ezeket? Ki adta neked a hatalmat ehhez?" 24 Jézus igy válaszolt: "Én is kérdezek tőletek valamit. Ha megfeleltek rá, megmondom nektek, milyen hatalommal teszek igy. 25 Honnan volt János keresztsége? A mennyből vagy az emberektől?" Azok tanakodni kezdtek egymás közt: 26 „Ha azt mondjuk: a mennyből volt, azt feleli: Hát akkor miért nem hittetek neki? Ha pedig azt mondjuk: az emberektől, félnünk kell a néptől, mert Jánost mindenki prófétának tartja." 27 Ezért ezt a választ adták Jézusnak: „Nem tudjuk." „Akkor én sem mondom meg, milyen hatalommal teszek igy", felelte ő.

Példabeszéd az engedetlen testvérekről. 28 "Mit gondoltok? Egy embernek két fia volt. Elment az

19. A **fügefán** husvétkor csak kivételesen lehetett volna fügét találni, még nem volt fügeérés ideje. Éppen ez mutatja, hogy Krisztus nem az ártatlan fát akarta büntetni. A fügefa megátkozásának jelképes értelme van: jelenti a zsidó nép elvetését, mely csak leveleket, a törvény külsőséges tiszteletét termette, de az igazi erény **gyümölcseit nem.**

21. Lásd 17, 20 jegyzet.

23—27: Mk 11, 27—33; Lk 20, 1—8.

elsőhöz és így szólt: Fiam, menj ki ma dolgozni a szőlőbe. 29 Megyek uram, felelte, de nem ment ki. 30 Elment a másikhoz és őt is megkérte. Nem megyek, felelte, később azonban megbánta és kiment. 31 Melyik teljesitette a kettő közül atyja akaratát?" „A második", válaszolták. Erre Jézus így szólt hozzájuk: „Bizony mondom nektek: a vámosok és az utcanők megelőznek titeket Isten országában. 32 Eljött ugyanis hozzátok János, hogy az igazság utjára vezessen, de nem hittetek neki. A vámosok és az utcanők hittek neki. Ti azonban ennek láttára sem tértetek meg és nem hittetek."

Példabeszéd a gonosz szőlőmunkásokról. 33 „Halljatok egy másik példabeszédet. Volt egy gazdaember, aki szőlőt ültetett. Bekeritette sövénnyel, belül pedig taposógödröt ásott és őrtornyot épitett. Aztán bérbeadta szőlőmunkásoknak és elutazott (messzire). 34 Amikor eljött a szüret, elküldte szolgáit a szőlőmunkásokhoz, hogy beszedjék a termést. 35 Ám a szőlőmunkások nekiestek a szolgáknak: az egyiket megverték, a másikat megölték, a harmadikat megkövezték. 36 Erre más szolgákat küldött, többet, mint előbb. Azokkal ugyanugy bántak. 37 Végre fiát küldte hozzájuk, mert azt gondolta: A fiamat csak becsülni fogják. 38 A szőlőmunkások azonban a fiu láttára igy biztatták egymást: Itt az örökös! Rajta, öljük meg és mienk lesz az öröksége. 39 Nekiestek tehát, kidobták a szőlőből és megölték. 40 Amikor eljön a szőlő ura, vajjon mit tesz a szőlőmunkásokkal?" 41 „A gonoszokkal el fog bánni, felelték, és szőlejét más szőlőmunkásoknak adja bérbe, akik idejében beszolgáltatják a

33—46: Mk 12, 1—12; Lk 20, 9—19.

33. A példabeszéd értelme az, hogy Isten a zsidó népet, mint kedvelt szőlejét (lásd Iz. 5, 1—7) ápolta és gondozta, elküldte hozzá szolgáit, a prófétákat, végül egyszülött Fiát, Krisztust, de a zsidó nép nem követte a próféták tanitását és Isten Fiát keresztre feszitette. Elvesztették tehát Isten országát, és helyükbe Isten ujszövetségi népe és országa, az Egyház, lépett.

termést." 42 Jézus igy szólt hozzájuk: „Sohasem olvastátok az Irásban:

A kő, mit az épitők megvetettek,
Szegletkővé lett.
Az Ur müvelte ezeket,
Csodálatos szemünk előtt, amit cselekedett.

43 Ezért mondom nektek: Elveszititek Isten országát és olyan nép kapja, mely megtermi gyümölcsét. 44 Mindaz, aki e kőre esik, összezuzza magát, akire viszont rázuhan, azt szétmorzsolja."

45 E példabeszédek hallatára a főpapok és farizeusok megértették, hogy róluk volt szó. 46 Az volt a szándékuk, hogy elfogják őt, de féltek a néptől, mert prófétának tartották.

22. Példabeszéd a királyi menyegzőről. Jézus azután ujra példabeszédben szólt hozzájuk: 2 Hasonlit a mennyek országa egy királyhoz, aki menyegzőt rendezett fiának. 3 Elküldte tehát szolgáit, hogy hivják a meghivottakat a menyegzőre. De azok nem akartak jönni. 4 Erre más szolgákat küldött: Mondjátok meg a meghivottaknak: Elkészitettem lakomámat, ökreimet és hizlalt állataimat leöltem, minden kész. Jöjjetek a menyegzőre! 5 De azok nem törődtek vele. Elmentek, ki majorjába, ki meg keresete után. 6 Mások pedig megfogták a szolgákat, megverték, sőt meg is ölték őket. 7 Amint a király ezt meghallotta, haragra lobbant. Kivezényelte hadseregét, a gyilkosokat fölkoncolta, városukat pedig fölégette. 8 Aztán igy szólt szolgáihoz: A menyegző ugyan kész, de a meghivottak

42. Zsolt. 117, 22.23. A **szegletkő** a Messiás.
44. Akinek nem üdvössége Krisztus, annak kárhozata (Lk 2, 34).
1—14: Lk 14, 16—24.
1—13: A **királyi menyegző** Krisztus eljegyzése az Egyházzal (Jn 3, 29). A **meghivottak** a zsidók: nekik kellett volna, mint választott népnek, először az Egyházba lépniük, de visszautasitották a Messiás meghivását. A **keresztutakról** behivott vendégek a pogányok, de közülük csak az élő tagja az Egyháznak, s az jut az örök boldogságra, akit az isteni kegyelem **menyegzős ruhája** ékesit. A **külső sötétség** a bün állapotának lelki sötétsége, végül maga a **kárhozat.**

nem voltak méltók rá. 9 Menjetek ki tehát a keresztutakra, s akit csak találtok, hivjátok a menyegzőre. 10 A szolgák kimentek az utakra és összegyüjtöttek rosszakat és jókat, ahogy jöttek, ugy hogy a lakodalmas ház megtelt vendégekkel. 11 Mikor a király bement, hogy lássa a vendégeket, észrevett egy embert, aki nem volt menyegzős ruhában. 12 Barátom, szólitotta meg, hogy jöttél ide menyegzős ruha nélkül? Ő hallgatott. 13 Erre a király megparancsolta a szolgáknak: Kötözzétek meg kezét-lábát, s dobjátok ki a külső sötétségre! Ott sirás és fogcsikorgatás lesz. 14 Sokan vannak a meghivottak, de kevesen a választottak."

Szabad-e adót fizetni a császárnak? 15 A farizeusok erre félrevonultak és megtárgyalták, hogyan tudnák szaván fogni. 16 Elküldték hozzá tanitványaikat a heródespártiakkal. „Mester, mondták neki, tudjuk, hogy igazmondó vagy, Isten utját az igazsághoz hiven tanitod és nem mások szerint igazodol, mert nem vezet emberi tekintet. 17 Mondd meg tehát, mi a te véleményed: Szabad-e adót fizetni a császárnak, vagy nem?" 18 Jézus átlátva álnokságukon, igy szólt: „Mit kisértetek engem, képmutatók? 19 Mutassátok az adópénzt!" Azok odanyujtottak egy dénárt. 20 „Kinek a képe és fölirata ez?" — kérdezte Jézus. 21 „A császáré", felelték. Erre azt mondta nekik: „Adjátok meg tehát a császárnak, ami a császáré, Istennek pedig, ami az Istené." 22 Ennek hallatára annyira meglepődtek, hogy otthagyták és eltávoztak.

14. A **sok** itt is, mint a 20, 28-ban, az egyetemesség kifejezője. A **kevés** azt jelenti, hogy az üdvösségre szóló hivatás föltételeit nem mindenki teljesiti.

15—22: Mk 12, 13—17; Lk 20, 20—26.

16. A **heródespártiak** a római uralom hivei, ebben a kérdésben is a farizeusok ellenfelei voltak.

17. Jellegzetes fogas kérdés: ha Jézus igenlően felel, a farizeusok a mózesi törvény és a nemzeti függetlenség árulójának mondják, ha nemlegesen, a heródespártiak, mint lázitót, bevádolják a római hatóságnál.

21. Jézus a kérdést az adott politikai helyzetnek megfelelően, helyes gyakorlati érzékkel oldja meg. Az állampolgári kötelességek teljesitését éppen ugy megköveteli, mint az Isten iránt való kötelességekét.

A föltámadás kérdése. 23 Aznap még szadduceusok is jöttek hozzá, akik tagadták a föltámadást. 24 A következő kérdést intézték hozzá: „Mester, Mózes így rendelkezett: Ha valaki fiúgyermek nélkül hal meg, testvére vegye el az özvegyet és támasszon utódot testvérének. 25 Volt hét testvér. Az első megnősült, aztán meghalt. Mivel gyermeke nem volt, feleségét testvérére hagyta. 26 Ugyanaz történt a másodikkal és harmadikkal is, egészen a hetedikig. 27 Végül meghalt az asszony is. 28 A föltámadáskor tehát a hét közül melyiknek lesz a felesége? Hiszen mindegyiké volt". 29 Jézus így válaszolt: „Tévedtek. Nem ismeritek sem az Írást, sem az Isten hatalmát. 30 A föltámadás után ugyanis nem nősülnek, s férjhez sem mennek, hanem úgy élnek, mint Isten angyalai a mennyben. 31 A halottak föltámadásáról pedig nem olvastátok, amit Isten mondott nektek: 32 Én vagyok Ábrahám Istene, Izsák Istene és Jákob Istene. Isten nem a holtak Istene, hanem az élőké." 33 Mikor a nép ezt hallotta, elámult tanításán.

A főparancs. 34 Mikor a farizeusok értesültek arról, hogy a szadduceusokat is elhallgattatta, ismét köréje gyültek. 35 Közülük egy törvénytudó, hogy próbára tegye, a következő kérdéssel fordult hozzá: 36 „Mester, melyik a legfőbb parancs a Törvényben?" 37 Jézus így felelt: „Szeresd Uradat, Istenedet, teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes elmédből.

23—33: Mk 12, 18—27; Lk 20, 27—40.
23. A **szadduceusokról** lásd 3, 7 jegyzet.
24. Deut. 25, 5.
25. E költött jogesettel a szadduceusok nevetségessé akarták tenni a testi föltámadásba vetett hitet. Jézus megmagyarázza nekik, hogy az örökkévalóságban nincs házasság: a föltámadtak úgy élnek, mint Isten angyalai.
32. Exod. 3, 6. Ha Istennek nem volna hatalma a holtak föltámasztására, nem volna mindenható, vagyis igaz Isten.
34—40: Mk 12, 28—34; Lk 10, 25—28.
36. A zsidók a Mózes törvénykönyvében szereplő 613 törvényt nagyobb és kisebb törvényekre osztották. A **farizeus** a régen vitatott **legfőbb törvény** iránt érdeklődött. Jézus válaszképen az Istenszeretet (Deut. 6, 5) és az emberszeretet (Lev. 19, 18) parancsát idézi.

38 Ez a legfőbb: az első parancs. 39 A második hasonló
ehhez: Szeresd felebarátodat, mint önmagadat. 40 E
két parancson függ az egész törvény és a próféták."

Dávid fia. 41 Mivel a farizeusok együtt voltak,
Jézus ezt a kérdést vetette föl nekik: 42 „Mit tartotok
ti a Messiásról? Kinek a fia?" „Dávidé", felelték.
Ő továbbkérdezte: „Hogyan hivhatja akkor Dávid a
Lélek sugallatára Urának őt, hiszen így szól:

44 Mondá az Ur az én Uramnak:
Jobbom felől foglalj helyet,
Mig lábod alá zsámolyul alázom
Valamennyi ellenségedet?

45 Ha tehát Dávid maga hivja őt urának, hogyan lehet
az ő fia?" 46 Senki sem akadt, aki egy szót is tudott
volna erre felelni, s attól a naptól fogva senki sem
merte többé kérdéseivel zaklatni.

23. Jaj nektek, farizeusok! Akkor Jézus e szavakkal fordult a néphez és tanitványaihoz: 2 „Az irástudók
és a farizeusok Mózes tanitószékében ülnek. 3 Tartsátok és tegyétek meg tehát mindazt, amit mondanak,
de tetteiket ne kövessétek, mert mondják ugyan, de
nem teszik. 4 Elviselhetetlen nehéz terhet rónak és
raknak az emberek vállára, de maguk ujjal sem hajlandók mozditani rajta. 5 Minden tettükkel arra törekszenek, hogy föltünjenek az emberek előtt. Szélesre
szabják imaszijjukat és hosszabbra eresztik köntösük
bojtjait. 6 Szivesen foglalják el a főhelyeket a lakomá-

41—46: Mk 12, 35—37; Lk 20, 41—44.
44. Zsolt. 109, 1.
45. A válasz egyszerü: a Messiás emberi természete szerint Dávid fia, isteni természete szerint Dávidnak is Ura.
1—36: Mk 12, 30—40; Lk 20, 45—47; 11, 37—52.
2. **Mózes tanitószékében ülnek,** mint törvényének tanitói és hivatalos magyarázói.
4. A mózesi törvényhez aprólékos és bonyolult szabályokat adnak.
5. A buzgó zsidók imádság közben homlokukra és balkarjukra **bőrszalagot** tekertek, amelyre a törvény fontosabb parancsait, irták (Exod. 13, 9.16). Felső ruhájuk négy szegletén **bojtokat** viseltek azért, hogy ezek is Isten törvényére emlékeztessék őket (Num. 15, 38—40).

kon és az első székeket a zsinagógákban, 7 és szeretik, ha nyilvános tereken köszöntik és rabbinak szólítják őket az emberek. 8 Ti ne hivassátok magatokat rabbinak, mert egy a ti mesteretek, ti pedig mindnyájan testvérek vagytok. 9 Atyának se szólítsatok senkit a földön, mert egy a ti Atyátok, a mennyei. 10 Tanítónak se hivassátok magatokat, mert egy a ti tanítótok, a Krisztus. 11 A legnagyobb köztetek legyen a szolgátok. 12 Aki fölmagasztalja magát, azt megalázzák, aki pedig megalázza magát, azt fölmagasztalják.

13 Jaj nektek, irástudók és farizeusok, ti képmutatók! Bezárjátok a mennyek országát az emberek előtt. Magatok nem mentek be, s az odaigyekvőket sem hagyjátok bejutni.

14 (Jaj nektek, irástudók és farizeusok, ti képmutatók! Nagyokat imádkozva fölélitek az özvegyek házait. Ezért sulyosabb itélet vár rátok.)

15 Jaj nektek, irástudók és farizeusok, ti képmutatók! Tengert és szárazföldet bejártok, hogy csak egy embert is zsidóvá tegyetek, s ha azzá lett, a kárhozat fiává teszitek, kétszerte inkább magatoknál.

16 Jaj nektek, vak vezetők! Azt mondjátok: Ha valaki a templomra esküszik, nem érvényes, de ha a templom aranyára esküszik, az kötelezi. 17 Esztelenek és vakok! Hát mi több, az arany-e vagy a templom, mely megszenteli az aranyat? 18 Továbbá: Ha valaki az oltárra esküszik, az nem érvényes, de ha a rajta lévő áldozati ajándékra esküszik, az kötelezi. 19 Ti vakok! Hát mi több, az ajándék-e, vagy az oltár, mely megszenteli az ajándékot? 20 Aki tehát az oltárra esküszik, esküszik rá és mindarra, ami rajta van. 21 Aki a templomra esküszik, esküszik rá és a benne lakóra. 22 Aki az égre esküszik, az Isten trónjára esküszik és magára a trónon ülőre.

7. **Rabbi** jelentése Uram! Igy szólitották a zsidók tanitóikat.
8—10. Jézus nem a cimet, hanem a **cimkórságot itéli el.**

23 Jaj nektek, irástudók és farizeusok, ti képmutatók! Tizedet adtok mentából, ánizsból és köményből, de elhanyagoljátok, ami fontosabb a törvényben: az igazságosságot, az irgalmasságot és hüséget. Ezt meg kell tenni, azt nem szabad elhagyni. 24 Ti vak vezetők! Megszüritek a szunyogot, a tevét meg lenyelitek.

25 Jaj nektek, irástudók és farizeusok, ti képmutatók! Tisztára mossátok a pohár és a tál külsejét, de belül rablott holmival és szennyel vannak tele. 26 Te vak farizeus! Tisztitsd ki előbb a pohár és a tál belsejét, akkor majd külseje is tiszta lesz.

27 Jaj nektek, irástudók és farizeusok, ti képmutatók! Fehérre meszelt sirokhoz hasonlittok, amelyek kivülről ékeseknek látszanak, de belül holtak csontjaival és mindenféle undoksággal vannak tele. 28 Igy ti is kivülről igazaknak látszotok az emberek szemében, de belül tele vagytok képmutatással és gonoszsággal.

29 Jaj nektek, irástudók és farizeusok, ti képmutatók! A prófétáknak sirboltot épittek, az igazak siremlékeit fölékesititek 30 és azt mondjátok: Ha atyáink napjaiban éltünk volna, nem lettünk volna bünrészesek a próféták vérében. 31 Ezzel magatok is megvalljátok, hogy prófétagyilkosoknak fiai vagytok. 32 Töltsétek csak be ti is atyáitok mértékét. 33 Kigyók, viperák fajzata! Hogyan is kerülnétek el a kárhoztató itéletet?

34 Ezért küldök hozzátok prófétákat, bölcseket és irástudókat. Némelyeket közülük megöltök és keresztrefeszittek, másokat megostoroztok a zsinagógákban és városról városra üldöztök. 35 Igy rátok száll minden földön kiontott igaz vér, az igaz Ábel vérétől, Zaka-

32. Folytassátok és fejezzétek be atyáitok müvét és bünét a Messiásnak és apostolainak meggyilkolásával.

34. Izrael elutasitó magatartása miatt a Messiás uj tanitókat: apostolait küldi a világba.

riásnak, Barakiás fiának véréig, akit megöltetek a templom és az oltár között. 36 Bizony mondom nektek: Mindez eljön erre a nemzedékre.

Jaj neked, Jeruzsálem! 37 Jeruzsálem! Jeruzsálem! Te megölöd a prófétákat és megkövezed a hozzád küldötteket. Hányszor akartam egybegyüjteni fiaidat, mint ahogy a tyuk gyüjti szárnya alá csibéit, de te nem akartad. 38 Meglátjátok, elhagyatott lesz házatok. 39 Mondom nektek, nem láttok engem mostantól mindaddig, amig igy nem kiálttok: Áldott, ki az Ur nevében jön!"

24. Jövendölés a világ végéről. Jézus kilépett a templomból és elindult. Csatlakoztak hozzá tanitványai és mutogatták neki a templom épületeit. 2 Ő azonban megjegyezte: „Látjátok mindezt? Bizony mondom nektek: Nem marad itt kő kövön, amit le nem rombolnának."

3 Mikor az Olajfák hegyén leült, körülfogták tanitványai és kérték: „Mondd meg nekünk, mikor lesz ez? S mi lesz a jele eljövetelednek és a világ végének?" 4 Jézus igy válaszolt: „Vigyázzatok, senki félre ne vezessen titeket. 5 Sokan jönnek majd az én nevemben s azt mondják: Én vagyok a Krisztus, és sokat megtévesztenek. 6 Hallotok majd háboruról és háborus hirekről. Vigyázzatok, ne rémüldözzetek. Ennek mind meg kell történnie, de ez még nem a vég. 7 Akkor nemzet nemzet ellen és ország ország ellen támad. Éh-

35. Gen. 4, 8; 2 Kron. 24, 20—22.

37—39: Lk 13, 34.35.

38. Mivel a zsidók elutasitották a Messiást, Jeruzsálemnek pusztulás lesz a sorsa. A Messiás magára hagyja a zsidó népet, amig a világ végén meg nem tér (Rom. 11, 26—27; Ap. Csel. 3, 20) és meg nem ismétli azt az ujjongó kiáltást, amellyel jeruzsálemi bevonulásakor fogadta az Üdvözitőt.

1—14: Mk 13, 1—13; Lk 21, 5—19.

2. Ez szószerint beteljesedett Kr. u. 70-ben, Jeruzsálem pusztulásakor.

3. A tanitványok azt hitték, hogy Jeruzsálem pusztulásával a jelen világnak is vége lesz, s a Messiás megkezdi dicsőséges uralmát.

4. Jeruzsálem pusztulása valóban kezdete volt a Messiás történeti, büntető itéletének, s előképe az utolsó itéletnek. Jézus általános vonásokban szól mindkettőről, a nélkül hogy az időt közelebbről megjelölné; óvatosságra, hüségre és állhatatosságra inti övéit minden kisértés és megpróbáltatás közt,

ség, dögvész és földrengés lesz itt is, ott is. 8 De mindez csak a gyötrelmek kezdete. 9 Aztán majd sanyargatnak és megölnek titeket, és miattam gyülölni fog minden nemzet. 10 Sokan el is tántorodnak hitüktől, elárulják és gyülölni fogják egymást. 11 Számos hamis próféta támad és sokat tévedésbe ejtenek. 12 A gonoszság elhatalmasodásával sok szivben kihül a szeretet, 13 de aki állhatatos marad mindvégig, az üdvözül. 14 Isten országának ezt az örömhirét pedig hirdetik majd az egész világon bizonyságul minden nemzetnek. Csak akkor jön el a vég.

Előképe: Jeruzsálem pusztulása. 15 Amikor majd látjátok a szent helyen a Dániel próféta által megjövendölt gyalázatos pusztulást — aki olvassa, értse meg! — 16 akkor, aki Judeában van, fusson a hegyekbe. 17 Aki a háztetőn van, le ne jöjjön, hogy kivigye holmiját házából, 18 és aki a mezőn, vissza ne térjen, hogy elvigye köpenyét. 19 Jaj a várandós és szoptató asszonyoknak azokban a napokban! 20 Imádkozzatok, hogy meneküléstek ne télen, vagy szombaton legyen. 21 Akkor olyan nagy gyötrelem lesz, amilyen még nem volt a világ kezdetétől mindmáig, és nem is lesz. 22 Ha meg nem rövidülnének azok a napok, egyetlen ember sem menekülne meg. De a választottak kedvéért megrövidülnek azok a napok. 23 Akkor, ha valaki azt mondja: Nézzétek, itt a Krisztus, vagy amott! — ne higgyétek. 24 Támadnak ugyanis hamis krisztusok és hamis próféták, és nagy jeleket és csodákat művelnek, hogy tévedésbe ejtsék a választottakat is, ha lehetséges

14. Jeruzsálem pusztulásakor az evangéliumot már az egész római birodalomban hirdették, a végső Urjövetkor pedig az egész földön hirdetni fogják.

15—28: Mk 13, 14—23; Lk 21, 20—24.

15. **A gyalázatos pusztulás** (Dán. 9, 27; 12, 11) a templom megszentségtelenítése, melyet az ostrom idején a zelóták vérengzése okozott.

20 Jeruzsálem pusztulásáig a zsidó-keresztények is megtartották a szombatot.

23. Jézus itt az utolsó időkről kezd beszélni, és óvja övéit a csodatévő hamis krisztusoktól, az antikrisztus képviselőitől.

volna. 25 Látjátok, előre megmondtam nektek. 26 Ezért, ha azt mondják: Kint van a pusztában, — ne menjetek ki; benn van a szobában, — ne higgyétek. 27 Mint ahogy a villám napkeleten támad és napnyugatig látszik, olyan lesz az Emberfiának eljövetele is. 28 Ahol hulla van, oda gyülnek a keselyük.

Krisztus második eljövetele. 29 Nyomban e gyötrelmes idők után a nap elhomályosul és a hold nem áraszt világosságot, a csillagok lehullanak az égről és a világmindenséget összetartó erők megrendülnek. 30 Akkor majd föltünik az Emberfiának jele az égen és jajgatásba tör ki a föld minden népe, mert meglátják az Emberfiát, amint eljön az ég felhőin nagy hatalommal és dicsőséggel. 31 Szétküldi angyalait hangos harsonaszóval, s azok összegyüjtik választottait a szélrózsa minden irányából, az ég egyik végétől a másikig.

Hasonlat a fügefáról. 32 Vegyetek példát a fügefáról: amikor ága már gyönge és levelet hajt, tudjátok, hogy közel van a nyár. 33 Amikor mindezt látjátok, tudjátok meg ti is, hogy közel van már, az ajtóban. 34 Bizony mondom nektek: El nem mulik e nemzedék, amig mindez meg nem történik. 35 Ég és föld elmulik, de az én igéim el nem mulnak. 36 Azt a napot és azt az órát azonban senki sem ismeri, még a mennybéli angyalok sem, csak az Atya egyedül.

Virrasszatok! 37 Az Emberfiának eljövetelekor ugy lesz, mint Noé napjaiban történt. 38 A vizözön előtti napokban ettek-ittak, nősültek és férjhez mentek

28. Mikor a világ megérett az ítéletre, Krisztus, az örök biró, olyan hirtelen jön el, mint ahogy a ragadozó madár lecsap zsákmányára.

29—36: Mk 13, 24—32; Lk 21, 25—33.

34—36. A tanitványok a 3. versben kettős kérdést intéztek Jézushoz. Első kérdésükre azt feleli, hogy Jeruzsálem pusztulása közel van (lásd 33. vers). Ez **a nemzedék** Jézus kortársait jelenti, akik megélik Jeruzsálem pusztulását. A második kérdésre Jézus válasza az, hogy az utolsó ítélet napját csak Isten ismeri (lásd 36. vers).

37—44: Mk 13, 33—37; Lk 21, 34—36, 17, 26—35; 12, 39—40.

mindaddig a napig, amig Noé be nem ment a bárkába,
39 és nem kaptak észbe, amig el nem jött a vizözön s el
nem sodorta valamennyit. Ugyanigy lesz az Ember-
fiának eljövetele is. 40 Akkor ketten lesznek a mezőn:
az egyiket fölveszik, a másikat otthagyják. 41 Két
asszony őröl egy malomban: az egyiket fölveszik, a
másikat otthagyják. 2 Virraszatok tehát, mert nem
tudjátok, mely napon jön el Uratok.

43 Gondoljatok erre is: Ha tudná a házigazda,
mikor jön a tolvaj, bizonyára virrasztana s nem en-
gedné betörni a házába. 44 Azért ti is álljatok készen,
mert az Emberfia abban az órában jön, amikor nem is
gondoljátok.

A hüséges intéző. 45 Mit gondoltok, ki a hü és
okos szolga, akit ura a háznép fölé rendelt, hogy ide-
jén enni adjon nekik? 46 Boldog az a szolga, ha ura
megérkezésekor ebben a tevékenységben találja. 47 Bi-
zony mondom nektek: egész vagyona fölé rendeli
őt. 48 De ha az a szolga gonosz és — ezzel a gondo-
lattal: Késlekedik a gazdám — 49 verni kezdi szolga-
társait és korhelyekkel eszik-iszik. 50 megjön az ura
azon a napon, amikor nem várja és abban az órában,
mikor nem is sejti. 51 Kegyetlenül megbünteti és a
képmutatók sorsára juttatja. Ott sirás és fogcsikor-
gatás lesz.

25. Példabeszéd a tiz szüzről. Akkor hasonlit
majd a mennyek országa tiz szüzhöz, akik lámpával
kezükben a vőlegény elé mentek. 2 Öt közülük balga
volt, öt pedig okos. 3 A balgák elvitték ugyan lám-
pásaikat, de olajat nem vittek magukkal. 4 Az okosak
viszont lámpásaikkal együtt olajat is vittek korsóik-
ban. 5 Mivel a vőlegény késett, valamennyi elálmo-

45—51: Lk 12, 41—46.

1—13: Lk 12, 35—38. A példabeszéd lelki éberségre int. A **vőlegény** Krisztus, menyasszonya az Egyház, a **szüzek** a hivek: az **okosak** azok, akik Krisztus eljövetelét, a halált és az itéletet mindig készen várják.

sodott és elaludt. 6 Éjfélkor kiáltás hallatszott: Jön a vőlegény! Menjetek ki elébe! 7 Erre a szüzek mind fölkeltek és rendbehozták lámpásaikat. 8 A balgák kérték az okosokat: Adjatok egy kis olajat! Lámpásaink kialvóban vannak. 9 Nem adunk, felelték az okosak, különben nem lesz elég se nekünk, se nektek. Menjetek inkább az árusokhoz és vegyetek magatoknak. 10 Mig azok vásárolni jártak, megjött a vőlegény, s akik készen voltak, bevonultak vele a menyegzőre. Azzal bezárult az ajtó. 11 Később megérkezett a többi szüz is: Uram, Uram, nyiss ki! — kiáltották. 12 De ő igy válaszolt: Bizony mondom nektek, nem ismerlek titeket.

13 Virrasszatok tehát, mert nem ismeritek sem a napot, sem az órát.

Példabeszéd az öt talentumról. 14 Ugy lesz akkor, mint azzal az emberrel, aki idegenbe készül. Összehivta szolgáit s átadta nekik vagyonát. 15 Egyiknek öt talentumot adott, a másiknak kettőt, a harmadiknak csak egyet, kinek-kinek rátermettsége szerint, aztán elutazott. 16 Aki öt talentumot kapott, menten kereskedni kezdett vele és másik ötöt nyert rajta. 17 Ugyanigy, aki kettőt kapott, másik kettőt szerzett. 18 Aki pedig egyet kapott, elment, gödröt ásott és elrejtette urának pénzét. 19 Hosszu idő mulva megjött a szolgák ura és számadást tartott velük. 20 Jött, aki öt talentumot kapott, és fölmutatta a másik öt talentumot: Uram öt talentumot adtál, nézd, másik ötöt nyertem rajta. 21 Jól van, te hüséges, derék szolga! — mondta neki ura, mivel kevésben hü voltál, sokat bizok rád: menj be urad örömébe. 22 Jött az is, aki két talentumot kapott, és igy szólt: Uram, két talentumot adtál, nézd, másik kettőt szereztem. 23 Jól van, te hüséges, derék

14—30: Lk 19, 11—27. A példabeszéd értelme az, hogy aki Isten adományait hüségesen fölhasználja, még többet kap Istentől, aki azonban a legcsekélyebb adományt elhanyagolja, magát az adományt is elveszíti.

15. Egy **talentum** kb. 2000 dollár.

szolga! — mondotta neki ura, mivel kevésben hü voltál, sokat bizok rád: menj be urad örömébe. 24 Végre jött az is, aki csak egy talentumot kapott és igy szólt: Uram, tudtam, hogy szigoru ember vagy: aratsz, ahol nem vetettél, és gyüjtesz, ahol nem szórtál. 25 Ezért félelmemben menten a földbe ástam talentumodat. Itt van, ami a tiéd. 26 Te haszontalan, lusta szolga! — kiáltott rá ura, tudtad, hogy ott is aratok, ahol nem vetettem, és gyüjtök, ahol nem szórtam? 27 Oda kellett volna adnod tehát pénzemet a pénzváltónak, hogy megjövet kamatostul kapjam vissza a magamét. 28 Vegyétek csak el tőle a talentumot, és adjátok annak, akinek tiz talentuma van! 29 Mindannak ugyanis, akinek van, még adnak, hogy bővelkedjék; akinek pedig nincsen, attól még azt is elveszik, amije van. 30 Ezt a haszontalan szolgát pedig vessétek ki a külső sötétségre! Ott sirás és fogcsikorgatás lesz.

Az utolsó itélet. 31 Mikor eljön dicsőségében az Emberfia, s vele mind az angyalok, helyet foglal dicsőséges trónján. 32 Elébegyülnek az összes nemzetek. Ő pedig elválasztja őket egymástól, mint ahogy a pásztor elválasztja a juhokat a kosoktól. 33 A juhokat jobbjára állitja, a kosokat pedig baljára. 34 Aztán igy szól a király a jobbján állókhoz: Jöjjetek Atyám áldottai! Vegyétek birtokba a világ kezdetétől nektek készitett országot.

35 Éheztem ugyanis és ennem adtatok,
Szomjaztam és innom adtatok,
Vándor voltam és befogadtatok,
36 Mezitelen és fölruháztatok,
Beteg voltam és meglátogattatok,
Börtönben voltam és fölkerestetek.

31—46. Az Ur itt csak a szeretet és irgalmasság cselekedeteit emliti, mert a főparancs a szeretet, s ahol a tevékeny, áldozatkész szeretet megvan, ott a többi erény sem hiányzik.

37 Erre megkérdezik az igazak: Uram, mikor
láttunk éhesnek, hogy tápláltunk volna, vagy szom-
jasnak, hogy inni adtunk volna? 38 Mikor láttunk
vándornak, hogy befogadtunk volna, vagy mezitelenül, hogy felruháztunk volna? 39 Mikor láttunk betegen vagy börtönben, hogy fölkerestünk volna? 40 A király pedig igy felel: Bizony mondom nektek: Amit e legkisebb testvéreim közül eggyel is tettetek, velem tettétek.

41 Azután igy szól a balján állókhoz: Távozzatok tőlem átkozottak az örök tüzre, amely az ördögnek és angyalainak készült.

42 Éheztem ugyanis, de ennem nem adtatok,
Szomjaztam, de innom nem adtatok,
43 Vándor voltam, de be nem fogadtatok,
Mezitelen, de föl nem ruháztatok,
Beteg voltam és börtönben, de föl nem kerestetek.

44 Erre azok is megkérdezik: Uram, mikor láttunk éhesnek vagy szomjasnak, vándornak vagy mezitelenül, betegen vagy börtönben, és nem szolgáltunk neked? 45 Ő azonban igy felel: Bizony mondom nektek: Amit nem tettetek eggyel is e legkisebbek közül, velem nem tettétek.

46 Ezek örök büntetésre jutnak, az igazak pedig örök életre."

JÉSUS SZENVEDÉSE, HALÁLA ÉS FÖLTÁMADÁSA.

Az utolsó vacsora.

26. A főtanács határozata. Miután Jézus ezt a tanitását befejezte, igy szólt tanitványaihoz: 2 „Tudjátok, hogy két nap mulva husvét lesz s az Emberfiát kereszthalálra adják."

1—5: Mk 14, 1.2; Lk 22, 1.2.

3 Akkor összegyültek a főpapok és a nép vénei
Kaifás főpap palotájában. 4 Tanácsot tartottak, hogyan foghatnák el s ölhetnék meg Jézust cselvetéssel.
5 Megjegyezték ugyanis: „Ne az ünnepnapon, hogy zavargás ne támadjon a nép között."

Jézus Betániában. 6 Amikor Jézus Betániában, a leprás Simon házában, tartózkodott, 7 odajött hozzá egy asszony. Alabástrom edényben drága, illatos olajat hozott, s az asztalnál ülőnek fejére öntötte. 8 Ennek láttára a tanitványok elégedetlenkedtek. „Mirevaló ez a pazarlás? — mondták. 9 Drágán el lehetett volna adni ezt, és árát ki lehetett volna osztani a szegények közt." 10 Jézus észrevette és igy szólt hozzájuk: „Mit bántjátok ezt az asszonyt? Hiszen jót tett velem.
11 Szegények mindig lesznek veletek, de én nem leszek mindig veletek. 12 Ha ő most testemre öntötte ezt az olajat, a temetésemre tette. 13 Bizony mondom nektek: Mindenütt a világon, ahol csak hirdetni fogják az evangéliumot, megemlékeznek majd arról is, amit ő tett."

Judás eladja Mesterét. 14 Ezután egy a tizenkettő közül, a karióti Judás, elment a főpapokhoz 15 és igy szólt: „Mit adtok nekem, ha kiszolgáltatom nektek őt?" Azok harminc ezüstpénzt fizettek neki. 16 Attól fogva csak a kedvező alkalmat kereste, hogy kiszolgáltassa őt nekik.

A husvéti vacsora. 17 A kovásztalan kenyér első napján a tanitványok ezzel a kerdéssel fordultak Jézushoz: „Hol készitsük el számodra a husvéti vacso-

6—13: Mk 14, 3—9; Jn 12, 1—8.
14—16: Mk 14, 10.11; Lk 22, 3—6. Judás árulására azért volt szükség, hogy a főtanács föltünés nélkül kerithesse hatalmába Jézust.
15. A **harminc ezüstpénz** egy rabszolga ára (Exod. 21, 32, lásd Zak. 11, 12—13 is).
17—25: Mk 14, 12—21; Lk 22, 7—18.23; Jn 13, 21—30.
17. A **kovásztalan** kenyér első napja itt a husvéti lakoma előtti napot (Csütörtököt) jelenti, ennek délutánján már nem volt szabad kovászos kenyeret enniük a zsidóknak.

rát?" 18 Ő igy felelt: Menjetek a városba egy bizonyos emberhez és mondjátok neki: A Mester üzeni: Közel az időm, nálad tartom tanitványaimmal a husvéti vacsorát." 19 A tanitványok ugy tettek, amint Jézus meghagyta nekik s el is készitették a husvéti vacsorát.

20 Amikor beesteledett, asztalhoz telepedett tizenkét (tanitványával). 21 Étkezés közben megszólalt: „Bizony mondom nektek, egyiktek elárul engem." 22 Erre igen elszomorodtak és sorra kérdezték: „Csak nem én vagyok, Uram?" 23 Ő igy válaszolt: „Aki most velem együtt a tálba nyul, az árul el engem. 24 Az Emberfia ugyan elhagyja a világot, amint irva van róla, de jaj annak az embernek, aki elárulja az Emberfiát! Jobb lett volna neki, ha meg sem született volna." 25 Erre Judás, az árulója, is megkérdezte: „Csak nem én vagyok, Mester?" „De te vagy", felelte.

Az Eukarisztia alapitása. 26 Étkezés közben Jézus kenyeret vett a kezébe, megáldotta, megtörte és ezekkel a szavakkal adta tanitványainak: „Vegyétek, egyétek, ez az én testem!" 27 Azután fogta a kelyhet, hálát adott és ezekkel a szavakkal adta nekik: „Igyatok ebből mindnyájan, 28 mert ez az én vérem, az (uj) szövetségé, amelyet sokakért kiontok a bünök bocsánatára. 29 Mondom nektek: Nem iszom a szőlő terméséből addig a napig, amig majd az ujat nem iszom veletek Atyám országában."

Péter tagadásának megjövendölése. 30 Miután elmondták a hálaadó zsoltárt, kimentek az Olajfák

---

26—29: Mk 14, 22—25; Lk 22, 19.20; 1 Kor. 11, 23—25.

26—28. Jézus szavainak értelme: **Ez,** ami kezemben van, már nem kenyér többé, hanem **az én testem.** Az Egyház kezdettől fogva szószerint igy is értette: a kenyér és a bor lényege valóban átváltozik Krisztus testévé és vérévé. Az átváltozás csodája a mai napig minden szentmisében megujul.

29. Az Ur nem ünnepel több husvétot a földön. Amit az Atya országában ünnepelni fog, az az örök boldogság. A földi husvét ennek előképe.

30—35: Mk 14, 26—31; Lk 22, 31—34; Jn 13, 36—38.

hegyére. 31 Ott Jézus igy szólt hozzájuk: „Ti mindnyájan megbotránkoztok bennem az éjjel. Irva van ugyanis: Megverem a pásztort, s elszélednek a nyáj juhai. 32 De föltámadásom után megelőzlek majd titeket Galileában." 33 Péter erre igy fogadkozott: „Ha mindnyájan megbotránkoznak is tebenned, én meg nem botránkozom soha." 34 Jézus csak ennyit mondott: „Bizony mondom neked, még ez éjjel, mielőtt a kakas szól, háromszor tagadsz meg engem." 35 De Péter tovább erősködött: „Ha meg is kell halnom veled, nem tagadlak meg." Hasonlóképpen fogadkozott a többi tanitvány is.

Jézus szenvedése.

Jézus halálfélelme. 36 Közben Jézus a Getszemáni nevü majorba érkezett velük. „Üljetek le itt, amig tovább megyek s imádkozom", mondta tanitványainak. 37 Csak Pétert és Zebedeus két fiát vitte magával. Egyszerre csak szomorkodni és gyötrődni kezdett. „Halálosan szomoru a lelkem, mondta nekik, várjatok itt és virrasszatok velem." 39 Kicsit tovább ment és arcra borulva igy imádkozott: „Atyám, ha lehetséges, kerüljön el ez a kehely, de ne ugy legyen, amint én akarom, hanem amint te." 40 Aztán visszament tanitványaihoz, de alva találta őket. Rászólt Péterre: „Igy hát egy órahosszat sem tudtatok virrasztani velem? 41 Virrasszatok és imádkozzatok, hogy kisértésbe ne essetek. A lélek ugyan készséges, a test azonban gyönge."

42 Másodszor is elvonult és igy imádkozott: „Atyám, ha nem kerülhet el (ez a kehely) a nélkül,

31. **Megbotránkoztok** azaz hitetekben megrendültök. — **Az idézet** Zak. 13, 7.

36—46: Mk 14, 32—42; Lk 22, 39—46.

39. A **kehely** sorsot jelent. Jézus emberi természete visszariad a szenvedéstől, de teljesen aláveti magát a mennyei Atya akaratának.

41. **Kisértésbe ne essetek** vagyis hitetekben megrendülve el ne hagyjatok.

hogy ki ne igyam, legyen meg a te akaratod." 43 Mikor visszatért, megint alva találta őket, mert szemük elnehezült. 44 Erre otthagyta őket, ismét elment s harmadszor is ugyanazokkal a szavakkal imádkozott. 45 Aztán visszatért tanitványaihoz és igy szólt: „Aludjatok csak és nyugodjatok! Itt az óra! Az Emberfia bünösök kezébe kerül. 46 Keljetek föl, menjünk! Nézzétek, itt jön, aki elárul engem."

Jézust elfogják. 47 Még beszélt, mikor odaérkezett Judás, egy a tizenkettő közül, s vele a főpapoknak és a nép véneinek megbizásából egy kardokkal és dorongokkal fölszerelt csapat. 48 Az áruló jelben egyezett meg velük. „Akit megcsókolok, mondta, ő az, fogjátok el." 49 Azzal mindjárt Jézushoz lépett: „Üdvözlégy, Mester!" — szólt és megcsókolta. 50 Jézus megkérdezte: „Barátom, miért jöttél?" Erre körülfogták Jézust, kezet emeltek rá és foglyul ejtették. 51 Jézus egyik kisérője kardjához kapott, kirántotta és rásujtva a főpap szolgájára, levágta fülét. 52 Jézus azonban rászólt: „Tedd vissza hüvelyébe kardodat. Mindaz, aki kardot ragad, kard által vész el. 53 Vagy azt gondolod, hogy Atyám nem bocsátana rendelkezésemre rögtön tizenkét ezred angyalnál is többet, ha kérném? 54 De akkor hogyan teljesednék be az Irás, amely szerint ennek igy kell történnie?"

55 A csapatnak pedig abban az órában ezt mondta Jézus: „Mint valami rabló ellen, ugy vonultatok ki kardokkal és dorongokkal, hogy elfogjatok. Naphosszat együtt voltam veletek a templomban és tanitottam, mégsem fogtatok el. 56 Mindez azért történt, hogy beteljesedjenek a próféták irásai." Erre a tanitványok mind elhagyták őt és elfutottak.

Jézus a főtanács előtt. 57 Akik elfogták Jézust, Kaifás főpaphoz hurcolták. Ott gyülekeztek az irás-

47—56: Mk 14, 43—52; Lk 22, 47—53; Jn 18, 1—11.
57—68: Mk 14, 53—65; Lk 22, 63—71.

tudók és a nép vénei. 58 Péter messziről követte őt a főpap palotájáig. Bement oda és leült a szolgák közé, hogy lássa a dolog végét. 59 A főpapok az egész főtanáccsal együtt hamis bizonyitékot kerestek Jézus ellen, hogy halálra itélhessék. 60 De nem találtak, noha sok hamis tanu jelentkezett. Végre két (hamis tanu) jött 61 s igy szólt: „Ez azt állitotta: Le tudom rontani Isten templomát és három nap alatt fölépitem azt." 62 A főpap erre fölkelt és megkérdezte: „Semmit sem felelsz arra, amivel ezek vádolnak?" 63 Jézus hallgatott. A főpap folytatta: „Esküvel kényszeritlek az élő Istenre: mondd meg, te vagy-e a Messiás, az Isten fia?" 64 „Én vagyok", felelte Jézus. „Mondom azonban nektek: Látni fogjátok egykor, hogy az Emberfia ott ül a Mindenható jobbján és eljön az ég felhőin." 65 A főpap erre megszaggatta ruháját: „Káromkodott! — kiáltotta. Mi szükségünk van még tanukra? Most magatok is hallottátok a káromkodást. 66 Mi a véleményetek?" Azok igy kiáltottak: "Méltó a halálra!"

67 Erre arcul köpdösték és ököllel ütötték, mások pedig arcul verték 68 és azt mondták: „Találd ki, Messiás: ki ütött rád?"

Péter tagadása. 69 Miközben Péter kinn ült az udvaron, odalépett hozzá egy cselédlány és megjegyezte: „Te is a galileai Jézussal voltál." 70 De ő mindnyájuk hallatára tagadta: „Nem értem, mit beszélsz." 71 Mikor aztán kifelé készült a kapun, meglátta őt egy másik cselédlány és szólt az ottlévőknek: „Ez is a názáreti Jézussal volt." 72 Megint tagadta, most már esküvel: „Nem ismerem azt az embert." 73 Röviddel ezután az ottállók körülfogták Pétert és bizony-

61. Ilyesmit Jézus valóban mondott, de képletes értelemben, saját testének templomáról (Jn 2, 19).

64. Az arámnyelvü válasz szószerint: Te mondod, vagyis jól mondod, igenis **én vagyok.**

65. A **ruha megszaggatása** a zsidóknál a legnagyobb fölháborodás jele.

69—75: Mk 14, 66—72; Lk 22, 54—62; Jn 18, 15—18; 25—27.

73. A galileai ember jellegzetes **kiejtése** föltünt a fővárosban.

gatták: „De bizony, közéjük tartozol te is, hiszen kiejtésed is elárul." 74 Erre már átkozódni és esküdözni kezdett: „Nem ismerem azt az embert!" Akkor mindjárt megszólalt a kakas. 75 Péternek ekkor eszébe jutott Jézus szava: „Mielőtt a kakas szól, háromszor tagadsz meg engem." Kiment és keserves sírásra fakadt.

27. Jézust Pilátushoz viszik. Mikor megvirradt, a főpapok és a nép vénei tanácsra ültek össze és elhatározták, hogy halálra adják Jézust. 2 Megkötözve elvezették és (Poncius) Pilátus helytartónak adták át.

Judás öngyilkossága. 3 Mikor Judás, az áruló, látta, hogy elítélték, megbánta tettét és visszavitte a harminc ezüstpénzt a főpapoknak és a véneknek: 4 „Vétkeztem, mondta, elárultam az igaz vért." „Mi közünk hozzá? — válaszolták. — A te dolgod." 5 Erre a templomba szórta az ezüstpénzt, aztán elment és fölakasztotta magát. 6 A főpapok fölszedték a pénzt, de ugy vélték: „Nem szabad a templom kincstárába tenni, mert vér dija." 7 Tanácsot tartottak és megvették rajta a fazekas telkét az idegenek temetkezési helyéül. 8 Ezért hivják azt a telket ma is (Hakeldámának, vagyis) vérmezőnek. 9 Igy beteljesedett, amit Jeremiás próféta jövendölt:

„Fogták a harminc ezüstpénzt,
A fölbecsültnek árát,
Kit Izrael fiai becsültek ennyire,
10 És a fazekas telkéért adták oda.
Igy parancsolta meg nekem az Ur."

Jézus Pilátus előtt. 11 Közben Jézust a helytartó elé állitották. A helytartó megkérdezte tőle: „Te vagy

2. A halálos itéletet a római helytartónak kellett jóváhagynia és végrehajtásáról is ő gondoskodott (Mk 15, 1).

9—10. Zakariás próféta a harminc ezüst pénzről (11, 12.13), Jeremiás pedig a jelképes vásárlásról beszél (32, 6—11). A két próféta szövegét az evangelista összeszőtte és Krisztusra alkalmazta, akit a nagytanács szintén harminc ezüstre becsült.

a zsidók királya?" „Én vagyok", felelte Jézus. 12 A főpapok és vének vádaskodására azonban semmit sem felelt. 13 Erre Pilátus így szólt hozzá: „Nem hallod, mi mindennel vádolnak?" 14 De ő egyetlen vádjukra sem felelt. Ez igen meglepte a helytartót.

15 Szokásban volt, hogy az ünnep napján a helytartó szabadon bocsásson egy rabot a nép kívánsága szerint. 16 Volt akkor egy hírhedt rabjuk, Barabásnak hívták. 17 Pilátus megkérdezte az egybegyülteket: „Mit akartok, kit bocsássak el, Barabást vagy Jézust, akit Krisztusnak mondanak?" 18 Tudta ugyanis, hogy irigységből állították eléje.

19 Miközben ott ült ítélőszékén, felesége azt az üzenetet küldte neki: „Semmi dolgod se legyen azzal az igaz emberrel, ma álmomban sokat szenvedtem miatta."

20 A főpapok és vének azonban rábeszélték a népet, hogy Barabást kérjék ki, Jézust pedig ítéltessék el. 21 A helytartó tehát megkérdezte tőlük: „Mit akartok, melyiket bocsássam el a kettő közül?" „Barabást", kiáltották. 22 Pilátus tovább kérdezte: „Mit tegyek tehát Jézussal, akit Krisztusnak mondanak?" 23 Mindnyájan azt kiáltották: „Keresztre vele!" „Dehát mi rosszat tett?" — kérdezte. Azok még erősebben kiáltották: „Keresztre vele!" 24 Pilátus látta, hogy semmire sem megy, sőt még nagyobb zajongás támad. Vizet hozatott és megmosta kezét a nép előtt: „Ártatlan vagyok ez igaznak vérontásában, szólt. A ti dolgotok." 25 Erre az egész nép így kiáltott: „Vére rajtunk és fiainkon!" 26 Akkor szabadon bocsátotta Barabást, Jézust pedig megostoroztatta és átadta nekik, hogy keresztre feszítsék.

11—26: Mk 15, 1—15; Lk 23, 1—6. 13—25; Jn 18, 28—40.

Jézust tövissel megkoronázzák. 27 Ezután a helytartó katonái bevitték Jézust a helytartóságra és köréje gyüjtötték az egész csapatot. 28 Levetkőztették és biborszinü köpenyt vetettek rá. 29 Majd tövisből koronát fontak, fejére tették és nádszálat adtak jobb kezébe. Aztán térdethajtva előtte igy gunyolták: „Üdvözlégy, zsidók királya!" 30 Közben leköpdösték és fogva a nádat, fejére vertek.

Jézust keresztre feszitik. 31 Miután igy csufot üztek belőle, levették róla a köpenyt és saját ruháit adták rá. Azután elvezették, hogy keresztre feszitsék.

32 Miközben kifelé vonultak, találkoztak egy Simon nevü cirenei emberrel. Ezt kényszeritették, hogy vigye a keresztet. 33 Eljutottak arra a helyre, melynek Golgota, vagyis Koponyahely a neve. 34 Ott epével kevert bort adtak neki inni. De mikor megizlelte, nem akarta meginni. 35 Azután keresztre feszitették és sorshuzással megosztoztak ruháin. (Igy beteljesedett, amit a próféta jövendölt:

„Elosztották ruháimat maguk között
És sorsot vetettek köntösöm fölött.")

36 Aztán leheveredtek és őrizték őt. 37 Feje fölé tették az elitélésének okát jelző táblát: „Ez Jézus, a zsidók királya." 38 Vele együtt két rablót is keresztre feszitettek, az egyiket jobbról, a másikat balról.

39 Az arra járók káromolták őt és fejüket csóválva mondogatták: 40 „Te, aki lerontod és harmadnapra

---

27—30: Mk 15, 16—19; Jn 19, 2.3.

28. A **biborszinü,** térdigérő katona**köpeny** a királyi palástot utánozta.

29. A **tövis**ből font koszoru a királyi **koronát,** a nád a kormánypálcát helyettesitette.

31—44: Mk 15, 20—32; Lk 23, 26—43; Jn 19, 17—24.

32. Amikor Jézus kimerülten összerogyott a kereszt sulya alatt, attól tartottak, hogy már az uton meghal, ezért kényszeritették **cirenei Simont,** hogy segitsen neki.

33. **Golgota** volt a nép nyelvén annak a koponya alaku kősziklának neve, amelyre a keresztet állitották.

34. Az ital elkábitotta az elitéltet, hogy a fájdalmat és a félelmet kevésbbé érezze. Jézus nem ivott belőle, mert teljes öntudattal akart szenvedni.

35. Zsolt. 21. 19.

fölépited (Isten) templomát, szabaditsd meg magadat! Ha Isten fia vagy, szállj le a keresztről!" 41 Ugyanigy gunyolódtak az irástudókkal és vénekkel együtt a főpapok is: 42 „Másokat megszabaditott, önmagát nem tudja megszabaditani. (Ha) Izrael királya ő, szálljon le most a keresztről és hiszünk neki. 43 Bizott az Istenben, szabaditsa meg most, ha kedve telik benne. Hiszen azt mondta: Isten fia vagyok." 44 Ugyanigy szidalmazták őt a vele együtt megfeszitett rablók is.

Jézus halála. 45 A hatodik órától a kilencedik óráig sötétség támadt az egész földön. 46 Kilenc óra tájban Jézus hangosan fölkiáltott: „Éli, Éli, lámmá szábáktáni? vagyis: Én Istenem, én Istenem! Miért hagytál el engem?" 47 Ennek hallatára néhány ottálló megjegyezte: „Illést hivja." 48 Egyikük mindjárt odafutott és ecetbe mártott szivacsot nádra tüzve, inni adott neki. 49 A többiek pedig hozzáfüzték: „Hadd lássuk, eljön-e Illés, hogy megszabaditsa." 50 Erre Jézus ismét hangosan fölkiáltott és kilehelte a lelkét.

51 Ekkor a templom függönye kettéhasadt, felülről egészen az aljáig, a föld megrendült, a sziklák megrepedtek, 52 a sirok megnyiltak és sok elhunyt szentnek teste föltámadt. 53 Föltámadása után kijöttek a sirokból, bementek a szent városba és többeknek megjelentek.

54 A százados és a többiek is, akik Jézust őrizték, a földrengés és a történtek láttára igen megijedtek: „Ez valóban az Isten Fia volt", mondták. 55 Messziről több asszony figyelte a történteket. Ezek Galileából kisérték el Jézust és gondját viselték. 56 Köztük volt Mária

40. Lásd Mt 26, 61 és Jn 2, 19.
45—56: Mk 15, 33—41; Lk 23, 44—49; Jn 19, 28—30.
45. A mi időnk szerint déltől délután háromig.
46. Ez a mondat a 21. zsoltár első verséből való. Az Ur azt fejezi ki vele, hogy a kereszten a legsulyosabb lelki szenvedést, az Istentől való elhagyatottság érzését is átélte.
47. A zsidók az **Éli** szót szándékosan magyarázták félre, s a 49. versben Illés eljövetelével gunyolódtak.

Magdolna, Mária, Jakab és József anyja, és Zebedeus fiainak anyja.

Jézust sirba helyezik. 57 Mikor már estére járt az idő, jött egy József nevü arimateai gazdag ember, aki maga is Jézus tanitványa volt. 58 Bement Pilátushoz és elkérte Jézus testét. Pilátus elrendelte, hogy adják ki (a testet). 59 József, miután levette a testet, tiszta lepelbe takarta 60 és sziklába vájt uj sirboltjába helyezte. A sir bejárata elé nagy követ gördített és elment. 61 Mária Magdolna és a másik Mária azonban ottmaradtak és leültek a sirral szemben.

A sir őrsége. 62 Másnap, a készület napja után, egybegyültek a főpapok és a farizeusok Pilátusnál 63 és figyelmeztették: „Uram, emlékezünk rá, hogy az a csaló még életében azt állitotta: Harmadnapra föltámadok. 64 Rendeld el tehát, hogy harmadnapig őrizzék a sirt, hogy tanitványai oda ne menjenek és el ne lopják őt s azt mondják a népnek: Föltámadt halottaiból. Ez az utóbbi csalás rosszabb lenne az előbbinél." 65 „Van őrségtek, válaszolta Pilátus, menjetek, őrizzétek ti, ahogy tudjátok." 66 Azok elmentek és őrséget állitottak a sirhoz, miután lepecsételték a követ.

Jézus föltámadása.

28. Az asszonyok a sirnál. Szombat elmultával, a hét első napjára virradóra, elment Mária Magdolna és a másik Mária, hogy megnézze a sirt. 2 Akkor nagy

57—61: Mk 15, 42—47; Lk 23, 50—56; Jn 19, 38—42.

57. **Arimateai József** gazdag ember, a főtanács tagja, titokban Jézus tanitványa volt.

61. **A másik** Mária az 56. versben emlitett ifjabb Jakab apostol anyja, Kleofás felesége.

62. **Másnap,** azaz szombaton, amely szigoru munkaszünet volt. **A készület napján,** azaz pénteken, végezték el a másnapra szükséges munkát.

1—10: Mk 16, 1—8; Lk 24, 1—11; Jn 20, 1.2. 11—18.

1. **A másik Mária,** lásd Mt 27, 61 jegyzet.

földindulás támadt. Az Ur angyala leszállt az égből, odament, elhengeritette a követ és ráült. 3 Tekintete olyan volt, mint a villám és ruhája, mint a hó. 4 Az őrök tőle való félelmükben halálra rémültek. 5 Az angyal igy szólt az asszonyokhoz: „Ne féljetek! Tudom, Jézust keresitek, akit keresztre feszitettek. 6 Nincs itt. Föltámadt, amint megmondta. Jöjjetek, nézzétek meg a helyet, ahol nyugodott (az Ur). — 7 Most siessetek és vigyétek hirül tanitványainak: Föltámadt halottaiból és előttetek megy Galileába. Ott majd viszontlátjátok. Ezzel mindent elmondtam."

8 Félelemmel, de még nagyobb örömmel eltelve gyorsan elhagyták a sirt és siettek, hogy megvigyék a hirt a tanitványoknak. Egyszerre csak Jézus jött szembe velük és igy köszöntötte őket: „Üdv nektek!" Odafutottak és leborulva előtte átkarolták lábait. 10 Jézus igy szólt: „Ne féljetek! Menjetek, vigyétek hirül testvéreimnek, hogy térjenek vissza Galileába: ott majd viszontlátnak."

Az őrök megvesztegetése. 11 Mig ők uton voltak, az őrök közül néhány a városba ment és jelentette a főpapoknak mindazt, ami történt. 12 Ezek a vénekkel egybegyülve tanácsot tartottak. Aztán sok pénzt adtak a katonáknak 13 és meghagyták nekik: „Mondjátok: Éjnek idején, amig mi aludtunk, eljöttek tanitványai és ellopták. 14 Ha tudomást szerez róla a helytartó, mi majd megnyugtatjuk és kimentünk titeket." 15 Azok elfogadták a pénzt és ugy tettek, amint kioktatták őket. Ez a szóbeszéd mind a mai napig el van terjedve a zsidók között.

5. Lukács és János két **angyalt** emlit, Máté és Márk csak azt, aki az asszonyokkal beszélt.

10. **Testvéreimnek,** a tanitványoknak.

13. Helyesen jegyzi meg szent Ágoston, hogy ha aludtak, mit láthattak? Ha pedig semmit sem láttak, hogyan lehetnek tanuk? Hozzátehetjük: Ha látták, hogy ellopják, miért hagyták?

Az Apostolok küldetése. 16 A tizenegy tanitvány elment Galileába arra a hegyre, ahova Jézus rendelte őket. 17 Amint meglátták, leborultak előtte, bár néhányan előzőleg kételkedtek. 18 Jézus hozzájuk lépett és igy szólt: „Én kaptam minden hatalmat mennyben és földön. 19 Menjetek tehát, tegyetek tanitványommá minden népet, kereszteljétek meg őket az Atya és Fiu és Szentlélek nevében, 20 és tanitsátok őket mindannak megtartására, amit parancsoltam nektek. Ime, én veletek vagyok mindennap, a világ végéig."

16—20: Mk 16, 14—18. Lásd Lk 24, 44—49.

16. Szent Máté a Lukács és János evangéliumában leirt többi megjelenést nem emliti. Lukács részletesen elmondja az emmauszi tanitványoknak történt megjelenést (24, 13—35), amit különben Márk is emlit két versben (16, 12.13). Lukács (24, 36—43) és János (20, 19—23) ezenkivül leirja Jézus megjelenését a tizenegy apostolnak, János pedig (21, 1—21) a Tibériás tavánál történt csodálatos halfogást és a főhatalom átadását szent Péternek.

19—20. Jézus a teljes isteni hatalom birtokában küldi apostolait a föld minden népéhez. Föladatuk az, hogy Jézus tanitásának hirdetésével és a keresztség szentségének kiszolgáltatásával az Ur tanitványává tegyék az embereket. Az emberi erőt meghaladó föladat megvalósitására isteni segitségét és támogatását igéri az apostoloknak és utódaiknak mindennap, az emberi történelem végéig.

Szent Márk Evangéliuma.

A második evangélium szerzője szent Márk, akit az Apostolok Cselekedetei János vagy János Márk néven emlit. Édesanyjának, egy Mária nevü jeruzsálemi asszonynak, házában volt az első jeruzsálemi keresztények gyülekező helye. Szent Péter apostol is oda ment a börtönből történt kiszabadulása után, hogy a hivekkel találkozzék (Ap. Csel. 12, 12).

Márk bizonyosan ismerte Jézust, de fiatal kora miatt nem tartozott tanitványai közé. Szent Péter keresztelte meg (1 Pét. 5, 13). Rokonával, Barnabással, elkisérte szent Pált első missziós utján a pamfiliai Pergéig, ott elvált tőlük s visszatért Jeruzsálembe (Ap. Csel. 12, 25; 13, 13). Ez volt az oka annak, hogy Pál apostol nem vitte magával második missziós utjára (Ap. Csel. 15, 37—38).

Elválásuk azonban nem volt végleges. Szent Pál első római fogsága idején ott találjuk vele Márkot, akit különleges megbizatással Kisázsiába küld s a kolosszei hivek vendégbarátságába ajánl (Kol. 4, 10). Második fogsága idején az Apostol irt Timóteusnak Efezusba, hogy vigye hozzá Márkot, mert jól hasznát tudja venni (2 Tim 4, 11). Később Péter apostol mellett van Rómában (1 Pét. 5, 13).

Az apostolfejedelmek vértanuhalála után semmi biztosat sem tudunk müködéséről. A hagyomány őt tartja Alexandria első püspökének. Az Egyház vértanuként tiszteli, s ünnepét április 25-én tartja.

Az őskeresztény irók (Papiász, Ireneusz, Alexandriai Kelemen) följegyzései szerint Márk Péter apostol igehirdetését foglalta össze evangéliumában.

Irását a pogányokból lett kereszténveknek, elsősorban a rómaiaknak szánta. Ezért idéz ritkán az ószövetségi Szentirásból s szól röviden Jézus és a farizeusok vitáiról. Célja az, hogy megerősitse olvasóit Jézus istenségébe vetett hitükben, s csodáinak leirásával bemutassa minden teremtményre kiterjedő uralmát. Müve az ötvenes évek vége felé készült el Rómában görög nyelven.

Rövid bevezetés után először az Ur galileai, majd judeai müködését irja le, aztán szenvedésének és megdicsőülésének történetét mondja el.

JÉZUS KRISZTUS EVANGÉLIUMA SZENT MÁRK SZERINT.

Jézus nyilvános müködésének előkészitése.

1. Keresztelő szent János bünbánatot hirdet. Kezdődik Jézus Krisztusnak, az Isten Fiának evangéliuma.
2 Izaiás próféta megirta:

„Ime elküldöm előtted követemet,
Hogy előkészitse utadat.
3 A pusztában kiáltónak ez a szava:
Készitsétek elő az Ur utját!
Egyengessétek ösvényeit!"

4 János a pusztában keresztelt és bünbánati keresztséget hirdetett a bünök bocsánatára. 5 Kivonult hozzá egész Judea és Jeruzsálem minden lakója és büneiket megvallva megkeresztelkedtek nála a Jordán folyóban.
6 János teveszőrből készült ruhát viselt, csipője körül pedig bőrövet; sáskával és vadmézzel élt. 7 Ezt hirdette: „Utánam jön az, aki hatalmasabb nálam. Arra sem vagyok méltó, hogy lehajoljak és megoldjam a

1—8 Mt 3, 1—12; Lk 3, 1—18; Jn 1, 19—30.
2—3. Mal 3, 1; Iz. 40, 3.
5. Lásd Mt 3, 6 jegyzet.

sarusziját. [8] Én vizzel keresztellek titeket, ő azonban Szentlélekkel fog megkeresztelni."

Jézus megkeresztelkedése. [9] Abban az időben eljött Jézus a galileai Názáretből és megkeresztelkedett Jánosnál a Jordánban. [10] Amint feljött a vizből, látta, hogy megnyilik az ég és a Lélek galamb képében rászáll (és rajta marad). [11] A mennyből pedig ez a szózat hangzott: „Te vagy az én szeretett Fiam, benned telik kedvem."

Jézus megkisértése. [12] Ezután a Lélek kivitte őt a pusztába. [13] Negyven nap (és negyven éjjel) maradt a pusztában; közben megkisértette a sátán. Vadállatok közt élt, de angyalok szolgáltak neki.

JÉZUS NYILVÁNOS MŰKÖDÉSE GALILEÁBAN.

Kezdeti sikerek és nehézségek.

Az első tanitványok. [14] János fogságba jutása után Jézus Galileába ment, és hirdetni kezdte Isten (országának) evangéliumát. [15] Ezt hangoztatta: „Az idő betelt: közel van Isten országa. Térjetek meg és higgyetek az üdvösség jóhirében."

[16] Amikor Jézus a galileai tenger mellett járt, látta, hogy Simon és testvére, András, akik halászok voltak, hálót vetnek a vizbe. [17] Jézus fölszólitotta őket: „Jöjjetek utánam! Én emberhalászokká teszlek titeket." [18] Ők mindjárt ott is hagyták a hálót és csatlakoztak hozzá. [19] Kissé tovább haladva megpillantotta

8. Lásd Mt 3, 11 jegyzet.
9—11: Mt 3, 13—17; Lk 3, 21.22; Jn 1, 32—34.
12—13: Mt 4, 1—11; Lk 4, 1—13.
13. Judea pusztájában sok volt a **sakál**.
14—20: Mt 4, 12.17—22; Lk 4, 14.15; 5, 1—11.
15. **Az idő betelt**, amikor Isten rendelése szerint a Messiásnak el kellett jönnie.
16. A **galileai tenger** más néven Genezáret-tó vagy Tiberiás tava.

Zebedeus fiát, Jakabot, és testvérét, Jánost, amint hálóikat foltozgatták bárkájukban. 20 Mindjárt hivta őket is. Azok otthagyták a bárkában atyjukat, Zebedeust, a halászlegényekkel együtt és nyomába szegődtek.

Jézus meggyógyit egy ördögtől megszállt embert. 21 Bementek Kafarnaumba. Ott szombatonként megjelent a zsinagógában és tanitott. 22 Tanitása ámulatba ejtett mindenkit, mert ugy tanitott, mint akinek hatalma van és nem ugy, mint az irástudók.

23 Volt ott a zsinagógában egy tisztátalan lélektől megszállt ember, aki igy kiáltozott: 24 „El innen! Mi bajod velünk, názáreti Jézus? Azért jöttél, hogy elpusztits minket? Tudom ki vagy: az Isten szentje." 25 De Jézus ráparancsolt: „Hallgass és takarodj ki belőle!" 26 A tisztátalan lélek erre ide-oda rángatta és nagy kiabálás közt kiment belőle. 27 Mindnyájan nagyon elcsodálkoztak. „Mi ez? — kérdezték egymástól. Uj tanitás, mely akkora hatalommal rendelkezik, hogy még a tisztátalan lelkeknek is parancsol, s engedelmeskednek neki!" 28 Hire hamarosan elterjedt mindenfelé Galilea egész vidékén.

Péter házában. 29 A zsinagógából, Jakabbal és Jánossal együtt, egyenesen Simon és András házába ment. Simon anyósa lázas betegen feküdt. Mindjárt szóltak is neki az érdekében. 31 Ő odament hozzá és kézen fogva fölemelte. Erre elmult a láza és szolgálni kezdett nekik. 32 Napnyugta után, mikor már beesteledett, mindenféle beteget és ördögtől megszállottat vittek hozzá. 33 Az egész város ott tolongott az ajtó előtt. 34 Sok, mindenféle betegségben szenvedőt gyó-

21—28: Lk 4, 31—37.
22. Lásd Mt 7, 29.
24—25. A gonoszlélek sejti, hogy Jézus több, mint egyszerü ember, ezért nevezi **Isten szentjének,** vagyis különleges módon Istennek szentelt személynek. De Jézus nem fogadja el a gonoszlélek tanuságát.
29—34: Mt 8, 14—17; Lk 4, 38—41.

gyitott meg és számos ördögöt üzött ki, de nem hagyta szóhoz jutni őket, mert tudták, hogy ő kicsoda.

Kafarnaum környékén. 35 Hajnal felé, amikor még sötét volt, fölkelt és kiment egy magányos helyre, hogy ott imádkozzék. 36 Simon és társai utána mentek. 37 Amikor megtalálták, igy szóltak hozzá: „Mindenki téged keres." 38 De ő megjegyezte: „Tovább kell mennünk a szomszédos helységekbe, hogy ott is hirdessem az igét, hiszen ezért jöttem." 39 S bejárta egész Galileát, hirdette az igét a zsinagógákban és ördögöket üzött.

Jézus meggyógyit egy leprást. 40 Akkor egy leprás jött hozzá, térdre borult előtte és kérlelte: „Ha akarod, megtisztithatsz engem." 41 Könyörületre indulva feléje nyujtotta a kezét, megérintette és igy szólt hozzá: „Akarom, tisztulj meg!" 42 Erre azonnal elhagyta a lepra és megtisztult. 43 De mindjárt ezzel a szigoru meghagyással küldte el: „Nézd, ne szólj senkinek semmit! Menj, mutasd meg magadat a papnak és ajánld föl tisztulásodért az áldozatot, amit Mózes rendelt bizonyságul nekik." 45 Ő azonban alighogy kiment, hangosan kezdte hiresztelni és terjeszteni a történteket, ugyhogy Jézus már nem mehetett nyilvánosan a városba. Inkább távoli, magányos helyeken tartózkodott. Az emberek mégis mindenfelől tódultak hozzá.

2. Jézus meggyógyit egy bénát. Néhány nap mulva visszatért Kafarnaumba. 2 Mihelyt meghallották, hogy otthon van, olyan sokan gyültek össze, hogy az ajtó előtti téren sem fértek el. 3 Miközben hirdette nekik az igét, egy bénát hoztak oda. Négyen vitték.

35—39: Lk 4, 42—44.
40—45: Mt 8, 1—4; Lk 5, 12—16.
44. Lásd Mt 8, 4 jegyzet.
1—12: Mt 9, 1—8; Lk 5, 17—26.

4 A tömeg miatt azonban nem tudtak eléje jutni. Ezért kibontották fölötte a háztetőt s a nyiláson bocsátották le a hordágyat, amelyen a béna feküdt. 5 Hitük láttára Jézus ezekkel a szavakkal fordult a bénához: „Fiam, bocsánatot nyertek büneid." 6 Néhány ott ülő irástudó erre azt gondolta magában: 7 „Hogyan beszélhet ez így? Káromkodik! Ki bocsáthatja meg a bünöket? Nem egyedül az Isten?" 8 Jézus lelkében mindjárt átlátta gondolataikat és igy szólt hozzájuk: „Mit tünődtök ezen? 9 Mi könnyebb, ha azt mondom a bénának: Bocsánatot nyernek büneid? — vagy, ha azt: Kelj föl, fogd az ágyadat és járj? 10 Tudjátok meg tehát, hogy az Emberfiának van hatalma a földön a bünök megbocsátására." Ezzel a bénához fordult: 11 „Mondom neked, kelj föl, fogd az ágyadat és menj haza!" 12 Az fölkelt, gyorsan fogta az ágyát és mindnyájuk szemeláttára kiment. Erre valamennyien, szinte magukon kivül, dicsőiteni kezdték Istent, aztán hozzáfüzték: „Ilyent még sohasem láttunk."

Lévi meghivása. 13 Később megint kiment a tóhoz. Az egész sokaság utána tódult, ő pedig tanitotta őket. 14 Amint a vám mellett elhaladt, látta, hogy ott ül Lévi, Alfeus fia. „Kövess engem!" — szólitotta meg. Az fölkelt és követte.

15 Mikor később annak házában asztalhoz ült, Jézussal és tanitványaival együtt sok vámos és bünös is letelepedett. Sokan követték ugyanis őt. 16 Ekkor a farizeusok közül való irástudók látva, hogy a bünösökkel és vámosokkal eszik, megkérdezték tanitványait: „Miért eszik-iszik (Mesteretek) vámosokkal és bünösökkel?" 17 Ennek hallatára Jézus azt mondta

4. A betegszállitók a külső lépcsőn vitték föl a hordágyat, s a boltozatos, tapasztott sárral készitett tetőt fölbontva, kötélen eresztették le betegüket Jézus elé.

14. **Lévi** szent Máté apostol és evangelista. Két neve volt, mint sok más zsidónak.

15. A **vámosokról** lásd Mt 9, 10 jegyzet.

nekik: „Nem az egészségeseknek kell az orvos, hanem a betegeknek. Nem azért jöttem, hogy az igazakat hivjam, hanem a bünösöket."

Jézus tanitványai és a böjt. 18 János tanitványai és a farizeusok akkor éppen böjtöltek. Hozzáfordultak és megkérdezték tőle: „Miért böjtölnek János meg a farizeusok tanitványai, s miért nem böjtölnek a te tanitványaid?" 19 Jézus igy felelt: „Csak nem böjtölhet a násznép, mig vele a vőlegény? Amig velük a vőlegény, nem böjtölhetnek. 20 Eljön a nap, amikor elviszik a vőlegényt: akkor majd böjtölnek. 21 Senki sem varr ócska ruhára nyers szövetből foltot, különben az uj a réginek ép részét is eltépi és még nagyobb szakadás támad. 22 Senki sem tölt uj bort régi tömlőkbe, különben a bor kiszakitja a tömlőket, és igy bor is, tömlő is tönkremegy. Az uj bor uj tömlőbe való."

Kalászszedés szombaton. 23 Egyik szombaton vetések között járt (az Ur). Utközben tanitványai tépdesni kezdték a kalászokat. 24 A farizeusok erre megkérdezték tőle: „Miért tesznek ezek szombaton olyant, ami tilos?" 25 Mire ő igy felelt: „Sohasem olvastátok, mit tett Dávid, mikor társaival együtt nélkülözött és éhezett? 26 Hogyan ment be Abiátár főpap idejében az Isten házába és ette meg a kitett kenyereket, amiket csak a papoknak volt szabad megenniük? S hogyan adott társainak is belőle?" 27 Aztán hozzáfüzte: „A szombat van az emberért, nem pedig az ember a szombatért. 28 Az Emberfia ura a szombatnak is."

3. Gyógyitás szombaton. Ezután ismét betért a zsinagógába. Volt ott egy félkezére béna ember.

18—22: Mt 9, 14—17; Lk 5, 33—39.
21. Lásd Mt 9, 16.17 jegyzet.
23—28: Mt 12, 1—8; Lk 6, 1—5.
24. Lásd Mt 12, 2 jegyzet.
26. Lásd Mt 12, 4 jegyzet. Az eseményt a Királyok első könyve (21, 1—6) mondja el.
1—6: Mt 12, 9—14; Lk 6, 11.
1. A kafarnaumi **zsinagógába.**

2 Figyelték, vajjon meggyógyitja-e szombaton, hogy vádaskodhassanak ellene. 3 Ő megszólitotta a bénakezü embert: „Állj ide a középre." 4 Aztán megkérdezte tőlük: „Szabad-e szombaton jót vagy rosszat tenni, életet menteni vagy pusztulni hagyni?" Azok hallgattak. 5 Ő szivük keménységén elszomorodva haragosan végignézett rajtuk, aztán igy szólt az emberhez: „Nyujtsd ki a kezedet!" Az kinyujtotta és meggyógyult a keze. 6 Erre a farizeusok kimentek és tanakodni kezdtek a heródespártiakkal, hogyan okozhatnák vesztét.

Jézus és tanitványai.

A nép Jézushoz fordul segitségért. 7 Jézus tanitványaival visszavonult a tó partjára. Nagy tömeg követte Galileából. 8 De Judeából és Jeruzsálemből, Idumeából és a Jordánon tulról, valamint Tirusz és Szidon környékéről is nagy sokaság csatlakozott hozzá, mert hallották, mi mindent tett. 9 Ő meghagyta tanitványainak, hogy tartsanak készenlétben egy bárkát a tömeg tolongása miatt. 10 Sok embert meggyógyitott ugyanis, ugyhogy akinek valami baja volt, odatolakodott hozzá, hogy legalább érinthesse. 11 A tisztátalan lelkek pedig, amint meglátták, leborultak előtte és igy kiáltoztak: 12 „Te vagy az Isten Fia!" Ő azonban szigoruan meghagyta nekik, hogy ne mondják el, hogy kicsoda.

Az apostolok kiválasztása. 13 Ezután fölment a hegyre és magához hivta, akiket kiválasztott. Azok csatlakoztak hozzá. 14 Tizenkettőt választott ki, hogy

6. Lásd Mt 22, 16 jegyzet.
7—12: Mt 12, 15.16; Lk 6, 17—19.
8. **Idumea** a Délpalesztina határától Köves-Arabiáig elterülő vidék. A nomád edomita nép hazája.
12. Az Ur nem engedhette meg, hogy a gonoszlelkek hirdessék, hogy ő a Messiás (lásd Mk 1, 34; Lk 4, 41).
13—19: Mt 10, 1—4; Lk 6, 12—16.

vele tartsanak és hogy igehirdetésre küldje őket. 15 Hatalmat is adott nekik (a betegek gyógyitására és) az ördögüzésre. 16 A következő tizenkettőt választotta ki: Simont, akinek a Péter nevet adta, 17 Jakabot, Zebedeus fiát, és Jánost, Jakab testvérét, akiket Boanergesznek, vagyis mennydörgés fiainak hivott, 18 továbbá Andrást, Fülöpöt, Bertalant, Mátét, Tamást, Jakabot, Alfeus fiát, Tádét, a buzgó Simont 19 és karióti Judást, aki később elárulta őt.

Jézus válaszol a farizeusok vádaskodására. 20 Mihelyt hazaértek, ismét nagy tömeg gyült össze, ugy hogy még evésre sem volt idejük. 21 Amikor övéi ezt meghallották, elindultak, hogy erővel magukkal vigyék, mert az volt róla a szóbeszéd, hogy elvesztette az eszét. 22 Az irástudók azonban, akik Jeruzsálemből jöttek le, azt mondták: „Belzebub szállta meg. Az ördögök fejedelmével üz ördögöt."

23 Ekkor összehivta őket és ezt a hasonlatot mondta nekik: „Hogyan üzheti ki sátán a sátánt? 24 Ha egy ország meghasonlik, az az ország nem állhat fönn. 25 Ha egy család meghasonlik, az a család sem maradhat meg. 26 Ha tehát a sátán önmaga ellen támad és igy meghasonlik, nem maradhat meg, hanem elpusztul. 27 Senkisem törhet be az erős ember házába es nem rabolhatja el holmiját, hacsak előbb meg nem kötözi őt. Csak azután foszthatja ki a házát. 28 Bizony mondom nektek: minden bün és káromlás, amit az emberek elkövetnek, bocsánatot nyer. 29 De aki a Szentlelket káromolja, az sohasem nyer bocsánatot,

17. **Boanergesz,** kissé eltorzitott héber vagy arám szó jelentése: mennydörgés fiai. A két testvér lobbanékony természete miatt kapta ezt a melléknevet.
18. Lásd Mt 10, 3 jegyzet.
19. Lásd Mt 10, 4 jegyzet.
20—30: Mt 12, 22—32; Lk 11, 14—23; 12, 10.
21. Sokan ugy itélték, hogy Jézus tulzásokra ragadtatja magát. Ezért akarták rokonai saját érdekében havazinni.
22. Lásd Mt 10, 25 jegyzet.
29. Lásd Mt 12, 32 jegyzet.

hanem örök vétek terheli." Ezt állitották róla ugyanis: „Tisztátalan lélek szállta meg."

Ki tartozik igazán Jézushoz. 31 Amikor anyja és testvérei odaértek, kint maradtak és hivatták őt. 32 A körülötte ülő tömegből figyelmeztették: „Anyád és testvéreid kint állnak és keresnek." 33 Ő azonban igy válaszolt: „Ki az én anyám és kik az én testvéreim?" 34 Majd végignézve a körülötte ülőkön csak ennyit mondott: „Ezek az én anyám és testvéreim! 35 Aki teljesiti mennyei Atyám akaratát, az mind testvérem, nővérem és anyám."

4. Példabeszéd a magvetőről. Más alkalommal is a tó partján tanitott. Nagy tömeg gyült köréje, ezért bárkába szállt és leült a tavon. A tömeg pedig kint maradt a tó partján. 2 Ekkor példabeszédekben sokmindenre oktatta őket. 3 „Halljátok csak! — kezdte tanitását. Kiment a magvető vetni. 4 Amint vetett, némely szem az utfélre esett. 4 Odaszálltak az (égi) madarak és fölcsipegették. 5 Némely meg köves helyre esett, ahol nem volt elég földje. Csakhamar kikelt, mert nem jutott mélyen a földbe. 6 Amikor a nap magasabbra hágott, megperzselődött és gyökér hiján elszáradt. 7 Némely pedig tövisek közé hullott. Amint a tövisek felnőttek, elfojtották és nem hozott termést. 8 A többi pedig jó földbe hullott, kikelt, felnőtt és harmincszoros, hatvanszoros, sőt százszoros termést hozott. 9 Akinek füle van, hallja meg", fejezte be szavait.

A példabeszéd magyarázata. 10 Amikor egyedül maradt, tanitványai a tizenkettővel együtt megkérdezték, mi a példabeszéd értelme. 11 Igy válaszolt nekik: „Előttetek föltárom Isten országának titkát, a

31—35: Mt 12, 46—50; Lk 8, 19—21.
31. Lásd Mt 12, 46 jegyzet.
34—35. Lásd Mt 12, 49.50 jegyzet.
1—20: Mt 13, 1—23; Lk 8, 4—15.
2. Lásd Mt 13, 3 jegyzet.
11. A **kivülállók** azok, akik nem tartoznak a tizenkét apostol és a tanitványok testületéhez. Lásd Mt 13, 11 jegyzet.

kivülállóknak azonban minden csak példabeszédekben szól:

12 Nézzenek, de ne lássanak,
Halljanak, de ne értsenek,
Hogy meg ne térjenek
És bocsánatot ne nyerjenek."

13 Aztán igy folytatta: „Nem értitek ezt a példabeszédet? Hogyan fogjátok a többi példabeszédet megérteni? 14 A magvető az igét veti. 15 Az utfélre esők azok, akiknek szivébe hull ugyan az ige, de amint meghallgatták, azonnal ott terem a sátán és kiveszi a szivükből. 16 Hasonlitanak ezekhez a köves talajra hullottak: meghallgatják az igét és örömmel be is fogadják, 17 de az nem ver bennük gyökeret, mert állhatatlanok. Mikor az ige miatt baj és üldözés támad, csakhamar eltántorodnak. 18 Mások meg, amelyek tövisek közé hullanak, azok, akik meghallgatják az igét, 19 de a világi gondok, a csalóka gazdagság és egyéb vágyak szivükbe lopódzva elfojtják az igét, ugy hogy az meddő marad. 20 Végül a jó földbe hullottak azok, akik meghallgatják az igét, befogadják és harmincszoros, hatvanszoros, sőt százszoros termést hoznak."

A példabeszédek célja. 21 Azután igy szólt: „Talán azért gyujtanak világosságot, hogy véka alá vagy ágy alá rejtsék, nem pedig azért, hogy tartóra tegyék? Semmi sincs elrejtve, ha nem azért, hogy nyilvánosságra jusson; semmi sem történik titokban, ha nem azért, hogy kitudódjék. 23 Akinek füle van, hallja meg!"

12. Lásd Mt 13, 14 jegyzet.
14. A következő magyarázat a magról mondja azt, ami tulajdonképen a magot befogadó földre, ill. képletesen az Isten igéjének hallgatóira áll.
15. A fogékonyság és jóakarat hiányának következménye és büntetése, hogy nem értik meg a tanitást, s nem térnek meg.
21—25: Lk 8, 16—18.
22. Isten országának titkai arra vannak szánva, hogy nyilvánosságra jussanak (Mt 10, 26; Lk 12, 2).

24 Majd igy folytatta: „Figyeljetek arra, amit hallotok. Amilyen mértékkel mértek, olyannal mérnek majd nektek is, sőt ráadást is adnak nektek, akik ezt hallottátok. 25 Akinek ugyanis van, annak még adnak; akinek pedig nincs, attól még azt is elveszik, amije van."

Példabeszéd a vetés növekedéséről. 26 Igy beszélt tovább: „Ugy van az Isten országával, mint azzal az emberrel, aki magot vet földjébe. 27 Akár alszik, akár virraszt, s éjszaka van vagy nappal, a mag kicsirázik és szárba szökken, maga sem tudja hogyan. 28 A föld magától terem, először szárat, aztán kalászt, végül telt szemet a kalászban. 29 Amikor beérett a termés, tüstént nekiereszti a sarlót, mert itt az aratás."

Példabeszéd a mustármagról. 30 Majd ismét igy folytatta: „Mihez hasonlitsuk az Isten országát? Milyen hasonlattal szemléltessük? 31 Olyan mint a mustármag. Amikor elvetik a földbe, kisebb minden más vetőmagnál. 32 De miután elvetették, felnő, nagyobb lesz minden veteménynél és akkora ágakat hajt, hogy árnyékában fészket rakhatnak az ég madarai."

33 Több ilyen példabeszédben hirdette nekik az igét, amennyire csak föl tudták fogni. 34 Példabeszéd nélkül nem tanitott, de amikor egyedül volt tanitványaival, mindent megmagyarázott nekik.

A vihar lecsendesitése. 35 Aznap alkonyatkor igy szólt hozzájuk: „Evezzünk át a tulsó partra." 36 Erre azok otthagyták a tömeget és magukkal vitték őt, ugy ahogy a bárkában volt. Több bárka kisérte őket.

---

24. Aki az evangéliumot készségesen hallgatja és másoknak is hirdeti, egyre jobban elmélyül ismeretében: ez a jutalma (Mt 7, 2).

25. Lásd Mt 13, 12 jegyzet.

26—29. A példabeszéd értelme az, hogy amint az elvetett mag a földmüves minden további közremüködése nélkül növekszik és érik, ugy fejlődik Isten országa is a benne rejlő isteni erő fokozatos kibontakozásával teljes megvalósulásáig.

30—34: Mt 13, 31—34; Lk 13, 18.19. Lásd Mt 13, 31—33 jegyzet.

35—41: Mt 8, 18.23—27; Lk 8, 22—25.

37 Ekkor hatalmas vihar támadt. A hullámok becsaptak a bárkába, ugyhogy az már majdnem megtelt. 38 De ő a bárka farában egy vánkoson aludt. Fölkeltették és igy szóltak hozzá: „Mester, nem törődöl azzal, hogy elveszünk?" 39 Erre fölkelt, parancsolt a szélnek s rászólt a vizre: „Csöndesedjél, némulj el!" Mire a szél elállt és nagy csend lett. 40 Aztán hozzájuk fordult: „Mit féltek annyira? Még mindig nem hisztek?" 41 Azokat nagy félelem fogta el és kérdezgették egymástól: „Kicsoda ez, hogy még a szél és a viz is engedelmeskedik neki?"

5. A gerázai megszállott. Nemsokára átértek a tó tulsó partjára, a gerázaiak földjére. 2 Amint kiszállt a bárkából, a sirok felől egy tisztátalan lélektől megszállt ember futott feléje. 3 A sirboltokban lakott és még láncraverve sem tudták visszatartani. 4 Sokszor megbilincselték és láncraverték, de a láncokat eltépte és a bilincseket összetörte. Senkisem birt vele. 5 Éjjel-nappal a sirboltokban és a hegyekben tanyázott, folyton kiabált és kövekkel ütötte-verte magát. 6 Amint messziről meglátta Jézust, odafutott, földre vetette magát előtte, és hangosan igy kiáltott: „Mi bajod velem, Jézus, a magasságbeli Istennek Fia? Az Istenre kérlek, ne gyötörj!" 8 Ráparancsolt ugyanis: „Tisztátalan lélek, takarodj ki ebből az emberből." 9 Erre aztán megkérdezte tőle: „Mi a neved?" „Légió a nevem, válaszolta, mert sokan vagyunk", 10 és nagyon kérte, hogy ne üzze el őket arról a vidékről. 11 Akkor éppen nagy sertéskonda legelészett ott a hegyoldalban. „Küldj minket a sertésekbe", kérték tőle. 12 Bele-

1—20: Mt 8, 28—34; Lk 8, 26—39.

1. **Geráza** a Jordán keleti partvidékének legjelentősebb pogány települése volt. Máténál Gádárát olvasunk.

2. Máté két megszállottról beszél. Márk és Lukács csak arról az egyről tesz említést, aki Jézustól fölvételét kéri a taniványok közé.

9. A kérdés a megszállott emberhez szól, hogy személyes öntudatra ébressze, de helyette az ördög felel.

10. Lásd Mt 8, 29 jegyzet.

egyezett. Akkor a tisztátalan lelkek kimentek abból és megszállták a mintegy kétezer sertést számláló kondát, mire az a hegyoldalról a tóba rohant és vizbe fult. 14 A kanászok erre elfutottak és elvitték hirét a városba meg a tanyákra, az emberek pedig kijöttek, hogy lássák mi történt. 15 Jézushoz érve látták, hogy az, akit az imént még egy légió tartott megszállva, felöltözve ép ésszel ül ott. Erre megdöbbentek. 16 A szemtanuk elmondták nekik, mi történt a megszállottal és a sertésekkel. 17 Ezután kérlelték, távozzék el a határukból. 18 Amikor bárkába szállt, az imént még megszállott kérte, hogy vele mehessen. 19 Ő azonban nem engedte meg neki, hanem igy szólt hozzá: „Menj haza a tieidhez és mondd el nekik, milyen nagy dolgot müvelt veled az Ur, és hogyan könyörült meg rajtad." 20 Az el is ment és a Dekapolisz környékén elhiresztelte, hogy milyen nagy dolgot tett vele Jézus. Mindenki csodálkozott rajta.

Jairus leánya. 21 Miután Jézus megint átkelt a tulsó partra, nagy néptömeg gyült köréje. Ő ottmaradt a tó partján. 22 Akkor odajött hozzá egy Jairus nevü zsinagógai előljáró. Amikor meglátta, lába elé borult 23 és esedezve kérte: „A kislányom halálán van, jöjj, tedd rá a kezedet, hogy meggyógyuljon és életben maradjon." 24 El is ment vele. Nagy tömeg ment utána és tolongott körülötte.

Volt ott egy asszony, aki tizenkét éve vérzésben szenvedett. 26 Sok orvos részéről mindenfélét elviselt már és elköltötte mindenét, de semmi hasznát sem látta, sőt még rosszabbul lett. 27 Amikor Jézusról hallott, keresztülfurakodott a tömegen és hátulról megérintette ruháját. 28 Azt gondolta magában: „Hacsak ruháját érintem is, meggyógyulok." 29 Azonnal meg is szünt a vérzése és érezte testében, hogy kigyógyult

20. A **Dekapolisz:** lásd Mt 4, 25 jegyzet.
21—43: Mt 9, 18—26; Lk 8, 40—56.

a bajából. 30 Jézus nyomban észrevette, hogy erő áradt ki belőle, ezért a tömeghez fordulva megkérdezte: „Ki érintette a ruhámat?" 31 Tanitványai megjegyezték: „Látod, hogy szorongat a tömeg és te még azt kérdezed: Ki érintett engem?" 32 De ő mégis körülnézett, hogy lássa ki volt az. 33 Akkor az asszony félve-remegve előjött, mert tudta, hogy mi történt vele. Leborult előtte és őszintén bevallott mindent. 34 „Leányom, mondta neki, hited meggyógyitott. Menj békével és maradj egészséges."

35 Még beszélt, mikor a zsinagógai előljáró házából ezt a hirt hozták: „Leányod már meghalt. Minek fárasztod tovább a Mestert?" 36 A hir hallatára Jézus igy bátoritotta a zsinagógai előljárót: „Ne félj, csak higgy!" 37 Nem engedte, hogy más is vele menjen, csak Péter, Jakab és János, Jakab testvére. 38 Mikor odaértek a zsinagógai előljáró házához, nagy sirás-rivást, sok siratót és jajgatót talált. 39 Belépett és igy szólt: „Mit lármáztok, mit sirtok? Nem halt meg a gyermek, csak alszik." 40 Azok kinevették. Ő azonban kiküldött mindenkit, s maga mellé véve a gyermek atyját és anyját, kisérőivel bement oda, ahol a gyermek feküdt. 41 Megfogta a gyermek kezét és igy szólt hozzá: „Talita kum! — vagyis: Kislány, mondom neked, kelj föl!" 42 A kislány fölkelt és járni kezdett. Tizenkétéves volt. A jelenlevők szinte magukon kivül voltak a nagy csodálkozástól. 43 De ő szigoruan meghagyta nekik, hogy senki meg ne tudja a dolgot. Aztán szólt, hogy adjanak neki enni.

6. Jézus Názáretben. Eltávozva onnét lakóhelyére érkezett. Tanitványai kisérték. 2 A következő

30. Jézus ezt nem azért kérdezte, mintha nem tudta volna, hanem hogy az asszonyt vallomásra birja és a csoda nyilvánosságra jusson. Egyuttal azt is megmagyarázza, hogy nem a puszta érintés, hanem az asszony hite s az ő akarata müvelte a csodát.

41. **Talita kum:** arám nyelvü szavak. Jézus korában ezen a nyelven beszéltek Palesztinában.

43. Lásd Mt 8, 4 jegyzet.

1—6: Mt 13, 53—58; Lk 4, 16—30.

szombaton elkezdett tanitani a zsinagógában. Nagy hallgatósága csodálkozott (tanitásán). „Honnan vette mindezt? — kérdezték. Ki adott neki akkora bölcseséget? Hogyan történnek ilyen csodák általa? 3 Nem az ács ez, a Mária fia? Nem Jakab, József, Judás és Simon testvére? És ugye nővérei is itt élnek köztünk?" 4 Szóval megbotránkoztak benne. Jézus erre megjegyezte: „Sehol sincs a prófétának kevesebb becsülete, mint saját hazájában és családjában." 5 Nem is tudott ott csodát tenni, csak néhány beteget gyógyitott meg, rájuk téve kezét. 6 Ő maga is csodálkozott hitetlenségükön.

Az apostolok szétküldése. Ezután bejárta a környék falvait és tanitott. 7 Majd magához hivta a tizenkettőt, és hatalmat adva nekik a tisztátalan lelkek fölött, kettesével szétküldte őket. 8 Megparancsolta nekik, hogy ne vigyenek az utra semmi mást, csak egy vándorbotot; se kenyeret, se tarisznyát, se pénzt az övükben. 9 Sarut viselhetnek, de ne legyen két ruhájuk. 10 Aztán igy szólt hozzájuk: „Ha valahol betértek egy házba, maradjatok ott, amig tovább nem utaztok onnan. 11 De ha valahol nem fogadnak be titeket és szavatokra nem hallgatnak, menjetek el onnan és, vádképen ellenük, a port is rázzátok le lábatokról." 12 Azok utra kelve bünbánatot hirdettek, 13 sok ördögöt üztek ki és olajjal megkenve sok beteget gyógyitottak meg.

Keresztelő szent János lefejezése. 14 Heródes király is hallott róla, mert messze terjedt a hire. „Ke-

3. Jézus testvéreire vonatkozóan lásd Mt 12, 46 magyarázat.

5. A tömeges csodát a hitetlenség akadályozta meg. Isten irgalma a hitetlenekkel nem szokott csodát müvelni.

7—13: Mt 10, 1.5—15; Lk 9, 1—6.

8—10. Az Ur teljes igénytelenséget kiván apostolaitól. A körülményektől függ, hogy saruban és vándorbottal (Mk), vagy ezek nélkül (Mt és Lk) indulnak utra. Fölösleges ruhájuk ne legyen. Lakásukat kényelemszeretetből ne cserélgessék.

11. Lásd Mt 10, 14 jegyzet.

14—29: Mt 14, 1—12; Lk 3, 19.20; 9, 7—9.

14. Lásd Mt 14, 1 jegyzet.

resztelő János támadt föl halottaiból, ezért müködik benne a csodatévő erő", mondta. [15] Némelyek viszont igy vélekedtek: „Ő Illés." Mások pedig: „Próféta ő, olyan, mint a többi próféta." [16] Ennek hallatára Heródes továbbra is azt állitotta: „Ő János, akinek fejét vétettem. Az támadt föl (halottaiból)."

[17] Heródes tudniillik annakidején elfogatta Jánost és börtönbe vetette, testvérének, Fülöpnek felesége, Heródiás miatt, akit feleségül vett. [18] János ugyanis figyelmeztette: „Nem szabad elvenned testvéred feleségét." [19] Heródiás ezért áskálódott ellene. Szivesen eltétette volna láb alól, de nem tehette. [20] Heródes ugyanis félt Jánostól, mert tudta, hogy igaz és szent ember s ezért védelmébe vette. Valahányszor beszélt vele, nagy zavarba jött, mégis szivesen meghallgatta. [21] Végül elérkezett a kedvező nap. Heródes születésenapján lakomát adott vezetőembereinek, a magasrangu tiszteknek és Galilea előkelőségének. [22] Közben Heródiás leánya bement és táncolt nekik. Nagyon megtetszett Heródesnek és vendégeinek. A király igy szólt a leányhoz: „Kérj tőlem, amit akarsz, megadom neked." [23] Sőt meg is esküdött: „Bármit kérsz, megadom neked, még országom felét is." [24] Az kiment és megkérdezte anyjától: „Mit kérjek?" „Keresztelő János fejét", felelte. [25] Erre visszasietett a királyhoz és előadta kérését: „Azt akarom, hogy tüstént add nekem egy tálon Keresztelő János fejét." [26] A király nagyon elszomorodott e miatt, de az esküre és a vendégekre való tekintettel nem akarta kedvét szegni. [27] Azonnal küldött egy hóhért azzal a paranccsal, hogy hozza el a fejet. [28] Az elment, lefejezte őt a börtönben és elhozta fejét egy tálon. Odaadta a leánynak, a leány pedig elvitte anyjának. [29] Amikor ezt tanitványai meghallották, eljöttek, elvitték a testét és egy sirboltba temették.

17. Lásd Mt 14, 3 jegyzet.

Az apostolok visszatérése. 30 Az apostolok visszatértek Jézushoz és elbeszélték neki mindazt, amit tettek és tanitottak. 31 Erre igy szólt: „Jöjjetek félre egy magányos helyre és pihenjétek ki magatokat egy kicsit.“ Olyan sokan jöttek-mentek ugyanis, hogy enni sem maradt idejük. 32 Egy magányos helyre eveztek tehát, hogy egyedül legyenek. 33 De távozóban sokan látták őket és, megértve szándékukat, gyalog odasiettek a városokból és megelőzték őket.

Az első kenyérszaporitás. 34 Amikor kiszállt, ott látta a nagy tömeget. Megesett a szive rajtuk, mert olyanok voltak, mint a pásztor nélküli juhok. Ezért sok mindenre kezdte őket tanitani. 35 Későre járt már az idő, amikor odaléptek hozzá tanitványai és figyelmeztették: „A vidék elhagyatott, az idő is eljárt. 36 Bocsásd el őket, hogy a környékbeli tanyákra és falvakba mehessenek, s ennivalót vegyenek maguknak.“ 37 Ő azonban igy válaszolt: „Adjatok ti nekik enni.“ Azok megjegyezték: „Talán menjünk és vegyünk kétszáz dénárért kenyeret, hogy el tudjuk látni őket?“ 38 Erre ő megkérdezte: „Hány kenyeretek van? Menjetek, nézzetek csak körül.“ Körülnéztek és jelentették: „Öt, és két halunk.“ 39 Ekkor meghagyta nekik, hogy csoportonkint telepitsék le mindnyájukat a zöld gyepre. 40 Le is telepedtek százas és ötvenes csoportokban. Ezután fogta az öt kenyeret és a két halat, föltekintett az égre és megáldotta azokat. Majd megtörte a kenyereket és tanitványainak adta, hogy osszák ki. A két halat is szétosztotta valamennyiük közt. 42 Mindnyájan ettek és jól is laktak. 42 A kenyérmaradékból és a halakból pedig tizenkét kosarat szedtek tele. 44 A kenyérből ötezer férfi evett.

Jézus a vizen jár. 45 Ezután nyomban fölszólitotta tanitványait, hogy szálljanak bárkába és keljenek át

33—44: Mt 14, 13—21; Lk 9, 10—17; Jn 6, 1—13.
45—52: Mt 14, 22—33; Jn 6, 16—21.

a tulsó partra, Betszaidába, amig ő hazaküldi a tömeget. 46 Miután elbucsuzott tőlük, fölment egy hegyre, hogy imádkozzék. 47 Közben beesteledett. A bárka mélyen bennjárt a tavon, ő pedig egyedül maradt a parton. 48 Amikor látta, mennyire küzködnek az evezéssel — ellenszelük volt ugyanis — az éjszaka negyedik őrváltása idején a vizen járva feléjük indult. El akarta kerülni őket. 49 Amint meglátták, hogy a vizen jár, azt hitték, hogy kisértet, és elkezdtek kiabálni, mert mindnyájan látták őt és megrémültek. 50 Ő azonban mindjárt odafordult hozzájuk: „Bátorság! Én vagyok, ne féljetek." 51 Aztán beszállt hozzájuk a bárkába, a szél pedig elállt. Azok egészen magukon kivül voltak a csodálkozástól, 52 mert nem okultak a kenyérszaporitásból, s szivük még érzéketlen volt.

Genezár földjén. 53 Átérve a tulsó partra, Genezár földjére jutottak, s ott kikötöttek. 54 Mihelyt kiléptek a bárkából, azonnal fölismerték őt az emberek. 55 Bejárták az egész környéket és ágyastul odahordták a betegeket, ahol tudomásuk szerint tartózkodott. 56 Amerre csak járt, a falvakban, a városokban és a tanyákon, kitették a betegeket a terekre és kérték, hogy legalább a ruhája szegélyét érinthessék. Aki csak hozzáért, meggyógyult.

7. Az igazi tisztaság. Egyszer farizeusok és néhány Jeruzsálemből jött irástudó gyült köréje. 2 Észrevették, hogy néhány tanitványa tisztátalan, azaz mosdatlan kézzel étkezik. — 3 A farizeusok tudniillik, s általában a zsidók, nem esznek, a nélkül hogy az ősök hagyományához hiven, előbb jól meg ne mosnák a kezüket. 4 A piacról való ételt sem eszik meg, amig meg nem hintették vizzel. Sok mást is megtartanak még hagyományuk szerint, mint például a poharak,

48. Lásd Mt 14, 25 jegyzet.
53—56: Mt 14, 34—36.
1—23: Mt 15, 1—20.

korsók, rézedények (és ágyak) megmosását. — 5 Erre
megkérdezték tőle a farizeusok és az irástudók: „Miért
nem tartják meg tanitványaid az ősök hagyományát?
Miért étkeznek tisztátalan kézzel?" 6 Mire ő igy felelt:
„Ti képmutatók, találóan jövendöl rólatok Izaiás:

Ez a nép ajkával tisztel engem,
De szive távol marad tőlem.
7 Hamisan tisztelnek engem,
Tanitásuk csak emberi parancs.

8 Isten parancsát nem tartjátok meg, de emberi
hagyományokhoz, mint például korsók s poharak
mosogatásához meg sok más hasonló dologhoz ragasz-
kodtok." 9 Aztán igy folytatta: „Isten parancsát
ügyesen kijátsszátok, hogy megtartsátok hagyomá-
nyaitokat. 10 Mózes ugyanis azt mondta: Tiszteld
atyádat és anyádat! És: Aki atyját, vagy anyját át-
kozza, halállal bünhődjék. 11 A ti tanitástok pedig
ez: Aki atyjához, vagy anyjához igy szól: Korbán,
vagyis Istennek szánt ajándék az, amivel segitenem
kellene téged, 12 annak nem engeditek meg, hogy
atyját, vagy anyját továbbra is segitse. 13 Az általatok
tanitott hagyománnyal tehát kijátsszátok Isten paran-
csát, s még sok más ehhez hasonlót tesztek."

14 Akkor ismét magához hivta a tömeget és azt
mondta nekik: „Hallgassatok rám mindnyájan és
értsétek meg: 15 Nem az szennyezi be az embert, ami
kivülről jut a szájába, hanem az szennyezi be, ami az
emberből távozik. 16 Akinek füle van, hallja meg."
17 Amikor a tömeg elől bement a házba, tanitványai
megkérdezték tőle a példabeszéd értelmét. 18 Ő igy
felelt: „Ti is oktalanok vagytok? Nem értitek, hogy
ami kivülről jut a szájba, nem szennyezheti be az
embert, 19 mert nem a szivébe jut, hanem a gyomrába

5. Lásd Mt 15, 2 magyarázat.
6. Iz. 29, 13.
11. Lásd Mt 15, 5 jegyzet.
15. Lásd Mt 15, 11 jegyzet.

és a félreeső helyre kerül?" Ezzel tisztának jelentett ki minden ételt. 20 „Ami azonban az embertől ered, folytatta, az teszi tisztátalanná az embert. 21 A szivből származik ugyanis minden rossz gondolat, paráznaság, 22 lopás, gyilkosság, házasságtörés, kapzsiság, rosszindulat, hamisság, kicsapongás, irigység, káromkodás, kevélység, léhaság. 23 Mindez a gonoszság belülről ered és tisztátalanná teszi az embert."

A kánaáni asszony. 24 Onnan tovább indulva Tirusz és Szidon vidékére vonult vissza. Betért egy házba, de nem akarta, hogy fölismerjék. Mégsem tudott rejtve maradni. 25 Mihelyt hallott róla egy asszony, akinek leányát tisztátalan lélek szállta meg, odajött és a lábához borult. 26 Az asszony szirföniciai származásu pogány nő volt. Azt kérte tőle, hogy üzze ki leányából az ördögöt. 27 De ő elutasitotta: „Hadd lakjanak jól előbb a gyerekek. Nem helyes, ha elveszik a gyerekek kenyerét és a kutyáknak dobják." 28 Az viszont csak erősitgette: „De bizony, Uram! Hiszen a kiskutyák is esznek az asztal alatt a gyerekek morzsáiból." 29 Erre ő igy szólt: „Mivel ezt mondtad, menj, az ördög elhagyta leányodat." 30 Haza is ment és a gyermeket az ágyon fekve találta. Már elhagyta az ördög.

Egy süketnéma meggyógyitása. 31 Ismét eltávozott Tirusz vidékéről és Szidonon át a galileai tengerhez érkezett, a Dekapolisz területére. 32 Ott egy süketnémát vittek hozzá és kérték, hogy tegye rá a kezét. 33 Félrehivta őt a tömegből, ujját a fülébe dugta és nyállal megérintette a nyelvét, 34 aztán föltekintve az égre, fohászkodott és igy szólt: „Effeta, vagyis

24—30: Mt 15, 21—28.
27. Lásd Mt 15, 24 jegyzet.
29. Az asszonyt alázatáért, bizalmáért és a Messiáshoz való kapcsolata szellemes fölfogásáért jutalmazza meg Jézus.
31. **Dekapolisz:** Lásd Mt 4, 25 jegyzet.
34. **Effeta,** arám nyelvü szó. Ezen a nyelven folyt a beszélgetés.

nyilj meg." 35 Tüstént meg is nyilt a füle, megoldódott a nyelve és érthetően beszélt. 36 Megparancsolta, hogy ezt senkinek se mondják el. De minél szigorubban tiltotta nekik, annál inkább hirdették, 37 s a csodálkozástól magukon kivül, annál lelkesebben hangoztatták: „Mindent jól tesz: a süketeknek visszaadja hallását, a némáknak beszédét."

8. A második kenyérszaporitás. Abban az időben ismét nagy tömeg vette körül. Mivel nem volt mit enniük, magához hivta tanitványait és igy szólt hozzájuk: 2 „Sajnálom a népet. Már harmadnapja kitartanak velem és nincs mit enniük. 3 Ha étlen küldöm haza őket, kidőlnek az uton, mert néhányan messziről jöttek." 4 Tanitványai erre megjegyezték: „Honnan veszünk itt a pusztában annyi kenyeret, hogy mind ellássuk ezeket?" 5 Ő megkérdezte tőlük: „Hány kenyeretek van?" „Hét", felelték. 6 Erre meghagyta a népnek, hogy telepedjék le a földre. Aztán fogta a hét kenyeret, hálát adott, megtörte és odaadta tanitványainak, hogy osszák szét. Szét is osztották a népnek. 7 Volt néhány apróbb haluk is. Azokat is megáldotta és szétosztotta. 8 Miután ettek és jóllaktak, hét kosár kenyérmaradékot szedtek össze. 9 Mintegy négyezren voltak (akik ettek). Azután hazaküldte őket 10 és tanitványaival bárkába szállva Dalmanuta vidékére ment.

Égi jel. 11 Ott farizeusok jöttek hozzá és vitatkozni kezdtek vele. Égi jelet kértek tőle, hogy próbára tegyék. 12 Ő lelke mélyéből fölsóhajtva igy szólt: „Minek kér jelet ez a nemzedék? Bizony mondom nektek, ez a nemzedék nem kap semmiféle jelet." 13 Ezzel otthagyta őket, ismét bárkába szállt és átkelt a tulsó partra.

1—10: Mt 15, 32—39.
10. **Dalmanuta** Magadán vidékén fekvő falu. Lásd Mt 15, 39 jegyzet.
11—13: Mt 16, 1—4; Lk 12, 54—56.

A farizeusok kovásza. 14 A tanitványok elfelejtettek kenyeret hozni magukkal. Csak egyetlenegy kenyér volt a bárkában. 15 Jézus lelkükre kötötte: „Vigyázzatok, óvakodjatok a farizeusok és Heródes kovászától." 16 Azok egymásközt arról beszéltek, hogy nem hoztak magukkal kenyeret. 17 Jézus észrevette és igy szólt: „Mit tanakodtok, hogy nincs kenyeretek? Még mindig nem értitek és nem fogtátok föl? Még mindig érzéketlen a szivetek? 18 Szemetekkel nem láttok, fületekkel nem hallotok? Nem emlékeztek arra, 19 hogy mikor öt kenyeret törtem ötezer embernek, hány tele kosár maradékot szedtetek össze?" „Tizenkettőt", válaszolták. 20 „És amikor hét kenyeret törtem négyezer embernek, hány tele kosár maradékot szedtetek össze?" „Hetet", válaszolták. 21 Erre hozzáfüzte: „Hát még mindig nem értitek?"

A betszaidai vak meggyógyitása. 22 Közben Betszaidába érkeztek. Ott egy vakot vezettek hozzá és kérték, hogy érintse meg. 23 Ő a vakot kézenfogva kivezette a faluból. Ott nyállal megnedvesitette a szemét, rátette a kezét és megkérdezte: „Látsz valamit?" 24 Az fölnézett és igy szólt: „Látom az embereket, de ugy látom, mintha fák járkálnának." 25 Erre ismét a szemére tette kezét, mire az tisztán kezdett látni és ugy meggyógyult, hogy távolról is élesen látott mindent. 26 Aztán hazaküldte, de meghagyta neki: „Ne beszélj róla a faluban."

Péter vallomása. 27 Jézus elindult tanitványaival a Fülöp Cezáreája környékén fekvő falvakba. Utközben megkérdezte tanitványait: „Kinek tartanak engem

14—21: Mt 16, 5—12.

15. A **kovász** Máté szerint (16, 12) a farizeusok és szadduceusok jótettekben meg nem valósuló tanitása, Lukács szerint (12, 1) pedig a farizeusok rosszpéldát adó képmutatása.

26. A Vulgáta szerint: „Menj haza, de ha a faluba érsz, senkinek se szólj róla."

27—30: Mt 16, 13—20; Lk 9, 18—21.

27. **Fülöp Cezáreája:** lásd Mt 16, 13 jegyzet.

az emberek?" 28 Azok igy válaszoltak: „Van, aki Keresztelő Jánosnak, van, aki Illésnek, van, aki valamelyik prófétának". 29 Ő tovább kérdezte: „Hát ti kinek tartotok engem?" Mire Péter igy válaszolt: „Te vagy a Messiás." 30 Akkor lelkükre kötötte, hogy ezt senkinek se mondják el róla.

Jézus megjövendöli szenvedését. 31 Ettől fogva arra kezdte oktatni őket, hogy az Emberfiának sokat kell szenvednie, a vének, főpapok és irástudók elvetik és megölik, de harmadnapra föltámad. 32 Egész nyiltan beszélt minderről. Péter ekkor félrehivta és szemrehányást tett neki. 33 De ő hátrafordult, tanitványaira nézett és igy korholta Pétert: „ Takarodj előlem, sátán! Emberi módon és nem Isten tervei szerint gondolkodol."

Jézus követése. 34 Ezután tanitványaival együtt magához hivta a népet és igy szólt hozzájuk: „Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye föl keresztjét és kövessen engem. 35 Aki meg akarja menteni életét, elvesziti azt, de aki érettem és az evangéliumért elvesziti életét, megmenti azt. 36 Mit ér az embernek, ha az egész világot megnyeri, lelke azonban kárt szenved? 37 Mit is adhatna az ember lelkéért cserébe? 38 Aki szégyel engem és az én szavaimat e hütlen, bünös nemzedék előtt, azt az Emberfia is szégyelni fogja, amikor majd eljön Atyja dicsőségében a szent angyalokkal." **9** Aztán igy folytatta: „Bizony mondom nektek, a jelenlévők közül néhányan nem halnak meg addig, amig meg nem látják Isten hatalommal megvalósuló uralmát."

30. A tilalomra vonatkozóan lásd Mt 16, 20 jegyzet.
31—33: Mt 16, 21—23; Lk 9, 22.
31. Lásd Mt 16, 21 jegyzet.
33. Lásd Mt 16, 23 jegyzet.
34—9, 1: Mt 16, 24—28; Lk 9, 23—27.
35. Lásd Mt 10, 39 jegyzet.
38. Amikor eljön az itélet napján.
1. Lásd Mt 16, 28 jegyzet.

Urunk szineváltozása. 2 Hat nap mulva Jézus maga mellé vette Pétert, Jakabot és Jánost, és egyedül őket vitte föl egy magas hegyre. Ott szinében elváltozott előttük. 3 Ruhája olyan tündöklő fehér lett, hogy a világon semmiféle kelmefestő sem tudná fehérebbé tenni. 4 Egyszerre csak megjelent nekik Illés meg Mózes, amint Jézussal beszélgettek. 5 Péter erre igy szólt Jézushoz: „Mester, jó, hogy itt vagyunk! Hadd csináljunk három sátrat: neked egyet, Mózesnek egyet és Illésnek egyet." 6 Nem is tudta, mit mondjon, annyira meg voltak ijedve. 7 Egyszerre felhő támadt, amely elboritotta őket, a felhőből pedig szózat hallatszott: „Ez az én szeretett Fiam, őt hallgassátok!" 8 Mire körülnéztek, senki mást nem láttak, csak Jézust egymagát.

Illés eljövetele. 9 A hegyről lejövet Jézus meghagyta nekik, hogy senkinek se szóljanak a látomásról, amig az Emberfia halottaiból föl nem támad. 10 Meg is tartották ezt az utasitást, de egymás közt azon tanakodtak, hogy mit jelent az: halottaiból föltámad. 11 Ezért megkérdezték tőle: „Miért mondják (a farizeusok és) az irástudók, hogy előbb Illésnek kell eljönnie?" 12 Ő igy felelt: „Illés ugyan eljön előbb és helyreállit mindent, de hogyan irhatták meg az Emberfiáról, hogy sokat kell szenvednie és megvetésben kell részesülnie? 13 Én azt mondom nektek, hogy Illés már eljött, de kényük-kedvük szerint bántak vele, amint az Irás mondja róla."

A néma lélektől megszállt. 14 Amikor visszatért a tanitványokhoz, látta, hogy nagy tömeg tolong körülöttük és hogy irástudók vitatkoznak velük. 15 Amint észrevették őt ez emberek, mindnyájan meglepődtek, és eléje siettek, hogy üdvözöljék. 16 Megkérdezte

2—8: Mt 17, 1—8; Lk 9, 28—36; 2 Pét. 1, 16—18.
9—13: Mt 17, 9—13.
11—13. Lásd Mt 17, 10—13 jegyzet.
14—29: Mt 17, 14—21; Lk 9, 37—42.

tőlük: „Miről vitatkoztok velük? 17 Valaki a tömegből
így felelt: „Mester, elhoztam hozzád fiamat, akiben
néma lélek lakik. 18 Valahányszor hatalmába keriti,
földhözvágja, aztán habzik a szája, csikorgatja a fogát
és megmerevedik. Kértem tanitványaidat, hogy üzzék
ki belőle, de nem tudták." 19 „Hitetlen nemzedék, vá-
laszolta, meddig maradjak még veletek? Meddig
türjelek titeket? Hozzátok ide hozzám!" 20 Odavitték.
Mihelyt meglátta őt a lélek, elkezdte ide-oda rángatni
a fiut. Az a földre esett és tajtékozva fetrengett.
21 Jézus megkérdezte az apát: „Mióta szenved ebben a
bajban?" „Gyermekkora óta, válaszolta. 22 Sokszor
tüzbe meg vizbe taszitotta, hogy megölje. Ha van
valami lehetőséged rá, szánj meg minket és segits
rajtunk." 23 Jézus igy felelt: „Ami a lehetőséget illeti,
minden lehetséges annak, aki hisz." 24 Erre a fiu apja
(könnyek között) fölkiáltott: „Hiszek (Uram), segits
hitetlenségemen!" 25 Amikor Jézus látta, hogy a tömeg
egyre nagyobb lesz, ezekkel a szavakkal parancsolt
rá a tisztátalan lélekre: „Te süket és néma lélek, pa-
rancsolom neked, takarodj ki belőle és soha vissza ne
térj belé." 26 Erre hangos kiabálással és heves ránga-
tások közt kiment belőle. A fiu olyan lett, mint a
halott, ugyhogy többen megjegyezték: „Meghalt."
27 Jézus azonban kézenfogva fölemelte, s az fölállt.

28 Amikor hazatért és egyedül maradt, tanitványai
megkérdezték: „Mi miért nem tudtuk kiüzni?" 29 Mire
ő igy felelt: „Ez a fajzat nem üzhető ki máskép, csak
imádsággal és böjttel."

Jézus ismét megjövendöli szenvedését. 30 Utjukat
folytatva, keresztülvándoroltak Galileán. De nem

17. A gonoszlélek, amely megszállta, némává és süketté tette.

23. A Vulgáta szerint: „Ha tudsz hinni, minden lehetséges a hivőnek." Jézus az emberek hitétől teszi függővé mindenható isteni erejének megnyilvánulását.

24. A beteg gyermek nem volt képes a hit fölinditására, de szülei igen. A könyörgő apa hisz, de ebben a döntő pillanatban érzi, hogy a hithez is szüksége van Jézus segitségére.

30—32: Mt 17, 22—23; Lk 9, 43—45.

akarta, hogy valaki is megtudja, 31 mert tanitványait akarta oktatni. Igy szólt hozzájuk: „Az Emberfia emberek kezébe kerül és megölik, de halála után harmadnapra föltámad." 32 Azok nem értették meg ezeket a szavakat, de nem merték faggatni.

A tanitványok versengése. 33 Kafarnaumba érkeztek. Hazatérve megkérdezte őket: „Miről beszéltetek utközben?" 34 Azok hallgattak. Utközben tudniillik arról vitatkoztak egymással, hogy ki a legnagyobb közülük. 35 Ő leült, magához hivta a tizenkettőt és igy szólt hozzájuk: „Aki első akar lenni, az legyen a legutolsó és mindenki szolgája." 36 Aztán odahivott egy gyermeket, közéjük állitotta, majd az ölébe vette s igy szólt hozzájuk: 37 „Aki befogad egy ilyen gyermeket az én nevemben, engem fogad be. Aki pedig befogad engem, nem engem fogad be, hanem azt, aki küldött."

38 Ekkor János vette át a szót: „Mester, mondta, láttunk valakit, aki a te nevedben ördögöt üzött, de nem követ minket. Megtiltottuk neki, mert nem csatlakozott hozzánk." 39 Jézus igy válaszolt: „Ne tiltsátok meg neki. Aki az én nevemben csodát tesz, nem egyhamar fog szidalmazni engem. 40 Aki nincs ellenünk, velünk van. 41 Bizony mondom nektek: Nem marad jutalom nélkül az, aki egy pohár vizet ad inni nektek, mivel Krisztuséi vagytok.

A bünrecsábitás. 42 Aki csak egyet is bünre csábit a (bennem) hivő kicsinyek közül, annak jobb volna, ha malomkövet kötnének nyakára és a tengerbe dobnák. 43 Ha kezed bünre csábit, vágd le. Jobb csonkán bemenned az életre, mint két kézzel a pokolba

32. Az apostolok nem értették, hogy a Messiás szenvedése hogyan egyeztethető össze uralmának megvalósitásával.
33—41: Mt 18, 1—5; Lk 9, 46—50.
33. Jézus kafarnaumi lakása Péter házában lehetett.
42—50: Mt 18, 6—11; Lk 17, 1.2.
42. Lásd Mt 18, 6 jegyzet.

jutnod, a kiolthatatlan tüzre [44] (ahol a féreg el nem pusztul és a tüz ki nem alszik). [45] Ha lábad csábit bünre, vágd le. Jobb sántán bemenned az örök életre, mint két lábbal a pokolba kerülnöd [46] (a kiolthatatlan tüzre, ahol a féreg el nem pusztul és a tüz ki nem alszik). [47] Ha szemed csábit bünre, vájd ki. Jobb félszemmel bemenned az Isten országába, mint két szemmel a pokolba kerülnöd, [48] ahol a féreg el nem pusztul és a tüz ki nem alszik. [49] Mindenkit tüzzel sóznak majd be, (és minden áldozatot sóval fognak megsózni). [50] A só hasznos. De ha a só sótlanná válik, ugyan mivel izesititek meg? Legyen bennetek só s maradjon köztetek békesség."

JÉZUS MÜKÖDÉSE JUDEÁBAN ÉS JERUZSÁLEMBEN.

Ut Jeruzsálem felé.

10. A házasság fölbonthatatlansága. Utrakelve a Jordán tulsó partján Judea vidékére tartott. Ismét nagy tömeg gyült köréje. Szokott módján tanitotta őket. [2] Akkor a farizeusok ezzel a kérdéssel léptek hozzá: „Szabad-e a férfinek elbocsátania feleségét?" Próbára akarták ugyanis tenni. [3] Ő azonban megkérdezte: „Mózes mit parancsolt nektek?" [4] „Mózes megengedte a válólevéllel történő elbocsátást", válaszolták. [5] Jézus erre kijelentette: „Mózes keményszivüségtek miatt adta ezt az engedményt. [6] Kezdetben, a teremtéskor, Isten férfinek és nőnek teremtette őket. [7] Az ember ezért elhagyja atyját és anyját, feleségéhez

48. Ezt a képet már Izaiás próféta is használta (66, 24).

49. A tüz az a tisztitó lelki tüz, melyre mindenkinek szüksége van, hogy belsőleg megtisztuljon és méltó legyen Isten országára. Ennek a hatása olyan mint a sóé: a jót megőrzi, a romlást megakadályozza.

50. Az apostolokban éljen az evangélium szelleme, s ezért ne versengjenek (34 vers).

1—12: Mt 19, 1—9.

4. Deut. 24, 1.

6—7. Gen. 1, 27; 2, 24.

csatlakozik s a kettő testben egy lesz. [8] Ugy hogy már nem ketten vannak, hanem csak egy test. [9] Amit tehát Isten egybekötött, ember szét ne válassza." [10] Otthon tanitványai ismét érdeklődtek e dolog felől. [11] Ő megmagyarázta nekik: „Aki elbocsátja feleségét és mást vesz el, házasságtöréssel vét ellene. [12] Ha pedig a nő hagyja el férjét és máshoz megy, szintén házasságtörést követ el."

Jézus és a gyermekek. [13] Akkor gyermekeket hoztak hozzá, hogy rájuk tegye a kezét. De a tanitványok elutasitották őket. [14] Amikor Jézus ezt látta, megneheztelt rájuk és igy szólt: „Hagyjátok, hadd jöjjenek hozzám a gyermekek és ne tartsátok vissza őket, mert ilyeneké az Isten országa. [15] Bizony mondom nektek, aki az Isten országát nem ugy fogadja, mint a gyermek, nem megy be oda." [16] Azután ölébe vette őket és rájuk téve kezét megáldotta őket.

A gazdag ifju. [17] Amikor kilépett az utcára, odafutott hozzá valaki és térdre borulva megkérdezte tőle: „Jó Mester, mit kell tennem, hogy elnyerjem az örök életet?" [18] „Miért mondasz engem jónak? — válaszolta Jézus. Senkisem jó, csak egyedül az Isten. [19] Ismered a parancsokat: ne ölj, ne paráználkodjál, ne lopj, hamisan ne tanuskodjál, ne csalj, atyádat és anyádat tiszteld." [20] Erre ő kijelentette: „Mester, ezt mind megtartottam gyermekkorom óta." [21] Jézus rátekintett, megszerette őt és igy szólt hozzá: „Valami még hiányzik neked: Menj, add el, amid van, és árát oszd szét a szegények közt, igy kincsed lesz a mennyben. Aztán jöjj, vedd föl a keresztet és kövess en-

8. Lásd Mt 19, 6 jegyzet.
11. Lásd Mt 19, 9 jegyzet és Lk 16, 18.
13—16: Mt 19, 13—15; Lk 18, 15—17.
14. Lásd Mt 19, 14 jegyzet.
17—22: Mt 19, 16—22; Lk 18, 18—23.
18. Jézus Isten tökéletes és végtelen jóságának tudatára akarta ébreszteni az ifjut, aki csak emberi értelemben mondta őt jónak.
21. Lásd Mt 19, 21 jegyzet.

gem." 22 E szavak hallatára elszomorodott és leverten távozott, mert nagy vagyona volt.

A gazdagság veszélyei. 23 Jézus erre körülnézett, majd ezekkel a szavakkal fordult tanitványaihoz: „Milyen nehezen jut be a gazdag Isten országába!" 24 A tanitványok megütköztek szavain. Jézus azonban megismételte: „Fiaim, bizony nehéz a vagyonban bizóknak bejutni Isten országába. 25 Könnyebb a tevének átmenni a tü fokán, mint a gazdagnak az Isten országába jutni." 26 Azok még jobban megrökönyödtek és azt kérdezték egymástól: „Hát akkor ki üdvözülhet?" 27 Jézus rájuk tekintett és igy szólt: „Embernek ez lehetetlen, de nem az Istennek, mert Istennek minden lehetséges."

Az önkéntes szegénység jutalma. 28 Akkor Péter vette át a szót: „Nézd, mi mindenünket elhagytuk és követtünk téged." 29 Jézus igy válaszolt: „Bizony mondom nektek: Senki sem hagyja el otthonát, testvéreit, nővéreit, anyját, atyját, gyermekeit, vagy földjét értem és az evangéliumért, 30 hogy százannyit ne kapna: már most ezen a világon — bár üldözések közt — otthont, testvért, nővért, anyát, gyermeket és földet, a másvilágon pedig az örök életet. 31 Sokan lesznek elsőkből utolsók és utolsókból elsők."

Jézus harmadszor jövendöli meg szenvedését. 32 Éppen utban voltak Jeruzsálem felé. Jézus előttük ment. Ez aggodalommal töltötte el őket és csak félve követték. Ekkor ismét magához hivta a tizenkettőt és megmondta nekik, hogy mi vár rá: 33 „Most fölmegyünk Jeruzsálembe. Ott az Emberfiát a főpapok és az irástudók (és a vének) kezébe adják. Azok halálra

23—31: Mt 19, 23—29; Lk 18, 24—30.
25. Lásd Mt 19, 24 jegyzet.
30. A pusztán földi kapcsolatok helyett ui. lelki kapcsolatba lép Krisztus többi tanitványával és jutalma már itt a földön a jóknak feléje sugárzó szeretete, a tulvilágon pedig az örök boldogság.
32—34: Mt 20, 17—19; Lk 18, 31—34.

ítélik és kiszolgáltatják a pogányoknak, 34 akik kigunyolják, leköpdösik, megostorozzák és megölik. De harmadnapra föltámad."

Zebedeus fiai. 35 Akkor odalépett hozzá Jakab és János, Zebedeus fiai. „Mester, kérték, szeretnénk, ha teljesitenéd egy kérésünket." 36 „Mit akartok tőlem?" — kérdezte. 37 Azok megmondták: „Tedd meg nekünk, hogy egyikünk jobbodon, másikunk balodon üljön dicsőségedben." 38 Jézus igy válaszolt: „Nem tudjátok mit kértek. Készek vagytok arra, hogy igyatok abból a kehelyből, melyből én iszom? Vagy arra, hogy megkeresztelkedjetek azzal a keresztséggel, mellyel én megkeresztelkedem?" 39 „Készek vagyunk", felelték. Jézus erre igy szólt hozzájuk: „Abból a kehelyből ugyan, amelyből én iszom, ti is fogtok inni, és azzal a keresztséggel, amellyel én megkeresztelkedem, ti is meg fogtok keresztelkedni, 40 de hogy jobbomra vagy balomra üljetek, azt nem én döntöm el, mert ez azoknak jár, akiknek készült."

41 Ennek hallatára a többi tiz megneheztelt Jakabra és Jánosra. 42 Jézus ezért magához hivta őket és igy szólt hozzájuk: „Tudjátok, hogy azok, akiket a világ urainak tartanak, zsarnokoskodnak a népeken, a hatalmasok pedig önkényüket éreztetik velük. 43 Köztetek azonban ne igy legyen, hanem aki nagyobb akar lenni, legyen szolgátok, 44 és aki első akar lenni, legyen mindenkinek a cselédje. 45 Az Emberfia sem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem, hogy ő szolgáljon és váltságul adja oda életét sokakért."

35—45: Mt 20, 20—28.

37. A dicsőséges messiási országban. Lásd Mt 20, 21 jegyzet.

38. Valakivel egy **kehelyből inni** annyi, mint sorsában osztozni. — A **keresztség** vizbemeritése a szenvedésben való elmerülést jelképezi.

40. Máté 20, 23 szerint: „akinek Atyám készitette".

A jerikói vak. 46 Közben Jerikóba érkeztek. Jerikót tanitványai és nagy tömeg kiséretében hagyta el. Utjuk mentén egy vak koldus, Bartimeusz, Timeusz fia, üldögélt. 47 Amikor meghallotta, hogy a názáreti Jézus jön arra, kiáltozni kezdett: „Jézus, Dávid fia, könyörülj rajtam!" 48 Sokan csititották, hogy hallgasson el. Ő azonban annál jobban kiabált: „Dávid fia, könyörülj rajtam!" 49 Jézus erre megállt: „Hivjátok ide", mondta. Azok odaszóltak a vaknak: „Bátorság, kelj föl, téged hiv." 50 Erre ledobta köpenyét, fölugrott és odasietett Jézushoz. 51 Jézus megkérdezte tőle: „Mit tegyek veled?" „Mester, kérte a vak, azt, hogy lássak." 52 Jézus igy szólt hozzá: „Menj, hited meggyógyitott téged." 52 Azonnal visszanyerte látását és csatlakozott hozzá az utján.

A szenvedés előtti napok.

11. Jézus bevonul Jeruzsálembe. Amikor Jeruzsálemhez közeledtek, Betfagénál és Betániánál, az Olajfák hegyénél, elküldött két tanitványt ezzel a megbizatással: 2 „Menjetek a szemközti faluba. Amint beértek, találtok egy megkötött szamarat, amelyen ember még nem ült. Oldjátok el és hozzátok ide. 3 Ha valaki megkérdezi, mit csinaltok, feleljétek, hogy az Urnak szüksége van rá; erre mindjárt ideküldi." 4 Azok elmentek és ott találták a szamarat kinn az utcán egy ajtóhoz kötve. Mindjárt el is oldották. 5 Néhány ottálló megkérdezte tőlük: „Miért oldjátok el ezt a szamarat?" 6 Ők ugy válaszoltak, ahogy Jézus meghagyta. Erre elengedték őket. 7 Elvezették tehát a szamarat Jézushoz, rátették ruhájukat és fölültették őt. 8 Sokan ruhájukat teritették az utra, mások meg

46—52: Mt 20, 29—34; 18, 35—43.
46. Máté 20, 29 két vakot emlit. Márk és Lukács csak azt emliti, aki Jézussal beszélt, és akit az első keresztények ismertek.
47. Lásd Mt 20, 30 jegyzet.
1—11: Mt 21, 1—11.17; Lk 19, 29—40; Jn 12, 12—19.

a réten tört lombos ágakat. 9 Az előtte járók és az
utána jövők igy kiáltoztak:
10 „Hozsanna!
Áldott, ki az Ur nevében jön!
Áldott atyánknak, Dávidnak, elérkező országa!
Hozsanna a magasságban!"
11 Igy vonult Jeruzsálembe, a templomba. Ott mindent
jól megnézett, aztán a tizenkettővel kiment Betániába,
mivel már esteledett.

A fügefa megátkozása. 12 Amikor másnap eljöttek
Betániából, megéhezett. 13 Látott messziről egy zöldelő
fügefát és elindult feléje, hátha talál rajta valamit. De
amikor odaért, csak leveleket talált rajta, mert még
nem volt fügeérés ideje. 14 Ekkor igy szólt: „Senki se
egyék rólad gyümölcsöt soha többé." Tanitványai
hallották ezt.

A templom megtisztitása. 15 Nemsokára Jeruzsá-
lembe érkeztek. Bement a templomba és kiüzte azokat,
akik a templomban adtak-vettek, a pénzváltók aszta-
lait és a galambárusok padjait pedig fölforgatta 16 és
senkinek sem engedte meg, hogy bármit is vigyenek
a templom területén keresztül. 17 Aztán megmagya-
rázta: „Nem azt mondja az Irás: Az én házam minden
nép számára az imádság háza? Ti pedig rablóbarlang-
gá tettétek." 18 Mikor a főpapok és az irástudók
értesültek erről, azon tanakodtak, hogyan tegyék el
őt láb alól. Féltek ugyanis tőle, mert az egész nép
lelkesedett tanitásáért. 19 Mikor beesteledett, elhagy-
ták a várost.

Az elszáradt fügefa. 20 Reggel, amikor a fügefa
mellett vitt el utjuk, látták, hogy az tövestül elszáradt.

9—10. Lásd Mt 21, 9 jegyzet. **Dávid elérkező országa** a messiási ország.
12—14: Mt 21, 18.19.
13. Lásd Mt 21, 19 jegyzet.
15—19: Mt 21, 12—17; Lk 19, 45—48. Szent János elmondja, hogy Jézus működésének kezdetén is megtisztitotta a templomot (2, 14—16).
20—26: Mt 21, 20—22.

21 Péter ekkor föleszmélt: „Mester, mondta, nézd, a
fügefa, amelyet megátkoztál, elszáradt." 22 Jézus igy
válaszolt: „Legyen hitetek Istenben. 23 Bizony mon-
dom nektek, ha valaki azt mondja a hegynek: Emel-
kedj föl és vesd magad a tengerbe, s nem kételkedik
szivében, hanem hiszi, hogy megtörténik, amit mond,
— ugy is lesz. 24 Mondom ezért nektek, bármit kértek
imádságban, higgyétek, hogy megkapjátok és ugy is
lesz. 25 Mikor pedig imádkozni készültök, bocsássatok
meg, ha nehezteltek valakire, hogy mennyei Atyátok
is megbocsássa büneiteket. 26 (Ha ti nem bocsáttok
meg, mennyei Atyátok sem bocsátja meg büneite-
ket.)"

Honnan van Jézus hatalma? 27 Ismét beértek
Jeruzsálembe. Miközben a templomban járt, odaléptek
hozzá a főpapok, az irástudók meg a nép vénei, 28 és
megkérdezték tőle: „Miféle hatalommal teszed ezeket?
Ki adta neked a hatalmat, hogy igy cselekedjél?"
29 Jézus ezt válaszolta: „Én is kérdezek tőletek vala-
mit. Ha megfeleltek rá, megmondom nektek, milyen
hatalommal cselekszem igy. 30 A mennyből vagy az
emberektől volt János keresztsége? Válaszoljatok."
31 Azok tanakodni kezdtek egymás közt: „Ha azt
mondjuk: a mennyből volt, azt feleli: Hát akkor miért
nem hittetek neki? 32 Azt mondjuk talán: Az emberek-
től?" Féltek azonban a néptől, mert mindnyájan azt
tartották, hogy János valóban próféta. 33 Ezt a választ
adták tehát Jézusnak: „Nem tudjuk." „Akkor én sem
mondom meg, milyen hatalommal teszek igy", felelte
Jézus.

12. Példabeszéd a gonosz szőlőmunkásokról. Ez
után példabeszédekben igy kezdett hozzájuk beszélni:

23. Lásd Mt 17, 20 jegyzet.
27—33: Mt 21, 23—27; Lk 20, 1—8.
1—12: Mt 21, 33—46; Lk 20, 9—19.
1. Lásd Mt 21, 33 jegyzet.

„Egy ember szőlőt ültetett. Bekeritette sövénnyel, belül pedig taposógödröt ásott és őrtornyot épitett. Aztán bérbeadta szőlőmunkásoknak és elutazott messzire. 2 Amikor eljött az ideje, küldött egy szolgát a szőlőmunkásokhoz, hogy beszedje tőlük a szőlő terméséből neki járó részt. 3 Azok nekiestek, megverték és üres kézzel elkergették. 4 Küldött egy másik szolgát, annak betörték a fejét és gyalázattal halmozták el. 5 Küldött egy harmadikat is, azt megölték. Küldött aztán még többet, azok közül néhányat elvertek, másokat pedig megöltek. 6 Ezután már csak egyetlen kedves fia maradt. Őt küldte utoljára hozzájuk, mert azt gondolta: A fiamat csak becsülni fogják. 7 A szőlőmunkások azonban igy biztatták egymást: Itt az örökös! Rajta, öljük meg és mienk lesz az öröksége. 8 Nekiestek tehát, megölték és kidobták a szőlőből. 9 Vajjon mit tesz majd erre a szőlő ura? Elmegy, megöli a szőlőmunkásokat, a szőlőt pedig másoknak adja bérbe. 10 Nem olvastátok az Irást:

A kő, mit az épitők megvetettek,
Szegletkővé lett.
11 Az Ur müvelte ezeket,
Csodálatos szemünk előtt, amit cselekedett."

12 Erre el akarták fogni, de féltek a néptől. Megértették ugyanis, hogy róluk mondta a példabeszédet. Otthagyták tehát és eltávoztak.

Szabad-e adót fizetni a császárnak? 13 Később néhány farizeust és heródespártit küldtek hozzá, hogy szaván fogják. 14 Azok odamentek hozzá és ezt mondták: „Mester, tudjuk, hogy igazmondó vagy és nem mások szerint igazodol, mert nem vezet emberi tekintet, hanem Isten utját az igazsághoz hiven tanitod. Szabad-e adót fizetni a császárnak, vagy nem? Fizessünk, vagy ne fizessünk?" 15 Átlátva kétszinüségükön,

10—11. Zsolt. 117, 22—23. A **szegletkő** a Messiás.
13—17: Mt 22, 15—22; Lk 20, 20—26. — Lásd Mt 22, 16.17.21 jegyzet.

igy szólt: „Mit kisértetek engem? Hozzatok ide egy dénárt, hadd lássam." 16 Amikor hoztak neki egyet, megkérdezte: „Kinek a képe és fölirata ez?" „A császáré", felelték. 17 Jézus erre kijelentette: „Adjátok meg tehát a császárnak, ami a császáré, és Istennek, ami az Istené." Azok igen elcsodálkoztak rajta.

18 **A föltámadás kérdése.** Utána szadduceusok jöttek hozzá, akik tagadják a föltámadást, és a következő kérdést intézték hozzá: 19 „Mester, Mózes azt parancsolta nekünk: Ha valakinek meghal a testvére és asszonyt hagy maga után, gyermeket azonban nem, a testvér vegye el az özvegyet és támasszon utódot testvérének. 20 Volt hét testvér. Az első megnősült, aztán meghalt utód nélkül. 21 Feleségét elvette a második, de az is utód nélkül halt meg. Ugyanigy járt a harmadik is, 22 sőt mind a hét (elvette őt), de egyik sem hagyott utódot. Végül meghalt az asszony is. 23 A föltámadáskor majd, ha ugyan föltámadnak, melyiküknek lesz a felesége? Hiszen felesége volt mind a hétnek." 24 Jézus igy válaszolt: „Azért tévedtek ugye, mert nem ismeritek sem az Irást, sem Isten hatalmát? 25 A föltámadás után ugyanis nem nősülnek, férjhez sem mennek, hanem ugy élnek, mint az angyalok a mennyben. 26 A halottak föltámadásáról pedig nem olvastátok Mózes könyvében, a csipkebokorról szóló részben, mit mondott neki az Isten: Én vagyok Ábrahám Istene, Izsák Istene és Jákob Istene? 27 Isten nem a holtak Istene, hanem az élőké. Ezért alapos tévedésben vagytok."

A főparancs. 28 Egy irástudó is hallgatta a vitatkozást. Amikor látta, hogy milyen találóan felelt meg

18—27: Mt 22, 23—33; Lk 20, 27—40.
18. **Szadduceusok:** lásd Mt 3, 7 jegyzet.
19. Deut. 25, 5.
20. Lásd Mt 22, 25 jegyzet.
26. Exod. 3, 6. Lásd Mt 22, 32 jegyzet.
28—34: Mt 22, 34—40; Lk 10, 25—28. — Lásd Mt 22, 36 jegyzet.

nekik, odalépett hozzá és megkérdezte tőle: „Melyik az összes parancsok között a legelső?" 29 Jézus azt felelte: „Az első így szól: Halljad Izrael: Az Ur, a mi Istenünk, az egyetlen Ur. 30 Szeresd Uradat, Istenedet, teljes szivedből, teljes lelkedből, teljes elmédből és minden erődből. (Ez az első parancs.) 31 A második így szól: Szeresd felebarátodat, mint önmagadat. Ezeknél nagyobb parancs nincsen." 32 Az irástudó erre azt mondta: „Jól van, Mester, helyesen mondtad: Ő az Egyetlen (Isten), rajta kivül nincsen más. 33 Őt teljes szivből, (teljes lélekből), teljes elméből és minden erőből szeretni, a felebarátot pedig ugy szeretni, mint önmagunkat, többet ér minden égő és más áldozatnál." 34 Okos feleletének hallatára Jézus megdicsérte: „Nem vagy messze Isten országától." Ezután senki sem merte többé kérdéseivel zaklatni.

Dávid fia. 35 Amikor Jézus a templomban tanitott, megkérdezte: „Hogyan állithatják az irástudók, hogy a Messiás Dávid fia? 36 Hiszen Dávid maga mondja a Szentlélek sugallatára:

Mondá az Ur az én Uramnak:
Jobbom felől foglalj helyet,
Mig lábod alá zsámolyul alázom
Valamennyi ellenségedet.

37 Ha tehát Dávid maga hivja őt urának, hogyan lehet az ő fia?"

A nagy néptömeg örömest hallgatta őt.

Óvakodjatok a képmutatástól. 38 Máskor igy tanitotta őket: „Óvakodjatok az irástudóktól! Szivesen járnak hosszu köntösben és szeretik, ha nyilvános tereken köszöntik őket, 39 szivesen foglalják el az első székeket a zsinagógákban és a főhelyeket a lakomá-

35—37: Mt 22, 41—46; Lk 20, 41—44.
36. Zsolt. 109, 1.
37. A válasz egyszerü: A Messiás emberi természete szerint Dávid fia, isteni természete szerint Ura Dávidnak is.
38—40: Mt 23, 5—7; Lk 20, 45—47.

kon. 40 Fölélik az özvegyek házát és szinleg nagyokat imádkoznak. Ezért sulyosabb itélet vár rájuk.

A szegény asszony két fillérje. 41 Később leült a templompersellyel szemben és figyelte, hogyan dob a nép pénzt a perselybe. 42 Sok gazdag sokat dobott be. Jött egy szegény özvegyasszony is és két fillért dobott be, ami egy krajcárt ér. 43 Odahivta tanitványait és igy szólt: „Bizony mondom nektek: Ez a szegény özvegy többet dobott a perselybe, mint a többiek. 44 Azok ugyanis mindnyájan fölöslegükből adtak, ez azonban azt a keveset is odaadta, amire szüksége volt: egész megélhetését."

13. Jövendölés a világ végéről. Amikor kilépett a templomból, egyik tanitványa megjegyezte: „Mester, nézd csak mekkora kövek és micsoda épület!" 2 Jézus igy válaszolt: „Látod ezeket a hatalmas épületeket? Nem marad itt kő kövön, amit le ne rombolnának."

3 Mikor az Olajfák hegyén, a templommal szemben leült, Péter, Jakab, János és András külön is megkérdezte: 4 „Mondd csak, mikor lesz mindez? S mi lesz a jele annak, hogy mindez beteljesül?" 5 Jézus igy válaszolt: „Vigyázzatok, hogy senki félre ne vezessen titeket. 6 Sokan jönnek majd az én nevemben és azt mondják: Én vagyok. És sok embert megtévesztenek. 7 Amikor pedig háboruról és háborus hirekről hallotok, ne rémüldözzetek. Ennek meg kell történnie, de ez még nem a vég. 8 Akkor nemzet nemzet ellen és ország ország ellen támad. Földrengés lesz itt is, ott is, meg éhinség, de ez csak a gyötrelmek kezdete.

9 Vigyázzatok magatokra! Bíróság elé fognak állitani és a zsinagógákban megostoroznak titeket.

41—44: Lk 21, 1—4.

42. A **fillér** a görög szövegben **lepton; a krajcár** a római **quadrans.**

43—44. Jézus azt tanitja, hogy az adomány értéke nem mennyiségétől, hanem az adakozó jószivétől függ.

1—13: Mt 24, 1—14; Lk 21, 5—19. — A jövendöléshez lásd **Mt 24, 2.3.4.14** jegyzet.

Miattam helytartók és királyok elé is hurcolnak, hogy tanuságot tegyetek előttük. [10] Előbb azonban minden népnek hirdetni kell az evangéliumot. [11] Amikor tehát odavezetnek és átadnak nekik, ne töprengjetek előre azon, hogy mit mondjatok, hanem azt mondjátok, amit Isten sugall nektek abban az órában. Hiszen nem ti vagytok, akik beszéltek, hanem a Szentlélek. [12] Akkor halálra adja majd testvér a testvérét és apa a fiát. A gyermekek szüleik ellen támadnak és megölik őket. [13] Miattam mindenki gyülölni fog titeket. De aki állhatatos marad mindvégig, az üdvözül.

Előképe: Jéruzsálem pusztulása. [14] Amikor majd látjátok, hogy a gyalázatos pusztulás ott dul, ahol nem volna szabad, — aki olvassa, értse meg! — akkor, aki Judeában van, fusson a hegyekbe. [15] Aki a háztetőn van, le ne jöjjön a házba és be ne menjen, hogy elvigyen valamit hazulról, [16] és aki a mezőn van, vissza ne térjen, hogy elvigye köpenyét. [17] Jaj a várandós és szoptató asszonyoknak azokban a napokban! [18] Imádkozzatok, hogy ez ne télen történjék. [18] Olyan keserves idők jönnek, amilyenek még nem voltak ezen az Isten teremtette világon mindmáig és nem is lesznek. [20] Ha az Ur meg nem röviditené azokat a napokat, egyetlen ember sem menekülne meg. De a választottak kedvéért, akiket ő választott ki, megrövidülnek azok a napok. [21] Akkor, ha valaki azt mondja: Nézd, itt a Krisztus, vagy amott! — ne higgyétek. [22] Föllépnek ugyanis hamis krisztusok és hamis próféták, jeleket és csodákat müvelnek, hogy még a választottakat is tévedésbe ejtsék, ha lehetséges volna. [23] Vigyázzatok, előre megmondtam mindent.

Krisztus második eljövetele. [24] A gyötrelem után következő időkben a nap elhomályosul és a hold sem áraszt világosságot, [25] a csillagok lehullanak az égről

14—23: Mt 24, 15—28; Lk 21, 20—24 — Lásd Mt 24, 15.23 jegyzet.
24—32: Mt 24, 29—36; Lk 21, 25—33.

és a világmindenséget összetartó erők megrendülnek. 26 Akkor majd meglátják az Emberfiát, amint eljön a felhőkön nagy hatalommal és dicsőséggel. 27 Szétküldi angyalait és összegyüjti választottait a szélrózsa minden irányából a föld szélétől az ég határáig.

Hasonlat a fügefáról. 28 Vegyetek példát a fügefáról: amikor ága már gyönge és levelet hajt, tudjátok, hogy közel van a nyár. 29 A történtek láttára tudjátok meg ti is, hogy közel van már, az ajtóban. 30 Bizony mondom nektek: El nem mulik ez a nemzedék, amig mindez meg nem történik. 31 Ég és föld elmulik, de az én igéim el nem mulnak. 32 Ámde azt a napot és azt az órát senkisem ismeri, a mennybéli angyalok sem, sőt még a Fiu sem, csak az Atya.

Virrasszatok. 33 Vigyázzatok, virrasszatok (és imádkozzatok), mert nem tudjátok, mikor jön el ez az idő. 34 Éppen ugy, mint amikor az idegenbe készülő ember elhagyja házát és vezetését szolgáira bizza, mindegyikre a maga dolgát, a kapusnak pedig meghagyja, hogy virrasszon. 35 Virrasszatok tehát, mert nem tudjátok, mikor érkezik meg a ház ura, este-e vagy éjfélkor, kakasszóra-e vagy reggel. 36 Ha váratlanul érkeznék, alva ne találjon titeket. 37 Amit nektek mondok, mindenkinek mondom: Virrasszatok!"

JÉZUS SZENVEDÉSE, HALÁLA ÉS FÖLTÁMADÁSA.

Az utolsó vacsora.

14. A főtanács határozata. Két nappal a husvét, a kovásztalan kenyér ünnepe előtt, a főpapok és az irástudók keresték a módját, hogyan foghatnák el és

30—32. Jézusnak a tanitványok kérdésére (3.4. vers) adott válaszához lásd Mt 24, 34—36 jegyzet. — Krisztus ismeri ugyan az itélet idejét, de az Atya nem ennek, hanem csak az itélet tényének kinyilatkoztatását bizta rá.
33—37: Mt 24, 42—51; Lk 12, 39—46.
1—2: Mt 26, 1—5; Lk 22, 1.2.

ölhetnék meg őt cselvetéssel. 2 Megjegyezték ugyanis: „Ne az ünnepnapon, mert esetleg zavargás támadhat a nép között."

Jézus Betániában. 3 Amikor Betániában, a leprás Simon házában, tartózkodott és éppen asztalnál ült, odalépett hozzá egy asszony. Alabástrom edényben valódi drága illatos nárduszolajat hozott, és eltörve az alabástrom edényt, a fejére öntötte. 4 Néhányan bosszankodni kezdtek: „Mire való ez a pazarlás az illatszerrel? 5 Háromszáz dénárnál többért el lehetett volna adni és árát ki lehetett volna osztani a szegények között", támadtak rá. 6 Jézus azonban így szólt: „Hagyjátok békében! Mit bántjátok? Hiszen jót tett velem. 7 Szegények mindig lesznek veletek és tehettek velük jót, amikor csak akartok, én azonban nem leszek mindig veletek. 8 Ez azt tette, ami tőle telt: Előre megkente testemet a temetésre. 9 Bizony mondom nektek: Mindenütt a világon, ahol csak hirdetni fogják az evangéliumot, megemlékeznek majd arról is, amit ő tett."

Judás eladja Mesterét. 10 Ezután karióti Judás, egy a tizenkettő közül, elment a főpapokhoz, hogy elárulja őt. 11 Azok ennek hallatára igen megörültek és megígérték, hogy pénzt adnak neki érte. Kereste tehát a kedvező alkalmat, hogy kiszolgáltassa nekik.

A husvéti vacsora. 12 Az első kovásztalan napon, amikor le szokták vágni a husvéti bárányt, tanitványai megkérdezték: „Hová menjünk? Hol készitsük el számodra a husvéti vacsorát?" 13 Ő elküldte két tanitványát ezzel a megbizatással: „Menjetek a városba. Ott találkoztok egy vizeskorsót vivő emberrel. 14 Men-

3—9: Mt 26, 6—13; Jn 12, 1—8.
5. **Háromszáz dénár** kb. 50 dollár.
10—11: Mt 26, 14—16; Lk 22, 3—6.
12—21: Mt 26, 17—25; Lk 22, 7—18; 21—23; Jn 13, 21—30.
12. **Az első kovásztalan napon:** lásd Mt 26, 17 jegyzet.
14. A **terem** valószinüleg Márk evangélista szülőházában volt (Ap. csel. 12, 12).

jetek utána és ahova bemegy, ott mondjátok a házigazdának: A Mester kérdezteti: Hol az a terem, ahol tanitványaimmal elfogyaszthatom a husvéti vacsorát? 15 Ő mutatni fog nektek egy tágas, étkezésre berendezett termet. Ott készitsétek el." 16 A tanitványok elmentek és a városba érve mindent ugy találtak, ahogy mondta. El is készitették a husvéti vacsorát.

17 Amikor beesteledett, odajött a tizenkettővel. 18 Asztalhoz ültek. Miközben ettek, Jézus igy szólt: „Bizony mondom nektek, egy közületek, aki velem eszik, elárul engem." 19 Erre elszomorodtak és sorra kérdezték: „Csak nem én vagyok?" 20 De ő igy válaszolt: „Egy tizenkettőtök közül, aki velem a tálba nyul. 21 Az Emberfia elhagyja a világot, amint irva van róla, de jaj annak az embernek, aki elárulja az Emberfiát! Jobb lett volna neki, ha meg sem született volna."

Az Eukarisztia alapitása. 22 Étkezés közben kenyeret vett a kezébe, megáldotta, megtörte és ezekkel a szavakkal adta nekik: „Vegyétek, ez az én testem." 23 Azután fogta a kelyhet, hálát adott és nekik adta. Mindnyájan ittak belőle. 24 Ő pedig igy szólt: „Ez az én vérem, az (uj) szövetségé, amelyet sokakért kiontok. 25 Bizony mondom nektek: Nem iszom a szőlő terméséből addig a napig, amig majd az ujat nem iszom Isten országában."

Péter tagadásának megjövendölése. 26 Miután elmondták a hálaadó zsoltárt, kimentek az Olajfák hegyére. 27 Ott Jézus igy szólt hozzájuk: „Ti mindnyájan megbotránkoztok bennem (az éjjel). Azt mondja ugyanis az Irás: Megverem a pásztort, és elszélednek a juhok. 28 De föltámadásom után megelőzlek majd

22—25: Mt 26, 26—29; Lk 22, 19.20; 1 Kor. 11, 23—25. — Az átváltoztatás szavaihoz lásd Mt 26, 26—28 jegyzet.

25. Az Ur nem ünnepel több husvétot a földön. Amit az Atya országában ünnepelni fog, az az örök boldogság. A földi husvét ennek előképe.

26—31: Mt 26, 30—35; Lk 22, 31—34; Jn 13, 36—38.

titeket Galileában." 29 Péter azonban fogadkozni kezdett: „Ha mindnyájan megbotránkoznak is tebenned, én ugyan nem." 30 Mire Jézus csak ennyit mondott: „Bizony mondom neked, még ma éjjel, mielőtt a kakas kétszer szól, háromszor tagadsz meg engem." 31 De Péter tovább erősködött: „Ha meg is kellene halnom veled, nem tagadlak meg." Hasonlóképpen fogadkoztak a többiek is.

Jézus szenvedése.

Jézus halálfélelme. 32 Közben a Getszemáni nevü majorba érkeztek. „Üljetek le itt, amig én imádkozom", mondta tanitványainak. 33 Csak Pétert, Jakabot és Jánost vitte magával. Egyszerre csak remegni és gyötrődni kezdett. 34 „Halálosan szomoru a lelkem, mondta nekik, várjatok itt és virrasszatok." 35 Kicsit tovább ment és földre borulva imádkozott, hogy ha lehetséges, muljék el ez az óra. 36 „Abba, Atyám, szólt, neked minden lehetséges: Vedd el tőlem ezt a kelyhet, de ne az legyen, amit én akarok, hanem amit te." 37 Akkor visszament, de alva találta őket. Erre rászólt Péterre: „Simon! Alszol? Egy órahosszat sem tudtál virrasztani velem? 38 Virrasszatok és imádkozzatok, hogy kisértésbe ne essetek. A lélek ugyan készséges, a test azonban gyönge."

39 Másodszor is elvonult és ugyanazokkal a szavakkal imádkozott. 40 Visszatérve megint alva találta őket, mert szemük elnehezült. Nem is tudták mit válaszoljanak neki. 41 Amikor harmadszor is visszatért, igy szólt hozzájuk: „Aludjatok csak és nyugodjatok! Elég volt! Itt az óra! Az Emberfia most bünösök

27. **Megbotránkoztok,** vagyis hitetekben megrendültök. — Az idézet Zak. 13, 7.

32—42: Mt 26, 36—46; Lk 22, 39—46.

36. **Abba** arám nyelven atya. — Lásd Mt 26, 39 jegyzet.

38. **Kisértésbe ne essetek,** vagyis hitetekben megrendülve el ne hagyjatok.

kezébe kerül. 42 Keljetek föl, menjünk! Nézzétek, itt jön, aki elárul engem!"

Jézust elfogják. 43 Még beszélt, amikor odaérkezett Judás, egy a tizenkettő közül, s vele a főpapok, az irástudók és a vének megbizásából egy kardokkal és dorongokkal fölszerelt csapat. 44 Az áruló ebben a jelben egyezett meg velük: „Akit megcsókolok, ő az. Fogjátok el és vezessétek el óvatosan." 45 Amikor odaért, mindjárt Jézushoz lépett. „(Üdvözlégy,) Mester!", szólt és megcsókolta. 46 Erre kezet emeltek Jézusra és foglyul ejtették. 47 A körülállók közül egy kirántotta kardját, rásujtott a főpap szolgájára és levágta fülét.

48 Ezután Jézus igy szólt hozzájuk: „Mint valami rabló ellen, ugy vonultatok ki, kardokkal és dorongokkal, hogy elfogjatok. 49 Naphosszat együtt voltam veletek a templomban és tanitottam, mégsem fogtatok el. Az Irásnak azonban be kell teljesednie." 50 Erre (a tanitványok) valamennyien elhagyták őt és elfutottak. 51 Egy ifju azonban követte. Csupasz testén nem volt egyéb egy lepelnél. 52 Mikor el akarták fogni, otthagyta a leplet és meztelenül elfutott.

Jézus a főtanács előtt. 53 Jézust a főpaphoz kisérték. Ott gyülekeztek a főpapok, a vének és az irástudók. 54 Péter messziről követte őt a főpap palotájáig. Ott leült a szolgák közé és a tüznél melegedett. 55 A főpapok az egész főtanáccsal együtt bizonyitékot kerestek Jézus ellen, hogy halálra itélhessék, de nem találtak. 56 Jóllehet többen hamisan tanuskodtak ellene, tanuságuk nem egyezett meg. 57 Azután fölálltak még néhányan és ezt a hamis tanuságot tették ellene: 58 „Mi

43—52: Mt 26, 47—56; Lk 22, 47—53; Jn 18, 1—11.

51. Az ifju valószinüleg maga szent Márk volt, különben érthetetlen volna, hogy miért tesz emlitést a jelentéktelen mozzanatról.

53—65: Mt 26, 57—68; Lk 22, 63—71.

58. Ilyesmit valóban mondott Jézus, de képletes értelemben, saját testének templomáról (Jn 2, 19).

hallottuk, hogy azt mondta: Lerontom ezt a kézzel épitett templomot és három nap alatt másikat épitek, amely nem emberi kéz müve." [59] De ebben sem egyezett meg tanuságuk. [60] Akkor a főpap a középre lépett és megkérdezte Jézust: „Semmit sem felelsz arra, amivel ezek vádolnak?" [61] Ő hallgatott és nem felelt semmit. A főpap ujra megkérdezte: „Te vagy a Messiás, az áldott (Isten) fia?" [62] „Én vagyok", felelte Jézus. „Látni fogjátok, hogy az Emberfia ott ül a Mindenható jobbján és eljön az ég felhőin." [63] A főpap erre megszaggatta ruháját: „Mi szükségünk van még tanukra? — kérdezte. [64] Hallottátok a káromkodást. Mi a véleményetek?" Azok egyhanguan méltónak itélték a halálra.

[65] Erre néhányan leköpdösték és arcát eltakarva ököllel ütötték: „Találd el, ki volt az!" — gunyolták. Még a szolgák is arcul verték.

Péter tagadása. [66] Miközben Péter kinn ült az udvaron, arra ment a főpap egyik cselédlánya. [67] Látva, hogy Péter ott melegszik, szemügyre vette: „Te is a názáreti Jézussal voltál", jegyezte meg. [68] Ő azonban tagadta: „Nem tudom és nem is értem, mit beszélsz." Amikor kiment az előcsarnokba, megszólalt a kakas. [69] A cselédlány azonban észrevette őt és ujból odaszólt a körülállókhoz: „Ez is közéjük tartozik." [70] Ő megint tagadta. Röviddel ezután az ottlévők megjegyezték: „De bizony, közéjük tartozol, hiszen galileai vagy." [71] Erre már átkozódni és esküdözni kezdett: „Nem ismerem azt az embert, akiről beszéltek." [72] Tüstént megszólalt a kakas másodszor is. Péternek ekkor eszébe jutott Jézus szava: „Mielőtt a kakas kétszer szól, háromszor tagadsz meg engem." Erre sirva fakadt.

63. A ruha megszaggatása a zsidóknál a legnagyobb felháborodás jele.
66—72: Mt 26, 69—75; Lk 22, 54—62; Jn 18, 15—18; 25—27.
70. A galileai ember jellegzetes kiejtése föltünt a fővárosban.

15. Jézus Pilátus előtt. Kora reggel a főpapok a vénekkel és az irástudókkal együtt, vagyis az egész főtanács, döntést hozott. Megkötözve elvezették Jézust és átadták Pilátusnak.

2 Pilátus megkérdezte tőle: „Te vagy a zsidók királya?" „Én vagyok", felelte. 3 A főpapok ekkor mindenféle vádat hoztak föl ellene. 4 Pilátus erre ujra megkérdezte: „Nem válaszolsz semmit? Hallod, mi mindennel vádolnak." 5 De Jézus nem válaszolt többé. Ez meglepte Pilátust.

6 Szokásban volt, hogy az ünnep napján szabadon bocsássa azt a foglyot, akit kértek. 7 Volt a börtönben más lázadókkal együtt egy Barabás nevü. Ezek egy zendülés alkalmával gyilkosságot követtek el. 8 A nép ekkor eléje vonult és kérte a kegyet, amit máskor is meg szokott adni. 9 Pilátus megkérdezte tőlük: „Akarjátok-e, hogy szabadon bocsássam a zsidók királyát?" 10 Észrevette ugyanis, hogy a főpapok irigységből szolgáltatták ki neki. 11 A főpapok azonban fölizgatták a népet, hogy inkább Barabás szabadonbocsátását kérje. 12 Pilátus ismét megkérdezte: „Mit tegyek tehát azzal, akit a zsidók királyának hivtok?" 13 Azok ujra kiabálni kezdtek: „Keresztre vele!" 14 „De hát mi rosszat tett?" — kérdezte Pilátus. Azok még erősebben kiáltoztak: „Keresztre vele!" 15 Pilátus a nép kedvére akart tenni, ezért szabadon bocsátotta Barabást, Jézust pedig megostoroztatta és átadta nekik, hogy keresztre feszitsék.

Jézust tövissel megkoronázzák. 16 A katonák a helytartóság belső udvarába vezették őt és összehivták az egész csapatot. 17 Aztán biborszinü ruhát adtak rá és tövisből font koronát tettek fejére. 18 Majd igy

1—15: Mt 27, 1.2; 11—26; Lk 23, 1—5; 13—25; Jn 18, 28—40; 19, 1—16.
1. A halálos ítéletet a római helytartónak kellett jóváhagynia, és végrehajtásáról is ő gondoskodott.

köszöntötték: „Üdvözlégy, zsidók királya!" 19 Közben náddal verték a fejét, leköpdösték és térdet hajtva hódoltak előtte.

Jézust keresztre feszitik. 20 Miután csufot üztek belőle, levették róla a bibort és saját ruháit adták rá. Azután elvezették, hogy keresztre feszitsék.

21 Kényszeritettek egy arramenőt, cirenei Simont, Sándor és Rufusz atyját, aki éppen a mezőről jött, hogy vigye a keresztet. 22 Majd kivezették arra a helyre, melynek Golgota, azaz Koponyahely, a neve. 23 Ott mirrhával kevert bort kináltak neki, de nem fogadta el. 24 Azután keresztre feszitették és megosztoztak ruháin sorshuzással döntve el, kire mi jusson. 25 A harmadik óra volt, amikor megfeszitették. 26 Az elitélésének okát jelző táblára ezt irták: „A zsidók királya." 27 Vele együtt keresztre feszitettek két rablót is, egyiket jobbjára, másikat baljára. 28 Igy beteljesedett az Irás szava: „És gonosztevőként bántak vele."

29 A járókelők káromolták őt és fejüket csóválva mondogatták: „Te, aki lerontod és harmadnapra fölépited (Isten) templomát, 29 szabaditsd meg magadat, szállj le a keresztről!" 30 Ugyanigy gunyolódtak az irástudókkal együtt a főpapok is. „Másokat megszabaditott, önmagát nem tudja megszabaditani. 32 A Messiás, Izrael királya, szálljon le most a keresztről, hogy lássuk és higgyünk", mondogatták egymásnak.

16—19: Mt 27, 27—30; Jn 19, 2.3.

17. Lásd Mt 27, 28.29.

20—32: Mt 27, 31—44; Lk 23, 26—43; Jn 19, 17—24.

21. Szent Márk azért nevezi meg **Sándort** és **Rufuszt**, mert a rómaiak, akiknek evangéliumát irta, ismerték őket. (Róm 16, 13).

22. A nép nyelvén **Golgota** volt a neve annak a koponya alaku kősziklának, amelyen a keresztet fölállitották.

23. Az ital ekábitotta az elitéltet, hogy a fájdalmat és a félelmet kevésbbé érezze. Jézus nem ivott belőle, mert teljes öntudattal akart szenvedni.

25. Márk zsidó módon napkeltétől számitja az órákat. A harmadik óra a második napszak volt, a mi számitásunk szerint 9-12-ig.

28. Iz. 53, 12.

29—30. Lásd Mt 26, 61 és Jn 2, 19.

Ugyanigy szidalmazták azok is, akik vele együtt voltak megfeszitve.

Jézus halála. 33 A hatodik órában sötétség támadt az egész földön. A kilencedik óráig tartott. 34 Kilenc óra tájban Jézus hangosan fölkiáltott: „Éloi, Éloi, lámmá szábáktáni? vagyis: Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem?" 35 Ennek hallatára néhány ottálló megjegyezte: „Illést hivja." 36 Egyikük mindjárt odafutott és ecetbe mártott szivacsot nádra tüzve, inni adott neki. „Hadd lássuk, eljön-e Illés, hogy megszabaditsa", mondta. 37 Erre Jézus hangosan fölkiáltott és kilehelte a lelkét.

38 Ekkor a templom függönye kettéhasadt, felülről egészen az aljáig.

39 Amikor a százados, aki szemben állt vele, látta, hogyan lehelte ki a lelkét, kijelentette: „Ez az ember valóban az Isten Fia volt."

40 Messziről több asszony figyelte a történteket. Köztük volt Mária Magdolna, Mária, a fiatalabb Jakab és József anyja, meg Szalóme, 41 akik már Galileában is kisérték őt és gondját viselték. Rajtuk kivül még sok más asszony is volt ott, akik vele együtt mentek föl Jeruzsálembe.

Jézust sirba helyezik. 42 Mikor már estére járt az idő — készület napja, vagyis szombat előtti nap volt, — 43 jött arimateai József, egy előkelő tanácsos, aki

---

33—41: Mt 27, 45—56; Lk 23, 44—49; Jn 19, 28—30.

33. A mi időnk szerint déltől délután háromig.

34. Ez a mondat a 21. zsoltár első verséből való. Az Ur azt fejezi ki vele, hogy a kereszten a legsulyosabb lelki szenvedést, az Istentől való elhagyatottság érzését is átélte. — Az **Éloi** a Máténál emlitett **Éli** arám alakja.

35. A zsidók az **Éloi** szót szándékosan magyarázták félre, s a 36. versben Illés elióvetelével gunyolódtak.

42—47: Mt 27, 57—61; Lk 23, 50—56; Jn 19, 38—42.

42. Mivel a szombat a zsidóknál szigoru munkaszünet napja volt, a készület napján, pénteken, végezték el a másnapra szükséges munkát.

43. **Arimateai József** gazdag ember, a főtanács tagja, titokban Jézus tanitványa volt.

maga is várta Isten országát. Bátran bement Pilátushoz és elkérte Jézus testét. 44 Pilátus meglepődött, hogy már meghalt. Magához hivatta a századost és megkérdezte, hogy csakugyan meghalt-e már. 45 Amikor a százados utján meggyőződött róla, odaadta a testet Józsefnek. 46 Az halotti leplet vásárolt, majd levette őt és begöngyölte a lepelbe. Azután sziklába vájt sirboltba helyezte, és követ gördített a sir bejárata elé. 47 Mária Magdolna és Mária, József anyja, megfigyelte, hogy hová temették el.

Jézus föltámadása és mennybemenetele.

16 **Asszonyok a sirnál.** Szombat elmultával Mária Magdolna, Mária, Jakab anyja és Szalóme illatszereket vásároltak és elmentek, hogy megkenjék (Jézust). 2 Kora reggel értek a sirhoz, amikor a nap éppen fölkelt. 3 A hét első napja volt. Igy tanakodtak egymás közt: „Ki hengeriti el nekünk a követ a sir bejáratától?" 4 De amikor odanéztek, látták, hogy a követ már elhengeritették, pedig igen nagy volt. 5 Erre bementek a sirboltba és észrevették, hogy ott jobb felől egy fehér ruhába öltözött ifju ül. Nagyon megijedtek. 6 De az bátoritotta őket: „Ne féljetek! A názáreti Jézust keresitek, akit keresztre feszitettek? Föltámadt, nincs itt. Nézzétek, itt a hely, ahová temették. 7 Most pedig siessetek, vigyétek hirül tanitványainak és Péternek: Előttetek megy Galileába. Ott majd viszontlátjátok, amint megmondta nektek."

44. **Pilátus meglepődött,** mert a keresztrefeszitettek sokszor még másnap is éltek.

1—8: Mt 28, 1—10; Lk 24, 1—11; Jn 20, 1.2.11—18.

1. **Szombat** este, a csillag följötte után, végetért a munkaszünet, bevásárolhattak tehát, hogy másnap **kora reggel** elvégezzék a halottkenést.

2. A **hét első napja** a mi vasárnapunk.

5. Lukács és János két angyalt említ, Máté és Márk csak azt, aki az asszonyokkal beszélt.

7. **Amint megmondta,** t. i. Mk 14, 28.

8 Azok kijöttek a sirból és elfutottak, mert nagy ijedtség és rémület fogta el őket. Félelmükben senkinek sem szóltak a dologról.

Jézus megjelenik övéinek. 9 Miután a hét első napjának reggelén föltámadt, először Mária Magdolnának jelent meg, akiből hét ördögöt üzott ki. 10 Ő menten hirülvitte ezt a gyászoló és siró tanitványoknak. 11 Mikor azok meghallották, hogy él, s hogy ő látta, nem hitték el neki.

12 Ezután idegen alakban megjelent kettőnek közülük utközben, amikor vidékre mentek. 13 Ezek visszatértek és közölték a hirt, de nekik sem hittek.

14 Végül a tizenegynek jelent meg, amikor asztalnál ültek. Szemükre vetette hitetlenségüket és szivük keménységét, mert azoknak, akik őt föltámadása után látták, nem hittek.

Az apostolok küldetése. 15 Azután igy szólt hozzájuk: „Menjetek el az egész világra és hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek. 16 Aki hisz és megkeresztelkedik, üdvözül; aki nem hisz, elkárhozik. 17 A hivőket ezek a jelek fogják kisérni: Az én nevemben ördögöt üznek, uj nyelveken beszélnek, 18 kigyókat vesznek majd a kezükbe, és ha valami halálos mérget isznak, nem árt meg nekik, betegekre teszik a kezüket és azok meggyógyulnak.

---

8. **Senkinek sem szóltak,** t. i. egyelőre az uton.

9—20. Ez a szakasz hiányzik a két legrégibb kéziratból, de több más régi kéziratban és forditásban szerepel. A Pápai Szentirás-bizottság 1912. junius 26-i döntése szerint szent Márkot kell e szakasz szerzőjének tekintenünk.

9—11: Mt 28, 9.10; Jn 20, 11—18.

12—13. **Idegen alakban,** hogy azonnal föl ne ismerjék. — **Kettőnek közülük utközben:** ezek az emmauszi tanitványok. A megjelenést szent Lukács részletesen leirja (24, 13—35).

14. Ez a megjelenés Galileában történt (Mt 28, 16). Szent Márk a Lukács és János evangéliumában leirt többi megjelenést nem emliti.

15—18: Mt 28, 16—20. Lásd Lk 24, 44—49.

15—16. Lásd Mt 28, 19.20 jegyzet.

Jézus mennybemenetele. 19 Az Ur Jézus, miután szavait befejezte, fölment a mennybe és az Isten jobbján foglalt helyet. 20 Azok pedig szétszéledtek és mindenütt hirdették az igét. Az Ur együttmüködött velük és tanitásukat csodákkal kisérte és hitelesitette.

19—20: Lk 24, 50—53; Ap. Csel. 1, 4—11.

19. Az **Isten jobbján foglalt helyet** azt jelenti, hogy mint ember is részt vesz az Atya dicsőségében és a világ kormányzásában.

20. Szent Márk néhány szóval elmondja a világmisszió nagy müvének kezdetét, amelyet a megdicsőült Üdvözitő hathatósan támogat a mennyből.

Szent Lukács evangéliuma.

A harmadik evangéliumot az irgalmasság evangéliumának szokták nevezni, mert az Üdvözitő könyörülő és gyógyitó emberszeretetén keresztül Isten végtelen irgalmát sugározza. Szerzője, szent Lukács, foglalkozását tekintve a testi irgalmasság hivatott gyakorlója, orvos volt (Kol. 4, 14), akiből nem hiányzott az érzék a lelkek Orvosának benső megértéséhez sem. Euzébiusz nyomán a sziriai Antióhiát tartják születési helyének. Görög nemzetiségü, pogány családból származott. Nem tartozott Jézus közvetlen tanitványai közé. Talán ő is azok közt a pogányok közt volt, akik 40 körül tértek meg, s csatlakoztak az antióhiai hivekhez (Ap. Csel. 11, 19—26).

Egy évtized mulva Lukácsot már a nemzetek apostolának kiséretében találjuk. Mint szent Pál barátja és munkatársa átkel vele Európába és elkiséri második és harmadik missziós utján (Ap. Csel. 16, 10—17; 20, 5—21, 18), amig 58 körül a jeruzsálemi templomtéren le nem tartóztatják az Apostolt. Két év mulva elkiséri a fogoly Apostolt Rómába (Ap. Csel. 27 és 28), vele van kiszabadulása és második fogsága idején egészen vértanuhaláláig.

Életének későbbi folyásáról nem sokat tudunk. Valószinüleg Görögországban halt vértanuhalált, mert teste sokáig Tébében nyugodott. Az Egyház október 18-án ünnepli.

Az első századokból származó följegyzések (Muratori-töredék, Ireneusz) szerint Lukács szent Pál igehirdetését foglalta össze evangéliumában. Nyelve és

eszméi pontosan megállapitható rokonságot mutatnak az Apostol irásaival. Erősen kidomboritja a pogányok megváltásának gondolatát: az evangélium üdvössége nem a zsidók kiváltsága, hanem az egész emberiség közkincse. A megtért pogányok Isten országában a hivő zsidóknak egyenlőjogu polgártársai.

Ennek az eszménck szolgálatában irta meg lelkiismeretes adatgyüjtés után, görög nyelven és a görög történetirás szokásos előszavával evangéliumát. Szent Pál első római fogságának idején készülhetett el. Könyvét egy előkelő, pogányból megtért rómainak, Teofilnak, ajánlotta, de általában a pogányokból megtért kereszténycknek szánta.

Gondos utánajárásának eredménye Jézus gyermekkorának megkapó elbeszélése (1 és 2 fej.), az irgalmas szamaritánusról (10, 30—35), a tékozló fiuról (15, 11—32), a dusgazdagról és a koldus Lázárról (16, 19—31), a farizeusról és a vámosról (18, 9—14) szóló csodálatosan szép példabeszédek és számos egyéb részlet, mely a többi evangéliumban nem szerepel.

JÉZUS KRISZTUS EVANGÉLIUMA SZENT LUKÁCS SZERINT.

Előszó.

1 Már sokan vállalkoztak arra, hogy rendszeresen elbeszéljék a köztünk végbement eseményeket ugy, [2] amint ránkhagyták azok, akik kezdettől fogva szemtanui és hirdetői voltak az igének. [3] Jónak láttam magam is, hogy — miután mindennek elejétől fogva

1—4. Az evangelista a görög történetirók szokása szerint előszóban mondja el müvének tárgyát, módszerét és célját.

1. A négy evangéliumon kivül több más kisérlet is történt az első században Jézus életrajzának megirására. Ezek az irások azonban elvesztek.

2. **Az igének,** vagyis Krisztus tanitásának és tetteinek.

gondosan a végére jártam — sorjában leirjam neked, nemes Teofil. 4 Győződjél meg magad a tanitás megbizhatóságáról, amelyre oktattak.

Jézus gyermekkora.

János születésének hirüladása. 5 Heródesnek, Judea királyának napjaiban élt egy Zakariás nevü pap, aki Abia papi osztályába tartozott. Felesége Áron törzséből származott, Erzsébetnek hivták. 6 Mindketten igazak voltak Isten előtt és feddhetetlenül éltek az Ur parancsai és törvényei szerint. 7 De nem született gyermekük, mivel Erzsébet magtalan volt és már mindketten éltesebb koruak voltak.

7 Mikor egy alkalommal osztályának rendjében szolgálatot teljesitett Isten szine előtt, 9 rá esett a sors, hogy a papi szolgálat szokása szerint az Ur templomába menjen és bemutassa a tömjénáldozatot. 10 A tömjénáldozat órájában kivül nagy tömeg imádkozott. 11 Akkor az áldozati oltár jobb oldalán megjelent neki az Ur angyala. 12 Láttára Zakariás zavarba jött és félelem szállta meg. 13 Az angyal azonban igy szólt: „Ne félj, Zakariás! Könyörgésed meghallgatásra talált: Feleséged, Erzsébet, fiat szül: Jánosnak fogod hivni. 14 Örömöd és vigasságod lesz ő és sokan örülnek majd születésének. 15 Nagy lesz az Ur előtt: bort és részegitő italt nem iszik, és már anyja méhében betelik Szentlélekkel. 16 Izrael fiai közül sokat térit meg Istenükhöz, az Urhoz. 17 Illés szellemében és erejével fog szine előtt járni, hogy az atyák szivét a fiakba oltsa, az engedetleneket az igazak lelkületére vezesse és az Ur iránt készségessé tegye a népet." 18 Zakariás erre megkérdezte az angyalt: „Miből tud-

5. I. Heródes király Kr. e. 37-től 4-ig uralkodott Palesztinában. A zsidó papság osztálya közül Abia osztálya a nyolcadik volt.

9. A szolgálattevő papi osztályból napról-napra kisorsoltak egy papot, aki reggel és este bemutatta az áldozatot a templom szentélyében.

hatom meg mindezt? Hiszen már öreg vagyok és feleségem is éltesebb koru." 19 Az angyal igy válaszolt: „Én Gábor vagyok, az Isten szine előtt állok, aki azért küldött, hogy beszéljek veled és meghozzam neked ezt az örömhirt. 20 De mivel nem hittél szavamnak, amely majd valóra válik annakidején, megnémulsz és nem tudsz beszélni a beteljesedés napjáig."

21 A nép várta Zakariást és csodálkozott, hogy annyit késlekedik a templomban. 22 Amikor kijött, nem tudott megszólalni. Ebből megértették, hogy a templomban látomása volt. Intett nekik, de néma maradt. 23 Mihelyt szolgálatának napjai elmultak, hazament. 24 E napok után felesége, Erzsébet, méhében fogant, de öt hónapon keresztül titkolta. 25 „Igy tett velem az Ur, mondta, arra méltatott e napokban, hogy elvegye szégyenemet az emberek előtt."

Jézus születésének hirüladása. 26 Hat hónap mulva elküldte Isten Gábor angyalt Galilea Názáret nevü városába 27 egy szüzhöz. A szüz egy Dávid családjából való férfinek, Józsefnek, volt a jegyese és Máriának hivták. 28 Az (angyal) bement hozzá és igy köszöntötte: „Üdvözlégy, kegyelemmel teljes! Az Ur veled van. (Áldottabb vagy te minden asszonynál.)" 29 E szavak hallatára zavarba jött és gondolkodni kezdett a köszöntés értelmén. 30 Az angyal igy folytatta: „Ne félj, Mária! Kegyelmet találtál Istennél. 31 Méhedben fogansz és fiat szülsz. Jézusnak fogod hivni. 32 Nagy lesz ő: a Magasságbelinek Fia. Az Uristen neki adja atyjának, Dávidnak, trónját. 33 Uralkodni fog Jákob házában mindörökké és királyságának nem

25. **A szégyen** a magtalanság (lásd 7. vers), melyet a keletiek, különösen a zsidók, Isten büntetésének tekintettek.

26. **Hat hónap mulva,** t. i. Erzsébet foganása után.

27. **Mária** héberül Mirjam, árám jelentése urnő. Mária és József jegyességéről lásd Mt 1, 18 jegyzet.

28. **Kegyelemmel teljes,** vagyis olyan mértékben árasztotta el Isten kegyelme, hogy nincs benne semmi bün, még az áteredő bün sem.

31. **Jézus** héberül Jehosuah vagy röviden Jésuah, jelentése: Isten a szabaditó, az üdvözitő.

lesz vége." 34 Mária erre megkérdezte az angyalt: „Hogyan történik meg ez, hiszen férfit nem ismerek?" 35 Az angyal ezt válaszolta: „A Szentlélek száll rád és a Magasságbeli ereje borít el. Ezért a születendő szent is Isten Fia lesz. 36 Rokonod, Erzsébet, is fiat fogant öregségében s már hatodik hónapjában van, bár magtalannak tartják az emberek. 37 Istennél semmi sem lehetetlen." 38 Mária erre így szólt: „Az Úr szolgáló leánya vagyok: történjék velem szavaid szerint." Az angyal akkor eltávozott.

Mária látogatása Erzsébetnél. 39 Azokban a napokban Mária utrakelt és a hegyek közé, Juda egyik városába sietett. 40 Zakariás házába érkezve köszöntötte Erzsébetet. 41 Alighogy Erzsébet meghallotta Mária köszöntését, fölujjongott méhében a magzat és Erzsébetet eltöltötte a Szentlélek. 42 Hangos szóval fölkiáltott: „Áldottabb vagy te minden asszonynál és áldott a te méhednek gyümölcse! 43 Hogyan lehet az, hogy Uram anyja jön hozzám? 44 Amint fölhangzott fülemben köszöntésed szava, örömtől repesett a magzat méhemben. 45 Boldog vagy, mert hitted, hogy beteljesedik mindaz, amit az Úr mondott neked." 46 Erre Mária így szólt:

„Magasztalja lelkem az Urat,
47 És ujjongjon szivem üdvözítő Istenemben.
48 Hiszen tekintetre méltatta alázatos szolgáló leányát:
Lám, ezentul boldognak hirdet minden nemzedék.

34—35. Mária szüz akart maradni, s mivel az anyaságot nem tudta összeegyeztetni ezzel az elhatározással, magyarázatot kér az angyaltól. Az angyal megnyugtatja, hogy a szüzi foganás a Szentlélek müve.

38. Mária elfogadja az istenanyaságot s ezzel az emberiség nevében szabadakaratu beleegyezését adja a megváltás müvéhez.

39. A hagyomány szerint Ain Karimba, amely Jeruzsálemtől nyugatra, két óra járásra feküdt.

43. Erzsébet isteni sugallatra megtudta, hogy Mária a Messiás édesanyja.

46—55. Mária boldogsága és hálája Isten magasztalásába tör ki (Magnificat). Dicséri Isten jóságát, amely saját életében éppen ugy megnyilvánult (46—50), mint az emberiség (51—53) és Izrael történetében (54—55).

49 Mily nagy dolgot müvelt velem
Ő, a Hatalmas és a Szent!
50 Irgalma az istenfélőkre száll
Nemzedékről nemzedékre.
51 Nagyszerü dolgokat müvel karja erejével:
Szétszórja a szivük szándékában gőgösködőket.
52 Uralkodókat taszit le trónjukról,
De fölemeli az alázatosakat.
53 Éhezőket tölt be minden jóval,
De üres kézzel bocsátja el a gazdagokat.
54 Fölkarolja szolgáját, Izraelt,
S amint megigérte atyáinknak,
55 Nem feledi irgalmasságát
Ábrahám és utódai iránt mindörökre."
56 Mária mintegy három hónapig maradt nála, aztán visszatért otthonába.

János születése. 57 Elérkezett Erzsébet szülésének ideje. Fiugyermeket szült. 58 Amikor szomszédai és rokonai meghallották, hogy milyen irgalmas volt hozzá az Ur, együtt örült vele mindenki. 59 A nyolcadik napon jöttek, hogy körülmetéljék a gyermeket. Atyja nevéről Zakariásnak akarták hivni. 60 De anyja ellenezte: „Nem, János legyen a neve." 61 Azok megjegyezték: „Hiszen senki sincs rokonságodban, akit igy hivnának." 62 Érdeklődtek erre atyjától, hogyan akarja őt nevezni. 63 Az egy kis táblát kért és ezeket a szavakat irta rá: „János a neve." Erre mindnyájan meglepődtek. 64 Neki pedig megnyilt az ajka és megoldódott a nyelve: szólni kezdett és magasztalta Istent. 65 Akkor félelem szállta meg az összes szomszédokat és Judeában, az egész hegyvidéken, erről az eseményről beszéltek. 66 Aki csak hallott róla, elgondolkodva mondta: „Vajjon mi lesz ebből a gyermekből? Hiszen nyilván az Ur volt vele." 67 Atyja, Zakariás, pedig el-

67. Prófétálni a Szentirásban általában annyit jelent, mint isteni sugallatra beszélni, szorosabb értelemben jövendölni.

telt Szentlélekkel és ezekre a prófétai szavakra nyilt az ajka:

68 „Áldott legyen az Ur, Izrael Istene,
Mert meglátogatta és megváltotta népét.
69 Erős szabaditót támasztott nekünk
Szolgájának, Dávidnak, házában.
70 Amint meghirdette szentjei által,
Prófétái ajkával ősidőktől fogva:
71 Megszabaditott ellenségeinktől
S mindazoktól, akik gyülölnek minket,
72 Irgalmas volt atyáinkhoz
És megemlékezett szent szövetségéről,
73 S az esküről, mit Ábrahám atyánknak esküdött:
Megadja azt nekünk,
74 Hogy ellenségeinktől megszabadulva
Félelem nélkül szolgáljuk őt,
75 Szentségben és igazságban szine előtt
Életünk minden napján.
76 Te pedig, gyermek, a Magasságbeli prófétája leszel:
Az Ur előtt haladsz, hogy előkészitsd utját,
77 S az üdvösség ismeretére tanitsad népét,
Mely a bünök bocsánatában van,
78 Istenünk mélységes irgalmából,
Mellyel meglátogatott minket a magasságból Fölkelő,
79 Hogy világitson a sötétségben és a halál árnyékában sinylődőknek,
És lépteinket a békesség utjára vezesse."

80 A gyermek növekedett és lélekben erősödött. A pusztában élt addig a napig, amig nyilvánosan föl nem lépett Izraelben.

68—79. Zakariás hálaénekét a Vulgáta kezdőszava szerint **Benedictus**-nak nevezik. Zakariás kifejezi benne hálaját Isten iránt a Messiás elküldéséért (68—75) és örömét fia magasztos hivatásáért (76—79).

78. **A magasságból Fölkelő** a Messiás.

79. A Messiás megváltja a vallási és erkölcsi tudatlanságban, a bálványimádásban és bünben élő emberiséget.

2 Jézus születése. Abban az időben Augusztus
császár rendeletet bocsátott ki, hogy számlálják össze
az egész földkerekséget. 2 Ez az első népszámlálás
Quiriniusznak, Sziria helytartójának, idejében történt.
3 Elment mindenki a saját városába, hogy följegyeztesse magát.

4 József Dávid házából és nemzetségéből származott. Elment tehát Galilea Názáret nevü városából
Dávid városába, a judeai Betlehembe, 5 hogy följegyeztesse magát Máriával, feleségével együtt, aki
áldott állapotban volt. 6 Miközben ott tartózkodtak,
elérkezett Mária szülésének napja. 7 Megszülte elsőszülött fiát, pólyába takarta és jászolba fektette, mert
nem kaptak helyet a szálláson.

Pásztorok a jászolnál. 8 Azon a vidéken pásztorok
tanyáztak kinn a szabadban és éjszaka őrizték a nyájukat. 9 Egyszerre csak ott állt előttük az Ur angyala
és az Ur dicsősége beragyogta őket. Nagyon megijedtek. 10 De az angyal bátoritotta őket: „Ne féljetek!
Nagy örömet hirdetek nektek és az egész népnek:
11 Ma született az Üdvözitő Dávid városában. Ő a
Messiás és az Ur. 12 Ez a jele: Kisdedet találtok pólyába takarva és jászolba fektetve."

13 Hirtelen nagy mennyei sereg vette körül az
angyalt. Dicséretet énekeltek az Istennek:

---

1. **Augusztus császár** Kr. e 28-ban, 8-ban, és Kr. u. 14-ben iratta össze a római birodalom polgárait. A második népszámlálást I. Heródes szövetséges országára is kiterjesztették.

2. **Quiriniusz** két izben volt Sziria helytartója, és mind a kétszer tartott népszámlálást. Először Kr. e. 8—4, másodszor Kr. u. 6 körül. A szövegben a Quiriniusz-féle **első népszámlálásról** van szó. — A mi időszámitásunk, tévedésből, Krisztus születésének hiteles időpontja után négy évvel kezdődik.

3. **Saját városába,** t. i. törzsének ősi székvárosába.

4. Lásd Mt 2, 5.6.

7. Az **elsőszülött** kifejezés a Szentirás nyelvén elsősorban nem a következő gyermekekkel szemben emeli ki az elsőt. Az evangelista egyszerüen megállapitja, hogy Mária Fiát megilletik a mózesi törvényben az elsőszülött számára biztositott jogok. Jézus egyetlen gyermeke volt Máriának. A B. Szüz örök szüzességben élt (lásd Mt 1, 25 jegyzet).

14 „Dicsőség a magasságban Istennek,
És békesség a földön a jóakaratu embereknek."

15 Miután az angyalok visszatértek a mennybe, a pásztorok igy biztatták egymást: „Menjünk át Betlehembe! Hadd lássuk a történteket, amiket az Ur hirül adott nekünk." 16 Odasiettek és megtalálták Máriát, Józsefet és a jászolban fekvő kisdedet. 17 Miután látták, elhiresztelték azt is, amit már előbb megtudtak a gyermekről. 18 Aki csak hallotta, csodálkozott a pásztorok elbeszélésén. 19 Mária pedig szivébe véste szavaikat és el-elgondolkodott rajtuk. 20 A pásztorok azután hazatértek. Dicsérték és magasztalták Istent mindazért, amit ugy láttak és hallottak, ahogy az angyal előre elmondta nekik.

Jézus bemutatása a templomban. 21 Nyolc nap multán, amikor a gyermeket körülmetélték, a Jézus nevet adták neki. Igy nevezte őt az angyal, mielőtt fogantatott.

22 Amikor elteltek a mózesi törvényben megszabott tisztulás napjai, Jeruzsálembe vitték, hogy bemutassák az Urnak. 23 Igy parancsolja ugyanis az Ur törvénye: „Minden elsőszülött fiugyermek az Urnak legyen szentelve." 24 Be akarták mutatni az Ur törvényében rendelt áldozatot is: „Egy pár gerlicét vagy két galambfiókát."

25 Volt Jeruzsálemben egy Simeon nevü, igaz és istenfélő ember. Várta Izrael vigaszát és a Szentlélek

21. Jézus alávetette magát a körülmetélés szertartásának, mert pontosan meg akarta tartani a mózesi törvényt, amely akkor még érvényben volt (Gen. 17, 12; Lev. 12, 3).

22. A mózesi törvény szerint az anyát fiugyermek szülése után negyven napig tisztátalannak tekintették (Lev. 12, 4), ez idő eltelte után áldozat bemutatásával nyerte vissza tisztaságát. Mária szüzi szülése miatt nem lett volna kötelezve a törvény megtartására, de szent fiához hasonlóan alávetette magát a törvénynek.

23. Exod. 13, 2.

24. Lev. 12, 8.

lakott benne. 26 Kinyilatkoztatást kapott a Szentlélektől, hogy nem hal meg, amig meg nem látja az Ur Fölkentjét. 27 A Lélek ösztönzésére a templomba ment. Mikor a gyermek Jézust bevitték szülei, hogy a törvény rendelése szerint tegyenek vele, 28 karjába vette és e szavakkal áldotta az Istent:

29 „Bocsásd el most szolgádat, Uram,
Szavaid szerint békességben,
31 Hiszen már látták szemeim az üdvösséget,
Melyet minden nép számára rendeltél:
32 Világosságul a pogányok megvilágitására
És dicsőségére népednek, Izraelnek."

33 Atyja és anyja csodálkozva hallgatták, amit mondott. 34 Simeon áldotta őket és igy szólt anyjához, Máriához: „Soknak romlására és föltámadására lesz ő Izraelben: jel, amelynek elleneszegülnek 35 — s a te lelkedet is tőr járja át — hogy igy megnyilvánuljon sok sziv érzése.

36 Volt ott egy Anna nevü prófétaasszony is, Fánuel leánya, Ászer törzséből. Már igen éltes koru volt. Szüzessége után hét évig élt férjével, majd özvegy lett. 37 Már nyolcvannégyéves volt. Nem vált meg a templomtól: éjjel-nappal böjttel és imádsággal szolgált Istennek. 38 Ő is odajött abban az órában, magasztalta Istent és beszélt róla mindazoknak, akik Jeruzsálem megváltására vártak.

Jézus Názáretben. 39 Elvégeztek mindent az Ur törvénye szerint, aztán visszatértek városukba, a ga-

30. **Az üdvösséget,** vagyis annak szerzőjét: az Üdvözitőt.

34—35. A jelen üdvösségi rendben mindenkinek állást kell foglalnia Jézus mellett vagy Jézus ellen. Fia üldözése a Szüzanyának is szenvedést okoz.

39. A Szentcsalád Jeruzsálemből Betlehembe tért vissza. A következő év folyamán ott látogatták meg őket a napkeleti bölcsek (Mt 2, 1—12) s onnan menekültek Egyptomba (Mt 2, 13—15), I. Heródes halála után visszatértek Palesztinába és Názáretben telepedtek le (Mt 2, 19—23).

lileai Názáretbe. 40 A gyermek ott növekedett és erősödött. Bölcseség töltötte el és Istennek kedve telt benne.

A tizenkét éves Jézus a templomban. 41 Szülei évről-évre elmentek Jeruzsálembe a husvét ünnepére. 42 Amikor tizenkét esztendős lett, szintén fölmentek (Jeruzsálembe) az ünnepi szokás szerint. 43 Az ünnepnapok elmultával hazafelé indultak. A gyermek Jézus azonban Jeruzsálemben maradt, a nélkül hogy szülei észrevették volna. 44 Azt gondolták, hogy az utitársaságban van. Már egynapi járásra voltak, mikor keresni kezdték a rokonok és ismerősök között. 45 Mivel nem találták, visszatértek Jeruzsálembe és ott keresték. 46 Három nap mulva ráakadtak a templomban. Ott ült a tanitók közt, hallgatta és kérdezte őket. 47 Hallgatói mindnyájan elámultak értelmességén és feleletein. 48 Mikor megpillantották, nagyon meglepődtek. Anyja igy szólt hozzá: „Fiam, miért tetted ezt velünk? Látod, atyád és én bánkódva kerestünk." 49 „Miért kerestetek? — kérdezte. Nem tudtátok, hogy Atyám házában kell lennem?" 50 De ők nem értették, hogy mit akart ezzel mondani.

51 Akkor hazatért velük Názáretbe és engedelmeskedett nekik. Anyja szivébe véste ezeket a dolgokat. Jézus pedig növekedett bölcseségben, korban és kedvességben Isten és az emberek előtt.

---

42. A betöltött 12 év után minden zsidónak kötelessége volt, hogy évenkint háromszor: husvétkor, pünkösdkor és a sátorosünnepen Jeruzsálembe zarándokoljon.

48. A B. Szüz a törvényes fölfogás szerint joggal nevezhette szent Józsefet Jézus **atyjának,** ha valóságban csak **nevelő atyja** volt is (lásd Mt 1, 16 jegyzet).

49. Jézus válaszában hangsulyozza isteni származását és kijelenti, hogy szülei akaratának mennyei Atyja akaratával szemben háttérbe kell szorulnia.

50. **Nem értették** a kijelentés **teljes** értelmét vagyis mindazokat a következményeket, amelyekkel Jézus isteni természete és küldetése járt.

52. Isteni természete szerint nem **növekedett** Jézus, de fejlődött a teste és tapasztalati ismeretekkel gazdagodott emberi lelke is.

Jézus nyilvános müködésének előkészitése.

3 Keresztelő szent János föllépése. Tibériusz császár uralkodásának tizenötödik évében történt. Poncius Pilátus volt Judea helytartója, Heródes Galileának, testvére, Fülöp, Itureának és Trakonitisz tartománynak, Lizániász pedig Abilinának volt negyedes fejedelme. [2] Annás és Kaifás voltak a főpapok. Akkor elhangzott az Ur szava Jánoshoz, Zakariás fiához a pusztában. [3] Bejárta a Jordán egész vidékét és bünbánati keresztséget hirdetett a bünök bocsánatára, [4] amint Izaiás beszédeinek könyvében olvassuk:

„A pusztában kiáltónak ez a szava:
Készitsétek elő az Ur utját!
Egyengessétek ösvényeit!
Töltsenek föl minden völgyet,
[5] Minden hegyet és halmot hordjanak le,
Ami egyenetlen, legyen egyenessé,
Ami göröngyös, legyen sima uttá,
[6] S meglátja majd minden ember az Isten
üdvösségét."

A Keresztelő bünbánatot hirdet. [7] Igy beszélt a tömeghez, amely kivonult hozzá, hogy megkeresztelkedjék: „Viperák fajzata! Ki tanitott arra, hogy fussatok a fenyegető megtorlás elől? [8] Teremjétek hát a bünbánat méltó gyümölcsét. Ne emlegessétek magatokban: Ábrahám a mi atyánk! — mert mondom nektek: tud az Isten ezekből a kövekből is fiakat tá-

1—9: Mt 3, 1—12; Mk 1, 1—8.

1. Szent Lukács időrendet követ evangéliumában. Ennek megfelelően, Jézusra való tekintettel, pontosan meghatározza János föllépésének idejét. **Tibériusz** Kr. u. 14-37-ig uralkodott. — **Pilátus** Kr. u. 26-36-ig volt helytartó. — **Heródes** Antipász Kr. e. 4-től Kr. u. 39-ig, **Fülöp** Kr. e. 4-től Kr. u. 33-ig, **Lizániász** Kr. e. 4-től Kr. u. 41-ig uralkodott.

2. **Annás** Kr. u. 6-15, **Kaifás** 18-30-ig volt főpap. — **Elhangzott az Ur** prófétai müködésre hivó **szava Jánoshoz.**

3. Lásd Mt 3, 6 jegyzet.

4—6. Iz. 40, 3—5. Lásd Mt 3, 3 jegyzet.

8—9. Lásd Mt 3, 9.10 jegyzet.

masztani Ábrahámnak. 9 A fejsze már a fák gyökeréhez ért. Kivágnak és tüzre vetnek minden fát, amely jó gyümölcsöt nem terem.

10 A nép megkérdezte: „Mit tegyünk tehát?" 11 Mire ő így felelt: „Akinek két köntöse van, ossza meg azzal, akinek egy sincs, és akinek ennivalója van, tegyen hasonlóképen." 12 Jöttek vámosok is, hogy megkeresztelkedjenek. „Mester, mi mit tegyünk?" — kérdezték. 13 „Ne követeljetek többet, mint amennyi jogos", válaszolta. 14 Katonák is fordultak hozzá: „Hát mi mit tegyünk?" „Senkit se bántsatok és meg ne zsaroljatok, felelte, s elégedjetek meg zsoldotokkal."

A Keresztelő tanusága Jézusról. 15 A nép nagyon nyugtalan volt. Mindnyájan azt gondolták, hogy talán János a Messiás. 16 (János) azonban kijelentette: „Én csak vízzel keresztellek titeket. De eljön az, aki hatalmasabb nálam. Arra sem vagyok méltó, hogy saruszíját megoldjam. Ő Szentlélekkel és tüzzel fog megkeresztelni titeket. 17 Szórólapáttal kezében kitakaritja szérüjét, és csürbe gyüjti buzáját, a pelyvát pedig olthatatlan tüzben elégeti." 18 Aztán még sok más tanitással hirdette a népnek az üdvösséget.

19 Heródest, a negyedes fejedelmet, is megfeddte Heródiásért, testvérének feleségéért és minden más elkövetett gonoszságáért. 20 Heródes azonban mindezt azzal tetézte, hogy börtönbe vetette Jánost.

Jézus megkeresztelkedése. 21 Mikor a nép keresztelkedni ment, Jézus is megkeresztelkedett. Miközben imádkozott, megnyilt az ég 22 és galambhoz hasonló testi alakban leszállt rá a Szentlélek. A menny-

12. **A vámosokról** lásd Mt 9, 10 jegyzet.
15—18: Jn 1, 19—28.
16—17. Lásd Mt 3, 11.12 jegyzet.
19—20: Mt 14, 3—4; Mk 6, 17—18.
21—22: Mt 3, 13—17; Mk 1, 9—11; Jn 1, 29—34. — Lásd Mt 3, 13.16.17 jegyzet.

ből ez a szózat hangzott: „Te vagy az én szeretett Fiam, benned telik kedvem."

Jézus nemzetségtáblája. 23 Jézus mintegy harminc esztendős volt, mikor föllépett. József fiának tartották, akinek ősei: Héli, Mátát, 24 Lévi, Melki, Janne, József, 25 Matatiás, Ámosz, Heszli, Nagge, 26 Mahát, Matatiás, Szemei, József, Juda, 27 Joanna, Résza, Zorobábel, Szalátiel, Néri, 28 Melki, Addi, Kószán, Elmádám, Hér, 29 Jézus, Eliezer, Jórim, Mátát, Lévi, 30 Simeon, Juda, József, Jóna, Eliákim, 31 Melea, Menna, Matáta, Nátán, Dávid, 32 Jessze, Obed, Booz, Szálmon, Násszon, 33 Aminádáb, Admin, Árni, Ezron, Fáresz, Juda, 34 Jákob, Izsák, Ábrahám, Táre, Nákor, 35 Szárug, Ragau, Fáleg, Héber, Szálé, 36 Kainán, Árfáxád, Szem, Noé, Lámek, 37 Matuszále, Hénok, Járed, Malaléel, Kainán. 37 Hénosz, Szet és Ádám, aki Istentől származik.

4 Jézus megkisértése. Jézus Szentlélekkel eltelve visszatért a Jordántól. A Lélek a pusztába vitte 2 negyven napra. Ott megkisértette az ördög. Azokban a napokban semmit sem evett, de mihelyt elmultak, megéhezett. 3 Az ördög akkor igy szólt hozzá: „Ha Isten Fia vagy, mondd ennek a kőnek, hogy váljék kenyérré!" 4 Jézus azt felelte: „Irva van: Nem csak kenyérrel él az ember, (hanem Istennek minden igéjével)." 5 Ezután fölvitte őt (az ördög egy magas hegyre). Egy szempillantás alatt megmutatta neki a világ minden országát. 6 „Minden hatalmat és dicsőséget neked adok, mondta, mert én kaptam meg és annak adom, akinek akarom. 7 Ha imádsz engem, minden a tiéd lesz." 8 Jézus elutasitotta: „Irva van:

23—38. Máté nemzetségtáblájában (1, 1—17) szent József atyja Jákob, Lukácsnál Héli. Szent Ágoston szerint József Jákobnak természetes fia, Hélinek fogadott fia volt. — Lukács fölfelé haladva Dávid családjának nátáni vonalán sorolja el Jézus őseit, Máté lefelé halad a salamoni vonalon.

1—13: Mt 4, 1—11; Mk 1, 12.13. Lásd Mt 4, 1.2.3.5.7.8. jegyzet.

4. Deut. 8, 3.

8. Deut. 6, 13; 10, 20.

Uradat, Istenedet imádd és csak neki szolgálj!" 9 Végül Jeruzsálembe vitte őt és a templomépület párkányára állitotta: „Ha Isten Fia vagy, mondta, vesd le magadat! 10 Irva van:

Angyalainak parancsolt felőled,
Hogy oltalmazzanak.
11 Tenyerükön fognak hordozni téged,
Hogy kőbe ne üssed lábadat."

12 De Jézus igy válaszolt: „Az is irva van: Ne kisértsd Uradat, Istenedet."

13 Mikor ezek a kisértések mind véget értek, egy időre elhagyta őt az ördög.

JÉZUS NYILVÁNOS MÜKÖDÉSE GALILEÁBAN.

Jézus müködésének kezdete.

A názáreti zsinagógában. 14 Jézus a Lélek erejével eltelve visszatért Galileába. Hire elterjedt az egész környéken. 15 Tanitott az ottani zsinagógákban és mindenki elismeréssel beszélt róla.

16 Eljutott Názáretbe is, ahol nevelkedett. Szokása szerint bement szombaton a zsinagógába és olvasásra jelentkezett. 17 Izaiás könyvét adták neki. Kinyitotta a könyvet és éppen arra a helyre talált, ahol ez van irva:

18 „Az Ur lelke rajtam:
Ő kent föl engem,
hogy örömhirt vigyek a szegényeknek,
Ő küldött engem,
hogy (meggyógyitsam a megtört szivüeket),

10. Zsolt. 90, 11.12.
12. Deut. 6, 16.
14—15: Mt 4, 12—17; Mk 1, 14.15.
16—30: Mt 13, 53—58; Mk 6, 1—6.

Szabadulást hirdessek a raboknak,
És a vakoknak megvilágosodást,
Hogy szabadulást vigyek az elnyomottaknak,
19 Hirdessem az Ur kegyelmének esztendejét,
(És bosszujának napját)."

20 Azután összetekerte az Irást, visszaadta a szolgának és leült. A zsinagógában minden szem rászegeződött. 21 Akkor megszólalt: „Ma beteljesedett az Irás, amit az imént hallottatok." 22 Mindnyájan igazat adtak neki, de meglepődtek a magasztos igéken, amelyek ajkáról fakadtak. „Nem József fia ez?" — kérdezgették egymástól. 23 Ő azonban igy folytatta: „Bizonyára ezt a közmondást fogjátok nekem szegezni: Orvos, gyógyitsd önmagadat! Tedd idehaza is azt, amit hallomásunk szerint Kafarnaumban tettél. 24 Bizony mondom nektek, folytatta, sehol sincs a prófétának kevesebb becsülete, mint a saját hazájában. 25 Igazán mondom nektek: Sok özvegy élt Izraelben Illés napjaiban, amikor három évre és hat hónapra bezárult az ég, ugy hogy nagy éhinség támadt az egész földön. 26 Azok közül egyhez sem volt küldetése Illésnek, csak egy özvegyasszonyhoz a Szidon-földi Száreptába. 27 Leprás is sok élt Izraelben Elizeus próféta idejében. De azok közül sem tisztult meg más, csak a sziriai Náámán."

28 Ennek hallatára esztelen harag szállta meg mindnyájukat a zsinagógában. 29 Fölugráltak és kiüzték a városból. Fölvitték a hegy tetejére, ahol városuk épült, hogy onnan letaszitsák. 30 Ő azonban áthaladt közöttük és elment.

18—19. Iz. 61, 1.2.

21. Jézus föllépésével megkezdődött a megváltás kegyelmi ideje, amelynek a 19. versben említett, ötvenévenként visszatérő jubileumi év (Lev. 25, 10) előképe volt.

23—27. Mint annak idején Illés és Elizeus, Jézus sem müvelt csodát szülővárosában az emberek hitetlensége miatt.

Jézus meggyógyit egy ördögtől megszállott embert. 31 Lement Kafarnaumba, Galilea egyik városába és szombatonként ott tanitott. 32 Tanitása ámulatba ejtett mindenkit, mert szavának hatalma volt.

33 Talált a zsinagógában egy tisztátalan lélektől megszállt embert, aki igy kiáltozott: 34 „El innen! Mi bajod velünk, názáreti Jézus? Azért jöttél, hogy elpusztits minket? Tudom, ki vagy: az Isten szentje." 35 Jézus ráparancsolt: „Hallgass és takarodj ki belőle!" A tisztátalan lélek erre földre sujtotta őt és kiment belőle, a nélkül hogy ártott volna neki. 36 Csodálkozás fogta el mindnyájukat. „Mi ez? — kérdezték egymástól. Akkora hatalommal és erővel parancsol a tisztátalan lelkeknek, hogy kimennek a megszálltakból?" 37 Hire egyszerre elterjedt az egész környéken.

Péter házában. 38 Elhagyva a zsinagógát Simon házába ment. Simon anyósa magas lázban feküdt. Szóltak neki érdekében. 39 Ő föléje hajolt, parancsolt a láznak és az elhagyta. Mindjárt föl is kelt és szolgálni kezdett nekik.

40 Napnyugta után odavitték hozzá különböző bajban szenvedő betegeiket. Mindegyikükre rátette kezét és meggyógyitotta őket. 41 Sokból ördögök mentek ki hangos kiáltozással: „Te vagy az Isten Fia." Rájuk parancsolt, hogy hallgassanak. Azok ugyanis tudták, hogy ő a Messiás.

Kafarnaum környékén. 42 Mikor megvirradt, kiment egy puszta helyre. A nép addig kereste, mig meg nem találta. Tartóztatták, hogy ne menjen el tőlük. 43 De ő igy felelt nekik: „A többi városban is hirdet-

31—37: Mk 1, 21—28.
32. **Szavának hatalma volt,** vagyis Istentől eredő tanitói tekintéllyel beszélt (Mt 7, 29).
34—35. Lásd Mk 1, 24.25 jegyzet.
38—41. Lásd Mt 8, 14—17; Mk 1, 29—34.
41. Lásd Mk 3, 11—12.
42—44: Mk 1, 35—39.

nem kell Isten országának evangéliumát. Ez a küldetésem." 44 Aztán hirdette az igét zsidóföld zsinagógáiban.

5 **A csodálatos halfogás.** Mikor egyszer Genezáret tavának partján állt, odasereglett hozzá a nép, hogy Isten igéjét hallgassa. 2 Látta, hogy a tó szélén két bárka vesztegel. A halászok kiszálltak és hálóikat mosogatták. 3 Beszállt az egyik bárkába, amely Simoné volt, és kérte, hogy lökje el kissé a parttól. Aztán leült és a bárkából tanította a sokaságot.

4 Mikor befejezte tanítását, így szólt Simonhoz: „Evezz a mélyre és vessétek ki fogásra a hálót." 5 „Mester, válaszolta Simon, egész éjszaka fáradoztunk, de semmit sem fogtunk. A te szavadra azonban kivetem a hálót." 6 Meg is tették, és akkora tömeg halat fogtak, hogy a háló szakadozni kezdett. 7 Intettek a másik bárkában lévő társaiknak, hogy jöjjenek segítségükre. Azok oda is jöttek s ugy megtöltötték mindkét bárkát, hogy majdnem elmerültek. 8 Ennek láttára Simon Péter Jézus lábához vetette magát és e szavakra fakadt: „Uram, menj el tőlem, mert bünös ember vagyok!" 9 A sikerült halfogás miatt ugyanis félelem szállta meg őt és a többi vele lévőt, 10 köztük Jakabot és Jánost, Zebedeus fiait is, akik Simon tarsai voltak. De Jézus bátoritotta Simont: „Ne félj! Ezentul emberhalász leszel." 11 Azok szárazra vonták a bárkákat és, elhagyva mindenüket, nyomába szegődtek.

Jézus meggyógyit egy leprást. 12 Mikor később egy városban tartózkodott, talált ott egy leprával boritott férfit. Mihelyt meglátta Jézust, arcra borult előtte és kérlelte: „Uram, ha akarod, megtisztithatsz engem." 13 Ő feléje nyujtotta a kezét, megérintette és

1—11: Mt 4, 18—22; Mk 1, 16—20.
11. Mivel már előbb fölismerték Jézusban a Messiást (Jn 1, 37—41), érthető, hogy a csoda láttára azonnal csatlakoztak hozzá.
12—16: Mt 8, 1—4; Mk 1, 40—45. Lásd Mt 8, 2 és 4 jegyzet.

igy szólt hozzá: „Akarom, tisztulj meg!" Erre azonnal elhagyta őt a lepra. 14 Meghagyta neki, hogy senkinek se szóljon. „Menj inkább, mondta, mutasd meg magadat a papnak és ajánld föl tisztulásodért az áldozatot, amint Mózes rendelte, bizonyságul nekik." 15 Hire mégis egyre jobban elterjedt. A nép nagy tömegben tódult hozzá, hogy hallgassa és betegségeiből gyógyulást nyerjen. 16 Ő azonban inkább magányos helyekre vonult vissza, hogy imádkozzék.

Jézus meggyógyít egy bénát. 17 Amikor egyik nap tanitott, farizeusok és törvénytudók is ültek ott, akik Galilea és Judea különböző falvaiból és Jeruzsálemből jöttek. Az Ur ereje akkor arra inditotta, hogy gyógyitson. 18 Néhány férfi egy béna embert hozott hordágyon. Be akarták vinni, hogy eléje tegyék. 19 Mivel a tömeg miatt nem találtak helyet, ahol bevihették volna, fölmentek a tetőre és a cserepeken át lebocsátották ágyastul a középre, Jézus elé. 20 Hitük láttára Jézus igy szólt: „Ember, bocsánatot nyertek büneid." 21 Erre az irástudók és farizeusok azt gondolták magukban: „Ki ez, hogy igy mer káromkodni? Ki bocsáthatja meg a bünöket? Nem egyedül az Isten?" 22 De Jézus gondolataikba látva megszólalt: „Miért gondolkodtok igy magatokban? 23 Mi könnyebb, ha azt mondom: Bocsánatot nyertek büneid? — vagy, ha azt: Kelj föl és járj? — Tudjátok meg tehát, hogy az Emberfiának van hatalma a földön a bünök megbocsátására." Ezzel a bénához fordult: „Mondom neked, kelj föl, fogd az ágyadat és menj haza." 25 Az szemük láttára tüstént fölkelt, fogta ágyát, amin feküdt, és Istent magasztalva hazament. 26 Erre valamennyien szinte magukon kivül dicsőiteni kezdték Istent, és félelemmel eltelve mondogatták: „Csodadolgokat láttunk ma!"

17—26: Mt 9, 1—8; Mk 2, 1—12.
21. Lásd Mt 9, 3 jegyzet.
24. **Az Emberfiáról** lásd Mt 8, 20 jegyzet.

Lévi meghivása. 27 Ezután kiment. Odakinn látott egy Lévi nevü vámost a vámnál." „Kövess engem!" — szólitotta meg. 28 Az fölkelt és mindenét elhagyva csatlakozott hozzá.

29 Lévi otthon nagy lakomát adott tiszteletére. Sok vámos és más ember telepedett asztalhoz vele. 30 A farizeusok és irástudók zugolódtak e miatt. „Miért esztek-isztok vámosokkal és bünösökkel?" — kérdezték tanitványaitól. 31 Jézus felelt meg nekik: „Nem az egészségeseknek kell az orvos, hanem a betegeknek. 32 Nem azért jöttem, hogy az igazakat hivjam, hanem a bünösöket, hogy megtérjenek."

Jézus tanitványai és a böjt. 33 Akkor szemére vetették: „János tanitványai gyakran böjtölnek és imádkoznak, a farizeusok tanitványai is, de a tieid csak esznek-isznak." 34 Jézus igy felelt: „Csak nem foghatjátok böjtre a násznépet, amig vele a vőlegény? 35 Eljön majd a nap, amikor elviszik a vőlegényt: attól a naptól fogva majd böjtölnek." 36 Példabeszédet is mondott nekik: „Senki sem hasit uj ruhából foltot, hogy ócska ruhára tegye, különben az ujat is elszakitja és az ócskához sem illik az uj folt. 37 Senki sem tölti az uj bort régi tömlőkbe, különben az uj bor kiszakitja a tömlőket, kifolyik, és a tömlők is tönkremennek. 38 Az uj bor uj tömlőbe való (akkor mindkettő megmarad). 39 Aki óbort iszik, nem kivánja az ujat. Azt mondja: Jobb az ó."

6 Kalászszedés szombaton. Egy (másodelső) szombaton vetések közt járt. Tanitványai tépdesni

27—32: Mt 9, 9—13; Mk 2, 13—17.
27. **Lévi** szent Máté apostol és evangelista. Két neve volt, mint sok más zsidónak.
29. **A vámosokról** lásd Mt 9, 10 jegyzet.
33—39: Mt 9, 14—17; Mk 2, 18—22.
34—35. Lásd Mt 9, 15 jegyzet.
36—38. Lásd Mt 9, 16.17 jegyzet.
1—5: Mt 12, 1—8; Mk 2, 23—28.
1. **A másodelső szombat** valószinüleg a husvét második napjára következő első szombat.

kezdték a kalászokat és kezükkel elmorzsolva eszegették. 2 Néhány farizeus erre szemükre vetette: „Miért tesztek olyant, ami szombaton tilos?" 3 Jézus felelt meg nekik: „Sohasem olvastátok, mit tett Dávid, mikor társaival együtt éhezett? 4 Hogyan ment be Isten házába, evett és adott társainak is a kitett kenyerekből, amelyekből csak a papok ehettek?" 5 Aztán hozzáfüzte: „Az Emberfia ura a szombatnak is."

Gyógyitás szombaton. 6 Egy másik szombaton bement a zsinagógába és tanitott. Volt ott egy jobb kezére béna ember. 7 Az irástudók és a farizeusok figyelték, vajjon meggyógyitja-e szombaton, hogy okot találjanak a vádaskodásra. 8 Ő azonban ismerte gondolataikat. Megszólította tehát a bénakezü embert: „Kelj föl és állj ide a középre!" Az fölkelt s odaállt. 9 Jézus akkor hozzájuk fordult: „Kérdem tőletek: Szabad-e szombaton jót vagy rosszat tenni, életet menteni, vagy pusztulni hagyni?" 10 Végignézett rajtuk, aztán igy szólt az emberhez: „Nyujtsd ki a kezedet!" Megtette, és egészséges lett a keze. 11 Erre esztelen harag szállta meg őket és arról kezdtek tanakodni, hogy mit tegyenek Jézussal.

Apostolválasztás és Jézus további müködése.

Az apostolok kiválasztása. 12 Azokban a napokban fölment egy hegyre, hogy imádkozzék. Az egész éjszakát Isten imádásában töltötte. 13 Másnap magához hivta tanitványait és kiválasztott közülük tizenkettőt, kiket apostoloknak nevezett: 14 Simont, akit Péternek hivott, és testvérét, Andrást, Jakabot és Já-

2. Isten törvénye megengedte (Deut. 23, 25), csak a farizeusok tiltották.
3—4. Az eseményt a Királyok első könyve mondja el (21, 1—6). A kenyereket szombatonkint tették ki a jeruzsálemi templomban a szentély asztalára.
6—11: Mt 12, 9—14; Mk 3, 1—6.
12—16: Mt 10, 1—4; Mk 3, 13—19.
14—15. **Az apostolokról** lásd Mt 10, 3 jegyzet.

nost, Fülöpöt és Bertalant, 15 Mátét és Tamást, Jakabot, Alfeus fiát és a buzgó Simont, 16 Judást, Jakab testvérét, és karióti Judást, aki később elárulta őt.

A hegyi beszéd. 17 Azután lement velük és egy sik mezőn megállt. Ott nagy csoport tanitvány sereglett köréje és hatalmas tömeg vette körül Judeából, Jeruzsálemből, Tirusz és Szidon tengermellékéről. 18 Ezek azért gyültek össze, hogy hallgassák őt és gyógyulást nyerjenek betegségükből. Meggyógyultak azok is, akiket tisztátalan lelkek gyötörtek. 19 Az egész tömeg érinteni akarta őt, mert erő áradt ki belőle, és mindenkit meggyógyitott.

20 Akkor tekintetét tanitványaira forditotta és igy szólt:

„Boldogok vagytok ti szegények! Tiétek az Isten országa.

21 Boldogok, akik most éheztek! Majd kielégitenek.
Boldogok, akik most sirtok! Majd nevetni fogtok.

22 Boldogok vagytok, ha gyülölnek az emberek, ha kiközösitenek és szidalmaznak titeket, ha rossz hirbe hoznak az Emberfiáért!

23 Örüljetek azon a napon és ujjongjatok: jutalmatok nagy lesz a mennyben. Atyáik éppen igy bántak a prófétákkal.

24 De jaj nektek gazdagok! Megkaptátok már vigasztalástokat.

25 Jaj nektek, akik jóllaktatok! Éhezni fogtok.
Jaj nektek, akik most nevettek! Keseregni és sirni fogtok.

26 Jaj, ha az emberek hizelegnek nektek! Atyáik éppen igy tettek a hamis prófétákkal.

17—19: Mt 4, 23—25; Mk 3, 7—12.

17. A hegyi beszéd Lukácsnál (17—49) sokkal rövidebb, mint Máténál (5—7 fejezet). Elhagyja mindazt, ami csak a zsidó olvasót érdekelhette.

20—26: Mt 5, 3—12. A Máténál leirt nyolc boldogság helyett Lukács csak négyet emlit, de ezeket ellentétükkel is megvilágitja.

20. **Isten országát** Máté mennyek országának nevezi. Erről lásd Mt 5, 3 jegyzet.

24. **A gazdagok** azok, akik a vagyont életcéljuknak tekintik.

Ellenségszeretet. 27 Nektek, hallgatóimnak, azonban azt mondom: Szeressétek ellenségeiteket, tegyetek jót haragosaitokkal, 28 áldjátok átkozóitokat és imádkozzatok rágalmazóitokért. 29 Ha megütik a jobb arcodat, forditsd oda a másikat is. Ha elveszik a köpenyedet, add oda a köntösödet is. 30 Ha kérnek tőled, adj, és ha elveszik ami a tiéd, ne követeld vissza. 31 Ugy bánjatok az emberekkel, ahogyan akarjátok, hogy veletek bánjanak. 32 Ha azokat szeretitek csak, akik titeket szeretnek, micsoda hálát érdemeltek? Hiszen a bünösök is szeretik azokat, akik őket szeretik. 33 És ha csak jótevőitekkel tesztek jót, micsoda hálát érdemeltek? Ezt a bünösök is megteszik. 34 És ha azoknak adtok kölcsönt, akiktől visszafizetést reméltek, micsoda hálát érdemeltek? Hiszen a bünösök is kölcsönöznek bünösöknek, hogy ugyanannyit kapjanak vissza. 35 Szeressétek inkább ellenségeiteket! Tegyetek jót és kölcsönözzetek, a nélkül hogy valamit is visszavárnátok. Akkor nagy lesz jutalmatok s a Magasságbeli fiai lesztek: ő is jóságos a hálátlanok és a gonoszok iránt. 36 Legyetek tehát irgalmasok, amint a ti Atyátok is irgalmas.

Vakmerő itélet. 37 Ne itéljetek, hogy meg ne itéljenek. El ne itéljetek senkit, hogy titeket se itéljenek el. Bocsássatok meg és nektek is megbocsátanak. 38 Adjatok és adnak majd nektek is: jó, tömött, megrázott és tulcsorduló mértékkel mérnek öletekbe. Amilyen mértékkel mértek, olyannal fognak visszamérni nektek is."

39 Hasonlatot is mondott nekik: „Vezethet-e vak világtalant? Nem esik-e mindkettő gödörbe? 40 Nem

27—36: Mt 5, 38—48. Jézus a rideg megtorlás elvének helyébe a nagylelkü megbocsátás és a jutalmat nem váró jótett tanácsát állitja. Ez a szeretet, a mennyei Atya példája szerint, nem tesz különbséget barát és ellenség között.

37—45: Mt 7, 1—5, 16—20; 6, 14; 15, 14; 10, 24.25; 12, 33—35; Mk 4, 24; Jn 15, 20. Ez a szakasz néhány kiszakitott töredéket foglal össze Jézus beszédeiből.

különb a tanitvány mesterénél, mert ha eléri tökéletességét, olyan lesz, mint a mestere.

41 Mit nézed a szálkát felebarátod szemében, a magad szemében pedig nem veszed észre a gerendát? 42 Hogy mondhatod felebarátodnak: Testvér, hadd vegyem ki szemedből a szálkát! — holott tulajdon szemedben nem látod meg a gerendát. Képmutató! Vesd ki előbb a magad szeméből a gerendát és csak aztán törődjél azzal, hogy kivedd a szálkát felebarátod szeméből.

43 Nincsen jó fa, amely rossz gyümölcsöt teremne, és nincsen rossz fa, amely jó gyümölcsöt hozna. 44 Minden fát gyümölcséről ismerünk meg. Tövisről nem szednek fügét és csipkebokorról nem szüretelnek szőlőt. 45 A jó ember szivének jó kincséből jót hoz elő, a rossz ellenben rossz kincséből rosszat hoz elő. Hiszen a sziv bőségéből szól a száj.

A sziklára épitett ház. 46 Mit mondjátok nekem: Uram, Uram! — és nem teszitek, amit mondok. 47 Megmondom nektek kihez hasonlit, aki hozzám jön, hallgatja tanitásomat és tettekre is váltja. 48 Hasonlit ahhoz a házépitő emberhez, aki mélyre ásott és az alapot sziklára rakta. Jött az árviz, árja rázudult a házra, de nem tudta összedönteni, mert jó alapra épült. 49 Aki viszont hallgatja tanitásomat, de tettekre nem váltja, hasonlit ahhoz az emberhez, aki házát alap nélkül a puszta földre épitette. Mikor rázudult az árviz, háza azonnal összedőlt és romhalmazzá vált."

7 **A kafarnaumi százados.** Miután befejezte szavait a figyelmesen hallgató nép előtt, bement Kafarnaumba. 2 Ott betegen feküdt egy századosnak egyik nagyon értékes szolgája, és már halálán volt. 3 Amikor

46—49: Mt 7, 24—27.
1—10: Mt 8, 5—13.
2. A százados Heródes Antipász zsoldjában álló idegen nemzetiségü tiszt volt.

hallott Jézusról, azzal a kéréssel küldte hozzá a zsidók véneit, hogy jöjjön el és gyógyitsa meg szolgáját. 4 Azok elmentek Jézushoz és nagyon kérlelték: „Megérdemli, hogy megtedd neki, 5 mert szereti népünket és a zsinagógát is ő épitette." 6 Jézus elment velük. Mikor már nem messze voltak a háztól, a százados eléje küldte barátait ezzel az üzenettel: „Uram, ne fáradj. Nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj. 7 Ezért nem is tartottam magamat érdemesnek arra, hogy hozzád menjek. Szólj csak egy szót, és meggyógyul szolgám. 8 Jómagam, bár alárendelt ember vagyok, mégis ha azt mondom a hozzám beosztott katonának: Menj! — elmegy; és a másiknak: Jöjj ide! — hozzámjön; és szolgámnak: Tedd ezt! — megteszi." 9 Amikor Jézus ezt hallotta, elcsodálkozott. Megfordult és igy szólt a kisérő néphez: „(Bizony) mondom nektek, nem találtam ekkora hitet Izraelban! 10 A követek hazaérve egészségben találták a (beteg) szolgát.

A naimi ifju. 11 Ezután egy Naim nevü városba ment. Tanitványai és nagy néptömeg ment vele. 12 Mikor a város kapujához közeledett, halottat hoztak ki, egy anyának egyetlen fiát. Az anya özvegy volt. A városból sok nép kisérte. 13 Mikor az Ur meglátta, megesett rajta a szive és igy szólt hozzá: „Ne sirj!" 14 Aztán a koporsóhoz lépett és megérintette. Akik vitték, megálltak. Ő igy szólt: „Ifju, mondom neked, kelj föl!" 15 Erre a halott felült és beszélni kezdett. Ő pedig anyjára hagyta. 16 Félelem szállta meg mindnyájukat és áldani kezdték Istent: „Nagy próféta támadt köztünk, Isten meglátogatta népét!" 17 Hire elterjedt egész zsidóföldön és környékén mindenfelé.

Keresztelő szent János követsége. 18 Jánost minderről értesitették tanitványai. 19 Akkor magához hi-

11—17: **Naim** galileai városka Názárettől délkeletre. — A halottat lepelbe göngyölték és nyitott koporsóban vitték a temetés helyére.
18—35: Mt 11, 2—19. Lásd Mt 11, 3.4.5.6.11 jegyzet.

vatta két tanitványát és ezzel a kérdéssel küldte őket az Urhoz: „Te vagy-e az, akinek el kell jönnie, vagy mást várjunk?" 20 A férfiak hozzá érkezve igy szóltak: „Keresztelő János küldött és kérdezteti: Te vagy-e az, akinek el kell jönnie, vagy mást várjunk?" 21 Abban az órában sokakat gyógyitott meg betegségből, nyavalyából és a gonosz lelkektől, és sok vaknak adta vissza szemevilágát. 22 Ezt válaszolta tehát nekik: „Menjetek, jelentsétek Jánosnak, amit láttatok és hallottatok: Vakok látnak, sánták járnak, leprások megtisztulnak, süketek hallanak, halottak föltámadnak, a szegények pedig hallgatják az evangélium hirdetését. 23 Boldog, aki nem botránkozik meg bennem."

Jézus tanusága Jánosról. 24 Amikor János követei elmentek, beszélni kezdett a néphez Jánosról: „Miért mentetek ki a pusztába? Hogy széltől lengetett nádat lássatok? Vagy miért mentetek ki? Hogy puha ruhába öltözött embert lássatok? Aki drága ruhában jár és kényelmesen él, a királyi palotában lakik. 26 Miért mentetek hát ki? Hogy prófétát lássatok? Igenis, mondom nektek, prófétánál is nagyobbat. 27 Róla mondja ugyanis az Irás:

Nézd, követemet küldöm szined előtt,
Hogy elkészitse előtted az utat.

28 Mondom nektek: Asszonyok szülöttei között nincs nagyobb (próféta) mint (keresztelő) János. De, aki legkisebb a mennyek országában, nagyobb mint ő." 29 Az egész nép, amely hallgatta őt, még a vámosok is, igaznak ismerték el az Istent, mert fölvették János keresztségét. 30 Csak a farizeusok és a törvénytudók nem keresztelkedtek meg nála és ezzel meghiusitották magukban az Isten szándékát.

A nép vezetőinek konoksága. 31 (Az Ur igy folytatta:) „Kihez hasonlitsam e nemzedék fiait? Kihez

27. Mal. 3, 1.

hasonlitanak? 32 Hasonlitanak a piacon tanyázó gyermekekhez, akik igy kiáltoznak egymáshoz:

Furulyáztunk, de nem táncoltatok,
Siránkoztunk, de nem zokogtatok.

33 Eljött keresztelő János, kenyeret nem eszik, bort nem iszik, s azt mondjátok rá: Ördöge van. 34 Eljött az Emberfia, eszik-iszik, s azt mondjátok rá: Lám a falánk, borissza ember, a vámosok és bünösök barátja! 35 A Bölcseséget azonban igaznak ismerte el minden fia."

A bünös asszony. 36 Meghivta őt egy farizeus, hogy étkezzék nála. El is ment a farizeus házába és asztalhoz telepedett. 37 Élt abban a városban egy bünös asszony. Amikor megtudta, hogy ebéden van a farizeus házában, alabástrom edényben illatos olajat hozott, 38 sirva megállt hátul a lábánál, könnyeivel öntözni kezdte lábát és hajfürtjeivel megtörölte. Aztán megkente az illatos olajjal. 39 Ennek láttára a vendéglátó farizeus azt gondolta magában: „Ha próféta volna, (bizonyosan) tudná, ki és miféle ez, aki őt érinti: hiszen ez egy bünös asszony." 40 Jézus akkor hozzáfordult: „Simon, valami mondanivalóm van." „Beszélj, Mester", felelte az. 41 „Két adósa volt egy hitelezőnek, kezdte, egyik ötszáz dénárral tartozott, a másik ötvennel. 42 Mivel nem volt miből fizetniök, elengedte mind a kettőnek. Melyik fogja őt jobban szeretni?" 43 „Ugy gondolom az, akinek többet engedett el", felelte Simon. „Helyesen itéltél", válaszolta. 44 Aztán az asszonyra mutatva igy szólt Simonhoz: „Látod ezt az asszonyt? Házadba jöttem, de lábamra vizet nem adtál. Ez viszont könnyeivel öntözte és hajával törölte

37. A meg nem nevezett bünös asszony nem azonos Mária Magdolnával, akit Lukács később (8, 2) emlit. Nem azonositható betániai Máriával sem, aki nem Simon farizeus ebédjén Galileában, hanem hat nappal Jézus szenvedése előtt a judeai Betániában kente meg az Ur lábát.

38. A zsidók az asztalnál nem ültek, hanem vánkosokon feküdtek, sarutlan lábuk hátrafelé nyult. A bünös asszony tehát könnyen hozzáférhetett Jézus lábához.

meg lábamat. 45 Csókot nem adtál, ez meg, amióta bejött, szüntelen csókolgatja lábamat. 46 Olajjal nem kented meg fejemet, ez meg illatszerrel kente meg lábamat. 47 Azért azt mondom neked: Bocsánatot nyert sok büne, mert nagyon szeretett. Akinek keveset bocsátanak meg, kevésbbé szeret." 48 Aztán igy szólt az asszonyhoz: „Bocsánatot nyertek büneid." 49 Erre az asztaltársak összesugtak: „Kicsoda ez, hogy még a bünöket is megbocsátja?" 50 Ő azonban ismét az asszonyhoz fordult: „Hited megszabaditott téged. Menj békével."

8 Asszonyok Jézus kiséretében. Ezután bejárta a városokat és falvakat, prédikált és hirdette Isten országának evangéliumát. 2 Vele volt a tizenkettő és néhány asszony, akiket gonoszlelkektől és betegségekből gyógyitott meg: Mária, melléknevén Magdolna, akiből hét ördög ment ki, Johanna, Kuzának, Heródes intézőjének felesége, Zsuzsanna és sokan mások, akik vagyonukból gondoskodtak róla.

Példabeszéd a magvetőről. 4 Amikor egyszer a városokból kivonult nagy tömeg köréje gyült, ezt a példabeszédet mondta nekik: 5 „Kiment a magvető magot vetni. Amint vetett, némely szem az utfélre esett, eltaposták és az égi madarak fölcsipegették. 6 Némely meg köves helyre esett. Aligogy kikelt, elszáradt, mert nem volt nedvessége. 7 Némely pedig tövisek közé hullott. A tövisek fölnőttek vele együtt és elfojtották. 8 A többi jó földbe hullott, kikelt és százszoros termést hozott". E szavak után igy kiáltott: „Akinek füle van, hallja meg!"

---

47. A bünt az Isten iránt való szeretet bocsátja meg, a bünbocsánat viszont növeli a szeretetet.

50. Nem a puszta hit, hanem a szeretettel és bánattal párosult élő hit Isten Fiában.

2. **Magdolna** azaz Magdala galileai városkából. — Johanna Jézus sirjánál is ott volt (Lk 24, 10).

4—15: Mt 13, 1—23; Mk 4, 1—20. — Lásd Mt 13, 3 jegyzet.

A példabeszéd magyarázata. 9 Akkor megkérdezték tanitványai, mi a példabeszéd értelme. 10 Igy válaszolt: „Nektek jutott, hogy megértsétek Isten országának titkait, a többieknek csak példabeszédekben:

Nézzenek, de ne lássanak,
Halljanak, de ne értsenek.

11 A példabeszéd értel ne ez: A mag Isten igéje. 12 Az utfélre esők azok, akik hallgatják, de aztán jön az ördög és kiveszi a szivükbe hullott igét, hogy ne higgyenek és igy ne is üdvözüljenek. 13 A köves talajra hullottak azok, akik meghallgatják az igét, be is fogadják örömmel, de nem ver bennük gyökeret. Egy ideig hisznek, de a kisértés idején elpártolnak. 14 A tövisek közé esők azok, akik meghallgatják, de az élet gondjai, gazdagsága és élvezetei között fejlődésükben megakadnak és termést nem hoznak. 15 A jó földbe esők végül azok, akik meghallgatják az igét, jó és erényes szivvel meg is tartják és termést is hoznak állhatatosságban.

A példabeszéd célja. 16 Senki sem gyujt világot azért, hogy befödje, vagy ágy alá rejtse, hanem hogy tartóra tegye, s aki csak belép, lássa világát. 17 Semmi sincs elrejtve, ami nyilvánosságra ne jutna; titkon sem történik semmi, ami ki ne tudódnék és nyilvánvalóvá ne lenne. 18 Ügyeljetek tehát, hogyan hallgatjátok. Akinek ugyanis van, annak még adnak; akinek pedig nincs, attól még azt is elveszik, amit magáénak gondol."

Ki tartozik igazán Jézushoz. 19 Akkor odajött anyja és testvérei, de a tömeg miatt nem juthattak

10. Lásd Mt 13, 11 és 14 jegyzet.
16—18: Mk 4, 21—25; Mt 5, 15; 10, 26; 13, 12; 25, 29.
18. Aki már ismeri Isten országának titkait, belső készségével még jobban megismerheti, a rosszindulatuban azonban a csekély lelki tudás is kiapad.
19—21: Mt 12, 46—50; Mk 3, 21.31—35. Lásd Mt 12, 46 és 49—50 jegyzet.

hozzá. 20 Jelentették neki: „Anyád és testvéreid kinn állnak és látni akarnak." 21 Ő azonban igy válaszolt: „Anyám és testvéreim azok, akik Isten igéjét hallgatják és teljesitik."

A vihar lecsendesitése. 22 Egyik nap bárkába szállt tanitványaival. „Evezzünk át a tó tulsó partjára", mondta nekik. Elindultak. 23 Miközben eveztek, ő elaludt. Hirtelen heves vihar csapott le a tóra, a hullámok már-már elboritották őket, s életveszélyben forogtak. 24 Fölkeltették és igy kiáltottak: „Mester, Mester, elveszünk!" Jézus fölkelt, parancsolt a szélnek és a háborgó viznek. Minden elcsöndesedett és elnyugodott. 25 Akkor hozzájuk fordult: „Hol a ti hitetek?" Azok félelemmel és ámulattal eltelve mondogatták egymásnak: „Kicsoda ez, hogy még a szélnek és a viznek is parancsol és azok engedelmeskednek neki?"

A gerázai megszállott. 26 Átértek a gerázaiak földjére, mely Galileával átellenben fekszik. 27 Amint kilépett a szárazra, a város felől egy ördögtől megszállt férfi jött elébe. Már régóta nem viselt ruhát, s házban sem lakott, hanem sirboltokban. 28 Jézus láttára földre vetette magát és igy kiáltott: „Mi bajod van velem Jézus, a magasságbeli Isten Fia? Kérlek, ne gyötörj engem!" 29 Ráparancsolt ugyanis a tisztátalan lélekre, hogy menjen ki abból az emberből, mert már régóta hatalmában tartotta. Láncra verték és megbilincselték, de eltépte a kötelékeket. Az ördög a pusztába hajszolta. 30 Jézus tehát megkérdezte: „Mi a neved?" „Légió", felelte. Sok ördög tartotta ugyanis megszállva. 31 Azok kérték, hogy ne küldje őket a pokolba. 32 Nagy sertéskonda legelészett ott a hegyoldalban. Kérték, engedje meg, hogy azokba menjenek. Megengedte nekik. 33 Az ördögök erre kimentek az emberből és megszállták a sertéseket, mire a konda a

22—25: Mt 5, 18.23—27; Mk 4, 35—41.
26—39: Mt 8, 28—34; Mk 5, 1—20. Lásd Mk 5, 1.2.9.10 jegyzet.

meredekről a tóba rohant és belefult. 34 A történtek láttára a pásztorok elfutottak és hirülvitték a városba meg a tanyákra. 35 Az emberek kisereglettek, hogy lássák mi történt. Jézushoz érve ott találták az ördögöktől megszabaditott embert: felöltözve, ép ésszel ült Jézus lábainál. Erre félelem fogta el őket. 36 A szemtanuk elbeszélték nekik, hogyan gyógyult meg az ördögtől megszállt. 37 Geráza vidékének lakóssága ekkor kérte, hogy távozzék el, olyan nagy félelem fogta el őket. Bárkába szállt tehát, hogy visszatérjen. 38 A férfi, akiből az ördögök kimentek, kérte, hogy vele mehessen. 39 De Jézus elbocsátotta. „Térj haza, mondta neki, és beszéld el, milyen nagy dolgot müvelt veled az Isten." Ő el is ment és hirdette az egész városban, milyen nagy dolgot müvelt vele Jézus.

Jairus leánya. 40 Mikor Jézus visszaérkezett, a tömeg örömmel fogadta. Vártak rá mindnyájan. 41 Akkor jött egy Jairus nevü férfi, a zsinagóga feje, és Jézus lába elé borulva kérte, hogy menjen vele házába, 42 mert egyetlen, tizenkétéves, leánya halálán volt.

43 Utközben majdnem agyonnyomta a tömeg. Volt ott egy asszony, aki már tizenkét éve vérzésben szenvedett. Minden vagyonát orvosokra költötte, de egyik sem tudta meggyógyitani. 44 Hátulról hozzálépett és megérintette ruhája szegélyét. Abban a pillanatban elállt a vérzése. 45 „Ki érintett meg?" — kérdezte Jézus. Mindenki tagadta. Péter és társai megjegyezték: „Mester, a tömeg szorongat és lökdös (és te még azt kérdezed: Ki érintett meg?)" 46 De Jézus megismételte: „Valaki megérintett, mert éreztem, hogy erő áradt ki belőlem." 47 Mikor az asszony látta, hogy nem maradhat rejtve, remegve előjött, leborult előtte és az egész nép hallatára megvallotta, miért érintette meg őt és hogyan gyógyult meg abban a pil-

40—56: Mt 9, 18—26; Mk 5, 21—43.

lanatban. 48 „Leányom, mondta neki, hited meggyógyitott. Menj békével."

49 Még beszélt, mikor a zsinagóga előljárójának ezt a hirt hozták: „Leányod már meghalt. Ne fáraszd tovább a Mestert!" 50 Jézus azonban ennek hallatára is bátoritotta: „Ne félj, csak higgy! Megmenekül." 51 Mikor a házhoz ért, nem engedett be mást, csak Pétert, Jánost és Jakabot, továbbá a leány apját és anyját. 52 Sirt és jajgatott ott mindenki. „Ne sirjatok, szólt rájuk, nem halt meg (a leány), csak alszik." 53 Azok kinevették, mert tudták, hogy meghalt. 54 De ő megfogta kezét és rákiáltott: „Leány, kelj föl!" 55 Erre visszatért a lelke és rögtön fölkelt. Meghagyta, hogy adjanak neki enni. 56 Szülei nem tudtak hová lenni az ámulattól. De megparancsolta nekik, hogy senkinek se szóljanak a történtekről.

9 Az apostolok szétküldése. Összehivta a tizenkét apostolt, erőt és hatalmat adott nekik az ördögök fölött és a betegségek gyógyitására. 2 Aztán szétküldte őket, hogy hirdessék Isten országát és gyógyitsák meg a betegeket. 3 Meghagyta nekik: „Semmit se vigyetek az utra, se botot, se tarisznyát, se kenyeret, se pénzt. Két ruhátok se legyen. 4 Ha valahol betértek egy házba, maradjatok ott, amig tovább nem utaztok. 5 De ha nem fogadnak be, hagyjátok el a várost és a port is rázzátok le lábatokról vádképpen ellenük." 6 Azok utra keltek, bejárták a falvakat, hirdették mindenütt az evangéliumot és meggyógyitották a betegeket.

Heródes nyugtalansága. 7 Heródes, a negyedes fejedelem, hallott mindarról, ami történt és nyugtalanság fogta el. Némelyek azt mondták: 8 „János tá-

1—6: Mt 10, 1.7—14; Mk 6, 7—13.
5. Lásd Mt 10, 14 jegyzet.
7—8. Heródes nyugtalanságáról Mt 14, 1.2 és Mk 6, 14—16 is emlitést tesz.

madt föl halottaiból." Mások pedig: „Illés jelent meg." Ismét mások: „A régi próféták közül támadt föl valamelyik." [9] Heródes igy töprengett: „Jánosnak fejét vétettem. Ki lehet ez, akiről ilyeneket hallok?" És látni akarta őt.

A csodálatos kenyérszaporitás. [10] Az apostolok visszatértek és elbeszéltek neki mindent, amit csak tettek. Akkor elvonult velük (egy magányos helyre) Betszaida városa mellé, hogy egyedül legyenek. [11] De a nép megtudta és utána ment. Barátságosan fogadta őket, beszélt nekik Isten országáról és meggyógyitotta a gyógyulásra szorulókat. [12] A nap már hanyatlóban volt. Odament hozzá a tizenkettő: „Bocsásd el a népet, figyelmeztették, hogy elmehessenek a környékbeli falvakba és tanyákra, megszálljanak és ennivalót keressenek, mert itt elhagyott helyen vagyunk." [13] Ő azonban igy válaszolt: „Ti adjatok nekik enni." „Csak öt kenyerünk és két halunk van, felelték, el kellene mennünk, hogy élelmet vegyünk ennyi népnek." [14] Mintegy ötezer férfi volt ott. Akkor meghagyta tanitványainak: „Telepitsétek le őket csoportonkint ötvenével." [15] Ugy is tettek. Letelepedtek mindnyájan. [16] Ezután fogta az öt kenyeret és a két halat, föltekintett az égre és megáldotta azokat. Majd megtörte és tanitványainak adta, hogy osszák ki a népnek. [17] Miután mindnyájan ettek és jóllaktak, még tizenkét kosár kenyérmaradékot szedtek össze.

Péter vallomása. [18] Mikor egyszer egyedül imádkozott és csak tanitványai voltak vele, megkérdezte őket: „Kinek tartanak engem az emberek?" [19] Azok igy válaszoltak: „Van, aki Keresztelő Jánosnak; van, aki Illésnek; van, aki azt tartja, hogy a régi próféták közül támadt föl valaki." [20] Ő tovább kérdezte: „Hát

9. Keresztelő szent János kivégzését Mt 14, 3—12 és Mk 6, 17—29 mondja el.
10—17: Mt 14, 13—21; Mk 6, 30—44; Jn 6, 1—13.
18—21: Mt 16, 13—20; Mk 8, 27—30.

ti kinek tartotok engem?" (Simon) Péter válaszolt: „Az Isten Fölkentjének." [21] Erre ő szigoruan meghagyta nekik, hogy ezt senkinek el ne mondják.

Jézus megjövendöli szenvedését. [22] Aztán hozzáfüzte: „Az Emberfiának sokat kell szenvednie, a vének, főpapok és irástudók elvetik és megölik, de harmadnapra föltámad."

Jézus követése. [23] Máskor igy szólt a néphez: „Aki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye föl keresztjét mindennap és kövessen engem. [24] Aki meg akarja menteni életét, elveszíti azt, de aki elveszíti életét énérettem, megmenti azt. [25] Mit ér az embernek, ha az egész világot megnyeri is, de önmagát elveszíti, vagy magában kárt szenved. [26] Aki szégyel engem és az én szavaimat, azt az Emberfia is szégyelni, fogja, amikor majd eljön önmaga, Atyja és a szent angyalok dicsőségében. [27] Igazán mondom nektek: az ittállók közül néhányan nem halnak meg addig, amig meg nem látják Isten országát."

Urunk szineváltozása. [28] E szavai után mintegy nyolc napra kiválasztotta Pétert, Jánost és Jakabot és fölment velük a hegyre imádkozni. [29] Imádság közben arcának szine elváltozott, ruhája pedig fehéren ragyogott. [30] Egyszerre csak két férfi beszélgetett vele: Mózes és Illés. [31] Megdicsőülten jelentek meg és haláláról beszélgettek, amelynek Jeruzsálemben kellett bekövetkeznie. [32] Pétert és társait elnyomta az álom. Amikor fölébredtek, megpillantották dicsőségét és a mellette álló két férfit. [33] Ezek már távozóban voltak, amikor Péter igy szólt Jézushoz: „Mester, jó, hogy itt vagyunk! Hadd csináljunk három sátrat: neked egyet, Mózesnek egyet és Illésnek egyet." Nem tudta ugyan-

22. Mt 16, 21; Mk 8, 31.
23—27: Mt 16, 24—28; Mk 8, 34 — 9, 1.
24. Lásd Mt 10, 39 jegyzet.
27. Lásd Mt 16, 28 jegyzet.
28—36: Mt 17, 1—9; Mk 9, 2—9; 2 Pét. 1, 16—18.

is, mit mondjon. 34 Szavai közben felhő támadt és elboritotta őket. Nagyon féltek, amikor a felhőbe jutottak. 35 A felhőből szózat hallatszott: „Ez az én választott Fiam, őt hallgassátok!" 36 Miközben a szózat hangzott, Jézus ismét egyedül maradt. Ők azokban a napokban hallgattak és senkinek sem szóltak arról, amit láttak.

Az ördögtől megszállt fiu. 37 Mikor másnap lementek a hegyről, nagy tömeg jött eléjük. 38 Akkor egy férfi igy kiáltott a nép közül: „Mester, kérlek, tekints a fiamra, hiszen egyetlen gyermekem! 39 Időnkint gonoszlélek szállja meg és hirtelen fölkiált. Az földre sujtja, habozni kezd a szája. Csak nehezen hagyja el, miután agyonkinozta. 40 Kértem tanitványaidat, hogy üzzék ki, de nem tudták." 41 Jézus igy szólt: „Hitetlen és romlott nemzedék! Meddig maradjak még veletek? Meddig türjelek titeket? Hozd ide a fiut." 42 Miközben odament, az ördög ide-oda rángatta és a földhöz vágta. Jézus ráparancsolt a tisztátalan lélekre, meggyógyitotta a fiut és visszaadta atyjának. 43 Mindnyájan elámultak Isten nagyságán.

Jézus ismét megjövendöli szenvedését. Még mindnyájan ámulatban voltak a történtek miatt, amikor igy szólt tanitványaihoz: 44 „Vessétek jól szivetekbe e szavakat: Az Emberfiának emberek kezébe kell kerülnie." 45 De azok nem értették meg ezt a beszédet. Rejtve maradt előttük, és nem fogták föl értelmét. Mégsem merték őt megkérdezni a dologról.

A tanitványok versengése. 46 Fölmerült köztük a kérdés, ki a legnagyobb közöttük. 47 Mivel Jézus ismerte szivük érzéseit, odahivott egy gyermeket, magához vonta 48 és igy szólt hozzájuk: „Aki befogadja

37—42: Mt 17, 14—21; Mk 9, 14—29.
43—45: Mt 17, 22.23; Mk 9, 30—32.
45. Az apostolok nem értették, hogy a Messiás szenvedése hogyan egyeztethető össze uralmának megvalósításával.
46—50: Mt 18, 1—5; Mk 9, 33—41.

ezt a gyermeket az én nevemben, engem fogad be. Aki pedig engem befogad, azt fogadja be, aki küldött engem. Aki a legkisebb köztetek, az nagy igazán."

49 János vette át a szót: „Mester, mondta, láttunk valakit, aki ördögöt üzött a te nevedben. Megtiltottuk neki, mert nem követ téged mivelünk." 50 Jézus igy válaszolt: „Ne tiltsátok meg, mert aki nincs ellenetek, veletek van."

JÉZUS UTJA JERUZSÁLEM FELÉ.

Jézus követése és a tanitványok

A barátságtalan szamaritánusok. 51 Mikor közel voltak már müve beteljesedésének napjai, elhatározta, hogy Jeruzsálembe megy. 52 Követeket küldött maga előtt. Azok utközben betértek a szamaritánusok egyik falujába, hogy szállást készitsenek neki. 53 De nem fogadták be, mert zarándokuton volt Jeruzsálem felé. 54 Ennek láttára, tanitványai, Jakab és János, fölháborodtak: „Uram, hivjuk le rájuk az istennyilát, hogy föleméssze őket?" 55 De ő hozzájuk fordult és megfeddte őket. („Nem tudjátok, milyen lelkület van bennetek. 56 Az Emberfia nem azért jött, hogy lelkeket pusztitson, hanem hogy megmentsen.") Ezután más faluba mentek.

Jézus követésének feltételei. 57 Utközben valaki igy szólt hozzá: „Követlek téged, bárhova mégy." 58 Jézus azonban figyelmeztette: „A rókának oduja van, az ég madarának fészke, de az Emberfiának nincs hová lehajtsa a fejét."

59 Egy másikat fölszólitott: „Kövess engem." „Uram, felelte az, engedd meg, hadd temessem el

48. Lásd Máté 18, 3.4, ahol a szöveg világosabb.

52. **A szamaritánusok** a zsidókkal ellentétben Garizim hegyén tisztelték Istent, s ezért ellenszenvvel tekintettek a Jeruzsálembe zarándokló zsidókra.

57—62: Mt 8, 19—22.

58. Az **Emberfiáról,** lásd Mt 8, 20 jegyzet.

előbb atyámat." 60 „Hagyd a holtakra, hadd temessék halottaikat, mondta neki, te pedig menj, hirdesd Isten országát."

61 Egy harmadik ezt mondta: „Uram, követlek téged, de engedd meg, hogy előbb bucsut vegyek az otthoniaktól." 62 Jézus igy válaszolt: „Senki, aki kezét az ekeszarvára téve hátratekint, nem alkalmas Isten országára."

10 A hetvenkét tanitvány szétküldése. Ezután az Ur más hetvenkét tanitványt választott ki és kettenkint maga előtt küldte őket azokba a városokba és falvakba, ahová készült. 2 Igy szólt hozzájuk: „Az aratnivaló sok, de a munkás kevés. Kérjétek az aratás urát, küldjön munkásokat aratásába. 3 Menjetek! Ugy küldelek titeket, mint bárányokat a farkasok közé. 4 Ne hordjatok erszényt, se tarisznyát, se sarut. Utközben senkit se köszöntsetek. 5 Ha betértek egy házba, először is azt mondjátok: Békesség e háznak! 6 Ha békesség fia lakik ott, rászáll a ti békességtek, ha nem, visszaszáll rátok. 7 Maradjatok ugyanabban a házban és egyétek-igyátok, amijük van. Megérdemli a munkás a maga bérét. Ne járjatok házról-házra. 8 Ha betértek egy városba és ott befogadnak titeket, egyétek, amit elétek tesznek. 9 Gyógyitsátok meg az ottani betegeket és hirdessétek: Közel van hozzátok Isten országa. 10 Ha pedig betértek egy városba és ott nem fogadnak be titeket, menjetek ki az utcára és mondjátok: 11 Még a port is lerázzuk rátok, amely városotokban ránk tapadt, de tudjátok meg: Közel van Isten országa. 12 Mondom nektek: Szodomának könnyebb sorsa lesz azon a napon, mint annak a városnak.

60. A hivatás teljesitése sürgetőbb, mint az a szolgálat, amit az otthoniak különben is elvégeznek.

1—12: Jézus két alkalommal adott gyakorlati utasitást az apostoli munkára: először a tizenkét apostolnak (lásd Mt 10, 5—15; Mk 6, 7—13; Lk 9, 1—6), később, ebben a szakaszban, hetvenkét tanitványának.

4—7. Lásd Mk 6, 8—10 jegyzet.

11. Lásd Mt 10, 14 jegyzet.

A megátalkodott városok. 13 Jaj neked, Korozain! Jaj neked, Betszaida! Ha Tiruszban és Szidonban történtek volna a csodák, amelyek nálatok történtek, már régen szőrzsákban és hamuban tartottak volna bünbánatot. 14 Ezért Tirusznak és Szidonnak türhetőbb sorsa lesz az ítéleten, mint nektek. 15 És te Kafarnaum! Vajjon az égig emelkedel? A pokolba süllyedsz.

16 Aki titeket hallgat, engem hallgat. Aki titeket megvet, engem vet meg, aki pedig engem megvet, azt veti meg, aki küldött engem."

A tanitványok visszatérése. 17 A hetvenkét tanitvány nagy örömmel tért vissza: „Uram, mondták, a te nevedre még az ördögök is engedelmeskednek nekünk." 18 Ő igy válaszolt: „Láttam a sátánt: mint villám bukott le az égből. 19 Hatalmat adtam nektek, hogy kigyókon és skorpiókon járjatok, hatalmat adtam nektek minden ellenséges erő fölött: semmi sem fog ártani nektek. 20 Mégse annak örüljetek, hogy a gonoszlelkek engedelmeskednek nektek, hanem annak, hogy nevetek föl van jegyezve a mennyben."

Jézus hálaadása. 21 Abban az órában fölujjongott a Szentlélekben és igy szólt:

„Áldalak téged, Atyám, mennynek és földnek Ura,
Mert elrejtetted ezeket a bölcsek és okosak elől,
És a kisdedeknek jelentetted ki.
Igen Atyám, igy tetszett neked.
22 Mindent átadott nekem Atyám:
Senki más nem ismeri a Fiut, csak az Atya,
És az Atyát sem ismeri senki, csak a Fiu,
És az, akinek a Fiu ki akarja jelenteni."

13—16. Mt 11, 20—24.

18. Jézus képletesen fejezi ki a sátán hatalmának megsemmisülését, mely a tanitványok apostoli munkájának az eredménye.

21—24: Mt 11, 25—27; 13, 16.17.

21. Lásd Mt 11, 25.26 jegyzet.

23 Aztán külön a tanitványokhoz fordult és igy szólt: „Boldog a szem, mely látja, amit ti láttok. 24 Mondom nektek, sok próféta és király szerette volna látni, amit ti láttok, de nem látta, és hallani, amit ti hallotok, de nem hallotta."

Az irgalmas szamaritánus. 25 Akkor odalépett egy törvénytudó és próbára akarta tenni. „Mester, mondta, mit tegyek, hogy eljussak az örök életre?" 26 Ő megkérdezte: „Mit szab meg a törvény? Hogyan olvasod?" 27 Az igy válaszolt: „Szeresd Uradat, Istenedet teljes szivedből, teljes lelkedből, minden erődből és teljes elmédből; felebarátodat pedig, mint önmagadat." 28 „Helyesen feleltél, dicsérte meg, tégy igy és élni fogsz." 29 Ő azonban igazolni akarta magát és tovább kérdezte Jézust: „De ki az én felebarátom?"

30 Erre Jézus vette át a szót: „Egy ember lement Jeruzsálemből Jerikóba. Rablók kezére került, azok kifosztották, véresre verték és félholtan otthagyták. 31 Egy pap jött lefelé az uton, észrevette, de továbbment. 32 Később egy levita jött arra, meglátta, de ő is elment mellette. 33 Végül egy szamaritánusnak is arra vitt az utja. Mikor megpillantotta, megesett rajta a szive. 34 Odament hozzá, olajat és bort öntött sebeire és bekötözte azokat. Aztán föltette teherhordó állatára, szállásra vitte és gondját viselte. 35 Másnap reggel elővett két dénárt és a gazdának adta e szavakkal: Viseld gondját. Amivel többet költesz rá, megadom neked, amikor visszatérek. 36 — Mit gondolsz, e három közül melyik a felebarátja annak, aki a rablók

25—28: Mt 22, 35—40; Mk 12, 28—34.
27. Deut. 6, 5; Lev. 19, 18.
29. **Igazolni akarta magát,** hogy törvénytudó létére ilyen egyszerü és világos dolgot kérdez. — A **felebarát** fogalmát abban az időben a zsidókra és a mózesi törvényt megtartó pogányokra szükitették a törvénymagyarázók. Jézus ezt a helytelen fölfogást javitotta ki példabeszédében.
30. **Jerikó** Jeruzsálemtől északkeletre, a Jordán völgyében fekszik.
33. A **szamaritánusok** Szamaria tartomány lakói, akik a zsidó vallást csak részben fogadták el. A zsidók a pogányoknál is jobban megvetették őket.

kezére került?" 37 „Aki irgalmasságot cselekedett vele", felelte az. Jézus igy szólt hozzá: „Menj és tégy hasonlóképen."

Mária és Márta. 38 Utjuk közben betértek egy faluba, Egy Márta nevü asszony házába fogadta őt. 39 Ennek nővére, Mária, leült az Ur lábához és hallgatta szavait. 40 Márta ellenben sürgött-forgott a sok házi dologban. Egyszercsak megállt: „Uram, méltatlankodott, nem törődöl vele, hogy nővérem egyedül hagy szolgálni? Szólj neki, hogy segitsen." 41 Az Ur azonban igy felelt: „Márta, Márta! Sokmindennel törődöl, sokminden nyugtalanit. 42 Pedig csak egy a szükséges. Mária a jobbik részt választotta. Nem is veszti el soha."

11 Az Ur imádsága. Történt egyszer, hogy valahol éppen imádkozott. Mikor befejezte, egyik tanitványa kérte: „Uram, tanits minket imádkozni, mint ahogy János is tanitotta imádkozni tanitványait." 2 Erre igy szólt hozzájuk: „Mikor imádkoztok, ezt mondjátok:

Atyánk! Szenteltessék meg a te neved.
Jöjjön el a te országod.
3 Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma.
4 Bocsásd meg a mi vétkeinket,
Mert mi is megbocsátunk minden ellenünk vétkezőnek.
És ne vigy minket kisértésbe."

37. Minden segitségre szoruló embertárs felebarát, faji és osztálykülönbség nélkül.

38—42. A két nővér a keresztény lelkiirodalomban példaképe lett a szemlélődő és a tevékeny lelkiségnek.

41—42. Az Ur nem itéli el Márta tevékeny szeretetét, csak arra figyelmezteti, hogy az Istennel és a lélek üdvösségével törődni minden másnál fontosabb.

1—4: Mt 6, 9—13. Lukácsnál rövidített formában olvassuk a Miatyánkot. Jézus valószinüleg kétszer tanitotta: először a hegyi beszédben, s később nyilvános müködésének utolsó őszén. — A megszólitás a gyermek bizalmát fejezi ki. — Az első két (Máténá három) kérésben Isten dicsőségének és uralmának teljes megvalósulásáért, a következő háromban (Máténá négy) egyéni szükségleteinkért könyörgünk. Ez Isten fiainak valódi imádsága.

Az állhatatos imádság. 5 Aztán igy folytatta: „Mondjuk, hogy valamelyiteknek van egy barátja. Elmegy hozzá éjfélkor és azt mondja neki: Barátom, adj kölcsön három kenyeret. 6 Utról érkezett egy barátom és nincs mit elébe tegyek. 7 De az kiszól: Ne zavarj! Az ajtó már be van zárva, gyermekeim itt vannak a hálószobában. Nem kelhetek föl, hogy adjak neked. 8 (De az nem hagyja abba a kopogtatást.) Mondom nektek: Ha azért, mert barátja, nem is kelne föl, hogy kielégitse, alkalmatlankodása miatt mégis fölkel és odaadja, amire szüksége van.

Az imádság meghallgatása. 9 Mondom tehát nektek: Kérjetek és adnak nektek, keressetek és találtok, zörgessetek és ajtót nyitnak. 10 Mindaz, aki kér, kap, aki keres, talál és a zörgetőnek ajtó nyilik. 11 Ha pedig valakitől közületek kenyeret kér fia, talán követ ad neki? S ha halat kér, talán kigyót ad hal helyett? 12 Vagy ha tojást kér, talán skorpiót ad neki? 13 Ha tehát ti, bár rosszak vagytok, tudtok jót adni fiaitoknak, mennyivel inkább adja mennyei Atyátok a Szentlelket azoknak, akik kérik tőle.

Jézus válaszol a farizeusok vádaskodására. 14 Egy alkalommal kiüzött egy néma ördögöt. Amint az ördög kiment, a néma megszólalt, mire a nép csodálkozott. 15 De néhányan megjegyezték: „Belzebubnak, az ördögök fejedelmének, segitségével üzi ki az ördögöket." 16 Mások próbára akarták tenni és égi jelet követeltek tőle. 17 Ő azonban átlátva gondolataikon igy szólt hozzájuk: „Minden önmagában meghasonlott ország elpusztul és ház házra omlik. 18 Ha tehát a sátán önmagában meghasonlanék, hogyan állhatna fönn országa? Azt mondjátok, hogy Belzebubbal üzök

5—8. Jézus emberi módon szemlélteti, hogy állhatatosan kell imádkozni és nem szabad abbahagyni, még ha látszólag nem is hallgatja meg mindjárt az Uristen.
9—13: Mt 7, 7—11.
14—23: Mt 12, 22—30; Mk 3, 22—27.

ördögöt? 19 Ha én Belzebubbal üzök ördögöt, fiaitok kinek a segitségével teszik? Ezért ők lesznek a ti bíráitok. 20 De ha én Isten ujjával üzök ördögöt, akkor elérkezett hozzátok az Isten országa. 21 Amig az erős ember fegyveresen őrzi házát, biztonságban van a vagyona. 22 De ha egy erősebb megtámadja és legyőzi, elveszi fegyverzetét, amelyben bizott és a zsákmányt elosztja. 23 Aki nincs velem, ellenem van; aki nem gyüjt velem, szétszór.

Visszaesés a bünbe. 24 Mikor a tisztátalan lélek kimegy az emberből, puszta helyen jár és nyugalmat keres. Ha nem talál, azt mondja: Visszatérek házamba, ahonnan kijöttem. 25 Amikor odaér, kisöpörve és földiszitve találja. 26 Erre elmegy, hoz magával hét más lelket, magánál gonoszabbat. Bemennek és ott laknak. Annak az embernek sorsa pedig rosszabbra fordul, mint előbb volt."

Mária dicsérete. 27 Még beszélt, amikor egy asszony igy kiáltott a nép közül: „Boldog a méh, mely téged hordozott és az emlő, melyet szoptál." 28 Ő azonban hozzáfüzte: „Boldogabb, aki hallgatja és megőrzi Isten igéjét."

Jónás jele. 29 Amikor egyszer a nép köréje tódult, beszélni kezdett: „Ez a nemzedék gonosz nemzedék: Jelet kiván, de nem kap más jelet, mint Jónás prófétáét. 30 Amint ugyanis Jónás próféta jel volt a niniveiek számára, ugy lesz az Emberfia is jel e nemzedék számára. 31 Dél királynője megjelenik majd az itéleten e nemzedék férfiaival és elitéli azokat, mert a föld

19. Lásd Mt 12, 27 jegyzet.
24—26: Mt 12, 43—45.
26. Aki visszaesik a bünbe, mindinkább a gonosz lelkek hatalmába kerül.
27—28. Mária már azért is boldog, mert édesanyja az Üdvözitőnek, de még boldogabb, mert szent Fia tanitását lelkébe fogadta és életében teljesen megvalósitotta: ő Jézus legtökéletesebb tanitványa.
29—32: Mt 12, 38—42.
30. **Jónásról** lásd Mt 12, 40 jegyzet.

végső határáról is eljött, hogy meghallgassa a bölcs Salamont. De Salamonnál nagyobb van itt. 32 A ninivei férfiak megjelennek az ítéleten e nemzedékkel és elítélik azt, mert ők bünbánatot tartottak Jónás prédikációjára. De Jónásnál nagyobb van itt.

A belső világosság. 33 Senki sem gyujt világot azért, hogy elrejtse, vagy véka alá tegye, hanem a tartóra, hogy aki csak belép, lássa fényét. 34 Tested világa a szemed. Ha szemed ép, egész tested világos lesz, de ha hibás, tested is sötét lesz. 35 Vigyázz, hogy a világosság benned sötétség ne legyen! 36 Ha tested egészen világos és nincs benne semmi sötét, olyan világos lesz az egész, mintha a villám fénye világitaná meg.

Jaj nektek, farizeusok! 37 Alighogy befejezte beszédét, egy farizeus meghivta, hogy étkezzék nála. El is ment és asztalhoz ült. 38 Mikor a farizeus látta, hogy étkezés előtt nem mosdott meg, megütközött. 39 Az Ur azonban igy szólt hozzá: „Ti farizeusok, tisztán tartjátok ugyan a pohár és a tál külsejét, de belül teli vagytok rablással és gonoszsággal. 40 Esztelenek! Nem az alkotta a belsőt, aki a külsőt is alkotta? 41 Adjátok inkább alamizsnának, ami benne van, akkor tiszták lesztek egészen.

42 De jaj nektek, farizeusok! Tizedet adtok mentából, rutából és minden veteményből, de elhanyagoljátok az igazságosságot és az Isten szeretetét. Ezt meg kell tenni, azt nem szabad elhagyni.

43 Jaj nektek, farizeusok! Szeretitek a főhelyeket a zsinagógában, és a köszöntéseket nyilvános tereken. 44 Jaj nektek! Olyanok vagytok, mint a letaposott sirok: járnak fölöttük az emberek, a nélkül hogy tudnák."

33—36: Mt 5, 15; 6, 22.23.

34. Testi életünket szemünk irányitja, lelki életünket meggyőződésünk és szándékaink. Ha ezek helytelenek, tévedésbe és bünbe viszik az embert,

37—44: Mt 23, 13—26.

Jaj nektek, törvénytudók! 45 Erre egy törvénytudó méltatlankodni kezdett: „Mester, ha ilyeneket mondasz, minket is gyalázol." 46 De ő igy válaszolt: „Jaj nektek is, törvénytudók! Elviselhetetlen nehéz terhet róttok az emberekre, de magatok egy ujjal sem érintitek a terhet.

47 Jaj nektek! Siremlékeket épitettek a prófétáknak, atyáitok viszont megölték őket. 48 Ezzel magatok is megvalljátok, hogy egyetérttek atyáitok tetteivel. Azok megölték őket, ti pedig emléket állittok nekik. 49 Azért mondja Isten bölcsesége: Prófétákat és apostolokat küldök hozzájuk: némelyeket közülük megölnek, másokat üldözni fognak. — 50 E nemzedéknek számot kell adnia minden próféta véréről, melyet a világ kezdetétől, 51 Ábel vérétől, az oltár és a templom között megölt Zakariás véréig kiontottak. Igenis, mondom nektek, számot fog adni ez a nemzedék.

52 Jaj nektek, törvénytudók! Lefoglaltátok a tudás kulcsát, magatok nem mentek be, az odaigyekvőket pedig visszatartjátok."

53 Mikor abbahagyta, az irástudók és farizeusok nagy fölháborodásukban különféle kérdésekkel kezdték faggatni. 54 Azon fondorkodtak, hogy szavaiból ellessenek valamit, (amivel vádolhassák).

12 Ne féljetek az üldözéstől! Közben olyan nagy tömeg gyült köréje, hogy csaknem összetaposták egymást. De ő csak tanitványaihoz szólt: „Óvakodjatok a farizeusok kovászától, vagyis a képmutatástól. 2 Semmi sincs elrejtve, ami nyilvánosságra ne jutna, sem

45—54: Mt 23, 27—36.

47—48. Az irástudók külsőleg tisztelik a prófétákat, belsőleg azonban ragaszkodnak őseik lelkületéhez, akik megölték a prófétákat.

52. A törvénytudók elrejtették az emberek elől az üdvösségre vezető **tudás kulcsát,** vagyis kisajátitották maguknak a vallási ismereteket. Kicsinyes és külsőséges erkölcsi szabályaikkal elvették embertársaik kedvét Isten törvényének megtartásától.

1—3: Hasonló gondolatok találhatók Mt 16, 6; 10, 26.27; Mk 8, 15; 4, 22.

eltitkolva, ami ki ne tudódnék. 3 Amit sötétben mondtatok, elmondják majd fényes nappal, és amit szobában fülbe sugtatok, hirdetni fogják a háztetőről.

4 Mondom nektek, barátaimnak: Ne féljetek azoktól, akik megölik a testet, de aztán semmi egyebet sem tudnak tenni. 5 Megmondom én nektek, kitől féljetek: Attól féljetek, aki miután elvette az életet, elég hatalmas ahhoz, hogy a pokolba taszitson. Igenis, mondom nektek: Tőle féljetek! 6 Öt verebet ugye két fillérért adnak. De Isten egyről sem feledkezik meg közülük. 7 Nektek viszont minden szál hajatok számon van tartva. Ne féljetek tehát! Sokkal többet értek ti a verebeknél. 8 Mondom nektek: Mindazt, aki megvall engem az emberek előtt, az Emberfia is megvallja Isten angyalai előtt. 9 Aki pedig megtagad engem az emberek előtt, azt én is megtagadom Isten angyalai előtt. 10 Aki az Emberfia ellen szól, bocsánatot nyer, de aki a Szentlélek ellen káromkodik, nem nyer bocsánatot. 11 Mikor a zsinagógák, előljárók vagy hatóságok elé hurcolnak titeket, ne legyen rá gondotok, hogyan és mivel védekezzetek vagy mit mondjatok. 12 A Szentlélek abban az órában megtanitja nektek, mit kell mondanotok."

Őrizkedjetek a kapzsiságtól! 13 Akkor odaszólt hozzá valaki a nép közül: „Mester, szólj testvéremnek, ossza meg velem az örökséget." 14 De ő elutasitotta: „Ember, ki tett engem birává vagy végrehajtóvá köztetek? 15 Vigyázzatok, fordult a többiekhez, őrizkedjetek minden kapzsiságtól, mert nem a vagyonban való bővelkedéstől függ az ember élete."

4—9: Mt 10, 28—33.

10: Mt 12, 32; Mk 3, 28.29. — Aki nem hisz Jézus messiási küldetésében, még eljuthat a bünbocsánatra, de aki a Szentlélek kegyelmének szegül ellene, vagyis a fölismert Messiást utasitja el, mint a zsidóság vezetői, annak sorsa a megátalkodás, a bünbánat hiánya és a kárhozat.

11—12: Mt 10, 19.20.

14. A hagyatéki eljárást a jogszokás állapitotta meg. Jézus nem akart beavatkozni a kialakult örökösödési jogba.

16 Aztán ezt a példabeszédet füzte hozzá: „Egy
gazdag embernek bőséges termést hozott a földje.
17 Igy okoskodott: Mit tegyek? Nincs hová gyüjtsem
a termést. 18 Tudom már mit teszek: Lebontom csüreimet és nagyobbakat épitek, oda gyüjtöm a termést és
minden vagyonomat, 19 aztán elégedetten mondom:
Ember, van elég vagyonod, sok évre eltart. Nyugodjál meg végre, egyél-igyál, élvezd az életet. 20 De Isten
igy szól hozzá: Esztelen! Még az éjjel számon kérik
tőled lelkedet. Kié lesz mindaz, amit szereztél? 21 —
Igy jár az, aki kincset gyüjt magának, a helyett hogy
Istenben gazdagodnék."

Bizzatok a gondviselésben! 22 Aztán igy szólt
tanitványaihoz: „Ezért mondom nektek: Ne aggódjatok megélhetéstek miatt, hogy mit egyetek, sem testetek miatt, hogy mibe öltözzetek. 23 Az élet több az
eledelnél és a test több a ruhánál. 24 Nézzétek a hollókat, nem vetnek, nem aratnak, nincs éléskamrájuk,
sem csürük, Isten táplálja őket. Mennyivel többet
értek ti a madaraknál! 25 Ugyan melyiktek toldhatja
meg életkorát csak egy arasznyival is, ha aggodalmaskodik? 26 Ha tehát ilyen kicsiségre is képtelenek
vagytok, mit aggódtok a többi miatt? 27 Nézzétek a
liliomokat, mint növekednek! Nem szőnek, nem is
fonnak. Mégis azt mondom nektek, még Salamon sem
volt minden dicsőségében ugy felöltözve, mint egy
ezek közül. 28 Ha pedig a füvet, mely ma a mezőn
zöldel, de holnap a kemencébe kerül, Isten igy öltözteti, mennyivel inkább titeket, kicsinyhitüek. 29 Ne
kérdezzétek tehát, mit egyetek, vagy mit igyatok. Ne
nyugtalankodjatok! 30 Mindezt a pogányok keresik.
Tudja a ti Atyátok, hogy ezekre szükségtek van.

22—31: Mt 6, 25—33. — Jézus nem a tétlen csodavárást ajánlja, hanem év a mindennapi szükségletekkel kapcsolatos tulzott aggodalmaskodástól. Aki bizik a gondviselő Istenben, megőrzi lelke békéjét és a szükségesekben sem fog nélkülözést szenvedni.

31 Keressétek (először) inkább az ő országát (és annak igazságát) és ezeket (mind) megkapjátok.

Gyüjtsetek mennyei kincset! 32 Ne félj te kisded nyáj! Ugy tetszett Atyátoknak, hogy nektek adja az országot. 33 Adjátok el amitek van és osszátok ki alamizsnaként. Készitsetek magatoknak ki nem merülő erszényeket, kifogyhatatlan kincset a mennyben, ahol tolvaj hozzá nem fér és a moly meg nem rágja. 34 Ahol a kincsed, ott a szived is.

Az éber szolgák. 35 Legyen csipőtök felövezve és égő gyertya a kezetekben. 36 Hasonlitsatok azokhoz az emberekhez, akik urukat várják vissza a menyegzőről, hogy mihelyt megjön és zörget, azonnal ajtót nyissanak neki. 37 Boldogok azok a szolgák, kiket uruk érkezése ébren talál! Bizony mondom nektek: felövezi magát, asztalához ülteti és gondosan kiszolgálja őket. 38 Ha pedig a második, vagy a harmadik őrváltáskor jön: Boldogok azok (a szolgák), ha igy találja őket. 39 Gondoljátok meg: Ha tudná a házigazda, melyik órában jön a tolvaj, (bizonyára virrasztana) és nem engedné betörni házába. 40 Ti is álljatok készen, mert az Emberfia abban az órában jön, amikor nem is gondoljátok."

41 Péter erre megkérdezte: „Uram, nekünk mondod ezt a példabeszédet vagy mindenkinek?" 42 Az Ur igy felelt: „Mit gondoltok, ki a hü és okos kulcsár, akit ura a háznép fölé rendelt, hogy kiadja buzarészüket kellő időben? 43 Boldog az a szolga, ha visszatérő ura ebben a tevékenységben találja. 44 Igazán mondom nektek: minden vagyona fölé rendeli őt. 45 De ha az a szolga ezzel a gondolattal: Késlekedik még uram, verni kezdi a többi szolgát és szolgálót, eszik-iszik és részegeskedik, 46 megjön az ura azon a napon, amikor

32—34: Mt 6, 19—21.
35—48: Mt 24, 43—51.
35. A **felövezett ruha** a szolgálatkészségnek, az **égő gyertya** az éberségnek jelképe.

nem várja, s abban az órában, amikor nem is sejti. Kegyetlenül megbünteti és a hütlenek sorsára juttatja. 47 Az a szolga, aki ismeri ura akaratát és mégsem áll készen és nem tesz akarata szerint, sok verést kap. 48 Aki pedig nem ismeri, de büntetésre méltót tesz, kevesebb verést kap. Mindattól, akinek sokat adtak, sokat fognak követelni, és akire többet biztak, attól még többet fognak számonkérni.

Jézussal vagy Jézus ellen. 49 Azért jöttem, hogy tüzet gyujtsak a földön: mennyire szeretném, ha már föllobbanna! 50 Keresztséggel kell megkeresztelkednem: mennyire várom, hogy beteljesedjék! 51 Azt gondoljátok, azért jöttem, hogy békét hozzak a földre? Mondom nektek: Nem azt, hanem ellenkezést. 52 Ezentul, ha öten lesznek egy házban, megoszlanak egymás közt: három kettő ellen és kettő három ellen. 53 Szembeszáll az atya fiával és a fiu az atyjával, az anya leányával és a leány anyjával, az anyós menyével és a meny anyósával."

Az idők jele. 54 Aztán igy szólt a néphez: „Ha látjátok, hogy nyugaton felhő támad, mindjárt azt mondjátok: Zápor jön, s ugy is lesz. 55 Ha déli szél fuj, azt mondjátok: Hőség lesz, s megjön az is. 56 Képmutatók! A föld és az ég jeleiből tudtok következtetni, miért nem ismeritek föl a mostani időt? 57 Miért nem itélitek meg magatok, mi a valóság?

58 Mikor ellenfeleddel a hatóságokhoz mész, igyekezzél még az uton békességben megszabadulni tőle, hogy a biróhoz ne hurcoljon, a biró át ne adjon a

49—53: Mt 10, 34—36.

49—53: A **tüz** Isten szeretetének tüze, amelyet Jézus evangéliuma és megváltó kereszthalála lobbant lángra a világban. Az atyák szerint maga a Szentlélek. — A **keresztség** az Ur szenvedésének vérkeresztsége (lásd Mk 10, 38). — Az evangélium és a megváltás szembeállitja egymással a hivő és a hitetlen embereket (lásd Lk 2, 34—35).

51—53. Lásd Mt. 10, 34—36 jegyzet.

54—59: Mt 16, 1—4; 5, 25. 26.

56. A zsidóknak Ker. sz. János tanuságából és Jézus müködéséből föl kellett volna ismerniük, hogy elérkezett a messiási idő.

poroszlónak, és a poroszló tömlöcbe ne vessen. 59 Mondom neked, ki nem szabadulsz onnan, amig az utolsó fillért is le nem fizetted."

13 Intés a bünbánatra. Akkor néhányan hirt hoztak neki azokról a galileaiakról, akiknek áldozat bemutatása közben vérét ontotta Pilátus. 2 Ő ezt a megjegyzést füzte hozzá: „Azt gondoljátok, hogy ezek a galileaiak bünösebbek voltak a többi galileainál, hogy igy jártak? 3 Nem. De azt mondom nektek: Ha meg nem tértek, éppen ugy elvesztek mindnyájan. 4 Vagy azt gondoljátok, hogy az a tizennyolc, akire Siloéban rádőlt a torony és megölte őket, vétkesebbek voltak a többi Jeruzsálemben élő embernél? 5 Nem. De azt mondom nektek: Ha meg nem tértek, éppen ugy elvesztek mindnyájan."

A terméketlen fügefa. 6 Azután példabeszédet mondott nekik: „Valakinek fügefa volt a szőlejében. Elment és gyümölcsöt keresett rajta, de nem talált. 7 Erre igy szólt vincellérjéhez: Három esztendeje már, hogy idejárok és gyümölcsöt keresek ezen a fügefán, de nem találok. Vágd ki! Minek is foglalja el a földet? 8 Uram, felelte az, hagyd meg még az idén. Körülásom és megtrágyázom, 9 talán igy hoz majd gyümölcsöt. Ha nem, jövőre kivághatod."

Egy nyomorék asszony meggyógyitása. 10 Szombatonként az egyik zsinagógában tanitott. 11 Volt ott egy asszony, akit a betegség lelke már tizennyolc éve hatalmában tartott. Annyira meggörnyedt, hogy egyáltalán nem tudott fölegyenesedni. 12 Mikor Jézus meglátta, odahivta és igy szólt hozzá: „Asszony, meg-

2. A baleseteket a zsidók különleges bünök büntetésének tekintették (Jn 9, 2). Jézus nem foglalkozik részletesen a kérdéssel, csak arra figyelmeztet, hogy mások balsorsa inditson bünbánatra.

6—9. A példabeszéd egyrészt Istennek különösen a zsidó néppel szemben tanusitott türelmét, másrészt a bünbánat sürgősségét fejezi ki.

10—17. **A betegség lelke:** az asszonyt ördög szállta meg s tette nyomorékká. (Lásd alább 16. vers).

szabadultál betegségedtől." 13 Közben rátette kezét, az rögtön fölegyenesedett és áldotta Istent. 14 Erre a zsinagóga előljárója méltatlankodásában, hogy Jézus szombaton gyógyitott, e szavakkal fordult a néphez: „Hat nap van munkára rendelve, azokon keressetek gyógyulást, ne pedig szombaton." 15 „Képmutatók, fordult hozzá az Ur, nem oldja el mindegyiktek ökrét vagy szamarát a jászoltól szombaton is, hogy itatni vigye? 16 Ábrahám leányát viszont, akit immár tizennyolc éve megkötve tart a sátán, nem kellett föloldani kötelékétől szombaton?" 17 E szavakra ellenfelei mind megszégyenültek. A nép pedig örült mindannak, amit ilyen csodálatos módon tett.

Jézus tanitása Isten országáról.

Példabeszéd a mustármagról és a kovászról. 18 Aztán igy szólt: „Mihez hasonlit az Isten országa? Mihez is hasonlitsam? 19 Hasonlit a mustármaghoz, amelyet fog az ember és kertjébe vet. Az felnő és akkora fává lesz, hogy ágai közt fészket rakhatnak az ég madarai."

20 Majd tovább folytatta: „Mihez hasonlitsam az Isten országát? 21 Hasonlit a kovászhoz, amelyet fog az asszony és három véka lisztbe vegyit ugy, hogy az egész megkovászosodik."

A szük kapu. 22 Utban Jeruzsálem felé tanitott a városokban és a falvakban, ahol csak keresztül ment. 23 Valaki megkérdezte tőle: „Uram, kevesen vannak, akik üdvözülnek?" 24 Ő igy felelt: „Igyekezzetek bejutni a szük kapun, mert mondom nektek, sokan akarnak majd bemenni, de nem tudnak. 25 Mikor fölkel a

16. **Ábrahám** leánya, vagyis Isten választott népének tagja.

18—21: Mt 13, 31—33; Mk 4, 30—32. — A példabeszéd értelmét lásd Mt 15, 31—33 jegyzet.

22—30: Mt 7, 13.14.22.23; 25, 11.12.

23—24. Jézus a kiváncsiskodó kérdésre nem válaszol, hanem arra buzditja hallgatóit, hogy kövessék tanitását, amig messiási küldetésének kegyelmi ideje tart.

családatya és bezárja az ajtót, ti akkor kinnmaradtok és zörgetni kezditek az ajtót: Uram, nyisd ki! Erre ő azt feleli: Nem tudom honnan vagytok. [26] Mire ti bizonykodni kezdtek: Hiszen előtted ettünk és ittunk! A mi utcánkon tanitottál! [27] De ő megismétli: Nem tudom honnét vagytok! Távozzatok tőlem mind, ti gonosztevők! [28] Sirás lesz ott és fogak csikorgatása, amikor látjátok majd Ábrahámot, Izsákot, Jákobot és az összes prófétákat Isten országában, magatokat pedig kitaszitva onnan. [29] Jönnek majd napkeletről és napnyugatról és délről, és asztalhoz telepednek Isten országában. [30] Vannak tehát utolsók, akik elsők lesznek és elsők, akik utolsók lesznek.

Jézus és Heródes. [31] Még abban az órában jött néhány farizeus és figyelmeztette őt: „Menj, távozzál innét. Heródes meg akar ölni." [32] De ő igy felelt: „Menjetek, mondjátok meg annak a rókának: Nézd, ördögöt üzök és betegeket gyógyitok ma és holnap. Csak harmadnap leszek készen. [33] De ma, holnap és holnapután még tovább kell járnom utamat, mert nem veszhet el próféta Jeruzsálemen kivül.

Jaj neked, Jeruzsálem! [34] Jeruzsálem, Jeruzsálem! Te megölöd a prófétákat és megkövezed a hozzád küldötteket. Hányszor akartam egybegyüjteni fiaidat, mint ahogy a tyuk gyüjti szárnyai alá csibéit, de te nem akartad. [35] Meglátjátok, elhagyatott lesz házatok. Mondom nektek, nem láttok engem mindaddig, amig igy nem kiáltoztok: Áldott, ki az Ur nevében jön!"

25. A Vulgátában igy olvassuk: „Mikor bement a családatya."

26. A kizártak hiába hivatkoznak a Jézussal való külső kapcsolatukra: a zsidók arra, hogy honfitársai, a keresztények pedig arra, hogy az Egyház tagjai voltak.

30. A zsidók véleménye szerint **utolsók** a pogányok, **elsők** ők maguk. Jézus kijelenti, hogy a pogányok sok hitetlen és gögös zsidó helyét foglalják majd el Isten országában.

31. Heródes Antipászról, Galilea és Perea uralkodójáról van szó.

32—33. Jézus előbb elvégzi az Atyjától kiszabott időben föladatát, s csak aztán szenvedi el a próféták sorsát, a vértanuhalált Jeruzsálemben.

34—35. Mt 23, 37—39.

35 Lásd Mt **23, 38 jegyzet.**

14 **Egy vizkóros meggyógyitása.** (Jézus) szombaton egyik előkelő farizeus házába ment, hogy nála étkezzék. Az ott tartózkodók szemmel tartották. 2 Volt ott egy vizkóros ember. 3 Jézus megkérdezte a törvénytudókat és a farizeusokat: „Szabad szombaton gyógyitani vagy nem szabad?" 4 Azok hallgattak. Erre ő menten meggyógyitotta és elbocsátotta. 5 Aztán e szavakkal fordult hozzájuk: „Ha közületek valakinek fia vagy ökre gödörbe esik, nem huzza ki szombaton is?" 6 Azok nem tudtak mit felelni.

Példabeszéd a főhelyekről. 7 A meghivottaknak pedig példabeszédet mondott, mert észrevette, hogyan válogatják a főhelyeket. 8 „Mikor lakodalomba hivnak, mondta, ne ülj az első helyre, mert akadhat a meghivottak közt nálad előkelőbb ember is. 9 Aztán odajön az, aki meghivott titeket és fölszólit: Adj helyet ennek. Akkor szégyenszemre az utolsó helyet kellene elfoglalnod. 10 Ha meghivnak, menj inkább, telepedjél le az utolsó helyre. Akkor odajön majd, aki téged meghivott és azt mondja: Barátom, jöjj följebb! Igy becsületed lesz az egész asztaltársaság előtt. 11 Mindazt ugyanis, aki fölmagasztalja magát, megalázzák; aki pedig megalázza magát, azt fölmagasztalják."

Az igazi vendégbarátság. 12 Akkor a házigazdához fordult: „Mikor ebédet vagy vacsorát adsz, mondta, ne hivd meg barátaidat és testvéreidet, se rokonaidat és gazdag szomszédaidat. Különben ők is meghivnak és visszaadják neked. 13 Amikor lakomát adsz, hivd meg inkább a koldusokat, bénákat, sántákat és vakokat. 14 Boldog leszel, mert nem tudják viszonozni neked! De majd visszafizetik az igazak föltámadásakor."

12—14. Jézus a tökéletesebbet: az irgalmasság cselekedetét hangsulyozza, a nélkül hogy a kevésbbé tökéleteset rosszalná.

Példabeszéd az ünnepi lakomáról. 15 Ennek hallatára az asztaltársak egyike fölsóhajtott: „Boldog, aki asztalhoz ülhet Isten országában!" 16 Erre ő igy válaszolt: „Egy ember nagy lakomát rendezett. Sokakat meghivott. 17 Mikor eljött a lakoma ideje, elküldte szolgáját és azt üzente a meghivottaknak: Jöjjetek, (minden) el van már készitve. 18 De azok sorra mentegetőzni kezdtek. Az első azt üzente: Földet vettem, el kell mennem, hogy megnézzem. Kérlek, ments ki. 19 Egy másik azt mondta: Öt iga ökröt vettem, ki kell próbálnom. Kérlek, ments ki. 20 Ismét másik: Most nősültem, nem mehetek. 21 A szolga hazatért s jelentette mindezt urának. Erre a házigazda haragjában meghagyta szolgájának: Menj ki azonnal a város tereire es utcáira es hozd be ide a koldusokat, bénákat, vakokat és sántákat. 22 A szolga jelentette: Uram, parancsod teljesült, de még mindig van hely. 23 Az ur akkor ráparancsolt a szolgára: Menj ki az országutra és a sövények mentére, kényszerits be mindenkit, hogy megteljék a házam. 24 Mondom nektek: senki sem izleli meg lakomámat azok közül, akik hivatalosak voltak."

Jézus követése kereszthordozás. 25 Nagy tömeg kisérte. Hozzájuk fordult és igy szólt: 26 „Aki hozzám jön és nem gyülöli atyját és anyját, feleségét és gyermekeit, testvéreit és nővéreit, sőt önmagát is, nem lehet az én tanitványom. 27 Aki nem hordozza keresztjét és nem jön utánam, nem lehet tanitványom.

15—24: Hasonló példabeszédet mond Jézus Máténál (22, 1—14). — A **lakoma** a mennyei boldogság képe. A **meghivottak** a zsidók; mint választott népnek, először nekik kellett volna az Egyházba lépve az üdvösségre jutniuk. Az **utcáról behivottak** a pogányok.

26—27: Mt 10, 37.38.

26. **Gyülölni** héber kifejezés, jelentése: kevésbbé szeretni. A gyülölet, amit Jézus követel, nem mentesit a szülők szeretetéből fakadó kötelességektől. Az Ur azonban a testi kötelékek elszakitását is megköveteli, ha akadályoznak tanitásának követésében.

28 Aki tornyot akar épiteni közületek, nem ül le előbb és nem számitja ki a költségeket, hogy van-e amiből elkészitse? 29 Ha ugyanis alapot vetett és nem tudja befejezni, aki csak látja, kigunyolja: 30 Ez az ember épiteni kezdett, de nem tudta befejezni.

31 Micsoda király az, aki háboruba indul más király ellen és le nem ül előbb, hogy megfontolja; tizezerrel képes-e ellenségének huszezrével szembeszállni? 32 Különben mikor az még messze van, követséget küld hozzá és békét kér. 33 Igy mindaz közületek, aki le nem mond arról, amije csak van, nem lehet az én tanitványom.

34 A só hasznos. De ha a só izét veszti, ugyan mivel füszerezik? 35 Sem a földre, sem trágyának nem való. Kidobják. Akinek füle van, hallja meg."

15 Az elveszett bárány. Mindenféle vámos és bünös jött hozzá, hogy hallgassák. 2 A farizeusok és az irástudók zugolódtak e miatt. „Ez bünösökkel társalog és velük eszik", mondták.

3 Erre a következő példabeszédet mondta nekik: 4 „Ha valakinek közületek száz juha van és elveszt egyet, nem hagyja ott a kilencvenkilencet a pusztában, hogy az elveszett után menjen, amig meg nem találja? 5 Ha megtalálja, boldogan veszi vállára. 6 Hazatérve összehivja barátait és szomszédait és azt mondja nekik. Örüljetek velem, megtaláltam elveszett juhomat. 7 Mondom nektek: Éppen igy jobban örülnek a mennyben egy megtérő bünösnek, mint kilencvenkilenc igaznak, akinek nincs szüksége megtérésre.

Az elveszett drahma. 8 Ha pedig egy asszonynak tiz drahmája van és elveszt egy drahmát, nem gyujt-e

28—33. A toronyépitésről és a háboruba induló királyról szóló hasonlatával Jézus azt fejezi ki, hogy a tökéletességre való törekvés teljes lemondást követel. Tanitványainak ezt szüntelenül szem előtt kell tartaniuk, hogy vállalkozásuk eredménytelen ne legyen.

34—35. Lásd Mt 5, 13 jegyzet.

4—7: Mt 18, 12—14. Ez és a következő példabeszéd Isten irgalmasságát és szeretetét szemlélteti a megtérő bünös iránt.

világot, nem söpri-e ki házát s keresi szorgalmasan, amig meg nem találja? 9 Ha megtalálja, összehivja barátnőit és szomszédait és azt mondja nekik: örüljetek velem, megtaláltam elveszett drahmámat. 10 Mondom nektek: Éppen igy örülnek majd Isten angyalai egy megtérő bünösnek."

A tékozló fiu. 11 Aztán tovább folytatta: „Egy embernek két fia volt. 12 A fiatalabb igy szólt atyjához: Atyám, add ki az örökség nekem járó részét. Az elosztotta köztük vagyonát. 13 Néhány nap mulva a fiatalabb összeszedte mindenét, elköltözött messze vidékre és kicsapongó élettel eltékozolta vagyonát. 14 Miután mindenét elpazarolta, nagy éhinség ütött ki azon a vidéken, és szükölködni kezdett. 15 Fogta magát, beszegődött egy polgárhoz azon a vidéken. Az kiküldte tanyájára, hogy őrizze a sertéseket. 16 Szivesen megtöltötte volna gyomrát a sertések eledelével, de senkisem adott neki belőle. 17 Akkor magábaszállva igy bánkódott: Hány béres duskál ennivalóban atyám (házában), én pedig itt éhen veszek! 18 Fölkelek és atyámhoz megyek. Atyám, mondom neki, vétkeztem az ég ellen és te ellened! 19 Arra már nem vagyok méltó, hogy fiadnak nevezz, csak béreseid közé fogadj be. 20 Fölkerekedett tehát és visszament atyjához. Atyja már messziről meglátta őt és megesett rajta a szive. Eléje sietett, nyakába borult és megcsókolta. 21 Atyám, szólt a fiu, vétkeztem az ég ellen és te ellened! Már nem vagyok méltó arra, hogy fiadnak nevezz. 22 De atyja megparancsolta a szolgáknak: Vegyétek elő hamar a legdrágább köntöst és adjátok rá, huzzatok gyürüt az ujjára és sarut lábára. 23 Vezes-

11—32. Ez a szép példabeszéd egyrészt a bünbánó ember lelkivilágát, másrészt Isten végtelen irgalmát és szeretetét mutatja be páratlan kifejező erővel.

12. **Az örökség neki járó része** a zsidó örökösödési törvény szerint az atyai vagyon harmadrésze volt.

18. **Az ég ellen,** vagyis Isten ellen. A zsidók tiszteletből nem mondták ki az Isten nevét, helyette valamely körülirást használtak.

sétek elő a hizlalt borjut és öljétek le. Együnk és vigadjunk, 24 hiszen a fiam meghalt, de föltámadt, elveszett, de megkerült. Erre vigadozni kezdtek.

25 Idősebb fia kinn volt a mezőn. Hazafelé jövet hallotta a muzsikát és a táncot. 26 Hivta az egyik szolgát és megkérdezte mi történt. 27 Megjött az öcséd, felelte, s atyád leölette a hizlalt borjut, mert egészségben visszakerült. 28 Erre az megharagudott és nem akart bemenni. Kijött tehát atyja és kérlelni kezdte. 29 De az szemére vetette atyjának: Nézd, annyi esztendeje szolgálok már neked, soha meg nem szegtem parancsaidat, de te egyetlen gödölyét sem adtál nekem, hogy barátaimmal mulathattam volna. 30 Most pedig, hogy ez a te fiad, aki vagyonodat parázna nőkre tékozolta, megjött, leöletted a hizlalt borjut. 31 Fiam, válaszolta ő, te mindig velem vagy és mindenem a tiéd. 32 Illett, hogy vigadjunk és örvendezzünk, mert a te öcséd meghalt, de föltámadt, elveszett, de megkedült."

16 A hütlen intéző. Aztán tanitványaihoz fordult: „Egy gazdag embernek volt egy intézője. Bevádolták nála, hogy eltékozolja vagyonát. 2 Magához hivatta tehát és igy szólt hozzá: Mit hallok rólad? Adj számot a vagyonkezelésről. Nem maradhatsz tovább intézőm. 3 Az intéző igy gondolkodott: Mitévő legyek? Uram veszi tőlem az intézőséget. Kapálni nem tudok, koldulni szégyellek.4 Tudom már, mit tegyek, hogy befogadjanak házukba az emberek, mikor elmozdit az intézőségből. 5 — Egyenkint magához hivatta ura minden adósát. Az elsőtől megkérdezte: Mennyivel tartozol uramnak? 6 Száz korsó olajjal, felelte az. Vedd elő adósleveledet, mondta neki, ülj le hamar és irj ötvenet. 7 Aztán egy másiktól kérdezte: Hát te mennyivel tartozol? Száz mérő buzával, volt a válasz. Vedd

1—13. A példabeszéd értelme az, hogy a földi javakat lelki okossággal kell használni, hogy örök üdvösségre segitsék az embert.

elő adósleveledet, mondta neki, és irj nyolcvanat. 8 Az ur megdicsérte a hütlen intézőt, mert okosan cselekedett. Bizony a világ fiai okosabbak a maguk nemében a világosság fiainál. 9 Én is mondom nektek: Szerezzetek magatoknak barátokat a hamis mammonból, hogy amikor meghaltok, befogadjanak titeket az örök hajlékba.

10 Aki kicsiben hü, az hü a nagyban is; aki pedig hütlen a kicsiben, a nagyban is hütlen. 11 Ha tehát a hamis mammonban hüek nem voltatok, ki bizza rátok azt, ami igazi érték? 12 S ha a másében hüek nem voltatok, ki fogja odaadni nektek azt, ami a tiétek?

13 Egy szolga sem szolgálhat két urnak: vagy gyülöli az egyiket s a másikat szereti, vagy ragaszkodik az egyikhez s a másikat megveti. Nem szolgálhattok Istennek és a mammonnak."

A farizeusok képmutatása. 14 Hallották mindezt a kapzsi farizeusok és kicsufolták. 15 Ő azonban kijelentette: „Ti igaznak mondjátok magatokat az emberek előtt, de Isten ismeri sziveteket. Ami az emberek előtt kiváló, Isten előtt utálatos.

16 A törvény és a próféták Jánosig tartottak. Attól kezdve Isten országának örömhire terjed, és senki se jut be abba erőfeszités nélkül. 17 Ég és föld könnyebben mulnak el, mint hogy egy pont is elvesszen a törvényből. 18 Mindaz, aki elbocsátja feleségét és mást vesz el, házasságot tör; és aki férjétől elbocsátott nőt vesz el, szintén házasságot tör.

A dusgazdag és a koldus Lázár. 19 Volt egy gazdag ember. Biborba és patyolatba öltözködött és dusan

8. Nem az igazságtalanság, hanem az okosság részesül dicséretben. Amint a világ fiai céljaik elérésére okosan használják a földi javakat, Isten fiainak is igy kell tenniük örök üdvösségük érdekében.
11. Aki a földi javakat helytelenül, nem az Isten akarata szerint használja, arra nem lehet rábizni az igazi értéket, Isten kegyelmi ajándékait.
13. Lásd Mt 6, 24 jegyzet.
16. Lásd Mt 11, 12 jegyzet.
17. Lásd Mt 5, 17 és 18 jegyzet.
18. Lásd Mt 19, 9 jegyzet.

lakmározott mindennap. 20 Volt egy Lázár nevü koldus is, aki ott feküdt a kapuja előtt, fekélyekkel tele. 21 Szivesen jóllakott volna a gazdag asztaláról lehulló morzsákból is, (de senki sem adott neki). Csak a kutyák jöttek és nyalogatták sebeit. 22 Történt, hogy meghalt a koldus és az angyalok Ábrahám ölébe vitték. Meghalt a gazdag is és eltemették.

23 Mikor a pokolban, kinjai között, föltekintett, meglátta messziről Ábrahámot és az ölében Lázárt. 24 Atyám, Ábrahám, kiáltotta, könyörülj rajtam! Küldd el Lázárt, hogy ujja hegyét vizbe mártva hüsitse nyelvemet, mert gyötrődöm e lángban. 25 Fiam, felelte Ábrahám, jusson eszedbe, hogy neked jó dolgod volt az életben, Lázárnak pedig rossz. Ő tehát most itt vigasztalódik, te meg gyötrődöl. 26 Különben is köztünk és köztetek áthághatatlan mélység tátong, ugy hogy aki innen át akarna menni hozzátok, ne tudjon, sem az aki odaát van, ide át ne jöhessen. 27 Akkor legalább arra kérlek, atyám, kiáltotta ujra, küldd el őt atyai házamba. 28 Van még öt testvérem, világositsa fel őket, hogy ne jussanak ők is e gyötrelem helyére. 29 Ábrahám megjegyezte: Van Mózesük és prófétájuk, hallgassanak rájuk. 30 Ám az erősködött: Nem teszik, atyám, Ábrahám. De ha a holtak közül megy valaki hozzájuk, akkor megtérnek. 31 Ő azonban igy felelt: Ha Mózesre és a prófétákra nem hallgatnak, akkor, ha a holtak közül támad is föl valaki, annak sem fognak hinni."

17 Intelmek a tanitványokhoz. Aztán igy szólt tanitványaihoz: „Lehetetlen, hogy botrányok ne forduljanak elő, de jaj a botránkoztatónak! 2 Jobb volna,

22. A Vulgátában igy olvassuk: „Meghalt a gazdag is és a pokolba temették. Mikor kinjai közt fölemelte tekintetét."

26. A menny és pokol örökre el vannak különitve. Ezt fejezi ki képletesen az **áthághatatlan mélység.**

1—6: Mt 18, 6.7.15.21.22.; 17, 20; Mk 9, 42; 11, 23.

1. Lásd Mt 18, 6 jegyzet.

ha malomkövet kötnének a nyakára s a tengerbe dobnák, mint hogy egyet is bünre csábitson a kicsinyek közül. 3 Vigyázzatok magatokra!

Ha vétkezik ellened testvéred, fedd meg, de ha megbánja, bocsáss meg neki. 4 Ha napjában hétszer vétkezik ellened, de hétszer jön hozzád és azt mondja: Sajnálom, — bocsáss meg neki."

5 Az apostolok kérték az Urat: „Növeld bennünk a hitet". 6 Az Ur igy válaszolt: „Ha csak akkora hitetek lesz is, mint a mustármag, s azt mondjátok az eperfának: Szakadj ki tövestül és verj gyökeret a tengerben! — engedelmeskedni fog nektek.

Hasonlat a szolgáról. 7 Melyiktek mondja béresének, vagy bojtárjának, amikor hazatér a mezőről: Gyere ide tüstént, és ülj le. 8 Nem azt mondja-e inkább: Készits vacsorát! Gyürkőzz neki és szolgálj ki, amig eszem és iszom, aztán ehetsz-ihatsz magad is. 9 Talán megköszöni a szolgának, hogy megtette, amit parancsolt neki? 10 (Nem gondolnám). Igy ti is, miután megtettetek mindent, amire parancsot kaptatok, mondjátok: Haszontalan szolgák vagyunk, nem tettünk többet, mint ami kötelességünk."

A tiz leprás. 11 Amint Jeruzsálem felé tartott, átment Szamaria és Galilea határvidékén. 12 Mikor betért egy faluba, tiz leprás férfi jött feléje. 13 Megálltak és már messziről kiáltották: „Jézus, Mester, könyörülj rajtunk." 14 Rájuk tekintett és igy szólt: „Menjetek, mutassátok meg magatokat a papoknak." Amint odafelé mentek, megtisztultak, 15 de csak egy tért vissza közülük, amikor látta, hogy meggyógyult. Hangos szóval áldotta Istent 16 és lába elé borulva

4. **Hétszer,** Máténál (18, 22) hetvenszer hétszert olvasunk. Mindkettő azt jelenti, hogy igen sokszor: a megbocsátásnak ne legyen határa.
6. Lásd Mt 17, 20 jegyzet.
10. A kötelességteljesitésnek alázatossággal kell párosulnia.
14. Lásd Mt 8, 4 jegyzet.
15. A szamaritánusokról lásd Mt 10, 5 jegyzet.

hálálkodott. Ez szamaritánus volt. 17 Jézus megkérdezte: „Nem tizen tisztultak meg? Hol a többi kilenc? 18 Nem akadt más, aki visszajött volna, hogy hálát adjon Istennek, csak ez az idegen?" Azzal hozzáfordult: 19 „Kelj föl, menj! Hited meggyógyitott téged."

Isten országának eljövetele. 20 A farizeusok megkérdezték tőle, mikor jön el az Isten országa. Ezt válaszolta: „Isten országa nem jön el szembetünő módon. 21 Nem lehet azt mondani: Nézd, itt van vagy amott. Isten országa köztetek van." 22 Aztán tanitványaihoz fordult: „Jönnek napok, amikor az Emberfiának egyetlen napját is szivesen látnátok, de nem fogjátok látni. 23 Mondják majd nektek: Nézzétek, itt van vagy amott! Oda ne menjetek és ne kövessétek. 24 Mint ahogy a cikázó villám az ég egyik végétől a másikig villan, ugy jön el az Emberfia is azon a napon. 25 Előbb azonban sokat kell szenvednie és megvetésben kell részesülnie e nemzedéktől.

26 Mint ahogy Noé napjaiban történt, ugy lesz az Emberfiának napjaiban is: 27 Ettek-ittak, házasodtak és férjhez mentek mindaddig a napig, amig Noé be nem szállt a bárkába. Akkor jött a vizözön és elpusztitotta valamennyit. 28 Ugyanigy történt Lót napjaiban is: Ettek-ittak, adtak-vettek, ültettek és épitettek. 29 De azon a napon, mikor Lót elhagyta Szodomát, tüzes kénkő esett az égből és elpusztitotta valamennyit. 30 Ugyanigy lesz azon a napon, amikor az Emberfia megjelenik.

31 Aki azon a napon a háztetőn van, és holmija a házban, le ne jöjjön, hogy elvigye. Aki a mezőn van,

20—21. A zsidók azt hitték, hogy Isten országa feltünő külső jelekkel jön el. Ezzel szemben Jézus kijelenti, hogy Isten országa, vagyis a Szentlélek Isten uralma, az ő istenemberi személyében már a világon, az emberek között van, kibontakozása (az Egyházban) és beteljesedése (Jézus második eljövetelekor) azonban csak a megváltás müvének befejezése után történik.

22—37: Mt 24. 23—28: 37—41; Mk 13, 15—23.

23. Lásd Mt 24, 23 jegyzet.

24. Jézus másodszor nem titokban, hanem a villámláshoz hasonló nyilvánossággal és fénnyel fog eljönni.

ne térjen vissza. 32 Gondoljatok Lót feleségére! 33 Aki meg akarja menteni életét, elveszíti azt, aki pedig elveszíti, megmenti azt az életre. 34 Mondom nektek: Azon az éjjelen ketten lesznek egy ágyban, az egyiket fölveszik, a másikat otthagyják. 35 Két asszony együtt fog őrölni, egyiket fölveszik, a másikat otthagyják. Ketten lesznek a mezőn, egyiket fölveszik, a másikat otthagyják." 36 „Hol, Uram?" — kérdezték. 37 „Ahol hulla van, felelte, oda gyülnek a sasok."

18 Példabeszéd az igazságtalan bíróról. Egyszer példabeszédet mondott nekik arról, hogy szüntelen kell imádkozni, és nem szabad belefáradni. 2 „Egy városban, mondta, élt egy bíró. Istentől nem félt, embertől nem tartott. 3 Élt abban a városban egy özvegyasszony is. Elment hozzá és kérte: Tégy nekem igazságot ellenfelemmel szemben. 4 Az egy ideig nem akarta. Később azonban meggondolta: Noha Istent nem félem, embertől nem tartok, 5 mégis, mivel alkalmatlankodik ez az özvegy, igazságot teszek neki, hogy végül is nekem ne jöjjön és meg ne verjen."

6 Aztán hozzáfűzte az Úr: „Hallottátok mit mondott az igazságtalan bíró. 7 Vajjon Isten nem szolgáltat igazságot választottainak, akik éjjel-nappal hozzá kiáltanak? Talán sokáig fogja türni? 8 Mondom nektek: Hamarosan igazságot szolgáltat nekik. De amikor eljön az Emberfia, gondoljátok, talál hitet a földön?"

A farizeus és a vámos. 9 Az elbizakodottakhoz, akik magukat igaznak tartották és másokat megvetettek, ezt a példabeszédet intézte: 10 „Két ember fölment a templomba, hogy imádkozzék, egy farizeus és egy vámos. 11 A farizeus emelt fővel így imádkozott ma-

33. Lásd Mt 10, 39 jegyzet.
37. Lásd Mt 24, 28 jegyzet.
1. A **szüntelen imádság** lelkületünk, tetteink, egész életünk Istenre irányulása.
7. Ha már a gonosz bíró is meghallgatja állhatatos kérése miatt a panaszost, mennyivel inkább tesz így a jóságos mennyei Atya.
10. A **farizeusokról** és **vámosokról** lásd Mt 3, 7 és 9, 10 jegyzet.

gában: Hálát adok neked Isten, hogy nem vagyok olyan, mint a többi ember: rabló, gonosz, házasságtörő, mint ez a vámos is. 12 Hetenként kétszer böjtölök, tizedet adok mindenből, amim van. 13 A vámos pedig megállt hátul és szemét sem merte fölemelni az égre, hanem mellét verte e szavakkal: Istenem, légy irgalmas hozzám, bünöshöz. 14 Mondom nektek: Ez megigazulva ment haza, az nem. Mindazt, aki fölmagasztalja magát, megalázzák, aki pedig megalázza magát, azt fölmagasztalják."

Jézus és a gyermekek. 15 Akkor gyermekeket hoztak hozzá, hogy rájuk tegye kezét. Amint ezt a tanitványok meglátták, elutasitották őket. 16 Jézus azonban magához hivta a gyermekeket és igy szólt: „Hagyjátok, hadd jöjjenek hozzám a gyermekek és ne tiltsátok meg nekik, mert ilyeneké az Isten országa. 17 Bizony mondom nektek, aki Isten országát nem fogadja ugy, mint a gyermek, nem megy be oda."

A gazda ifju. 18 Egy előkelő ember megkérdezte tőle: „Jó Mester, mit kell tennem, hogy elnyerjem az örök életet?" 19 „Miért mondasz engem jónak?" — mondta Jézus. „Senki sem jó, csak egyedül Isten. 20 Ismered a parancsokat: Ne paráználkodjál, ne ölj, ne lopj, hamisan ne tanuskodjál, atyádat és anyádat tiszteld." 21 Ő kijelentette: „Ezt mind megtartottam gyermekkorom óta." 22 Ennek hallatára Jézus igy felelt: „Valami még hiányzik neked. Add el amid csak van, árát oszd ki a szegényeknek, igy kincsed lesz a mennyben. Aztán jöjj és kövess engem." 23 E szavakra az igen elszomorodott, mert nagyon gazdag volt.

A gazdagság veszélyei. 24 Mikor Jézus látta (hogy elszomorodott), igy folytatta: „Milyen nehezen jut be

15—17: Mt 19, 13—15; Mk 10, 13—16.
18—23: Mt 19, 16—22; Mk 10, 17—22.
19. Lásd Mk 10, 18 jegyzet.
22. Lásd Mt 19, 21 jegyzet.
24—26: Mt 19, 23—26; Mk 10, 23—27.

a gazdag Isten országába! 25 Könnyebb a tevének átmenni a tü fokán, mint a gazdagnak bejutni Isten országába." 26 Hallgatói erre megkérdezték: „Akkor hát ki üdvözülhet?" 27 Ő kijelentette: „Ami embernél lehetetlen, Istennél lehetséges."

Az önkéntes szegénység jutalma. 28 Akkor Péter vette át a szót: „Nézd, mi elhagytuk, amink (csak) volt és követtünk téged." 29 Jézus igy válaszolt: „Bizony mondom nektek: Senki sem hagyja el otthonát, feleségét, testvéreit, szüleit, gyermekeit Isten országáért, 30 a nélkül hogy sokkal többet ne kapna ezen a világon, a másvilágon pedig az örök életet."

JÉZUS MÜKÖDÉSE JUDEÁBAN ÉS JERUZSÁLEMBEN.

Jézus Jeruzsálemhez közeledik.

Jézus harmadszor jövendöli meg szenvedését. 31 Akkor félrevonta a tizenkettőt és igy szólt hozzájuk: „Most fölmegyünk Jeruzsálembe s ott beteljesedik minden, amit a próféták az Emberfiáról jövendöltek. 32 Kiszolgáltatják a pogányoknak, kigunyolják, bántalmazzák és leköpdösik. 33 Aztán megostorozzák és megölik, de harmadnapra föltámad." Ők azonban mitsem értettek ebből. 34 Ez a beszéd homályos volt előttük és nem értették, hogy mit akar vele mondani.

A jerikói vak. 35 Amikor Jerikóhoz közeledett, egy vak koldus ült az utfélen. 36 Amint hallotta, hogy sok ember vonul arra, megkérdezte, mi történik. 37 Mond-

25. Lásd Mt 19, 24 jegyzet.
28—30: Mt 19, 27—29; Mk 10, 28—30.
30. Földi javak helyett lelkieket kap, a tulvilágon pedig örök boldogságot.
31—34: Mt 20, 17—19; Mk 10, 32—34.
35—43: Mt 20, 29—34; Mk 10, 46—52.
35. Máté 20, 29 két vakot emlit. Lukács és Márk csak azt emlitik, aki Jézussal beszélt, és akit az első keresztények ismertek.

ták neki, hogy a názáreti Jézus megy arra. 38 Erre kiáltozni kezdett: „Jézus, Dávid fia, könyörülj rajtam!" 39 Az elvonulók csititották, hogy hallgasson, de ő annál jobban kiabált: „Dávid fia, könyörülj rajtam!" 40 Jézus megállt és szólt, hogy vezessék hozzá. Mikor odaért, megkérdezte: 41 „Mit akarsz tőlem?" „Uram, kérte, hogy lássak." 42 Jézus igy szólt hozzá: „Láss! Hited meggyógyitott téged." 43 Azonnal visszanyerte látását és Istent dicsérve követte őt. Ennek láttára a nép is áldotta Istent.

19 Zakeus, a vámos. Azután Jerikóhoz érkeztek és bevonultak. 2 Volt ott egy Zakeus nevü gazdag ember, a vámosok feje. 3 Szivesen látta volna Jézust szemtől-szembe, de a tömeg miatt nem láthatta, mert alacsony termetü volt. 4 Előre futott tehát és fölmászott egy vad figefára, hogy láthassa, mert arra kellett elmennie. 5 Mikor Jézus odaért, föltekintett és igy szólt: „Zakeus, szálli le hamar! Ma a te házadban kell megszállnom." 6 Ő sietve leszállt és boldogan fogadta. 7 Mindazok, akik ezt látták, zugolódni kezdtek, hogy bünös embernél száll meg. 8 Zakeus azonban odaállt az Ur elé és igy szólt: „Nézd, Uram, vagyonom felét a szegényeknek adom, s ha valakit megcsaltam valamivel, négyannyit adok helyette." 9 Jézus erre kijelentette: „Ma üdvösség köszöntött e házra, mert ő is Ábrahám fia. 10 Hiszen az Emberfia azért jött, hogy keresse és üdvözitse, ami elveszett."

Példabeszéd a minákról. 11 Mivel közel voltak már Jeruzsálemhez és azt hitték, hogy hamarosan megvalósul Isten országa, még egy példabeszédet mondott hallgatóinak. 12 „Egy előkelő ember, kezdte, ide-

39. Lásd Mt 20, 30 jegyzet.

2. A vámosokról lásd Mt 9, 10 jegyzet.

9. A bünbánó magatartás Ábrahám igazi fiává: a messiási üdvösség részesévé tesz.

11—28: Hasonló, de nem azonos példabeszédet mond Jézus Máténál (25, 14—30). — A példabeszéd értelméről lásd Mt 25, 14—30 jegyzet.

gen országba ment, hogy ott királyi méltóságot nyerjen, de aztán visszatérjen. 13 Előhivta tiz szolgáját és átadott nekik tiz minát: Kereskedjetek vele, mondta, amig visszatérek. 14 Polgártársai azonban gyülölték őt. Követséget küldtek hát utána és tiltakoztak: Nem akarjuk, hogy ez legyen a királyunk. 15 Amikor elnyerte a királyi méltóságot, mégis hazatért. Hivatta szolgáit, akiknek a pénzt adta, hogy megtudja, ki mennyit szerzett vele. 16 Előlépett az első és igy szólt: „Uram, minád tiz minát hozott. 17 Jól van, te derék szolga, mondta neki, mivel kevésben hü voltál, tiz város kormányzását bizom rád. 18 Jött a második és igy szólt: Uram, minád öt minát hozott. 19 Ennek azt mondta: Te öt várost kormányozzál. 20 Jött a harmadik és kijelentette: Uram, itt a minád. Elrejtettem zsebkendőmbe. 21 Féltem ugyanis tőled, mert szigoru ember vagy: elveszed, amit le nem tettél és learatod, amit nem vetettél. 22 Magad szájából itéllek meg, te haszontalan szolga, kiáltott rá. Tudtad, hogy szigoru ember vagyok: elveszem, amit le nem tettem és learatom, amit nem vetettem. 23 Miért nem adtad hát pénzemet a pénzváltónak, hogy megjövet kamatostul kaptam volna vissza? 24 Aztán a körülállókhoz fordult: Vegyétek el tőle a minát és adjátok annak, akinek tiz minája van. 25 Azok megjegyezték: Uram, hiszen már tiz minája van. 26 Mondom nektek: mindannak, akinek van, még adnak, hogy bővelkedjék; akinek pedig nincs, attól még azt is elveszik, amije van. — 27 Ellenségeimet pedig, akik nem akarták, hogy királyuk legyek, hozzátok ide, és öljétek meg szemem láttára."

28 E szavak után tovább folytatta utját Jeruzsálem felé.

13. A nagy **mina** értéke 0.68, a kis **minác** 0.34 kg. ezüst.

14. Jézus ezekkel a szavakkal valószinüleg egy történeti tényre céloz. Nagy Heródes halála után (Kr. u. 4) fia Arkelausz Rómába ment, hogy Augusztus császártól megkapja a királyi cimet. Távozása után a zsidók ötven főből álló követséget küldtek a császárhoz, hogy megakadályozzák a kinevezését, de nem sikerült: Arkelausz mint király tért vissza.

A szenvedés előtti napok.

Jézus bevonul Jeruzsálembe. 29 Mikor Betfage és Betánia közelében az Olajfák hegyéhez ért, elküldött két tanitványt ezzel a megbizatással: 30 „Menjetek a szemközti faluba. Amint beértek, találtok ott egy megkötött szamarat, amelyen ember még nem ült. Oldjátok el és hozzátok ide. 31 Ha valaki megkérdezi: Miért oldjátok el? — feleljétek: az Urnak szüksége van rá." 32 A küldöttek elmentek és mindent ugy találtak, ahogy mondta. 33 Mikor eloldották a szamarat, gazdája megkérdezte: „Miért oldjátok el a szamarat?" 34 „Az Urnak szüksége van rá", felelték. 35 Elvezették a szamarat Jézushoz, rátették ruhájukat és fölültették Jézust. 36 Vonulása közben leteritették ruháikat az utra. 37 Közel jártak már az Olajfák hegyének lejtőjéhez, amikor a nagy sereg tanitvány örömében áldani kezdte Istent azért a sok csodatettért, amelynek tanuja volt. 38 Nagy szóval kiáltották:

„Áldott legyen a király,
Ki az Ur nevében jön!
Békesség a mennyben,
Dicsőség a magasságban!"

39 A tömegből néhány farizeus igy szólt hozzá: „Mester, tiltsd meg ezt tanitványaidnak." 40 Mondom nektek, felelte, ha ezek elhallgatnak, a kövek fognak megszólalni."

Jaj neked, Jeruzsálem! 41 Mikor közelebb érve megpillantotta a várost, sirva fakadt. 42 Aztán igy szólt: „Bárcsak fölismerné te is legalább ezen a napon, ami békességedre szolgál. De sajnos, el van rejtve szemed elől! 43 Jönnek majd napok, amikor sáncokkal vesz körül ellenséged, bekerit és mindenfelől

29—40: Mt 21, 1—11; Jn 12, 12—19.
38. Ez az üdvözlet részben Zsolt. 117, 26-ból való.
43—44. Ez a jövendölés Jeruzsálem Kr. u. 70-ben történt pusztulásakor szószerint beteljesedett.

ostromol. 44 Elpusztitanak téged és gyermekeidet, akik benned laknak. Nem hagynak benned követ kövön, mert nem ismerted föl meglátogatásod idejét."

A templom megtisztitása. 45 Aztán bement a templomba és kiüzte azokat, akik ott kereskedtek. 46 „Irva van, kiáltotta: Az én házam imádság háza, ti pedig rablóbarlanggá tettétek."

47 Ott tanitott minden nap a templomban. A főpapok, az irástudók és a nép vezetői életére törtek, 48 de nem tudták módját ejteni, mert az egész nép feszült figyelemmel hallgatta.

20 Honnan van Jézus hatalma? Mikor egy nap a templomban tanitotta a népet és az evangéliumot hirdette, odaléptek hozzá a főpapok, az irástudók és a nép vénei és megkérdezték: 2 „Mondd meg, miféle hatalommal teszed ezeket? Ki adta neked a hatalmat ehhez?" 3 „Én is kérdezek tőletek valamit, válaszolta. 4 Mondjátok meg: János keresztsége a mennyből volt vagy az emberektől?" 5 Azok tanakodni kezdtek egymás közt: „Ha azt mondjuk: a mennyből volt, azt feleli: Hát akkor miért nem hittetek neki? 6 Ha pedig azt mondjuk: az emberektől, az egész nép megkövez, mert meg vannak győződve, hogy János próféta." 7 Ezért azt válaszolták, hogy nem tudják honnan volt. 8 Erre Jézus igy felelt: „Akkor én sem mondom meg, milyen hatalommal teszek igy."

Példabeszéd a gonosz szőlőmunkásokról. 9 Azután a következő példabeszédet mondotta a népnek: „Egy ember szőlőt ültetett. Bérbeadta szőlőmunkások-

44. **Meglátogatásod idejét,** t. i. a Messiás eljövetelét, a messiási üdvösség jelenlétét.

45—48: Mt 21, 12.13; Mk 11, 15—17. Szent János (2, 14—16) elmondja, hogy Jézus müködésének kezdetén is megtisztitotta a templomot.

46. Iz. 56, 7; Jer. 7, 11.

1—8: Mt 21, 23—27; Mk 11, 27—33.

9—19: Mt 21, 33—46; Mk 12, 1—12. — A példábeszéd értelmét lásd Mt 21, 33 jegyzet.

nak és hosszabb időre elutazott. 10 Mikor eljött az ideje, küldött egy szolgát a szőlőmunkásokhoz, hogy szolgáltassák be a szőlő termését. Ám a szőlőmunkások megverték és üres kézzel elkergették. 11 Küldött egy másik szolgát, azt is megverték és szitkozódva üres kézzel elkergették. 12 Küldött egy harmadikat, de azt is véresre verték és kidobták. 13 Akkor a szőlő ura így tanakodott magában: Mit tegyek? Elküldöm kedves fiamat, őt csak becsületben tartják. 14 A szőlőmunkások azonban a fiu láttára biztatták egymást: Itt az örökös! Öljük meg, és miénk lesz az öröksége. 15 Kidobták a szőlőből és megölték. Vajjon mit tesz erre a szőlő ura? 16 Elmegy, megöli a szőlőmunkásokat és a szőlőt másoknak adja bérbe." Ennek hallatára kifakadtak: „Isten mentsen ettől!" 17 Ő azonban végignézett rajtuk és így szólt: „Mit jelent akkor az Irás:

A kő, mit az épitők megvetettek,
Szegletkővé lett?

18 Aki e kőre esik, összezuzza magát, akire viszont rázuhan, azt szétmorzsolja."

19 Az irástudóknak és a főpapoknak az volt a szándékuk, hogy még abban az órában elfogják őt, de féltek a néptől. Megértették ugyanis, hogy róluk mondta a példabeszédet.

Szabad-e adót fizetni a császárnak? 20 Szemmel tartották ezért és cselvetőket küldtek hozzá. Ezek jószándékuaknak tettették magukat, hogy szaván foghassák és aztán kiszolgáltassák a helytartónak. 21 „Mester, mondták neki, tudjuk, igazmondó vagy és helyesen tanitasz. Az emberek személyére sem vagy tekintettel, hanem Isten utját az igazság szellemében tanitod. 22 Szabad-e adót fizetni a császárnak, vagy nem?" 23 Ő átlátva cselvetésükön így szólt: „(Mit ki-

17. Zsolt. 117, 22. — A **szegletkő** a Messiás.
18. Akinek nem üdvössége Krisztus, annak kárhozata (Lk 2, 34).
20—26: Mt 22, 15—22; Mk 12, 13—17. Lásd Mt 22, 17 és 21 jegyzet.

sértetek engem?) 24 Mutassatok egy dénárt. Kié ez a kép és a fölirás?" „A császáré", felelték. 25 Erre kijelentette: „Adjátok meg tehát a császárnak, ami a császáré, és Istennek, ami az Istené." 26 Igy egyetlen szavába sem tudtak belekötni, amit a nép előtt mondott, és feleletén meglepődve elhallgattak.

A föltámadás kérdése. 27 Akkor néhány szadduceus jött hozzá. Ezek azt tartják, hogy nincs föltámadás. 28 A következő kérdést intézték hozzá: „Mester, Mózes azt parancsolta nekünk: Ha valakinek meghal a testvére és asszonyt hagy maga után, de gyermeket nem, a testvér vegye el az özvegyet és támasszon utódot testvérének. 29 Volt hét testvér. Az első megnősült, aztán meghalt utód nélkül. 30 (Feleségét) elvette a második, (de az is utód nélkül halt meg), 31 aztán elvette a harmadik és ugyanigy mind a hét. Meghaltak, a nélkül hogy utódot hagytak volna hátra. 32 Utolsónak meghalt az asszony is. 33 A föltámadáskor tehát melyiküknek lesz a felesége? Hiszen mind a hétnek a felesége volt." 34 Jézus igy válaszolt: „A világ fiai nősülnek és férjhez mennek, 35 de akik méltók lesznek arra, hogy eljussanak a jövendő világba és a halálból való föltámadásra, nem nősülnek és nem mennek férjhez. 36 Hiszen meg sem halhatnak többé, mert hasonlók az angyalokhoz és, mivel a föltámadás fiai, az Isten fiai. 37 A halottak föltámadásáról Mózes is beszélt a csipkebokorról szóló részben, ahol az Urat Ábrahám Istenének, Izsák Istenének és Jákob Istenének nevezi. 38 Ő nem a holtak Istene, hanem az élőké, hiszen mindenki érte él." 39 Erre néhány irástudó megjegyezte: „Mester, helyesen feleltél." 40 Ezután nem mertek több kérdést intézni hozzá.

27—40: Mt 22, 23—33; Mk 12, 18—27.
27. A **szadduceusokról** lásd Mt 3, 7 jegyzet.
28. Deut. 25, 5.
29. Lásd Mt 22, 25 jegyzet.
37. Exod. 3, 6. — Lásd Mt 22, 32 jegyzet.

Dávid fia. 41 Akkor ő kérdezte meg: „Hogyan állithatják, hogy a Messiás Dávid fia? 42 Hiszen Dávid maga mondja a zsoltárok könyvében:

Mondá az Ur az én Uramnak:
Jobbom felől foglalj helyet,
43 Mig lábod alá zsámolyul alázom
Valamennyi ellenségedet.

44 Ha tehát Dávid Urának hivja őt, hogyan lehet az ő fia?"

Óvakodjatok az irástudóktól. 45 Az egész nép hallatára igy szólt tanitványaihoz: 46 „Óvakodjatok az irástudóktól, akik szivesen járnak hosszu köntösben és szeretik, ha nyilvános tereken köszöntik őket. Szivesen foglalják el az első székeket a zsinagógákban és a főhelyeket a lakomákon. 47 Föleszik az özvegyek házát és szinleg nagyokat imádkoznak. Ezért sulyosabb itélet vár rájuk."

21 A szegény asszony két fillérje. Aztán föltekintett és figyelte, hogyan dobják a gazdagok alamizsnájukat a templom perselyébe. 2 Észrevette, hogy egy szegény özvegyasszony két fillért dobott be. 3 Erre megjegyezte: „Bizony mondom nektek: Ez a szegény özvegy többet dobott be, mint bárki a többiek közül. 4 A többiek ugyanis abból adtak alamizsnát Istennek, amiben bővelkednek, ez azonban mindent odaadott, ami szegénységéből telt: egész megélhetését."

Jövendölés a világ végéről. 5 Amikor néhányan megjegyezték, hogy milyen szép kövekkel és fogadal-

41—44: Mt 22, 41—46; Mk 12, 35—37.
42. Zsolt. 109, 1.
44. A válasz egyszerü: a Messiás emberi természete szerint Dávid fia, isteni természete szerint azonban Ura Dávidnak.
45—47: Mt 23, 5—7; Mk 12, 38—40.
1—4: Mk 12, 41—44.
2. A **fillér** a görög szövegben: **lepton.**
3. Lásd Mk 12, 43.44 jegyzet.
5—19: Mt 24, 1—14; Mk 13, 1—13. A jövendöléshez lásd Mt 24, 2.3.4.14. jegyzet.

mi ajándékokkal van diszitve a templom, igy szólt:
6 „Jönnek napok, amikor mindabból, amit itt láttok, kő
kövön nem marad, mit le nem rombolnának." 7 Azok
megkérdezték: „Mester, mikor lesz mindez? S mi lesz
a jele annak, hogy ez beteljesül?" 8 Ő igy válaszolt:
„Vigyázzatok, hogy valaki félre ne vezessen titeket.
Sokan jönnek majd az én nevemben és azt mondják:
Én vagyok, és: Eljött az idő. Ne menjetek utánuk!
9 Amikor háboruról és lázadásokról hallotok, ne rémül-
dözzetek. Ennek előbb mind meg kell történnie, de
ezzel még nem lesz itt a vég." 10 Aztán igy folytatta:
„Nemzet nemzet ellen és ország ország ellen támad.
11 Nagy földrengés lesz itt is, ott is, éhinség és dög-
vész. Félelmetes tünemények és rendkivüli jelek tün-
nek föl az égen.

12 De mindezek előtt kezet emelnek rátok és ül-
dözni fognak titeket. Kiszolgáltatnak a zsinagógáknak
és börtönbe vetnek. Királyok és helytartók elé is hur-
colnak miattam. 13 Mindez alkalom lesz arra, hogy
tanuságot tegyetek. 14 Véssétek szivetekbe: ne törjétek
fejeteket előre, hogyan védekezzetek. 15 Én olyan
ékesszólást és bölcseséget adok nektek, amelynek egy
ellenfeletek sem tud ellenállni vagy ellentmondani.
16 Elárulnak szüleitek és testvéreitek, rokonaitok és
barátaitok, sőt lesznek, akiket meg is ölnek. 17 Miattam
mindenki gyülölni fog titeket. 18 De egy hajszál sem
vész el fejetekről. 19 Állhatatossággal fogjátok meg-
őrizni lelketeket.

Előképe: Jeruzsálem pusztulása. 20 Mikor pedig
azt látjátok, hogy Jeruzsálemet hadsereg veszi körül,
tudjátok meg, hogy elérkezett a pusztulása. 21 Akkor,
aki Judeában van, fusson a hegyekbe, aki a városban
van, költözzék ki és aki vidéken van, vissza ne térjen.

20—24: Mt 24, 15—28; Mk 13, 14—23. — Lásd Mt 24, 15.33 jegyzet.
24. Josephus Flavius egykoru zsidó történetiró szerint (Zsidó Háboru 6, 9.3) Kr. u. 70-ben Jeruzsálem ostrománál és pusztulásánál egy millió zsidó vesztette életét, kilencvenhét ezret pedig fogságba hurcoltak.

22 A bosszuállás napjai ezek, hogy beteljesedjék mindaz, amit az Irás mond. 23 Jaj a várandós és szoptató asszonyoknak azokban a napokban! Nagy gyötrelem lesz e földön és az itélet haragja e népen. 24 Lesznek, akik kardélen hullnak el, másokat rabságba hurcolnak a pogány népek közé. Jeruzsálemet pedig a pogányok fogják tiporni, amig be nem teljesedik az idejük.

Krisztus második eljövetele. 25 Jelek lesznek a napban, holdban és a csillagokban, a földön pedig kétségbeesett rettegés a népek között a tenger zugása és háborgása miatt. 26 Az emberek megdermednek annak szorongó várásában, ami az egész világra következik. A világmindenséget összetartó erők megrendülnek. 27 Akkor majd meglátják az Emberfiát amint eljön a felhőkben nagy hatalommal és dicsőséggel. 28 Amikor mindez beteljesül, tekintsetek föl és emeljétek föl fejeteket! Elérkezett a megváltástok."

Hasonlat a fügefáról. 29 Hasonlatot is mondott nekik: „Nézzétek a fügefát és a többi fákat. 30 Amikor látjátok, hogy már kihajtanak, tudjátok, hogy közel van a nyár. 31 E történtek láttára tudjátok meg, hogy közel van Isten országa. Bizony mondom nektek: 32 El nem mulik ez a nemzedék, amig mindez meg nem történik. 33 Ég és föld elmulik, de az én igéim el nem mulnak.

Virrasszatok! 34 Vigyázzatok magatokra, hogy el ne nehezedjék szivetek tobzódásban, részegségben és az evilági gondok között, hogy ne váratlanul lepjen meg titeket az a nap. 35 Mint a csapda, ugy fog lecsapni mindazokra, akik a föld szinén laknak. 36 Virrasszatok tehát szüntelenül és imádkozzatok; Igy lesztek méltók arra, hogy megmeneküljetek mindattól, ami következik és hogy megálljatok az Emberfia előtt."

25—33: Mt 24, 29—36; Mk 13, 24—32.
32. Jézusnak a tanitványok kérdésére (7. vers) adott válaszához lásd Mt 24, 34—36 jegyzet.
34—36: Mt 24, 42—51; Mk 13, 33—37; lásd Lk 12, 41—46.

37 Napközben a templomban tanitott, éjszakára azonban kiment az Olajfák hegyére és ott tartózkodott. 38 Kora reggel az egész nép a templomba tódult, hogy hallgassák.

JÉZUS SZENVEDÉSE, HALÁLA ÉS FÖLTÁMADÁSA.

Az utolsó vacsora.

22 **A főtanács határozata.** Közeledett a kovásztalan kenyér ünnepe, a husvét. 2 A főpapok és az irástudók keresték a módját, hogyan ölhetnék meg őt. Féltek ugyanis a néptől.

Judás eladja Mesterét. 3 Akkor a sátán megszállta karióti Judást, egyiket a tizenkettő közül. 4 Elment, hogy tárgyaljon a főpapokkal és az előljárókkal, hogyan szolgáltathatná ki nekik. 5 Azok örömmel fogadták és megigérték, hogy pénzt adnak neki. 6 Ő beleegyezett, és csak a kedvező alkalmat kereste, hogy a nép tudta nélkül kiszolgáltassa nekik.

A husvéti vacsora. 7 Eljött a kovásztalan kenyér napja, amikor meg szokták ölni a husvéti bárányt. 8 Jézus elküldte Pétert és Jánost ezzel a megbizatással: „Menjetek, készitsétek el a husvéti vacsorát, hogy elfogyaszthassuk." 9 „Hol készitsük el?" — kérdezték. 10 „Menjetek a városba, felelte, találkoztok ott egy vizeskorsót vivő emberrel. Menjetek utána abba a házba, ahová belép, 11 és mondjátok a házigazdának: A Mester kérdezteti: Hol az a terem, ahol tanitványaimmal elfogyaszthatom a husvéti vacsorát? 12 Ő mutatni fog nektek egy tágas, étkezésre berendezett termet, ott készitsétek el. 13 Ők elmentek és ugy talál-

1—2: Mt 26, 1—5; Mk 14, 1.2.
3—6: Mt 26, 14—16; Mk 14, 10.11.
7—18: Mt 26, 17—25; Mk 14, 12—21.
7. A **kovásztalán kenyér napjáról** lásd Mt 26, 17 jegyzet.

tak mindent, ahogy mondta. El is készitették a husvéti vacsorát.

14 Mikor eljött az ideje, asztalhoz ült tizenkét apostolával. 15 Igy szólt hozzájuk: „Vágyva vágytam arra, hogy elfogyasszam veletek ezt a husvéti vacsorát, mielőtt szenvedek. 16 Mondom nektek, soha többé nem eszem ezt, amig be nem teljesedik Isten országában." 17 Aztán fogta a kelyhet, hálát adott és igy szólt: „Vegyétek és osszátok el magatok közt. Mondom nektek: 18 Nem iszom a szőlő terméséből addig a napig, amig el nem jön Isten országa."

Az Eukarisztia alapitása. 19 Aztán kenyeret vett kezébe, hálát adott, megtörte és ezekkel a szavakkal adta nekik: „Ez az én testem, amelyet értetek adok. Ezt cselekedjétek emlékezetemre." 20 Ugyanigy vacsora után fogta a kelyhet és igy szólt: „Ez a kehely az uj szövetség az én véremben, amelyet értetek ontok. 21 De nézzétek, az áruló keze velem van az asztalon. 22 Az Emberfia ugyan elmegy, amint el van rendelve, de jaj annak az embernek, aki elárulja." 23 Erre kérdezgetni kezdték egymást, vajjon melyikük az, aki ezt megteszi.

A tanitványok vetélkedése. 24 Versengés is támadt köztük, hogy melyikük nagyobb. 25 Ő azonban igy szólt hozzájuk: „Az uralkodók zsarnokoskodnak népükön, s akik hatalmat gyakorolnak rajtuk, jótevőiknek hivatják magukat. 26 Köztetek ne igy legyen, hanem a legnagyobb legyen olyan, mint a legkisebb, és az előljáró olyan, mint a szolga. 27 Ki nagyobb: aki asztalnál ül, vagy aki fölszolgál? Ugye, az asztalnál

18. Lásd Mt 26, 29 jegyzet.

19—23: Mt 26, 26—29; Mk 14, 22—25; 1 Kor. 11, 23—25; Jn 13, 21—30.

19. Az átváltoztatás szavaihoz lásd Mt 26, 26—28 jegyzet. — Lukács kissé eltér Mátétól és Márktol, de lényegében ugyanazt mondja.

24. Hasonló esetekről lásd Mt 18, 1; 20, 21; Mk 9, 33.34; 10, 37; Lk 9, 46.

25—26: Mt 20, 25—27; Mk 10, 42—44.

25. A régi uralkodók szerették ezt a cimet: „az állam jótevője."

ülő? Én mégis ugy vagyok köztetek, mint a szolga. 28 Ti viszont kitarttok velem megpróbáltatásaimban. 29 Ezért nektek adom az országot, mint ahogy Atyám nekem adta, 30 hogy asztalomnál egyetek és igyatok országomban, és trónon ülve itéljétek Izrael tizenkét törzsét."

Imádság Péterért. 31 (Az Ur igy folytatta:) „Simon, Simon, a sátán kikért titeket, hogy megrostáljon, mint a buzát. 32 Én azonban imádkoztam érted, hogy meg ne fogyatkozzék a hited, hogy te egykor megtérve megerősitsd testvéreidet." 33 „Uram, tört ki az, készen vagyok, hogy börtönbe, sőt halálba menjek veled." 34 Ő azonban igy válaszolt: „Péter, mondom neked, mielőtt ma a kakas szól, háromszor fogod tagadni, hogy ismersz." 35 Aztán tovább beszélt hozzájuk: „Mikor erszény, tarisznya és saru nélkül küldtelek titeket, szenvedtetek-e hiányt valamiben?" 36 „Semmiben", felelték. „Most azonban, folytatta, akinek erszénye van, vigye magával, ugyanigy tarisznyáját is. Akinek nincs, adja el köntösét és vegyen kardot. 37 Mondom nektek: Meg kell valósulnia annak, amit az Irás mond: És a gonosztevők közé számitották. Sorsom ugyanis beteljesedik." 38 „Uram, kiáltották, nézd itt van két kard." Ő csak annyit mondott: „Elég."

Jézus szenvedése.

Jézus halálfélelme. 39 Ezután kiment és szokása szerint az Olajfák hegyére tartott. Tanitványai kö-

31—34: Mt 26, 31—35; Mk 14, 27—31; Jn 13, 36—38.

32. Az Ur imádságával megerősitette hitében Pétert. Ugyanugy kell Péternek, mint Krisztus helytartójának, megtérése után hitükben megerősitenie apostoltársait.

36. Jézus nem anyagi értelemben vett fegyverekre, hanem apostolokhoz illő szellemi fegyverekre gondol.

37. Iz 53, 12.

37. A tanitványok a kardot szószerint értették. Jézus félbeszakitja őket: most nincs ideje bővebb magyarázatra. A következő események majd megvilágitják szavainak értelmét.

39—46: Mt 26, 36—46; Mk 14, 32—42; Jn 18, 1.

vették. 40 Mikor odaért, igy szólt hozzájuk: „Imádkozzatok, hogy kisértésbe ne essetek." 41 Aztán mintegy kőhajitásnyira tovább ment és térdreborulva igy imádkozott: 42 „Atyám, ha lehetséges, vedd el tőlem ezt a kelyhet, de ne az én akaratom teljesedjék, hanem a tiéd." 43 Akkor megjelent egy angyal a mennyből és megerősitette. 44 Majd halálfélelem vett erőt rajta és még állhatatosabban imádkozott. Verejtéke, mint megannyi vércsepp hullott a földre. 45 Aztán abbahagyta imádságát és tanitványaihoz ment, de a szomoruságtól kimerülten, alva találta őket. 46 „Mit alusztok? — szólt rájuk, keljetek föl és imádkozzatok, hogy kisértésbe ne essetek!"

Jézust elfogják. 47 Még beszélt, amikor megjelent egy csapat. Judás vezette, egy a tizenkettő közül. Jézushoz lépett és megcsókolta. 48 Jézus erre megkérdezte: „Judás, csókkal árulod el az Emberfiát?" 49 Mikor tanitványai látták, hogy mi készül, igy kiáltottak: „Uram, vágjunk közéjük karddal?" 50 Egyikük máris rásujtott a főpap szolgájára és levágta jobb fülét. 51 „Hagyjátok abba", szólt rájuk Jézus. Aztán megérintette a fülét és meggyógyitotta. 52 Az ellene kivonuló főpapoknak, a templomőrség előljáróinak és a véneknek pedig ezt mnodta Jézus: „Mint valami rabló ellen, ugy vonultatok ki kardokkal és dorongokkal! 53 Naphosszat együtt voltam veletek a templomban, mégsem emeltetek rám kezet. De ez a ti órátok: a sötétség hatalmáé."

Péter tagadása. 54 Akkor elfogták és a főpap házába kisérték. Péter messziről követte. 55 Ott az udvar közepén tüzet raktak és körülülték. Péter is közéjük ült. 56 Egy cselédlány meglátta, hogy ott ül a tüznél,

42.— Lásd Mt 26, 39 jegyzet.
46. **Kisértésbe ne essetek**, vagyis hitetekben megrendülve el ne hagyjatok.
47—53: Mt 26, 47—56; Mk 14, 43—52; Jn 18, 2—11.
54—62: Mt 26, 69—75; Mk 14, 66—72; Jn 18, 15—18; 25—27.

szemügyre vette és megjegyezte: „Ez is vele volt." 57 De ő tagadta: „Asszony, nem ismerem őt". 58 Rövid-del ezután meglátta őt egy másik. „Te is közéjük tartozol", szólt rá. „Ember, tagadta Péter, nem tartozom közéjük." 59 Alig telt el egy óra, ismét bizonygatta valaki: „De bizony, ez is vele volt, hiszen galileai." 60 „Ember, tagadta Péter ujra, nem tudom mit beszélsz." Még beszélt, máris megszólalt a kakas. 61 Az Ur erre megfordult és rátekintett Péterre. Péter akkor visszaemlékezett hogyan mondta az Ur: „Mielőtt ma a kakas szól, háromszor fogsz megtagadni engem." 62 Kiment és keserves sirásra fakadt.

Jézus a főtanács előtt. 63 Az emberek, akik őrizték, csufot üztek belőle és bántalmazták. 64 Szemét bekötötték, (arculütötték) és igy gunyolták: „Találd el, ki ütött meg?" Aztán mindenféle szidalommal illették.

66 Amint megvirradt, összegyültek a nép vénei, a főpapok és az irástudók, és gyülekezetük elé állitották őt. „Ha te vagy a Messiás, szólitották föl, mondd meg nekünk". 67 Ő azonban igy felelt: „Ha állitom, nem hiszitek el. 68 Ha kérdezlek titeket, nem feleltek (és nem engedtek szabadon). 69 Mostantól fogva azonban az Emberfia a mindenható Isten jobbján fog ülni." 70 Erre egyhanguan közbevágtak: „Tehát te vagy az Isten fia?" „Én vagyok", felelte. 71 „Mi szükségünk van még tanukra, kiáltották, hiszen magunk hallottuk, saját szájából."

23 Jézus Pilátus előtt. Akkor fölkerekedett az egész gyülekezet és Pilátushoz kisérte őt. 2 Ott vádolni kezdték. „Azt tapasztaltuk, mondták, hogy ez félre-

59. A **galileai** ember jellegzetes kiejtése föltünt a fővárosban.
63—71: Mt 26, 57—68; Mk 14, 53—65; Jn 18, 19—24.
70. Lukács az arámnyelvü választ is pontosan leforditja: **Ti mondjátok,** vagyis jól mondjátok, és hozzáfüzi az értelmét: igenis **én vagyok.**
1—7: Mt 27, 2.11—14; Mk 15, 2—5; Jn 18, 28—38.
1. **A halálos itéletet a római helytartónak kellett jóváhagynia és végrehajtásáról is ő gondoskodott.**

vezeti népünket, megtiltja, hogy adót fizessünk a
császárnak és a Messiás-királynak mondja magát."
3 Pilátus megkérdezte tőle: „Te vagy a zsidók
királya?" „Én vagyok", felelte ő. 4 Pilátus erre kije-
lentette a főpapoknak és a népnek: „Semmi vétket
sem találok ebben az emberben." 5 De azok erősköd-
tek: „Tanításával fölizgatja a népet egész zsidóföldön,
Galileától kezdve idáig."

6 Ennek hallatára Pilátus megkérdezte, hogy
Galileából való-e. 7 Amikor megtudta, hogy Heródes
országából való, elküldte Heródeshez, aki azokban a
napokban éppen Jeruzsálemben tartózkodott.

Jézus Heródes előtt. 8 Jézus láttára Heródes igen
megörült. Már régóta szerette volna őt látni, mert
sokat hallott róla, és azt remélte, hogy valami csodát
tesz szemeláttára. 9 Hosszasan faggatta, de ő feleletre
sem méltatta. 10 Odajöttek a főpapok és az irástudók
is és szüntelenül vádolták. 11 Heródes akkor udvará-
val együtt gunyt üzött belőle, csufságból fehér ruhába
öltöztette, aztán visszaküldte Pilátushoz. 12 Aznap
Heródes és Pilátus jóbarátok lettek, előbb ugyanis
haragban voltak.

Jézus és Barabás. 13 Pilátus ismét összehivta a fő-
tanács tagjait és a népet, és igy szólt hozzájuk: 14 „Elém
vezettétek ezt az embert, mint a nép lázitóját. Jelen-
létetekben kihallgattam őt, de az ellene fölhozott vádak
közül egyben sem találtam vétkesnek. 15 Heródes
sem, mert visszaküldte őt hozzám. Láthatjátok tehát,
hogy semmit sem tett, amiért halálbüntetést érdemel-
ne. 16 Megfenyitem tehát és szabadon bocsátom."

17 Az ünnep napján szabadon kellett bocsátania
egy (foglyot). 18 Akkor az egész tömeg kiáltozni

3. **Én vagyok,** lásd Lk 22, 70 jegyzet.
7. Heródes Antipászról van szó. A husvéti ünnepre ő is Jeruzsálembe jött.
15. **Visszaküldte hozzám,** a Vulgátában igy olvassuk: „Hozzá küldtelek titeket."
17—25: Mt 27, 15—26; Mk 15, 6—15; Jn 18, 39.40.

kezdett: „Pusztuljon ez! Bocsásd szabadon Barabást." 19 Azt a városban történt fölkelés és gyilkosság miatt vetették börtönbe. 20 Pilátus ismét hozzájuk fordult, mert szabadon akarta bocsátani Jézust. 21 De azok egyre kiáltoztak: „Keresztre, keresztre vele!" 22 Harmadszor is megkérdezte: „De hát mi rosszat tett? Semmi vétket sem találok benne, amiért halálbüntetést érdemelne. Megfenyitem tehát és szabadon bocsátom." 23 De azok nem tágitottak és hangos kiáltozással követelték, hogy feszitse keresztre. Lármájuk egyre erősödött. 24 Pilátus erre ugy döntött, hogy eleget tesz követelésüknek. 25 Szabadon bocsátotta azt, aki lázadás, fölkelés és gyilkosság miatt volt börtönben, Jézust pedig kiszolgáltatta akaratuknak.

A keresztut. 26 Miközben elvezették, megállitottak egy bizonyos cirenei Simont, aki a mezőről jött, és rátették a keresztet, hogy vigye Jézus után. 27 Nagy tömeg követte, köztük asszonyok is, akik siránkoztak és jajgattak miatta. 28 Jézus ezekkel a szavakkal fordult hozzájuk: „Jeruzsálem leányai, ne miattam sirjatok, sirjatok inkább magatok és gyermekeitek miatt. 29 Jönnek majd napok, amikor azt fogják mondani: Boldogok a magtalanok és az asszonyok, akik nem szültek és nem szoptattak! 30 Akkor majd azt kiáltják a hegyeknek: Szakadjatok ránk! És a domboknak: Takarjatok el! 31 Ha igy tesznek a zöldelő fával, mi lesz a sorsa az elszáradtnak?"

32 Vittek vele két kivégzésre itélt gonosztevőt is.

Jézust keresztre feszitik. 33 Mikor arra a helyre értek, amelynek Koponyahely a neve, keresztre feszi-

26—32: Mt 27, 31—33; Mk 15, 20—22; Jn 19, 16.17.

26. **Cirenei Simonról** lásd Mt 27, 32 jegyzet és Mk 15, 21 jegyzet.

29. Jézus Jeruzsálem pusztulására céloz: akkor a gyermektelenség, amely a zsidó asszony szégyene volt, megkimél attól a gyötrelemtől, amelyet a gyermekek pusztulásának látványa okoz.

31. A **zöldelő** fa az igaznak (Jézus), az **elszáradt** a gonoszoknak (a zsidó nép) a jelképe.

33—43: Mt 27, 33—44; Mk 15, 22—32; Jn 19, 17—24.

33. Golgota volt a nép nyelvén annak a koponya alaku kősziklának a neve, amelyre a keresztet állitották.

tették. Ugyanigy a gonosztevőket is, az egyiket jobbról, a másikat balról. 34 Jézus akkor fölkiáltott: „Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják mit tesznek." Azok pedig sorshuzással megosztoztak ruháin.

35 A nép bámészkodva állt ott, a főtanács tagjai pedig gunyolódtak. „Másokat megszabaditott, mondták, szabaditsa meg most önmagát, ha ő a Messiás, az Isten kiválasztottja." 36 A katonák is gunyolták és elébe állva ecettel kinálták. 37 „Ha te vagy a zsidók királya, mondták, szabaditsd meg magadat." 38 Feje fölé egy görög, latin és héber nyelven irt táblát tettek: „Ez a zsidók királya."

39 Az egyik megfeszitett gonosztevő káromolta: „Nem te vagy a Messiás? Szabaditsd meg hát magadat és minket is." 40 A másik ellenben feddő szavakkal rászólt: „Nem félsz az Istentől, hiszen te magad is ugyanazt a büntetést szenveded? 41 Mi ugyan joggal szenvedjük tetteink méltó büntetését, de ez semmi rosszat sem tett." 42 Aztán hozzá fordult: „Jézus, emlékezzél meg rólam, amikor eljössz uralmaddal." 43 Erre ő igy felelt: „Bizony mondom neked: ma velem leszel a paradicsomban."

Jézus halála. 44 A hatodik óra táján sötétség támadt az egész földön. A kilencedik óráig tartott. 45 A nap elsötétedett és a templom függönye középen kettéhasadt. 46 Jézus akkor hangosan fölkiáltott: „Atyám, kezedbe ajánlom lelkemet." Ezekkel a szavakkal kilehelte a lelkét.

47 A történtek láttára a százados Istent magasztalva mondta: „Ez az ember valóban igaz volt." 48 Az

42. **Mikor eljössz uralmaddal:** a lator valószinüleg hallott Jézus tanitásáról és csodáiról, s a messiási ország megvalósulására gondol.

43. A **paradicsom** itt az u. n. pokol tornácát jelenti. Ez Jézus lelkének alászállásával mennyei boldogság helyévé vált.

44—49: Mt 27, 45—56; Mk 15, 33—41; Jn 19, 28—30.

44. A mi időnk szerint déltől délután háromig.

46. Jézus emberi lelkét adja vissza az Atyának.

egész tömeg, amely ott volt e jelenetnél és szemtanuja volt a történteknek, mellét verve ment haza. 49 Jézus ismerősei pedig, köztük az asszonyok is, akik Galileából kisérték el, távolabb állva szemlélték mindezt.

Jézust sirba helyezik. 50 Volt egy József nevü tanácsos, derék és igaz ember, 51 aki Arimateából, Judea egy városából származott, és maga is várta Isten országát. Ez nem értett egyet határozatukkal és eljárásukkal. 52 Bement Pilátushoz és elkérte Jézus testét. 53 Aztán levette, lepelbe takarta és egy sziklasirba helyezte, amelybe még senkit sem temettek. 54 Készület napja volt és már égtek a szombati fények. 55 Vele mentek a Galileából jött asszonyok is, hogy lássák a sirt, s hogy hogyan temetik el testét. 56 Hazatértükben illatszereket és illatos olajat vásároltak. A szombatot azonban a törvény szerint nyugalomban töltötték.

Jézus föltámadása és mennybemenetele.

24 Az asszonyok a sirnál. A hét első napján kora hajnalban kimentek a sirhoz és magukkal vitték az előkészitett illatszereket is. 2 A követ a sirtól elhengeritve találták. 3 Amikor beléptek, nem találták az Ur Jézus testét. 4 Még magukhoz sem tértek meglepetésükből, amikor ragyogó öltözetben két férfi állt mellettük. 5 Félelmükben földreszegezték tekintetüket, de azok megszólitották őket: „Mit keresitek az élőt a holtak közt? 6 Nincs itt, föltámadt. Jusson eszetekbe, mit mondott nektek, amikor még Galileában volt: 7 az

50—56: Mt 27, 57—62; Mk 15, 42—47; Jn 19, 38—42.

50. **Arimateai József** gazdag ember, a főtanács tagja, titokban Jézus tanitványa volt.

54. A **készület napja** péntek, amikor a másnapra szükséges munkát is el kellett végezni.

1—12: Mt 28, 1—8; Mk 16, 1—8; Jn 20, 1—18.

1. **A hét első napján:** vasárnap.

4. **Két férfi:** két angyal férfi alakban. — Lukács és János két angyalt emlit, Máté és Márk csak azt, aki az asszonyokkal beszélt.

Emberfiának, mondta, bünös emberek kezére kell kerülnie, keresztre feszitik, de harmadnapra föltámad." 8 Akkor eszükbe jutottak ezek a szavak. 9 Visszatérve a sirtól jelentették mindezt a tizenegynek és a többieknek. 10 Mária Magdolna, Johanna, Mária, Jakab anyja és még mások hozták ezt a hirt az apostoloknak. 11 De azok üres beszédnek tartották szavaikat és nem hittek nekik.

12 Péter azonban menten a sirhoz futott. Amikor behajolt, csak az ott heverő lepleket látta. Igen meglepődött a látványon és hazament.

Az emmauszi tanitványok. 13 Ketten közülük még aznap egy Emmausz nevü faluba mentek, amely Jeruzsálemtől hatvan stádiumnyira fekszik. 14 Közben beszélgettek mindarról, ami történt. 15 Miközben igy beszélgettek és tanakodtak, egyszercsak maga Jézus közeledett és csatlakozott hozzájuk. 16 De szemük el volt takarva, hogy föl ne ismerjék. Megszólitotta őket: 17 „Miről társalogtok itt az uton?" Erre szomoruan megálltak. 18 Egyikük, akit Kleofásnak hivtak, hozzáfordult: „Te vagy az egyetlen idegen Jeruzsálemben, aki nem tudja, mi történt ott ezekben a napokban?" 19 „Micsoda?" — kérdezte. „A názáreti Jézus esete, felelték, aki szóban és tettben nagyhatásu próféta volt Isten és az egész nép előtt. 20 Főpapjaink és előljáróink halálra itélték és keresztre feszitették. 21 Mi viszont azt reméltük, hogy ő fogja megváltani Izraelt. De ma már harmadnapja annak, hogy ez történt. 22 Igaz, hogy néhány közénk tartozó asszony

9. A **többieknek**, t. i. a többi tanitványnak.

13—35: Az emmauszi tanitványok történetét csak Lukács mondja el részletesen, Márk mindössze két versben emlékezik meg róluk (16, 12.13).

13. **Közülük:** a tanitványok közül. **Aznap**, a föltámadás napján. **Hatvan stádium** két-három óra járás.

16. Jézus isteni hatalmával elrejtette előlük igazi alakját.

17. **Erre szomoruan megálltak** helyett a Vulgátában folytatódik Jézus kérdése: „és miért vagytok oly szomoruak?"

19. Isten elismerte prófétai müködését, a nép pedig tanuja volt neki.

21. A tanitványok a korukbeli zsidó gondolkodás szerint azt hitték, hogy Jézus az idegen igától fogja megszabaditani a zsidó népet.

megzavart minket. 23 Hajnalban a sirnál voltak, de nem találták a testét. Azzal a hirrel tértek vissza, hogy angyalok jelentek meg nekik, akik azt állitották, hogy él. 24 Társaink közül néhányan a sirhoz mentek és ugy találtak mindent, ahogy az asszonyok mondták. Őt magát azonban nem látták." 25 Erre ő igy szólt: „Ti oktalanok, milyen nehezen hiszitek mindazt, amit a próféták jövendöltek! 26 Hát nem ezeket kellett elszenvednie a Messiásnak, hogy bemehessen dicsőségébe?" 27 Aztán Mózesen kezdve valamennyi prófétánál megmagyarázta, ami az Irásokban róla szól.

28 Közben odaértek a faluhoz, ahová tartottak. Ugy tett, mintha tovább akart volna menni. 29 De azok marasztalták: „Maradj velünk, kérték, mert esteledik és már lemenőben van a nap." Betért tehát, hogy velük maradjon. 30 Mikor asztalhoz ültek, kenyeret vett kezébe, megáldotta, megtörte és odanyujtotta nekik. 31 Erre megnyilt szemük és fölismerték. De ő eltünt előlük. 32 „Ugye lángolt a szivünk, mondták egymásnak, mikor utközben beszélt hozzánk és kifejtette az Irásokat?"

33 Még abban az órában utrakeltek és visszatértek Jeruzsálembe. Ott egybegyülve találták a tizenegyet és társaikat. 34 Azok ezzel fogadták őket: „Az Ur valóban föltámadt és megjelent Simonnak." 35 Erre ők is elbeszélték, ami az uton történt, és hogy hogyan ismerték föl a kenyértörésnél.

Jézus megjelenik az apostoloknak. 36 Miközben erről beszéltek, Jézus megjelent közöttük és igy szólt hozzájuk: „Békesség nektek! (Én vagyok, ne féljetek.)"

26. Isten örök akarata volt az, hogy a Messiás szenvedésével váltsa meg a világot.

27. **Az Irásokban,** vagyis az ószövetségi szentkönyvekben.

33. **A tizenegy:** az apostoli testület az áruló Judás nélkül.

35. Némelyek a **kenyértörés** kifejezést eukarisztikus értelemben magyarázzák. Lehetséges, hogy a tanitványok egyszerü étkezés közben ismertek rá Jézusra.

36—43: Jn 20, 19—23; Márk egy versben foglalja össze az eseményt (16, 14). Ez a megjelenés is a föltámadás napján történt.

37 Zavarukban és félelmükben azt hitték, hogy szellemet látnak. 38 De ő igy szólt hozzájuk: „Miért vagytok megzavarodva? S miért támad kétely szivetekben? 39 Nézzétek kezemet és lábamat! Én vagyok. Tapintsatok meg és lássátok! A szellemnek nincs husa és csontja, mint nekem." 40 E szavakra megmutatta nekik kezét és lábát. 41 De mivel örömükben még mindig nem hittek és még mindig a meglepetés hatása alatt álltak, megkérdezte tőlük: „Van itt valami ennivalótok?" 42 Adtak neki egy darab sült halat (és lépesmézet). 43 Fogta, szemük láttára evett belőle (és a maradékot odaadta nekik).

Bucsubeszéd. 44 Aztán igy szólt hozzájuk: „Ez az, amit mondtam nektek, amikor még veletek voltam: Be kell teljesülnie mindannak, amit Mózes törvényében, a prófétáknál és a zsoltárokban megjövendöltek rólam." 45 Akkor megnyitotta elméjüket, hogy megértsék az Irásokat. 46 Majd igy folytatta: „Meg volt tehát irva, hogy a Messiásnak szenvednie kell és harmadnapon halottaiból föl kell támadnia. 47 Nevében megtérést és bünbocsánatot kell hirdetni, Jeruzsálemtől kezdve, minden népnek. 48 Ti tanui vagytok ezeknek. 49 Én pedig elküldöm rátok Atyám megigért ajándékát. Maradjatok a városban, amig erő nem tölt el a magasságból titeket."

Jézus mennybemenetele. 50 Ezután kivezette őket Betánia közelébe és kezét fölemelve megáldotta őket. 51 Áldás közben eltávozott tőlük és fölment a mennybe. 52 Azok leborulva imádták. Aztán nagy örömmel visszatértek Jeruzsálembe. 53 Állandóan ott voltak a templomban, dicsérték és magasztalták Istent. (Amen.)

44—49. Jézus mégegyszer visszatekint földi életére, de aztán a jövőre irányitja az apostolok figyelmét: a világmisszió nagy munkájára, amelyet a Szentlélek segitségével el kell végezniük.

50—53: Mk 16, 19.20; Ap Csel. 1, 6—12.

50. **Betánia közelébe,** az Olajfák hegyének betániai felére.

53. **Állandóan,** t. i. napról-napra az imádság óráiban.

SZENT JÁNOS EVANGÉLIUMA.

A negyedik evangélium szerzője szent János, Zebedeusnak, a galileai halásznak és Szalóménak fia, és az idősebb Jakab apostolnak öccse. Anyja Jézus követői közé tartozott (Mt 27, 56; Mk 15, 40). János atyja mesterségét folytatta. Amikor Keresztelő szent János föllépett, tanitványa lett, de a Keresztelő tanuságtételének hatására Andrással együtt Jézushoz csatlakozott (Jn 1, 35—39). Később Jézus hivására mindenét elhagyta és végleg tanitványa lett. Az Ur a többi tizeneggyel apostolának választotta (Mt 10, 1—4; Mk 3, 13—19; Lk 6, 12—16). Az apostoli testületben Jézus Péter és Jakab mellett őt is különös bizalmával tüntette ki (Mt 17, 1; 26, 37; Lk 8, 51), az Ur szeretett tanitványa volt: az utolsó vacsorán mellette ült és szivére hajthatta a fejét (Jn 13, 23), a kereszt alatt pedig Jézus az ő gondjaira bizta Édesanyját (Jn 19, 25—27).

A Szentlélek eljövetele után Mária mennybevételéig Jeruzsálemben maradt, s ott a környéken és Szamariában apostolkodott (Ap. Csel. 3. 4. és 8. fejezet). Szent Pál Péterrel és Jakabbal az Egyház oszlopai közé sorolja (Gal. 2, 9). Később, valószinüleg szent Pál halála után, a kisázsiai Efezusban müködött. Ő nevelte a második apostolnemzedék több jelentős egyéniségét: Pápiász hierapoliszi, Polikárp szmirnai és Ignác antióhiai püspököt. Domiciánusz császár Patmosz szigetére számüzte. Ott részesült azokban a látomásokban, melyeket a Titkos Jelenések könyvében irt meg. Nerva uralkodása alatt visszatért Efezusba és száz éves lehetett már, amikor Trajánusz idejében meghalt. Ünnepét december 27-én tartjuk.

Sz. Ireneusz, az emlitett sz. Polikárp tanitványa szerint, az Apostol efezusi tartózkodása idején irta evangéliumát. Az a szándék vezette, hogy a Kisázsiában jelentkező téves tanitásokkal szemben a hivek lelkében megerősitse az igaz hitet. „Ezeket azért irtam, — mondja evangéliuma végén — hogy higgyétek: Jézus a Messiás, az Isten Fia, és hogy a hit által életetek legyen benne" (20, 31). Ez a szándék az egész irásmü során kifejezésre jut: az Ur jelentősebb csodáinak és beszédeinek leirásával mindig Isten egyszülött Fiának dicsőséges alakját állitja elénk, „akit kegyelem és igazság tölt be" (1, 14). E mellett természetesen törekvése az is, hogy az előző három evangelista, a szinoptikusok elbeszélését kiegészitse.

Sz. János evangéliuma sokban eltér a másik háromtól. Leginkább abban különböznek, hogy a szinoptikusok Jézus galileai tanitását és csodatetteit irják le részletesebben, János pedig a judeai és jeruzsálemi müködését. Azonkivül János evangéliuma olyan beszédeket tartalmaz, amelyeket Jézus tanitványainak vagy a müveltebb zsidóknak tartott*), ezért előadása ünnepi hangu, gondolatai — különösen, amelyek Isten Fia örök létezését, isteni küldetését és az Atyával való egylényegüségét fejtik ki, — sokkal nehezebbek. A szinoptikusok ezzel szemben inkább csak Jézus Isten országáról és annak valláserkölcsi követelményeiről szóló tanitását gyüjtötték össze. Ezek a tanitások az egyszerü néphez szóltak, ezért népiesek és könnyen érthetők.

Sz. János az első század kilencvenes éveinek elején irt, görög nyelven. Evangéliuma elé, Jézus

*) A Pápai Szentirás-bizottság 1907 május 29-én kelt döntésében kijelentette, hogy Jézusnak ezek a beszédei kétségtelenül hitelesek, nem az evangelista költötte őket. A bennük foglalt tanitást szószerint, s nem képletesen kell érteni. Az ezzel kapcsolatos tévedéseket az 1907 julius 4-én kelt Syllabus itélte el.

Istenfiuságának és megtestesülésének szent titkába elmélyedve, ihletett hangu bevezetést irt (1, 1—18). Teológiai mélységü irásának első része főkép a Jézus jeruzsálemi müködésével kapcsolatos eseményeket és tanitásokat mondja el (2—12 fejezet), második része az Ur szenvedésének és föltámadásának történetét (13—21 fejezet).

JÉZUS KRISZTUS EVANGÉLIUMA SZENT JÁNOS SZERINT.

Előszó.

1 Az isteni Ige.

Kezdetben volt az Ige,
És az Ige Istennél volt,
2 És Isten volt az Ige.
Ő volt kezdetben Istennél.
3 Minden ő általa lett,
És nélküle semmi sem lett,
Ami lett.
4 Benne élet volt,
És az élet volt az emberek világossága.
5 A világosság a sötétségben világit,
De a sötétség nem fogta föl.

1—18. Az Előszóban szent János az isteni élet titkába elmerülve, ihletett hangon kifejti Isten egyszülött Fiának az Atyával egylényegü isteni természetét, a világ teremtésében való közremüködését és megtestesülését. Isten Fiát **Logos**-nak, isteni Igének nevezi. Ez a kifejezés a görög filozófiában a „világszellemet" jelentette, az evangelista azonban az Ószövetség Bölcseségkönyvei és Jézus kinyilatkoztatása alapján uj, természetfölötti tartalommal tölti meg. Az isteni Ige Jézus Krisztusban személyesen lép a világba: ő az örök Atya kinyilatkoztatója és az emberiség megváltója.

1. **Az Ige Istennél volt:** mint önálló személy, de isteni természetében egylényegü az Atyával.

3—5. Az isteni Ige a világ teremtője, isteni **élete** az emberek szellemi és kegyelmi életének forrása. A **sötétség:** a tévelygő és bünös világ nem értette meg és nem fogadta be ezt az életadó **világosságot.**

A világ világossága.

6 Megjelent egy ember,
Akit Isten küldött.
János volt a neve.
7 Azért jött, hogy tanuságot tegyen,
Tanuságot a világosságról,
Hogy mindenki higgyen általa.
8 Nem ő volt a világosság,
Csak tanuságot kellett tennie a világosságról.
9 Az igazi világosság,
Mely minden embert megvilágosit,
A világba jött.
10 A világban volt,
A világ ő általa lett,
Mégsem ismerte föl őt a világ.
11 Tulajdonába jött,
De övéi nem fogadták be.
12 Mindannak azonban, aki befogadta,
Hatalmat adott, hogy Isten fiává legyen,
Annak, aki hisz őbenne.
13 Aki nem vérből,
Sem a test ösztönéből,
Sem a férfi akaratából,
Hanem Istenből született.

Az Ige megtestesülése.

14 Az Ige testté lett,
És közöttünk lakott.

6—8. Ezek a sorok kifejezően szemléltetik Keresztelő szent János küldetését.

9. Jánossal szemben, aki csak közvetitője volt az isteni világosságnak, az Ige minden lelki világosság forrása. — A Vulgáta szerint: „Az igazi világosság volt, amely megvilágosit minden világra jövő embert."

10—11. A megtestesült Ige saját teremtményeihez, tulajdon népe közé jött, de félreértés és elutasitás fogadta.

12—13. **Aki hisz őbenne**, ujjászületik Istenből, vagyis megigazul.

14. **Testté lett**: emberi természetet, valóságos emberi testet és lelket vett föl, s igy Istenemberré lett.

Láttuk dicsőségét,
Az Atya Egyszülöttének dicsőségét,
Akit kegyelem és igazság tölt be.
15 János tanuságot tesz róla és nyiltan megvallja:
„Őróla mondtam:
Aki utánam jön, nagyobb nálam,
Mert előbb volt, mint én."
16 Mindnyájan az ő teljességéből meritettünk,
Kegyelmet kegyelemre halmozva.
17 A törvényt Mózes által kaptuk,
A kegyelem és az igazság Jézus Krisztussal
valósult meg.
18 Istent sohasem látta senki.
Az egyszülött Isten,
Aki az Atya keblén nyugszik,
Ő nyilatkoztatta ki.

Jézus nyilvános müködésének kezdete.

Keresztelő szent János első tanusága. 19 János igy tett tanuságot: A zsidók papokat és levitákat küldtek hozzá Jeruzsálemből ezzel a kérdéssel: „Ki vagy te?" 20 Tagadás nélkül, nyiltan megvallotta: „Én nem vagyok a Messiás." 21 „Hát akkor? Talán Illés vagy?" — kérdezték.„Nem vagyok", felelte. „A Próféta vagy?" „Nem", felelte ismét. 22 Erre tovább faggatták: „Hát akkor ki vagy? Választ kell vinnünk azoknak, akik küldtek. Mit mondasz magadról?" 23 Igy felelt: „Én a pusztában kiáltónak szava vagyok. Egyengessétek az Ur utját, amint Izaiás próféta mondta."

24 A küldöttek a farizeusok közül voltak. 25 Tovább kérdezték: „Miért keresztelsz tehát, ha nem te vagy a Messiás, sem Illés, sem a Próféta?" 26 János

21. **A Próféta** a Messiás, akiről Mózes jövendölt ilyen értelemben (Deut. 18, 15).
23. Izaiás 40, 3. — Lásd Mt 3, 3; Mk 1, 3; Lk 3, 4.
26—27. Lásd Mt 3, 11 jegyzet.

megint megfelelt nekik: „Én csak vizzel keresztelek. De köztetek áll az, akit nem ismertek, 27 aki utánam jön (és nagyobb nálam.) Arra sem vagyok méltó, hogy saruszíját megoldjam."

28 Ez Betániában történt, a Jordánon tul, ahol János keresztelt.

Keresztelő szent János második tanusága. 29 Másnap látta, hogy Jézus közeledik feléje. Megszólalt: „Nézzétek, az Isten Báránya! Ő veszi el a világ bünét. 30 Ő az, akiről mondtam: Utánam jön egy férfi, aki nagyobb nálam, mert előbb volt, mint én. Én nem ismertem. 31 De azért jöttem, és azért keresztelek vizzel, hogy megismertessem Izraelben." 32 János aztán igy folytatta tanuságát: „Láttam a Lelket, amint galamb képében leszállt az égből és rajta maradt. 33 Én nem ismertem őt, de aki küldött, hogy vizzel keresszteljek, megmondta: Akire látod, hogy rászáll a Lélek és rajta marad, ő az, aki Szentlélekkel keresztel. 34 Én láttam és tanuskodom róla: Ő az Isten Fia."

János és András meghivása. 35 Másnap megint ott állt János két tanitványával. 36 Mikor látta, hogy Jézus közeledik, igy szólt: „Nézzétek, az Isten Báránya!" 37 Mihelyt a két tanitvány e szavakat hallotta, követte Jézust. 38 Jézus megfordult és látta, hogy követik. Megkérdezte őket: „Mit akartok?" Azok igy feleltek: „Rabbi — vagyis Mester — hol lakol?" 39 „Jöjjetek, nézzétek meg", válaszolta. Erre elmentek és megnézték, hol lakik. Aznap nála maradtak. Ez a tizedik óra körül történt.

---

28. Ez a **Betánia** nem a Jeruzsálem közelében fekvő helység, hanem átkelőhely a Jordánon. — **János keresztelése** lelki tisztulást jelképező vizbemerités volt (Mt 3, 6).

29. János az Üdvözitőt **Isten Bárányának** nevezi. Ez célzás Izaiás jövendölésére (53, 7), mely a népéért szenvedő Messiást áldozati bárányhoz hasonlitja.

32. Lásd Mt 3, 16; Mk 1, 10; Lk 3, 22.

39. **A tizedik óra** a mi időszámitásunk szerint délután négy óra (lásd Mt 20, 3 jegyzet). Szent János még öreg korában is meghatódva emlékszik vissza arra az időpontra, amikor először találkozott az Urral.

Péter meghivása. 40 A kettő közül egyik, aki
János szavára követte őt, András volt, Simon Péter
testvére. 41 Mihelyt találkozott testvérével, Simonnal,
elmondta neki: „Megtaláltuk a Messiást", vagyis a
Fölkentet, 42 és elvitte Jézushoz. Jézus rátekintett és
igy szólt hozzá: „Te Simon vagy, János fia, Péter —
vagyis Szikla — lesz a neved."

Fülöp és Nátánáel meghivása. 43 Másnap, mikor
Galileába akart menni, találkozott Fülöppel. „Kövess
engem", mondta neki Jézus. 44 Fülöp Betszaidából
származott, András és Péter városából. 45 Fülöp ta-
lálkozott Nátánáellel és közölte vele: „Megtaláltuk
azt, akiről Mózes törvényében és a prófétáknál szó
van: a názáreti Jézust, József fiát." 46 „Jöhet valami jó
Názáretből?" — kérdezte Nátánáel. „Jöjj, nézd
meg", felelte Fülöp. 47 Mikor Jézus látta, hogy Nátá-
náel közeledik hozzá, igy szólt: „Nézzétek, ez egy
igaz izraelita! Nincs benne kétszinüség?" 48 „Honnan
ismersz engem?" kérdezte Nátánáel. Jézus igy felelt:
„Még mielőtt Fülöp hivott volna, láttalak a fügefa
alatt." 49 Nátánáel erre elismerte: „Rabbi, te vagy az
Isten Fia! Te vagy Izrael királya!" 50 Jézus igy szólt:
„Azért hiszel, mert azt mondtam: Láttalak a fügefa
alatt. Nagyobb dolgokat fogsz látni ennél." 51 Aztán
tovább folytatta: „Bizony, bizony mondom nektek:
látni fogjátok, hogy megnyilik az ég és Isten angyalai
föl-alászállnak az Emberfia előtt."

41. A **Messiás** héber szó, görögül Krisztus, Isten Fölkentje, a zsidóktól várt Megváltó-király.

42. Jézus azért nevezi Simont **Péternek**, vagyis **Sziklának**, mert később erre a sziklára alapitja Egyházát (lásd Mt 16, 18).

45. **Nátánáel** azonos az apostolok névsorában (Mt 10, 3) emlitett Bertalannal.

48. Nátánáellel valami rendkivüli dolog történhetett a fügefa alatt, talán isteni megvilágositásban részesült.

51. Célzás Jákob álmára (Gen. 28, 12). Itt képletes értelemben azt jelenti, hogy Jézust a mennyei világ is urának ismeri el. — Az **Emberfia**: lásd Mt 8, 20 jegyzet.

JÉZUS NYILVÁNOS MŰKÖDÉSE.

Először Jeruzsálemben.

2 A kánai menyegző. Harmadnapra menyegző volt a galileai Kánában. Jézus anyja is résztvett. 2 Jézus is hivatalos volt tanitványaival együtt a menyegzőre. 3 Mikor fogytán volt a bor, Jézus anyja megjegyezte: „Nincs már boruk." 4 Jézus hozzá fordult: „Asszony, a mi gondunk ez? Még nem jött el az én órám." 5 Anyja akkor figyelmeztette a szolgákat: „Tegyétek, amit mond." 6 Állt ott hat nagy kőkorsó, a zsidóknál szokásos tisztálkodásra. Mindegyik két vagy három mérős volt. 7 Jézus megparancsolta nekik: „Töltsétek meg a korsókat vizzel." Szinig töltötték. 8 Akkor azt mondta nekik: „Most meritsetek, és vigyétek a násznagynak." Vittek neki. 9 A násznagy megizlelte a borrá vált vizet. Nem tudta honnan való, csak a szolgák tudták, akik a vizet meritették. A násznagy hivatta a vőlegényt 10 és szemére vetette: „Minden ember először a jó bort adja, és csak miután megittasodtak, akkor az alábbvalót. Te mindeddig tartogattad a jó bort." 11 Ezzel kezdte Jézus csodatetteit a galileai Kánában. Kinyilatkoztatta dicsőségét, tanitványai pedig hittek benne.

12 Ezután lement Kafarnaumba anyjával, testvéreivel és tanitványaival. Néhány napig ott maradtak.

---

1. **Kána** Názárettől északra fekszik.

4. Jézus ezekkel a szavakkal azt fejezi ki, hogy messiási küldetésének kezdetét, első csodájának időpontját nem édesanyja óhaja, hanem Atyjának akarata határozza meg. A Szüzanya szavaiból és Jézus intézkedéséből kitünik, hogy az Ur az anyai kérést nem utasitotta vissza, hanem az Isten akaratától tette **függővé.**

6. A zsidóknál szertartásos szabály volt étkezés előtt a kézmosás. A **mérő** 35—40 liter.

12. Lásd Mt 12, 46 jegyzet.

13—17: Máté (21, 12—17), Márk (11, 15—19) és Lukács (19, 45—48) beszámolnak arról, hogy Jézus szenvedése előtt másodszor is megtisztitotta a templomot.

A templom megtisztitása. 13 Közel volt a zsidók
husvétja. Jézus fölment Jeruzsálembe. 14 A templom-
ban kereskedőket talált, akik ökröket, juhokat és
galambokat árusitottak, és pénzváltókat, akik ott tele-
pedtek le. 15 Kötelekből ostort font, és mindnyájukat
kiüzte a templomból, a juhokkal és ökrökkel együtt, a
pénzváltóknak pénzét szétszórta és asztalaikat fölfor-
gatta. 16 A galambárusokhoz pedig igy szólt: „Vigyé-
tek el innét ezeket! Ne tegyétek Atyám házát vásár-
csarnokká!" 17 Tanitványainak akkor eszükbe jutott
az Irás szava: „Buzgóság emészt el házadért."
18 Erre a zsidók szót emeltek és megkérdezték:
„Milyen csodajellel bizonyitod, hogy jogod van eh-
hez?" 19 Jézus igy felelt: „Bontsátok le a templomot, én
harmadnapra fölépitem azt." 20 A zsidók megütköztek
ezen: „Negyvenhat esztendeig épült ez a templom, és
te három nap alatt akarod fölépiteni?" 21 Ő azonban
saját testének templomára gondolt. 22 Mikor aztán
föltámadt halottaiból, tanitványai visszaemlékeztek
erre a mondásra és hittek az Irásnak meg Jézus sza-
vainak.
23 Husvét ünnepén, amikor még Jeruzsálemben
tartózkodott, sokan hittek benne, mert látták az általa
müvelt csodákat. 24 De Jézus nem bizott bennük, mert
ismerte mindnyájukat, 25 és nem szorult rá, hogy bárki
is fölvilágositsa az emberről. Tudta ő mi lakik az
emberben.

3 Jézus és Nikodémus. Volt a farizeusok közt egy
Nikodémus nevü zsidó tanácsos. 2 Éjnek idején fölke-
reste Jézust. „Rabbi, szólt hozzá, tudjuk, hogy Is-

14. **A templomról** lásd Mt 21, 12 jegyzet.
17. Zsolt. 68, 10.
19. Jézus a jelképes beszéddel föltámadásának csodájára hivatkozik. Ezt a kijelentést ferditette el a két hamis tanu a főtanács előtt (Mt 26, 61) és a kereszten is ezzel gunyolták a zsidók (Mt 27, 40).

1—21. Jézus kifejti Nikodémusnak, hogy milyen feltétellel lehet belépni Isten országába (1—12), aztán kinyilatkoztatja istenemberi mivoltát és megváltói küldetését (13—21).

tentől jött tanitó vagy, mert senki sem tud ilyen csodákat müvelni, mint te, ha Isten nincs vele." 3 Jézus erre kijelentette neki: „Bizony, bizony mondom neked, ha valaki ujra nem születik, nem látja meg Isten országát." 4 „Hogyan születhetik valaki, mikor már öreg?" — vágott szavába Nikodémus. „Csak nem térhet vissza anyja méhébe, hogy ujra szülessék?" 5 Jézus megmagyarázta: „Bizony, bizony mondom neked: Aki nem születik vizből és (Szent)lélekből, nem mehet be Isten országába. 6 Ami testből születik, az test, de ami lélekből születik, az lélek. 7 Ne csodálkozzál, hogy azt mondtam neked: Ujra kell születnetek. 8 A szél ott fuj, ahol akar. Hallod zugását, de nem tudod honnan jön és hová megy. Ez áll mindarra, aki lélekből született." 9 „Hogyan lehetséges ez?" — kérdezte Nikodémus. 10 Jézus igy felelt: „Te Izrael tanitója vagy, és nem érted? 11 Bizony, bizony mondom neked, arról beszélünk, amit tudunk, s arról tanuskodunk, amit láttunk, de tanuságunkat nem fogadjátok el. 12 Ha földiekről beszélek és nem hiszitek, hogyan fogjátok elhinni, ha majd mennyeiekről szólok? 13 Senki sem emelkedett föl a mennybe, csak az, aki alászállott a mennyből: az Emberfia, (aki a mennyben van). 14 Amint Mózes fölállitotta a kigyót a pusztában, ugy fogják fölmagasztalni az Emberfiát is, 15 hogy mindaz, aki hisz benne, el ne vesszen, hanem örökké élien. 16 Ugy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát

3. **Isten országa** teljes értelemben az örök üdvösséget jelenti, de jelenti ezen a világon az üdvözülés állapotát és magát az Egyházat is, melyben az üdvösség részese lesz az ember.

5—6. A lelki ujjászületés a keresztség szentségében történik. A testi születésből bünrehajló, földi ember származik, a kegyelmi ujjászületésből Krisztusban megváltott, lelki ember.

8. A Szentlélek müködése a szél fujásához hasonlóan nem látható, de a megigazult lélek megtapasztalja hatását.

11. Jézus ugy beszél, mint aki isteni természeténél fogva közvetlenül ismeri a Szentlélek müködését.

12. Jézus természetfölötti dolgokról (pl. az ujjászületésről) emberi módon beszél, mert ha isteni módon beszélne, nem értenék az emberek.

14. Num. 21, 9.

adta oda, hogy mindaz, aki benne hisz, el ne vesszen, hanem örökké éljen. 17 Isten nem azért küldte Fiát a világba, hogy elitélje a világot, hanem hogy üdvözüljön általa a világ. 18 Aki hisz benne, azt nem itéli el, de aki nem hisz, azt már elitélte, mert nem hitt Isten egyszülött Fiában. 19 Az itélet ez: A világosság a világba jött, de az emberek jobban szerették a sötétséget, mint a világosságot, mert gonoszak voltak tetteik. 20 Mindaz, aki gonoszat tesz, gyülöli a világosságot és nem megy a világosságra, hogy nyilvánosságra ne jussanak tettei. 21 De aki az igazságot teszi, a világosságra megy, hogy nyilvánosságra jusson: tetteit Istenben müvelte."

Jézus és Keresztelő szent János. 22 Jézus ezután tanitványaival Judea földjére ment. Ott tartózkodott velük és keresztelt. 23 János is keresztelt Enonban, Szalim közelében, ott ugyanis sok viz volt. Az emberek odamentek és megkeresztelkedtek. 24 János akkor még nem volt börtönben.

25 Vita támadt János tanitványai és egy zsidó közt a tisztulási szertartásról, 26 ezért Jánoshoz mentek. „Mester, mondták neki, aki nálad volt a Jordánon tul, akiről tanuságot tettél, most szintén keresztel és mindenki hozzá tódul." 27 János igy válaszolt: „Az ember semmit sem vallhat magáénak, hacsak a mennyből nem kapta. 28 Ti magatok vagytok tanuim, hogy megmondtam: Én nem vagyok a Messiás, hanem csak előfutárja. 29 Az a vőlegény, akié a menyasszony, a vőlegény barátja csak ott áll a vőlegény mellett, hall-

21. **Istenben müvelte,** vagyis a kegyelem állapotában.

22. Jézus Jn 4, 2 szerint nem személyesen, hanem tanitványai utján **keresztelt.** Ez még nem szentségi keresztség volt, hanem a bünbánat és megtérés jelképe, mint János keresztsége (lásd Mt 3, 6 jegyzet).

25. A **vita** arról folyt, hogy János keresztsége hatásosabb-e, vagy Jézusé.

29. Az Ószövetségi Szentirás gyakran a jegyesség képével fejezi ki Isten szeretetét választott népe iránt. Az ujszövetségben Jézus az Egyház **vőlegénye,** Keresztelő szent János pedig a vőlegény **barátja,** aki a menyasszonyt a vőlegényhez, a népet Jézushoz vezeti.

gatja szavát és szivből örül neki. Ezzel most az én örömöm is teljes. 30 Neki növekednie kell, nekem kisebbednem."

31 Aki fölülről jön, mindenkit fölülmul. Aki a földről való, az földies és földiekről beszél. Aki a mennyből jön, fölülmul mindenkit. 32 Ő arról tanuskodik, amit látott és hallott, tanuságát azonban senki sem fogadja el. 33 De aki elfogadja tanuságát, megerősiti, hogy Isten igazmondó. 34 Akit Isten küldött, Isten igéit beszéli, mert Isten nem adja szükösen a Lelket. 35 Az Atya szereti a Fiut, és mindent az ő kezébe adott. 36 Aki hisz a Fiuban, az örökké él. De aki nem hisz a Fiunak, nem látja meg az életet, hanem Isten haragja száll rá.

4 Jézus Jákob kutjánál. A farizeusok ugy értesültek, hogy Jézus több tanitványt szerez, és többet keresztel, mint János. 2 Valójában Jézus maga nem keresztelt, hanem csak a tanitványai. 3 Mikor az Ur ezt megtudta, elhagyta Judeát és ismét Galileába tartott. 4 Keresztül kellett mennie Szamarián. 5 Utközben Szamaria egyik városába, Szikarba, érkezett, közel ahhoz a földhöz, melyet Jákob fiának, Józsefnek, adott. 6 Ott volt Jákob kutja. Jézus a megtett uttól fáradtan leült a kuthoz. Ez a hatodik órában történt.

Beszélgetés a szamariai asszonnyal. 7 Odajött egy szamariai asszony, hogy vizet meritsen. Jézus megkérte: „Adj innom." 8 Tanitványai ugyanis elmentek a városba, hogy ennivalót vegyenek. 9 Az asszony elcsodálkozott: „Hogyan? Te zsidó létedre tőlem, szamariai asszonytól, kérsz inni?" A zsidók ugyanis nem

31—36. Ezekben a versekben az evangelista megmagyarázza, hogy Jézusnak azért kell **növekednie**, mert ő az igazi mennyei küldött: Isten egyszülött Fia. Tanitásának elfogadása üdvösséget, elutasitása kárhozatot jelent.

6. A **hatodik óra** a mi időszámitásunk szerint déltájban volt (lásd Mt 20, 3 jegyzet).

9. **A szamariaiak Szamaria** tartomány lakói, akik a zsidó vallást pogány elemekkel keverték. A zsidók a pogányoknál is jobban megvetették őket.

érintkeznek a szamariaiakkal. 10 Jézus igy felelt: „Ha ismernéd Isten ajándékát és tudnád, ki mondja neked: Adj innon, inkább te kérnéd őt, és ő élővizet adna neked." 11 „Uram, szólt az asszony, hiszen vödröd sincs, a kut pedig mély. Honnan veszed az élővizet? 12 Csak nem vagy nagyobb Jákob atyánknál, aki nekünk ezt a kutat adta, amelyből ő maga is ivott, meg fiai és állatai is?" 13 Jézus erre megjegyezte: „Mindaz, aki e vizből iszik, ismét megszomjazik. De aki abból a vizből iszik, melyet én adok, nem szomjazik soha többé. 14 Az a viz, melyet én adok, örök életre szökő vizforrás lesz benne." 15 „Uram, kérte az asszony, add nekem ezt a vizet, hogy ne szomjazzam és ne kelljen ide járnom meriteni." 16 „Menj, szólt (Jézus), hivd el férjedet és jöjj ide." 17 „Nincs férjem", felelte az asszony. Jézus ráhagyta: „Jól mondtad: Nincs férjem. 18 Öt férjed volt, s akid most van, az sem férjed. Ezt helyesen mondtad." 19 „Uram, ismerte be az asszony, látom, próféta vagy. 20 Atyáink ezen a hegyen imádták az Istent, ti pedig azt mondjátok, hogy Jeruzsálem az a hely, ahol imádni kell őt." 21 Jézus igy válaszolt: „Hidd el nekem, asszony, eljön az óra, mikor sem ezen a hegyen, sem Jeruzsálemben nem fogják imádni az Atyát. 22 Ti ismeretlent imádtok, mi azt imádjuk, amit ismerünk, mert az üdvösség a zsidóktól való. 23 De eljön az óra, sőt már itt is van, amikor az igazi imádók lélekben és igazságban imádják az Atyát. Az

10. **Isten ajándékát**, vagyis azt a nagy kegyelmet, amelyben ezzel a találkozással részesült. — **Élővíz**: friss forrásvíz vagy kutvíz, szemben a ciszterna állott vizével. Itt képletes értelemben a lelkiélet tápláléka: Jézus tanitása és kegyelme.

14. Jézus tanitása és kegyelme megszenteli és az örök életre vezeti a hivőt.

20. Az asszony a számára kellemetlen tárgyról (17.18. vers) a zsidók és a szamariaiak között állandóan vitatott kérdésre tereli a szót. A zsidó istentisztelet a jeruzsálemi templomban folyt, a szamariaiak Garizim hegyén végezték szertartásaikat.

23—24. Az Ujszövetség istentisztelete nincs helyhez kötve, mint az Ószövetségé, szertartásai pedig bensőségesek és lelki jellegüek. Ez felel meg Isten szellemi mivoltának.

Atya ilyen imádókat kiván. 24 Lélek az Isten: akik imádják, lélekben és igazságban kell imádniuk." 25 Az asszony így szólt: „Tudom, hogy eljön a Messiás — vagyis a Fölkent. Mikor eljön, tudtunkra ad majd mindent." 26 Jézus erre kijelentette: „Én vagyok az, aki veled beszélek."

A tanitványok visszatérése. 27 Közben visszatértek tanitványai. Meglepődtek, hogy asszonnyal beszélget, de egyikük sem kérdezte: „Mit akarsz tőle?" vagy: „Mit beszélsz vele?" 28 Az asszony pedig otthagyta korsóját, a városba sietett és elhiresztelte az embereknek: 29 „Jöjjetek, van itt egy ember, aki mindent elmondott, amit tettem. Talán ő a Messiás?" 30 Erre kimentek a városból és odasereglettek hozzá.

31 Közben a tanitványok kérték: „Mester, egyél." 32 De ő így válaszolt: „Van ennivalóm, amiről ti nem tudtok." 33 A tanitványok erre kérdezgetni kezdték egymást: „Talán hozott valaki ennivalót neki?" 34 Jézus megmagyarázta nekik: „Az én eledelem az, hogy annak akaratát tegyem, aki engem küldött, és hogy elvégezzem müvét. 35 Ugye azt mondjátok: Még négy hónap és eljön az aratás? De én azt mondom nektek: Emeljétek föl szemeteket és nézzétek a szántóföldeket! Megértek már az aratásra. 36 Az arató már most megkapja bérét és egybegyüjti a termést az örök életre, hogy együtt örüljön a vető az aratóval. 37 Igaza van a közmondásnak: Egyik vet, a másik arat. 38 Én azért küldtelek titeket, hogy learassátok azt, amit nem ti munkáltatok. Mások fáradoztak, ti pedig azok munkájába álltatok be.

---

27. **Meglepődtek**, mert a zsidó tanitók a nőt alkalmatlannak tartották vallási igazságok megértésére.

35. Palesztinában vetés után négy hónapra már aratás van. Jézus arról beszél, hogy a mag, amelyet imént a szamariai asszony lelkébe vetett, máris megtermette gyümölcsét: a szamariaiak az asszony szavára seregesen jönnek, hogy tanitását hallgassák.

36. Szamaria megtéréséről lásd Ap. Csel. 8, 4—17. — **A vető:** Krisztus és az ószövetségi próféták; az **arató:** az apostolok.

Jézus és a szamariaiak. 39 Abból a városból sok szamariai hitt benne, mert az asszony egyre bizonygatta: „Mindent megmondott, amit tettem." 40 A szamariaiak tehát odaérve hozzá, kérték, hogy maradjon náluk. Ott is maradt két napig. 41 Tanitására még többen hittek benne. 42 Az asszonynak pedig azt mondták: „Most már nem a te beszédedre hiszünk, mert magunk hallottuk és meggyőződtünk róla: Ez valóban a világ üdvözitője."

Jézus Galileában. 43 Két nap mulva folytatta utját Galileába. 44 Jézus ugyan maga volt rá tanu, hogy prófétának nincs becsülete a saját hazájában, 45 mégis mikor Galileába érkezett, a galileaiak szivesen fogadták, mert látták mindazt, amit Jeruzsálemben müvelt az ünnepen. Az ünnepen ugyanis ott voltak ők is.

46 Ismét a galileai Kánába ment, ahol a vizet borrá változtatta. Volt Kafarnaumban egy királyi tisztviselő, akinek betegen feküdt a fia. 47 Mikor meghallotta, hogy Jézus Judeából Galileába érkezett, fölkereste őt és kérte, hogy jöjjön, gyógyitsa meg fiát. Már halálán volt. 48 Jézus igy szólt: „Ha jeleket és csodákat nem láttok, nem hisztek." 49 „Uram, kérte ismét a királyi tisztviselő, jöjj el, mig meg nem hal gyermekem." 50 „Menj csak, felelte Jézus, fiad él." Hitt az ember Jézus szavainak és hazament. 51 Még utközben eléje jöttek szolgái és jelentették, hogy fia életben van. 52 Tudakozódott tőlük, melyik órában lett jobban. „Tegnap a hetedik órában hagyta el a láz", válaszolták. 53 Az apa rájött, hogy ez volt az az óra, amikor Jézus azt mondta neki: „Fiad él." Erre egész házával együtt hivő lett. 54 Ez volt Jézus második csodája. Akkor müvelte, amikor Judeából Galileába ment.

44. Lásd Mt 13, 57; Mk 6, 4; Lk 4, 24.
46. **A királyi hivatalnok** Heródes Antipász fejedelem hivatalnoka.

Másodszor Jeruzsálemben.

5 **Gyógyitás a Beteszda fürdőnél.** Később ünnepük volt a zsidóknak és Jézus fölment Jeruzsálembe. 2 Van Jeruzsálemben a Juhkapunál egy fürdő, melynek héber neve Beteszda. Öt oszlopcsarnok áll mellette. 3 Ott igen sok beteg, vak, sánta és béna feküdt, s a viz mozdulására várt. 4 Az (Ur) angyala időnkint leszállt a tóra és fölkavarta a vizet. Aki ezután elsőnek lépett a fölkavart vizbe, meggyógyult, bármilyen betegségben sinylődött is.

5 Feküdt ott egy ember, aki már harmincnyolc esztendeje volt beteg. 6 Mikor ezt Jézus ott fekve látta és megtudta, hogy már oly hosszu ideje szenved, megkérdezte: „Meg akarsz gyógyulni?“ 7 „Uram, felelte a beteg, nincs emberem, aki levinne a fürdőbe, mikor fölkavarodik a viz. Mire odaérek, már más lép be előttem.“ 8 Jézus erre igy szólt: „Kelj föl, fogd ágyadat és járj!“ 9 Az ember azonnal meggyógyult, fogta ágyát és járni kezdett.

Aznap éppen szombat volt. 10 A zsidók ezért rászóltak a meggyógyitott emberre: „Szombat van, tilos vinned az ágyat.“ 11 De az mentegetőzött: „Aki meggyógyitott engem, az mondta: Fogd ágyadat és járj!“ 12 Azok megkérdezték: „Ki az, aki azt mondta neked: Fogd ágyadat és járj?“ 13 A meggyógyult azonban nem tudta ki volt, mert Jézus a helyszinen összegyült néptömeg miatt eltávozott. 14 Később Jézus a templomban találkozott vele és megszólitotta: „Látod, meggyógyultál. Ne vétkezzél többet, hogy rosszabbul

1. Valószinüleg az a husvét, amely Jézus nyilvános müködésének második évébe esett.

2. A **fürdő** vizének gyógyitó ereje miatt kapta a **Beteszda: kegyelem** háza nevet.

4. A gyógyitó erő akkor volt leghatásosabb, amikor a **viz időnként** hevesebben tört föl.

10. A zsidók, t. i. az irástudók és farizeusok a szombati munkaszünet megszegésének tekintették bármilyen tárgy szállitását.

ne járj." 15 Erre elment az ember és elmondta a zsidóknak, hogy Jézus gyógyitotta meg.

Jézus egylényegü az Atyával. 16 A zsidók üldözték Jézust, mert mindezt szombaton müvelte. 17 Jézus megmagyarázta nekik: „Atyám szüntelen munkálkodik, ezért én is munkálkodom." 18 A zsidók erre már életére törtek, mivel nemcsak megszegte a szombatot, hanem Istent is Atyjának mondta és ezzel egyenlővé tette magát Istennel.

Jézus azonban tovább hirdette: 19 „Bizony mondom nektek: A Fiu önmagától nem tehet semmit, csak azt teheti, amit az Atyánál lát. Amit ugyanis ő tesz, azt a Fiu ugyanugy cselekszi. 20 Az Atya szereti a Fiut, és mindent megmutat neki, amit tesz. Sőt még nagyobb dolgokat is mutat majd neki, hogy csodálkozzatok rajta. 21 Amint az Atya halottakat támaszt föl és életre kelt, ugy a Fiu is életre kelti, akit akar. 22 Az Atya nem itél senkit, az itéletet egészen a Fiura bizta, hogy mindenki tisztelje a Fiut, 23 amint tisztelik az Atyát. Aki a Fiut nem tiszteli, nem tiszteli az Atyát, aki őt küldte. 24 Bizony, bizony mondom nektek, aki igémet hallgatja és hisz annak, aki engem küldött, örök élete van és nem kerül itéletre, hanem már átment a halálból az életre. 25 Bizony, bizony mondom nektek: Eljön az óra és már itt is van, mikor a holtak meghallják Isten Fiának szavát, és akik hallgatnak rá, élni fognak. 26 Amint az Atyának élete van önmagában, ugy adta a Fiunak is, hogy élete legyen

17. A mennyei Atya a világ megteremtése óta állandóan fönntartja és kormányozza a világot, tehát Jézusnak is joga van ahhoz, hogy szombaton hasznos és szükséges dolgokat vigyen végbe.

19. Jézus nem tagadja isteni hatalmát, hanem azt hangsulyozza, hogy, amint isteni természetét tekintve egylényegü az Atyával, ugyanugy cselekvésében is elválaszthatatlan tőle és, mint ember is, állandóan mennyei Atyja akaratát követi.

20. **A nagyobb dolgok** a következő versekben emlitett halottföltámasztás és az itélet.

24—27. Az Üdvözitő a lelki föltámadásról beszél: a bün halálából Isten fiainak kegyelmi életére.

önmagában, 27 és hatalmat adott neki, hogy ítéletet tartson, mivel ő az Emberfia. 28 Ne csodálkozzatok ezen. Eljön az óra, mikor a sirokban mindnyájan meghallják Isten Fiának szavát. 29 Akkor előjönnek, akik jót cselekedtek, az élet föltámadására, akik pedig gonoszat cselekedtek, az ítélet föltámadására. 30 Nem tehetek önmagamtól semmit. Amint hallom, ugy ítélek. Ítéletem igazságos, mert nem a magam akaratát keresem, hanem annak akaratát, aki engem küldött.

Az Atya tanusága Jézusról. 31 Ha én tanuskodom önmagamról, tanuságom nem érvényes. 32 Más tanuskodik rólam, és én tudom, hogy igaz az a tanuság, amit rólam tesz. 33 Ti Jánosnál tudakozódtatok, és ő tanuságot tett az igazságról. 34 De nekem nincs szükségem emberi tanuskodásra, csak azért mondom ezt, hogy üdvözüljetek. 35 Égő és világító fény volt ő, ti azonban csak ideig-óráig akartatok fénysugarában gyönyörködni.

36 Olyan tanuságom van, amely fölülmulja Jánosét: tetteim, amelyek végbevitelét rámbizta az Atya. Maguk a tettek, amelyeket végbeviszek, tanuskodnak rólam, 37 hogy az Atya küldött engem. Tehát maga az Atya, aki küldött, tanuskodott rólam. Ti viszont se szavát nem hallottátok, se szinét nem láttátok, 38 és igéje sem marad bennetek, mert nem hisztek annak, akit küldött.

39 Vizsgáljátok az Irásokat, hiszen azt tartjátok, hogy bennük találtok örök életet. Éppen azok tanuskodnak rólam. 40 Ti azonban nem akartok hozzám jönni, hogy életetek legyen.

---

28. Itt már a testi föltámadásról és az utolsó ítéletről van szó.

30. Lásd a 19. vers jegyzetét.

31. **Tanuságom nem érvényes,** t. i. a ti fölfogástok szerint, mert nem hiszitek, hogy Isten Fia vagyok. — Jézus saját tanusága helyett az Atyának csodáiban megnyilvánuló tanuságára (36—38) és a Szentirás kijelentéseire (39.40) hivatkozik.

A hitetlenség gyökere. 41 Dicsőitést nem fogadok
el az emberektől. 42 Ismerlek titeket: nincs bennetek
Isten szeretete. 43 Atyám nevében jöttem, de nem
fogadtatok el, ha más a saját nevében jön, azt elfogad-
játok. 44 Hogyan lehetnétek hivők, mikor egymás
dicsőitését elfogadjátok, de nem keresitek az egy Is-
tentől származó dicsőséget? 45 Ne gondoljátok, hogy
vádolni foglak titeket az Atyánál. A ti vádlótok
Mózes lesz, akiben reménykedtek. 46 Ha Mózesnek
hinnétek, talán nekem is hinnétek, mert ő énrólam irt.
47 Ha az ő irásainak nem hisztek, hogyan hinnétek az
én szavamnak?"

6 A csodálatos kenyérszaporitás. Ezután Jézus
átkelt a galileai tengeren, Tibériás taván. 2 Nagy
tömeg követte, mert látták a betegeken müvelt csodá-
kat. 3 Jézus fölment egy hegyre s ott leült tanitvá-
nyaival. 4 Közel volt a husvét, a zsidók ünnepe.
5 Mikor Jézus körültekintett és látta a hozzátóduló
nagy sokaságot, megkérdezte Fülöptől: „Honnét ve-
szünk kenyeret, hogy legyen mit enniök?" 6 Ezt azért
kérdezte, hogy próbára tegye, mert ő maga tudta, mit
akar tenni. 7 Fülöp igy felelt: „Kétszáz dénár áru
kenyér sem elég, hogy csak valami kevés is jusson
mindegyiknek." 8 Egyik tanitványa, András, Simon
Péter testvére, közbeszólt: 9 „Van itt egy fiu öt árpa-
kenyérrel és két hallal. De mi ez ennyinek?" 10 „Tele-
pitsétek le az embereket!" — szólt Jézus. Azon a
helyen sok fü volt. Letelepedtek. A férfiak szám sze-
rint mintegy ötezren voltak. 11 Jézus akkor fogta a
kenyeret, hálát adott és kiosztotta a letelepülteknek.
Ugyanigy adott a halakból is, amennyit csak akartak.
12 Miután jóllaktak, igy szólt tanitványaihoz: „Szed-

41—47. Jézus leleplezi a zsidók hitetlenségének gyökerét: a gőgöt és az önzést.

1—15: Mt 14, 13—21; Mk 6, 32—44; Lk 9, 10—17.

1. **Tibériást** a Genezáret-tó nyugati partján Heródes Antipász épitette, nevét Tibériusz császárról kapta.

jétek össze a maradékot, hogy el ne vesszen." 13 Össze is szedték és tizenkét kosarat töltöttek meg az öt árpakenyér maradékából, mely az étkezők után maradt.

14 Mikor az emberek látták, hogy Jézus csodát müvelt, beszélni kezdtek róla egymás közt: „Bizonyosan ez a Próféta, akinek el kell jönnie." 15 Mikor Jézus észrevette, hogy megindulnak feléje, hogy erőszakkal királlyá tegyék, visszavonult a hegyre, egészen egyedül.

Jézus a vizen jár. 16 Mikor beesteledett, tanitványai lementek a tóra. 17 Beszálltak a bárkába és elindultak a tavon Kafarnaum felé. Már rájuk sötétedett, de Jézus még mindig nem volt velük. 18 Erős szél fujt és a tó háborgott. 19 Mintegy huszonöt-harminc stadiumnyira eveztek már, amikor látták, hogy Jézus a vizen járva közeledik a bárkához. Nagyon megijedtek. 20 De ő bátoritotta őket: „Én vagyok, ne féljetek." 21 Föl akarták venni a bárkába, de a bárka abban a pillanatban partot ért, éppen ott, ahová tartottak.

Az eukarisztikus beszéd. 22 Másnap a tó tulsó partján maradt népnek eszébe jutott, hogy csak egy bárka volt ott. Tudták, hogy Jézus nem szállt a bárkába tanitványaival, tanitványai ugyanis egyedül hajóztak el. 23 Közben Tibériásból több bárka jött a hely közelébe, ahol az Urtól megáldott kenyeret ették. 24 Mikor tehát a nép látta, hogy Jézus és tanitványai már nincsenek ott, beszálltak a bárkákba és Kafarnaumba eveztek, hogy megkeressék Jézust. 25 Mikor megtalálták a tó másik partján, megkérdezték: „Mes-

14. A **Próféta** a Messiás, akiról Mózes jövendölt ilyen értelemben (Deut. 18, 15).

16—21: Mt 14, 22—23; Mk 6, 45—52.

19. **25—30 stádium** kb. 5-6 kilométer .A tó hét és fél km. széles.

ter, mikor jöttél ide?" 26 Jézus igy válaszolt: „Bizony, bizony mondom nektek: Kerestek engem, de nem azért, mert csodát láttatok, hanem mert ettetek a kenyérből és jóllaktatok. 27 Ne fáradozzatok veszendő eledelért, hanem azért, amely az örök életre megmarad, amelyet az Emberfia ad majd nektek: mellette tanuskodik az Atyaisten." 28 Azok megkérdezték: „Mit tegyünk, hogy Istennek tetsző dolgot cselekedjünk?" 29 „Istennek tetsző cselekedet az, felelte Jézus, hogy higgyetek az ő küldöttjében." 30 De ők tovább kérdezték: „Hadd lássuk, milyen csodát müvelsz, hogy higgyünk neked? Mit teszel? 31 Atyáink mannát ettek a pusztában, amint az Irás mondja: Kenyeret adott enni nekik." 32 Jézus igy felelt: „Bizony, bizony mondom nektek: nem Mózes adott kenyeret az égből, hanem Atyám adja az igazi mennyei kenyeret. 33 Az az Isten kenyere, amely leszállt a mennyből és életet ad a világnak." 34 „Uram, kiáltották, add nekünk mindig ezt a kenyeret!"

Jézus az élet kenyere. 35 Jézus erre igy szólt: „Én vagyok az élet kenyere. Aki hozzám jön, nem éhezik többé, és aki bennem hisz, nem szomjazik soha. 36 Megmondtam nektek: Láttok engem és mégsem hisztek. 37 Minden, amit nekem ad az Atya, hozzám tartozik; aki tehát hozzám jön, azt nem dobom ki. 38 Nem azért szálltam le a mennyből, hogy a magam akaratát cselekedjem, hanem annak akaratát, aki küldött engem. 39 Annak, aki küldött engem, az az akarata, hogy abból, amit nekem adott, semmit el ne veszitsek, hanem föltámasszam az utolsó napon. 40 Atyám akarata

26—29. Jézus az anyagi értelemben vett kenyérről a lelki táplálékra irányitja hallgatói figyelmét. Ebben azoknak lesz részük, akik hisznek Jézusban.

31. Exod. 16, 13—14; Zsolt. 77, 24.

35—47. Az ószövetségi Szentirás gyakran mondja az igazságot, bölcseséget, tanitást ételnek. Jézus önmagát nevezi az **élet kenyerének**, vagyis örök életet adó tápláléknak, amely mindörökre kielégiti az ember lelki éhségét.

az, hogy mindaz, aki látja a Fiut és hisz benne, örökké éljen. Én föltámasztom az utolsó napon."

41 Ám a zsidók zugolódni kezdtek ellene, mert azt mondotta: „Én vagyok a mennyből alászállott (élő) kenyér." 42 Igy érveltek: „Nem Jézus ez, a József fia? Atyját, anyját jól ismerjük. Hogyan mondhatja hát: A mennyből szálltam alá?"

43 Jézus rájuk szólt: „Ne zugolódjatok. 44 Senki sem tud hozzám jönni, ha az Atya, aki küldött engem, nem vonzza. Én föltámasztom őt az utolsó napon. 45 A prófétáknál ezt olvassuk: Mindnyájan Isten tanitványai lesznek. Mindaz, aki hallgat az Atyára és tanul tőle, hozzám jön. 46 Nem mintha az Atyát látta volna valaki. Csak aki Istentől való, az látta az Atyát. 47 Bizony, bizony mondom nektek: Aki hisz (bennem), annak örök élete van.

Jézus az élet kenyere az Eukarisztiában. 48 Én vagyok az élet kenyere. 49 Atyáitok mannát ettek a pusztában és mégis meghaltak. 50 Itt a mennyből alászállott kenyér, hogy aki eszik belőle, meg ne haljon. 51 Én vagyok a mennyből alászállott élő kenyér. Aki e kenyérből eszik, örökké él. A kenyér, melyet adni fogok, az én testem a világ életéért." 52 Vita támadt erre a zsidók közt: „Hogyan adhatja ez testét eledelül nekünk?" — mondták.

53 Jézus megerősitette: „Bizony, bizony mondom nektek: Ha nem eszitek az Emberfia testét és nem isszátok az ő vérét, nem lesz élet bennetek. 54 Aki eszi az én testemet és issza az én véremet, annak örök élete van és én föltámasztom az utolsó napon. 55 Az én testem valóban étel s az én vérem valóban ital.

45. Iz. 54, 13; Jer. 31, 33—34.

48—59. Jézus pontosabban meghatározza, milyen értelemben nevezi magát az élet kenyerének. Ő nem csak átvitt értelemben lelki táplálék, amennyiben személye és tanitása a hivő ember vallásos gondolatait és érzelmeit táplálja, hanem valóságban is az: teste és vére valóban étel és ital az Oltáriszentségben. A szentáldozás bensőséges életközösségbe kapcsolja a hivőt Jézussal s Jézus által a mennyei Atyával.

56 Aki eszi az én testemet és issza az én véremet, bennem marad és én őbenne. 57 Amint engem küldött az élő Atya és én az Atya által élek, ugy aki engem eszik, énáltalam él. 58 Itt a mennyből alászállott kenyér, ez nem olyan, mint a (manna), melyet atyáitok ettek és mégis meghaltak. Aki ezt a kenyeret eszi, örökké él."

59 Igy tanitott a kafarnaumi zsinagógában.

Az Eukarisztia és a hitetlenkedők. 60 Ennek hallatára tanitványai közül többen megjegyezték: „Kemény beszéd ez! Ki fogadhatja el?" 61 Jézus tudta, hogy tanitványai zugolódtak e miatt, hozzájuk fordult tehát: „Ez megbotránkoztat titeket? 62 Hát ha majd látjátok, hogy az Emberfia fölmegy oda, ahol azelőtt volt? 63 A lélek az, ami éltet, a test nem használ semmit. Hozzátok intézett szavaim lélek és élet, 64 de vannak köztetek, akik nem hisznek." — Jézus ugyanis kezdettől fogva tudta, kik azok, akik nem hisznek és ki fogja őt elárulni. 65 — „Ezért mondtam nektek, folytatta, senki sem jöhet hozzám, ha Atyám meg nem adja neki."

66 Ettől fogva több tanitványa visszahuzódott tőle és már nem járt vele. 67 Jézus akkor megkérdezte a tizenkettőt: „Csak nem akartok ti is elmenni?" 68 Simon Péter felelt neki: „Uram, kihez menjünk? Neked örök életet adó igéid vannak. 69 Mi hisszük és tudjuk, hogy te vagy Isten Szentje." 70 Jézus erre megjegyezte: „Nem tizenkettőt választottam? S egy közületek mégis ördög." 71 Ezt Judásra értette, a karióti Simon fiára. Ő árulta el ugyanis: egy a tizenkettő közül.

62. Amikor az apostolok tanui lesznek Jézus mennybemenetelének, könnyebben el tudják majd fogadni az Eukarisztia titkát, mert jobban megértik Jézus istenemberi mivoltát.

63. Az Eukarisztia nem puszta teste Jézusnak, hanem lelkétől és istenségétől éltetett teste, egész istenemberi személyisége. Ebből fakad üdvözitő hatása.

69. **Isten Szentje** helyett a Vulgátában ezt olvassuk: „Krisztus, az Isten Fia."

Harmadszor Jeruzsálemben.

7 Jézus a sátorosünnepre készül. Ezután Jézus bejárta Galileát. Nem akart Judeába menni, mert a zsidók életére törtek. 2 Közel volt a zsidók sátorosünnepe. 3 Testvérei biztatták: „Menj csak el innen Judeába, hogy tanitványaid is lássák cselekedeteidet. 4 Senki sem cselekszik titokban, ha azt akarja, hogy tudomást szerezzenek róla. Ha képes vagy ilyenekre, lépj a nyilvánosság elé." 5 — Testvérei sem hittek ugyanis benne. 6 — Jézus igy felelt: „Az én időm még nem jött el, nektek az idő mindig megfelelő. 7 Titeket nem gyülölhet a világ, de engem gyülöl, mert én bizonyitom, hogy cselekedetei gonoszak. 8 Menjetek csak föl az ünnepre, én most nem megyek föl erre az ünnepre, mivel időm még nem telt be." 9 Igy szólt, és Galileában maradt.

10 Miután testvérei elzarándokoltak az ünnepre, ő is fölment, de nem nyilvánosan, hanem titokban. 11 A zsidók keresték az ünnepen. „Hol van ő?" — kérdezgették, 12 s a nép között állandó szóbeszéd tárgya volt. Némelyek azt mondták: „Jó ember." Mások: „Ellenkezőleg, félrevezeti a népet." 13 De a zsidóktól való félelmében senki sem beszélt nyiltan róla.

Jézus a sátorosünnepen. 14 Az ünnep javarészén már tul voltak, amikor Jézus fölment a templomba és tanitani kezdett. 15 A zsidók meglepődve kérdezték: „Hogyan érthet ez az Irásokhoz, hiszen nem is tanult?" 16 Jézus megfelelt nekik: „Az én tanitásom nem az

2. A **sátorosünnep** a zsidók egyik főünnepe, melyet a pusztai vándorlás emlékére tartottak.

3. **Jézus testvéreiről** lásd Mt 12, 46 jegyzet.

6. Jézus **ideje** messiási méltósága kinyilatkoztatásának és egyuttal szenvedésének időpontja.

8. Jézus nem akart nyilvánosan, a zarándokokkal együtt, fölmenni Jeruzsálembe, hanem csak később, hogy minden föltünést elkerüljön (10. vers).

13. A **zsidóktól**, t.i. a vezetőiktől, a főpapoktól és farizeusoktól.

enyém, hanem azé, aki engem küldött. 17 Aki kész megtenni az ő akaratát, fölismeri majd, hogy tanításom Istentől való-e, vagy csak magamtól beszélek. 18 Aki magától beszél, saját dicsőségét keresi. De aki annak dicsőségét keresi, aki őt küldte, az igazmodó és nincs benne hamisság. 19 Ugye Mózes adta nektek a törvényt? Mégsem tartja meg senki közületek a törvényt. 20 Miért törtök életemre?" „Ördögöd van! — kiáltott közbe a nép, ugyan ki tör életedre?" 21 Jézus folytatta: „Egyetlen dolgot tettem és mindnyájan megütköztök rajta. 22 A körülmetélést Mózes rendelte, — nem mintha Mózestől származnék, hanem az atyáktól — és ti szombaton is körülmetéltek. 23 Ha tehát szombaton is körülmetélkedhetik valaki a nélkül, hogy Mózes törvényén csorba esnék, miért haragusztok rám, ha az egész embert meggyógyitom szombaton? 24 Ne látszatra itéljetek, hanem igazságosan!"

25 Néhány jeruzsálemi megjegyezte: „Nem ez az, akinek életére törnek? 26 Nézzétek, nyiltan beszél és nem szólnak rá semmit. Csak nem győződtek meg az előljárók, hogy ő a Messiás? 27 De hiszen erről tudjuk, honnan jött. A Messiásról azonhan, ha majd eljön, senkisem fogja tudni, honnan való." 28 Erre tanitás közben a templomban Jézus igy kiáltott: „Ismertek engem, azt is tudjátok, honnan vagyok. Pedig én nem jöttem magamtól, hanem az Igaz küldött engem. Ti nem ismeritek őt. 29 Én ismerem, hiszen tőle vagyok

17. Minden jóakaratu ember megkapja Istentől a hit kegyelmét.

19. A zsidók, különösen a farizeusok, igyekeztek megtartani a mózesi törvény egyes rendeleteit, de annyi aprólékos szabályt és magyarázatot füztek hozzá, hogy igazi értelmét szem elől vesztették (Mt 23, 4; Lk 11, 45—46).

20. A zarándokokból álló hallgatóság nem tudta, hogy a főtanács tagjai Jézus életére törtek.

21. **Egyetlen dolgot**, t. i. a szombati gyógyitást Jeruzsálemben (Jn 5, 2—15).

27. A zsidók azt hitték, hogy a Messiás közvetlenül a mennyből jön (Iz. 53, 8; Dán. 7, 13).

28. Jézus emberi származását ismerték, de isteni eredetét és küldetését nem.

és ő küldött." 30 Erre meg akarták ragadni, de senki sem emelt rá kezet, mert még nem jött el az ő órája.
31 A nép közül sokan hittek benne. „Ha eljön a Messiás, tud-e több csodát müvelni ennél?" — mondták. 32 A farizeusoknak tudomására jutott, hogy ez a szóbeszéd jár a nép között. A főpapok és a farizeusok szolgákat küldtek tehát, hogy elfogják őt. 33 Jézus igy szólt: „Csak rövid ideig vagyok még veletek, aztán ahhoz megyek, aki küldött. 34 Keresni fogtok engem, de nem találtok, mert ahol én vagyok, oda ti nem jöhettek." 35 A zsidók erre tanakodni kezdtek: „Hová akar menni, hogy meg ne találjuk? Talán a pogányok közt élő telepesek közé megy, hogy tanitsa őket? 36 Mit jelent, amit mond: Keresni fogtok engem, de nem találtok, mert ahol én vagyok, oda ti nem jöhettek?"

Az ünnep utolsó napján. 37 Az utolsó napon, az ünnep nagy napján, ott állt Jézus és hangos szóval hirdette: „Aki szomjazik, jöjjön hozzám és igyék! 38 Aki hisz bennem, annak szivéből, az Irás szava szerint, élő viz forrásai fakadnak." 39 Ezt a Lélekről mondta, melyben a benne hivőknek kellett részesülniük. A Lélek ugyanis még nem jött el, mert Jézus még nem dicsőült meg. 40 E szavak hallatára néhányan a nép közül fölkiáltottak: „Ez valóban a Próféta!" 41 Mások meg: „Ez a Messiás!" De voltak, akik megjegyezték: „Hát Galileából jön a Messiás? 42 Nem azt mondja az Irás: A Messiás Dávid családjából és Betlehem városából jön, ahonnan Dávid származott?" 43 Erre szakadás támadt miatta a nép között. 44 Vol-

30. **Még nem jött el** szenvedésének ideje, amely Isten rendelésétől függött.
34. Keresni fogják mint Messiást, de ő akkor már az Atyánál lesz.
37—39. A sátorosünnep utolsó napját különös fénnyel ünnepelték, ezért nevezték **nagy napnak.** A nap egyik szertartása az volt, hogy ünnepi körmenetben vizet hoztak a Siloe forrásból és a pap az áldozati oltárra öntötte. Jézus ezzel a szertartással kapcsolatban beszélt a Szentlélek kiárasztásáról. Aki hisz Jézusban, részese lesz a Szentléleknek és közvetitője mások üdvösségének.
42. 1 Kir. 16; Iz. 11, 1; Jer. 23, 5; Mik. 5, 2.

tak, akik meg akarták őt ragadni, de senki sem tudott kezet emelni rá. 45 A szolgák is visszatértek a főpapokhoz és farizeusokhoz. Azok megkérdezték: „Miért nem hoztátok el őt? 46 A szolgák mentegetőztek: „Ember igy még nem beszélt!" 47 „Talán titeket is félrevezetett? — kérdezték a farizeusok. 48 Hitt-e benne valaki a tanácstagok vagy a farizeusok közül? 49 Csak ez az átkozott népség, amely mit sem ért a törvényből!" 50 Egy közülük, Nikodémus, aki egy alkalommal (éjnek idején) fölkereste, igy szólt: 51 „Elitél-e törvényünk valakit, a nélkül hogy kihallgatták volna és meggyőződtek volna arról, hogy mit tett?" De azok leintették: 52 „Talán csak nem vagy te is galileai? Vizsgáld át (az Irást) és meglátod, hogy Galileából nem támad próféta."

53 Ezután mindegyikük hazatért.

8 A házasságtörő asszony. Jézus kiment az Olajfák hegyére. 2 Kora reggel ismét megjelent a templomban. A nép mind köréje sereglett, ő pedig leült és tanitotta őket. 3 Az irástudók és farizeusok akkor egy házasságtörésen ért asszonyt hoztak oda és elébe állitották. 4 „Mester, mondták, ezt az asszonyt éppen most érték házasságtörésen. 5 Mózes azt parancsolta a törvényben, hogy az ilyent meg kell kövezni. Te mit mondasz?" 6 Ezzel próbára akarták tenni, hogy aztán vádolhassák. Jézus lehajolt és ujjával irni kezdett a földön. 7 További faggatásukra fölegyenesedett és igy szólt hozzájuk: „Aki bün nélkül van közületek,

51. Deut. 1, 16; 19, 25.

1—11: A házasságtörő asszonyról szóló szakasz a legrégibb görög kéziratokból és több régi forditásból hiányzik, a Vulgátában és más forditásokban viszont megvan. A trentói zsinat kijelentette, hogy ez a szakasz a Szentiráshoz tartozik, lehetséges azonban, hogy nem szent János tollából való.

5. Lev. 20, 10; Deut. 22, 22.

6. A mózesi törvény a házasságtörő asszonyt halállal büntette, a római törvény azonban nem engedte meg az ilyen itélet végrehajtását. Jézust tőrbe akarják csalni ellenfelei: ha szeliden itél, a mózesi törvénnyel kerül szembe, ha szigoruan, a római törvény ellen való izgatással vádolhatják. Az Ur fölényes isteni bölcseséggel kerüli el a cselvetést.

az vesse rá az első követ!" 8 Aztán ujra lehajolt és tovább irt a földön. 9 Ennek hallatára azok egymás után eltávoztak, kezdve az idősebbeken, ugy hogy Jézus egyedül maradt az előtte álló asszonnyal. 10 Jézus akkor fölegyenesedett: „Asszony, szólt hozzá, hol vannak a vádlóid? Senki sem itélt el téged?" „Senki, Uram!" — felelte az. 11 Mire Jézus igy szólt: „Én sem itéllek el. Menj, de többé ne vétkezzél!"

Jézus a világ világossága. 12 Máskor igy beszélt Jézus: „Én vagyok a világ világossága. Aki engem követ, nem jár sötétben, hanem övé lesz az élet világossága." 13 Erre a farizeusok megjegyezték: „Te önmagadról teszel tanuságot, tanuságod tehát nem érvényes." 14 Jézus megfelelt nekik: „Még ha magamról teszek is tanuságot, érvényes az én tanuságom, mert tudom, honnan jöttem és hová megyek. Ti viszont nem tudjátok, honnan jöttem és hová megyek. 15 Ti test szerint itéltek, én nem itélek senkit. 16 Ha pedig itélek, itéletem érvényes, mert nem vagyok egyedül, hanem én és aki küldött engem: az Atya. 17 Márpedig a ti törvényetek is azt állitja, hogy két ember tanusága érvényes. 18 Én teszek tanuságot önmagamról, és tanuságot tesz rólam az is, aki küldött engem: az Atya." 19 Erre megkérdezték tőle: „Hol a te Atyád?" „Sem engem nem ismertek, sem Atyámat, felelte Jézus, ha engem ismernétek, Atyámat is ismernétek."

20 Igy beszélt Jézus a kincstárnál, mikor a temp-

12. A sátorosünnep idején a templom udvarát esténként fényesen kivilágitották. Ez adott alkalmat arra, hogy Jézus kinyilatkoztassa: ő az isteni igazság képviselője és tanitója a világban.

13. A törvény előtt érvényes bizonyitáshoz legalább két tanura volt szükség. Ez a jogi elv azonban Jézusra nem áll, mert tanusága isteni s ezért teljes érvényü.

15. **Test szerint,** vagyis külső látszatra.

17. Deut. 17, 6; 19, 15. — Jézus tanusága önmagában teljesen elegendő, ő azonban hivatkozik az Atya tanuságára is, aki állandóan vele van és csodáival tanuskodik mellette. Igy a mózesi törvény rendelkezéseinek is eleget tesz.

20. Lásd Jn 7, 30 jegyzet.

lomban tanitott. De senki sem fogta el őt, mert még nem jött el az ő órája.

A hitetlenség büntetése. 21 Máskor meg igy beszélt Jézus: „Én elmegyek. Ti kerestek majd engem, de meghaltok büneitekben. Ahova én megyek, oda ti nem jöhettek." 22 A zsidók megjegyezték: „Talán csak nem öli meg magát, hogy azt mondja: Ahova én megyek, oda ti nem jöhettek?" 23 De ő megmagyarázta nekik: „Ti innen alulról valók vagytok, én fölülről vagyok; ti e világból vagytok, én nem vagyok e világból 24 Azért mondtam nektek: Meghaltok büneitekben. Ha nem hiszitek ugyanis, hogy én vagyok, meghaltok büneitekben." 25 Erre megkérdezték: „De hát ki vagy te?" „Minek is beszélek egyáltalán nektek? — válaszolta Jézus. 26 Sokat kellene még rólatok mondanom és itélnem. De aki küldött engem, igaz, és én azt hirdetem a világnak, amit tőle hallottam." 27 Azok nem értették meg, hogy az Atyáról beszél nekik. 28 Jézus tovább folytatta: „Amikor majd fölmagasztaljátok az Emberfiát, akkor meggyőződtök róla, hogy én vagyok és hogy önmagamtól semmit sem teszek, hanem azt mondom, amire Atyám tanitott. 29 Aki küldött engem, velem van. Nem hagyott magamra, mert én mindenkor azt teszem, ami neki kedves." 30 E szavaira sokan hittek benne.

Ábrahám fiai. 31 Jézus akkor a benne hivő zsidókhoz fordult: „Ha ti kitarttok tanitásom mellett, valóban tanitványaim vagytok, 32 megismeritek az igazságot, és az igazság szabaddá tesz titeket." 33 Ők tiltakoztak: „Ábrahám fiai vagyunk, és nem szolgáltunk soha sen-

21. Lásd Jn 7, 34 jegyzet.
24. **Ha nem hiszitek, hogy én vagyok,** t. i. a Messiás.
25. A Vulgátában igy olvassuk: „A kezdet, aki szólok hozzátok."
26. Jézus sokmindent mondhatna még, hogy ellenfeleinek rossz lelkiismeretét leleplezze, de most nem teszi, mert az Atya Üdvözitőnek s nem itélő birónak küldte.
28. Jézus kereszthalálát követő megdicsőülése és Jeruzsálem pusztulása fogja bizonyitani, hogy ő a Messiás, az Isten Fia.

kinek. Hogyan mondhatod te: Szabadok lesztek?“
34 „Bizony, bizony mondom nektek, felelte Jézus,
mindaz, aki bünt cselekszik, szolgája a bünnek. 35 A
szolga nem marad mindig a házban, de a fiu mindig
ott marad. 36 Ha tehát a Fiu tesz szabaddá titeket,
valóban szabadok lesztek. 37 Tudom, hogy Ábrahám
fiai vagytok, mégis életemre törtök, mert beszédem
nem fog rajtatok. 38 Én azt mondom, amit Atyámnál
láttam, ti azt teszitek, amit a ti atyáitoktól hallottatok.“
39 Azok közbevágtak: „A mi atyánk Ábrahám.“ Jézus
azonban szavukon fogta őket: „Ha Ábrahám fiai
vagytok, tegyétek is azt, amit Ábrahám tett. 40 De ti
életemre törtök, bár az Istentől hallott igazságot
mondtam nektek. Ábrahám ezt nem tette. 41 Ti azt
teszitek, amit atyáitok tettek.“ De azok igy gőgösködtek: „Mi nem vagyunk törvénytelen fiak, csak egy
Atyánk van: Isten.“

42 Jézus ismét szavukon fogta őket: „Ha Isten volna
Atyátok, szeretnétek engem is, mert én Istentől való
vagyok és tőle jöttem. Nem a magam nevében jöttem,
ő küldött engem. 43 Miért nem értitek beszédemet?
Azért, mert nem tudjátok meghallgatni szavaimat. 44 A
ti atyátok az ördög, és atyátok kivánságait akarjátok
követni. Gyilkos az kezdet óta. Nem tartott ki az igazságban, mert nincs igazság benne. Amikor hazudik,
saját természete szerint beszél. Hazug ő és a hazugság
atyja. 45 Nekem viszont, aki igazat beszélek, nem hisztek. 46 Ki vádolhat közületek bünről engem? Ha igazat
mondok (nektek), miért nem hisztek nekem? 47 Aki
Istentől van, hallgat Isten igéire. Ti azért nem hallgattok rá, mert nem vagytok Istentől.“

35—36. A zsidók nemzeti gőgből fakadó szabadságérzetével Jézus szembeállitja Isten fiainak szabadságát, amely fölszabadulás a büntől és az örök haláltól.

41. A Szentirás a bálványimádást, vagyis az Istenhez való hütlenséget sokszor házasságtörésnek nevezi. A zsidók itt azt állitják, hogy ők nem ennek a szellemi házasságtörésnek törvénytelen gyermekei, mint a pogányok, hanem Isten választott népe.

Jézus előbb volt, mint Ábrahám. 48 Erre a zsidók nekitámadtak: „Ugye joggal mondjuk, hogy szamaritánus vagy, és ördögöd van." 49 Jézus tiltakozott: „Nincs ördögöm. Én tisztelem Atyámat, ti viszont gyalázattal illettek engem. 50 De én nem keresem a magam dicsőségét: van, aki keresi és ítéletet mond. 51 Bizony, bizony mondom nektek: Aki tanitásomat megtartja, halált nem lát sohasem." 52 A zsidók közbevágtak: „Most látjuk, hogy ördögöd van. Ábrahám meghalt, a próféták is, és te azt mondod: Aki tanitásomat megtartja, halált nem izlel sohasem. 53 Nagyobb vagy talán Ábrahám atyánknál, aki meghalt? A próféták is meghaltak. Minek képzeled magadat?" 54 Jézus igy válaszolt: „Ha én dicsőiteném önmagamat, dicsőségem semmit sem érne. Atyám az, aki dicsőit engem. Ti azt állitjátok, hogy ő az Istenetek, 55 de nem ismeritek őt. Én ismerem. Ha azt mondanám, hogy nem ismerem, hozzátok hasonló: hazug lennék. Én azonban ismerem őt, és szavát megtartom. 56 Ábrahám, a ti atyátok ujjongott, hogy láthatja napomat. Látta és örvendezett." 57 A zsidók erre fölháborodtak: „Még ötven esztendős sem vagy, és láttad Ábrahámot?" 58 Jézus igy szólt: „Bizony mondom nektek: mielőtt Ábrahám lett volna, én vagyok." 59 Azok köveket ragadtak, hogy megkövezzék. Jézus azonban eltünt, s kiment a templomból.

9 A vakonszülött meggyógyitása. Egyszer utközben látott egy vakonszülött embert. 2 Tanitványai megkérdezték tőle: „Mester, ki vétkezett, ez, vagy a szülei, hogy vakon született?" 3 „Sem ez nem vétkezett, felelte Jézus, sem a szülei, hanem inkább Isten

48. A zsidók a **szamaritánust** pogánynak tekintették, aki az ördög hatalmában van.

56. **Ábrahám** földi életében csak vágyakozott az eljövendő Messiás után. Az Ur eljövetele örömmel töltötte el az örökkévalóságban.

2—3. A zsidóknál általános volt az a felfogás, hogy minden baj valamely bünnek, akár az illető személy, akár ősei bünének a büntetése. Jézus nem fogadja el ezt a felfogást.

müvének kell megnyilvánulnia rajta. 4 Nekünk addig kell véghezvinnünk annak müveit, aki küldött engem, mig nappal van. Eljön az éjszaka, amikor senki sem munkálkodhatik. 5 Amig e világban vagyok, világossága vagyok a világnak." 6 E szavak után a földre köpött, sarat csinált a nyálból, a sarat a vak szemére kente 7 és igy szólt hozzá: Menj, mosakodjál meg Siloe tavában." Ennek jelentése: „Küldött." Az elment, megmosdott és ép szemmel tért vissza.

8 A szomszédok és akik azelőtt koldulni látták, kérdezgették egymást: „Nem ez az, aki itt ült és koldult?" Egyesek állitották: „Ez az." 9 Mások azonban tagadták: „Nem az, hanem csak hasonló hozzá." De ő kijelentette: „Én vagyok az." 10 Erre megkérdezték tőle: „Hogyan nyilt meg a szemed?" 11 Elmondta nekik: „Az az ember, akit Jézusnak hivnak, sarat csinált, megkente vele szememet és azt mondta: Menj Siloe tavához és mosdjál meg. Én elmentem, megmosdottam és látok." 12 Azok megkérdezték: „Hol van ő?" „Nem tudom", felelte.

A csoda kivizsgálása. 13 Erre elvitték a farizeusokhoz az imént még vakot. 14Aznap ugyanis, amikor Jézus sarat csinált és megnyitotta szemét, szombat volt. 15 A farizeusok is megkérdezték, hogyan nyerte vissza szemevilágát. Nekik is elmondta: „Sarat tett a szememre, megmosdottam és most látok." 16 Egyik-másik farizeus megjegyezte: „Nem Istentől való ez az ember, hiszen nem tartja meg a szombatot." Mások viszont ellene vetették: „Hogyan tud bünös ember ilyen csodákat müvelni?" És szakadás támadt köztük. 17 Ismét faggatni kezdték a vakot: „Te mit tartasz róla, mivel visszaadta szemed világát?" „Hogy próféta", felelte az.

18 A zsidók ezért egyáltalán nem akarták elhinni, hogy vak volt és hogy visszanyerte látását. Odahivták tehát a vak szüleit, 19 és azokat kezdték faggatni: „A

ti fiatok ez? Erről mondjátok, hogy vakon született? Hogyan lehet, hogy most lát?" 20 Szülei igy feleltek: „Azt tudjuk, hogy ez a mi fiunk, és hogy vakon született. 21 De hogyan nyerte vissza látását, azt nem tudjuk. Azt sem tudjuk, ki adta vissza szemevilágát. Őt magát kérdezzétek, megvan a kora. Beszéljen ő magáról." 22 Szülei azért beszéltek igy, mert féltek a zsidóktól. A zsidók ugyanis elhatározták, hogy azt, aki Messiásnak meri vallani, kizárják a zsinagógából. 23 Ezért mondták a szülei: „Megvan a kora, őt kérdezzétek."

24 Mégegyszer hivták tehát a vakon született embert és figyelmeztették: „Adj dicsőséget Istennek! Mi tudjuk, hogy ez az ember bünös." 25 Az igy felelt: „Hogy bünös-e, nem tudom. Egyet tudok: vak voltam, most pedig látok." 26 Erre megint faggatni kezdték: „Mit csinált veled? Hogy adta vissza látásodat?" 27 „Már elmondtam nektek, felelte az, de nem hallgattatok rá. Miért akarjátok mégegyszer hallani? Talán tanitványai akartok lenni ti is?" 28 Erre megátkozták és azt mondták: „Te vagy az ő tanitványa. Mi Mózes tanitványai vagyunk. 29 Mi tudjuk, hogy Mózeshez szólt az Isten, de hogy ez honnan jön, nem tudjuk." 30 Az ember azonban megjegyezte: „Éppen az a különös, hogy nem tudjátok honnan van, és mégis visszaadta a szemem világát. 31 Tudjuk viszont, hogy Isten nem hallgatja meg a bünösöket. De ha valaki istenfélő és Isten akaratát teljesiti, azt meghallgatja. 32 Mióta a világ fönnáll, sohasem lehetett hallani, hogy valaki visszaadta volna a vakonszülött látását. 33 Ha ő nem volna Istentől való, nem tehetett volna semmit." 34 Azok elhallgattatták: „Bünben születtél mindenestül, és te akarsz oktatni minket?" Azzal kidobták.

22. Akit **kizártak a zsinagógából,** elvesztette polgári jogait és társadalmi állását.

24. **Adj dicsőséget Istennek,** vagyis valld meg az igazságot. Ez esküre fölhivó kifejezés (Józs. 7, 19).

A vakonszülött hitvallása. 35 Jézus meghallotta, hogy kidobták. Mikor találkozott vele, megszólította: „Hiszel az Emberfiában?" 36 „Ki az, Uram? — kérdezte. Hinni akarok benne." 37 „Előtted áll, felelte Jézus, ő az, aki veled beszél." 38 „Hiszek, Uram!" — kiáltotta és leborult előtte. 39 Jézus megjegyezte: „Azért jöttem a világra, hogy ítéletet tartsak: akik nem látnak, lássanak, és akik látnak, elvakuljanak." 40 Meghallotta ezt néhány körülötte álló farizeus és megkérdezte: „Csak nem vagyunk mi is vakok?" 41 Jézus igy felelt: „Ha vakok volnátok, bünötök nem volna. De ti azt mondjátok: Látunk. Ezért megmarad bünötök."

10 Jézus a jó Pásztor. „Bizony, bizony mondom nektek: aki nem az ajtón megy be a juhok aklába, hanem máshonnan mászik be, az tolvaj és rabló. 2 Aki az ajtón megy be, az a juhok pásztora. 3 Annak kinyit az őr és a juhok megismerik hangját. Nevükön szólitja juhait és kivezeti őket. 4 Miután kieresztette saját (juhait), megindul előttük, és a juhok követik őt, mert ismerik hangját. 5 Idegen után nem mennek, hanem elfutnak előle, mert az idegen hangját nem ismerik." 6 Jézus ezt a példabeszédet mondta nekik, de ők nem értették, hogy mit akart vele mondani.

7 Jézus tovább folytatta: „Bizony, bizony mondom nektek: A juhok számára én vagyok az ajtó. 8 Mindannyian, akik előttem jöttek, tolvajok és rablók. Nem is hallgattak rájuk a juhok. 9 Én vagyok az ajtó: aki

39. Jézus személye és tanitása két táborra, hivőkre és hitetlenekre osztja az emberiséget: akik alázatosan beismerik, hogy lelki világosságra van szükségük, azok megkapják a hit kegyelmét: akik viszont gőgös önelégültséggel elzárkóznak Jézustól, azok meglévő lelki világosságukat is elvesztik.

7. **Az ajtó** a törvényes ut, mely az akolba vezet, átvitt értelemben Krisztus igaz tanitása, s az Istentől való küldetés és meghatalmazás, mely az embereket az üdvösségre segiti. Jézus az ajtó, mert ő Isten személyes kinyilatkoztatása, és az üdvösségre csak rajta keresztül vezet az ut. De ő a **jó pásztor** is, aki az „ajtón" keresztül Istenhez vezet; példaképe az ujszövetségi pásztoroknak: a püspököknek és papoknak.

8. **Jézus előtt jöttek** azok, akik isteni megbizatás nélkül tolakodtak föl a nép vezetésére: az irástudók és farizeusok.

rajtam keresztül megy be, üdvözül, ki-bejár és legelőre talál. 10 A tolvaj csak azért jön, hogy lopjon, öljön és pusztítson. Én azért jöttem, hogy életük legyen és bőségben legyen.

11 Én vagyok a jó pásztor. A jó pásztor életét adja a juhokért. 12 A béres azonban, aki nem pásztor, akinek a nyáj nem tulajdona, otthagyja a juhokat és elfut, amikor látja, hogy jön a farkas. A farkas elragadja és szétkergeti őket. 13 A béres azért fut el, mert béres, és nem törődik a juhokkal. 14 Én vagyok a jó pásztor: ismerem enyéimet, és enyéim ismernek engem, 15 mint ahogy az Atya ismer engem és én ismerem az Atyát. Életemet adom a juhokért. 16 Más juhaim is vannak, amelyek nem ebből az akolból valók. Azokat is ide kell vezetnem. Hallgatni fognak szavamra: egy akol lesz és egy pásztor. 17 Azért szeret engem az Atya, mert odaadom életemet, hogy aztán vissza is vegyem. 18 Senki sem veszi el tőlem: önként adom oda. Hatalmam van arra, hogy odaadjam, és hatalmam van arra, hogy visszavegyem. Ezt a föladatot kaptam Atyámtól."

19 E beszéd miatt ismét szakadás támadt a zsidók között. 20 Sokan közülük azt mondták: „Ördöge van és megháborodott. Mit hallgatjátok?" 21 Mások viszont megjegyezték: „Ez nem megszállottnak a beszéde. Vagy talán képes arra az ördög, hogy vakok látását visszaadja?"

Negyedszer Jeruzsálemben.

A templomszentelés ünnepén. 22 A templomszentelés ünnepét ülték Jeruzsálemben. Tél volt. 23 Jézus

16. Jézus megszünteti az ószövetségi választott nép és a pogányok között fönnálló különbséget (Ef. 2, 14—15): az Egyház Isten uj választott népe, mely különbség nélkül a föld minden nemzetéből összegyüjti Isten fiait.

22. **A templomszentelés** ünnepét decemberben tartották, nyolc napon keresztül, annak emlékére, hogy Makkabeus Judás idejében ujra fölszentelték a templomot (1 Makk. 4, 59; 2 Makk. 1, 9).

23. **A tornác** a régi salamoni templom maradványa, a templom külső udvarában volt

éppen a templomban járt, Salamon tornácában. 24 Körülvették őt a zsidók és megkérdezték: „Meddig tartasz még bizonytalanságban minket? Ha te vagy a Messiás, mondd meg nekünk nyiltan." 25 Jézus igy felelt: „Mondtam már nektek, de nem hiszitek. Cselekedeteim, melyeket Atyám nevében müvelek, tanuságot tesznek rólam. 26 De ti nem hisztek, mert nem vagytok juhaim közül valók. 27 Az én juhaim hallgatnak szavamra, én ismerem őket, s ők követnek engem. 28 Én örök életet adok nekik: Nem vesznek el soha és senki sem ragadja el őket a kezemből. 29 Atyám, aki nekem adta őket, hatalmasabb mindenkinél: senki sem ragadhatja el őket Atyám kezéből. 30 Én és az Atya egy vagyunk."

31 A zsidók ismét köveket ragadtak, hogy megkövezzék. 32 Jézus szemükre vetette: „Sok jót tettem veletek Atyám erejéből, e cselekedetek közül melyikért akartok megkövezni?" 33 A zsidók visszavágtak: „Jótettért nem kövezünk meg téged, hanem a káromlásért, mert ember létedre Istenné teszed magadat." 34 Jézus megkérdezte tőlük: „Nincs megirva törvényetekben: Én mondtam: istenek vagytok? 35 Ha már azokat is isteneknek mondja az Irás, akikhez Isten igéje szólt, és az Irás nem veszitheti érvényét, 36 hogyan mondhatjátok arról, akit az Atya megszentelt és a világba küldött: Káromkodol, mert azt mondtam: Isten Fia vagyok? 37 Ha nem cselekszem Atyám tetteit, ne higgyetek nekem. 38 De ha azokat cselekszem, és nekem nem akartok hinni, higgyetek a tetteknek, hogy végre lássátok és elismerjétek: az Atya énbennem van és én az Atyában." 39 Ismét el akarták fogni, de ő kiszabadult kezeik közül.

30. **Egy** az isteni természetben, de különböző isteni személyek.

34—36. Ha a Szentirás (Zsolt. 81, 6) Izrael biráit, mint Isten helyetteseit „isteneknek" nevezi, mennyivel inkább mondhatja magát **Isten Fiának** Krisztus, aki temészete szerint is, valóban az.

Jézus Pereában. 40 Elment ismét a Jordánon tul arra a helyre, ahol János először keresztelt, és ott maradt. 41 Sokan keresték föl, mert igy vélekedtek: „János ugyan semmi csodát sem müvelt, de mindaz, amit őróla mondott, igaz volt." 42 És sokan hittek benne.

Utoljára Jeruzsálemben.

11 Lázár halála. Betániában, Máriának és nővérének, Mártának falujában, volt egy Lázár nevü beteg. 2 Mária kente meg az Urat illatos olajjal és törölte meg lábát a hajával. Testvére, Lázár, volt a beteg. 3 A nővérek megüzenték neki: „Uram, akit szeretsz, beteg." 4 Ennek hallatára Jézus igy szólt: „A betegség nem okozza halálát, hanem Isten dicsőségére lesz, hogy ezáltal megdicsőüljön az Isten Fia." 5 Jézus szerette Mártát, nővérét (Máriát) és Lázárt. 6 Mikor tehát meghallotta, hogy beteg, két napig még helyben maradt, 7 de aztán igy szólt tanitványaihoz: „Menjünk ismét Judeába." 8 „Mester, felelték tanitványai, most akartak megkövezni a zsidók, és te ismét odamégy?" 9 Jézus igy válaszolt: „Nem tizenkét órája van a napnak? Aki nappal jár, nem botlik meg, mert e világ világosságában lát. 10 De aki éjszaka jár, megbotlik, mert nincs világossága." 11 Igy szólt, majd folytatta: „Lázár, a mi barátunk, elaludt. Megyek, hogy fölkeltsem álmából." 12 „Uram, mondták a tanitványok, ha elaludt, meggyógyul." 13 Jézus a haláláról beszélt, ők azonban azt gondolták, hogy alvásáról beszél. 14 Erre Jézus nyiltan megmondta nekik: „Lázár meghalt, 15 de én örülök miattatok, hogy nem voltam ott, hogy higgyetek. Menjünk most hozzá." 16 Tamás, mellék-

1. Lázár nővéreiről lásd Lk 10, 38—42.
4. Lázár betegsége és halála alkalom volt föltámasztására, amely Jézus egyik legjelentősebb csodája.
9. Jézus képletesen azt válaszolja, hogy amig le nem jár Istentől kiszabott ideje, ellenségei nem árthatnak neki.
16 **Didimusz** annyit jelent mint kettős, ikei.

nevén Didimusz, buzditotta a többi tanitványt: „Menjünk mi is, haljunk meg vele együtt!"

Jézus Máriánál és Mártánál. 17 Mikor Jézus megérkezett, Lázár már négy napja a sirban feküdt. 18 Betánia Jeruzsálem közelében volt, mintegy tizenöt stádiumnyira. 19 Igy sok zsidó jött Mártához és Máriához, hogy vigasztalják őket testvérük miatt. 20 Jézus jöttének hallatára Márta azonnal eléje ment, Mária azonban otthon maradt. 21 „Uram, szólt Márta Jézushoz, ha itt lettél volna, nem halt volna meg a testvérem, 22 de tudom, hogy most is, bármit kérsz az Istentől, megadja neked."

23 Jézus megnyugtatta: „Testvéred föl fog támadni." 24 Márta megjegyezte: „Tudom, hogy föl fog támadni a föltámadáskor az utolsó napon." 25 Jézus igy szólt hozzá: „Én vagyok a föltámadás és az élet: aki bennem hisz, mégha meg is halt, élni fog. 26 Mindaz, aki belém vetett hittel él, nem hal meg sohasem. Hiszed ezt?" 27 „Igen, Uram, felelte, hiszem, hogy te vagy a Messiás, az (élő) Isten Fia, aki a világra jön."

28 E szavakkal elment, hivta nővérét, Máriát és csendben közölte vele: „Itt a Mester, hiv téged." 29 Ennek hallatára az rögtön fölkelt és hozzá sietett. 30 Jézus ugyanis még nem ért a faluba, hanem azon a helyen volt, ahol Mártával találkozott. 31 Mikor a zsidók, akik a házban maradtak vele és vigasztalták, látták, hogy Mária gyorsan fölkel és kimegy, utána mentek. A sirhoz megy, gondolták, hogy ott sirjon. 32 Mikor Mária Jézus közelébe ért és meglátta őt, e szavakkal borult a lábához: „Uram, ha itt lettél volna, nem halt volna meg a testvérem." 33 Amint Jézus látta, hogy sir, és hogy a vele jött zsidók is sirnak, lelke mélyéig megrendült. 34 „Hová tettétek őt?" —

18. **Tizenöt stádium** kb 3 kilométer.

25. Jézus az élet ura, aki a holtakat is föltámasztja. Aki benne hisz, földi életének befejezése után Isten örökkévalóságában fog élni.

kérdezte. „Jöjj, Uram, felelték, nézd meg." 35 Jézus könnyekre fakadt. 36 „Nézzétek, mondták a zsidók, mennyire szerette őt." 37 Némelyek azonban megjegyezték: „Ő, aki visszaadta a vak látását, nem tudta volna megakadályozni, hogy ez meg ne haljon?"

Lázár föltámasztása. 38 Jézus még mindig mélyen megindulva a sirhoz ment. Az egy kővel elzárt barlang volt. 39 „Vegyétek el a követ", szólt Jézus. Márta, az elhunyt nővére, megjegyezte: „Uram, már szaga van, hiszen negyednapos." 40 Jézus igy felelt: „Nem mondtam, ha hiszel, meglátod Isten dicsőségét?" 41 Elvették a követ. Jézus égre emelte tekintetét és igy imádkozott: „Atyám, hálát adok neked, hogy meghallgattál. 42 Én ugyan tudom, hogy mindenkor meghallgatsz, csak a körülálló népért mondom, hogy higgyék: Te küldöttél engem." 43 E szavak után hangos szóval kiáltott: „Lázár, jöjj ki!" 44 A halott (azonnal) kijött. Lába és keze pólyával volt körültekerve, arca pedig kendővel bekötve. Jézus igy szólt: „Oldjátok fel őt, hogy járni tudjon."

A főtanács határozata Jézus ellen. 45 Sok zsidó jött akkor Máriához és Mártához. Látták, amit Jézus tett, és hittek benne. 46 Némelyek azonban a farizeusokhoz mentek és hirülvitték nekik, amit Jézus cselekedett. 47 A főpapok és farizeusok erre összehivták a főtanácsot és tanakodni kezdtek: „Mit tegyünk? Ez az ember nagyon sok csodát müvel. 48 Ha tovább türjük, mindnyájan hinni fognak benne, aztán jönnek a rómaiak és elpusztitják szentélyünket és népünket."

49 Egyikük, Kaifás, aki abban az évben főpap volt, közbeszólt: „Ti nem értetek semmit. 50 Nem látjátok át: jobb, hogy egy ember haljon meg a népért,

35. Isten Fia valóságos emberré lett, tehát emberi érzelmei is voltak. Barátjának elvesztése mélyen megrenditette lelkét.

47. A főtanács elfogultságában attól tartott, hogy Jézus földi messiási országot alapit, ami a rómaiaknak alkalmat adott volna arra, hogy a zsidó nemzet még meglévő csekély önállóságát is elvegye.

mintsem, hogy az egész nép elpusztuljon." 51 Ezt azonban nem magától mondta, hanem, mint főpap abban az évben, megjövendölte, hogy Jézus meg fog halni a népért. 52 De nemcsak a népért, hanem azért is, hogy Isten szétszórt fiait összegyüjtse. 53 Attól a naptól fogva határozott szándékuk volt, hogy megölik őt.

Jézus Efraimban. 54 Jézus ezért már nem járt nyilvánosan a zsidók között, hanem visszavonult a sivatag szélén fekvő Efraim nevü városba. Ott tartózkodott tanitványaival együtt. 55 Közel volt a zsidók husvétja. Arról a vidékről már husvét előtt sokan fölmentek Jeruzsálembe, hogy megszenteljék magukat. 56 Keresték Jézust és még a templomban is beszélgettek róla: „Mit gondoltok, nem jön el az ünnepre?" 57 A főpapok és farizeusok ugyanis elrendelték, hogy ha valaki tudomást szerez hollétéről, jelentse föl, hogy elfoghassák.

12 A betániai vacsora. Hat nappal husvét előtt Jézus Betániába ment. Ott lakott Lázár, akit Jézus föltámasztott halottaiból. 2 Vacsorát rendeztek tiszteletére. Márta szolgált, Lázár meg együtt ült vele az asztalnál. 3 Mária pedig vett egy font valódi nárduszból készült drága olajat. Megkente vele Jézus lábát és hajával megtörölte. A ház betelt az olaj illatával. 4 Egyik tanitványa, karióti Judás, aki elárulta, méltatlankodott ezért: 5 „Miért nem adták el inkább ezt az illatszert háromszáz dénárért, s miért nem osztották ki a szegények közt?" 6 Ezt nem azért mondta, mintha a szegényekre lett volna gondja, hanem mivel tolvaj volt: ő kezelte a pénzt és elsikkasztotta a bevételt.

49. Heródes óta a főpapot mindig csak egy évre választották.

50—52. Kaifást kijelentésében emberi okoskodás vezette, de mint főpap az isteni gondviselés eszköze volt: a Szentlélek ugy irányitotta szavait, hogy azokkal megjövendölje Jézus halálának megváltó jellegét.

54. **Efraim** Jeruzsálemtől északkeletre fekszik kb. 30 km-re.

55. Aki a mózesi törvény ellen vétett, tisztátalanná lett, és különböző szertartásos mosdásokkal és áldozatok bemutatásával már az ünnep előtt meg kellett tisztulnia.

1—8: Mt 26, 6—13; Mk 14, 3—9.

2. Máté és Márk szerint a leprás Simon házában.

7 Jézus rászólt: „Hagyd békén, hadd tegye, hiszen temetésem napjára teszi. 8 Szegények mindig lesznek veletek, de én nem leszek mindig veletek."

Határozat Lázár ellen. 9 A zsidók közül sokan megtudták, hogy ő ott van. Odajöttek, de nemcsak Jézus kedvéért, hanem hogy Lázárt is lássák, akit föltámasztott halottaiból. 10 Erre a főpapok elhatározták, hogy Lázárt is megölik, 11 mivel miatta sok zsidó ment oda és hitt Jézusban.

Bevonulás Jeruzsálembe. 12 Másnap nagy tömeg vonult föl az ünnepre. Hallották, hogy Jézus Jeruzsálembe jön. 13 Pálmaágakat fogtak és kivonultak eléje. Így kiáltoztak:

„Hozsanna!
Áldott, ki az Úr nevében jön,
Izrael királya!"

14 Akadt ott egy szamár, Jézus ráült. Erről mondja az Írás:

15 „Ne félj, Sion leánya!
Nézd csak, királyod jön
Szamárcsikó hátán."

16 Tanítványai eleinte nem értették, de mikor Jézus megdicsőült, eszükbe jutott, hogy meg volt írva róla, úgy amint végbement. 17 A nép, amely ott volt, mikor Lázárt előhívta a sírból és föltámasztotta halottaiból, tanúságot tett róla.

18 Azért vonult elébe a tömeg, mert hallották, hogy ezt a csodát művelte. 19 A farizeusok viszont egymás szemére vetették: „Látjátok, hogy semmire sem mentek. Az egész világ utána fut!"

Jézus és a pogányok. 20 Azok közt, akik fölzarándokoltak, hogy az ünnepen imádják Istent, volt né-

12—19: Mt 21, 1—11; Mk 11, 1—10; Lk 19, 29—40.
13. **Hozsanna** zsidó örömkiáltás, jelentése: Üdv neki!
15. **Sion leánya** Jeruzsálem lakosságát jelenti (Zak. 9, 9).
20. Az eredeti szöveg szerint görögök, vagyis hellenista pogányok, akik hittek az igaz Istenben és a jeruzsálemi templomban mutatták be áldozatukat.

hány pogány is. 21 Ezek Fülöphöz fordultak, aki a galileai Betszaidából származott, és kérték: „Uram, látni szeretnénk Jézust." 22 Fülöp Andráshoz ment és megbeszélte vele. Aztán András és Fülöp megmondták Jézusnak. 23 Jézus igy válaszolt: „Eljött az óra, mikor megdicsőül az Emberfia. 24 Bizony, bizony mondom nektek: Ha a buzaszem nem esik a földbe és el nem hal, egyedül marad; de ha elhal, sok termést hoz. 25 Aki szereti életét, elveszíti azt; aki viszont gyülöli életét e világon, megmenti azt az örök életre. 26 Aki szolgálni akar nekem, kövessen: ahol én vagyok, ott lesz az én szolgám is. Aki nekem szolgál, azt megtiszteli az Atya.

Szózat az égből. 27 Most mélyen megrendült a lelkem. Mit is mondjak? Hogy szabadits meg attól az órától, Atyám? De hiszen éppen azért az óráért jöttem! 28 Atyám, dicsőitsd meg nevedet." Erre szózat hallatszott az égből: „Megdicsőitettem, és továbbra is megdicsőitem." 29 Az ott álló nép ennek hallatára azt gondolta, hogy mennydörgött. Némelyek azonban azt mondták: „Angyal beszélt vele." 30 Jézus fölvilágositotta őket: „Nem értem hallatszott ez a szózat, hanem tiértetek. 31 Itélet van most e világon, most vetik ki e világ fejedelmét. 32 Én pedig, ha fölmagasztalnak a földről, mindent magamhoz vonzok." 33 E szavakkal akarta jelezni, milyen halállal hal meg. 34 A nép ellenevetette: „Mi ugy hallottuk a törvényből, hogy a Messiás örökké megmarad. Hogyan mondhatod tehát,

23. **Megdicsőül** a világ megváltásának müve által.

25. Az önző ember, aki a földi életet és boldogságot tekinti a legfőbb jónak, keservesen csalódik; az önzetlen viszont, aki önmaga megtagadásával is keresi Isten akaratát, örök boldogságra jut.

27. Jézus emberi lelke megremeg a közeli halál gondolatára, de alávetí magát Atyja akaratának, hogy az Isten dicsőségét és a világ üdvösségét szolgálja.

30. **Tiértetek,** hogy higgyetek bennem, és hogy hitetekben megerősödjetek.

31—32. Jézus kereszthalála megtöri e **világ fejedelmének,** a sátánnak, uralmát a földön. A hivők és hitetlenek, jók és gonoszak szétválasztásával megkezdődik az itélet is. A megfeszitett Üdvözitő minden igaz szivet magához vonz.

hogy az Emberfiát föl kell magasztalni? Kicsoda ez az Emberfia?" 35 Jézus igy válaszolt nekik: „Már csak rövid ideig van nálatok a világosság. Járjatok a világosságban, amig a tiétek, különben elborit titeket a sötétség. Aki a sötétségben jár, nem tudja hová megy. 36 Amig veletek van a világosság, higgyetek a világosságban, hogy a világosság fiai legyetek." E szavak után Jézus elment és nem mutatkozott előttük.

A zsidók hitetlensége. 37 Jóllehet ennyi csodát müvelt a szemük láttára, mégsem hittek benne. 38 Igy teljesedett be Izaiás próféta jövendölése:

„Uram, ki hitte igehirdető szavunkat,
És az Ur ereje ki előtt nyilvánult meg?"

39 Nem tudtak hinni, Izaiás ugyanis ezt is megjövendölte:

40 „Szemüket elvakitotta
És megkérgesitette szivüket,
Hogy szemükkel ne lássanak,
Szivükben értelem ne legyen és meg ne térjenek,
Hogy meggyógyitsam őket."

41 Igy szólt Izaiás, aki látta dicsőségét és jövendölt róla. 42 A tanácstagok közül mégis sokan hittek benne, de a farizeusok miatt nem vallották be, hogy ki ne zárják őket a zsinágógából. 43 Többre tartották ugyanis az emberek megbecsülését, mint Isten dicsőségét.

Jézus isteni küldetése. 44 Jézus hangos szóval hirdette: „Aki bennem hisz, nem énbennem hisz, hanem abban, aki küldött engem. 45 Aki engem lát, azt látja, aki küldött engem. 45 Én világosságul jöttem e világra, hogy aki bennem hisz, ne maradjon sötétségben. 47 Én nem itélem el azt, aki hallgatja tanitásomat, de nem

35. Jézus nem válaszol az ellenvetésre, hanem arra figyelmezteti hallgatóit, hogy használják föl jelenlétének — **a világ világosságának** — rövid kegyelmi idejét.

38. Iz. 53, 1.

40. Iz. 6, 9—10. A megátalkodott elutasitja e megvilágositó kegyelmet, ezért lelki vaksággal sujtja Isten. Izaiás ezt a belső folyamatot irja le erős kifejezésekkel.

tartja meg, hiszen nem azért jöttem, hogy elitéljem e világot, hanem hogy megmentsem a világot. 48 Van birája annak, aki megvet engem és nem fogadja el tanitásomat. A tőlem hirdetett ige itéli el őt az utolsó napon. 49 Én nem magamtól beszéltem, hanem az Atya, aki küldött engem, ő parancsolta meg, mit mondjak és mit hirdessek. 50 És én tudom, hogy az ő parancsa örök élet. Amit tehát hirdetek, ugy hirdetem, amint az Atya mondta nekem."

JÉZUS SZENVEDÉSE, HALÁLA ÉS FÖLTÁMADÁSA.

Az utolsó vacsora.

13 A lábmosás. Közel volt már husvét ünnepe. Jézus tudta, hogy eljött az óra, amikor a világból vissza kell térnie az Atyához. Ekkor adta övéinek, akiket szeretett és a világban hagyott, szeretetének legnagyobb jelét.

2 A vacsora alkalmával történt. Az ördög már szivébe sugallta karióti Judásnak, Simon fiának, hogy elárulja őt. 3 Jézus tudta, hogy mindent kezébe adott az Atya, és hogy Istentől jött és Istenhez megy, 4 mégis fölkelt a vacsorától, levetette felsőruháját, fogott egy kendőt és maga elé kötötte. 5 Aztán vizet öntött egy mosdótálba és mosni kezdte tanitványainak lábát, majd a derekára kötött kendővel megtörölte. 6 Mikor Simon Péterhez ért, Péter tiltakozott: „Uram te akarod megmosni az én lábamat?" 7 Jézus igy felelt: „Most még nem érted, amit teszek, de később majd megérted." 8 De Péter még jobban tiltakozott: „Az én lábamat meg nem mosod soha!" „Ha meg nem moslak, felelte Jézus, nem vagy közösségben velem." 9 „Uram, kiáltott Péter, akkor ne csak lábamat, hanem kezemet és fejemet is." 10 Jézus igy szólt: „Aki meg-

50. Isten **parancsainak** megtartása vezet az **örök életre.**

fürdött, annak csak lábát kell megmosni, akkor egészen tiszta lesz. Ti is tiszták vagytok, de nem mindnyájan." 11 Tudta ugyanis, ki árulja el, azért mondta: „Nem vagytok tiszták mindnyájan."

A lábmosás tanulsága. 12 Miután megmosta lábukat, fölvette felsőruháját és ujra leült. Azután igy szólt: „Megértettétek, mit tettem veletek? 13 Ti Mesternek és Urnak hivtok engem. Jól teszitek: az vagyok. 14 Ha tehát én, az Ur és Mester, megmostam lábatokat, nektek is mosnotok kell egymás lábát. 15 Példát adtam nektek: Amint én tettem veletek, ti is ugy tegyetek. 16 Bizony, bizony mondom nektek: Nem nagyobb a szolga uránál, sem a küldött küldőjénél. 17 Boldogok vagytok, ha megértitek ezt és igy is tesztek. 18 Nem mindnyájatokról mondom ezt: ismerem azokat, akiket választottam. De be kell teljesednie az Irásnak:

„Ki megosztotta kenyerem,
Sarkát emelte ellenem."

19 Előre megmondom, mielőtt megtörténnék, hogy amikor megtörténik, higgyétek, hogy rólam van szó. 20 Bizony, bizony mondom nektek: Aki befogadja azt, akit én küldök, engem fogad be, aki pedig engem befogad, azt fogadja be, aki küldött engem."

Az áruló eltávozik. 21 E szavak után Jézus mélyen megrendült lelkében, és kijelentette: „Bizony, bizony mondom nektek: Közületek egy elárul engem." 22 A tanitványok erre összenéztek, mert nem tudták, hogy melyikükről mondja. 23 Tanitványai közül egyik, akit szeretett Jézus, ott nyugodott Jézus keblén. 24 Simon Péter intett neki és kérte: „Kérdezd meg, kiről beszél?"

14—15. Jézus példáival az alázatosság és a felebaráti szeretet gyakorlására buzditja tanitványait.

18. Az Ur nem mondja boldognak minden apostolát, mert ismerte Judást. Az idézet: Zsolt. 40. 10.

21—30. Mt 26. 21—25: Mk 14. 18—21: Lk 22. 21—23.

23. Ezzel a megjegyzéssel: **akit szeretett Jézus,** Szent János apostol önmagát jelzi.

25 Az Jézus keblére hajolt és megkérdezte: „Uram, ki az?" 26 Jézus igy felelt: „Az, akinek a bemártott falatot adom." Ezzel bemártotta a falatot és karióti Judásnak, Simon fiának, nyujtotta. 27 A falat után mindjárt belé szállt a sátán. Jézus csak ennyit mondott: „Tedd meg hamarosan, amit tenni akarsz!"

28 Az asztaltársak közül senki sem értette, miért mondta ezt neki. 29 Mivel Judásnál volt a pénz, némelyik azt gondolta, hogy Jézus megbizta: „Vedd meg az ünnepre, ami szükséges," vagypedig, hogy adjon valamit a szegényeknek. 30 Miután átvette a falatot, azonnal kiment. Éjszaka volt.

Az uj parancsolat. 31 Miután kiment, Jézus igy szólt: „Most dicsőült meg az Emberfia, és benne megdicsőült az Isten. 32 Ha benne megdicsőült az Isten, Isten is meg fogja őt dicsőiteni önmagában, sőt hamarosan megdicsőiti. 33 Gyermekeim, már csak rövid ideig vagyok veletek. Keresni fogtok, de amint a zsidóknak mondtam, most nektek is mondom: Ahova én megyek, oda ti nem jöhettek. 34 Uj parancsot adok nektek: Szeressétek egymást! Amint én szerettelek titeket, ugy szeressétek egymást ti is. 35 Arról ismerje meg mindenki, hogy tanitványaim vagytok, hogy szeretettel vagytok egymás iránt."

Péter tagadásának megjövendölése. 36 Simon Péter megkérdezte: „Uram, hová mégy?" „Ahova én megyek, felelte Jézus, oda most nem jöhetsz velem, de később majd követni fogsz." 37 Péter fogadkozott: „Miért nem mehetek most veled? Életemet adom érted". 38 Jézus igy válaszolt: „Életedet adod értem? Bizony, bizony mondom neked: Mire a kakas megszólal, háromszor tagadsz meg engem."

26. A beszélgetés halkan folyt le, a nélkül hogy a többi apostol hallotta volna.

31. Judás árulásával megkezdődik Jézus szenvedése, mely az Atyát és magát Jézust is megdicsőiti.

36—38: Mt 26, 33—35; Mk 14, 29—31; Lk 22, 31—34.

36. Célzás Péter vértanuságára.

Jézus bucsubeszéde.

14 Jézus megigéri a mennyei hazát. „Ne nyugtalankodjék szivetek! Higgyetek az Istenben és bennem is higgyetek. 2 Atyám házában sok hely van, ha nem ugy volna, megmondtam volna, hiszen azért megyek, hogy helyet készitsek nektek. 3 Ha aztán elmentem és elkészitettem a helyet, ismét eljövök, és magammal viszlek titeket, hogy ti is ott legyetek, ahol én vagyok. 4 Hiszen ismeritek az utat oda, ahová megyek." 5 „Uram, jegyezte meg Tamás, nem tudjuk hová mégy, hogyan ismerhetnénk az utat?" 6 Jézus igy szólt: „Én vagyok az ut, az igazság és az élet. Senki sem jut az Atyához, csak énáltalam. 7 Ha ismernétek engem, Atyámat is ismernétek. Mostantól fogva azonban ismeritek és látjátok őt."

8 „Uram, szólt közbe Fülöp, mutasd meg nekünk az Atyát! Ez elég nekünk." 9 Jézus igy válaszolt: „Már oly régóta veletek vagyok és nem ismersz engem, Fülöp? Aki engem lát, látja az Atyát is. Hogyan mondhatod hát: Mutasd meg nekünk az Atyát? 10 Nem hiszed, hogy én az Atyában vagyok és az Atya énbennem? A tanitást, amit hirdetek nektek, nem magamtól mondom, és a tetteket is Atyám cselekszi, aki bennem van. 11 Higgyétek, hogy én az Atyában vagyok, és az Atya énbennem. Ha máskép nem, legalább tetteimért higgyetek.

Jézus megigéri a Szentlelket. 12 Bizony, bizony mondom nektek: Aki bennem hisz, ugyanazokat a tetteket fogja végbevinni, amiket én magam cselekszem, sőt nagyobbakat is fog tenni azoknál, mert én az

6. Nem lehet máskép az örök üdvösségre jutni, csak a Jézusba vetett hittel; ő tanitásával, élete példájával és kegyelmével vezet az Atyához.

7. Az apostolok eddig nem ismerték föl teljesen Jézusban az Atyával egylényegü Fiuistent. A Szentlélek megvilágositó kegyelme Jézusnak, és Jézusban az Atyának mélyebb ismeretére fogja vezetni őket.

12. Az apostolok külső hatás tekintetében nagyobb tetteket vittek végbe, mert a megdicsőült Jézus kegyelmével az egész világon elterjesztették az evangéliumot és az Egyházba vezették a pogány népeket.

Atyához megyek. 13 Bármit kértek majd nevemben az Atyától, megteszem nektek, hogy az Atya megdicsőüljön a Fiuban. 14 Ha pedig tőlem kértek valamit nevemben, azt is meg fogom tenni.

15 Ha szerettek engem, megtartjátok parancsaimat. 16 Én pedig kérni fogom az Atyát, és más Vigasztalót ad nektek: az igazság Lelkét, aki mindörökké veletek marad. 17 A világ nem kaphatja meg őt, mert nem látja és nem ismeri; de ti ismeritek, mert bennetek marad.

Egyesülés Jézussal. 18 Nem hagylak árván titeket, eljövök hozzátok. 19 Rövid idő még, és a világ nem lát engem többé. De ti láttok engem, mert én élek és ti is élni fogtok. 20 Azon a napon megtudjátok, hogy én Atyámban vagyok, ti pedig énbennem és én tibennetek. 21 Aki ismeri és megtartja parancsaimat, az szeret engem. Aki pedig szeret engem, azt Atyám is szeretni fogja. Szeretni fogom őt én is és kinyilatkoztatom magamat neki."

22 Judás, nem a karióti, itt közbeszólt: „Uram, hogy van az, hogy nekünk akarod kinyilatkoztatni magadat és nem a világnak?" 23 Jézus tovább folytatta: „Aki szeret engem, megtartja tanitásomat. Atyám is szeretni fogja őt, hozzá megyünk és benne fogunk lakni. 24 Aki nem szeret engem, tanitásomat nem tartja meg. A tanitás, amit hallotok, nem az enyém, hanem az Atyáé, aki küldött engem.

Krisztus békéje. 25 Ezeket akartam nektek mondani, amig veletek voltam. 26 A Vigasztaló pedig, akit

16. **Más Vigasztalót,** t. i. a Szentlelket.

17. **Az igazság Lelke** a Szentlélek Isten, mert mint isteni személy, ő maga az igazság és mert kegyelmével Jézus tanitásának mélyebb ismeretére vezeti az apostolokat.

19. Jézus vállalja most a megváltó kereszthalált, de mivel isteni személye halhatatlan, föltámasztja emberi testét és a benne hivőknek is örök életet ad.

22. **Judás Tádé** még mindig a földi messiási ország megalapitására gondol.

23. Az Ur itt a keresztény lelkiélet legmélyebb igazságát nyilatkoztatja ki: a kegyelem állapotában élő lélek a Szentháromság temploma.

az Atya nevemben küld, megtanit majd mindenre és eszetekbe juttat mindent, amit mondtam nektek.

27 Békességet hagyok rátok, az én békémet adom nektek. Én nem ugy adom nektek, amint a világ adja. Ne nyugtalankodjék szivetek és ne is szorongjon! 28 Hiszen hallottátok, hogy azt mondtam: Elmegyek, de majd visszajövök hozzátok. Ha szeretnétek engem, csak örülnétek annak, hogy az Atyához megyek, mert az Atya nagyobb nálam. 29 Előre megmondtam, mielőtt megtörtént volna, hogy amikor megtörténik, higgyetek. 30 Már nem sokat beszélek veletek, mert jön a világ fejedelme: rajtam ugyan nincs hatalma, 31 csak hogy megtudja a világ, hogy szeretem az Atyát, és ugy cselekszem, amint meghagyta nekem az Atya. — Keljetek föl, menjünk innét!"

15 Jézus az igazi szőlőtő. „Én vagyok az igazi szőlőtő, Atyám a szőlőmüves. 2 Minden szőlővesszőt, mely nem hoz gyümölcsöt bennem, lemetsz rólam, a gyümölcshozót pedig megtisztitja, hogy még többet teremjen. 3 Ti már tiszták vagytok a tőlem kapott tanitás hatására. 4 Maradjatok bennem, akkor én is bennetek maradok. Amint a szőlővessző sem tud gyümölcsöt hozni önmagától, ha nem marad a szőlőtőn, ugy ti sem, ha nem maradtok bennem. 5 Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők. Aki bennem marad és én őbenne, az bő termést hoz. Hiszen nélkülem semmit sem tehettek. 6 Aki nem marad bennem, azt kivetik, mint a szőlővesszőt, és elszárad. Összeszedik, tüzre vetik és elég. 7 Ha bennem maradtok és tanitásom

28. Jézus, emberi természetét tekintve, kisebb az Atyánál. Az apostoloknak több okuk van örülni, mint szomorkodni Jézus távozása miatt, mert föltámasztásával az Atya megdicsőiti emberi természetét.

30. A sátánnak nincs hatalma Jézuson, mert ő büntelen, a halál viszont, melyben a sátán hatalma megmutatkozik, a bün büntetése. Jézus mennyei Atyja iránt szerető engedelmességből önként vállalja a kereszthalált.

1—11. A **szőlőtőről** szóló példabeszéd találó képe a Krisztus és hivei között lévő benső, kegyelmi életközösségnek. Aki nincs kegyelmi közösségben Krisztussal, semmit sem tud tenni, ami Isten előtt kedves volna.

tibennetek, kérjetek, bármit akartok: megkapjátok. 8 Az dicsőiti meg Atyámat, ha sok gyümölcsöt hoztok és igy tanitványaim lesztek. 9 Amint engem szeret az Atya, ugy szeretlek én is titeket. Maradjatok meg szeretetemben. 10 Ha parancsaimat megtartjátok, megmaradtok szeretetemben, amint én is megtartottam Atyám parancsait és szeretetében maradok. 11 Ezeket azért mondtam nektek, hogy az én örömöm legyen tibennetek és örömötök ezzel teljes legyen.

A szeretet parancsa. 12 Ez az én parancsom: Szeressétek egymást, mint ahogy én szerettelek titeket. 13 Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, aki életét adja barátaiért. 14 Ti barátaim vagytok, ha megteszitek, amit parancsolok nektek. 15 Már nem mondalak titeket szolgáknak, mert a szolga nem tudja, mit tesz az ura. Barátaimnak mondalak titeket, mert mindent tudtul adtam nektek, amit Atyámtól hallottam. 16 Nem ti választottatok engem, hanem én választottalak titeket és arra rendeltelek, hogy munkátokkal gyümölcsöt hozzatok: maradandó gyümölcsöt. Akkor mindent megad nektek az Atya, amit nevemben kértek tőle. 17 Ez az én parancsom: Szeressétek egymást!

A világ gyülölete. 18 Ha a világ gyülöl titeket, tudjátok meg: Engem előbb gyülölt nálatok. 18 Ha a világból volnátok, a világ, mint övéit, szeretne titeket. de mivel nem vagytok e világból valók, — hiszen kiválasztottalak titeket a világból — gyülöl titeket a világ. 20 Emlékezzetek vissza a tőlem kapott tanitásra: Nem nagyobb a szolga uránál. Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak. Ha az én tanitásomat megtartották, a tiéteket is megtartják. 21 Mindezt miattam teszik veletek, mert nem ismerik azt, aki küldött engem.

8. Azok Jézus igazi tanitványai, akiknek tettekben nyilvánul meg kegyelmi kapcsolatuk az Urral.

22 Ha nem jöttem volna és nem tanitottam volna őket, nem volna bünük, igy azonban nincs mentségük büneikre. 23 Aki engem gyülöl, Atyámat is gyülöli. 24 Ha nem vittem volna végbe köztük olyan tetteket, amilyeneket senki más nem cselekedett, nem volnának vétkesek. Most azonban látták ezeket és mégis gyülölnek engem is, meg Atyámat is. 25 De teljesednie kellett a jövendölésnek, amely törvényükben olvasható: Ok nélkül gyülöltek engem.

26 Mikor eljön a Vigasztaló, akit az Atyától küldök nektek, az Igazság Lelke, aki az Atyától származik, ő tanuságot tesz rólam. 27 Ti is tegyetek tanuságot rólam, hiszen kezdettől velem vagytok.

16 Ezeket mondtam nektek, hogy meg ne botránkozzatok. 2 Ki fognak zárni titeket a zsinagógákból. Sőt eljön az óra, mikor mindaz, aki megöl titeket, azt hiszi, hogy szolgálatot tesz Istennek. 3 Igy tesznek veletek, mert nem ismerik sem az Atyát, sem engem. 4 Azért mondtam ezeket, hogy mikor eljön az óra, eszetekbe jusson, hogy előre megmondtam nektek. Kezdetben nem mondtam ezeket, hiszen veletek voltam.

A vigasztaló Szentlélek. 5 Most elmegyek ahhoz, aki küldött engem. De senki közületek nem kérdi tőlem: Hová mégy? 6 hanem, mivel ezeket mondtam, szomoruság tölti el sziveteket. 7 De én az igazságot mondom: Jobb nektek, ha én elmegyek, mert, ha nem megyek el, a Vigasztaló nem jön el hozzátok. De ha elmegyek, majd elküldöm hozzátok. 8 Amikor eljön, vádlón bizonyitja majd a világnak a bünt, az igazsá-

1. A **megbotránkozás** itt a hit megrendülését jelenti.

7. A Szentlélek eljövetelének föltétele Jézus mennybemenetele, vagyis a megváltás befejezése.

8. A Szentlélek három dolgot bizonyit: a világ hitetlensége értelmetlen és bünös; Jézus ügye igazságos, különben nem mehetett volna az Atyához; a sátán hatalma megtört: Isten országának elterjedését nem tudja megakadályozni.

25. Zsolt. 34, 19; 68, 5.

got és az ítéletet. 9 A bünt: mert nem hittek bennem. 10 Az igazságot: mert az Atyához megyek és már nem láttok engem. 11 Az ítéletet: mert a világ fejedelmét már elitélték.

12 Még sok mondanivalóm volna, nem vagytok azonban elég erősek hozzá. 13 De amikor eljön ő, az igazság Lelke, elvezet titeket a teljes igazságra. Nem magától fog szólni, hanem azt mondja majd, amit hall, és a jövendőt fogja hirdetni nektek. 14 Ő majd megdicsőit engem, mert az enyémből kapja, amit kijelent nektek. 15 Minden, ami Atyámé, enyém. Azért mondtam, hogy az enyémből kapja, amit kijelent nektek.

A viszontlátás vigasztaló reménye. 16 Rövid idő és már nem láttok engem, ismét rövid idő és viszontláttok engem, (mert az Atyához megyek)." 17 A tanitványok közül néhányan igy tanakodtak: „Mit akar ezzel mondani: Rövid idő és már nem láttok engem, ismét rövid idő és viszontláttok engem? És: az Atyához megyek?" 18 Megjegyezték tehát: „Mit akar ezzel mondani: Rövid idő? Nem értjük, mit beszél."

19 Jézus észrevette, hogy kérdezni akarják, ezért igy szólt: „Arról tanakodtok, hogy azt mondtam: Rövid idő és nem láttok engem, ismét rövid idő és viszontláttok engem. 20 Bizony, bizony mondom nektek: Ti majd sirtok és jajgattok, a világ azonban örülni fog. Ti szomorkodtok, de szomoruságtok örömre fordul. 21 Az asszony is, amikor szül, szomorkodik, mert eljött az órája, de amikor megszülte gyermekét, már nem emlékszik gyötrelmeire, mert örül, hogy ember született a világra. 22 Ti is, most ugyan szomorkodtok, de majd viszontlátlak titeket: akkor örülni fog szive-

13—15. **A Szentlélek nem fog magától szólni** vagyis nem ad uj kinyilatkoztatást. Az Atyától és a Fiutól származik, ezért isteni tudása és tanitása azonos az övékkel. **A jövendőt:** Isten országának, az Egyháznak, kibontakozását a földön és beteljesülését a mennyben.

16. Az első **rövid idő** Jézus haláláig tart, a második mennybemeneteléig vagy lelki értelemben vett eljöveteléig, a **Szentlélekben.**

tek és örömötöket senki sem veszi el többé tőletek. 23 Azon a napon nem lesz már kérdeznivalótok tőlem. Bizony, bizony mondom nektek: Bármit kértek majd nevemben az Atyától, megadja nektek. 24 Mindeddig semmit sem kértetek az én nevemben. Kérjetek és kaptok, hogy örömötök teljes legyen.

A bucsubeszéd befejezése. 25 Ezeket képletesen mondtam nektek. Eljön az óra, amikor már nem képletesen szólok, hanem nyiltan beszélek az Atyáról. 26 Azon a napon majd az én nevemben kértek, és nem mondom majd nektek, hogy én kérem az Atyát értetek. 27 Az Atya ugyanis szeret titeket, mivel ti szerettetek engem, és hittétek, hogy az Istentől jöttem. 28 Az Atyától jöttem és a világba léptem. Most elhagyom a világot és az Atyához megyek."

29 A tanitványok erre megjegyezték: „Most nyiltan beszélsz és minden képletesség nélkül. 30 Most elismerjük, hogy mindent tudsz, és nincs szükséged, hogy valaki is kérdezzen téged. Ezért hisszük, hogy Istentől jöttél." 31 Jézus igy felelt: „Most hisztek? 32 Eljön az óra, már el is jött, amikor elszéledtek, kiki a maga utján, és engem magamra hagytok. De én nem vagyok egyedül, mert az Atya velem van.

33 Azért mondtam ezeket nektek, hogy békességtek legyen bennem. A világban üldözést szenvedtek, de bizzatok, én legyőztem a világot."

Jézus főpapi imája.

17 Jézus önmagáért imádkozik. E szavak után Jézus égre emelte szemét és igy imádkozott: „Atyám,

23. A Szentlélek eljövetele után világosan megértenek mindent, ami még homályos Jézus tanitásában.

26. Jézusnak nem kell személyesen imádkoznia az apostolokért, elég, ha ők maguk imádkoznak Jézus nevében.

28. **Az Atyától jött,** isteni születésével és megtestesülésével.

1. Jézus főpapi imájával fejezi be bucsubeszédét és vezeti be közeli kereszttáldozatát. Kéri mennyei Atyját, hogy dicsőitse meg őt (1—5), apostolait óvja meg a gonosztól és szentelje meg (6—19), hiveit pedig őrizze meg egységben és vezesse az örök üdvösségre (20—26).

eljött az óra. Dicsőitsd meg Fiadat, hogy Fiad is megdicsőitsen téged. 2 Hatalmat adtál neki minden ember fölött, hogy mindenkinek, akit neki adtál, örök életet adjon. 3 Az örök élet az, hogy ismerjenek téged, egyedül igaz Istent és akit küldtél, Jézus Krisztust. 4 Én megdicsőitettelek téged a földön. A müvet, amelynek elvégzését rámbiztad, véghezvittem. 5 Most dicsőits meg engem te, Atyám, magadnál, azzal a dicsőséggel, amelyben részem volt nálad, mielőtt a világ lett.

Imádkozik az apostolokért. 6 Kinyilatkoztattalak téged az embereknek, akiket e világból nekem adtál. Tieid voltak és nekem adtad őket. Tanitásodat megtartották. 7 Most már tudják, hogy minden, amit nekem adtál, tőled van. 8 A tanitást, amit nekem adtál, átadtam nekik. Ők elfogadták és igy valóban elismerték, hogy tőled jöttem, és elhitték, hogy te küldtél engem.

9 Értük könyörgök. Nem a világért könyörgök, hanem azokért, akiket nekem adtál. Tieid ők, — 10 hiszen mindaz, ami az enyém, a tiéd, és ami a tiéd, az enyém, — és én megdicsőültem bennük. 11 Én már nem vagyok e világban, de ők a világban vannak. Én hozzád megyek. Szent Atyám, tartsd meg őket nevedben, amelyet nekem adtál, hogy egyek legyenek, mint mi. 12 Amig velük voltam, én tartottam meg őket nevedben, amelyet nekem adtál. Megőriztem őket; senki más nem veszett el közülük, csak a kárhozat fia, hogy beteljesedjék az Irás. 13 Most hozzád megyek, ezeket pedig elmondom a világon, hogy örömöm teljesen az övék legyen. 14 Átadtam nekik tanitásodat. A világ gyülölte őket, mert nem e világból valók, amint én sem vagyok e világból. 15 Nem azt kérem,

5. Jézus dicsősége, isteni természetét tekintve, egyenlő a mennyei Atyáéval. Most, önkéntes megalázkodása elteltével, emberi természetének megdicsőitését kéri.

10. Az Ur azzal **dicsőült meg** tanitványaiban, hogy hittek megváltói küldetésében.

11—12. **Amelyet nekem adtál:** a Vulgátában igy olvassuk: „Akiket nekem adtál."

hogy vedd el őket a világból, hanem hogy óvd meg őket a gonosztól. 16 Hiszen nem e világból valók ők, amint én sem vagyok e világból. 17 Szenteld meg őket az igazságban: a te igéd igazság. 18 Amint te küldtél engem a világba, ugy küldöm én is a világba őket. 19 Értük szentelem magamat, hogy ők is szentek legyenek az igazságban.

Imádkozik az Egyházért. 20 De nemcsak értük könyörgök, hanem azokért is, akik szavukra hinni fognak bennem. 21 Legyenek mindnyájan egyek. Amint te, Atyám, bennem vagy és én tebenned, ugy legyenek egyek ők is mibennünk, és igy elhiggye a világ, hogy te küldtél engem. 22 Én átadtam nekik a dicsőséget, amit nekem adtál, hogy egyek legyenek, amint mi egyek vagyunk: 23 én őbennük, te énbennem, hogy igy tökéletesen egyek legyenek ők is. Ismerje meg ebből a világ, hogy te küldtél engem, és hogy szereted őket, amint engem szerettél. 24 Atyám, akarom, hogy akiket nekem adtál, ott legyenek velem, ahol én vagyok, hogy lássák dicsőségemet, amit te adtál nekem, hiszen te szerettél engem a világ teremtése előtt.

25 Én igaz Atyám! A világ nem ismert meg téged. Én ismerlek téged, és igy ők is megismerték, hogy te küldtél engem. 26 Megismertettelek velük és meg is foglak ismertetni, hogy a szeretet, amellyel engem szeretsz, bennük legyen és én őbennük."

Jézus szenvedése.

18 Jézust elfogják. Miután Jézus ezeket mondta, kiment tanitványaival a Kédron patakon tulra. Volt

16—17. Jézus azt kéri, hogy apostolainak élete megegyezzék az örök igazsággal, amelyet tanitásában kinyilatkoztatott.

19. **Szentelem,** vagyis föláldozom magamat.

22. Jézus megváltó szenvedésével megszerezte hiveinek az istenfiuság kegyelmét. Ez az a legnagyobb **dicsőség,** amelyben embereknek része lehet, mert általa Jézus isteni élete folytatódik bennük.

26. Jézus azért nyilatkoztatta ki a mennyei Atyát, hogy hivei részesei legyenek a Szentháromság szeretet-közösségének.

1: Mt 26, 36; Mk 14, 32; Lk 22, 39. — **Kédron** Jeruzsálem városa és az Olajfák hegye közt folyó patak.

ott egy kert. Bement oda tanitványaival együtt. 2 Judás, aki elárulta, ismerte azt a helyet, mert Jézus gyakran járt oda tanitványaival. 3 Akkor Judás kapott egy csapat katonát, a főpapoktól és farizeusoktól pedig szolgákat. Kiment velük lámpákkal, fáklyákkal és fegyverekkel fölszerelve.

4 Jézus tudta mindazt, ami rá várt, eléjük ment tehát és megszólitotta őket: „Kit kerestek?" 5 „A názáreti Jézust", mondták azok. „Én vagyok", felelte Jézus. Judás, aki elárulta, ott állt köztük. 6 Amint tehát azt mondta: Én vagyok, meghátráltak és a földre estek. 7 Ő ujra megkérdezte: „Kit kerestek?" „A názáreti Jézust", ismételték azok. 8 „Mondtam már nektek, hogy én vagyok, felelte Jézus. Ha tehát engem kerestek, engedjétek el ezeket." 9 Igy teljesedett be, amit mondott: „Senkit sem vesztettem el azok közül, akiket nekem adtál."

10 Simon Péternél azonban volt kard, kirántotta, rásujtott a főpap szolgájára és levágta annak jobb fülét. A szolgának Malkus volt a neve. 11 Jézus rászólt Péterre: „Tedd hüvelyébe kardodat! Ne üritsem ki a kelyhet, melyet az Atya adott nekem?"

Jézus Annás és Kaifás előtt. 12 A tiszt csapata élén és vele a zsidó őrség elfogta Jézust és megkötözte. 13 Először Annáshoz vitték, Kaifás apósához. Kaifás volt a főpap abban az évben. 14 Ő adta a zsidóknak a tanácsot: „Jobb, hogy egy ember haljon meg a népért."

15 Simon Péter és egy másik tanitvány követte Jézust. Mivel az a tanitvány ismerőse volt a főpapnak, bejutott Jézussal a főpap udvarába, 16 Péter

2—11: Mt 26, 47—56; Mk 14, 43—52; Lk 22, 47—53.
9. Lásd Jn 17, 12.
11. A **kelyhet**, vagyis a rá váró szenvedést.
12—27: Mt 26, 57—75; Mk 14, 53—72; Lk 22, 54—71.
14. Lásd Jn 11, 50.

pedig kint maradt az ajtónál. A másik tanitvány, a főpap ismerőse, kiment, szólt az ajtónállónak és bevitte Pétert. 17 Az ajtónálló szolgáló közben megjegyezte: „Nem vagy te is ennek az embernek a tanitványai közül?" „Nem vagyok", felelte. 18 A szolgák és a poroszlók a parázsló tüz körül álltak és melegedtek, mert hideg volt. Péter is közéjük állt és melegedett.

19 A főpap tanitványai és tanitása felől kérdezte Jézust. 20 Jézus igy felelt: „Én nyiltan beszéltem az emberek előtt. Mindig a zsinagógákban és a templomban tanitottam, ahova minden zsidónak bejárása van. 21 Titokban semmit sem mondtam. Mit kérdezel engem? Kérdezd azokat, akik hallották, mit beszéltem. Azok tudják, mit mondtam." 22 E szavakra az egyik ott álló poroszló arcul ütötte Jézust. „Igy felelsz a főpapnak?" — förmedt rá. 23 Jézus csak ennyit mondott: „Ha rosszul szóltam, bizonyitsd be a rosszat, de ha jól, miért ütsz engem?" 24 Annás akkor megkötözve elküldte őt Kaifás főpaphoz.

25 Simon Péter még mindig ott állt és melegedett. Ujra megkérdezték tőle: „Nem vagy te is ennek a tanitványai közül?" „Nem vagyok", tagadta. 26 Erre a főpap egyik szolgája, rokona annak, akinek Péter levágta fülét, megjegyezte: „Hiszen ott láttalak vele a kertben." 27 De Péter ismét tagadta. Erre mindjárt megszólalt a kakas.

Jézust kiszolgáltatják Pilátusnak. 28 Kaifástól a helytartóságra vezették Jézust. Kora reggel volt. Azok nem mentek be a helytartóságra, hogy tisztátalanokká ne legyenek, hanem hogy megehessék a husvéti bá-

19. **Annás** csak előzetes vizsgálatot tartott. A cim, mint volt **főpapot**, megillette.

28—40: Mt 27, 2; 11—26; Mk 15, 1—15; Lk 23, 1—6; 13—25.

28. A husvéti ünnepek idején Pilátus hivatali épületében, a **helytartóságon** lakott. A zsidók nem léptek be a pogány házba, hogy a törvény szerint tisztátalanokká ne legyenek és elfogyaszthassák a husvéti lakomát. — Azért mentek a helytartóhoz, mert az itéletet neki kellett jóváhagynia és végrehajtásához is csak neki volt joga.

rányt. 29 Ezért Pilátus jött ki hozzájuk és megkérdezte: „Milyen vádat emeltek ez ember ellen?" 30 Azok igy feleltek: „Ha nem volna gonosztevő, nem szolgáltattuk volna ki neked." 31 Pilátus szabadkozott: „Tartsátok csak meg és itélkezzetek róla törvényetek szerint." A zsidók azonban nem tágitottak: „Nekünk senkit sem szabad megölnünk." 32 Igy teljesedett be, amit Jézus mondott, mikor halálának módját megjövendölte.

Jézus első kihallgatása. 33 Pilátus akkor visszament a helytartóságra, hivatta Jézust és megkérdezte tőle: „Te vagy a zsidók királya?" 34 Jézus igy felelt: „Magadtól mondod ezt, vagy mások mondták neked rólam?" 35 „Hát zsidó vagyok én?" — tört ki Pilátus. „Saját nemzeted és a főpapok szolgáltattak ki nekem. Mit tettél?" 36 Jézus igy felelt: „Az én országom nem e világból való. Ha e világból volna országom, harcra kelnének szolgáim, hogy a zsidók kezére ne kerüljek. Az én országom azonban nem innen való." 37 Pilátus közbeszólt: „Tehát király vagy te?" Jézus ráhagyta: „Igen, király vagyok. Én arra születtem és azért jöttem e világra, hogy tanuságot tegyek az igazságról. Mindaz, aki igazságból való, hallgat szavamra." 38 Pilátus vállat vont: „Mi az igazság?" E szavak után ismét kiment a zsidókhoz és kijelentette: „Én semmi vétket sem találok benne. 39 Az a szokás nálatok, hogy husvétkor szabadon engedjek valakit, akarjátok-e, hogy elbocsássam a zsidók királyát?" 40 De azok ujra kiáltozni kezdtek: „Ne ezt, hanem Barabást!" Barabás rabló volt.

19 Jézus megostorozása. Erre Pilátus lefogatta és megostoroztatta Jézust. 2 A katonák tövisekből koro-

32. Jézus megjövendölte (Jn 3, 14; 12, 32), hogy keresztrefeszitve fog meghalni. Ez jellegzetes római halálbüntetés volt, melyet a zsidók nem alkalmaztak. Ők inkább megkövezték volna.

1—8: Mt 27, 27—30; Mk 15, 16—19.

nát fontak, fejére tették és biborszinü köpenyt adtak rá. 3 Aztán eléje járultak és igy gunyolódtak: „Üdvözlégy, zsidók királya", és arcul ütötték.

4 Pilátus ismét kiment és igy szólt hozzájuk: „Nézzétek, elétek vezetem. Értsétek meg végre, hogy semmi vétket sem találok benne." 5 Jézus akkor töviskoronával és biborköpenyben kijött eléjük. Pilátus rámutatott: „Ime az ember!" 6 Láttára a főpapok és a szolgák nagy kiáltozásba törtek ki: „Keresztre vele, keresztre vele!" Pilátus ismét szabadkozott: „Vegyétek át és ti feszitsétek keresztre. Én semmi vétket sem találok benne." 7 De a zsidók nem tágitottak: „Nekünk törvényünk van, és a törvény szerint meg kell halnia, mert Isten fiává tette magát." 8 E szavak hallatára Pilátus még jobban megijedt.

Jézus második kihallgatása. 9 Visszament a helytartóságra és ujra megkérdezte Jézust: „Honnan való vagy te?" De Jézus nem felelt. 10 Pilátus erre figyelmeztette: „Nekem nem felelsz? Nem tudod, hogy hatalmam van arra, hogy keresztre feszitselek, és hatalman van arra, hogy elbocsássalak téged?" 11 Jézus csak ennyit mondott: „Semmi hatalmad sem volna rajtam, ha onnan felülről nem kaptad volna. Annak, aki engem kiszolgáltatott neked, nagyobb a büne." 12 Ettől fogva Pilátus azon volt, hogy elbocsássa őt. A zsidók azonban fenyegetőzve kiáltották: „Ha elbocsátod, nem vagy a császár barátja. Mindaz, aki királlyá teszi magát, elleneszegül a császárnak."

Az itélet. 13 E szavak hallatára Pilátus kivezettette Jézust. Birói székébe ült a köves udvaron, melyet héberül Gabbatának neveznek. 14 Husvét készületi napja volt, a hatodik óra táján. Igy szólt a zsidókhoz: „Nézzétek, itt a királyotok." 15 Azok tovább kiáltoztak: „El vele, el vele! Keresztre vele!" Pilátus meg-

13. A **birói szék** a kőlapokkal boritott udvaron, melynek a görög neve **litosztrotosz**, kisebb emelvényen állt.

kérdezte: „Királyotokat feszitsem keresztre?" De a főpapok tiltakoztak: „Nincs királyunk, csak császárunk." 16 Erre aztán kiszolgáltatta őt, hogy keresztre feszitsék. Azok átvették Jézust (és elvezették).

Jézust keresztre feszitik. 17 Ő keresztjét hordozva kiment az ugynevezett Koponyahelyre, melynek héber neve Golgota. 18 Ott keresztre feszitették őt és vele együtt két másikat: azokat kétfelől, középen pedig Jézust.

19 Pilátus táblát is készittetett és a kereszt fölé erősittette. Ez volt ráirva: „Názáreti Jézus, a zsidók királya." 20 Sok zsidó olvasta ezt a táblát, mert az a hely, ahol Jézust keresztre feszitették, közel volt a városhoz. Héberül, latinul és görögül volt irva. 21 Ezért a zsidó főpapok kérték Pilátust: „Ne igy ird: a zsidók királya, hanem, hogy azt mondta magáról: a zsidók királya vagyok." 22 Pilátus elutasitotta őket: „Amit megirtam, megirtam."

Elosztják Jézus ruháit. 23 Jézus keresztre feszitése után a katonák fogták ruháit és köntösét. Ruháit négy részre osztották, minden katonának egy részt. Köntöse varratlan volt, végig egy darabból szőve. 24 Megbeszélték egymás közt: „Ne hasitsuk el, vessünk rá sorsot, kié legyen." Igy teljesedett be az Irás:

„Elosztották ruháimat maguk között,
és sorsot vetettek köntösöm fölött."

A katonák igy is tettek.

Jézus végső rendelkezése. 25 Jézus keresztje mellett ott állt anyja, anyjának nővére, Mária, aki Kleofás felesége volt, és Mária Magdolna. 26 Mikor Jézus

16: Mt 27, 31; Mk 15, 20; Lk 23, 26.
17—24: Mt 27, 33—38; Mk 15, 22—28; Lk 23, 33.34.38.
17. **Golgota** volt a nép nyelvén annak a koponya alaku **kősziklának** neve, melyre a keresztet állitották.
24. Zsolt. 21, 19.
25. A **nővér** itt nem nőtestvért, hanem rokont jelent. Hegezippusz (2. század) szerint Kleofás szent József testvére volt.
26. **A szeretett tanitvány** szent János apostol (lásd 13, 23).

látta, hogy ott áll anyja és szeretett tanitványa, igy szólt anyjához: „Asszony, nézd, ő a te fiad!" 27 Aztán a tanitványhoz fordult: „Nézd, ő a te anyád!" Attól az órától fogva házába fogadta őt a tanitvány.

Jézus halála. 28 Jézus tudta, hogy minden beteljesedett már. Ezért, hogy az Irás valóra váljék, igy szólt: „Szomjazom!" 29 Volt ott egy ecettel telt edény. Izsópra tüztek egy ecettel itatott szivacsot és szájához emelték. 30 Amint Jézus az ecetet megizlelte, igy szólt: „Beteljesedett!" Aztán lehajtotta fejét és kilehelte a lelkét.

Jézus oldalát megnyitják. 31 Készület napja volt. A zsidók tehát kérték Pilátust, hogy töresse meg a keresztrefeszitettek lábszárát, és vétesse le őket a keresztről, hogy ne maradjanak szombaton a kereszten. Az a szombat ugyanis nagy ünnep volt. 32 Jöttek a katonák és eltörték a vele együtt keresztrefeszitetteknek, előbb az egyiknek, majd a másiknak a lábszárát. 33 Mikor azonban Jézushoz értek, látták, hogy már meghalt. Ezért nem törték el lábszárát, 34 hanem egyik katona lándzsával megnyitotta oldalát, melyből azonnal vér és viz folyt ki. 35 Aki ezt látta, tanuskodik róla és tanusága igaz. Ő tudja, hogy igazat mond, hogy ti is higgyetek. 36 Mindez ugyanis azért történt, hogy beteljesedjék az Irás: „Csontot ne törjetek benne." 37 És más helyen: „Föltekintenek arra, akit keresztül szurtak."

Jézust sirba helyezik. 38 Arimateai József, aki a zsidóktól való félelmében csak titokban volt Jézus tanitványa, kérte Pilátust, hogy levehesse Jézus testét. Pilátus megengedte. Mire az elment és levette Jézus tes-

28—30: Mt 27, 45—50; Mk 15, 33—37; Lk 23, 44—46.
31. A szombatra és egyuttal a husvétra való **készület napja.** — A lábszárak megtörése a halált siettette.
35. A szemtanu maga az evangelista.
36. Exod. 12, 46; Zsolt. 33, 21.
37. Zak. 12, 10.
38—42: Mt 27, 57—61; Mk 15, 42—47; Lk 23, 50—54.

tét. 39 Odajött Nikodémus is, aki annakidején éjszaka ment (Jézushoz), és hozott mintegy száz font mirrha- és áloékeveréket. 40 Fogták Jézus testét és a füszerekkel együtt gyolcsba göngyölték. Igy szokás temetni a zsidóknál. 41 Azon a helyen, ahol keresztre feszitették, volt egy kert, a kertben pedig uj sirbolt, melybe még senkit sem temettek. 42 Mivel a sir közel volt, a zsidók készületi napja miatt, oda helyezték Jézust.

Jézus föltámadása.

20 Péter és János a sirnál. A hét első napján, amikor még sötét volt, Mária Magdolna kiment a sirhoz. Észrevette, hogy a követ elmozditották a sirtól. 2 Elfutott Simon Péterhez és a másik tanitványhoz, akit Jézus szeretett, és jelentette nekik: „Elvitték az Urat a sirból, és nem tudjuk, hova tették."

3 Erre Péter és a másik tanitvány elindult és a sirhoz sietett. 4 Együtt futott mind a kettő. A másik tanitvány gyorsabban futott, mint Péter, és hamarabb ért a sirhoz. 5 Behajolt és meglátta a gyolcsokat, de nem ment be. 6 Nem sokkal utána odaért Simon Péter is, bement a sirba, és ő is látta az otthagyott gyolcsokat, 7 meg a kendőt, mellyel fejét takarták be. Ez nem a gyolcs közt volt, hanem külön összehajtva más helyen. 8 Akkor bement a másik tanitvány is, aki először ért a sirhoz. Látta és hitt. 9 Eddig ugyanis még nem értették meg az Irást, amely szerint föl kellett támadnia halottaiból. 10 A tanitványok aztán hazamentek.

Jézus megjelenik Mária Magdolnának. 11 Mária ott állt a sir mellett és sirt. Amint igy sirdogált, egy-

42. Napnyugtával megkezdődött az ünnep, tehát sürgős volt a temetés, ezért kerestek közeli sirhelyet.

1. Mt 28, 1—2: Mk 16, 1—4; Lk 24, 1—2.

2. A **másik tanitvány** szent János apostol (Jn 13, 23; 19, 26).

8. Abból, hogy a kendőt rendben, összehajtogatva találta, arra következtetett, hogy a testet nem lopták el, hanem föltámadt.

11—18: Mk 16, 9—11.

szercsak lehajolt (és betekintett) a sirba. 12 Látta, hogy ott, ahol Jézus teste feküdt, két fehérruhás angyal ül, az egyik fejnél, a másik lábnál. 13 Azok megszólitották: „Asszony, miért sirsz?" „Elvitték Uramat, felelte, és nem tudom, hová tették." 14 Ezekkel a szavakkal hátratekintett és észrevette, hogy ott áll Jézus, de nem tudta, hogy Jézus az. 15 Jézus megkérdezte: „Asszony, miért sirsz? Kit keresel?" Abban a hiszemben, hogy a kertész az, igy felelt: „Uram, ha te vitted el, mondd meg, hová tetted, hogy magammal vihessem." 16 Jézus erre nevén szólitotta: „Mária!" Az feléje fordult és zsidó nyelven csak ennyit mondott: „Rabboni" — vagyis Mester. 17 Jézus igy szólt: „Engedj el! Még nem mentem föl Atyámhoz. Menj most testvéreimhez és vidd hirül nekik: Fölmegyek az én Atyámhoz és a ti Atyátokhoz, az én Istenemhez és a ti Istenetekhez." 18 Mária Magdolna elment és hirül adta a tanitványoknak: „Láttam az Urat és ezt mondta nekem."

Jézus megjelenik az apostoloknak. 19 Estefelé, még a hét első napján, együtt voltak a tanitványok, zárt ajtók mögött, mert féltek a zsidóktól. Akkor eljött Jézus, közéjük lépett és igy szólt hozzájuk: „Békesség nektek!" 20 E szavakkal megmutatta nekik kezét és oldalát. Az Ur láttára öröm fogta el a tanitványokat. 21 „Békesség nektek!" — ismételte. „Amint engem küldött az Atya, ugy küldelek én is titeket." 22 E szavak után rájuk lehelt és folytatta: „Vegyétek a Szentlelket. 23 Akinek megbocsátjátok büneit, bocsánatot nyert, akinek pedig megtartjátok, az bünben marad."

17. Az eredeti szöveg igy mondja: ne fogj, vagyis **engedj el.** A vers értelme valószinüleg ez: Most ne tarts vissza, ne töltsd az időt! Siess, teljesitsd megbizásomat!

19—23: Mk 16, 14; Lk 24, 36—49.

22—23. **Rájuk lehelt,** ezzel jelképezte a Szentlélek közlését. A Szentlelket egész teljességében csak pünkösdkor kapták az apostolok, itt a bünbocsánat hatalmát kapják. Ez a bünbánat szentségének megalapitása.

Jézus megjelenik Tamásnak. 24 Tamás, melléknevén Didimusz, egy a tizenkettő közül, nem volt velük, mikor eljött Jézus. 25 A tanitványok azonban megmondták neki: „Láttuk az Urat." De ő kételkedett: „Hacsak nem látom kezén a szegek nyomát és ujjammal a szegek helyét nem érintem, kezemet pedig oldalába nem teszem, nem hiszem."

26 Nyolc nap mulva ismét együtt voltak a tanitványok, és Tamás is velük. Az ajtók zárva voltak. Eljött Jézus és e szavakkal lépett közéjük: „Békesség nektek!" 27 Aztán Tamáshoz fordult: „Tedd ide ujjadat és nézd a kezemet. Nyujtsd ki kezedet s tedd az oldalamba. És ne légy hitetlen, hanem hivő." 28 Tamás fölkiáltott: „Én Uram, én Istenem!" 29 Jézus csak ennyit mondott: „Azért hiszel (Tamás), mert látsz engem? Boldog, aki nem lát és mégis hisz."

30 Jézus még sok más csodát müvelt tanitványai szemeláttára, de azokat nem irtam meg ebben a könyvben. 31 Ezeket viszont azért irtam, hogy higgyétek: Jézus a Messiás, az Isten Fia, és hogy a hit által életetek legyen benne.

21 Jézus Tibériás tavánál. Ezután ismét megjelent Jézus a tanitványoknak, ezuttal Tibériás tavánál. Megjelenése igy történt:

2 Együtt volt Simon Péter, Tamás, melléknevén Didimusz, a galileai Kánából való Nátánael, Zebedeus fiai és még két tanitvány. 3 Simon Péter igy szólt: „Megyek halászni." „Mi is megyünk veled", mondták azok. Kimentek és beszálltak a bárkába. De azon az éjjelen semmit sem fogtak. 4 Mikor megvirradt, Jézus kint állt a parton, de a tanitványok nem ismerték föl,

---

26. Jézus megdicsőült teste nem volt az áthatolhatatlanság fizikai törvényének alávetve.

30—31. Az evangelista befejező szavai. Később még néhány eseményt hozzáfüzött evangéliumához.

1. **Tibériás tava** a Genezáret-tó. Az apostolok a husvéti ünnepek után Jézus parancsának engedelmeskedve visszatértek Galileába, és folytatták előző foglalkozásukat.

hogy Jézus az. 5 Jézus megszólította őket: „Fiaim, nincs valami ennivalótok?" „Nincsen", felelték. 6 Ekkor azt mondta nekik: „Vessétek ki a hálót a bárka jobb oldalán, ott majd találtok." Kivetették és alig birták visszahuzni a nagy tömeg hal miatt. 7 Erre a tanitvány, akit Jézus szeretett, igy szólt Péterhez: „Az Ur az!" Amint Simon Péter meghallotta, hogy az Ur az, fölvette köntösét — mert neki volt vetkőzve — és a tóba vetette magát. 8 A többi tanitvány követte a bárkával. A halakkal telt hálót is maguk után huzták. Nem voltak messze a parttól, csak mintegy kétszáz könyöknyire. 9 Mikor partra szálltak, parázsló tüzet pillantottak meg, rajta halat és mellette kenyeret. 10 Jézus szólt nekik: „Hozzatok halat abból, amit most fogtatok." 11 Erre Simon Péter visszament és partra vonta a hálót. Százötvenhárom nagy hal töltötte meg. Noha ennyi volt a hálóban, nem szakadt el. 12 Jézus hivta őket: „Jöjjetek ide, egyetek!" A tanitványok közül senki sem merte megkérdezni: „Ki vagy?" — hiszen tudták, hogy az Ur az. 13 Akkor Jézus fogta a kenyeret és adott nekik, ugyanigy halat is. Ez volt a harmadik eset, hogy Jézus halottaiból való föltámadása után megjelent a tanitványoknak.

A főhatalom átadása Péternek. 15 Étkezés után Jézus megkérdezte Simon Pétert: „Simon, János fia, jobban szeretsz, mint ezek?" „Igen, Uram, felelte, te tudod, hogy szeretlek." Erre igy szólt hozzá: „Legeltesd bárányaimat." 16 Aztán ismét megkérdezte: „Simon, János fia, szeretsz engem?" „Igen, Uram, felelte, te tudod, hogy szeretlek." Erre azt mondta neki:

7. **A tanitvány** szent János apostol (Jn 13, 23; 19, 26; 20, 2).
8. **Kétszáz könyök** kb. száz méter.
14. Szent János csak az apostolok előtt történt megjelenéseket számitja. A többi evangelista még más megjelenésekről is beszámol.
15—17. Jézus, a jó Pásztor, szent Pétert teszi helytartójává, és ünnepélyesen átadja neki a főpásztori hatalmat. Jézus háromszoros kérdése Péter hárnias tagadására céloz, amelyet szeretetének háromszoros megvallásával kell jóvátennie.

„Legeltesd juhaimat." 17 Majd harmadszor is megkérdezte: „Simon, János fia, szeretsz engem?" Péter elszomorodott, hogy harmadszor is kérdezte: szeretsz engem? és csak annyit mondott: „Uram, te mindent tudsz, azt is tudod, hogy szeretlek téged." Jézus ismét azt mondta: „Legeltesd juhaimat."

Jövendölés Péterről és Jánosról. 18 „Bizony, bizony mondom neked: Mikor fiatalabb voltál, magad övezted föl magadat és oda mentél, ahová akartál. De majd ha megöregszel, kiterjeszted kezedet és más övez fel téged, aztán oda visz, ahová nem akarod." 19 E szavakkal jelezte, hogy milyen halállal fogja megdicsőíteni Istent. Majd hozzáfüzte: „Kövess engem."

20 Péter megfordult és látta, hogy utána jön a tanitvány, akit Jézus szeretett, aki a vacsorán keblére borult és megkérdezte: „Uram ki az, aki téged elárul?" 21 Láttára Péter Jézushoz fordult: „Uram, hát ővele mi lesz?" 22 Jézus igy felelt: „Ha azt akarom, hogy igy maradjon, amig el nem jövök, mit törődöl vele? Te kövess engem?" 23 Igy a tanitványok között elterjedt az a vélemény, hogy az a tanitvány nem hal meg. Jézus azonban nem azt mondta: „Nem hal meg", hanem: „Ha azt akarom, hogy igy maradjon, amig el nem jövök, mit törődöl vele?"

Befejezés. 24 Ez az a tanitvány, aki tanuságot tesz minderről és ezeket irta. Tudjuk, hogy igaz az ő tanusága.

25 Jézus még sok mást is cselekedett. Ha egyenként mind megirnák, azt hiszem, hogy az egész világ sem tudná befogadni a könyveket, amelyeket irni kellene.

19. Jézus megjövendöli, hogy Péter erőszakos vértanuhalállal fog meghalni.

20—21. Péter szerette volna tudni, hogy Jánosra milyen sors vár. Jézus kitér a válasz elől, az evangelista pedig e szavak későbbi félreértése miatt megmagyarázza, hogy a kitérő válasz is csak föltételes volt.

24. A befejezést szent János apostol tanitványai irták. Fölsőbb sugallatra tanuságot tesznek arról, hogy az evangélium szerzője Jézus tanitványa, hitelességéhez tehát semmi kétség sem fér.

AZ APOSTOLOK CSELEKEDETEI.

Ennek a könyvnek már az első keresztény századokban az Apostolok Cselekedetei cimet adták, ami nem felel meg teljesen tartalmának, mivel nem számol be valamennyi apostol hithirdető munkájáról, hanem — néhány fejezettől eltekintve — csak szent Péter és Pál apostoli müködését mondja el. Ám a két apostol-tejedelem története sem teljes, mert a szerző célja nem az volt, hogy kimeritő és részletes történetet irjon, hanem az, hogy bemutassa, hogyan nőtt az első pünkösd kicsiny apostoli közössége világegyházzá. A mennybeszálló Üdvözitő szavai, melyekkel a világ meghóditására küldi apostolait (1, 8 és Mt 28, 18—20), eleven történeti valósággá válnak ebben a könyvben: Péter és Pál személyében az apostolok tanui Jézusnak az egész római birodalomban, Jeruzsálemtől Rómáig, a jelentéktelen kis Judeától, az akkor ismert világ végső határáig.

Hitvalló és hitre inditó szándéka mellett azonban ennek az irásnak, mint történeti emléknek és okiratnak is páratlan értéke van, hiszen az apostoli kor egyházi életének szinte egyedülálló történeti forrása. Elbeszélései során megismerjük az első keresztények életét, a bontakozó Egyház minden fontosabb eseményét, külső és belső nehézségeit, s győzelmes előretörését.

Az Apostolok Cselekedetei szerves folytatása az evangéliumoknak. Az evangéliumok bemutatják a názáreti Jézust, a zsidó népnek és az emberiségnek igért Messiást; népe megtagadja és keresztre feszíti, de mivel Jézus az Isten Fia, halálából és föltámadásából üdvössége támad az egész emberiségnek. Menny-

beszállása előtt szétküldi apostolait az egész világra, hogy tanui legyenek a megváltásnak, hirdessék a bünbocsánatot és az istenfiuság uj szövetségét. Az Apostolok Cselekedetei itt kapcsolódik az evangéliumi történetbe.

Bevezetésében Jézus bucsuzó szavait ismétli és bemutatja az Egyház magját: az utolsó vacsora termében összegyült kicsiny apostoli közösséget. Első része az első pünkösdnek, az Egyház születésenapjának eseményeivel kezdődik. Jézus megváltó müve és tanitása az apostolok munkája nyomán megindul világhóditó utjára. Először a zsidóság körében, Jeruzsálemben és a mai Palesztina vidékén terjedt el. Ennek leirása főleg szent Péter apostol személyéhez füződik (2—9 fejezet). A második rész a pogány misszióról szól. Az első lépéseket ezen a téren szintén szent Péter teszi (10—12 fejezet). Szent Pál megtérésével (9, 1—30) azonban az a férfi lép Jézus apostolainak sorába, aki nemcsak Kisázsia és Görögország akkori nagyvárosaiba, hanem Rómába, a birodalom szivébe, is elviszi Krisztus evangéliumát, s mindenütt megalapitja a pogányokból megtért keresztények egyházait. A következő fejezetek (13—28) az ő misszióutjainak és fogságának történetét beszélik el.

A apostoli korig visszanyuló hagyomány szent Lukács evangelistát tartja a könyv szerzőjének. Maga a szerző előszavában jelzi, hogy müve evangéliumának folytatása. A négy evangélium közül egyedül Lukácsé hasonlit nyelv és stilus tekintetében az Apostolok Cselekedeteihez. A szerző különben irása némely részében azt mondja el, amit — mint szent Pál kisérője — maga is átélt. Mindebből szent Lukács személyére kell következtetnünk. Könyve kortörténeti szempontból is érdekes és fontos adatokat tartalmaz, stilusa élvezetes, helyenként lebilincselő, az egész könyv világirodalmi szempontból is remekmü.

A hitvalló és hitre inditó szándék végigkisér az egész iráson. Az események szemléltetően bizonyitják, hogy a zsidók minden gyülölete és aknamunkája ellenére is a kereszténység a Szentlélek erejében diadalmasan tör előre a római tartományokon keresztül egészen a birodalom fővárosáig. A keresztrefeszitett Jézus tanui eljutnak minden néphez: az Egyház él, s — az Ur igérete szerint — a pokol kapui nem vesznek erőt rajta. Igy az Apostolok Cselekedetei valójában az Egyház leghatásosabb apológiája.

Előszó.

1 Előző könyvemben, kedves Teofil, elbeszéltem, mi mindent tett és tanitott Jézus egészen mennybevétele napjáig, [2] mikor megbizatást adott a Szentlélek által kiválasztott apostoloknak. [3] Szenvedése után sok csalhatatlan jellel bizonyitotta be ezeknek, hogy él: negyven napon át megmegjelent előttük s az Isten országáról beszélt nekik.

Jézus mennybemenetelétől a Szentlélek eljöveteléig.

Jézus mennybemenetele. [4] Egy alkalommal, amikor együtt voltak, meghagyta nekik, hogy ne távozzanak el Jeruzsálemből, hanem várjanak az Atya igéretére. „Erről hallottatok tőlem, mondta: [5] János

1. Az **előző könyv** szent Lukács evangéliuma. A szent szerző ezt a müvét is **előszóval** vezeti be, amelyben röviden összefoglalja evangéliuma tartalmát. — **Teofil** egy előkelő pogányból megtért római, akinek evangéliumát is ajánlotta.

2. Az Ur **megbizatást adott** az evangélium hirdetésére és az Egyház megszervezésére.

3. **Negyven napon át** a föltámadt Üdvözitő több mint tizszer jelent meg az apostoloknak és más tanitványoknak: lásd Mt 28, 9—10.16—20; Mk 16, 9—20; Lk 24, 13—53; Jn 20, 11—29; 21, 1—23; 1 Kor. 15, 5—8.

4—14: Lk 24, 44—53. A szent szerző itt evangéliumának befejező szakaszát ismétli meg bővebben.

5. A kétféle **keresztelésről** lásd Mt 3, 11 jegyzet.

csak vízzel keresztelt, ti azonban néhány nap mulva Szentlélekkel keresztelkedtek meg." 6 Erre az egybegyültek megkérdezték tőle: „Uram tehát mostanában állítod helyre Izrael országát?" 7 Ő azonban igy válaszolt: „Az Atya saját tetszése szerint határozta meg a megfelelő időpontot, nem rátok tartozik ennek ismerete. 8 De mikor a Szentlélek leszáll rátok, erőben részesültök, ugyhogy tanuságot tesztek majd rólam Jeruzsálemben, meg egész Judeában és Szamariában, sőt egészen a föld végső határáig."

9 E szavak után szemük láttára fölemelkedett és felhő takarta el őt szemük elől. 10 Miközben merően nézték, miként száll az égbe, egyszerre csak két fehérruhás férfi termett mellettük. 11 „Galileai férfiak, szólitották meg őket, mit álltok itt égreemelt szemekkel? Ez a Jézus, aki közületek fölment a mennybe, ugy jön el ismét, ahogy szemetek láttára mennybeszállt."

12 Ezután az Olajfák hegyéről, amely Jeruzsálemtől egy szombat-járásnyira fekszik, visszatértek Jeruzsálembe. 13 Amint megérkeztek, fölmentek az emeleti terembe. Itt aztán együtt maradt Péter és János, Jakab és András, Fülöp és Tamás, Bertalan és Máté, Jakab, Alfeus fia, és a buzgó Simon, s végül Judás, Jakab testvére. 14 Mindezek az asszonyokkal, Máriával, Jézus anyjával és testvéreivel együtt, egy szivvel-lélekkel, állhatatosan imádkoztak.

6—8. A tanitványok még mindig abban reménykednek, hogy Jézus visszaállitja a Messiás földi országát, a zsidó nemzeti királyságot. Az Ur helyreigazitja tévedésüket: Isten országa végső beteljesülésében isteni titok, de a Szentlélek eljövetelével s az apostolok missziós munkája nyomán az Egyházban megkezdődik Isten uralma az egész világon.

9. Lásd Mk 16, 19; Lk 24, 51.

12. A zsidóknak **szombaton** csak 2000 lépésnyi (kb. másfél km.) utat volt szabad megtenniük.

13. Az **emeleti terem** valószinüleg az utolsó vacsora terme volt. — Az apostolok névsorát lásd Mt 10, 2—4; Mk 3, 16—19; Lk 6, 14—16.

14. Az **asszonyokról** lásd Mt 27, 55—56; Mk 15, 40—41; Lk 8, 2—3; 23, 49; 24, 10. — Jézus **testvéreiről** lásd Mt 12, 46 jegyzet.

Mátyás apostollá választása. 15 Ezekben a napokban Péter a testvérek között egy alkalommal szólásra emelkedett. Az egybegyültek száma mintegy százhusz lehetett. 16 „Testvérek! Be kellett teljesednie annak az irásnak, melyben a Szentlélek Dávid ajkával Judásról, a Jézust foglyulejtők vezetőjéről jövendölt. 17 Ő közénk tartozott, a mi szolgálatunk részese volt. 18 Gonoszsága bérén telket szerzett magának, mikor pedig lezuhant, kettéhasadt és minden bele kiömlött. 19 Jeruzsálem minden lakója tudomást szerzett erről, ugyhogy azt a telket nyelvükön Hakeldamának, vagyis Vérmezőnek, nevezték el. 20 Mármost igy szól az Irás a zsoltárok könyvében:

Lakóhelyükből váljék sivatag,
Ne lakja senki sátrukat.

Továbbá: Tisztségét kapja meg más.

21 Szükséges tehát, hogy valaki azok közül, akik mindig velünk tartottak, amig az Ur Jézus közöttünk járt-kelt — 22 tudniillik János keresztségétől fogva egészen mennybevétele napjáig — velünk együtt tanuskodjék az ő föltámadásáról."

23 Erre kijelöltek kettőt: Józsefet, akit Barzabásnak, másnéven Jusztusznak is hivtak, és Mátvást. 24 Azután igy imádkoztak: „Urunk, ki mindenkinek szivét ismered, mutasd meg, e kettő közül melyikre esett választásod, 25 hogy elfoglalja ebben a szolgálatban, az apostoli rendben, a helvet, melyet Judás hütlenül elhagyott és igy az őt megillető helyre jutott." 26 Ezután sorsot vetettek rájuk. A sors Mátvásra esett, mire a többi tizenegy apostol közé sorolták.

15. **Péter** az Ap. Csel.-ben, mint már az evangéliumokban is, ugy jelenik meg, mint az apostoli testület és az egész Egyház feje.

18—19. **Judás** haláláról és a telekvásárlásról lásd Mt 27, 3—10.

20. Zsolt. 68, 26; 108, 8.

26. A **sorsvetés** az isteni akarat megtudakolásának az ószövetségből eredő formája (Lev. 16, 8).

AZ ŐSEGYHÁZ A ZSIDÓ KÖRNYEZETBEN.

A jeruzsálemi egyház.

2 A Szentlélek eljövetele. Mikor elérkezett pünkösd napja, mindnyájan együtt voltak ugyanazon a helyen. 2 Hirtelen, mintha csak heves szélvész közeledett volna, zaj támadt az égből és egészen betöltötte a házat, ahol összegyültek. 3 Majd pedig szétoszló, tüzes nyelvek lobbantak föl előttük és leereszkedtek mindegyikükre. 4 Valamennyien elteltek Szentlélekkel és különféle nyelveken kezdtek beszélni, ugy amint a Szentlélek szólásra inditotta őket.

5 Ezidőtájt az ég alatt található mindenféle nemzetből tartózkodtak istenfélő zsidók Jeruzsálemben. 6 Mikor ez a zaj támadt, tömeg verődött össze és megzavarodott, mivel ki-ki tuladjon nyelvén hallotta beszélni őket. 7 Meglepődtek és álmélkodva mondták: „Ugye ezek, akik itt beszélnek, mindnyájan Galileából valók? 8 Hogyan hallhatja akkor mindegyikünk saját anyanyelvét? 9 Mi pártusok, médek, elamiták, Mezopotámia, Judea, Kappadócia, Pontus, Ázsia, 10 Frigia, Pamfília, Egyiptom és Libia cirenei körzetének lakói, mi római zarándokok, 11 zsidók és proze-

1. **Pünkösd napja** az Ószövetségben a husvéttól számitott ötvenedik nap (Exod. 16, 19; Lev. 23, 16). Eredetileg aratási ünnep volt (Num. 28, 26), később összekapcsolták vele a Sinai hegyen történt törvényhozás emlékét. A **hely** az 1, 13-ban emlitett terem.

3. A láng az isteni jelenlétnek (Exod. 3, 2), a tisztitó erőnek és a lelkes buzgóságnak (Ezek. 1, 13; Iz. 4, 4), a nyelvalak pedig az igehirdetés hivatásának jelképe.

4. **Különféle nyelveken kezdtek beszélni** az Urnak Mk 16, 17-ben tett igérete szerint. A nyelvek a 9—10. versben fölsorol tzarándokok anyanyelvei: perzsa, arab, görög, egyiptomi, esetleg latin. A csoda valószinüleg nemcsak az volt, hogy az apostolok különféle nyelveken beszéltek, hanem az is, hogy a különböző anyanyelvü emberek valamennyien értették az apostolokat, akik valamely idegen nyelven beszéltek (8. vers). A nyelvek csodája az Egyház nemzetek fölötti, egyetemes küldetését jelképezi: Isten országában helyreáll az emberiség eredeti egysége.

5. Az ünnepi zarándokokon kivül sok külföldi zsidó is tartózkodott Jeruzsálemben. Ezeket vallásos érzésük arra inditotta, hogy állandóan vagy legalább az ünnepek idején a szentély közelében telepedjenek le.

liták, krétaiak és arabok: halljuk, hogy a mi nyelvünkön hirdetik Isten csodás tetteit." 12 Ámultak-bámultak valamennyien és kérdezgették egymástól: „Ugyan mi lehet ez?" 13 Mások meg gunyosan megjegyezték: „Teleitták magukat édes borral!"

Szent Péter pünkösdi beszéde. 14 Péter erre a többi tizenegytől körülvéve előlépett és emelt hangon ezt a beszédet intézte hozzájuk: „Zsidó férfiak és Jeruzsálem minden lakója! Vegyétek tudomásul és figyelemmel hallgassátok szavamat! 15 Nem részegek ezek, ahogy azt ti gyanitjátok, hiszen a napnak harmadik órájában vagyunk, 16 hanem ez az, amit megmondott Joel próféta:

17 Igy szól az Isten:
Ez történik majd az utolsó napokban:
Szétárasztom minden emberre Lelkemet,
Fiaitok és lányaitok prófétálni fognak,
Az ifjak látomásokat látnak,
S álmokat álmodnak a vének.
18 Még szolgáimra és szolgálóimra is
Kiárasztom Lelkemet azokban a napokban,
Hogy prófétái szót hallassanak.
19 Csodákat támasztok fönn az égben
És jeleket lenn a földön:
Vért és tüzet és gomolygó füstöt.

11. A **prozeliták** olyan pogányok voltak, akik a zsidó vallásra tértek, megtartották az összes zsidó törvényeket és a szombatot, sőt a körülmetélkedéssel a zsidó nemzet tagjaivá lettek. A prozelitákon kivül az Ap. Csel. említi az **istenfélőket** is (10, 2.22; 13, 16.26; 16, 14; 17, 4.17), akik szintén elfogadták a zsidó tanitást és eljártak a zsinagógába, de körülmetélkedéssel nem olvadtak a zsidóságba.

14. Az első keresztény pünkösdön, mint a továbbiak során is, az apostolok nevében, mindig szent **Péter** beszél: ő az Egyház feje.

15. A **harmadik** óra reggeli kilenc. Lásd Mt 20, 3 jegyzet.

16—18. A nyelvek csodája a Szentlélek müve, amelyet Joel próféta már nyolcszáz évvel előbb megjövendölt (2, 28—32). Szavainak értelme az, hogy az **utolsó napokban**, vagyis a messiási időben, Isten kiárasztja Szentlelkét az emberiségre. Ezt az eseményt természetfölötti megnyilatkozások kisérik: Szentlélektől ihletett imádság és igehirdetés, s az isteni kinyilatkoztatásra és itéletre vonatkozó látomások.

19—20. A messiási időt befejező isteni napnak, az utolsó itélet napjának előjeleit Joel a részletek prófétai együttlátásával iria le. Ezekről az előjelekről részletesen beszélt Jézus (lásd Mt 24. Mk 13. Lk 21. fejezet).

20 A nap árnyékba, a hold vérbe borul
Mielőtt az Ur napja elérkezik,
Az a nagy és nyilvánvaló.
21 És mindenki üdvözülni fog,
Aki segitségül hivja az Ur nevét.

22 Izraelita férfiak, hallgassátok meg ezt az állitásomat: A názáréti Jézust Isten igazolta előttetek azokkal a hatalmas csodákkal és jelekkel, amelyeket — mint ti is tudjátok — ő általa müvelt köztetek. 23 Ezt a férfit Isten elhatározott rendelése és előretudása kiszolgáltatta nektek, s ti istentelenek keze által keresztre feszitettétek és meggyilkoltátok. 24 Isten azonban föloldozta a halál bilincseit és föltámasztotta őt. Lehetetlen is volt, hogy a halál fogvatartsa, 25 hiszen Dávid igy jövendöl vele kapcsolatban:

Szemem előtt az Ur mindenkoron,
Nem inghatok meg: ő áll jobbomon.
26 Hát szivem örvend, nyelvem énekel,
És testem is békében nyugszik el.
27 Pokolnak lelkem, mert nem engeded,
Nem hagyod rothadásra szentedet.
28 Az élet utját mutatod meg nékem,
És eltöltesz orcád előtt gyönyörüséggel.

29 Testvéreim! Pátriárkánkról, Dávidról, nyiltan beszélhetek előttetek. Ő meghalt, eltemették, és sirja mind a mai napig látható nálunk. 30 Mivel azonban próféta volt, ismerte Istennek számára esküvel tett igéretét: az ő utódaiból ültet majd valakit trónjára. 31 Ezért a jövőbe látva a Messiás föltámadásáról mondta, hogy sem az alvilágban nem marad, sem tes-

22. Joel próféta jövendöléseinek első része valóra vált: a messiási korszak elérkezett. A zsidóknak tudniuk kell, hogy a Messiás a názáreti Jézus, aki népe előtt nyilvánosan bebizonyitotta természetfölötti hatalmát és isteni küldetését.

25—28. Zsolt. 15, 8—11.

29—31. A zsoltárban Dávid nem beszélhet önmagáról, hiszen meghalt és nem támadt föl. Jövendölése tehát Jézusra vonatkozott, akinek lelke leszállt ugyan az alvilágba (1 Pét. 3, 19), de nem maradt ott, hanem testével egyesülve föltámadt.

tét nem éri rothadás. 32 Ezt a Jézust támasztotta föl az Isten: ennek mi mindannyian tanui vagyunk. Miután tehát fölszállt az Isten jobbjára, elnyerte az Atyától, majd pedig kiárasztotta a megigért Szentlelket. Ez az, amit ti láttok és hallotok. 34 Hiszen nem Dávid szállt föl az égbe, s mégis azt mondja:

Mondá az Ur az én Uramnak:
Jobbom felől foglalj helyet,
35 Míg lábad alá zsámolyul alázom
Valamennyi ellenségedet.

36 Tudja meg tehát Izrael egész háza teljes bizonyossággal, hogy Isten Urrá és Messiássá tette azt a Jézust, akit ti keresztre feszitettetek."

37 Ennek hallatára fájdalom járta át szivüket. „Mit tegyünk hát, testvérek?" — fordultak Péterhez és a többi apostolhoz. 38 „Tartsatok bünbánatot, felelte Péter, és keresztelkedjék meg mindegyiktek Jézus Krisztus nevében büneitek bocsánatára. Ezzel elnyeritek a Szentlélek ajándékát. 39 Az igéret ugyanis nektek és gyermekeiteknek szól, valamint azoknak, akik távol vannak ugyan, de akiket meghiv magához Urunk Istenünk." 40 Számos egyéb szóval is biztatta és buzditotta őket: „Meneküljetek ki e gonosz nemzedék közül." 41 Erre azok, akik hajlottak szavára, megkeresztelkedtek. Aznap mintegy háromezer lélek csatlakozott hozzájuk.

A jeruzsálemi hivek élete. 42 Ezek állhatatosan kitartottak az apostolok tanitásában és közösségében, a kenyértörésben és az imádságban. 43 Szent félelem

34—35. Zsolt. 109. I. Ebben a zsoltárban sem önmagáról beszél Dávid, hanem a mennybeszállt Jézusról, aki résztvesz Isten hatalmában és dicsőségében. Ezért nevezi őt Péter az ószövetségi Isten-néven **Urnak** (36. v.)

39. Az **igéret** Joel próféta imént idézett jövendölése (16—18); egyformán szól a zsidóknak és pogányoknak, akik részesülnek az isteni meghivás kegyelmében.

40. A **gonosz nemzedék** a messiásgyilkos zsidó nép, amely nem tart bünbánatot.

42. A **kenyértörés** nem jelenti kizárólag a szentmiseáldozatot, hanem a testvéri közös étkezést, az agapé-t is (1 Kor. 10, 15).

fogott el mindenkit, mert az apostolok által számos csodajel történt (Jeruzsálemben, és általános félelem uralkodott). 44 A hivek mind összetartottak és mindenük közös volt. 45 Birtokaikat eladták és az árát szétosztották kinek-kinek szükségéhez mérten. 46 Egy szivvel-lélekkel mindennap állhatatosan megjelentek a templomban. A kenyértörést házankint végezték, és örvendezve, tiszta szivvel fogyasztották el eledelüket. 47 Magasztalták az Istent és az egész nép szeretetében álltak. Az Ur pedig napról-napra növelte az üdvösségre rendeltek számát.

3 A béna koldus csodás gyógyulása. Péter és János egyszer a kilencórai imádság idején a templom felé tartott. 2 Éppen akkor egy bénán született embert vittek arra. Ezt mindennap odatették a templomnak ugynevezett Ékeskapujához, hogy a templomba menőktől alamizsnát kérjen. 3 Amikor meglátta Pétert és Jánost, amint éppen bemenőben voltak a templomba, alamizsnát kért tőlük. 4 Péter, Jánossal együtt, rátekintett és igy szólt: „Nézz ránk." 5 Erre az feléjük fordult, remélve, hogy kap tőlük valamit. 6 Péter azonban ezt mondta neki: „Aranyom, ezüstöm nincs, de amim van, neked adom: a názáreti Jézus Krisztus nevében (kelj föl és) járj!" 7 Ezzel jobb kezével megragadta és fölsegitette, mire annak tüstént erő szállt a lábába és izületeibe, 8 ugy hogy fölugrott és járni kezdett. Velük együtt bement a templomba, s ide-oda járkálva és ugrándozva dicsérte az Istent. 9 Az egész nép látta, hogy jár és Istent magasztalja. 10 Mikor

44—45. Nincs szó kötelező vagyonközösségről, hanem a jómóduak önként vállalt, hősies szeretetgyakorlatáról. A szegényeken ugy segitettek, hogy a szegénység evangéliumi tanácsát követve (Mt 19, 16—22; Mk 10, 17—22; Lk 18, 18—23), eladták vagyontárgyaikat és a befolyt összeget arányosan szétosztották.

46. A különválás a zsidó néptől és szertartásoktól csak lassankint, fokozatosan történt. Az imádságokat a jeruzsálemi templomban végezték, de az Eukarisztiát magánházakban ünnepelték.

1. A templomban háromszor volt nyilvános **imádság:** reggel az áldozat idején, a **nappal kilencedik órájában,** vagyis d. u. háromkor és napnyugtakor.

pedig ráismertek, hogy ő az, aki alamizsnáért koldulva üldögélt a templom Ékes-kapujánál, nem tudták hová legyenek a csodálkozástól amiatt, ami vele történt.

Szent Péter templomi beszéde. 11 Mivel nem tágitott Péter és János mellől, az egész nép mintegy lenyügözve köréjük gyült az ugynevezett Salamon-tornácba. 12 Péter ennek láttára igy kezdett beszélni a néphez:

„Izraelita férfiak! Ugyan miért csodálkoztok ezen, vagy miért bámultok ugy ránk, mintha saját hatalmunkkal vagy szentségünkkel értük volna el, hogy ez az ember járni tudjon? 13 Ábrahám, Izsák, Jákob Istene, atyáink Istene, megdicsőitette szolgáját, Jézust, akit ti kiszolgáltattatok és megtagadtatok Pilátus előtt, noha ez szabadon akarta bocsátani. 14 Megtagadtátok a Szentet és Igazat. Egy gyilkos szabadonbocsátását kértétek, 15 az élet szerzőjét pedig megöltétek. Isten azonban föltámasztotta őt halottaiból: ennek mi tanui vagyunk. 16 S mivel mi hiszünk benne, azért adott az ő segitségül hivása erőt ennek az embernek, akit láttok és ismertek; a tőle származó hit adta meg neki ezt az ép egészséget mindnyájatok szeme láttára.

17 De tudom, testvérek, hogy tudatlanságból cselekedtetek, amint előljáróitok is. 18 Isten azonban ily módon vitte végbe azt, amit az összes próféták által már előre hirdetett, tudniillik, hogy Fölkentje szenvedni fog. 19 Tartsatok hát bünbánatot és térjetek meg, hogy Isten eltörölje büneiteket, 20 elérkezzék az Urtól a megenyhülés ideje és elküldje Jézust, a számo-

11. A templomépitő **Salamon** király emlékét a templom déli oszlopcsarnoka őrizte.

13. **Isten szolgáia** (a Vulgátában: „fia") Izaiás próféta kifejezésével (42, 1; 52, 13 — 53, 11) a szenvedő Messiás.

14. A **gyilkos** Barabás volt, lásd Lk 23, 19.

16. Szent Péter a Jézusba vetett hit erejével gyógyította meg a bénát.

20. A **megenyhülés ideje** az Ur második eljövetelével következik be; ez akkor lesz, amikor a zsidó nép megtér (lásd Róm. 11, 26).

tokra előrerendelt Messiást. 21 Őt a mennynek kell befogadnia egészen a nagy megujulás koráig, melyről Isten már régesrég beszélt szent prófétái által. 22 Mózes megmondta ugyanis: Urunk Istenünk hozzám hasonló prófétát támaszt majd nektek testvéreitek közül. Hallgassatok rá mindabban, amit majd mond nektek. 23 Mindazokat pedig, akik nem hallgatnak erre a próféta, kozositsék ki a népből. 24 Az összes próféta, Sámueltől kezdve, és aki csak ő utána szólt, szintén ezeket a napokat hirdette. 25 Ti vagytok a prófétáknak és annak a szövetségnek fiai, amelyet Isten atyáinkkal kötött, mikor igy szólt Ábrahámhoz: A te utódaid által részesül áldásban a föld minden nemzetsége. 26 Isten szolgájának föltámasztása után először hozzátok küldte el őt, hogy áldástokra váljék, ha mindegyiktek megtér gonoszságából."

4 Péter és János a főtanács előtt. Még beszéltek a néphez, mikor a papok, a templomőrség parancsnoka és a szadduceusok odamentek hozzájuk. 2 Rossz néven vették ugyanis, hogy tanitják a népet, és Jézus példájával a halálból való föltámadást hirdetik. 3 Letartóztatták tehát, s mivel már esteledett, másnapig őrizetbe helyezték őket. 4 A beszéd hallgatóságából pedig sokan hivők lettek, ugyhogy a férfi-hivek száma elérte az ötezret.

5 Másnap összegyültek Jeruzsálem előljárói, vénei és irástudói, 6 meg Annás főpap is, valamint Kaifás, János és Sándor, s mindenki aki a főpapi osztályhoz tartozott. 7 Előállitották és faggatni kezdték őket:

21. A **nagy megujulás** a bünbeesést megelőző állapotnak, az Istennel való helyes viszonynak helyreállitása.

22—23. Deut. 18, 15—19.

25—26. A messiási kegyelem minden népnek szól, de az üdvösség isteni rendje szerint **először** a zsidók részesültek benne.

1. A szadduceusokról lásd Mt 3, 7 jegyzet.

5—6. A főtanács élén a tényleges **főpap** állt. A tanácsosok a volt főpapok, a törzsek főemberei **(vének)** és a farizeusok csoportjához tartozó kiváló törvénymagyarázók **(irástudók)** voltak. Országos érdekü és vallási ügyekben ők határoztak.

„Micsoda hatalommal, vagy kinek a nevében tettétek ezt?" 8 Ekkor Péter Szentlélekkel telve igy válaszolt: „Népünk előljárói és ti vének (halljátok)! 9 Ha ma egy nyomorékon gyakorolt jótett miatt hallgattok ki minket, hogy vajjon mitől is gyógyult meg, 10 hát tudjátok meg ti mindnyájan és Izrael egész népe, hogy annak a názáreti Jézus Krisztusnak segitségével áll ez itt előttetek egészségesen, akit ti keresztre feszitettetek, de akit Isten föltámasztott halottaiból. 11 Ő az a kő, amelyet ti, az épitők, elvetettetek, de mégis szegletkővé lett. 12 Nincsen üdvösség senki másban, mert nincs más senki az emberek közt az ég alatt, akiben üdvözülnünk lehetne."

13 Amikor látták Péter és János bátor szókimondását, s megtudták, hogy irástudatlan és tanulatlan emberek, meglepődtek. Fölismerték, hogy Jézus kiséretébe tartoztak. 14 Mivel azonban a meggyógyitott embert is mellettük látták, semmi ellenvetést sem tehettek. 15 Kiküldték tehát őket a gyülésteremből, s aztán igy tanakodtak: 16 „Mitévők legyünk ezekkel az emberekkel? Hiszen Jeruzsálem minden lakója tudja s nem is tagadhatjuk, hogy nyilvánvaló csoda történt általuk. 17 De hogy méginkább el ne terjedjen hire a nép között, fenyegessük meg őket, hogy ne beszéljenek többé senkinek se erről az emberről." 18 Ezután behivatták őket s megparancsolták, hogy egyáltalán ne beszéljenek és ne tanitsanak Jézus nevében. 19 Erre Péter és János igy válaszolt: „Magatok itéljétek meg, Isten előtt helyes volna-e inkább rátok hallgatni, mint az Istenre? 20 Mi nem hallgathatunk arról, amit láttunk és hallottunk!" 21 Erre ujabb fenyegetések közt, a népre való tekintettel, szabadon bocsátották őket, mert semmi jogcimet sem találtak megbüntetésükre.

11. Szent Péter a Zsolt. 117, 22-t alkalmazta a nagytanács magatartására: a Messiást, mint értéktelen **követ** félredobták, Isten azonban országának **szegletkövévé** tette (Mt 21, 42; Mk 12, 10; Lk 20, 17).

Mindenki dicsőitette ugyanis Istent a megtörtént esemény miatt, 22 hiszen több mint negyven éves volt az ember, akivel ez a csodás gyógyulás történt.

A hivek hálaadása és áldozatos élete. 23 Kiszabadulásuk után övéikhez mentek és hirül vitték, hogy mi mindent mondtak nekik a főpapok és a vének. 24 Ennek hallatára azok egy szivvel-lélekkel fölfohászkodtak Istenhez ezekkel a szavakkal: „Urunk, Te alkottad az eget és a földet, meg a tengert s mindazt ami bennük van. 25 Te igy szóltál a Szentlélek által Dávid szolgád ajkával:

Miért, hogy a nemzetek háborognak?
Hivságokon a népek miért agyarognak?
26 Fölkelnek a földnek királyai,
Az Ur ellen s az ő Fölkentje ellen
A fejedelmek összetanakodnak.

27 Valóban e városban egybegyültek fölkent szent szolgád, Jézus ellen, Heródes és Poncius Pilátus a pogány nemzetekkel és Izrael népével, 28 Hogy végrehajtsák, aminek megtörténtét hathatós akaratod elhatározta. 29 Most tehát Urunk, tekints fenyegetőzésükre, és add meg szolgáidnak, hogy teljes bizalommal hirdessék igédet. 30 Nyujtsd ki kezedet, hogy gyógyulások, jelek és csodák történjenek szent szolgád, Jézus által."

31 Amint igy imádkoztak, megrendült a hely, ahol egybegyültek. Mindnyájan elteltek Szentlélekkel és bátor bizalommal hirdették az Isten igéjét.

32 A hivők sokaságának egy volt a szive-lelke. Egyikük sem mondott birtokából semmit sem a saját tulajdonának, hanem mindenük közös volt. 33 Az apostolok pedig nagy hatással tettek tanuságot az Ur Jézus (Krisztus) föltámadásáról, és nagy kegyelem munkálkodott mindnyájukban. 34 Nem is akadt köztük

25—26. Zsolt. 2, 1—2.
31. Az imádság meghallgatását a ház **megrendülése** és a **Szentlélek** alászállása jelezte.
32—37. Lásd 2, 44—45.

szükölködő, mert azok akiknek földjük vagy házuk volt, eladták, s az eladott javak árát elhozták és az apostolok lába elé tették. 35 Ebből aztán mindenkinek adtak, kinek-kinek szükségéhez mérten. 36 József, a ciprusi származású levita, aki az apostoloktól a Barnabás nevet kapta — ez annyit jelent, mint a vigasztalás fia, — 37 eladta a birtokában lévő szántóföldet, fogta az árát és az apostolok lába elé tette.

5 Ananiás és Szafira bünhődése. Egy Ananiás nevü férfi feleségével, Szafirával, együtt eladta egyik birtokát. 2 Felesegének tudtával azonban visszatartott az árából s csak egy részt vitt magával és tett az apostolok lába elé. 3 Péter azonban igy szólt hozzá: „Ananiás, hogyan csábithatta el szivedet a sátán, hogy be akarod csapni a Szentlelket, s hogy magadnál tartasz egy részt a föld árából? 4 Ugye a magadé maradhatott volna, ha pedig eladod, te rendelkezhettél volna vele? Miért vetemedtél ilyen dologra? Nem embereknek hazudtál, hanem az Istennek!" 5 E szavak hallatára Ananiás holtan rogyott össze. Nagy félelem fogta el mindazokat, akik ezt hallották. 6 A fiatalabb emberek pedig mindjárt fölszedték, aztán kivitték és eltemették. 7 Körülbelül három óra mulhatott el, amikor belépett felesége, mit sem tudva a történtekről. 8 „Mondd csak (asszony), szólitotta meg Péter, csakugyan ennyiért adtátok el a földet?" „Igen, ennyiért", felelte az. 9 Péter ekkor rászólt: „Mire való volt megegyeznetek abban, hogy próbára tegyétek az Ur Lelkét? Nézd, azok akik eltemették férjedet, már a küszöbre tették lábukat, hogy téged is kivigyenek." 10 Erre az nyomban holtan rogyott össze lábainál. A belépő ifjak már halva találták; kivitték tehát és férje

1—11. A tulajdon eladása s árának beszolgáltatása senkire sem volt kötelező. A házaspár tettével azt a látszatot keltette, mintha a Szentlélek ösztönzésére és sugallatára cselekednék, valójában pedig megtagadta a Szentlelket, s ezzel alapjában támadta meg a fiatal Egyház szellemét.

mellé temették. 11 Nagy félelem fogta el az egész egyházat, s mindenkit, aki csak hallott erről az eseményről.

Az Egyház növekedése. 12 Az apostolok által sok csodajel történt a nép között. Mindnyájan teljes egyetértésben tartózkodtak Salamon tornácában. 13 Mások közül senki sem mert közéjük elegyedni, a nép azonban nagyrabecsülte őket. 14 Az Urban hivő férfiak és nők sokasága pedig egyre növekedett.

15 Végül még a betegeket is kivitték az utcákra, s ott ágyakra és hordszékekre fektették őket, hogy ha Péter arra megy, legalább az árnyéka érje valamelyiküket (s megszabaduljanak betegségükből). 16 Sőt a Jeruzsálemhez közeleső helységek népe is odatódult, magukkal hozva a betegeket és a tisztátalan lelkektől gyötörteket, s ezek mind meggyógyultak.

Az apostolokat ujabb üldözés éri. 17 De a főpapot és környezetét — vagyis a szadduceusok pártját — féltékenység fogta el. 18 Lefogatták tehát az apostolokat és nyilvános börtönbe vetették őket. 19 Az Ur angyala azonban éjjel kinyitotta a börtön ajtaját, kivezette őket és igy szólt hozzájuk: 20 „Menjetek, álljatok ki és hirdessétek a népnek a templomban az erről az életről szóló tanitást!" 21 Hallgattak rá, s virradatkor bementek a templomba és prédikálni kezdtek.

Mikor a főpap és kisérete megérkezett, összehivták a főtanácsot — vagyis a zsidó nép összes véneit — és üzentek a börtönbe, hogy vezessék elő őket. 22 De mikor a szolgák odaértek (és kinyitották) a börtönt, nem lelték őket. Visszatértek tehát és jelentették: 23 „A börtönt ugyan egész gondosan zárva találtuk, az őrök is ott álltak az ajtó előtt, de mikor benyitottunk, odaben senkit sem találtunk." 24 A templomőrség parancsnoka és a főpapok a hir hallatára nem tudták elkép-

20. A keresztény **életről** szóló tanitást.

zelni, mi történhetett. 25 Egyszer csak beállitott valaki s hirül hozta nekik: „Azok a férfiak, akiket ti börtönbe vetettetek, a templomban vannak és tanitják a népet." 26 Erre a parancsnok szolgáival együtt elment és elhozta őket. Erőszakot nem alkalmaztak, mert féltek, hogy a nép kövekkel támad ellenük. 27 Elővezették tehát őket és a főtanács elé állitották. Majd a főpap kérdőre vonta őket: 28 „Szigoruan megparancsoltuk nektek, hogy ne tanitsatok róla, és mégis egész Jeruzsálemet elárasztottátok tanitástokkal, s ránk akarjátok háritani annak az embernek a vérét." 29 De Péter és a többi apostol igy válaszolt: „Inkább kell engedelmeskedni Istennek, mint az embereknek! 30 Atyáink Istene föltámasztotta Jézust, akit ti a keresztfára feszitve meggyilkoltatok. 31 Isten jobbja Fejedelemmé és Üdvözitővé emelte őt, hogy megtéritse Izraelt és megbocsássa büneit. 32 Ezeknek a dolgoknak tanui vagyunk mi és a Szentlélek, akit Isten megadott mindazoknak, akik engedelmeskednek neki." 33 A hallgatóság erre olyan haragra gyulladt, hogy arra gondoltak, kivégzik őket.

Gamáliel tanácsa. 34 Fölállt azonban a főtanács egyik tagja, egy Gamáliel nevü farizeus, az egész nép előtt tiszteletben álló törvénytudó. Rövid időre kiküldette a vádlottakat, 35 majd ezt a beszédet intézte a többiekhez: „Izraelita férfiak! Fontoljátok meg, mit akartok tenni ezekkel az emberekkel. 36 Nemrégiben föllépett ugyanis Teodás, aki nagyra tartotta magát. Számszerint mintegy négyszáz férfi csatlakozott hozzá, de őt magát megölték, azokat pedig, akik hittek benne, szétverték és megsemmisitették. 37 Utána meg a galileai Judás lépett föl a népszámlálás idején és maga köré csábitotta a népet. Elpusztult azonban ő is,

28. A főpap szavaiban visszacsendül a zsidók kiáltása Pilátus előtt: „Vére rajtunk és fiainkon" (Mt 27, 25).

37. A **galileai Judás** a római császártól elrendelt népszámlálást merényletnek minősitette a zsidóság függetlensége ellen, s ezért lázadt föl.

és minden követője szétszóródott. 38 Ezért én most is azt mondom nektek: ne zaklassátok ezeket az embereket, hanem engedjétek őket szabadon. Ha ugyanis ez a törekvés vagy ez a mozgalom emberektől származik, fölbomlik, 39 de ha az Istentől van, nem tudjátok szétoszlatni őket, különben ugy tünnék föl, mintha Isten ellen tusakodnátok."

Azok igazat adtak neki. 40 Behivatták az apostolokat, megbotoztatták őket, aztán meghagyták nekik, hogy ne beszéljenek Jézusról, s végülis szabadon engedték őket. 41 Ők pedig örvendezve távoztak a főtanács elől, mivel méltóknak bizonyultak, hogy Jézusért gyalázatot szenvedjenek. 42 Továbbra is mindennap tanitottak és hirdették a templomban és magánházakban Jézust, a Messiást.

6 A hét diákonus megválasztása. Ezidőtájt a tanitványok szaporodtával zugolódás támadt a görögök között a zsidók ellen, mert özvegyeiket elhanyagolták a mindennapi alamizsna-osztogatásnál. 2 Ezért a tizenkettő összehivta a tanitványok gyülekezetét. „Nem volna rendjén, mondták, hogy az asztalnál szolgáljunk, s közben elhanyagoljuk az Isten igéjét. 3 Azért, testvérek, válasszatok ki magatok közül hét jóhirben álló, bölcs és Szentlélekkel eltelt férfit, akiket megbizhatunk ezzel a föladattal. 4 Mi pedig majd az imádságnak és az ige szolgálatának szenteljük magunkat."

5 Ez a beszéd az egész gyülekezet tetszését megnyerte. Kiválasztották tehát Istvánt, akit hit és a Szentlélek töltött el, továbbá Fülöpöt, Prohóruszt, Nikánort, Timont, Parmenászt és Miklóst, az antió-

40. Ez a büntetés a zsidóknál egy hijján negyven botütésből állott.

1. A jeruzsálemi egyház helybeli zsidókból és görögül beszélő hellenista zsidókból állt.

5. Mind a hét diákonusnak görög neve van, ebből arra következtetnek, hogy valamennyi hellenista zsidó volt. — A **prozelitákról** lásd 2, 11.

hiai prozelitát. 6 Ezeket az apostolokhoz kisérték, azok pedig imádság közben rájuk tették kezüket. 7 Isten igéje meg tovább terjedt, ugy hogy a tanitványok száma igen megszaporodott Jeruzsálemben, sőt a papok közül is tömegesen hódoltak meg a hitnek.

István ellen vádat emelnek. 8 Istvánt kegyelem és erő töltötte el, és nagy csodajeleket müvelt a nép között. 9 Néhányan fölléptek ugyan a libertinusok, a cireneiek, az alexandriaiak meg a Ciliciából és Ázsiából valók zsinagógájából, és vitatkozni kezdtek Istvánnal, 10 de olyan bölcsen beszélt a Lélek által, hogy nem tudtak ellenállni neki. 11 Erre fölbujtattak néhány embert, akik ezt állitották: „Hallottuk, amint káromló szavakat mondott Mózes és Isten ellen."

12 Igy aztán annyira fölizgatták a népet, a véneket és az irástudókat, hogy végülis rárontottak, megragadták és elhurcolták a főtanács elé. 13 Ott hamis tanukat szólaltattak meg: „Ez az ember minduntalan a szent hely és a törvény ellen beszél. 14 Hallottuk ugyanis, mikor azt hangoztatta, hogy a názáreti Jézus rombadönti ezt a helyet és megváltoztatja a Mózestől ránkhagyott szokásokat." 15 Erre a főtanács valamennyi tagja mind őt figyelte, s olyannak látták arcát, mint egy angyalét. 7 „Valóban igy áll a dolog?" — kérdezte a főpap.

---

6. Az **imádság és a kézrátétel** mutatja, hogy az apostolok nemcsak az alamizsna-osztást bizták rájuk, hanem megtették őket az Egyház szolgáinak (diákonus). Kiválasztásukat a hivekre hagyták, de tisztségüket ők adták nekik.

9. A **libertinusok** a Pompéjusz által Rómába hurcolt s később fölszabaditott zsidók leszármazottjai. Egy részük visszatért Jeruzsálembe, s ott zsinagógát alapitott. — Az északafrikai **Ciréne** lakósságának egynegyede, **Alexandria** lakóinak 40%-a volt zsidó. Ezek, s Kisázsia délkeleti **(Cilicia)** és nyugati **(Ázsia)** részének zsidói, Jeruzsálembe visszatérve, külön zsinagógákba tömörültek.

11—14. Szent István nem káromolta Istent, nem tagadta a templom és a törvény isteni eredetét, hanem az **Ószövetség átmeneti jellegét hirdette.**

Szent István beszéde. 2 Ő erre igy kezdett
beszélni: „Testvéreim és atyák, hallgassatok meg! A
dicsőség Istene megjelent atyánknak, Ábrahámnak,
mikor az még Mezopotámiában tartózkodott, vagyis
mielőtt Háránba költözött volna, 3 és igy szólt hozzá:
Hagyd el földedet és rokonságodat, és menj arra a
földre, amelyet én mutatok neked. 4 Erre ő eltávozott
a kaldeusok földjéről és Háránba költözött. Innen
pedig atyja halála után erre a földre vezette át, ahol
most ti laktok. 5 Nem juttatott belőle neki még egy
talpalatnyi földet sem, de megigérte, hogy birtokul
adja majd neki és halála után utódainak — bár ekkor
még nem volt fia. 6 Isten azt is megmondta, hogy
utódai hazátlanok lesznek idegen földön, s hogy szol-
gaságba hajtják és sanyargatják őket négyszáz esz-
tendőn keresztül. 7 De én ítéletet ülök a nemzet fölött,
amelynek szolgái lesznek, mondta Isten, s ezután ki-
vonulnak és ezen a helyen fognak nekem szolgálni.
8 Egyben megkötötte vele a körülmetélés szövetségét.
Igy született neki Izsák, akit körülmetélt a nyolcadik
napon, Izsáknak meg Jákob, Jákobnak pedig a tizen-
két pátriárka.

9 A pátriárkák irigységből eladták Józsefet Egyip-
tomba. Isten azonban vele volt 10 és minden viszontag-
ságán keresztül segitette. Kegyeltté tette és bölcseséget
adott neki a fáraó, Egyiptom királya előtt, ugy hogy
ez megtette Egyiptom és egész udvara kormányzójá-
vá. 11 Akkoriban éhinség és nagy nyomor támadt
egész Egyiptomban meg Kánaánban, és atyáink nem

2—52. Szent István beszédében végigmegy Izrael egész történetén a pátriárkák korától napjaiig, rámutat Isten gondviselő jelenlétére és szeretetére, mely a templom fölépitése előtt is kisérte a zsidó népet, és óv a templom tulzott értékelésétől. Isten szeretetére a nép mindig hálátlansággal felelt, ez végülis a Messiás-gyilkosságban éri el tetőfokát.

2—16. A beszéd első része Istennek a pátriárkák iránt megnyilvánuló gondviselő szeretetét szemlélteti.

3. Gen. 12, 1.
6. Gen. 15, 13—14; Exod. 12. 40.
7. Exod. 3, 12.

találtak élelmet maguknak. 12 Jákob azonban meghallotta, hogy Egyiptomban van gabona. Elküldte hát atyáinkat első izben. 13 Második utjuk alkalmával József fölfedte kilétét testvérei előtt, s igy a fáraó előtt kitudódott József származása. 14 Majd József magához hivatta atyját, Jákobot, hetvenöt lelket számláló egész rokonságával együtt. 15 Jákob tehát leköltözött Egyiptomba, s ott halt meg ő is, atyáink is. 16 Szikembe szállitották és abba a sirba temették el őket, amelyet Ábrahám ezüstpénzen vett meg a szikemi Hémor fiaitól.

17 Amikor már közel volt az Istentől Ábrahámnak tett igéret ideje, a nép egyre nőtt és szaporodott Egyiptomban, 18 amig csak egy más király nem vette át az uralmat Egyiptom fölött, aki nem ismerte Józsefet. 19 Ez álnok módon bánt a nemzetünkkel: azzal sujtotta atyáinkat, hogy ki kellett tenniük csecsemőiket, hogy ne maradjanak életben.

20 Ebben az időben született Mózes, aki Isten kedveltje volt. Három hónapig az apai házban táplálták, 21 s amikor kitették, a fáraó lánya vette magához és fia gyanánt neveltette. 22 Mózest megtanitották az egyiptomiak minden bölcseségére. Szavaiban és tetteiben egyaránt hatalmas volt. 23 Amikor betöltötte negyvenedik évét, az a gondolata támadt, hogy meglátogatja testvéreit, Izrael fiait. 24 Mikor pedig látta, hogy egyikükkel igazságtalanul bánnak, védelmére kelt. Ugy állt bosszut a megkinzott emberért, hogy agyonütötte az egyiptomit. 25 Azt hitte, testvérei megértik, hogy Isten általa szabaditja föl őket, de azok nem értették meg. 26 Másnap megjelent köztük, amikor éppen perlekedtek. Ezekkel a szavakkal békitgette őket: Emberek, testvérek vagytok, hát miért bántiátok egymást? 27 De az, aki bántalmazta a társát, félrelökte és rászólt: Ki tett téged előljárónkká vagy birónkká?

17—43. A beszéd magva: Isten Mózes által vezette népét, de a nép makacsul elleneszegült.

28 Csak nem akarsz megölni, mint ahogy tegnap
megölted az egyiptomit? 29 E szavak hallatára Mózes
elmenekült és Mádián földjére vándorolt, ahol két fia
született.

30 Negyven esztendő telt el, mikor Sina hegyének
pusztájában angyal jelent meg neki egy égő csipke-
bokor lángjában. 31 Mózes a jelenség láttára meglepő-
dött, amint azonban odament, hogy megtekintse, az
Ur szava hallatszott: 32 Én vagyok atyáid Istene,
Ábrahám, Izsák és Jákob Istene. Mózes megrettent és
nem mert odanézni. 33 Az Ur pedig igy beszélt hozzá:
Oldd le a sarut lábadról, mert szent föld az a hely,
amelyen állsz. 34 Jól láttam népem nyomoruságát
Egyiptomban, hallottam sóhajtásukat. Azért szálltam
alá, hogy megszabaditsam őket. Most hát Egyiptomba
küldlek téged.

35 Isten azt a Mózest küldte vezérül és szabaditóul
a csipkebokorban megjelent angyal által, akit megta-
gadtak, mikor azt mondták: Ki rendelt téged elöljá-
rónkká vagy birónkká? 36 Ő vezette ki őket, ő müvelt
csodajeleket Egyiptom földjén, a Vörös-tengernél és
a pusztában negyven esztendőn keresztül. 37 Ez a
Mózes mondta Izrael fiainak: Hozzám hasonló pró-
fétát támaszt majd nektek Isten testvéreitek közül, őt
hallgassátok. 38 A pusztai együttlét során ő érintkezett
az angyallal, aki Sina hegyén szólott hozzá és atyáink-
hoz. Ő vette át az élet igéit, hogy velük közölje azo-
kat. 39 Ám atyáink nem akartak engedelmeskedni
neki, hanem visszautasitották és szivükben vissza-
vágytak Egyiptomba. 40 Ezért szólitották föl Áront
is: Készittess számunkra isteneket, azok vezessenek
minket. Nem tudjuk ugyanis, mi történik a Mózessel,
aki kihozott minket Egyiptom földjéről. 41 Egy bor-
junak a bálványképét készitették el azokban a napok-

32—34. Exod. 3, 5—10.
37. Deut. 18, 15.

ban. Áldozatot mutattak be a bálványnak és örömük telt saját kezük alkotásában. 42 Ezért Isten elfordult tőlük, és hagyta hogy a csillagsereget tiszteljék, amint meg van irva a próféták könyvében:

Izrael háza, mutattatok-e be nekem véres
és égő áldozatokat
Negyven esztendőn keresztül a pusztában?
43 Ellenkezőleg, Molok sátrát, és istenetek,
Remfám csillagát, hordoztátok magatokkal.
Ti magatok készitettétek e bálványokat,
hogy imádjátok őket.
Ezért Babilonon tul üzlek majd titeket.

44 A szövetség sátra atyáinkkal volt a pusztában. Igy rendelte el ezt ő, amikor közölte Mózessel, hogy a látott minta szerint kell elkészitenie. 45 Ezt örökölték atyáink és behozták ide, mikor Józsue vezetésével birtokba vették a pogányok földjét, akiket Isten kiüzött atyáink elől. Igy volt az egészen Dávid koráig. 46 Ő kegyelmet talált Istennél, és könyörgött hozzá, hadd készithessen hajlékot Jákob Istenének. 47 A templomot azonban Salamon épitette föl. 48 Csakhogy a Magasságbeli nem lakik emberi munkával emelt épületben, miként a próféta mondja:

49 Az én trónom az ég,
És a föld lábaim zsámolya.
Miféle házat épitnétek nekem? — kérdi az Ur.
Ugyan hol lenne az én nyugvóhelyem?
50 Hát nem az én kezem alkotott mindent?
51 Ti keménynyakuak, ti körülmetéletlen szivüek

42—43. Amosz 5, 25—27. — **Molok** a napistenség, **Remfám** a Szaturnusz csillag istene.

44—50. A Mózestől Salamonig eltelt kor rövid összefoglalása a szövetség sátráról és a templom építéséről szól.

49—50. Iz. 66, 1—2.

51—53. Szent István beszédének végén a jelen nemzedékhez fordul és ugyanazzal a bünnel vádolja, amelyet atyáik követtek el: ellenszegüléssel Isten kegyelmének. — **A szív és fül körülmetéletlensége** a zsidó nyelvhasználat szerint a lelkiismeret szavával ellentétes beszédet és cselekvést jelenti. — **Az Igaz** a Messiás.

és fülüek! Mindig ellenálltatok a Szentléleknek, ti is, akárcsak atyáitok! 52 Melyik prófétát nem üldözték atyáitok? Leöldösték azokat, akik az Igaz eljöveteléről jövendöltek. Ti pedig árulói és gyilkosai lettetek 53 Neki, ti, akik az angyalok közvetitésével átvettétek ugyan a törvényt, de meg nem tartottátok."

Szent István vértanusága. Az első egyházüldözés. 54 Amikor ezt meghallották, szivüket elöntötte a méreg és fogukat vicsoritották feléje. 55 Ő azonban Szentlélekkel eltelve föltekintett az égre és, megpillantva az Isten dicsőségét és Jézust, amint az Isten jobbján áll, 56 fölkiáltott: „Bizony látom a megnyilt eget, s az Emberfiát, amint az Isten jobbján áll!" 57 Erre azok nagy hangon fölkiáltottak és befogták fülüket. Azután egy emberként rárontottak 58 s a városon kivül vonszolva megkövezték. A tanuk pedig ruhájukat egy Saul nevü ifju lábához rakták le. 59 Amikor megkezdték István megkövezését, az igy imádkozott: „Uram Jézus, vedd magadhoz lelkemet!" 60 Mikor pedig térdrerogyott, fönnhangon kiáltotta: „Uram, ne ródd föl nekik ezt a bünt!" Alighogy ezt mondta, kilehelte lelkét. Saul pedig helyeselte meggyilkolását.

8 Azon a napon nagy üldözés tört ki a jeruzsálemi egyház ellen. Az apostolok kivételével valamennyien szétszéledtek Judea és Szamaria tájékára. 2 Istvánnak pedig istenfélő emberek megadták a végtisztességet és igen megsiratták. 3 Saul meg sanyargatta az egyházat: sorra járta a házakat, elhurcolta a férfiakat és asszonyokat és fogságba vetette őket.

56. Az **Emberfia** messiási cim. lásd Mt 8, 20 jegyzet.

58. A **megkövezés** az istenkáromlásért járó büntetés. István szavait és látomását Jézusról, aki résztvesz Isten dicsőségében és hatalmában, a tanácstagok istenkáromlásnak minősitették.

59. Az első vértanu imádsága emlékeztet Jézus kereszten mondott végső szavaira (Lk 23, 34.46).

1—3. **Saul,** a későbbi szent Pál, helyeselte István megölését, amint maga is emliti, lásd Ap. Csel. 22, 20. — Kitör az első keresztényüldözés, amelyben Saul már cselekvően müködik közre. Később fájdalommal tekint vissza erre az időre, lásd 1 Kor. 15, 9; Gal. 1, 13; 1 Tim. 1, 13.

A palesztinai misszió.

Fülöp téritőmunkája Szamariában. 4 A szétszéledt hivek, ahol csak megfordultak, hirdették az igét. 5 Igy, mikor Fülöp eljutott Szamaria városába, az ottaniaknak a Messiásról kezdett prédikálni. 6 A tömeg, amikor látta és hallotta, hogy Fülöp csodákat müvel, teljes figyelemmel hallgatta szavait. 7 A tisztátalan lélek ugyanis nagy kiáltással eltávozott sok ördögtől megszállt emberből, s még sok béna és sánta is meggyógyult. 8 E miatt aztán nagy lett az öröm abban a városban.

9 Már régóta élt ebben a városban egy Simon nevü férfi. Ez varázsló volt, és elámitotta Szamaria népét azzal, hogy valami fontos személyiségnek adta ki magát. 10 Az egész lakósság apraja-nagyja hallgatott rá, s azt mondták: „Ez az Istennek igazán hatalmas ereje!" 11 Ragaszkodtak hozzá, mert már jóideje félrevezette őket varázslataival. 12 De mikor hittek Fülöpnek, aki az Isten országát és Jézus Krisztust hirdette nekik, a férfiak és asszonyok egyaránt megkeresztelkedtek. 13 Sőt maga Simon is hivő lett, s megkeresztelkedése után Fülöphöz szegődött. A jelek és a történt nagy csodák láttára pedig csodálattal telt el.

Péter és János szamariai utja. 14 Mikor a Jeruzsálemben tartózkodó apostolok hallották, hogy Szamaria befogadta az Isten igéjét, elküldték hozzájuk Pétert és Jánost. 15 Ezek odaérkeztük után imádkoztak értük, hogy rájuk szálljon a Szentlélek. 16 Még ugyanis egyikükre sem szállt le, mivel addig csak Jézus nevé-

5. **Fülöp** a hét megválasztott diákonus egyike (6, 5), buzgó igehirdető (8, 40). Cezáreai lakása a keresztény utasok pihenőhelye volt (21. 8—18).

9. A **szamaritánusok** csak részben fogadták el a zsidó vallást, s a pogány babonák erősen hatottak rájuk.

16. Fülöp, mint diákonus keresztelhetett ugyan, de a Szentlélek közlése (bérmálás) az apostolok föladata és joga volt.

ben voltak megkeresztelve. 17 Rájuk tették tehát kezüket, s azok megkapták a Szentlelket.

18 Amint pedig Simon látta, hogy az apostolok kézrátételére leszáll a Szentlélek, pénzt ajánlott föl nekik e szavakkal: 19 „Adjatok nekem is olyan hatalmat, hogy akire csak ráteszem a kezemet, elnyerje a Szentlelket." 20 Péter azonban rászólt: „Vesszen el a pénzed veled együtt, mivel azt gondoltad, hogy az Isten adományát pénzen meg lehet vásárolni. 21 Semmi közöd vagy jogod sincs ehhez a dologhoz, mert szived nem tiszta Isten előtt. 22 Térj meg tehát gonoszságodból, kérd Istent, hogy bocsássa meg szivednek ezt a gondolatát. 23 Látom ugyanis, hogy elöntött a keserü epe és rabul ejtett a gonoszság köteléke." 24 "Könyörögjetek értem az Urhoz, kérte ekkor Simon, hogy semmi se érjen abból, amiről beszéltetek."

25 Azok pedig miután tanuságot tettek és az Ur igéjét hirdették, visszatértek Jeruzsálembe. Közben még sok szamariai faluban hirdették az evangéliumot.

Az etióp udvarnok megtérése. 26 Az Ur angyala pedig igy szólt Fülöphöz: „Kelj föl és menj délre a Jeruzsálemből Gázába vezető elhagyott utra." 27 Fölkerekedett tehát és odasietett. Akkor egy etióp ember — mégpedig az etiópok királynőjének, Kandakénak, magasrangu udvari tisztje, főkincstárosa — éppen Jeruzsálemben volt imádkozni. 28 Visszatértében kocsiján ülve Izaiás prófétát olvasgatta. 29 A Lélek ekkor ezt sugallta Fülöpnek: „Indulj és szegődj ahhoz a kocsihoz!" 30 Fülöp oda is sietett és meghallotta, hogy Izaiás prófétát olvassa. Megkérdezte tőle: „Ugyan

18. A Szentlélek alászállását látható jelek kisérték.

19. Erről a **Simonról** nevezik **simóniának** a lelki javak és lelki hatalom adását-vevését.

20. Péter nem átkozta meg Simont, csak keményen visszautasitotta, hiszen a 22. versben bünbánatra buzditja.

26. Jeruzsálemből két ut vitt Gáza tengerparti városba: az egyik, Hebronon át, igen forgalmas volt, a másik elhagyatottabb.

27. **Etiópia** a mai Abesszinia, amelynek északi vidékén már az ókorban éltek zsidó telepesek. Közülük választhatta a királyné **kincstárosát.**

bizony megérted-e, amit olvasol?" 31 „Hogyan is érthetném, viszonozta az, hacsak valaki meg nem magyarázza?" Meg is kérte Fülöpöt, hogy szálljon föl és üljön melléje. 32 Az Irásnak pedig éppen a következő szakaszát olvasta:

„Akár csak a juhot, ugy vitték leölésre,
S miként a bárány elnémul nyirója előtt,
Ő sem nyitotta szólásra ajkát.
33 Gyalázatos módon itéltek fölötte.
Utódairól ki adhat számot?
Hisz élete elenyészik a földről."

34 „Kérlek, kiről mondja ezt a próféta, érdeklődött Fülöptől az udvarnok, önmagáról vagy valaki másról?" 35 Erre Fülöp beszélni kezdett és ebből az Irásból kiindulva Jézust hirdette neki. 36 Amint igy tovább haladtak az uton, egy tóhoz jutottak. Az udvarnok fölkiáltott: „Nézd csak itt viz van: mi gátol meg abban, hogy megkeresztelkedjem?" 37 (Fülöp igy válaszolt: „Ha teljes szivvel hiszel, lehetséges." Ő erre kijelentette: „Hiszem, hogy Jézus Krisztus az Isten Fia.") 38 S ezzel megállittatta a kocsit. Fülöp és az udvarnok bementek együtt a vizbe, s Fülöp megkeresztelte őt.

39 Alighogy kiléptek a vizből, az Ur Lelke elragadta Fülöpöt. Az udvarnok nem is látta őt többé, de azért boldogan folytatta utját. 40 Fülöp pedig Azótusban termett és amig csak Cezáreába nem ért, utközben minden helységben hirdette az evangéliumot.

9 Saul megtérése. Saul pedig még mindig dühtől lihegve halállal fenyegette az Ur tanitványait. A főpap elé járulva kérte, 2 adjon neki ajánlólevelet a damasz-

32—33. Iz. 53, 7—8. A jövendölés arról szól, hogy a Messiás ártatlanul és türelmesen fog szenvedni, megalázó és fájdalmas halállal hal meg. Ezzel beteljesedik rajta az isteni büntetés, melyet az emberiség büneinek kiengesztelésére magára vállal.

40. **Azótus** ősi filiszteus város, a mai Jaffától délre, közel a tengerhez.

1—19: 22, 4—16; 26, 9—18. — A damaszkusi jelenésre hivatkozik még 1 Kor. 9, 1; 15, 8; Gal. 1, 11—16.

kuszi zsinagógához, hogy megkötözve Jeruzsálembe hozhassa azokat a férfiakat és asszonyokat, akikről ki tudja deriteni, hogy ezt a tanitást követik.

3 Utközben már Damaszkusz közelébe érkezett, amikor hirtelen mennyei fény ragyogta körül. 4 A földre zuhanva hallotta, hogy egy hang igy szól hozzá: „Saul, Saul, miért üldözöl engem?" 5 Erre megkérdezte: „Ki vagy te, Uram?" „Én vagyok Jézus, felelte, akit te üldözöl. (Nehéz neked az ösztöke ellen rugdalóznod." 6 Erre remegve és álmélkodva igy szólt: „Uram, mit akarsz tőlem, mit tegyek?" Az Ur ezt válaszolta:) „Kelj föl, menj be a városba, ott majd megmondják, mit kell tenned." 7 Utitársai lenyügözve álltak mellette, mert, bár a hangot hallották, senkit sem láttak. 8 Saul meg, mikor föltápászkodott a földről, hiába nyitotta ki a szemét, semmit sem látott. Ugy vezették be kezénél fogva Damaszkuszba. 9 Három napig nem látott s étlen-szomjan maradt.

10 Élt akkor Damaszkuszban egy Ananiás nevü tanitvány. Ezt az Ur látomásban megszólitotta: „Ananiás!" „Itt vagyok Uram", felelte. 11 Az Ur ekkor ezt az utasitást adta neki: „Azonnal menj el az ugynevezett Egyenes-utcába. Judás házában keress föl egy Saul nevü tarzusi férfit, most éppen imádkozik." — 12 Az látomásban megpillantott akkor egy Ananiás nevü férfit, amint belép és ráteszi kezét, hogy visszanyerje látását. — 13 „Uram, felelte Ananiás, több felől hallottam erről az emberről, hogy milyen sokat

4. Az Ur azonositja magát üldözött hiveivel (lásd Mt 10, 40; Lk 10, 16). Ezekre a szavakra gondolt szent Pál, amikor leveleiben kifejtette Krisztus Titokzatos Testéről szóló tanitását: a megdicsőült Jézusnak és hiveinek kegyelmi életközösségét.

5. Az ösztökét az igavonó állatok mozgásának gyorsitására használták, ha rugdalóztak ellene, még nagyobb fájdalmat okozott.

12. Itt közbe van szőve Pál látomása, amely később (17. vers) beteljesedett.

13—14. **Ananiás** szavaiból megismerjük a keresztény hivek két elnevezését: **szentek** (9, 32.41; 26, 10; és szent Pál leveleinek cimzéseiben) és azok, **akik segitségül hivják Jézus nevét** (2, 21; 9, 21; 22, 16; 1 Kor. 1, 2).

ártott Jeruzsálemben szentjeidnek. 14 Itt meg fölhatalmazása van a főpapoktól, hogy bilincsbe verje mindazokat, akik a te nevedet hivják segitségül." 15 Az Ur azonban igy szólt hozzá: „Menj csak, mert őt választottam eszközül, hogy nevemet hirdesse a pogányok, királyok és Izrael fiai előtt. 16 Megmutatom majd neki, mennyit kell értem szenvednie."

17 Ananiás elindult, belépett a házba és e szavak kiséretében tette rá a kezét: „Saul testvérem, engem az Ur Jézus küldött, aki megjelent előtted az idevezető uton, hogy visszanyerd látásodat és eltelj Szentlélekkel." 18 Azonnal valami hályog féle vált le a szeméről és visszanyerte szemevilágát. Erre azonnal megkeresztelkedett, 19 majd ételt vett magához és erőre kapott.

Saul első föllépése. Ezután bizonyos ideig a damaszkuszi tanitványok között tartózkodott. 20 Hamarosan hirdetni kezdte a zsinagógákban Jézusról, hogy ő az Isten Fia. 21 Azok pedig, akik hallgatták, csodálkozva megjegyezték: „Hát nem ő az, aki Jeruzsálemben vesztere tört azoknak, akik ennek az embernek hivei, s ide is azért jött, hogy bilincsbe verve hurcolja őket a főpapok elé?" 22 Saul pedig mind nagyobb erővel lépett föl és zavarba hozta a damaszkuszi zsidókat, mivel bizonyitotta, hogy Jézus a Messiás. 23 Hosszabb idő elmultával a zsidók azon kezdtek tanakodni, hogy megölik őt. 24 Saulnak azonban tudomására jutott a tervük. Azok viszont még a kapukat is éjjel-nappal szemmel tartották, hogy meg tudják gyilkolni. 25 Végül a tanitványok éjnek idején a falon keresztül szöktették ki, ugy hogy egy kosárban bocsátották le.

19. Pál először csak rövid időt töltött Damaszkuszban, aztán visszavonult Arábiába, ahol hosszabb ideig maradt, hogy előkészüljön apostoli munkájára. Onnan ismét Damaszkuszba tért vissza (Gal. 1, 17). A 22. versben már erről a második tartózkodásról van szó.

23—25: 2 Kor. 11, 32--33.

26 Jeruzsálembe érve a tanitványokhoz akart csatlakozni, de mindenki tartott tőle, mert nem akarták elhinni, hogy ő is tanitvánnyá lett. 27 Végül Barnabás maga mellé vette és elkisérte az apostolokhoz. Elbeszélte nekik, hogyan látta meg utközben az Urat, hogy az mit mondott neki, s hogy milyen nyiltan kiállott Damaszkuszban Jézus ügye mellett. 28 Ettől kezdve velük együtt járt-kelt Jeruzsálemben, s nyiltan megvallotta az Urat. 29 A görögnyelvü zsidókhoz is beszélt és vitába szállt velük. Ezek azonban az élete ellen törtek. 30 Amikor ez a testvérek tudomására jutott, lekisérték Cezáreába és Tarzusba küldték.

Péter liddai és joppei tartózkodása. 31 Az Egyház ekkor egész Judeában, Galileában és Szamariában békét élvezett és tovább terjedt. Az Ur félelmében élt és a Szentlélek vigasza töltötte el.

32 Péter ekkor mindenfelé körüljárt és igy eljutott a liddai szentekhez is. 33 Itt egy Éneász nevü béna emberre talált, aki már nyolc éve ágyban fekvő beteg volt. 34 „Éneász, szólitotta meg Péter, Urunk Jézus Krisztus meggyógyit téged. Kelj föl és vesd be ágyadat." Az föl is kelt erre azonnal. 35 Lidda és Száron valamennyi lakója megtekintette őt és megtért az Urhoz.

36 Joppéban élt akkor egy Tabita nevü asszony. A neve annyit jelent, mint gazella. Ez egészen a jócselekedeteknek és az alamizsnálkodásnak szentelte magát. 37 Éppen azokban a napokban megbetegedett és meghalt. Lemosták tehát és kiteritették az emeleti teremben. 38 Minthogy pedig Joppe közel van Liddához és a tanitványok meghallották, hogy Péter ott tartózkodik, két embert küldtek hozzá ezzel a kéréssel:

27. Abban az időben, Kr. u. 38/40 között csak Péter és az ifjabb Jakab apostol tartózkodott Jeruzsálemben (Gal. 1, 18—19).
32. **Lidda** a mai El-Ludd a Jeruzsálemet Joppéval összekötő ut mentén.
35. **Száron** a Liddától északnyugatra terjedő termékeny tengerparti síkság.

„Ne sajnáld a fáradságot és jöjj el hozzánk!" 39 Péter erre velük együtt utnak indult. Amint megérkezett, fölvezették a fölső szobába. Az özvegyek mind körülállták és sirva mutogatták neki azokat a köntösöket és ruhákat, amelyeket Tabita még életében készitett számukra. 40 Péter mindenkit kiküldött, azután térdreborulva imádkozott. Majd a halott felé fordulva kiáltotta: „Tabita, kelj föl!" Erre az fölnyitotta szemét, s mikor meglátta Pétert, fölült. 41 Ő odanyujtotta kezét és fölsegitette. Azután behivta a szenteket meg az özvegyeket és átadta nekik az életre keltettet. 42 Az eseménynek egész Joppéban hire terjedt és sokan hivei lettek az Urnak. 43 Péter pedig még meglehetősen sok ideig Joppéban maradt egy Simon nevü timárnál.

AZ ŐSEGYHÁZ ELTERJEDÉSE A POGÁNYOK KÖZÖTT.

A pogánymisszió kezdetei.

10 Kornéliusz látomása. Cezáreában élt akkor egy Kornéliusz nevü férfi, az itáliainak nevezett zászlóalj századosa. 2 Jámbor és istenfélő ember volt egész házanépével együtt. Sok alamizsnát osztott ki a nép között, és állandóan imádkozott Istenhez. 3 Egyszer a nap kilencedik órájában egy látomásban tisztán látta, hogy az Isten angyala belép hozzá és megszólitja: „Kornéliusz!" 4 Ő rátekintett és megrémülve kérdezte: „Mi az, uram?" Az igy szólt: „Imádságaid és alamizsnád fölszálltak Isten szine elé s ő megemlékezett róluk. 5 Azért most küldj néhány embert Joppéba, és hivasd ide Simont, akit másnéven Péternek hivnak. 6 Ez egy bizonyos Simon timárnak a tengerparton fekvő házában vendégeskedik. (Ő majd megmondja neked mi tévő légy.)" 7 A hirhozó angyal távozása

3. A **nap kilencedik** órája d. u. 3 óra, a jeruzsálemi templomban szokásos délutáni ima ideje (lásd 3, 1 jegyzet).

után magához hivatott két cselédet és egy parancsnoksága alatt álló istenfélő katonát. 8 Mindent elbeszélt nekik s aztán elküldte őket Joppéba.

Péter joppei látomása. 9 Másnap, mikor ezek uton voltak és már közeledtek a városhoz, Péter körülbelül a hatodik óra felé fölment a tetőre imádkozni. 10 Közben megéhezett s enni szeretett volna. Mialatt ennivalót készitettek számára, elragadtatásba esett. 11 Látta, hogy megnyilik az ég és valami lepedőféle ereszkedik le négy csücskénél fogva a földre. 12 Mindenféle négylábu állat, földi csuszómászó és égi madár volt benne. 13 „Rajta Péter, szólt hozzá egy hang, öld meg és egyél!" 14 „Szó sincs róla, Uram, felelte Péter, hiszen sohasem ettem semmi közönségeset vagy tisztátalant." 15 De a hang ujból, másodszor is rászólt: „Amit az Isten tisztává tett, te ne tartsd tisztátalannak!" 16 Ez háromszor megismétlődött, s végül a tárgy hirtelen fölemelkedett az égbe.

Kornéliusz küldöttei Péterhez érkeznek. 17 Péter még azon tünődött, mit jelenthet ez a látomás, amelyben része volt, mikor Kornéliusz küldöttei Simon háza után tudakozódva, megálltak a kapu előtt. 18 Hangos szóval érdeklődtek, hogy Simon, más nevén Péter, ott van-e szálláson. 19 Amint tehát Péter a látomáson töprengett, azt mondta neki a Lélek: „Nézd, három ember keres téged. 20 Azonnal menj le hozzájuk. Ne tétovázz, hanem menj el velük, mert én küldtem őket." 21 Erre Péter lement az emberekhez és igy szólt: „Én vagyok, akit kerestek. Mi járatban vagytok?" 22 Azok igy feleltek: „Kornéliusz százados, aki az egész zsidó lakosság tanusága szerint derék és istenfélő férfi, egy

9. **A hatodik óra felé,** tehát dél felé.

14—16. A mózesi törvény (Lev. 11 fej.) különbséget tett az állatok közt, bizonyos állatokat tisztátalanoknak minősitett, s ezek érintését vagy fogyasztását tiltotta. Ez a törvény az Ujszövetségben érvényét vesztette.

szent angyaltól intést kapott, hogy hivasson téged házába és hallgassa meg beszédedet." 23 Erre betessékelte a házba és vendégül látta őket.

Péter meglátogatja Kornéliuszt. Másnap velük együtt utnak indult. Néhány joppei testvér is velük tartott. 24 Következő nap beértek Cezáreába. Kornéliusz már várta őket; rokonait és bizalmas barátait is egybehivta. 25 Mikor Péter odaért, Kornéliusz elébe sietett és lábához borulva hódolt előtte. 26 Péter azonban fölemelte őt és azt mondta: „Kelj föl, hiszen én is csak ember vagyok."

27 Mikor azután vele beszélgetve beljebb került és ott találta a nagy számban egybegyülteket, 28 ezekkel a szavakkal fordult hozzájuk: „Tudjátok, mennyire tilos a zsidó embernek, hogy idegenhez csatlakozzék vagy vele érintkezzék. Nekem azonban Isten tudomásomra hozta, hogy egy ember sem nevezhető közönségesnek vagy tisztátalannak. 29 Ezért ellenkezés nélkül eleget tettem a meghivásnak. Most viszont szeretném tudni, mi célból hivattatok engem?"

30 „Éppen most van négy napja, felelte Kornéliusz, hogy a kilencórai imádságot végeztem házamban. Egyszer csak egy ragyogóruháju férfi jelent meg előttem 31 és ezt mondta: Kornéliusz, Isten meghallgatta imádságodat és megemlékezett alamizsnáidról. 32 Küldj ezért Joppéba és hivasd Simont, akit másnéven Péternek hivnak s aki Simon timárnak a tengerparton fekvő házában tartózkodik. 33 Tüstént üzentem tehát érted és te voltál olyan szives és eljöttél. Most tehát mindnyájan az Ur szine előtt várjuk, hogy meghallgassuk mindazt, amire neked az Ur megbizatást adott."

---

24. **Joppé** Cezáreától 44 km-re fekszik északra.

27—29. A hivő zsidó kerülte az **idegent** vagyis a pogányt, hogy tisztán megőrizhesse hitét és erkölcseit. A joppéi látomás azonban megérttette Péterrel, hogy az Ujszövetségben megszünik a különbség zsidó és pogány közt, és a pogányok éppen ugy eljuthatnak az üdvösségre mint a zsidók.

34 Ekkor Péter igy kezdett beszélni: „Valóban el
kell ismernem, hogy Isten nem személyválogató.
35 Ellenkezőleg, bármely nemzethez tartozó ember
kedves előtte, ha eltölti az ő félelme és igaz tetteket
visz végbe. 36 Ő Izrael fiai előtt hallatta szavát, amikor
békét hirdetett Jézus Krisztus által, aki a mindenség
Ura. 37 Ti tudjátok, hogy mi történt Galileától kezdve
egész Judeában a János által hirdetett keresztség
után, 38 s hogy miként kente föl Isten a názáreti Jézust
Szentlélekkel és csodaerővel; s ez, ahol csak megfor-
dult, jót tett és meggyógyitotta az ördögtől megszáll-
takat, mert vele volt az Isten. 39 Mi tanui vagyunk
mindannak, amit a zsidók földjén és Jeruzsálemben
tett. Őt ugyan keresztfára feszitették és megölték, 40 de
Isten harmadnapon föltámasztotta és nyilvánvalóan
megmutatta, 41 ha nem is az egész népnek, hanem az
Isten által előre kijelölt tanuknak, vagyis nekünk,
akik vele együtt ettünk-ittunk halottaiból való föltá-
madása után. 42 Ő megparancsolta nekünk: hirdessük
a népnek és bizonyitsuk, hogy ő az, akit Isten elevenek
és holtak birájául rendelt. 43 Valamennyi próféta ta-
nuságot tesz róla, hogy mindaz, aki hisz benne, általa
elnyeri bünei bocsánatát."

44 Péter még ki sem mondta ezeket a szavakat,
mikor a Szentlélek leszállt mindazokra, akik a beszédet
hallgatták. 45 A zsidó-keresztények, akik Péterrel
együtt érkeztek oda, csodálkoztak, hogy a Szentlélek
ajándéka a pogányokra is kiárad. 46 Hallották ugyanis,
hogy nyelveken beszélnek és magasztalják az Istent.
47 „Meg lehet tagadni azoktól a keresztvizet, szólalt
meg ekkor Péter, akik éppen ugy elnyerték a Szent-
lelket, mint mi?" 48 Elrendelte tehát, hogy kereszteljék
meg őket Jézus Krisztus nevében. Tőle pedig azt kér-
ték, hogy maradjon náluk néhány napig.

44—46. A Szentlélek alászállását a nyelvek adományának külső jele kisérte, mint Pünkösd napján.

11 Péter Jeruzsálemben igazolja eljárását. Az apostolok és a judeai testvérek meghallották, hogy a pogányok is befogadták az Isten igéjét. 2 Mikor tehát Péter visszatért Jeruzsálembe, a zsidó-keresztények szemére vetették: 3 „Te körülmetéletlen embereket látogattál meg és velük együtt étkeztél!" 4 Péter azonban szép sorjában hozzáfogott az események elbeszéléséhez: 5 „Joppe városában tartózkodtam és imádkoztam, amikor elragadtatásomban látomást láttam. Valami nagy lepedőhöz hasonló ereszkedett le négy csücskénél fogva az égből, s egészen elém ért. 6 Mikor szemügyre véve beletekintettem, négylábu földi állatokat, vadakat és csuszómászókat meg égi madarakat pillantottam meg. 7 Egyuttal egy hangot hallottam, amely fölszólitott: Rajta Péter, öld meg és egyél. 8 De én szabadkoztam: Szó sincs róla Uram, hiszen közönséges vagy tisztátalan ételt sohasem vettem a számba. 9 Ekkor a mennyei szózat másodszor is szólt: Amit az Isten tisztává tett, te ne tartsd tisztátalannak! 10 Ez háromszor megismétlődött, s végül az egész megint fölemelkedett az égbe. 11 Akkor nyomban három férfi állt meg a ház előtt, amelyben tartózkodtunk. Cezáreából küldték őket hozzám. 12 A Lélek pedig azt mondta nekem, hogy tartsak velük habozás nélkül. Velem jött ez a hat testvér is, és igy tértünk be az illető férfi házába. 13 Ő aztán elbeszélte nekünk, hogyan látott meg egy angyalt a házában, aki hozzálépve igy szólt: Üzenj Joppéba és hivasd Simont, másnéven Pétert. 14 Ő majd olyan dolgokat hirdet neked, melyek révén üdvözülsz te, és egész házadnépe. 15 Azután alighogy beszélni kezdtem, leszállt rájuk a Szentlélek, akár csak ránk legelőször. 16 Ekkor eszembejutott az Ur mondása, melyben igy szólt: János vizzel keresztelt, ti azonban Szentlélekkel fogtok megkeresztelked-

1—18. Szent Péter meggyőzi a jeruzsálemi zsidókeresztényeket a megtért pogányok egyenjoguságáról Isten országában.

ni. 17 Ha tehát Isten ugyanazt az ajándékot adta nekik, mint nekünk, akik hittünk az Ur Jézus Krisztusban, ki vagyok én, hogy utjába állhattam volna az Istennek?" 18 Ennek hallatára lecsillapodtak és magasztalták az Istent: „Tehát a pogányoknak is megadta Isten az életre vezető bünbánatot."

Az antióhiai egyház alapitása. 19 Azok, akik az István miatt kitört üldözés elől szétszéledtek, eljutottak egész Föniciáig, Ciprusig és Antióhiáig, de nem hirdették az igét senki másnak, csak zsidóknak. 20 Akadt azonban köztük néhány ciprusi és cirenei férfi. Ezek Antióhiába érve a görögökkel is szóbaálltak és hirdetni kezdték nekik az Ur Jézus evangéliumát. 21 Velük is volt az Ur segitsége, ugyhogy nagyszámu hivő tért az Urhoz.

22 Ennek hire eljutott a jeruzsálemi egyházba s ezért elküldték Barnabást Antióhiába. 23 Mikor odaerkezett, örvendezve látta az Ur kegyelmét és mindnyájukat buzditotta, hogy őszinte szivvel ragaszkodjanak az Urhoz. 24 Derék ember volt ugyanis, telve Szentlélekkel és hittel. Igy aztán meglehetősen nagy tömeg csatlakozott az Urhoz. 25 Barnabás erre elutazott Tarzusba, hogy fölkeresse Sault, s mikor megtalálta, elvitte Antióhiába. 26 Egy álló esztendőn keresztül résztvettek az összejöveteleken, és nagy sereg embert oktattak, ugyhogy a tanitványokat először Antióhiában nevezték keresztényeknek.

27 Ezidőtájt próféták jöttek le Jeruzsálemből Antióhiába. 28 Egyikük, névszerint Agábusz, szólásra emelkedett és a Lélek sugallatára jelezte, hogy nagy

20. **Antióhia** Sziria tartományának fővárosa. A római birodalom egyik legnagyobb városa. Lakósai szirek, görögök és zsidók voltak.

26. A hivek nagy száma miatt a pogányok keresztényeknek (christiani) nevezték el őket, ami annyit jelent, mint Krisztus-követő.

27. Az ujszövetségi **próféták** az evangéliumnak Szentlélektől ihletett tanitói, akik a prófétálás adományában is részesültek.

28. Klaudiusz császár uralma alatt (41—54) a római birodalom legtöbb helyén éhinség volt.

ehinség lesz az egész földkerekségen. Ez be is következett Klaudiusz idejében. [29] A tanitványok erre elhatározták, hogy mindegyikük küld valamit tehetségéhez mérten a Judeában lakó testvérek megsegitésére. [30] Meg is tették, s az adományokat Barnabással és Saullal elküldték az előljárókhoz.

12 Jakab vértanusága, Péter csodálatos szabadulása. Ugyanebben az időben Heródes király lefogatta az Egyház néhány tagját, és bántalmazta őket. [2] Igy például Jakabot, János testvérét, karddal kivégeztette. [3] Mivel látta, hogy ez megnyeri a zsidók tetszését, ezt azzal tetézte, hogy Pétert is letartóztatta a kovásztalan kenyér ünnepének idején. [4] Lefogatása után börtönbe vetette és négy négytagu katonai őrség gondjára bizta. Az volt a szándéka, hogy husvét elmultával a nép elé vezetteti.

[5] Mig Pétert a börtönben fogva tartották, az Egyház szüntelen könyörgött érte Istenhez. [6] Mikor pedig Heródes éppen arra készült, hogy elővezetteti, azon az éjszakán Péter két katona között aludt kettős lánccal megbilincselve, az őrök meg a kapu előtt tartották szemmel a börtönt. [7] Ekkor hirtelen az Ur angyala jelent meg mellette, a helyiséget pedig fény árasztotta el. Megütötte Péter oldalát és ezekkel a szavakkal ébresztette föl: „Kelj föl gyorsan!" Erre a bilincsek lehullottak a kezéről. [8] „Vedd föl övedet és sarudat", parancsolta az angyal. Mikor ezt megtette, az ismét megszólalt: „Vesd magadra köpenyedet, s kövess engem!" [9] Követte őt kifelé, de azt sem tudta, valóság-e az, amit az angyal müvel. Ugy tünt föl ugyanis neki, mintha látomást látna. [10] Áthaladva az első, majd a második őrségen, a város felé nyiló

1. Nagy Heródes unokájáról, I Heródes Agrippa (37—44) királyról van szó.
2. Ez az idősebb **Jakab** apostol, Zebedeus fia.
3. **A kovásztalan kenyér ünnepe** a zsidó husvét.

vaskapuhoz jutottak. Ez magától kinyilott előttük. Kint még végigmentek egy utcán, s ekkor az angyal hirtelen eltünt mellőle. 11 Péter pedig magához térve fölkiáltott: „Most már igazán tudom, hogy az Ur elküldte angyalát és kimentett Heródes kezéből, meg mindabból, amire a zsidó nép számitott!"

12 Mihelyt kiismerte magát, Máriának, János, másnéven Márk, anyjának házához sietett. Ide sokan egyebegyültek imádkozni. 13 Mikor zörgetett a bejárat ajtaján, egy Ródé nevü szolgáló jött, hogy megtudja ki az. 14 Amint ráismert Péter hangjára, örömében nem nyitotta ki a kaput, hanem beszaladt és elhireszteltе, hogy Péter áll a kapu előtt. 15 „Elment az eszed!" — mondták neki. De az erősitgette, hogy ugy van. Erre megjegyezték: „Talán az angyala lehet." 16 Péter meg váltig zörgetett. Mikor végre ajtót nyitottak, csodálkozva bámultak rá. 17 Ő kezével intett, hogy hallgassanak, s aztán elbeszélte, mikép vezette ki az Ur a börtönből. Végül azt mondta: „Jelentsétek ezt Jakabnak és a testvéreknek." Aztán utra kelt és más helyre távozott.

18 Virradatkor nem kis riadalom támadt a katonák közt, hogy mi lett Péterrel. 19 Heródes meg kerestette, s mikor nem találta, vallatóra fogta az őröket, majd börtönbe vettette őket. Azután Judeából Cezáreába távozott és ott tartózkodott.

Heródes Agrippa halála. 20 A király igen nehezteltе Tirusz és Szidon lakóira. Ezek azonban közös megállapodással hozzájárultak, és Blasztusznak, a király kamarásának megnyerése után békét kértek, mivel vidékük a királyi tartományból szerezte az élelmet. 21 A kitüzött napon Heródes királyi ruhába

12. Ez a **Márk** a második evangélium szerzője.
17. Az ifjabb **Jakab** apostol az Ur rokona, Jeruzsálem püspöke. — A szent szerző nem mondja, hogy hová ment Péter. A hagyomány azt tartja, hogy ekkor indult Rómába.

öltözve itélőszékébe ült és beszédet intézett hozzájuk. 22 A nép pedig igy kiáltozott: „Ez már egy isten szava, nem emberé!" 23 Isten angyala azonban azonmód lesujtott rá, mert nem háritotta Istenre ezt a hódolatot. Férgek emésztették meg, ugy adta ki lelkét.

24 Az Ur igéje pedig egyre szélesebb körben terjedt. Barnabás és Saul föladatuk végeztével visszatértek Jeruzsálemből. A Márknak nevezett Jánost is magukkal vitték.

Szent Pál első missziós utja.

13 Barnabást és Sault utra küldik. Az antiókhiai egyházban több próféta és tanitó volt, például Barnabás, a Nigernek nevezett Simeon, a cirenei Luciusz, továbbá Manaén, aki Heródes negyedesfejedelemmel együtt nevelkedett, és Saul. 2 Mikor egy alkalommal istentiszteletet végeztek és böjtöt tartottak, a Szentlélek igy intézkedett: „Rendeljétek Barnabást és Sault arra a munkára, amelyre szántam őket." 3 Erre böjtöt tartottak és imádkoztak, majd rájuk tették kezüket s utra bocsátották őket.

Pál és Barnabás Ciprus szigetén. 4 Ők tehát a Szentlélektől küldve lementek Szeleukiába és onnan áthajóztak Ciprusba. 5 Szalamiszbe érve a zsidó zsinagógáiban hirdették Isten igéjét. János is segitségükre volt. 6 Mikor bejárták Páfuszig az egész szigetet, találkoztak egy Barjézu nevü zsidó varázslóval és hamis prófétával. 7 Ez a jószándéku Szergiusz Paulusz hely-

1. A **prófétákról** lásd 11, 27 jegyzet. — Heródes negyedes jefedelem az evangéliumokból ismert Heródes Antipász (lásd Lk 3, 1).

3. A **kézföltétel** a kegyelem és a lelki hatalom közlésének jelképe és eszköze. — Indulásuk 46-ban volt-.

4. **Szeleukia** Antióhia kikötővárosa volt a Földközi-tenger sziriai partján.

5. **Szalamisz** kikötőváros Ciprus szigetének keleti részén.

6. **Páfusz** Ciprus nyugati partján épült. Ott volt a római helytartó székhelye.

7. Mivel Ciprus szigete Kr. u. 32-től szenátusi tartomány lett, **Szergiusz Paulusz** nem császártól kinevezett prokurátor, hanem szenátustól választott **helytartó** (prokonzul) volt.

tartó kiséretéhez tartozott, aki magához kérette Barnabást és Pált, mert hallani kívánta az Isten igéjét. 8 De Elimász, vagyis a varázsló — a neve ugyanis ezt jelenti — akadékoskodott és igyekezett eltéríteni a helytartót a hittől. 9 Saul, másnéven Pál, azonban Szentlélekkel eltelve rászegezte tekintetét és igy kiáltott: 10 „Te minden csalárdsággal és álnoksággal terhes ördögfia, te minden igazság ellensége, hát nem hagyod abba az áskálódást az Ur egyenes utja ellen? 11 Ezért most az Ur keze rád nehezedik: megvakulsz és egy ideig nem látod a napvilágot." Tüstént vak sötétség szakadt rá, és botorkálva keresgélte, hogy valaki kezét nyujtsa neki. 12 A történtek láttára a helytartó hivő lett, mert egészen lenyügözte az Ur tanitása.

Az apostolok a piszidiai Antióhiában. 13 Pál és utitársai Páfuszból tengerre szállva a pamfiliai Pergébe jutottak. János azonban elvált tőlük és visszatért Jeruzsálembe. 14 Ők viszont Pergéből tovább utazva a piszidiai Antióhiába érkeztek. Egy szombati napon aztán betértek a zsinagógába és helyet foglaltak. 15 A törvény és a próféták olvasása után a zsinagóga előljárói hozzájuk küldtek ezzel a kéréssel: „Testvérek, ha volna néhány buzditó szavatok a néphez, csak beszéljetek!" 16 Ekkor Pál fölemelkedett és kezével csöndet parancsolva beszélni kezdett:

„Izraelita férfiak, s ti istenfélők, figyeljetek! 17 Izrael népének Istene kiválasztotta atyáinkat és az egyiptomi tartózkodás idején nagy néppé tette őket.

8. **Elimász** nem személynév, hanem a föniciai **elim**-ből csillagjóst jelent.
9. **Saul** mint római polgár viselte a latin eredetü **Pál** nevet is. Az Ap. Csel. innen kezdve rendszerint csak Pálnak nevezi, mert az apostol már a pogány római világban müködik.
13. **Pergé** Pamfilia tartományának egyik városa, Kisázsia déli partvidékén. — Márk visszatérése miatt szent Pál még később is neheztelt (lásd 12, 12 és 15, 38).
14. Ez az **Antióhia** különbözik a hasonló nevü sziriai várostól, és Pergétől északra, Piszidia tartományának hegyei közt fekszik.
16. Az **istenfélőkről** lásd 2, 11 jegyzet.

Majd hatalmas karjának oltalma alatt kivezette őket onnan [18] és negyven esztendőn keresztül gondjukat viselte a pusztában. [19] Hét nemzetet pusztitott el Kánaán földjén, és földjüket birtokukká tette. [20] Mindez körülbelül négyszázötven évig tartott. Ezután egészen Sámuel prófétáig birákat adott nekik. [21] Ettől fogva királyt kivántak, s ezért Isten negyven esztendőre Sault, Kisz fiát, adta nekik Benjamin törzséből. [22] Később, ennek eltávolitása után, Dávidot emelte királyukka. Róla igy nyilatkozott: Jessze fiában, Dávidban, szivem szerint való férfire találtam, aki minden akaratomat teljesiti.

[23] Igéretéhez hiven az ő utódaiból támasztotta Isten Izrael üdvözitőjét, Jézust, [24] akinek eljövetele előtt János a bünbánat keresztségét hirdette Izrael egész népének. [25] János pályafutásának bevégzésekor kijelentette: Nem az vagyok, akinek engem tartotok. De jön már utánam az, akivel szemben még arra sem vagyok méltó, hogy saruját leoldjam a lábáról.

[26] Testvéreim! Ábrahám nemzetségének fiai és köztetek lévő istenfélők! Ez az üdvösséget hozó hir nekünk szól. [27] Igaz, Jeruzsálem lakói és előljárói nem ismerték el őt, itéletükkel azonban csak beteljesitették a próféták szavát, amelyet minden szombaton olvasnak; [28] mert bár semmi halálbüntetésre méltót nem találtak benne, Pilátustól mégis kivégeztetését követelték. [29] Mikor pedig mindent elvégeztek, ami meg volt irva róla, levették a keresztfáról és sirba fektették. [30] Isten azonban harmadnapon föltámasztotta halottaiból, [31] és ő jónéhány napon keresztül megjelent azoknak, akik vele együtt mentek föl Galileából Jeruzsálembe. Ezek most tanuságot tesznek róla a nép előtt.

22. Zsolt. 88, 21; 1 Kir. 13, 14.
33. Zsolt. 2, 7.

32 Mi is ezt az örvendetes hirt hirdetjük nektek:
Isten atyáinknak tett igéretét, 33 nekünk, az ő gyermekeiknek, teljesitette azáltal, hogy föltámasztotta
Jézust. Ez van megirva a második zsoltárban:

Az én Fiam vagy,
Én ma szültelek.

34 Azt pedig, hogy föltámasztotta halottaiból, ugy
hogy többé már nem tér vissza az enyészetbe, igy
mondta meg: Nektek váltom be a Dávidnak szóló
szent igéretet. 35 Másutt meg igy szól: Nem hagyod,
hogy rothadás érje szentedet. 36 Dávid ugyanis, bár
a maga idejében Isten akaratának szolgált, meghalt,
eltemették atyái mellé és bizony elrothadt. 37 De azt,
akit Isten (halottaiból) föltámasztott, nem érte rothadás.

38 Vegyétek tudomásul, testvéreim, hogy ő általa
a bünök bocsánatát hirdetjük nektek. Mindattól, amitől Mózes törvénye által nem nyerhettétek el a
megigazulást, 39 ő általa megigazul mindenki, aki hisz.
Ügyeljetek ezért, hogy be ne teljesedjék rajtatok a
próféták mondása:

41 Ide nézzetek, ti önteltek,
Csodálkozzatok és semmisüljetek meg!
Olyan müvet hajtok végre napjaitokban,
Hogy el sem hiszitek, ha valaki elbeszéli nektek."

42 Kifelé menet megkérték őket, hogy a következő
szombaton is beszéljenek ezekről a dolgokról. 43 Sőt
mikor a zsinagóga szétoszlott, a zsidók és az istenfélő
prozeliták közül sokan követték Pált és Barnabást.
Azok pedig hozzájuk szólva buzditották őket, hogy
tartsanak ki Isten kegyelmében.

34—37. A **Dávidnak szóló szent igéret**, melyre az itt idézett Iz. 53, 3 is hivatkozik, azt biztositja, hogy a Dávid családjából származó Messiás uralma örökké megmarad (2 Kir. 7, 12.13). Szent Pál igy következtet: ha Krisztus örök uralomra hivatott, teste nem enyészhetik el (lásd 2, 29—32).

38. A messiási üdvösség bünbocsánatot és kegyelmi életet ad, amit a mózesi törvény nem adhatott.

41. Hab. 1, 5.

44 A következő szombaton aztán majdnem az
egész város egybegyült, hogy hallja az Isten igéjét.
45 Mikor azonban a zsidók meglátták a nagy tömeget,
féltékenység fogta el őket és rágalmakat szórva akar-
ták meghazudtolni Pál szavait. 46 Pál és Barnabás
azonban nyilt bátorsággal kijelentették: „Először nek-
tek kellett hirdetnünk Isten igéjét. De mivel vissza-
utasitjátok azt és nem tartjátok magatokat méltóknak
az örök életre, most a pogányokhoz fordulunk. 47 Az
Ur ugyanis ezt a parancsot adta nekünk: A pogányok
világosságává tettelek, hogy üdvösségük légy egészen
a föld végső határáig." 48 A pogányok ennek hallatára
örvendezve magasztalták az Ur igéjét. Hittek is mind-
azok, akik az örök életre voltak rendelve. 49 Az Ur
igéje igy az egész vidéken elterjedt. 50 A zsidók azon-
ban fölbujtatták az előkelő, istenfélő asszonyokat és
a város előljáróit, s üldözést szitva Pál és Barnabás
ellen, kiutasitották őket arról a vidékről. 51 Azok erre
lerázták feléjük lábuk porát és Ikóniumba mentek.
52 A tanitványokat pedig a Szentlélek öröme töltöt-
te el.

14 Ikónium, Lisztra és Derbé. Ikóniumban szintén
a zsidók zsinagógájába tértek be, s olyan eredménnyel
prédikáltak, hogy zsidók és pogányok tömegesen
fogadták be a hitet. 2 A hitetlen zsidók azonban föl-
keltették a pogányok rosszindulatát testvéreikkel
szemben. 3 Mégis hosszabb ideig ott maradtak, bátran
szólva az Urról, aki maga tett bizonyságot kegyelmet
hirdető tanitása mellett azzal, hogy általuk csodajele-
ket müvelt. 4 A város lakossága két pártra szakadt,
mivel némelyek a zsidókkal, mások pedig az aposto-
lokkal tartottak. 5 Végül a pogányok, valamint a
zsidók vezetőikkel együtt támadásra készültek, hogy
bántalmakkal illessék és megkövezzék őket. 6 Ők

47. Izaiás próféta szavai (49, 6).
51. Az Ur utasitása szerint, lásd Mk 6, 11; Lk 10, 11.
1. **Ikónium** abban az időben Likaónia fővárosa, kereskedelmi központ.

azonban megtudták ezt és elmenekültek Likaónia városaiba: Lisztrába és Derbébe, s ezek környékére. 7 Ott hirdették az evangéliumot.

8 Lisztrában élt akkor egy ember, aki nem tudott a lábára állni. Béna volt ugyanis születésétől fogva és még soha egy tapodtat sem tett. 9 Ez hallgatta Pál beszédét, ő pedig rátekintett és látta rajta, hogy elegendő hite van arra, hogy meggyógyuljon. 10 Hangosan rákiáltott tehát: „Állj egyenesen lábadra!" Az talpra ugrott és járni kezdett. 11 Mikor a tömeg látta, hogy Pál mit müvelt, likaóniai nyelven fölkiáltott: „Istenek szálltak le hozzánk emberi formát öltve!" 12 Barnabást Jupiternek nevezték el, Pált pedig, minthogy ő vitte a szót, Merkurnak. 13 Sőt a város előtt álló Jupiter-templom papja bikákat és koszorukat hozatott a kapuk elé, és a tömeggel együtt áldozatot akart bemutatni. 14 Amint Barnabás és Pál apostol meglátta ezt, ruhájukat megszaggatva a tömeg közé rohantak. 15 „Emberek, mit csináltok? — kiáltották. Mi is hozzátok hasonló halandó emberek vagyunk, s éppen azt hirdetjük nektek, hogy ezektől a bálványoktól térjetek meg az élő Istenhez, aki az eget, a földet és a tengert alkotta, s mindazt, ami csak bennük van. 16 Ő az előző korszakban megengedte, hogy a pogányok mind a maguk utját kövessék. 17 Bár akkor sem maradt bizonyiték nélkül, mert jót cselekedett: az égből esőt és termékeny időt küldött számotokra, s bőven adott eledelt és szivderitő italt." 18 Még ezekkel a szavakkal is alig birták lecsillapitani a tömeget, hogy áldozatot ne mutasson be nekik.

19 Néhány zsidó azonban utánuk jött Antióhiából és Ikóniumból. Ezek a nép megnyerése után megkövezték Pált, majd abban a hitben, hogy meghalt, a

7. **Lisztra** városa Ikóniumtól délre, hat óra járás, **Derbé** további tiz órányira délkeletre.

12. A magastermetü **Barnabást** a görög-római mitosz főistenének, **Jupiternek** (Zeus) nézték, az alacsonyabb **Pált** pedig, **mivel ő vitte a szót,** Jupiter tolmácsának és kisérőjének, **Merkurnak** (Hermesz).

városon kivülre vonszolták. 20 De mikor a tanitványok köréje gyültek, fölkelt és bement a városba. Másnap aztán Barnabással együtt utrakelt Derbébe. 21 Ebben a városban is hirdették az evangéliumot és sok tanitványt toboroztak.

Az első missziós körut befejezése. Ezután visszafordultak Lisztrába, Ikóniumba és Antióhiába. 22 Erőt öntöttek a tanitványok lelkébe, buzditották őket, hogy tartsanak ki a hitben, mert „sok viszontagságon át kell bemennünk az Isten országába." 23 Minden egyház élére preszbitereket rendeltek és végül imádság és böjt között az Ur oltalmába ajánlották őket, akinek hivei lettek.

24 Piszidián keresztülhaladva Pamfiliába jutottak, majd pergei igehirdetésük után lementek Attáliába. 26 Innét aztán Antióhiába hajóztak, ahonnan Isten kegyelmének ajánlva a most elvégzett munka teljesitésére rendelték őket. 27 Megérkezésük után összehivták az egyházat és elbeszélték, mi mindent tett velük az Isten, s hogyan tárta föl a pogányok előtt a hit kapuját. 28 Ezután jóideig a tanitványok körében tartózkodtak.

Vita a mózesi törvény kötelező erejéről.

15 Az apostoli zsinat. Néhányan, akik Judeából érkeztek oda, igy tanitották a testvéreket: „Ha nem metélkedtek körül Mózes törvénye szerint, nem üdvözülhettek." 2 Mivel pedig Pál és Barnabás élénken

23. A **preszbiterek** itt már elsősorban nem az egyházak idősebb tagjai, hanem azok az egyházi emberek, akik az istentiszteletet vezették, a szentségeket kiszolgáltatták és a hiveket oktatták, vagyis a papok.

24. **Attália** kikötőváros Pergétől délnyugatra.

1. A **körülmetélés** az Ószövetségben az Istennel kötött szövetség jele volt. Aki fölvette, a választott néphez tartozott. A farizeusokból lett keresztények a körülmetélés követelményével a zsidó nép közösségébe akarták kényszeriteni a pogányokból megtért kereszténeket, s kötelezni akarták őket a mózesi törvény megtartására, mintha különben nem részesülhettek volna a messiási üdvösségben. Ezek a „zsidózók" voltak később is szent Pál legnagyobb ellenfelei és munkájának akadályozói.

ellenkeztek és vitába szálltak velük, elhatározták, hogy Pál és Barnabás, s még néhányan a többiek közül menjenek föl Jeruzsálembe az apostolokhoz és a preszbiterekhez e vitás kérdés ügyében. 3 Igy tehát az egyház utasitására utnak indultak. Fönicián és Szamarián való átutazásuk alkalmával elbeszélték a pogányok megtérését, és ezzel nagy örömet szereztek az összes testvéreknek.

4 Mikor megérkeztek Jeruzsálembe, az egyház, az apostolok és a preszbiterek szivesen fogadták őket. Ők pedig elbeszélték, mi mindent müvelt általuk az Isten. 5 Erre azonban fölállt néhány a farizeusi szektából megtért hivő és kijelentette: „Körül kell metélni őket és rájuk kell parancsolni, hogy tartsák meg Mózes törvényét." 6 Erre az apostolok és preszbiterek összegyültek a kérdés megvizsgálására. 7 A heves vitatkozás során Péter szólásra emelkedett: „Testvéreim! Tudjátok, hogy Isten már hosszabb ideje kiválasztott közületek, hogy a pogányok az én számból hallják az evangélium szavát és a hitre térjenek. 8 A sziveket vizsgáló Isten kinyilvánitotta akaratát, mikor nekik éppen ugy megadta a Szentlelket, mint nekünk, 9 és nem tett különbséget köztünk s köztük, mikor a hit által szivüket megtisztitotta. 10 Most tehát mit kisértitek az Istent azzal, hogy azt az igát akarjátok a tanitványok nyakára tenni, amelyet sem atyáink, sem mi nem birtunk elviselni? 11 Ellenkezőleg, a mi hitünk az, hogy Urunk Jézus (Krisztus) kegyelme által üdvözülünk, és éppen igy ők is."

12 Erre az egész gyülekezet lecsillapodott, s meghallgatta Barnábast és Pált, amint elbeszélték, milyen sok csodás jelet müvelt általuk Isten a pogányok

7—9. Péter apostol Kornéliusznak és házanépének megtérésére hivatkozik (lásd 10 fej.). A Szentlélek alászállása nyilvánvalóvá tette Isten akaratát: meg kellett keresztelni őket, a nélkül, hogy körülmetélkedtek volna.
10—11. Az ószövetségi törvény megtartására nem képes az ember. Az üdvösséget nem az, hanem az Ur Jézus megváltó kegyelme adja. Ez szent Pál apostol Rómaiakhoz és Galatákhoz irt levelének vezérgondolata is.

között. 13 Mikor elhallgattak, Jakab szólalt föl: „Testvéreim, hallgassatok meg engem! 14 Simon elbeszélte, hogyan mutatta meg ezelőtt Isten, hogy a pogányok közül akar magának népet választani. 15 Ezzel megegyeznek a próféták szavai. Azt mondja ugyanis az Írás:

16 Ezek után ujjáépitem Dávid leomlott sátrát,
Omladékait ujjáépitem és helyreállitom,
17 Hogy a többi ember is keresse az Urat,
Valamint minden nép, melyet rólam neveznek el.

Az Ur mondja ezt és meg is teszi. 18 Ez az ő örök határozata. 19 Ezért véleményem szerint nem kell háborgatni azokat, akik a pogányok közül tértek meg Istenhez. 20 Azt azonban irjuk meg nekik, hogy tartózkodjanak a bálványoktól eredő megfertőződéstől, a törvénytelen házasságtól, a fojtott állattól és a vértől. 21 Mózesnek ugyanis minden városban régtől fogva van hirdetője, hiszen minden szombaton olvassák a zsinagógában."

A jeruzsálemi határozat. 22 Ekkor az apostolok és a preszbiterek az egész egyházzal együtt elhatározták, hogy néhányat kiválasztanak maguk közül, és Pállal meg Barnabással, Antióhiába küldik őket: mégpedig Judást, másnéven Barzabást, és Szilást, akik vezető szerepet töltöttek be a testvérek közt. 23 Ezt az irást küldték velük:

„Az apostolok és preszbiterek testvéri üdvözletüket küldik az Antióhiában, Sziriában és Ciliciában élő, pogányok közül származó testvéreknek.

24 Hallottuk, hogy néhány közülünk való, megbi-

16—17. **Jakab** apostol Ámosz prófétára hivatkozik (9, 11—12.) **Dávid sátra** Dávid országa, melyet a Messiás ujjáépit.

20. Jakab apostol azt kivánja, hogy a pogányokból megtért keresztények némely dologban legyenek tekintettel a zsidó-kereszténykre és kerüljék azt, ami azokat leginkább megbotránkoztatja: a bálványoknak áldozott hus evését, a törvénytelen együttélést, s a fojtott állatok husának és vérének fogyasztását.

22. **Szilásról** vagy Szilvánuszról lásd 16, 37 és 2 Kor. 1, 19; 1 Tessz., 1, 1; 2 Tessz. 1, 1; 1 Pét. 5, 12.

zatásunk nélkül tanitva, megzavart titeket és földulta lelketeket. 25 Ezért megállapodásra jutva jónak láttuk, hogy kiválasszunk és hozzátok küldjünk egy-két férfit a számunkra igen kedves Pállal és Barnabással, 26 akik egészen a mi Urunk Jézus Krisztusnak szentelték magukat. 27 Elküldtük tehát Judást és Szilást, akik ugyanezeket személyesen, élőszóval is tudtotokra adjak. 28 A Szentlélek és mi magunk azt tartottuk helyesnek, nogy a következő szükséges dolgokan kivül semmi más terhet ne rakjunk rátok. 29 Tehát tartozkodjatok a bálványoknak áldozott dolgoktól, a vértől, a rojtott állattól és a törvénytelen házasságtól. Ha ezektől őrizkedtek, helyesen cselekedtek. Üdvözlünk titeket!"

A határozat kihirdetése. 30 Azok tehát utrabocsátásuk után lementek Antióhiába. Itt egybegyüjtötték a közösséget és átadták a levelet. 31 Azok örömmel olvasták a vigasztaló sorokat. 32 Judás és Szilás, akik maguk is próféták voltak, sok beszédben buzditották és erősitgették a testvéreket. 33 Hosszabb ottartózkodás után békében elváltak a testvérektől és visszatértek megbizóikhoz. 34 (Szilás mégis ugy gondolta, hogy jobb lesz ha ottmarad. Igy aztán Judás egyedül ment el Jeruzsálembe). 35 Pál és Barnabás viszont Antióhiában maradt, s a többiekkel együtt tanitották és hirdették az Ur igéjét.

Szent Pál második utja.

Antióhiától Troászig. 36 Bizonyos idő multán Pál igy szólt Barnabáshoz: „Menjünk vissza és nézzünk utána, hogy megy a soruk a testvéreknek azokban a városokban, ahol hirdettük az Ur igéjét." 37 Barnabás magával akarta vinni a Márknak nevezett Jánost is. 38 Pál azonban azon a véleményen volt, hogy ne vi-

38. Szent Pál attól tartott, hogy **Márk** ismét megtorpan az apostoli uton, lásd 13, 13.

gyék megint magukkal, mert Pamfiliában elhagyta őket, és nem ment velük a munkába. 39 Igy nézeteltérés támadt köztük s elváltak egymástól. Barnabás Márk kiséretében Ciprusba hajózott, 40 Pál viszont Szilást választotta, s azután a testvérektől az Ur kegyelmébe ajánlva, utnak indult. 41 Bejárta Sziriát és Ciliciát, s megszilárditotta az egyházakat. (Meghagyta nekik, hogy tartsák meg az apostolok és preszbiterek rendelkezéseit.)

16 Eljutott Derbébe és Lisztrába is. Itt találkozott egy Timóteus nevü tanitvánnyal, egy hivő zsidó anyának, de pogány apának fiával. 2 A lisztrai és ikóniumi testvérek dicsérőleg nyilatkoztak róla. 3 Pál azt akarta, hogy szegődjék hozzá utitársul. Ezért az illető helységekben élő zsidókra való tekintettel körülmetéltette. Mindenki tudta ugyanis, hogy az apja pogány volt. 4 Mikor pedig sorra járták a városokat, lelkükre kötötték, hogy tartsák meg az apostolok és a jeruzsálemi preszbiterek által hozott végzéseket. 5 Igy az egyházak megerősödtek a hitben és hiveik száma napról-napra gyarapodott.

6 Mivel a Szentlélek megtiltotta, hogy Ázsiában prédikáljanak, Frigián és a galaták földjén utaztak keresztül. 7 Mizia határához érve megkisérelték ugyan, hogy Bitiniába menjenek, de Jézus Lelke nem engedte meg nekik. 8 Ezért keresztülvágtak Mizián és lementek Troászba. 9 Itt egy éjszaka Pálnak látomása volt: egy macedón férfi állt eléje ezzel a kéréssel: „Jöjj át Macedóniába és segits rajtunk!" 10 E jelenés után mindjárt azon voltunk, hogy elinduljunk Macedónia felé, abban a biztos tudatban, hogy Isten rendelt minket oda az evangélium hirdetésére.

3. Timóteus **körülmetélése** megkönnyitette a zsidók közt az apostolkodást. Félpogánytól nem fogadtak volna el hitoktatást.

6. **Ázsia** nem a nagy világrész, hanem a mai Kisázsia nyugati része, abban az időben római tartomány.

10. Ebben a versben a szerző többesszám első személyben kezd irni. Ez arról tanuskodik, hogy szent Lukács Troászban csatlakozott szent Pálhoz

A filippi események. 11 Troászban tengerre szállva egyenesen Szamotrákiába értünk, másnap Neápoliszba, 12 innen meg Filippibe, amely Macedónia azon részének legjelentősebb városa és kolónia. Ebben a városban néhány napot töltöttünk.

13 Szombaton kimentünk a kapun kivül a folyóhoz, mert sejtettük, hogy ott van az imádság helye. Letelepedtünk és beszélni kezdtünk a körénk gyült asszonyokhoz. 14 A hallgatóság között volt egy Lidia nevü istenfélő biborárus asszony Tiatira városából. Ennek az Ur megnyitotta szivét, hogy figyelemmel hallgassa Pál szavait. 15 Házanépével együtt megkeresztelkedett, s utána igy rimánkodott: „Ha véleményetek szerint az Ur hive vagyok, térjetek be házamba és ott vegyetek szállást." S erővel rá is vett minket erre.

16 Egy alkalommal, mikor az imaház felé tartottunk, egy jósszellemtől megszállott leány jött velünk szembe. Ez a leány jövendöléseivel nagy hasznot hajtott gazdáinak. 17 Pált és minket követve igy kiáltozott: „Ezek az emberek a fölséges Isten szolgái, akik az üdvösség utját hirdetik nektek." 18 Ezt több napon át megismételte. Pált bántotta a dolog, ezért hátrafordult és rászólt a lélekre: „Jézus Krisztus nevében parancsolom, menj ki belőle." Ki is szállott belőle azonnal.

19 Amikor gazdái észrevették, hogy odavan a kereseti lehetőségük, megragadták Pált és Szilást és a fórumra hurcolták őket az előljárókhoz. 20 A birák elé állitva igy vádolták őket: „Ezek az emberek zavart keltenek városunkban. 21 Zsidók, és olyan szokásokat hirdetnek, amelyeket mi római létünkre nem fogad-

11. **Szamotrákia** szigetét érintve a macedóniai **Neápolisz** kikötőjében léptek először az európai szárazföldre.

12. **Macedónia** akkor négy kerületre osztott római tartomány volt. **Filippi** városa az első kerületbe tartozott. Mivel sok itáliai települt át ide, önkormányzatot élvező gyarmatvárossá, **kolóniává** lett.

18. A **megszállott** leány kiáltozása nem segitette az apostoli munkát, sőt az utca népe gunynak is vehette.

hatunk el és nem követhetünk." 22 A nép is ellenük fordult, a birák pedig letépték róluk ruháikat és megvesszőztették őket. 23 Sok ütést mértek rájuk, majd börtönbe vetették őket. A börtönőrnek meghagyták, hogy gondosan ügyeljen rájuk. 24 Az a kapott parancs értelmében a belső börtönbe vetette őket és lábukat kalodába zárta.

25 Éjféltájban Pál és Szilás zsoltárokat énekelve dicsérték az Istent, a foglyok meg hallgatták őket. 26 Ekkor hirtelen olyan erős földrengés támadt, hogy még a börtön alapfalai is beleremegtek. Az ajtók mind fölcsapódtak és mindenkiről leoldódtak a bilincsek. 27 Mikor a börtönőr álmából fölriadva látta, hogy a börtön ajtói tárva-nyitva állnak, kihuzta kardját és öngyilkosságot akart elkövetni, mert azt hitte, hogy a foglyok megszöktek. 28 Pál azonban harsány hangon rákiáltott: „Ne tégy kárt magadban, hiszen mindnyájan itt vagyunk!" 29 Az őr világot kért, berohant és remegve borult Pál és Szilás lábához, 30 majd pedig kivezette őket s ezt kérdezte: „Uraim, mit kell tennem, hogy üdvözüljek?" 31 „Higgy az Ur Jézusban, felelték azok, igy házadnépével együtt üdvözülsz." 32 Ezután hirdették neki és egész házanépének Isten igéjét. 33 Ő pedig azonnal éjnek idején megmosta sebüket s rögtön meg is keresztelkedett minden hozzátartozójával együtt. 34 Bevezette őket otthonába és asztalt teritett nekik. Az Istenbe vetett hit örömmel töltötte el őt és egész családját.

35 Reggel azután a birák törvényszéki szolgákat küldtek ezzel az üzenettel: „Bocsásd el azokat az embereket." 36 A börtönőr rögtön elmondta a hirt Pálnak: „A birák üzenték, hogy bocsássalak el titeket. Menjetek tehát, távozzatok békében." 37 Pál azonban

37. **Pál** és **Szilás római polgárjoguk** cimén szabályos kihallgatást és itéletet követelhettek, nem volt szabad megvesszőzni vagy keresztre feszíteni őket, s joguk volt föllebbezni a császárhoz. Pál elégtételt követelt, mert az apostoli munka szempontjából nem volt közömbös, hogy a filippi megvesszőzésnek milyen hirét keltik ellenfelei.

igy válaszolt: „Római polgár létünkre ítélet nélkül nyilvánosan megvesszőztek, majd pedig börtönbe vetettek minket; most meg titokban akarnak minket kiutasitani? Ezt már nem! Jöjjenek és ők maguk kisérjenek ki minket." 38 A törvényszéki szolgák ezeket a szavakat hirül vitték a biráknak. Ezek ijedten hallották, hogy rómaiakról van szó. 39 Odasiettek tehát s bocsánatkérések között kikisérték őket s egyben kérték, hogy hagyják el a várost.

40 A börtönből való szabadulásuk után betértek Lidiához. A viszontlátás alkalmával lelket öntöttek a testvérekbe, majd utra keltek.

17 Tesszalonikában. Amfipoliszon és Apollónián át Tesszalonikába érkeztek, ahol a zsidóknak zsinagógájuk volt. 2 Pál szokása szerint bement hozzájuk és három szombaton keresztül vitatkozott velük. Az Irásból kiindulva kifejtette és megmagyarázta: 3 „A Messiásnak szenvednie kellett és föl kellett támadnia halottaiból", továbbá: „Ez a Jézus a Messiás, akit én hirdetek nektek."

4 Néhányan hittek közülük és Pálhoz meg Szilás-hoz csatlakoztak, az istenfélő görögök közül pedig egész seregestül, s az előkelő asszonyok közül is jó-egypáran. 5 A zsidók ekkor féltékenységükben maguk mellé vettek a csőcselékből néhány bünözőt, és csődületet támasztva izgalomba hozták a várost. Majd Jázon háza előtt csoportosulva megkisérelték, hogy kihozzák őket a nép közé. 6 De nem találták meg őket, s ezért Jázont és néhány testvért vonszoltak az előljárók elé. „Ezek az emberek az egész világon zavart keltenek, kiáltották, most itt is megjelentek, 7 s Jázon befogadta őket. Pedig mindannyian a császár rendelete ellen foglalnak állást, mert azt mondják, hogy más a király, mégpedig Jézus." 8 Meg is tévesz-

1. **Tesszalonika** mai nevén Szalonik, Macedónia tartományának fővárosa, jelentős kereskedelmi központ volt.
4. Az **istenfélőkről**, lásd 2, 11 jegyzet.

tették a népet és az elöljárókat, akik hallgattak rájuk. [9] Ezért Jázontól biztositékot kaptak, s aztán szabadonbocsátották őket.

Béreában. [10] A testvérek Pált és Szilást azonnal, még az éjjel Béreába küldték. Itt megérkezésük után bementek a zsidók zsinagógájába. [11] Ezek már tisztességesebbek voltak, mint a tesszalonikaiak. Nagy készséggel fogadták az igét, és nap-nap után kutatták az Irást, vajjon a dolgok valóban ugy állnak-e. [12] Sokan megtértek közülük, s az előkelő pogány asszonyok és férfiak közül is számosan. [13] De mikor a tesszalonikai zsidók megtudták, hogy Pál Béreában is hirdeti az Isten igéjét, odamentek és ott is fölizgatták és föllázitották a tömeget. [14] A testvérek azonban Pált azonnal utra bocsátották és egészen a tengerig kisérték, Szilás és Timóteus viszont ottmaradt. [15] Pált kisérői Aténig vezették el, majd onnan visszafordultak. Azt az utasitást hozták tőle Szilás és Timóteus számára, hogy mentől hamarább menjenek utána.

Az areopáguszi beszéd. [16] Amig Pál Aténben várakozott rájuk, elszorult a szive a bálvánnyal teli város láttára. [17] A zsinagógában vitába szállt a zsidókkal és az istenfélőkkel, a fórumon pedig mindennap az éppen ottlévőkkel. [18] Egykét epikureus és sztoikus bölcselő vitatkozni kezdett vele. Volt, aki igy nyilatkozott: „Ugyan mit akar ez a szószátyár mondani?" Mások pedig: „Uj istenek hirdetőjének látszik." Jézust és a föltámadást hirdette ugyanis nekik. [19] Erre aztán az

9. **Jázon** és társai kezességet vállaltak, hogy Pál és munkatársai nem lázitják föl a lakosságot, s hogy hamarosan elhagyják a várost.

10. **Bérea** Macedónia harmadik kerületének városa, Tesszalonikától délnyugatra.

16. **Aténnek** akkor már nem volt politikai jelentősége, de még mindig fontos központja volt a szellemi életnek.

18. Az **epikureusok** materialista világnézetü, laza erkölcsi fölfogásu bölcselők. A **sztoikusok** a hideg ész emberei; tagadták a világtól különálló személyes Istent, erkölcsi fölfogásuk komoly volt, de közömbös.

19. Az **areopágusz** Aténnek forgalmas főtere volt, egyik csarnokában voltak az aténi államhivatal helyiségei, ott müködött a városi tanács, melynek tagjait areopagitáknak hivták.

Areopáguszra vezették és megkérdezték tőle: „Megtudhatnánk, mi az az uj tanitás, amelyet hirdetsz? 20 Valami különös dolgot hallunk ugyanis tőled. Ezért hát tudni akarjuk, miről van szó." 21 Az összes aténiek tudniillik, meg az ott időző idegenek nem töltötték mással idejüket, mint ujdonságok elbeszélésével vagy meghallgatásával.

22 Igy aztán Pál az Areopágusz közepén szólásra emelkedett: „Aténi férfiak! Látom, hogy minden szempontból nagyon vallásos emberek vagytok. 23 Amint ugyanis körbejárva megtekintettem szentélyeiteket, olyan oltárra akadtam, amelyen ez a fölirás állott: Az ismeretlen istennek. Noshát én ezt hirdetem nektek, akit ti ismeretlenül is tiszteltek.

24 A világot és minden benne lévő dolgot teremtő Isten nem lakik kézzel épitett templomokban, hiszen ő a mennynek és földnek Ura. 25 Semmiben sem szorul emberi kéz szolgálatára, hiszen ő ad mindenkinek életet, lehelletet, mindent. 26 Ő telepitette le az egy őstől származó emberi nemet az egész föld szinén, s megszabta ittlakásuk pontos idejét és határát. 27 S mindezt azért, hogy keressék Istent, hátha rátalálnak, mig utána tapogatóznak, hiszen nincs messze egyikünktől sem. 28 Benne élünk, mozgunk és vagyunk, amint ezt már egyik-másik költőtök is megmondta: Az ő fiai vagyunk. 29 Ha tehát az Isten fiai vagyunk, nem szabad azt gondolnunk, hogy az istenség emberi művészettel és tervek szerint formált aranyhoz, ezüsthöz vagy kőhöz hasonló. 30 Isten eddig szemet hunyt a tudatlanság ideje fölött, most azonban tudomására hozza az embereknek, hogy mindenhol mindenkinek meg kell térnie. 31 Kiszemelt ugyanis egy napot, amelyen igazságos itéletet ül majd a világ fölött egy arra

23. Aténben számtalan isten-szobor állt, ezek közt az **ismeretlen istennek** ajánlott oltár is.

28. Az idézett vers Arátosz és Kleantész Kr. e. 3 századbeli költőknél olvasható.

rendelt férfi által. Erről mindenkinek bizonyítékot nyujtott azzal, hogy föltámasztotta őt halottaiból."

32 A halottak föltámadásának hallatára némelyek gunyolódni kezdtek, mások meg azt mondták: „Erről majd még máskor is meghallgatunk téged." 33 Pál erre eltávozott közülük. 34 Néhányan mégis csatlakoztak hozzá és hivők lettek. Ezek közt van Dénes, az Areopágusz tagja, egy Damarisz nevü asszony és még egypáran.

18 Szent Pál korintusi tartózkodása. Ezek után Pál Athénből Korintusba távozott. 2 Itt találkozott egy Akvila nevü pontuszi származásu zsidóval és feleségével, Priszcillával. Ezek nemrég érkeztek Itáliából, mert Klaudiusz elrendelte, hogy az összes zsidóknak el kell hagyniuk Rómát. 3 Pál hozzájuk költözött s mivel ugyanazt a mesterséget üzte — sátorkészitők voltak ugyanis — náluk maradt és velük dolgozott.

4 Minden szombaton fölszólalt a zsinagógában, és (az Ur Jézusra hivatkozva) igyekezett meggyőzni a zsidókat és pogányokat. 5 Mikor pedig Szilás és Timóteus megérkezett Macedóniából, Pál egészen az igehirdetésnek szentelte magát. Bizonyitékokat tárt a zsidók elé, hogy Jézus a Messiás. 6 Gyalázkodó ellenmondásukra ruháját rázva igy kiáltott föl: „A saját fejetekre szálljon véretek! Én ártatlan vagyok. Mostantól fogva a pogányokhoz fordulok." 7 Ezzel elköltözött onnan, és egy Ticiusz Jusztusz nevü istenfélő ember házában szállt meg, akinek lakása a zsinagóga mellé épült. 8 Kriszpusz, a zsinagóga előljárója, egész családjával együtt hitt az Urban, és sok korintusi is megtért és megkeresztelkedett azok közül, akik hall-

1. **Korintus** akkor Ahája tartomány helytartójának székhelye, 700 ezer lakóst számláló kereskedelmi központ volt.

2. **Pontusz** római tartomány Kisázsia északkeleti részén. — **Klaudiusz rendelete** 49/50 körül jelent meg.

3. Szent Pál apostoli utjain saját keze munkájával tartotta fönn magát (lásd 20. 34; 1 Kor. 4, 12: 1 Tessz. 2, 9; 2 Tessz. 3, 8.9).

gatták őt. 9 Az Ur egy éjjel látomásban igy szólt Pálhoz: „Ne félj, hanem beszélj és ne hallgass! 10 Én veled vagyok: senki sem fog hozzád nyulni vagy ártani neked. Nagyszámu népem lakik ugyanis ebben a városban." 11 Ottmaradt tehát másfél évig, s ezalatt az Ur igéjét tanitotta.

12 Gallió ahájai prokonzulsága idején azonban a zsidók egy akarattal Pálra rontottak és a törvényszék elé hurcolták. 13 „Ez az ember, vádolták, törvényellenes istentiszteletre beszéli rá az embereket." 14 Pál már éppen szólásra nyitotta ajkát, amikor Gallió igy szólt a zsidókhoz: „Ti zsidók, ha csakugyan valami törvénytelenségről vagy gonosztettről volna szó, türelemmel lennék hozzátok annak rendje szerint. 15 De ha valami tanitásról, személyekről vagy saját törvényetekről vetődik föl vitás kérdés, magatok lássátok. Ilyesmiben én nem akarok biró lenni." 16 Ezzel elkergette őket az itélőszék elől. 17 Erre a hellenista zsidók valamennyien megragadták Szosztenészt, a zsinagóga fejét, és ott az itélőszék előtt elpáholták. Gallió pedig mindezzel mit sem törődött.

Hazatérés Antióhiába. 18 Pál még jóideig ottmaradt, aztán bucsut vett a testvérektől. Priszcilla és Akvila társaságában elhajózott Sziria felé. Kenkreában lenyiratta a haját, mert fogadalmat tett. 19 Efezusba érve elvált tőlük. Ő maga pedig bement a zsinagógába és beszédet mondott a zsidók előtt. 20 Kérték ugyan, hogy huzamosabb ideig maradjon, de nem állt rá, 21 bucsuzkodás közben azonban megigérte: „Ha Isten is ugy akarja, még visszatérek hozzátok." Efezusban tengerre szállva lement Cezáreába. 22 Innen fölutazott az egyház üdvözlésére s aztán lement Antióhiába.

12. **Gallió** Szenekának, a hires bölcselőnek testvére Kr. u. 52 körül volt Ahája helytartója.

18. **Kenkrea** Korintus keleti kikötője. Az Apostol itt, előttünk ismeretlen okból, fogadalmat tett. Ezért vállalta, régi zsidó szokás szerint, hogy egy időre tartózkodik a szeszes italtól és rövid hajjal jár.

22. **Fölutazott** t. i. a jeruzsálemi **egyház üdvözlésére.**

Szent Pál harmadik utja.

Apollo efezusi és korintusi müködése. 23 Bizonyos ideig itt tartózkodott, majd utnak eredt. Sorjában bejárta a galaták földjét és Frigiát, lelket öntve valamennyi tanitványba.

24 E közben egy Apolló nevü, alexandriai származásu zsidó, érkezett Efezusba. Ékesszóló és az Irásban igen jártas ember volt. 25 Már kapott valami oktatást az Ur tanitásáról. Buzgó lélekkel és helyesen hirdette és tanitotta a Jézusra vonatkozó dolgokat, de még csak János keresztségéről tudott. 26 Bátor bizalommal kezdett beszélni a zsinagógában. Amikor Priszcilla és Akvila meghallották, magukhoz hivták és behatóbban elmagyarázták neki az Isten tanitását. 27 Mikor pedig Ahájába akart menni, a testvérek biztatták és irtak a tanitványoknak, hogy fogadják őt szivesen. Odaérkezve azután tehetségével sokban hasznukra volt a hiveknek. 28 A nyilvánosság előtt eredményesen megcáfolta a zsidókat azzal, hogy bebizonyitotta az Irás alapján, hogy Jézus a Messiás.

19 Szent Pál Efezusba érkezik. Apolló korintusi tartózkodása idején Pál a fölső tartományokon áthaladva Efezusba érkezett. Itt néhány tanitványra talált. 2 „Megkaptátok a Szentlelket megtéréstek után?" — kérdezte tőlük. „Még csak azt sem hallottuk, felelték azok, hogy van-e Szentlélek." 3 Erre megkérdezte: „Mivel keresztelkedtetek meg akkor?" „János keresztségével", válaszolták. 4 „János a bünbánat keresztségével keresztelt, magyarázta ekkor Pál, a népet meg arra biztatta, hogy higgyenek abban, aki ő utána jön,

24—25. Az **alexandriai Apollót** Keresztelő szent János valamelyik tanitványa oktathatta, s csak annyit tudhatott, hogy a názáreti Jézus a megigért Messiás.

1. A **felső tartományok** Frigia és Galácia (lásd 18, 23). — **Efezus** Kisázsia fontos közlekedési és kereskedelmi központja, lakóinak száma meghaladta a 200 ezret.

vagyis Jézusban." 5 Ennek hallatára megkeresztelkedtek az Ur Jézus nevében. 6 Mikor pedig Pál rájuk tette kezét, leszállt rájuk a Szentlélek, nyelveken kezdtek beszélni és prófétáltak. 7 Ezek az emberek együttvéve mintegy tizenketten voltak.

Az efezusi apostolkodás. 8 Azután a zsinagógába bejárogatva, három hónapon át, bátor tevékenységet fejtett ki és meggyőző beszédeket mondott az Isten országáról. 9 Némelyek azonban megátalkodtak és nem fogadták be a hitet, sőt gyalázták a tanitást a nyilvánosság előtt. Ezért eltávozott közülük, a tanitványokat is különválasztotta tőlük és egy bizonyos Tirannusz iskolájában mindennap beszélt hozzájuk. 10 Ez igy tartott két esztendeig, ugyhogy Ázsia minden lakója, a zsidók és pogányok egyaránt hallották az Ur igéjét.

11 Isten rendkivüli csodákat is müvelt Pál utján. 12 Még kendőit és kötényét is levették róla, és mikor betegekre teritették, a betegség elhagyta azokat s a gonosz lelkek is kiszálltak belőlük. 13 Némely csatangoló zsidó ördögüző szintén megkisérelte, hogy az Ur nevét olvassa rá a gonosz lelkektől megszállottakra. Ezt mondták: „Rád olvasom Jézust, akit Pál hirdet." 14 Egy zsidó főpapnak, Szkévának, hét fia is próbálkozott ezzel. 15 A gonosz lélek azonban igy vágott vissza nekik: „Jézust ismerem, Pálról is tudok, de ti kik vagytok?" 16 S ezzel az ember, akiben a gonosz lélek lakott, rájuk vetette magát. Kettőjüket leteperte és ugy elbánt velük, hogy ruhátlanul és sebektől boritva menekültek ki abból a házból. 17 Erről azután Efezus valamennyi lakója, zsidó és pogány egyaránt tudomást szerzett. Mindnyájukat nagy félelem fogta el és nagy lett a becsülete az Ur Jézus nevének. 18 Sok

6. A Szentlélek alászállását itt is a nyelvek adománya és a prófétálás kisérte, mint az első pünkösd napján.

hivő előállott és nyiltan föltárta tetteit. 19 Azok közül pedig, akik varázslással foglalkoztak, jó sokan összehordták könyveiket és mindenki szemeláttára elégették. Ezek értéke ötvenezer ezüstre volt becsülhető. 20 Igy az Ur erejének segitségével az ige tovább terjedt és gyarapodott.

21 Az események után Pál lelkében az a terv érlelődött meg, hogy átmegy Macedóniába és Ahájába, azután pedig Jeruzsálembe utazik. „Ottlétem után, mondta, még Rómát is látnom kell." 22 Segitőtársai közül kettőt, Timóteust és Erasztuszt, Macedóniába küldte, maga egy ideig még Ázsiában maradt.

Az ezüstmüvesek zavargása. 23 Ebben az időben nem kis zavargás támadt az (Ur) tanitásával kapcsolatban. 24 Egy Demeter nevü ezüstmüves ezüst Artemisz-templomocskák készitésével nem csekély keresethez juttatta az iparosokat. 25 Egybegyüjtötte tehát őket és a többi hasonló foglalkozásuakat és igy szólt hozzájuk: „Emberek! Tudjátok, hogy ez a mesterség biztositja jóllétünket. 26 Látjátok és halljátok azt is, hogy ez a Pál nemcsak Efezusban, hanem majdnem egész Ázsiában nagy tömeget meggyőzött és más fölfogásra birt. Azt mondja ugyanis, hogy nem istenek azok, amiket kézzel csinálunk. 27 Ezzel azonban nemcsak az a veszély fenyeget, hogy megvetik mesterségünket, hanem az is, hogy semmibe veszik a nagy istennő, Artemisz templomát, és káros következménnyel lesz fölségére, pedig egész Ázsia, sőt az egész világ tiszteli." 28 Mikor ezt hallották, elöntötte őket a düh és fölkiáltottak: „Nagy az efezusiak Artemisze!"

29 Az egész városban nagy fölfordulás keletkezett. Közös megegyezéssel a szinházba rohantak, magukkal

19. **Ötvenezer ezüst** (dénár) kb. 8.500 dollár.
22. **Erasztuszról** lásd Róm. 16, 23; 2 Tim. 4, 20.
24. Az egész római birodalomban hires volt Artemisz efezusi temploma. A pogány világból igen sokan zarándokoltak oda, s emlékül magukkal vitték a templomnak vagy Artemisz szobrának kicsinyitett mását. Artemisz a görög mitológiában a föld termékenységének istennője volt.

hurcolva a macedóniai Gájuszt és Arisztarhuszt, Pál társait. 30 Erre Pál a nép közé akart menni, de a tanitványok nem engedték. 31 Néhányan az ázsiai főtisztviselők közül is, akik barátai voltak, üzenetet küldtek neki azzal a kéréssel, hogy ne menjen a szinházba. 32 Ott meg össze-vissza kiabáltak, mert a zürzavar olyan nagy volt a népgyülésben, hogy többnyire még azt sem tudták, miért gyültek össze. 33 Végül kihuzták a tömeg közül Sándort, mivel a zsidók előtuszkolták. Sándor kezével hallgatásra intett és védekezni akart. 34 De mikor észrevették, hogy zsidó, lármában törtek ki és mindnyájan vagy két órán keresztül harsogták: „Nagy az efezusiak Artemisze!"

35 Végre a jegyző lecsöndesitette a tömeget. „Efezusi férfiak, szólitotta meg őket, van-e ember, aki ne tudná, hogy Efezus városa a nagy Artemisznek és égből alászállott szobrának imádója? 36 Minthogy e felől senki sem kételkedik, le kell higgadnotok, és nem szabad semmit sem meggondolatlanul tennetek. 37 Idehoztátok ezeket az embereket, pedig nem szentségtörők s nem is káromolták a mi istennőnket. 38 Ha tehát Demeternek és iparostársainak panaszuk van valaki ellen, a törvénynapok és helytartók rendelkezésükre állnak, ott tegyenek panaszt. 39 Ha meg más valami vitás kérdés merül föl, azt a törvényszerü népgyülésen lehet elintézni. 40 Még abba a veszélybe kerülhetünk ugyanis, hogy följelentenek minket a mai zavargás miatt és semmi okot sem tudunk fölhozni, amivel számot tudnánk adni erről a csődületről." Beszéde végeztével pedig föloszlatta a gyülést.

20 Pál utnak indul. A fölfordulás megszüntével Pál magához hivatta a tanitványokat. Buzditotta őket, majd elbucsuzott és Macedóniába utazott. 2 Végigjárta ennek a kerületeit és sok beszédet intézett az ottaniakhoz. Majd Görögországba ment 3 és ott tartózkodott

2. **Macedónia** akkor négy kerületre osztott római tartomány volt.

három hónapon keresztül. Mikor ezután Sziriába készült hajózni, a zsidók cselt szőttek ellene. Ezért ugy döntött, hogy Macedónián keresztül tér vissza. 4 Ázsiáig vele együtt tartott a béreai Szópáter, Pirrusz fia, a tesszalonikaiak közül pedig Arisztarhusz és Szekundusz, továbbá a derbei Gájusz és Timóteus, végül Ázsiából Tihikusz és Trofimusz. 5 Ezek előrementek és Troászban vártak ránk. 6 Mi pedig a kovásztalan kenyér napjai után hajóztunk el Filippiből és öt nap mulva utolértük őket Troászban, ahol egy hetet töltöttünk.

7 A hét első napján egybegyültünk a kenyértörésre. Pál beszédet intézett hozzájuk, s mivel másnap el akart utazni, egészen éjfélig nyujtotta beszédét. 8 A teremben, ahol összegyültünk, volt lámpa bővében. 9 Egy Eutihusz nevü ifju, aki az ablaknál ült, Pál hosszu prédikációja közben mély álomba merült. Ugy elnyomta az álom, hogy lezuhant a harmadik emeletről. Holtan szedték föl. 10 Pál lement hozzá, aztán ráborult és átkarolva őt igy szólt: „Ne nyugtalankodjatok, mert a lelke még benne van." 11 Aztán fölment, elvégezte a kenyértörést és evett. Még jó sokáig, egész virradatig beszélt, s végül utra kelt. 12 Az ifjut pedig élve vezették oda, és ez nem kis vigasztalásukra volt.

Pál Milétuszban bucsut vesz az efezusiaktól. 13 Mi pedig hajóra szállva Asszoszba mentünk, hogy ott vegyük föl Pált. Ő rendelkezett igy, mert maga szárazon akarta megtenni az utat. 14 Mikor Asszoszban találkoztunk, fölvettük őt és ugy értünk Mitilénébe. 15 Másnap innen elhajózva Kiosz elé jutottunk, a következő nap Számoszon kötöttünk ki, az erre következőn pedig megérkeztünk Milétuszba. 16 Pál

6. A **kovásztalan kenyér ünnepe** a zsidó husvét.

7. A **hét első napja** az Ur föltámadásának napja (lásd Mk 16, 2; Lk 24, 1; Jn 20, 1), a vasárnap. Ez a **kenyértörés** az utolsó vacsora megismétlése, vagyis a szentmise áldozat. Ebből kitünik, hogy már az apostoli időkben is megünnepelték a vasárnapot

ugyanis elhatározta, hogy elhajózik Efezus mellett, hogy Ázsiában időt ne veszitsen. Sietett, hogy hacsak lehetséges, pünkösd napjára Jeruzsálemben legyen.

17 Milétuszból aztán beüzent Efezusba és magához kérette az egyház preszbitereit. 18 Mikor ezek megérkeztek, igy szólt hozzájuk: „Ti tudjátok, hogy Ázsiába jövetelem első napjától fogva hogyan éltem köztetek. 19 Az Urnak mély alázatossággal, könnyek és zaklatások közt szolgáltam, melyek a zsidók ármánykodása következtében értek engem. 20 Semmit sem vontam meg tőletek, ami hasznotokra szolgálhatott, hanem nyilvánosan és magánházakban tanitottalak titeket. 21 Zsidóknak és pogányoknak lelkükre beszéltem, hogy térjenek meg Istenhez és higgyenek Jézusban, a mi Urunkban.

22 Most pedig belső kényszerüség hajt, hogy Jeruzsálembe menjek. Nem tudom, mi történik majd ott velem, 23 legfeljebb annyit, hogy a Szentlélek minden városban értésemre adta, hogy bilincs és megpróbáltatás vár rám. 24 De én nem becsülöm sokra az életemet, csak véghez tudjam vinni pályafutásomat és az Ur Jézustól rámruházott föladatomat: az Isten kegyelméről szóló evangélium hirdetését. 25 És bizony tudom azt is, hogy közületek, akik közt az Isten országát hirdetve jártam, egy sem lát meg többé. 26 Ezért hát szentül állitom nektek a mai napon: senkinek a vére nem szárad rajtam. 27 Nem rejtettem el semmit sem, hanem Isten teljes akaratát föltártam előttetek. 28 Vigyázzatok magatokra és az egész nyájra. Azért rendelt ennek élére titeket elöljárókul a Szentlélek, hogy igazgassátok az Isten egyházát, amelyet tulajdon vérével szerzett meg. 29 Tudom, hogy távozásom után ragadozó farkasok törnek rátok és nem kegyelmeznek a nyájnak. 30 Sőt még köztetek is támadnak olyanok, akik csalárd beszéddel magukhoz akarják csábitani a tanitványokat. 31 Őrködjetek tehát és vessétek emlé-

kezetetekbe, hogy három éven át éjjel-nappal szüntelenül könnyek közt intettem mindegyikteket.

32 Most pedig Istennek és az ő kegyelmébe ajánllak titeket. Neki hatalma van arra, hogy fölépitse müvét és megadja nektek az összes többi szentekkel közös örökséget. 33 Nem kivántam senki ezüstjét, aranyát vagy ruháját. 34 Ti tudjátok, hogy ezek a kezek keresték meg azt, amire nekem és környezetemnek szüksége volt. 35 Minden alkalommal megmutattam nektek, hogy hogyan kell dolgozni és ezzel a gyöngéket segiteni, Jézus szavaira emlékezve, aki azt mondta: Nagyobb boldogság adni, mint kapni."

36 Ezeket mondta, aztán térdrehullott és mindnyájukkal közösen imádkozott. 37 Valamennyien hangos sirásra fakadtak és Pál nyakába borulva csókolgatták őt. 38 Az a mondása fájt nekik leginkább, hogy többé nem fogják viszontlátni. Végül elkisérték őt a hajóhoz.

21 Uton Jeruzsálem felé. Miután elváltunk tőlük, elhajóztunk s egyenes irányban haladva Kószba értünk, másnap meg Roduszba és onnét Patarába. 2 Itt egy Föniciába induló hajóra találtunk. Fölszálltunk tehát és kifutottunk a nyilt tengerre. 3 Föltünt előttünk Ciprus, ezt balkéz felől elhagytuk és Sziriába hajóztunk. Tiruszban kötöttünk ki, mert a hajónak ott kellett leadnia rakományát. 4 Megkerestük a tanitványokat és hét napig náluk maradtunk. Ezek a Lélek sugallatára azt tanácsolták Pálnak, hogy ne menjen föl Jeruzsálembe. 5 Mikor e napok elteltével tovább folytattuk utunkat, valamennyien, feleségestül, gyermekestül kikisértek minket a városon kivül. A tengerparton térdreborulva imádkoztunk, 6 majd kölcsönös bucsuzkodás után mi hajóra szálltunk, ők meg hazatértek.

34. Lásd 18. 3; 1 Kor. 4, 12; 1 Tessz. 2, 9; 2 Tessz. 3, 8.9.

7 Hajóutunk befejezéséül Tiruszból Ptolemaiszba érkeztünk. Üdvözöltük a testvéreket s egy napig náluk maradtunk. 8 Másnap aztán tovább haladva Cezáreába jutottunk. Itt betértünk Fülöp evangelista, a hét diákonus egyikének házába, s nála szálltunk meg. 9 Fülöpnek négy prófétai tehetséggel megáldott hajadon leánya volt. 10 Néhánynapi ottartózkodásunk tartama alatt egy Agábusz nevü próféta érkezett oda Judeából. 11 Ez hozzánk lépett, elvette Pál övét és összekötözte vele saját lábát és kezét e szavak kiséretében: „Ezt mondja a Szentlélek: azt a férfit, akié ez az öv, a zsidók igy kötözik meg majd Jeruzsálemben és kiszolgáltatják a pogányoknak." 12 Mikor ezt meghallottuk, mi is, meg az odavalók is, kértük őt, hogy ne menjen föl Jeruzsálembe. 13 Pál azonban igy felelt: „Miért sirtok és miért szomoritjátok meg szivemet? Hiszen én kész vagyok arra, hogy az Ur Jézusért Jeruzsálemben nemcsak a megkötözést, hanem a halált is elviseljem." 14 S mivel nem tudtuk őt meggyőzni, megnyugodtunk és azt mondtuk: „Legyen meg az Ur akarata." 15 E napok elmultával tehát nekikészülődtünk és fölmentünk Jeruzsálembe. 16 Néhány cezáreai tanitvány szintén velünk tartott és elvezetett minket a ciprusi Mnázonhoz, egy régi tanitványhoz, hogy nála vegyünk szállást.

Szent Pál fogsága.

Szent Jakab apostol tanácsa. 17 Mikor megérkeztünk Jeruzsálembe, a testvérek szivesen fogadtak minket. 18 Másnap Pál velünk együtt meglátogatta Jakabot. Ez alkalommal a preszbiterek is mind megjelentek. 19 Köszöntötte őket, aztán apróra elbeszélte, mi mindent müvelt Isten a pogányok közt az ő szol-

7. **Ptolemaisz** palesztinai kikötőváros.
8. **Fülöpről** lásd 6, 5; 8, 5—13; 26—40.
9. Az ujszövetségi **prófétákról** lásd 11, 27 **jegyzet.**
10. **Agábusz** keresztény próféta, korábban Antiókiában jövendölt (11, 28).

gálata által. 20 Azok meghallgatták, aztán Istent magasztalták, hozzá pedig igy szóltak: „Látod testvér, hány ezren vannak a zsidók közt, akik megtértek, de azért mind féltékenyen megtartják a törvényt. 21 Felőled viszont azt hallották, hogy a Mózestől való elpártolásra tanitod a pogányok közt élő zsidókat, s azt mondtad volna nekik, hogy ne végezzék el fiaikon a körülmetélést és ne éljenek a szokások szerint. 22 Mi a teendő ezek szerint? (Elkerülhetetlen, hogy a tömeg össze ne csődüljön, mert) mindenképen megtudják, hogy ideérkeztél. 23 Fogadd meg tehát tanácsunkat: van nálunk négy férfi, akik fogadalmat vállaltak magukra. 24 Vedd őket magad mellé, végezd el velük együtt a tisztulási szertartást és fizess értük, hogy megnyiratkozzanak. Ebből mindenki megérti, hogy semmi sem igaz abból, amit felőled hireszteltek, hanem te is megtartod a törvényt és szerinte élsz. 25 Ami pedig a pogányok közül megtérteket illeti, már megirtuk végzésünket, hogy tartózkodjanak a bálványoknak áldozott hustól, a vértől, a fojtott állattól és a törvénytelen együttéléstől."

26 Erre Pál másnap, az illető férfiak kiséretében, elvégezte a tisztulási szertartást, velük együtt bement a templomba és bejelentette, hogy a tisztulás ideje akkor végződik, amikor mindegyikükért bemutatják az áldozatot.

Az Apostolt elfogják. 27 A hét nap már letelőben volt, mikor az Ázsiából való zsidók észrevették őt a templomban. Fölizgatták az egész népet, megragadták 28 és kiabálni kezdtek: „Izraelita férfiak, segitsetek! Ez az az ember, aki mindenfelé és mindenki előtt a nép, a törvény és e szent hely ellen irányuló tanitásokat terjeszt. Sőt még pogányokat is behozott a temp-

24. A **tisztulási szertartással** járó áldozatok igen költségesek voltak (Num. 6, 1—20), ezért a zsidók dicséretes dolognak tartották, ha gazdagok fizettek a szegények helyett.

lomba és megfertőzte ezt a helyet." 29 Látták ugyanis vele a városban az efezusi Trofimuszt és azt hitték, hogy a templomba is bevezette. 30 Az egész város forrongani kezdett, s a nép összecsődült. Pált megragadták és kivonszolták a templomból, a kapukat pedig azonnal bezárták.

31 Már-már azon voltak, hogy megölik, amikor a helyőrség ezredeséhez eljutott a hir, hogy egész Jeruzsálemben zavargás tört ki. 32 Az tüstént katonákat és tiszteket vett maga mellé és lesietett hozzájuk. Azok az ezredes és a katonák láttára abbahagyták Pál ütlegelését. 33 Ekkor az ezredes odalépett, letartóztatta és kettős bilincsbe verette. Azután megkérdezte, hogy kicsoda és mit tett. 34 A tömegből azonban össze-vissza kiabáltak. Mivel a zaj miatt semmi biztosat sem tudott megállapitani, megparancsolta, hogy vigvék a várba. 35 A lépcsőhöz érve a katonáknak ugy kellett vinniük őt a nép erőszakoskodása miatt. 36 A tömeg ugyanis utána tódult és kiáltozott: „Halál reá!" 37 Már azon voltak, hogy beviszik a várba, amikor Pál megszólitotta az ezredest: „Szabad valamit mondanon neked?" „Te tudsz görögül?" — kérdezte az. 38 „Nem te vagy az az egyiptomi, aki nemrégen négyezer szikáriust lázitott föl és vezetett ki a pusztába?" 39 „Én tarzusi zsidó vagyok, felelte Pál, a hires ciliciai város polgára. Kérlek, engedd meg, hogy néhány szót intézzek a néphez." 40 Mikor az megadta az engedélyt, Pál a lépcsőre állva kezével intett a népnek. Miután mély csönd keletkezett, zsidó nyelven igy szólitotta meg őket:

28. A pogányoknak a templom belső udvarába sem volt szabad bemenniük.

31. A **helyőrség** a templomudvar északi oldalán épült Antónia várban állomásozott.

38. A **szikáriusok** orgyilkos gonosztevők voltak, nevüket a ruhájuk alá rejtett rövid görbe kardjukról kapták. Josephus Flavius egykoru zsidó történetiró részletesen elbeszéli az egyiptomi **népcsaló** történetét (Zsidó Háboru 2, 13, 5).

22 Pál védekező beszéde. „Testvérek és atyák! Hallgassátok meg védekezésemet, melyet most elétek terjesztek.“ [2] Amint meghallották, hogy zsidóul szól hozzájuk, méginkább elcsöndesedtek. [3] Ő meg igy folytatta: „Zsidó ember vagyok, a ciliciai Tarzusban születtem, de ebben a városban nevelkedtem Gamáliel lábainál. Az ősi törvény szigoru megtartására tanitottak, és Isten buzgó hive voltam, akár ma ti is mindannyian. [4] Ezt a felekezetet halálosan gyülöltem, férfiakat és asszonyokat kötöztem meg és vetettem börtönbe. [5] Maga a főpap és a tanács a tanum erre. Levelet is kaptam tőlük és ugy mentem el a damaszkuszi testvérekhez, hogy az ottani hiveket megkötözve Jeruzsálembe hurcoljam megbüntetés végett. [6] Azonban utközben, mikor már Damaszkuszhoz közeledtem, délfelé hirtelen mennyei fény sugárzott körül. [7] A földre zuhantam, majd egy hangot hallottam, amely igy szólt hozzám: Saul, Saul, miért üldözöl engem? [8] Erre én megkérdeztem: Ki vagy Te, Uram? Ő pedig igy válaszolt: Én vagyok a názáreti Jézus, akit te üldözöl. [9] Társaim látták ugyan a fényt, a hozzám szóló hangot azonban nem hallották. [10] Mit tegyek hát Uram? — kérdeztem ekkor. Az Ur pedig azt mondta nekem: Kelj föl és menj be Damaszkuszba, ott majd megmondják neked mindazt, amit tenned kell. [11] Mivel azonban a tündöklő fény hatása következtében elvesztettem látásomat, kisérőim kezemnél fogva vezettek, és igy értem be Damaszkuszba. [12] Itt egy bizonyos törvénytisztelő férfi, Ananiás, akiről az ottlakó zsidók mind jó véleménnyel vannak, [13] fölkeresett és elém állva ezt mondta nekem: Saul testvérem, láss ujból! S én abban a pillanatban megláttam őt. [14] Ő meg

---

40. A **zsidó nyelv** nem a klasszikus héber, hanem a köznapi arám nyelv.
3. **Tarzus** Cilicia római tartománynak a fővárosa. Ebben az időben kb. 500 ezer lakósa volt. — **Gamálielről** lásd 5, 34—39.
4—16: 9, 1—19; 26, 9—18.
14. Az **Igaz** a Messiás (lásd 7, 52).

igy folytatta: Atyáink Istene előre arra rendelt téged, hogy megismerd akaratát, hogy meglássad az Igazat és tulajdon hangját halljad. 15 Ezért minden ember előtt tanuskodnod kell arról, amit láttál és hallottál. 16 Most tehát mire vársz még? Rajta, a keresztség által mosd le büneidet és hivd segitségül az ő nevét. 17 Később, amikor Jeruzsálembe visszatérve a templomban imádkoztam, elragadtatásba estem. 18 Őt láttam, amint igy szól hozzám: Siess, gyorsan távozz el Jeruzsálemből, mert nem fogadják el rólam szóló tanuságtételedet. 19 Uram, feleltem ekkor, ők tudják, hogy én voltam az, aki a benned hivőket fogságba vetettem, és a zsinagógákban megostoroztattam. 20 S mikor Istvánnak, a te vértanudnak vére ömlött, én ott voltam, helyeseltem tettüket és gyilkosai ruháját őriztem. 21 Ő azonban azt mondta nekem: Csak menj, mert én messzire, a pogányok közé küldelek téged."

22 Egészen eddig a mondatig meghallgatták, de ekkor nagy hangon kiabálni kezdtek: „Pusztitsd el a föld szinéről az ilyent! Nem érdemli meg, hogy éljen!" 23 Orditottak, köpenyüket lengették és port szórtak a levegőbe. 24 Ezért az ezredes bevitte a várba azzal a meghagyással, hogy ostorral fogják vallatóra. Igy akarta megtudni, mi okból kiabáltak ugy ellene. 25 Pál azonban, mikor szijakkal lekötözték, megkérdezte a mellette álló századostól: „Nektek talán szabad római polgárt itélet nélkül megostoroznotok?" 26 A százados ennek hallatára odalépett az ezredeshez és jelentette a dolgot: „Mit akarsz tenni? Ez az ember római polgár!" 27 Erre az ezredes odasietett és megkérdezte tőle: „Mondd csak, római vagy?" „Igen", felelte ő. 28 „Én drága pénzen jutottam ehhez a polgárjoghoz", mondta ekkor az ezredes. "Én viszont abban születtem", válaszolta Pál. 29 Azok, akik a kinvallatásra

20. Lásd 7, 58; 8, 1.
25. A **római polgárjogról** lásd 16, 37 jegyzet.

készültek, nyomban félreálltak. Az ezredes szintén megijedt, mikor arra gondolt, hogy római polgár létére megkötöztette.

Az Apostol a főtanács előtt. 30 Másnap aztán szerette volna pontosabban megtudni, hogy a zsidók mivel vádolják. Levétette bilincseit, összehivta a főpapokat és az egész főtanácsot, aztán elővezettette Pált és eléjük állitotta. **23** Pál tekintetét a főtanácsra vetve beszélni kezdett: „Testvérek! Én mind a mai napig teljesen tiszta lelkiismerettel éltem Isten akarata szerint." 2 Ananiás főpap erre ráparancsolt a mellette állókra, hogy verjék őt szájon. 3 Pál azonban igy vágott vissza neki: „Megver még téged az Isten, te fehérre meszelt fal! Leülsz, hogy a törvény szerint itélkezzél fölöttem, s aztán a törvény ellenére azt parancsolod, hogy üssenek meg?" 4 A körülállók azonban figyelmeztették: „Az Isten főpapját szidod?" 5 „Nem tudtam testvérek, viszonozta Pál, hogy ő a főpap. Hiszen az Irás azt mondja: Ne átkozd néped fejedelmét."

6 Pál jól tudta, hogy egyik felük a szadduceusok, a másik pedig a farizeusok közül kerül ki. Ezért igy kiáltott föl a főtanács előtt: „Testvérek, én farizeus vagyok, farizeusok ivadéka! A holtak föltámadásába vetett remény miatt állok a bíróság előtt." 7 Erre a szavára egyenetlenség támadt a farizeusok és a szadduceusok között, s a gyülekezet két táborra szakadt. 8 A szadduceusok ugyanis azt állitják, hogy nincs föltámadás, sem angyal, sem lélek, a farizeusok viszont mindezt vallják. 9 Nagy lárma keletkezett. A farizeusok pártjából fölemelkedett néhány törvénytudó és hadakozva kijelentette: „Semmi rosszat sem találunk ebben az emberben. Hátha egy szellem vagy egy angyal szólott hozzá?" 10 A vitatkozás egyre

3. **Te fehérre meszelt fal:** Jézus hasonló kijelentéséről lásd Mt 23, 27, 5. Exod. 22, 27.

inkább elfajult. Ezért az ezredes, attól tartva, hogy Pált széttépik, katonaságot hivatott, hogy ragadja ki közülük és vezesse föl a várba. 11 A következő éjszakán az Ur megjelent neki és igy szólt: „Légy állhatatos. Ahogy tanuságot tettél rólam Jeruzsálemben, ugy kell tanuságot tenned Rómában is."

A zsidók merényletet terveznek. 12 Napkelte után a zsidók közül néhányan összeszövetkeztek és átok terhe alatt kötelezték magukat, hogy se ételt se italt nem vesznek addig magukhoz, amig Pált meg nem ölik. 13 Negyvennél többen voltak, akik igy összeesküdtek. 14 Ezek a következő szavakkal állitottak be a főpapokhoz és a vénekhez: „Átok terhe alatt köteleztük magunkat, hogy egy falatot sem veszünk a szánkba, amig Pált meg nem öljük. 15 Most tehát a főtanáccsal együtt jelentsétek az ezredesnek, hogy hozassa őt elétek, mintha csak tüzetesebben meg akarnátok vizsgálni az ügyet. Mi pedig készen állunk, hogy jövet meggyilkoljuk őt."

16 Pál nővérének a fia azonban értesült a cselvetésről. Bement tehát a várba és tudtára adta Pálnak. 17 Pál erre magához hivatta az egyik századost és megkérte: „Vezesd el ezt az ifjut az ezredeshez, mert valami jelentenivalója van számára." 18 Az elkisérte az ezredeshez és jelentette: „A fogoly Pál magához hivatott és megkért, hogy vezessem hozzád ezt az ifjut. Valami mondanivalója van számodra." 19 Az ezredes kezénél fogva félrevonta és megkérdezte: „Miről akarsz engem értesiteni?" 20 „A zsidók megállapodtak abban. felelte ő, hogy megkérnek, küldesd Pált holnap a főtanács elé, mintha csak pontosabban akarnák megismerni az ügyét. 21 De te ne higgy nekik. Több mint negyven ember tőrbe akarja csalni. Ezek ugyanis átok terhe alatt kötelezték magukat, hogy nem esznek és nem isznak, amig meg nem ölik őt. Már készen állnak és várják, hogy igéretedet add nekik."

22 Az ezredes ekkor ezzel a meghagyással bocsátotta el az ifjut: „Egy szóval se emlitsd senkinek sem, hogy ezeket tudtomra adtad."

Pált Cezáreába viszik. 23 Azután két századost hivatott magához és ezt az utasitást adta nekik: „Tartsatok készenlétben az éjjel harmadik órájától kezdve kétszáz gyalogost, hogy Cezáreába menjenek, s ezenkivül hetven lovast és kétszáz dárdást. 24 Szereljetek föl hátasállatokat is, és ültessétek rá Pált, hogy épségben jusson el Félix helytartóhoz."

25 Levelet is irt, mely a következőket tartalmazta: 26 „Klaudiusz Liziász üdvözletét küldi Félixnek, a kegyelmes helytartónak. 27 A zsidók elfogták ezt a férfit és meg akarták ölni, mire karhatalommal közbeléptem, mert megtudtam, hogy római polgár. 28 Meg akartam tudni, milyen vádat hoznak föl ellene, s ezért elvittem őt a főtanácsukba. 29 Ugy vettem észre, hogy törvényük vitás kérdéseivel kapcsolatban vádolják, de semmi büne sincsen, ami miatt halált vagy bilincset érdemelne. 30 Mivel pedig azt is jelentették nekem, hogy merényletet terveznek ellene, azonnal hozzád küldtem. A vádlókat is értesitettem, hogy forduljanak hozzád, ha valami keresetük van ellene. Jó egészséget!"

31 A katonák tehát a kapott parancs értelmében átvették Pált és elvitték az éj folyamán Antipatriszba. 32 Másnap aztán a lovasokat továbbküldték vele, ők meg visszatértek a várba. 33 Azok pedig Cezáreába érve átadták a levelet a helytartónak s Pált is eléje állitották. 34 Az elolvasta a levelet, majd megkérdezte, melyik tartományból való. Mikor megtudta, hogy ciliciai, kijelentette: 35 „Majd kihallgatlak, mikor vádlóid is megjelennek." Végül megparancsolta, hogy Heródes várában tartsák őrizetben.

26. **Antóniusz Félix** helytartó 52-60-ig kormányozta Judeát.
31. Jeruzsálemtől **Antipatriszig** az ut 63 km., onnan **Cezáreáig** 29 km.

24 A zsidók vádat emelnek az Apostol ellen. Öt nap mulva Ananiás főpap, néhány vén és egy ügyvéd, Tertullusz, kiséretében leutazott, s jelentkezett a helytartó előtt, hogy vádat emeljen Pál ellen. 2 Ennek elővezetése után Tertullusz hozzálátott a vád előadásához: „A te gondoskodásod folytán tökéletes nyugalomban élünk és sok dologban javulás állt be ennek a népnek életében. 3 Ezt mindig és mindenütt hálás lelkülettel ismerjük el, kegyelmes Félix. 4 De hogy hosszasabban föl ne tartóztassalak, kérlek, kegyeskedj szokásod szerint röviden meghallgatni minket. 5 Meggyőződtünk arról, hogy ez hitvány ember: Az egész földkerekségen lázadást szit az összes zsidók közt és a názáretiek felekezetének ő áll az élén. 6 Sőt a templomot is meg akarta szentségteleniteni, s ezért elfogtuk. (Törvényünk szerint akartunk fölötte itélkezni, 7 de Liziász ezredes karhatalommal kiragadta őt kezünkből, s elrendelte, hogy vádlói eléd járuljanak.) 8 Hallgasd ki, tőle megtudhatod, hogy mi az igazság mind e vádjainkkal kapcsolatban." 9 A zsidók is erősitgették, hogy mindez igy van.

10 A helytartó ekkor intett Pálnak, hogy fölszólalhat. „Tudom, hogy sok esztendeje szolgáltatsz igazságot ennek a népnek, kezdte ő beszédét, ezért hát nyugodt lélekkel adom elő védekezésemet. 11 Meggyőződhetsz arról, hogy nincs több mint tizenkét napja, hogy Jeruzsálembe érkeztem imádkozni. 12 Nem is találtak ugy rám a templomban vagy a zsinagógában, de meg a városban sem, hogy valakivel veszekedtem volna vagy csődületet idéztem volna elő. 13 Az ellenem emelt vádakat sem tudják előtted bizonyitani. 14 Azt azonban megvallom neked, hogy atyáim Istenét a szerint a tanitás szerint szolgálom, amelyet ők eretnekségnek mondanak, de hiszek mindabban, ami meg

2—8. **Tertullusz** hizelgő szavaiban annyi az igazság, hogy Félix szétverte a rablóbandákat, s ezzel némi biztonságot teremtett. Vádpontjai olyan sulyosak voltak, hogy halálbüntetés járt volna értük.

van irva a törvényben és a prófétákban. 15 Istenbe vetett reménnyel hiszem, hogy az igazak és a gonoszok föl fognak támadni. 16 Ezt különben ők maguk is várják. Ezért magam is törekszem, hogy lelkiismeretem mindig feddhetetlen legyen Isten és az emberek előtt. 17 Több év elmulta után azért jelentem meg, hogy alamizsnát hozzak népemnek, áldozatot mutassak be (és fogadalmat teljesitsek). 18 Ez alkalommal találtak rám megtisztulásom után a templomban, de nem tömeggel vagy zavart keltve. 19 Mondja meg az a pár ázsiai zsidó, akinek meg kellett volna jelennie előtted, hogy vádat emeljen, ha valami panasza van ellenem, 20 vagy akár ezek maguk, hogy találtak-e bennem valami gonoszságot, mikor a főtanács előtt álltam? 21 Talán csak nem abban az egyetlen mondatban, amit köztük állva kiáltottam: A holtak föltámadásának ügyében állok ma itélőszéketek előtt?"

22 Félix ekkor elutasitotta őket, mert sok mindent tudott a tanitásról. „Majd ha Liziász ezredes ideérkezik, mondta, akkor fogok ügyetekben döntést hozni." 23 A századosnak pedig azt az utasitást adta, hogy tartsa őrizetben, de hagyja nyugton és ne akadályozzon meg senkit ismerősei közül, ha szolgálatára akar lenni.

A pör elnyujtása. 24 Néhány nap mulva Félix zsidó feleségével, Druzillával, együtt megjelent, hivatta Pált és meghallgatta őt a Jézus Krisztusban való hitről. 25 Mikor azonban az igazságosságról, az önmegtartóztatásról és a jövendő életről kezdett magyarázni, Félix megrettenve közbeszólt: „Most csak menj, megfelelő időben majd hivatni foglak." 26 E mellett azt is remélte, hogy Páltól pénzt tud majd kizsarolni. Éppen ezért

17. Az Apostol az elszegényedett jeruzsálemi hivek javára Kisázsiában és Görögországban gyüjtött (lásd Róm. 15, 25.26).

24. **Druzilla** I Heródes Agrippa királynak a leánya, mint elvált asszony lett Antóniusz Félix harmadik felesége.

gyakran hivatta és elbeszélgetett vele. 27 Két év mulva azután Félixnek Porciusz Fesztusz lett az utódja. Mivel pedig a zsidók kedvében akart járni, Pált a fogságban hagyta.

25 Pál a császárhoz föllebbez. Fesztusz három napra rá, hogy megérkezett a tartományba, föllátogatott Jeruzsálembe. 2 A főpapok és az előkelő zsidók eléje járultak és előadták panaszukat Pál ellen. 3 Azt a kegyet kérték tőle, hogy hozassa föl őt Jeruzsálembe. Igy akarták ugyanis tőrbecsalni és eltenni láb alól. 4 Fesztusz azonban azt válaszolta, hogy Pált Cezáreában őrizteti, maga pedig hamarosan elutazik. 5 „Jöjjenek le velem azok, mondta, akik illetékesek a dologban, s emeljenek vádat ellene, ha valóban bűntényt követett el." 6 Legföljebb nyolc-tiz napig tartózkodott köztük, azután lement Cezáreába. Másnap elfoglalta helyét a birói emelvényen és elővezettette Pált. 7 Miután megjelent, a Jeruzsálemből lejött zsidók körülállták és sok sulyos vádat hoztak föl ellene, de bizonyitani nem tudták. 8 Pál viszont igy védekezett: „Én sem a zsidók törvénye, sem a templom, sem a császár ellen nem vétettem semmit." 9 Fesztusz azonban a zsidók kedvében akart járni, ezért ezt a kérdést intézte Pálhoz: „Beleegyezel abba, hogy fölmenj Jeruzsálembe és ezek mondjanak itéletet fölötted az én jelenlétemben?" 10 Pál azonban igy válaszolt: „Császári bíróság előtt állok, itt kell itélni fölöttem. A zsidókon semmi jogtalanságot sem követtem el, amint ezt magad is igen jól tudod. 11 Ha vétkeztem, vagy valami halált érdemlő dolgot tettem, készen állok a halálra. Ha azonban vádaskodásuknak semmi alapja sincsen, senki sem ajándékozhat engem oda nekik. A császárhoz föllebbezek!" 12 Fesztusz néhány szót váltott tanácsosaival,

27. **Porciusz Fesztusz** 60-62-ig volt Judea helytartója.

10. Szent Pálnak mint római polgárnak a császári törvényszék az illetékes birósága. Itélet nélkül nem lehet őt illetéktelen személyeknek kiadni.

majd kijelentette: „A császárhoz föllebbeztél, a császár elé fogsz járulni."

Agrippa király látogatása Fesztusnál. 13 Néhány nap mulva Agrippa király és Berniké Cezáreába érkezett Fesztusz üdvözlésére. 14 Több napja ott időztek már, amikor Fesztusz a király előtt szóvá tette Pál ügyét: „Félix itthagyott egy foglyot. 15 Mikor Jeruzsálemben voltam, a zsidó főpapok és vének hozzám fordultak ügyében és elitélését követelték. 16 Azt feleltem nekik, hogy a rómaiak senkit sem szoktak kiszolgáltatni, amig a vádlottat nem szembesitik vádlóival s alkalmat nem adnak neki, hogy védekezhessék a vád ellen. 17 Mikor aztán többen idejöttek, másnap késedelem nélkül az itélőszékbe ültem és elvővezettettem ezt a férfit. 18 A vádlók előálltak, de nem hozakodtak elő ellene olyan gonoszság vádjával, mint én gondoltam volna, 19 hanem vallásukkal kapcsolatban volt vitás kérdésük vele, meg valami meghalt Jézust illetően, akiről Pál azt erősitgette, hogy él. 20 Mivel azonban én nem igazodom el ezekben a kérdésekben, megkérdeztem, hogy hajlandó-e fölmenni Jeruzsálembe, hogy ott itélkezzenek fölötte ebben az ügyben. 21 Pál azonban föllebbezett, hogy ügyét tartsák fönn a császár döntése számára. Ezért addig, amig el nem tudom küldeni a császárhoz, őrizetben tartom." 22 „Magam is szeretném hallani ezt az embert", mondta ekkor Agrippa Fesztusznak. „Holnap meghallgathatod", válaszolta ő.

Az Apostol Agrippa király előtt. 23 Másnap Agrippa és Berniké nagy pompával bevonult a tárgyalóterembe az ezredesekkel és a város előkelő polgáraival együtt, s aztán Fesztusz parancsára elővezették Pált. 24 „Agrippa király és ti mindnyájan, akik körünkben megjelentetek, szólalt föl ekkor

13. II. Heródes **Agrippa** I. H. Agrippa fia, özvegyen maradt nővére, **Berniké**, az ő udvarában élt.

Fesztusz, nézzétek, ő az, aki miatt a zsidók tömegestül hozzám járultak Jeruzsálemben és itt is, s akiről azt kiabálták, hogy nem szabad életben maradnia. 25 Én azonban ugy találtam, hogy nem követett el semmi olyant, ami miatt halált érdelmelne. De mivel a Fölséghez föllebbezett, ugy döntöttem, hogy elküldöm hozzá. 26 Viszont nem tudok pontos adatokat irni róla az uralkodónak. Ezért vezettettem elétek, és kiváltkép te eléd, Agrippa király, hogy a kihallgatás megtörténte után legyen mit irnom. 27 Észszerütlennek találom ugyanis, hogy a foglyot az ellene emelt vádak jelentése nélkül küldjem el."

26 Agrippa király erre Pálhoz fordult e szavakkal: „Megengedjük, hogy szólj a magad érdekében." Pál erre kiterjesztette kezét, majd belekezdett védekező beszédébe.

2 „Boldognak tartom magamat, Agrippa király, hogy a te jelenlétedben védekezhetem a zsidók összes vádaskodásai ellen, 3 annál is inkább, mivel te ismered a zsidóknál honos összes szokásokat és vitás kérdéseket. Kérlek tehát, hallgass meg türelmesen.

4 Életem kezdettől fogva népem környezetében, Jeruzsálemben folyt, és ifjukoromtól kezdve ismeretes az összes zsidók előtt. 5 Régtől fogva ismernek, s ha akarják, ők is megerősithetik, hogy vallásuk legszigorubb felekezete szerint éltem, mint farizeus. 6 Most meg azért állok itt és várom itéletemet, mert reméltem Isten atyáinknak tett igéretében, 7 pedig tizenkét törzsünk is abban reménykedik, hogy elnyeri ezt, ha éjjel-nappal állandóan teljesiti szolgálatát. E miatt a reménység miatt vádolnak engem a zsidók, király. 8 Mi hihetetlent találtok abban, hogy Isten halottakat támaszt föl?

9 Eleinte én is azt gondoltam, hogy határozottan a názáreti Jézus ellen kell szegülnöm, 10 s ezt meg is

9—18: 9, 1—19; 22, 4—16.

tettem Jeruzsálemben. A főpapok fölhatalmazásával sok szentet fogságba vetettem és kivégzésük mellett szavaztam. 11 Zsinagógáról zsinagógára jártam, sokszor megkinoztattam őket s igy akartam őket káromlásra kényszeriteni. Sőt mindinkább elfogott a düh velük szemben, ugy hogy még idegen városokban is üldöztem őket. 12 Egy alkalommal a főpapok fölhatalmazásával és engedélyével Damaszkusz felé tartottam. 13 Ekkor utközben, déltájban, napnál vakitóbb fényt láttam, király, amely körülragyogott engem és utitársaimat. 14 Mindnyájan földre buktunk. Ekkor egy hangot hallottam, amely zsidó nyelven igy szólt hozzám: Saul, Saul, miért üldözöl engem? Hiába rugdalózol az ösztöke ellen! 15 Én erre megkérdeztem: Ki vagy Te Uram? Én vagyok Jézus, felelte az Ur, akit te üldözöl. 16 De kelj föl, állj talpra. Azért jelentem meg előtted, hogy terjesztője és tanuja légy annak, amit láttál és amit még ezután mutatok neked. 17 Megoltalmazlak népeddel és a pogányokkal szemben. 18 Ezek közé (most) azért küldelek, hogy fölnyisd szemüket, hogy a sötétségből a világosságra, a sátán hatalmából az Istenhez térjenek, s igy elnyerjék a bünbocsánatot és helyet kapjanak azok között, akiket a belém vetett hit megszentelt.

19 Ezért hát, Agrippa király, nem voltam hitetlen a mennyei látomás iránt, 20 hanem hirdettem először a damaszkusziaknak, jeruzsálemieknek és egész Judea lakósainak, majd a pogányoknak is, hogy tartsanak bünbánatot és térjenek meg Istenhez a bünbánat méltó tettei által. 21 Ezek miatt fogtak el a zsidók a templomban és voltak azon, hogy megöljenek. 22 Isten oltalma azonban megsegitett mind a mai napig. Tanuságot tettem kicsinyek és nagyok előtt. Semmi mást nem mondtam azon kivül, amit Mózes és a próféták megjövendöltek: 23 vagyis, hogy a Messiás szenvedni

18. A **hit által megszenteltek** osztályrésze az örök boldogság.

fog, elsőnek támad föl a halottak közül, s világosságot hirdet népének és a pogányoknak."

24 Mikor védekező beszédében eddig jutott, Fesztusz harsány hangon közbekiáltott: „Elment az eszed, Pál! A sok tudomány elvette az eszedet!" 25 „Nem vagyok én esztelen, kegyelmes Fesztus, viszonozta Pál, hanem igaz és józan szavakat hirdetek. 26 A király, akihez éppen ezért bátran beszélek ismeri ezeket a dolgokat. Valóban nem hinném, hogy valami is ismeretlen volna előtte ezek közül, hiszen mindez nem zugban történt. 27 Agrippa király, hiszel a prófétákban? Tudom, hogy hiszel!"

28 Erre Agrippa azt mondta Pálnak: „Kevés hija, hogy keresztény nem leszek." 29 Pál erre igy felelt: „Arra kérem az Istent, hogy akár kevés, akár sok, nemcsak te, hanem egész mai hallgatóságom olyan legyen mint én, e bilincsek kivételével." 30 Ekkor a király, a helytartó, Berniké és a köröttük ülők fölemelkedtek helyükről. 31 Távozásuk közben ezeket a szavakat váltották egymás közt: „Ez az ember semmit sem tett, ami halált vagy bilincset érdemelne." 32 Agrippa pedig igy nyilatkozott Fesztusz előtt: „Ezt az embert szabadon lehetett volna bocsátani, ha nem föllebbezett volna a császárhoz."

27 A hajóut első szakasza. Mikor megtörtént a döntés, hogy hajón indulunk Itáliába, Pált és még több foglyot átadtak az Auguszta zászlóalj Juliusz nevü századosának. 2 Egy adramitteni hajóra szálltunk föl, amely az ázsiai kikötők felé tartott, és kifutottunk a tengerre. Velünk tartott a tesszalonikai macedón Arisztarhusz is. 3 Másnap megérkeztünk Szidonba. Juliusz emberségesen bánt Pállal és megengedte, hogy fölkeresse barátait, s hogy azok gondját viselhessék.

2. **Adramittén** Kisázsia egyik nyugati kikötővárosa. A Vulgáta összecseréli az afrikai Adrumetum nevü kikötővárossal. — A többesszám első személyből kitünik, hogy szent Lukács az Apostol kiséretében van.

3. **Szidón** városa még a palesztinai tengerparton van.

4 Innen tovább indulva az ellenszél miatt Ciprus tulsó
partja mellett hajóztunk el, 5 majd a ciliciai és pam-
filiai tengeren keresztülhaladva a liciai Mirába érkez-
tünk. 6 A százados itt egy Itáliába induló alexandriai
hajóra talált, s arra szállitott át minket. 7 Hajónk több
napon át lassan haladt előre, s csak nagynehezen
jutottunk el Knidusz elé. Mivel a szél gátolt minket,
Szalmóné táján Kréta alá hajóztunk. 8 Üggyel-bajjal
haladtunk a partok mellett s végül egy Jókikötőnek
nevezett helyhez értünk. Ennek közelében fekszik
Lászája városa.

9 Az idő igen eljárt, és a hajózás már nem volt
biztonságos, hiszen a böjt is elmult már. Ezért Pál
figyelmeztette őket: 10 „Emberek, látom, hogy a hajó-
zás kezd gyötrelmessé és, nemcsak a rakományra és
hajóra, hanem a mi életünkre nézve is, veszélyessé
válni." 11 A százados azonban inkább bizott a kor-
mányosban és a hajó gazdajában, mint Pál szavaiban.
12 A kikötő sem volt alkalmas a telelésre, ezért aztán
a többség abban a tervben állapodott meg, hogy el-
hajózunk onnét, és amennyiben lehetséges, Főnixbe
tartanak és ott telelnek. Ez egy krétai kikötő, amely
védelmet nyujt a délnyugati és északnyugati széllel
szemben.

Tengeri vihar. 13 Gyönge déli szél fujt, ezért azt
gondolták, hogy tervüket végre tudják hajtani. Föl-
vonták tehát a horgonyt, és tovább indultak Kréta
mentén. 14 Kisvártatva azonban az Eurakylónnak
nevezett forgószél csapott le ránk. 15 Belekapott a
hajóba, ugyhogy nem tudtunk a széllel szemben to-

5 **Mira** Kisázsia forgalmas déli kikötője. A Vulgátába tévedésből Lisztra került.

7. **Knidusz** Kisázsia délnyugatra kinyuló fokán, Görögországgal szemben épült.

9. A **böjt** az engesztelésnapi (hosszunapi) böjt, szeptember végén vagy október elején. — Október végétől március elejéig a téli viharok miatt veszélyes volt a Földközi-tengeren a hajózás.

12. **Főnix** Kréta déli partjának egyetlen nagyobb kikötője.

vább haladni. Föladtuk a harcot, s a szél elragadott minket. 16 Mikor elfutottunk egy Klauda nevü kis sziget mellett, alig tudtuk megmenteni a csónakot. 17 Miután mégis fölhuzták, védőintézkedést alkalmaztak: körülkötözték a hajót, s mivel attól tartottak, hogy a Szirtiszre vetődnek, lebocsátották a lassitót és igy haladtak tovább. 18 A rettenetes vihar hánytvetett minket, s ezért másnap a rakomány egy részét a tengerbe dobták. 19 Harmadnapon pedig saját kezükkel kidobálták a hajófölszerelést. 20 Több napon át sem a nap, sem a csillagok nem tüntek föl, a nagy vihar pedig folyton dühöngött: igy hát oda volt már megmenekülésünk minden reménye. 21 Mikor már az étel sem kellett, Pál ezekkel a szavakkal lépett hozzájuk: „Emberek! Rám kellett volna hallgatnotok: nem lett volna szabad elindulni Kréta alól, s ilyen veszélyt és kárt venni a nyakunkba. 22 De most arra biztatlak titeket, ne vesszétek el bizalmatokat, mert emberéletben nem lesz veszteség, csak a hajó megy tönkre. 23 Az éjjel ugyanis megjelent előttem annak az Istennek az angyala, akié vagyok és akinek szolgálok, 24 és ezt közölte velem: Ne félj Pál! Neked meg kell jelenned a császár előtt, ezért Isten a kedvedért megkiméli mindazokat, akik veled utaznak. 25 Bizzatok hát emberek, mert én hiszek Istenben, hogy minden ugy történik, ahogy közölte velem. 26 Valami szigetre kell kivetődnünk."

Hajótörés. 27 Már a tizennegyedik éjszaka szakadt ránk, mióta az Adrián hajóztunk, mikor a hajósoknak éjféltájban az a sejtésük támadt, hogy valamilyen szárazföldhöz közeledünk. 28 Erre lebocsátották a mélységmérőt és husz ölet mértek, kevéssel odább ismét lebocsátva tizenöt ölet mértek. 29 Aztán attól

16. **Klauda szigete** Kréta alatt Fönixtől délre van.
17. **Szirtisz** Krétával szemben, a zátonyos északafrikai partvidék.
27. Az ókorban a Jóni-tengert nevezték **Adriának.**
28. **Husz öl** 37 méter; **tizenöt öl** 28 méter.

tartva, hogy szirtek közé sodródunk, a hajó faráról négy horgonyt eresztettek le, és sóvárogva várták a hajnalhasadást. 30 A hajósok meg akartak szökni a hajóról, ezért azzal az ürüggyel, mintha a hajó órráról akarnának horgonyt kivetni, arra készültek, hogy a csónakot tengerre bocsássák. 31 Pál azonban figyelmeztette a századost és a katonákat: „Ha ezek nem maradnak a hajón, ti nem menekülhettek meg." 32 Erre a katonák elvágták a csónakot tartó köteleket s hagyták hogy kiessék.

33 Mikor pirkadni kezdett, Pál mindnyájukat kérte, hogy vegyenek magukhoz valami táplálékot. „Ma már a tizennegyedik napja, mondta, hogy étlen vesztegeltek, és semmit sem vesztek magatokhoz. 34 Ezért nagyon kérlek titeket, vegyetek magatokhoz valami táplálékot, az javatokra szolgál. Egyikteknek sem vész el még a hajaszála sem a fejéről." 35 Ezeket mondva kezébe vette a kenyeret, mindnyájuk szemeláttára hálát adott Istennek, majd megtörte és enni kezdett. 36 Erre mindnyájan megnyugodtak s szintén vettek magukhoz eledelt. 37 Összesen kétszázhetvenhatan voltunk a hajón. 38 Majd mikor jóllaktunk az étellel, ugy könnyitettek a hajón, hogy a gabonát a tengerbe hányták.

39 Mikor aztán megvirradt, nem ismerték föl a szárazföldet, de észrevettek egy öblöt, amelynek lapos partja volt. Gondolták, hogy ha lehetséges, erre futtatják föl a hajót. 40 A horgonyokat eloldották és hagyták a tengerbe veszni, egyben meglazitották a kormányrudak köteleit is. A vezérvitorlát fölhuzták a szél fuvásának irányában, és igy igyekeztek a part felé. 41 Egy földnyelv elé érkezve ráhajtották a hajót. A hajó orra ugyan megakadt és mozdulatlan maradt, a tatja azonban kezdett szétmállani az erős hullámverés következtében. 42 A katonák akkor elhatározták, hogy megölik a foglyokat, hogy valamelyik ki ne usszék és

meg ne szökjék. 43 A százados azonban meg akarta menteni Pált, s ezért megtiltotta tervük végrehajtását. Megparancsolta tehát, hogy először azok szálljanak ki, akik tudnak uszni, és igyekezzenek kijutni a szárazra. 44 A többieket pedig ugy vitték ki: némelyeket deszkákon, másokat a hajó roncsain. Igy aztán mindenki épségben kijutott a partra.

28 A máltai tartózkodás. Megmenekülésünk után megtudtuk, hogy a szigetet Máltának hivják. 2 A bennszülöttek igazán emberségesen bántak velünk: tüzet raktak és mindnyájunkat odahivtak a ránkszakadt eső és hideg elől. 3 Pál összeszedett egy csomó rőzsét, de mikor a tüzre rakta, a hőség elől egy vipera kuszott elő és a kezére vetette magát. 4 Mikor a bennszülöttek meglátták a kezén csüngő állatot, ezt mondogatták egymásnak: „Ez az ember bizonyosan gyilkos, mert kimenekült ugyan a tengerből, de az Igazság nem hagyja életben." 5 Ő azonban lerázta az állatot a tüzbe és semmi baja sem történt. 6 Azok pedig várták, hogy fölpuffad vagy rögtön holtan rogy össze. Vártak is jóideig, de mikor látták, hogy semmi baj sem éri, véleményt változtattak és azt mondták róla, hogy isten.

7 Azon a vidéken volt a sziget első tisztviselőjének, Publiusznak, a birtoka. Ez házába fogadott és három napig szivesen látott minket. 8 Publiusz apja történetesen láztól és vérhastól gyötörve feküdt. Pál bement hozzá, s imádsággal és kézrátétellel meggyógyitotta. 9 Erre az eseményre aztán a sziget többi betege is odajött és meggyógyultak. 10 Nagy tiszteletben tartottak is minket, s mikor hajóra szálltunk, minden szükségessel elhalmoztak.

A hajóut utolsó szakasza. 11 Három hónap mulva

1. **Málta szigete** föniciai gyarmat volt.
11. A **Dioszkurok,** Kasztor és Pollux, a görög mitosz szerint Zeusz fiai. A hajósok az Ókorban védelmezőiknek tisztelték őket.

egy alexandriai hajón tovább indultunk. Ez a hajó a szigeten telelt és a Dioszkurok jelvényét viselte. 12 Szirakuzába érve három napig ott vesztegeltünk. 13 Innen a part mellett haladva Régiumba érkeztünk. Egy nappal később déli szél támadt, s igy a következő napon Puteoliba érkezhettünk. 14 Itt testvérekre találtunk, kérésükre egy hétig ott maradtunk és azután indultunk tovább Róma felé. 15 A testvérek, amint hirt kaptak rólunk, elénk siettek egészen Forum Appii és Tres Tabernae tájékáig. Pál láttukra hálát adott Istennek és bizalomra gerjedt. 16 Rómába való érkezésünk után Pál engedélyt kapott, hogy magánlakásban maradhasson egy katona őrizete mellett.

Szent Pál Rómában hirdeti Krisztust. 17 Harmadnapra magához kérette a tekintélyesebb zsidókat. Mikor összejöttek, ezekkel a szavakkal fordult hozzájuk: „Testvéreim, én semmit sem tettem a nép vagy az ősi szokások ellen, mégis bilincsbe verve adtak át Jeruzsálemből a rómaiak kezébe. 18 Ezek megvizsgálták az ügyemet s aztán szabadon akartak bocsátani, mert semmi főbenjáró vétséget sem követtem el. 19 Azonban a zsidók tiltakozása következtében kénytelen voltam a császárhoz föllebbezni, de nem azért, mintha népem ellen akarnék vádaskodni. 20 Ez az oka annak, hogy látni kivántalak titeket és néhány szót akartam szólni hozzátok. Ezt a bilincset ugyanis Izrael reménysége miatt verték rám.“ 21 Azok erre kijelentették neki: „Nem kaptunk felőled levelet Judeából, és az ideérkező testvérek közül sem hozott senki hirt vagy mondott rólad valami rosszat. 22 Szeretnénk tőled hallani, milyen fölfogást vallasz. Azt

12. **Szirakuza** Szicilia délkeleti részén épült gyarmatváros.
13. **Régium** a mai Reggio városa Kalábriában, **Puteoli** pedig a mai Pozzuoli Nápoly közelében.
15. **Forum Apii** mintegy 60 km-re, **Tres Tabernae** 48 km-re van Róma előtt a Via Appia nevü ősi országuton.
20. Római szokás szerint a bilincs egyik vége a fogolyhoz, a másik az őrizetére rendelt katonához volt kötve.

tudjuk ugyanis erről a felekezetről, hogy mindenütt ellenzésre talál."

23 Megállapodtak vele egy napban, és ekkor igen sokan eljöttek hozzá a lakására. Meggyőző erővel magyarázott nekik az Isten országáról, és reggeltől estig igyekezett őket megnyerni Jézusnak, a Mózes törvényéből és a prófétákból meritett érvekkel. 24 Némelyek elfogadták azt, amit mondott, mások meg hitetlenek maradtak. 25 Végül, mivel nem értettek egyet, szétoszlottak. Pál ekkor ezt a mondást olvasta rájuk: „Helyesen szólt a Szentlélek, mikor Izaiás próféta által ezt mondta atyáitoknak:

26 Menj el ehhez a néphez és igy beszélj:
Hallani fogtok, de nem érttek,
Nézni fogtok, de nem láttok.
27 Megkérgesedett e népnek a szive:
Fülükre nagyot hallanak
És behunyják szemüket,
Hogy szemükkel ne lássanak
És ne halljanak fülükkel,
Szivükben értelem ne legyen
És meg ne térjenek,
Hogy meggyógyitsam őket.

28 Vegyétek tehát tudomásul, hogy Isten üdvözitő szándéka a pogányoknak szól majd, s azok hallgatni fognak rá." 29 Ezekre a szavakra a zsidók nagy vitatkozva eltávoztak tőle.

30 Két álló esztendeig maradt bérbevett szállásán. Mindenkit fogadott, aki betért hozzá, 31 és nagy bizalommal akadálytalanul tanitotta az Ur Jézus Krisztusról szóló igazságokat.

26—27. Iz. 6, 9—10. Lásd Mt 13, 14 jegyzet.

31. Bármennyire is érdekelne minket az Apostol további története és sorsa, szent Lukács itt félbeszakitja elbeszélését. Célja ugyanis, amint könyve elején világosan jelzi, csak az, hogy elmondja, hogyan jutott el a kereszténység Jeruzsálemtől a „föld végső határáig", mely a keletiek szemében abban az időben Róma volt. Célját megvalósitotta, müve tehát önmagában következetes és befejezett.

SZENT PÁL APOSTOL LEVELEI

1. AZ APOSTOL ÉLETE.

Szent Pál messze a Szentföldtől, a kisázsiai Cilicia fővárosában született (Ap. Csel. 9, 11; 21, 39; 22, 3). Általában azt tartják, hogy néhány évvel fiatalabb volt Krisztus Urunknál, mivel az első keresztény vértanu, szent István megkövezése idején még fiatalember számba ment (Ap. Csel. 7, 58). Benjamin törzséből származott (Róm. 11, 1). Atyjának sem neve, sem foglalkozása nem ismerős, de római polgárjogáról (Ap. Csel. 22, 25—28) arra lehet következtetni, hogy a város jobbmódu polgárai közé tartozott. Családjában, mint általában a görög földön élő zsidó telepes családokban, a féltékenyen őrzött zsidó hagyomány keveredett a görög kultura hatásaival. Ez a kettős jelleg mutatkozik az Apostol két nevében. A zsidó Saul nevet azonban később, amikor apostoli munkáját kezdi a pogányok között, teljesen kiszoritja a görög-római Pál.

A szülői házban a farizeusok felekezetének szigoru szelleme uralkodott (Ap. Csel. 23, 6): szülei idegen földön is vallásos hüséggel ragaszkodtak az ószövetségi törvényhöz és az ősök hagyományaihoz, s gyermeküket is ebben a szellemben nevelték. Nem maradt azonban hatástalan a fejlődő gyermekre a Tarzusban virágzó görög kultura sem, és — amint később irt levelei bizonyitják — tökéletesen megtanulta a görög köznyelvet. Szülei Szentirás-tudós, törvénymagyarázó rabbivá akarták nevelni, de az akkori zsidó szokás szerint kézmüvességre, a sátorkészités vagy sátortakaró szövés mesterségére is kitanittatták.

Ennek később akkor látta hasznát, amikor apostoli munkája közben egyéni szükségleteiben nem szorult a hivek adományaira, hanem keze munkájával kereste kenyerét (Ap. Csel. 18, 3; 20, 34.35; 1 Kor. 4, 12; 1 Tessz. 2, 9; 2 Tessz. 3, 8).

Fölsőbb tanulmányokra Jeruzsálembe kerül, ahol nővére is férjnél volt (Ap. Csel. 22, 3; 23, 16), s a hires törvénymagyarázó, Gamáliel rabbi tanitványa lesz. A jeruzsálemi tanulmányi évek idején szerzi bámulatos jártasságát az ószövetségi Szentirásban. Megtanulja a Szentirás rabbi-módon történő értelmezését, kifejleszti eleven vitatkozó képességét és tudatosan is a farizeusok törvényhez szabott, szigoru életmódjához csatlakozik.

A lobbanékony természetü, eszmékért lelkesedő Pált ilyen formán neveltsége az ószövetségi törvény és a zsidó hagyományok szenvedélyes követőjévé és hirdetőjévé tette, nem csoda tehát, ha ott látjuk a bontakozó Egyház üldözőinek első sorában. Résztvesz szent István vértanu megkövezésében, s vezető szerepe van az utána kitört keresztényüldözésben (Ap. Csel. 7, 58; 8, 3; 26, 9—12; Gal. 1, 13). Főpapi fölhatalmazással Damaszkuszba indul, hogy fogságba vesse és Jeruzsálembe vigye az ottani keresztényeket. Damaszkusz kapuja előtt azonban hirtelen megjelenik neki a megdicsőült Üdvözitő, s néhány szavával csodálatos módon hitvallóiává és apostolává változtatja (Ap. Csel. 9, 3—19; 22, 6—16; 26, 12—18).

Pál ettől a pillanattól fogva meggyőződéssel hiszi, hogy Jézus az Isten Fia és a megigért Messiás. Az a tény, hogy látta a föltámadt Jézust, aki a mennyei Atya dicsőségében él, őt is — mint a többi apostolt — Jézus tanujává és apostolává avatja (1 Kor. 9, 1). Damaszkuszban megkeresztelkedik és a zsidók előtt nyiltan megvallja hitét. Mindez 38-ban történhetett. Azután hosszabb időre visszavonul a Damaszkusztól

délkeletre fekvő, elhagyott vidékre, melyet akkor Arábiához számitottak (Gal. 1, 17), hogy a magány imádságos csöndjében, Isten kegyelmének hatására megérlelődjék lelkében az uj hit, és előkészüljön apostoli hivatására.

Damaszkuszba visszatérve az ottani keresztényekhez csatlakozik és nyilvánosan hirdeti uj meggyőződését. A zsidók ellenséges magatartása miatt azonban el kell menekülnie (Ap. Csel. 9, 23—25; 2 Kor. 11, 32.33). Jeruzsálembe megy, hogy kapcsolatba lépjen szent Péter apostollal. Tizenöt napot tölt vele (Gal. 1, 18) aztán visszatér szülővárosába. Tarzusból a negyvenes évek közepén az apostoli lelkületü Barnabás, akivel valószinüleg már Damaszkuszban találkozott, aki Jeruzsálembe is elkisérte, Antióhiába hivja (Ap. Csel. 9, 30; 11, 25.26). Egy évi eredményes apostoli munkájuk után, amikor a jeruzsálemi hiveket éhinség fenyegeti, az antióhiai egyház kettőjükkel küldi el nekik szeretetadományait (Ap. Csel. 11, 27—30).

Az antióhiai egyház ekkor már annyira megerősödött, hogy vezetői az evangélium további terjesztésére is gondolhattak. A Jeruzsálemből visszatért Pált és Barnabást bizzák meg az apostoli munkával. Először Barnabás hazájába, Ciprus szigetére haióznak, onnan át a kisázsiai partra. Bejárják Pamfiliát, Piszidiát és Likaóniát, és megalapitják a piszidiai Antióhia, Ikónium, Lisztra és Derbé egyházát (Ap. Csel. 13. és 14. fejezet). Ez volt szent Pál **első apostoli utja** (45—48).

Második apostoli utjára (49—52) a Jeruzsálemben tartott apostoli zsinat után indul el Szilás kiséretében. Utja Szirián, Cilicián, Likaónián, Frigián és Galácián visz keresztül. Isteni utmutatást követve, Krisztus születése után fél századdal átkel Európába, s eljut Filippibe, Tesszalonikába, Béreába, Athénbe és

Korintusba. Itt másfél esztendőt tölt és megirja első és második levelét a tesszalonikai hivekhez. Majd Efezuson és Jeruzsálemen keresztül visszatér Antiókhiába (Ap. Csel. 15, 36—18, 22).

Harmadik apostoli utja (53—58) Galácián és Frigián keresztül Efezusba visz, ahol három évet tölt az egyház megszervezésének munkájában. Itt irja levelét a galatákhoz és első levelét a korintusiakhoz. 57 nyarán ujra átkel Európába s egy ideig Macedóniában müködik. Onnan irja második levelét a korintusiakhoz. Később maga is lemegy Korintusba, de csak rövid időt tölt ott, mert ekkor már római és hispániai utjának terve foglalkoztatja. Visszatér Jeruzsálembe, hogy onnan induljon nyugatra, de előbb utjának előkészitésére Korintusból megirja levelét a római egyháznak (Ap. Csel. 18, 23—21, 16).

Tervének keresztülvitelében az zsidók üldözése akadályozza meg: 58-ban a jeruzsálemi templomban elfogják s halálra akarják itéltetni a római helytartóval. Két évet tölt fogságban, végülis római polgárjoga menti meg: igazságtalan elitélése elől a császárhoz föllebbez. Hosszu, kalandos hajóut után 61 tavaszán érkezik fogolyként Rómába. Itt pörének tárgyalásáig, ujabb két esztendeig, könnyü fogságban tartották. Lakást bérelhetett, látogatókat fogadhatott és folytathatta apostoli munkáját, de könnyü bilincsekkel állandóan a császári testőrség egy katonájához volt kötve (Ap. Csel. 21, 27—28, 31). Ebben az időben irta levelét a kolosszeiekhez, az efezusiakhoz, Filemonhoz és a zsidókhoz.

Szent Pál római fogságának leirásával az Apostolok Cselekedetei végetérnek. Arról már csak a hagyományból tudunk, hogy 63 tavaszán a császári birósáq fölmenti az Apostolt. Ekkor megvalósitja végre Hispániába tervezett utját. Visszatérve, Keleten tölt ujra hosszabb időt (65—66). Kréta szigetére

hajózik, majd végiglátogatja Kisázsia és Macedónia egyházait. Ebben az időben irja első levelét Timóteusnak, és a Titusznak szóló levelet. 67-ben ismét Rómában találjuk, ahol még tart Néró császár 64-ben kezdett keresztényüldözése. Az Apostol fogságba kerül, s onnan irja második levelét Timóteusnak. Valószinüleg még ebben az évben vértanusággal fejezi be életét: mint római polgárt nem feszitik keresztre, hanem lefejezik. Egy negyedik századból származó adat szerint ez junius 29-én történt, ugyanazon a napon, amikor szent Péter apostol is életét adta Krisztusért.

2. AZ APOSTOL LEVELEI.

Szent Pál egyre szélesebb körben terjedő apostoli munkája közben is atyai gondossággal, állandóan figyelemmel kisérte a korábban alapitott egyházak életét. Ismételten meglátogatta hiveit, s ha személyesen nem mehetett, levélben küldte el tanitását, intéseit és tanácsait. A Szentirás az Apostolnak 14 levelét őrzi; ő maga emlit még egy-kettőt, amely nem maradt ránk (lásd 1 Kor. 5, 9; Kol. 4, 16; Fil. 3, 1).

Leveleit nagyobbrészt valamely egyházközségnek, vagy körlevél formájában több egyházközségnek irta (pl. a Galatákhoz irt levél az összes galáciai egyháznak szól); három levelet egyházi előljáróknak (Timóteus és Titusz), egyet pedig magánszemélynek (Filemon) küldött. A levelek a Szentirás kánonjában nem időrendben következnek, hanem jelentőségük és terjedelmük sorát követve. Egyetlen kivétel a Zsidókhoz irt levél.

Levelei igen nagy hatással voltak az Egyház tanitásának kialakulására. Szent Tamás szerint csaknem az egész hittudomány megtalálható bennük. Az Apostol foglalkozik először az Egyházban elvontabb teológiai kérdésekkel: ő magyarázza meg Jézus tanitása alapján az Ószövetség és az Ujszövetség kapcsolatát

az üdvösség történetében; ő fejti ki az evangéliumi tanitást Krisztus személyéről, a megváltásról, a megigazulásról, az Egyházról, a keresztségről, az Eukarisztiáról és a föltámadásról; ő beszél a keresztény lelkiélet alapjairól: a Krisztussal való kegyelmi életközösségről, a Szentlélek ajándékairól, a keresztény élet erényeiről, veszélyeiről és gyakorlati szabályairól.

Valamennyi levelét görög nyelven irta. Jól ismerte a görög köznyelvet, de fáradságos munkája és sulyos gondjai közt nem sokat törődött a fogalmazás gondosságával. Leveleit tollba mondta (lásd Róm. 16, 22; Gal. 6, 11; 1 Kor. 16, 21; 2 Tessz. 3, 17). Eleven szellemében egymást érték az eszmék és a kifejezések, s gondolatainak áradatát nem sikerült mindig a nyelvtan és a stilisztika szabályai közé szoritania. Helyenként homályosan fogalmazott részekre, félbemaradt mondatokra vagy nehézkes mondatfüzésre találunk. Már szent Péter is megjegyezte második levelében, hogy Pál levelei nem könnyü olvasmány (3, 16). Olvasóját azonban ennek ellenére is magával ragadja nyelvének eleven fordulatossága és nagyszerü kifejező ereje. Irásaiban szinte egymásra torlódnak a hasonlatok, kérdések, fölkiáltások, ellentétek és fokozások (pl. 1 Kor. 9, 1—13; 13, 1—3; 2 Kor. 4, 8—12; 6, 4—10). Éles szelleme és gazdag érzelmi világa lendülettel, erővel és szépséggel tölti el stilusát.

Leveleinek külső alakja az abban az időben szokásos levélforma. Az Apostol nevével, cimzéssel és üdvözlettel kezdődik. Ehhez szinte kivétel nélkül nálaadó vagy kérő imádság kapcsolódik. A levelek törzse általában két részből áll: a dogmatikus rész inkább elvi sikon tárgyalja a keresztény tanitást, az erkölcsi rész viszont a keresztény élet gyakorlati kérdéseivel foglalkozik, int, tanácsot ad és buzdit. Befejezésében magánközlemények és üdvözletek következnek, majd az áldás bucsuzó szavai.

A RÓMAI LEVÉL.

Rómába Jeruzsálemből jutott az evangélium örömhire. Első hirdetői azok a zsidók és prozeliták lehettek, akik ott voltak az első keresztény pünkösd eseményeinél, meghallgatták szent Péter beszédét és megkeresztelkedtek (Ap. Csel. 2. fejezet). Lehetséges, hogy a palesztinai egyházüldözés idején is (Ap. Csel. 8, 1—3) több keresztény keresett menedéket a birodalom fővárosában. Tény az, hogy szent Pál levele, amely 58-ban kelt, a keresztények közt mindenütt nagyrabecsült, virágzó egyházhoz szól. Ez mindenesetre föltételezi egy kiváló egyházi személy apostoli munkáját, s nincs okunk arra, hogy ne fogadjuk el a történeti hagyományt, mely arról beszél, hogy szent Péter apostol már a negyvenes évek elején Rómában müködött. Klaudiusz császár rendelete, amely 49-ben kiüzte a zsidókat Rómából, természetesen a megtért zsidókkal sem tett kivételt (Ap. Csel. 18, 2). Ennek az lett a következménye, hogy a római egyházban a pogányságából megtért keresztények többsége jutottak és átvették a vezetést. Ez a helyzet a római egyházban a levél irásakor.

Az Apostol célja ezzel a levéllel az volt, hogy előkészitse római utiát. A birodalom keleti részében végzett missziós munka eredményesen befejeződött: minden nagyobb városban virágzott az Egyház (Róm. 15, 19). Elérkezett tehát az ideje, hogy az Apostol megvalósitsa évek óta tervezett utiát a birodalom nyugati részébe, Hispániába (Róm. 15, 24.28). Az uj apostoli munka kiinduló pontjának és támaszának szent Pál a római egyházat tekinti. Mielőtt azonban Rómába utaznék, kapcsolatba akar lépni a római hivekkel, akik közül jónéhányat már személyesen ismert (Róm. 16, 3—16), előljáróban tehát evangéliumának összefoglalását küldi el nekik. Szükségesnek tartja

azonban, hogy amikor annak az egyháznak ir, amely szent Pétertől tanulta a hitet, különleges apostoli küldetésére hivatkozzék: mint a pogányok apostola fordul a római egyházhoz is (15, 15.16).

A levél szent Pál evangéliumának foglalata, de nem olyan értelemben, mintha sorjában előadná a keresztény tanitás egyes pontjait. A római hiveknek erre nem volt szükségük. Az Apostol inkább a krisztusi evangélium középpontjában álló, nagyszerü örömhirt: a megigazulás tanitását fejti ki. Tétele az, hogy Krisztus evangéliumának isteni ereje van: üdvösséget és erkölcsi megujulást ad minden hivőnek (1, 16.17). A levél dogmatikus része ezt a gondolatot bontja izeire: Az emberiség — a zsidók éppugy, mint a pogányok — vallási és erkölcsi tekintetben csődbe jutott és sulyos bünökben él, ezért megigazulásra szorul (2, 1—3, 20). A megigazulás egyetlen utja a hit Jézus Krisztusban. Ez a hit részesit a megváltás kegyelmében: kibékit Istennel, Jézusban Isten gyermekévé és a Szentlélek részesévé tesz, belső erőt ad Isten parancsainak teljesitésére, s végülis az örök üdvösségre vezet (3, 21—8, 39). Ezzel kapcsolatban az Apostol kitér a választott nép hitetlenségére és végső sorsára vonatkozó kérdésekre (9—11 fejezet).

A levél második részében különböző erkölcsi tanitásokat olvasunk (12, 1—15, 13). A befejezés az Apostol terveiről szól, majd üdvözletek hosszu sora után Isten dicsőitésével végződik (15, 14—16, 27).

Ezt a levelet akkor irta az Apostol, amikor harmadik missziós utja végén Jeruzsálembe készült, hogy a macedóniai és ahájai egyházak szeretetadományát elvigye a judeai szegényeknek (15, 25.26), tehát második korintusi tartózkodása idején, 58-ban.

SZENT PÁL APOSTOL LEVELE A RÓMAIAKHOZ.

Bevezetés.

1 Címzés és apostoli üdvözlet. Pál, Krisztus Jézus szolgája, a meghivott apostol, akit Isten evangéliumának hirdetésére választott ki, [2] melyet a szent iratokban prófétái által előre hirdetett Fiáról, [3] — aki test szerint Dávid nemzetségéből született, [4] de akit isteni természete szerint, halottaiból való föltámadása óta, Isten hatalmas Fiául rendelt — Jézus Krisztusról, a mi Urunkról. [5] Általa kaptunk kegyelmet és apostoli küldetést minden néphez, hogy készségessé tegyük őket a benne való hitre. [6] Ezek közé tartoztok ti is, Jézus Krisztus meghivottjai.

[7] Isten szeretteinek, a meghivott szenteknek, akik Rómában élnek. Kegyelem nektek és békesség Atyánktól, az Istentől, és az Ur Jézus Krisztustól.

Hálaadás. [8] Először is hálát adok Jézus Krisztus által Istenemnek mindnyájatokért, mert hitetekről az egész világon dicsérettel szólnak. [9] Tanum rá az Isten, akinek odaadással szolgálok Fia evangéliumában, hogy szüntelenül megemlékezem rólatok könyörgéseimben mindenkor, [10] s azért esedezem, hogy végrevalahára Isten segitségével hozzátok juthassak. [11] Nagyon szeretnélek ugyanis látni titeket, hogy megerősödéstekre némi lelki kegyelmet juttassak nek-

1. **A meghivott Apostol:** szent Pál az apostoli hivatást megtérése alkalmával kapta (Ap. Csel. 9, 1—19).

3—4. **Fiáról:** az Ószövetség prófétai jövendölései beszélnek Isten Fiának, a Messiásnak, eljöveteléről, aki emberi természete szerint **Dávid** családjából származott, **isteni természete szerint** a Szentháromság második személye. Föltámadása után emberi természete is részesült Isten dicsőségében és hatalmában.

7. A **meghivott szentek:** az Apostol itt és többi levelében is szentnek nevezi Krisztus minden, keresztségben Istennek szentelt hivét.

tek, [12] vagyis, hogy a ti hitetek és az én hitem által kölcsönösen megvigasztalódjunk. [13] Szeretném, ha tudnátok, testvéreim, hogy gyakran föltettem magamban, hogy hozzátok megyek, de ez mindeddig akadályba ütközött. Szerettem volna köztetek is valami eredményt elérni, mint a többi pogány nép között. [14] Adósa vagyok görögnek és barbárnak, bölcsnek és tudatlannak. [15] Ezért, amennyiben rajtam áll, kész vagyok, hogy nektek, rómaiaknak is hirdessem az evangéliumot.

[16] Nem szégyelem az evangéliumot, hiszen Isten ereje az minden hivőnek, elsősorban a zsidónak, aztán a pogánynak üdvösségére. [17] Istennek igazsága nyilvánul meg ugyanis benne, mely a hitből árad minden hivőre, amint irva van: „Az igaz a hitből él."

MEGIGAZULÁS JÉZUS KRISZTUSBAN.

Az emberiség megigazulásra szorul.

A pogányok bünössége. [18] Megnyilvánul az égből Isten haragja az emberek minden istentelensége és gonoszsága fölött, akik (Isten) igazságát rosszindulatból elfojtják. [19] Ami ugyanis Istenről megismerhető, az világos előttük, mert Isten nyilvánvalóvá tette szá-

12. Az Apostol jelenléte és tanitása meg fogja erősiteni a római hiveket a közös hitben.

13. **Eredményt,** az eredeti szövegben: gyümölcsöt, vagyis a hit megerősödése által a kegyelmi élet növekedését.

14. **Adósa vagyok:** szent Pál apostoli hivatásából fakadó erkölcsi kötelezettséget érez az evangélium hirdetésére. A **görögök** a görög-római müvelődés körében élők, a **barbárok** e müvelődés körén kivül esők.

16—17. Jézus Krisztus evangéliumának isteni **ereje** van: különbség nélkül minden embert megigazulttá tud tenni, s az örök üdvösségre tud vezetni. Ennek föltétele azonban a **hit** Jézus személyében és tanitásában.

17. Hab. 2, 4.

18—32. Az egész emberiség bünös és méltó Isten büntetésére. Ez elsősorban a pogányokra áll, akik saját hibájukból nem jutottak el az igaz Isten ismeretére és bálványimádásba süllyedtek (18—23). Büntetésképen Isten megvonta tőlük kegyelmét, s hagyta, hogy elhatalmasodjanak bünös szenvedélyeik (24—32).

19—20. A teremtett világból biztosan megismerhető Isten léte. Az I. Vatikáni Zsinat (1870) az Apostolnak ezt a tanitását dogmának jelentette ki.

mukra. 20 Hiszen, ami benne láthatatlan: örök ereje és isteni mivolta, a világ teremtése óta müvei alapján értelemmel fölismerhető. Éppen ezért nincs mentség számukra. 20 Noha fölismerték az Istent, nem dicsőitették őt, mint Istent, s nem adtak hálát neki, hanem szégyent vallottak okoskodásukban és oktalan szivük elborult. 22 Azzal kérkedtek, hogy bölcsek, de oktalanokká váltak. 23 Fölcserélték a halhatatlan Isten dicsőségét halandó emberek, sőt madarak, négylábuak és csuszómászók képmásával.

24 Ezért Isten szivük hajlama szerint kiszolgáltatta őket a tisztátalanságnak, hadd becstelenitsék meg saját testüket. 25 Hiszen Isten igazságát fölcserélték a hamisságal, s inkább a teremtménynek hódoltak és szolgáltak, mint a Teremtőnek, aki mindörökké áldott. Amen. 26 Ezért szolgáltatta ki őket Isten aljas szenvedélyeiknek. Asszonyaik ugyanis a természetes szokást természetellenessel váltották föl. 27 Ugyanugy a férfiak is, abbahagyva az asszonnyal való természetes életet, egymás iránt gerjedtek vágyra, férfi férfivel üzött ocsmányságot. De el is vették eltévelyedésük megszolgált bérét. 28 Amint Istent nem méltatták arra, hogy teljesen elismerjék, ugy Isten is romlott eszükre hagyta őket, hadd viselkedjenek alávalóan. 29 Telve is vannak minden gonoszsággal, hitványsággal, (parázsnasággal,) kapzsisággal, romlottsággal; telve irigységgel, gyilkos szándékkal, vetélkedéssel, ármánykodással, gonoszlelküséggel. Árulkodók, 30 rágalmazók, istengyülölők, gyalázkodók, kevélyek, kérkedők, fortélyos gazok, szüleiknek engedetlenek, 31 oktalanok, megbizhatatlanok, lelketlenek, (hitszegők,) könyörtelenek. 32 Fölismerték ugyanis Isten rendelkezését, hogy aki ilyesmit tesz, méltó a halálra, mégis megteszik, sőt még helyeselnek is a tetteseknek.

32. A Vulgátában igy olvassuk: „Bár fölismerték Isten igazságát, nem értették meg, hogy aki ilyesmit tesz, méltó a halálra, mégpedig nemcsak aki megteszi, hanem az is, aki a tettesekkel egyetért."

2 A zsidók bünössége. Nincs tehát mentség számodra, bárki légy is, te ember, aki másokat megitélsz. Mikor ugyanis mást megitélsz, önmagadat marasztalod el, hiszen ugyanazt teszed, te itélkező. [2] Márpedig tudjuk, hogy Isten itélete igazságosan sujt azokra, akik ilyesmit tesznek. [3] Azt hiszed talán, te ember, aki megitéled azokat, akik ilyesmit tesznek, de magad ugyanazt teszed, hogy kibujhatsz Isten itélete alól? [4] Vagy semmibe sem veszed Isten végtelen jóságát, türelmét és elnézését? Nem szivleled meg, hogy Isten kegyessége bünbánatra indit? [5] Pedig konokságoddal és megrögzött sziveddel csak büntetést halmozol magadra, Isten haragjának és igazságos itélete megnyilvánulásának napjára. [6] Ő megfizet kinek-kinek tettei szerint: [7] örök élettel annak, aki kitartó jócselekedettel dicsőségre, tiszteletre és halhatatlanságra törekszik; [8] haraggal és bosszuval annak, aki szembeszáll vele és nem hajlik az igazságra, hanem a gonoszsággal tart. [9] Kin és gyötrelem minden embernek, aki gonoszat tesz, elsősorban a zsidónak, azután a pogánynak. [10] Viszont dicsőség, tisztelet és békesség mindannak, aki jót tesz, elsősorban a zsidónak, aztán a pogánynak. [11] Isten ugyanis nem személyválogató.

A törvény megtartása és megszegése. [12] Mindaz, aki a törvény nélkül vétkezett, a törvény nélkül vész el, aki pedig a törvény alatt vétkezett, a törvény erejével kerül itéletre, [13] mert Isten szemében nem a törvény meghallgatója igaz, hanem a törvény megtartója igazul meg. [14] Amikor a pogány a törvény hiján a természet szavára teszi meg a törvényben foglalta-

1—11. A zsidók ugyanazokat a bünöket követték el, mint a pogányok, tehát ugyanarra a büntetésre méltók. Isten nem **személyválogató:** tettei szerint fizet mindenkinek.

12—16. A pogányok **törvény nélkül** vannak, mert nem kapták meg a mózesi törvényt. De tételes törvény nélkül, természetes eszükkel is felismerik az erkölcsi törvényt, mely lényegében azonos a tizparanccsal, s az emberi szivbe van irva. Saját lelkiismeretük itéli el tehát őket.

kat, törvény hiányában önmagának törvénye. 15 Ezzel igazolja, hogy a törvény követelménye szivébe van irva, amiről lelkiismerete tanuskodik és önitélete is, mely hol vádolja, hol fölmenti — 16 azon a napon, amikor evangéliumom szerint Isten Jézus Krisztus által itélkezik az emberek rejtett dolgai fölött.

17 De hogyha te, aki zsidónak mondod magadat, s a törvényre támaszkodol és Istennel hivalkodol; 18 te, aki ismered akaratát és meg tudod különböztetni a jót és a rosszat, mert a törvény kioktatott; 19 te, aki magadat vakok vezetőjének, sötétben élők világosságának, 20 oktalanok tanitójának, éretlenek mesterének tartod; te, aki a törvény által hozzájutottál a tudás és az igazság szabályához, 21 — hogy van az, hogy te, aki mást tanitasz, magadat nem tanitod? Te, aki azt hirdeted: Ne lopj, magad lopsz? 22 Aki azt mondod: Házasságot ne törj, magad házasságot törsz? Te, aki utálod a bálványokat, templomrablást követsz el? 23 Te, aki a törvénnyel kérkedel, törvényszegéssel gyalázod az Istent? 24 Meg is van irva: „Miattatok káromolják Isten nevét a pogányok."

A körülmetélés értéke. 25 A körülmetélés hasznodra válik, ha a törvényt megtartod, de ha áthágod a törvényt, körülmetéltből körülmetéletlenné válsz. 26 Ha viszont a körülmetéletlen megtartja a törvény követelményeit, körülmetéletlen volta ugye körülmetéltségnek számit? 27 Bizony a származása szerint körülmetéletlen, aki teljesiti a törvényt, itélkezik fölötted, aki a törvény betüje és a körülmetélés ellenére is törvényszegő vagy. 28 Nem az a zsidó ugyanis, aki látszatra az, s nem az a körülmetéltség, ami külső-

17—24. A zsidók Isten kinyilatkoztatásából ismerik az erkölcsi törvényt, és büszkélkednek is vele (17—20). Mégsem állithatják magukról, hogy igazak, mert bünös életük megcáfolja őket (21—24).

24. Iz. 52, 5.

25—29. A **körülmetélés** önmagában nem menti meg a zsidókat Isten igazságos itéletétől, s csak akkor ér valamit, ha a törvényt is megtartja a körülmetélkedett.

leg a testen látható, [29] hanem az a zsidó, aki bensejében az, s szive nem betü szerint, hanem lélek szerint körülmetélt. Ez az, aki nem embertől, hanem Istentől kapja az elismerést.

3 A zsidók kiváltságai. Mi előnye van tehát a zsidónak? S mi haszna a körülmetélésnek? [2] Minden tekintetben sok. Először is az, hogy Isten rájuk bizta kinyilatkoztatását. [3] De hogyan? Ha némelyek hitetlenek voltak, vajjon hitetlenségük megszünteti Isten hüségét? [4] Egyáltalán nem. Ellenkezőleg: Isten igaz, mégha minden ember hazug is. Igy mondja az Irás:

„Ám te, Uram, igaz vagy igéidben
És diadalmas itéleteidben."

[5] De mit szóljunk ahhoz, hogy gonoszságunkból lesz nyilvánvalóvá Isten igazsága? Hát, emberileg szólva, nem igazságtalan az Isten, amikor haragjával sujt? [6] Semmikép sem. Különben hogyan itélkezhetnék Isten a világ fölött? [7] De hogyha Isten igazsága hazugságom révén csak nőttön nő az ő dicsőségére, miért marasztal el engem bünösnek? [8] S miért ne tennénk rosszat, hogy jó származzék belőle, amint némelyek rágalmaznak minket és azt állitják, hogy mi ilyesmit mondunk. Ezek elmarasztalása jogos.

A zsidók és pogányok egyformán bünösök. [9] Hogy áll tehát a dolog? Különbek vagyunk náluk? Egyáltalán nem. Hiszen az előbb bizonyitottuk be, hogy a

29. **Szive lélek szerint körülmetélt** azt jelenti, hogy megtisztult a bünöktől és a bünös szenvedélyektől.

1—4. Az Apostol a zsidó nép bünössége ellenére is elismeri kiváltságait a pogányokkal szemben: a választott nép volt Isten kinyilatkoztatásának és igéreteinek őrzője az Ószövetségben.

4. Zsolt. 50, 6.

5—8. Szent Pál visszautasitja azt a gondolatot, hogy, mivel a zsidók bünössége alkalom volt Isten igazságos itéletének megnyilvánulására, bünük büntetlen marad. Ha igy állna a dolog, Isten egyáltalán nem itélkezhetnék (5—7), sőt szabad volna rosszat tenni, hogy jó származzék belőle.

9—20. A belső megigazulás tekintetében a zsidóknak kiváltságaik ellenére sincs semmi előnyük a pogányokkal szemben. Isten szine előtt zsidók is, pogányok is bünösök. A törvény a büntől senkit sem képes megszabaditani, sőt alkalmat nyujt arra, hogy a bün tudatossá váljék.

zsidó is, a pogány is, mind alá van vetve a bünnek.
10 Meg van irva:

„Nincs igaz egy sem;
11 Nincs, aki értene,
Nincs, aki Istennel törődne.
12 Mind tévelyegnek,
Romlásra váltak valamennyien,
Egyetlen egy sincs, aki jót tegyen.
13 Tátongó sir a torkuk
És nyelvükkel csalárdul szólanak,
Áspisok mérge ajkaik alatt.
14 Szájukat lepi keserüség, átok,
15 A vérontásra, arra gyors a lábuk.
16 Romlás és balság jár az utjukon,
17 A béke utja idegen nekik,
18 Az Isten félelmét nem ismerik."

19 Mi pedig tudjuk, hogy bármit mond a törvény, a törvény alatt élőnek mondja, hogy némuljon el minden száj, s az egész világ bünösnek vallja magát Isten előtt. 20 A törvény tettei által ugyanis senki meg nem igazul előtte, sőt a bün megismerése is a törvény által történik.

A megigazulás utja.

Hit Jézus Krisztusban. 21 Most azonban az Istenben való megigazulás a törvénytől függetlenül lett nyilvánvalóvá. 22 Erről tanuskodnak a törvény és a próféták: az Isten előtt történő megigazulásról a Jézus Krisztusban való hit által, melyben minden hivő részesül. Ebben nincs különbség. 23 Mindnyájan

11—18. Zsolt. 13, 2.3; 5, 10; 139, 4; 10, 7; Iz 59, 7.8; Zsolt. 35, 2.

21—26. A **megigazulás utja** a **hit Jézus Krisztusban,** aki kereszthalálának **engesztelő áldozatával** teljes elégtételt adott az isteni igazságosságnak és megváltotta a büntől és az örök kárhozattól az emberiséget. A megigazulás a bün állapotából az istenfiuság méltóságára vezeti a hivő embert.

23. **Isten dicsősége** itt a megszentelő kegyelem, amely hiányzik a bünös lélekből.

vétkeztek ugyanis és nélkülözik Isten dicsőségét. 24 Kegyelme jóvoltából azonban ingyen történik megigazulásuk Jézus Krisztus megváltása által. 25 Őt adta oda az Isten véres engesztelő áldozatul a hit által, hogy kimutassa igazságosságát. 26 Isteni türelmében ugyanis büntetlenül hagyta a korábban elkövetett vétkeket, hogy kimutassa igazságosságát a mostani időben. Így bizonyul igazságosnak ő maga és teszi megigazulttá a Jézus (Krisztusban) hivőt.

27 Hol van hát dicsekvésed? Semmivé lett. Miféle törvény által? A tettek törvénye által? Nem, hanem a hit törvénye által. 28 Mi ugyanis azt valljuk, hogy az ember a törvény tetteitől függetlenül a hit által igazul meg. 29 Talán csak a zsidóké az Isten, s nem a pogányoké is? Bizony a pogányoké is. 30 Hiszen ugyanaz az Isten teszi megigazulttá a hivő körülmetéltet és hite által a körülmetéletlent. 31 Érvénytelenítjük talán a törvényt a hit által? Szó sincs róla! Ellenkezőleg: megszilárditjuk a törvényt.

4 Ábrahám példája. Kérdezzük csak, mire jutott testi ősatyánk, Ábrahám? 2 Ha ugyanis Ábrahám tettei által igazult meg, akkor volna mivel dicsekednie. De Isten előtt nincs neki mivel. 3 Mit is mond az Irás? „Ábrahám hitt Istennek és ez megigazulására szolgált." 4 Márpedig, aki tetteket visz végbe, annak a bér nem kegyelemből, hanem fizetség cimén jár. 5 Aki viszont nem tetteket visz véghez, hanem hisz abban, aki a bünöst igazzá teszi, annak hite szolgál megigazu-

28. **Az ember a hit által igazul meg,** s nem az ószövetségi törvény megtartása által. Ez ma is az Egyház tanitása. A trentói zsinat szerint (6. ülés 8. fejezet) a hit „az üdvösség kezdete, a megigazulás alapja és gyökere. Hit nélkül lehetetlen Istennek tetszeni és az istenfiuságra eljutni." Az Apostol nem zárja ki a jócselekedetek természetfölötti értékét, mint később Luther, hanem azt tanitja, hogy ezeknek a hit által megigazult lélekből kell fakadniuk.

1—5. Az ószövetségi Szentirás tanusága szerint **Ábrahám** sem külső **tettekért,** hanem **hitéért** kapta a megigazulás kegyelmét (Gen. 15, 6).

lására (Isten kegyelmének rendelése szerint). 6 Ezért már Dávid is boldognak hirdeti az embert, akit Isten tettek nélkül tesz megigazulttá:

7 „Boldog, akinek büne megbocsátva
S befödve gonoszsága,
8 Boldog férfiu, akinek az Ur
Vétkeit föl nem rója."

9 Vajjon ez a boldogság csak a körülmetéltet illeti meg, vagy a körülmetéletlent is? Hiszen azt mondjuk: Ábrahámnak hite szolgált megigazulására. 10 Nos hát hogyan szolgált neki? Körülmetélt vagy körülmetéletlen állapotában? Bizony nem körülmetélt, hanem körülmetéletlen állapotban. 11 Azért kapta a körülmetélés jelét, mint a körülmetéletlenségben nyert hitbeli megigazulás pecsétjét, hogy atyja legyen minden körülmetéletlen hivőnek s igy részesüljenek ők is a megigazulásban, 12 és hogy atyja legyen a körülmetélteknek. Nemcsak azoknak tehát, akiket körülmetéltek, hanem azoknak is, akik a még körül nem metélt atyánk, Ábrahám hitének nyomán járnak.

Isten igérete és a hit. 13 Az az igéret ugyanis, hogy Ábrahám és utódai öröklik a világot, nem a törvénynyel, hanem a hitbeli megigazulással kapcsolatban hangzott el. 14 Ha ugyanis a törvény alatt élők az örökösök, akkor a hit hiábavaló, az igéret pedig mit sem ér. 15 Dehiszen a törvény büntetést eredményez! Ahol azonban nincs törvény, ott törvényszegés sincs. 16 Azért hangzott el a hittel kapcsolatban, hogy a

6—8. **Dávid** is azt tanitja (Zsolt. 31, 1.2), hogy a megigazulás Isten müve és nem emberi törekvés eredménye.

9—12. A megigazulás nem a **körülmetélésből** származik, hiszen Ábrahám már körülmetélése előtt megigazult.

13—17. **Ábrahám és utódai** kapták Isten országának igéretét (Gen. 17, 5). Ha az igéret teljesülése a törvény megtartásától függne, az igéret elveszitené jelentőségét, mivel az ember saját ereiéből nem képes a törvény megtartására. A megigért áldásban való részesülés tehát nem a törvény megtartásának, hanem az Istenbe vetett hitnek az eredménye. Ábrahám utódai és az isteni igéret örökösei tehát nem a törvényükben bizó zsidók, hanem a hivők, akár zsidók, akár pogányok.

kegyelemből tett igéret minden utód számára biztos legyen, nemcsak azok számára, akik a törvény alatt élnek, hanem azok számára is, akik Ábrahám hitéből valók. 17 Az Irás e szava szerint: „Sok nép atyjává rendeltelek" — ő mindnyájunk atyja Isten előtt, mert abban hitt, aki életre kelti a holtakat s létre hivja a nemlétezőket.

Ábrahám hite. 18 Ő a remény ellenére is reménykedve hitte, hogy sok nép atyja lesz az igéret szerint: „Éppugy lesz utódod." 19 Nem gyengült meg hitében, s holott már majdnem száz esztendős volt, nem gondolt életerejét vesztett testére, sem Sárának elapadt méhére. 20 Nem kételkedett Isten igéretében hitetlenül, hanem erős maradt hitében és megadta az Istennek járó tiszteletet. 21 Meg volt győződve, hogy van hatalma igéretének beváltására. 22 Ez szolgált megigazulására.

23 De nem csak miatta van megirva: „(Megigazulására) szolgált" 24 — hanem miattunk is. Nekünk is arra szolgál, ha hiszünk abban, aki föltámasztotta halottaiból Urunkat (Jézus Krisztust), 25 aki vétkeinkért halált szenvedett és megigazulásunkért föltámadt.

A megigazulás gyümölcsei.

5 Békesség Istennel. Miután tehát a hit által megigazultunk, éljünk békében az Istennel Urunk Jézus Krisztus által. 2 Általa, a hit segitségével, utunk nyilt a kegyelemhez, amelyben élünk és dicsekszünk is Isten (fiai) dicsőségének reménységével. 3 De nemcsak ezzel, hanem szenvedéseinkkel is dicsekszünk,

18. Ábrahám minden emberi **remény ellenére** hitt Isten szavának, vagyis annak ellenére, hogy a természet erőitől egyáltalán nem várhatta az isteni igéret teljesülését. Megigazulása ebből a hitből fakadt. — **Éppugy lesz utódod:** ezek a szavak az isteni igéret befejező szavai (Gen. 15, 5). Az igéretben arról van szó, hogy amint megszámlálhatatlanok az ég csillagai, ugy Ábrahám utódainak száma is megszámlálhatatlan lesz.

23. Gen. 15, 6.

mert tudjuk, hogy a szenvedésből türelem sarjad, 4 a türelemből kipróbált erény, a kipróbált erényből meg remény. 5 A remény pedig nem csal meg, mert Isten szeretete kiáradt szivünkbe a ránk árasztott Szentlélek által. 6 Krisztus ugyanis akkor, amikor még erőtlenek voltunk, a meghatározott időben meghalt a gonoszokért. 7 Pedig az igazért is alig hal meg valaki, legföljebb a jótevőért adja életét az ember. 8 Isten azonban azzal bizonyitja irántunk való szeretetét, hogy amikor még bünösök voltunk, 9 Krisztus meghalt értünk. Most tehát, amikor már megigazultunk vérében, sokkal inkább megment minket a büntetéstől. 10 Ha ugyanis akkor, amikor még ellenségei voltunk, Fia halála által kiengesztelődött velünk az Isten, mennyivel inkább szabadulunk meg most, hogy kibékültünk vele, annak élete által. 11 De nemcsak, hogy kibékültünk, hanem még dicsekszünk is az Istenben Urunk Jézus Krisztus által, aki most megszerezte nekünk a kiengesztelődést.

Ádám és Krisztus. 12 Ezért, amint a bün egy ember által lépett a világba, s a bün miatt a halál, és igy a halál minden emberre átterjedt, mert mindnyájan bünbeestek . . . 13 Bün volt ugyan a világon a törvényadás előtt is. A bün azonban nem számitódik be, amikor nincs törvény. 14 Ám a halál mégis uralkodott Ádámtól Mózesig azokon, akik nem vétkeztek Ádám törvényszegéséhez hasonlóan, aki az Eljövendőnek előképe.

5. **A Szentlelket,** s vele **Isten szeretetét** a keresztség szentségében árasztja a hivőkre Isten.

12. A mondat befejezetlen. Igy lehetne kiegésziteni: „. . . . ugy a megigazulás is egy ember (Istenember) által jött a világba, és a megigazulással az élet."

12—21. Az Apostol összehasonlitja **Krisztus** és **Ádám** szerepét az emberiség sorsában. Ádám engedetlenségével bünbe és kárhozatba vitte az emberiséget, Krisztus viszont engedelmességével a megigazulás és az örök üdvösség bőséges forrását nyitotta meg minden ember számára.

13—14. A **törvényadás előtt** a személyes bün nem volt a halál oka, hiszen nem volt törvény, mely halállal sujtotta volna a bünöst. Ha tehát mégis meghaltak azok is, akik a törvényadás előtt éltek, világos, hogy nem személyes büneik miatt haltak meg, hanem egy más bün, az Ádámtól örökölt áteredő bün miatt.

15 De a kegyelemmel nem ugy áll a dolog, mint a bünbeeséssel. Ha ugyanis egynek bünbeesése miatt oly sokan meghaltak, Isten kegyelme s az egy embernek, Jézus Krisztusnak, kegyelmi ajándéka még bővebben kiárad sokakra. 16 A kegyelemmel tehát nem ugy áll a dolog, mint az egy ember bünével. Az itélet ugyanis az egy miatt büntetést hozott, a kegyelem viszont sok vétekből megigazulásra vezet. 17 Ha ugyanis egynek bünbeesése miatt, egy által uralkodott a halál, mennyivel inkább uralkodnak az egy Jézus Krisztus által az életben azok, akik a bőséges kegyelem és a megigazulás ajándékát kapják.

18 Amint tehát egynek bünbeeséséből büntetés szállt minden emberre, ugy árad minden emberre életadó megigazulás egynek igaz volta miatt. 19 Amint ugyanis egynek engedetlensége miatt bünössé váltak sokan, ugy sokan megigazulnak egynek engedelmessége miatt. 20 Közbejött a törvény, hogy fokozódjék a bünözés. Amikor azonban elhatalmasodott a bün, tuláradt a kegyelem, 21 hogy amint halálthozóan uralkodott a bün, ugy uralkodjék az örökéletre szóló megigazulás révén a kegyelem is a mi Urunk Jézus Krisztus által.

6 Fölszabadulás a bün rabságából. Mit mondjunk tehát? Megmaradjunk a bünben, hogy tuláradjon a kegyelem? Szó sincs róla. 2 Hiszen már meghaltunk a bünnek. Hogyan élhetnénk hát továbbra is benne?

15—17. Krisztus megváltása hatásosabb, mint Ádám bünbeesése, mert nemcsak az áteredő büntől szabadit meg, hanem számtalan személyes büntől is, és örök üdvösségre vezet.

20. Az Apostol nem arról beszél, hogy mi volt Isten célja a törvénnyel, hanem a törvényt önmagában tekinti és megállapitja, hogy számtalan parancsával és tilalmával csak szaporitotta a bünöket.

1—7. A kegyelmi élet kizárja a bünös életet. A keresztségben Krisztus halálával és föltámadásával egyesül a hivő. Ez a szentségi kapcsolat megsemmisiti lelkében a bünt és Isten kegyelmében való uj életre támasztja föl. Az őskeresztény keresztségi szertartás a vizbemeritéssel és a vizből való kiemeléssel ezt a lelki folyamatot: a bünös ember halálát és Isten gyermekének föltámadását fejezte ki szemléletesen.

3 Vagy nem tudjátok, hogy mindnyájan, akik megkeresztelkedtünk Jézus Krisztusra, halálára keresztelkedtünk meg? 4 A keresztség által ugyanis vele együtt a halálba temetkeztünk, hogy amint Krisztus az Atya dicsősége által föltámadt halottaiból, ugy mi is uj életet éljünk. 5 Ha ugyanis halálának hasonlósága által egybenőttünk vele, akkor föltámadásában is ugy leszünk. 6 Hiszen tudjuk, hogy a régi ember bennünk azért feszittetett keresztre vele együtt, hogy a bünös test elpusztuljon és ne szolgáljunk többé a bünnek. 7 Aki ugyanis meghalt, megszabadult a büntől.

8 Ha tehát meghaltunk Krisztussal, hisszük, hogy (Krisztussal) együtt élni is fogunk. 9 Hiszen tudjuk, hogy a halottaiból föltámadt Krisztus többé nem hal meg, a halál többé nem uralkodik rajta. 10 Halálával ugyanis egyszer s mindenkorra meghalt a bünnek, életével azonban Istennek él. 11 Ezért ugy tekintsétek ti is magatokat, hogy meghaltatok a bünnek, de éltek az Istennek Krisztus Jézusban, (a mi Urunkban). 12 Ne uralkodjék tehát halandó testetekben a bün, s ne engedelmeskedjetek kivánságainak. 13 Tagjaitokat ne vessétek oda a gonoszság eszközéül a bün szolgálatára, hanem, mint halálból életre keltek, adjátok át magatokat az Isten szolgálatára, tagjaitokat pedig az igazság eszközéül az Istennek. 14 A bün ugyanis már nem lesz urrá rajtatok, mert nem a törvény alatt, hanem a kegyelemben éltek.

Az igaz élet szolgálatában. 15 Mi következik ebből? Vétkezzünk tehát, mert nem a törvény alatt, hanem a kegyelemben élünk? Isten mentsen! 16 Nem tudjátok, hogy annak szolgálatában vagytok és annak

8—14. Az uj, kegyelmi élet azt követeli a keresztény embertől, hogy tagadja meg magában a még megmaradt bünös hajlamokat és szentelje magát teljesen Isten szolgálatára.

15—23. Két urnak senki sem szolgálhat. Az ember választhat a bün és az engedelmesség között. A keresztény az engedelmességet választotta, mely nem más, mint Isten szolgálata megigazult élettel. A szolgálat gyümölcse itt a földön az életszentség, a másvilágon az örök boldogság.

kell engedelmeskednetek, akinek mint szolgák alárendelitek magatokat: vagy a bünnek, ami halálra vezet, vagy az engedelmességnek, ami megigazulásra visz? 17 De hála Istennek, hogy, bár a bünnek szolgái voltatok, szivből engedelmeskedtetek annak a tanitásnak, melyre oktattak. 18 A büntől megszabadulva az igaz élet szolgái lettetek. 19 Testi gyarlóságtok miatt emberi módon szólok. Ahogy tagjaitokat a tisztátalanság és gonoszság szolgálatában a bünre adtátok, ugy adjátok most tagjaitokat az igazság szolgálatában az életszentségre. 20 Amig ugyanis a bün szolgái voltatok, szabadok voltatok az igazságtól. 21 Mi hasznotok volt akkor abból, ami miatt most szégyenkeztek? 22 Hiszen annak vége a halál. Most azonban fölszabadultatok a bün alól és Istennek szolgái lettetek. Gyümölcsötök a megszentelődés, célotok az örök élet. 23 A bün zsoldja ugyanis a halál, Isten kegyelmi ajándéka azonban az örök élet Krisztus Jézusban, a mi Urunkban.

7 Fölszabadulás a mózesi törvény alól. Nem tudjátok, testvérek — hiszen olyanokhoz szólok, akik ismerik a törvényt — hogy a törvény addig uralkodik az emberen, amig él? 2 A férjes asszonyt például törvény köti életben lévő férjéhez, férje elhunytával azonban fölszabadul a férj törvénye alól. 3 Ha tehát férje életében más férfié lesz, házasságtörőnek mondják, de férje holta után szabad a törvény kötelezettségétől s nem válik házasságtörővé, ha más férfié lesz. 4 Éppigy, testvérek, ti is meghaltatok a törvénynek Krisztus teste által, hogy ahhoz tartozzatok, aki halottaiból föltámadt. Most tehát teremjünk gyümölcsöt Istennek. 5 Amig ugyanis test szerint éltünk, a tör-

1—6. Az Apostol a 6, 14-ben tett kijelentését magyarázza. Amint az egyik házastárs halála szabaddá teszi a másikat (2—3), ugy a keresztségben Krisztussal meghalt hivő is fölszabadul az ószövetségi törvény kötelező ereje alól, hogy uj életet kezdjen (4—6).

vény által fölébresztett bünös szenvedélyek müködtek tagjainkban s a halál gyümölcsét teremték. 6 Most azonban fölszabadultunk a törvény alól, mert meghaltunk annak, ami lenyügözött, s ezért uj lélekben, s nem az elavult betü szerint szolgálunk.

A törvény és a bün. 7 Mit mondjunk tehát? Talán bün a törvény? Szó sincs róla! A bünt azonban csak a törvény által ismertem meg, mert a bünös kivánságot nem ismertem volna, ha a törvény nem mondaná: Ne kivánd meg! 8 Ám a tilalom alkalmat nyujtott a bünnek arra, hogy fölébresszen bennem minden kivánságot. Ahol ugyanis törvény nincs, ott halott a bün. 9 Valamikor törvény nélkül éltem. De mihelyt jött a törvény parancsa, a bün föléledt, 10 én pedig meghaltam. Igy a parancs, melynek az életre kellett volna vezetnie, halálomra vált. 11 A parancs ugyanis alkalmat adott a bünnek, hogy félrevezessen és megöljön. 12 A törvény tehát szent: parancsa is szent, igaz és jó. 13 Ami tehát jó, az vált halálomra? Szó sincs róla! Inkább a bün, melv, hogy bün-mivoltát megmutassa. azzal okozta halálomat, ami jó, s igy a parancs által bizonyitja szerfölött bünös voltát.

Az ember belső meghasonlottsága. 14 Tudiuk, hogy a törvény lelki, én azonban testi vagyok, a bünnek rabia. 15 Magam sem értem mit teszek, mert nem azt teszem, amit szeretnék, (a jót), hanem, amit gyülölök, (a rosszat). 16 Ha pedig azt teszem, amit nem akarok, elismerem a törvényről, hogy jó, 17 s igy

7—13. A törvény önmagában semmiképen sem rossz, mégis bizonyos kapcsolat van a **törvény** és a **bün** között. Parancsaival és tilalmával ugyanis megismerteti az emberrel a bünt, ill. az emberben lakó bünös kivánságot. Gyermekkorában ártatlanul él az ember, mert nem ismeri a törvényt, később azonban, amikor megismeri, fölébred a benne szunnyadó bünös kivánság és bünre **viszi.**

14—23. A bünös kivánság erelét az emberben reilő, **jóra** és **rosszra** irányuló kettős törekvés küzdelmével szemlélteti az Apostol. Ez a küzdelem nyilvánvalóvá teszi az ember erkölcsi tehetetlenségét, s a megváltás és a kegyelem szükségességét.

már nem én cselekszem, hanem a bennem lakó bün.
18 Tudom ugyanis, hogy a jó nem lakik bennem,
vagyis testemben, mert akarni ugyan kész volnék, de
arra, hogy a jót meg is tegyem, nem vagyok képes.
19 Hisz nem azt teszem, amit szeretnék, a jót, hanem
a rosszat teszem, amit nem akarok. 20 Ha pedig azt
teszem, amit nem akarok, akkor már nem is én cselek-
szem azt, hanem a bennem lakó bün. 21 Igy tehát erre
a törvényre találok: Bár a jót szeretném tenni, a rossz-
ra vagyok kész. 22 A belső ember szerint örömömet
találom Isten törvényében, 23 de más törvényt tapasz-
talok tagjaimban: ez küzd értelmem törvénye ellen és
a bün törvényének rabjává tesz, amely tagjaimban
van.

24 Én szerencsétlen ember! Ki szabadit meg e ha-
lálra szánt testtől? 25 Hála legyen Istennek, Jézus
Krisztus, a mi Urunk által! Értelmemmel tehát Isten
törvényének szolgálok, testemmel azonban a bün tör-
vényének.

8 A Krisztusban ujjászületett ember boldogsága. Nincs tehát már semmi itéletre méltó azokban, akik Krisztus Jézusban élnek, (s nem a test szerint). 2 Hi-
szen a lélek törvénye, melyet a Krisztus Jézusban való
élet ad, fölszabaditott téged a bünnek és a halálnak
törvénye alól. 3 Amire ugyanis a törvény képtelen
volt, mert a test miatt erőtlenné vált, azt Isten haj-
totta végre. Tulajdon Fiát küldte el a bün miatt a
bünös testhez hasonló alakban, hogy elitélje a testben
lévő bünt, 4 s hogy beteljesedjék rajtunk, akik nem a

24. Az Apostol nem a léleknek a testtől való elválásáról beszél, hanem a bünnek alávetett testtől való megszabadulásról.

25. **Hála legyen Istennek,** a Vulgátában: „Isten kegyelme."

1—9. A megigazulás kegyelmével a hivő bensö életközösségre lép Krisztussal, s ezért nincs már benne **semmi itéletre méltó,** vagyis semmi bünös. Ezt csak Isten Fiának kereszthalála valósithatta meg (1—3). Ennek a kegyelmi állapotnak fönntartása érdekében természetesen együtt kell müködnünk a megváltás kegyelmével: meg kell tagadnunk bünös kivánságainkat, s Krisztus tanitását és a Szentlélek belső irányitását követve kell élnünk.

test, hanem a lélek szerint élünk, amit csak rendel a törvény.

5 Aki test szerint él, testi dolgokra vágyik, aki lélek szerint, lelkiekre törekszik. 6 A test vágyódása halálra vezet, a lélek törekvése életre és békére. 7 A test vágyódása ugyanis Isten ellen van, mert nem veti alá magát Isten törvényének, hiszen nem is képes rá. 8 Aki test szerint él, nem lehet kedves Isten előtt. 9 Ti azonban nem test, hanem lélek szerint éltek, ha valóban Isten Lelke lakik bennetek. Akiben ugyanis nincs Krisztus Lelke, az nem tartozik hozzá. 10 Ha Krisztus bennetek van, a test ugyan holt a bün miatt, de a lélek él a megigazulás következtében. 11 Ha pedig bennetek van annak Lelke, aki föltámasztotta Jézust halottaiból, ő, aki Krisztus (Jézust) halottaiból föltámasztotta, életre kelti a ti halandó testeteket is bennetek lakó Lelke által.

Az istenfiuság. 12 Ezért hát, testvérek, nem tartozunk a testnek azzal, hogy test szerint éljünk. 13 Ha ugyanis test szerint éltek, meg fogtok halni, de ha lélekkel megölitek a test cselekedeteit, élni fogtok. 14 Akiket Isten Lelke vezérel, azok Isten fiai. 15 Nem a szolgaság lelkét kaptátok ugyanis, hogy ismét félelemben éljetek, hanem a fogadott fiuság Lelkét kaptátok, melyben azt kiáltjuk: „Abba, Atya!" 16 Maga a Lélek tesz tanuságot lelkünkben, hogy Isten fiai vagyunk. 17 Ha pedig fiai, akkor örökösei is: örökösei Istennek, Krisztusnak pedig társörökösei. Előbb azonban szenvednünk kell vele együtt, hogy vele együtt meg is dicsőüljünk.

---

9. **Isten Lelke** és **Krisztus Lelke** ugyanaz a Szentlélek, a Szentháromság harmadik személye.

12—17. A hivő akkor él Isten gyermekéhez méltó életet, ha a Szentlélek belső vezetését követi. Az ószövetségi ember félelemből szolgált Istennek, az Ujszövetségben Isten fiainak szeretetből kell szolgálniuk.

15. **Abba** arám nyelven **Atyát** jelent.

A mennyei dicsőség. 18 Az a véleményem, hogy a
jelen szenvedések nem mérhetők az eljövendő dicső-
séghez, mely nyilvánvalóvá lesz rajtunk. 19 A sóvár-
gással eltelt természet Isten fiainak megnyilvánulását
várja. 20 Hiszen a természet is hiábavalóságnak van
alávetve, nem önként, hanem a miatt, aki alávetette.
21 De megmarad az a reménye, hogy a mulandóság
szolgai állapotából fölszabadul Isten fiainak dicsősé-
ges szabadságára. 22 Tudjuk ugyanis, hogy az egész
természet együtt sóhajtozik és vajudik mindaddig.
23 De nem csak az, hanem mi is, akik magunkban
hordjuk a Lélek zsengéit: mi is sóhajtozunk és várjuk
a fogadott fiuságot, testünk megváltását. 24 Meg va-
gyunk ugyan váltva, de még reménységben élünk. A
remény azonban, amit beteljesedni látunk, nem re-
mény. Hiszen ki remélné azt, amit lát? 25 Ha tehát
reméljük, amit nem látunk, akkor várjunk csak türe-
lemmel.

26 Gyöngeségünkben segítségünkre van a Lélek
is, mert nem tudjuk, hogyan imádkozzunk helyesen.
A Lélek azonban maga könyörög helyettünk szavak-
ba nem foglalható sóhajtásokkal. 27 Aki vizsgálja a
sziveket, tudja, hogy mit kíván a Lélek, mert Isten
tetszése szerint jár közben a szentekért.

28 Tudjuk, hogy az Istent szeretőknek minden
javukra szolgál, azoknak, akiket rendelése értelmében

---

19. Isten az embert helyettesévé, a teremtett világ urává tette (Gen. 1, 28). Bünbeesésével bizonyos értelemben az uralma alá tartozó természetet is elszakitotta Istentől és **hiábavalóságnak** vetette alá, vagyis bünös használatával megfosztotta eredeti rendeltetésétől: Isten dicsőségének szolgálatától.

22. Az Apostol szinte érzi, hogy a teremtett világban vágyakozás van egy jobb világ után, amelynek része lesz Isten fiainak megdicsőült életében.

23. A **Lélek zsengéi** a megszentelő kegyelem és a Szentlélek különböző ajándékai.

24—25. A keresztények részesültek ugyan a megváltás kegyelmében, de annak teljes hatása még nem valósult meg bennük: az örök dicsőséget és a testi föltámadást reménykedve kell várniuk.

26—27. Megváltásunk teljes megvalósulásáért imádkoznunk is kell. A magunk erejéből azonban nem tudunk **helyesen imádkozni.** Az Istennek tetsző imádságot a **Szentlélek** sugalmazza.

(szentségre) hivott. 29 Akiket ugyanis eleve ismert, azokat előre arra rendelte, hogy hasonlókká váljanak Fia képmásához. Igy lesz elsőszülött sok testvér között. 30 Akiket pedig előre elrendelt, azokat meg is hivta, akiket meghivott, azokat megigazultakká is tette, akiket pedig megigazultakká tett, azokat meg is dicsőitette.

Isten kegyelmének magasztalása. 31 Mit szóljunk ehhez? Ha Isten velünk, ki ellenünk? 32 Ő tulajdon Fiát sem kimélte, hanem odaadta mindnyájunkért: Hogyan ne ajándékozna nekünk vele együtt mindent? 33 Ki emel vádat Isten választottjai ellen? Hiszen Isten tette megigazultakká őket. 34 Ki itéli el őket? Velük Krisztus Jézus, aki meghalt, sőt föl is támadt és az Isten jobbján közben is jár értünk. 35 Ki ragadhat el minket Krisztus szeretetétől? Nyomor vagy szükség, üldöztetés vagy éhinség, ruhátlanság, életveszély vagy kard? 36 Hiszen meg van irva:

„Minket mindenkor teérted irtanak,
S vágóbirkák módjára tartanak."

37 De mindezen diadalmaskodunk ő általa, aki szeret minket. 38 Biztos vagyok ugyanis abban, hogy sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelemségek, sem jelenvalók, sem jövendők, sem hatalmasságok, 39 sem magasság, sem mélység, sem egyéb teremtmény el nem szakithat minket Isten szeretetétől, mely Krisztus Jézusban, a mi Urunkban van.

28—30. Üdvösségünk végső biztositéka az isteni előrerendelés (predesztináció), amellyel Isten öröktől fogva kiválaszt és üdvösségre vezet minket.

31—39. Az Apostol Isten kegyelmének megasztalásával fejezi be a Krisztusban való megváltásról és megigazulásról szóló tanitást. Ha Isten annyira szeretett minket, hogy egyszülött Fiát odaadta értünk, semmi sem akadályozhatja meg üdvösségünket, senki sem foszthat meg Istennek irántunk való szeretetétől.

36. Zsolt. 43, 22.

A zsidó nép magatartása a megigazulással szemben.

9 Az Apostol együttérez népével. Igazat mondok Krisztusban, nem hazudom. Lelkiismeretem tanuskodik mellettem a Szentlélekkel: 2 Nagy az én szomoruságom és szüntelen szivem fájdalma. 3 Inkább azt kivánnám, hogy magam legyek átkozottként távol Krisztustól testvéreimért, test szerint való rokonaimért, az izraelitákért. 4 Övéik az istenfiuság, a dicsőség, a szövetségek, a törvényadás, az istentisztelet és az igéretek. 5 Övéik az atyák és test szerint közülük való Krisztus, aki mindenek fölött való, mindörökké áldott Isten. Amen.

A zsidó nép és Isten igéretei. 6 Arról szó sincs, hogy Isten szava megdőlt volna. Hiszen nem mind izraelita, aki Izraeltől származik. 7 És nem is mindnyájan Ábrahám gyermekei azért, mert leszármazottjai. Inkább: „Izsák utódait hivják ivadékodnak." 8 Másszóval: Nem a testnek gyermekei gyermekei Istennek, hanem az igéret gyermekei számitanak utódoknak. 9 Az igéret ugyanis igy hangzik: „Azidőben eljövök és Sárának fia lesz." 10 De nemcsak nála volt igy, hanem Rebekkánál is, aki egytől, Izsák atyánktól, foganta fiait. 11 Mielőtt azonban világra jöttek volna, s mielőtt még jót vagy rosszat tettek volna, — hogy érvényesüljön Isten szabad választása, 12 mely a tettektől függetlenül csak a meghivó akaratától függ — Rebekka ezt a kijelentést kapta: „Az idősebb szolgál majd az ifjabbnak." 13 Irva van ugyanis: „Jákobot szerettem, Ézsaut pedig gyülöltem."

6—13. Isten nem szegte meg igéretét azzal, hogy a hitetlen zsidó népet kizárta a messiási üdvösségből, hiszen a testi leszármazás nem ad jogot a megváltás kegyelmére, ez Isten ingyenes ajándéka. Szent Pál ezt Ábrahám és Izsák fiainak történetéből bizonyitja.

7. Gen. 21, 12.
9. Gen. 18, 10.
12. Gen. 25, 23.
13. Mal. 1, 3.

Isten szabad választása. 14 Mit szóljunk ehhez? Nem igazságtalanság ez Isten részéről? Szó nincs róla! 15 Hiszen megmondta Mózesnek: „Azon könyörülök, akin akarok, és kegyelmes vagyok az iránt, aki iránt nekem tetszik." 16 Tehát nem azon mulik, aki erőlködik vagy aki törtet, hanem az irgalmas Istenen. 17 Az Írás ugyanis azt mondja a Fáraónak: „Azért támasztottalak téged, hogy megmutassam rajtad hatalmamat, és hogy hire terjedjen nevemnek világszerte." 18 Igy hát azon könyörül, akin akar, s azt teszi megátalkodottá, akit akar.

19 Erre ezt az ellenvetést teszed: „Miért von felelősségre akkor mégis? Hiszen ki állhat ellen akaratának?" 20 Ember, ki vagy te, hogy perbe szállj az Istennel? Mondhatja-e mü a mesterének: Miért alkottál engem ilyennek? 21 Vagy nem a fazekastól függ, hogy ugyanabból az anyagból egyik edényt diszesnek, a másikat közönségesnek készíti? 22 Ha tehát Isten nagy türelemmel elviselte a harag edényeit, melyeket pusztulásra szánt, hogy megmutassa haragját és kinyilvánitsa hatalmát? 23 Ha viszont az irgalom edényein, melyeket a dicsőségre készitett, dicsőségének gazdagságát akarja megmutatni? 24 Ilyeneknek hivott meg minket, nemcsak a zsidók, hanem a pogányok közül is.

14—24. A hitetlen zsidók elvetése és a pogányok meghivása nem igazságtalanság Isten részéről. A meghivás egyedül Isten tetszésétől függ. Az elvetés viszont, amint a Fáraó példája bizonyitja, a megátalkodottság eredménye. A Fáraónak ugyan Isten adott szerepet a történelemben, de mivel akaratával szembeszállt, elvetette (15—18). Az ember részéről vakmerőség volna, ha számonkérné Istentől a meghivás vagy az elvetés okát (19—21). Isten a megátalkodott zsidókon igazságosságát és büntető hatalmát mutatja meg, a zsidókból és pogányokból lett hivőkön viszont mérhetetlen jóságát (22—24).

15. Exod. 33, 19.

17. Exod. 9, 16.

22—23. A két kérdés befejezetlen, igy kell kezdeni: „Lehet-e valamit is Isten szemére vetni a miatt . . ."

24. Az Apostol a gondolatsor végén kijelenti, hogy az isteni **irgalom edényei** a zsidók és pogányok közül meghivott keresztények.

Isten uj népe. 25 Ozeásnál igy szól.

„Népemnek hivom azt, amely nem-népem,
S kedveltnek azt, amely nem kedves nekem,
(S irgalmat nyertnek azt, amely irgalom hiján volt).
26 A helyett, hogy azt mondanák nekik:
Nem vagytok az én népem,
Az élő Isten fiainak hivják majd őket."

27 Izaiás pedig fönnszóval hirdeti Izraelről: „Ha annyi is Izrael fiainak száma, mint a tenger fövenye, csak a maradék üdvözül." 28 Beteljesiti és hamarosan végre is hajtja a földön jövendölését az Ur. 29 Azt is előre megmondta Izaiás:

„Ha a seregek Ura nem hagyott volna nekünk utódot,
Olyanok lettünk volna, mint Szodoma,
És Gomorrához hasonlóan jártunk volna."

A zsidó nép bünössége. 30 Mit szóljunk ehhez? A pogányok, akik nem törekedtek megigazulásra, megigazulást nyertek, mégpedig a hit által igazultak meg. 31 A zsidó nép viszont, mely a törvényből eredő megigazulásra törekedett, nem jutott el a törvény teljesitésére. 32 Ugyan miért nem? Mert nem a hittel, hanem tettekkel törekedett rá. Megbotlottak a botlás kövében, 33 amint irva van:

„A botlás követ és a botrány szikláját teszem le Sionban,
S szégyent nem vall, aki hisz benne."

10 Testvérek! Szivem vágya és könyörgésem az Istenhez, hogy üdvözüljenek. 2 Tanuságot teszek róluk, hogy van bennük buzgóság Istenért, de hiányzik a helyes megértés. 3 Félreismerik ugyanis az Istentől

25—26. Ozeás 2, 23—24; 1, 10.
27. Iz. 10, 22—23.
29. Iz. 1, 9.
30—33. A zsidó nép elutasitotta Krisztus hitét, s ezért maga felelős sorsáért. A megigazulásra saját erejükből akarnak eljutni, pedig az csak a Krisztusba vetett hit által lehetséges (lásd 10, 1—4).
33. Iz. 8, 14; 28, 16.

eredő megigazulást, és a magukéval próbálják helyettesiteni. Nem vetik alá magukat az Istentől eredő megigazulásnak. 4 Márpedig a törvény végső célja Krisztus, aki által minden hivő megigazul.

Hit nélkül nincs megigazulás. 5 Mózes azt irja a törvényből eredő megigazulásról: „Csak az az ember fog élni általa, aki teljesiti." 6 A hitből eredő megigazulásról viszont igy szól: „Ne kérdezd magadban: Ki megy föl a mennybe?" — tudniillik, hogy Krisztust lehozza. 7 Vagy: „Ki száll le az alvilágba?" — tudniillik, hogy Krisztust fölhozza a holtak országából. 8 Mit is mond hát? „Közel van hozzád az ige, ajkadon és szivedben van" — tudniillik a hit igéje, melyet hirdetünk. 9 Ha száddal vallod, hogy Jézus az Ur, és szivedben hiszed, hogy Isten föltámasztotta őt halottaiból, üdvözülsz. 10 A szivbeli hit ugyanis megigazulásra, a szóbeli megvallás az üdvösségre szolgál. 11 Az Irás is azt mondja: „Senki szégyent nem vall, aki hisz benne." 12 Nincs különbség zsidó meg pogány közt, mert mindnyájunknak egy az Ura, aki bőkezü mindazok iránt, akik segitségül hivják. 13 „Mindaz, aki az Ur nevét hivja segitségül, üdvözül."

A zsidó nép maga okozta hitetlenségét. 14 De hogyan is hivhatják segitségül azt, akiben nem hisznek? S hogy higgyenek abban, akiről nem hallottak? S hogyan halljanak hirnök nélkül? 15 S hogyan hirdes-

5—10. **Mózes** a **törvényből eredő megigazuláson** kivül a **hitből eredő megigazulásról** is beszélt. Erre nem nehéz eljutni, hiszen Krisztust nem kell lehozni az égből, mert maga jött a földre, nem kell előhozni a sirból, mert már föltámadt, csak hinni kell a megváltás tényében: az Ur megtestesülésében és föltámadásában, s ezt a hitet nyiltan meg is kell vallani.

5. Lev. 18, 5.
6. Deut. 30, 12—13.
8. Deut. 30, 14.
11. Iz. 28, 16.
13. Joel 2, 32.

14—21. Isten mindent megtett, hogy az üdvösségre vezesse a zsidókat. Az evangéliumot is elsősorban nekik hirdették. Hitetlenségükért tehát maguk felelősek. A pogányok viszont, akik nem várták a Messiást, hitükkel eljutottak a messiási üdvösségre.

15. Iz. 52, 7.

sen az, akit nem küldtek? Hiszen meg van irva: „Mily kedves a lépte annak, (aki békét hirdet,) aki jó hirt hoz." 16 De nem mindnyájan engedelmeskednek az evangéliumnak. Ezért kérdi Izaiás is: „Uram, ki hisz a tőlünk hallottaknak?" 17 A hit tehát hallásból ered, a hallás pedig Krisztus igéjéből. 18 De kérdem: Vajjon nem hallották? Hiszen:

„Végig a földön szárnyal a szavuk,
Világ végéig elhat szózatuk."

19 Tovább kérdem: Éppen Izrael nem értette meg? Már Mózes megfelelt rá:

„Féltékenységre ingerellek azok ellen,
kik nem-népem,
Haragra inditlak az értelmetlen nép ellen.

20 Izaiás meg nyiltan megmondja:

„Ki nem keresett, rám talált,
Fölismert, ki utánam nem járt."

21 Izraelhez azonban igy szól: „Naphosszat kitárom karomat a hitetlen, ellenszegülő nép felé."

11 A zsidó nép kiválasztott maradéka. Azt kérdem tehát: Vajjon Isten elvetette népét? Szó sincs róla! Hisz én is izraelita vagyok, Ábrahám véréből, Benjamin törzséből. 2 Isten nem vetette el népét, melyet öröktől fogva kiválasztott. Nem tudjátok mit mond az Irás Illés történetében, mikor igy vádolta Izraelt Isten előtt: 3 „Uram, prófétáidat fölkoncolták, oltáraidat lerombolták, csak magam maradtam meg, de nekem is életemre törnek." 4 S mit felelt rá az isteni szózat? „Megtartottam magamnak hétezer férfit, akik nem

16. Iz. 53, 1.
18. Zsolt. 18, 5.
19. Deut. 32, 21.
20. Iz. 65, 1.
21. Iz. 65, 2.

1—6. Isten nem vetette el teljesen a zsidó népet, mert a **maradék:** maga az Apostol és sok más hivő zsidó Isten kegyelméből eljutott a messiási üdvösségre.

3. 3 Kir. 19, 10—14.
4. 3 Kir. 19, 18.

hajtottak térdet Báál előtt." 5 Igy a jelenben is van egy maradék, akiket a kegyelem választott ki. 6 De ha ez kegyelem alapján történt, akkor nem tettek fejében. különben a kegyelem már nem volna kegyelem.

A pogányok megtérésének hatása a zsidó népre. 7 Hogy is állunk tehát? Amit Izrael keresett, azt nem érte el. Csak a kiválasztott maradék érte el. A többiek elvakultak, 8 amint meg van irva: „Isten értelmetlen lelket adott nekik, látásra nem nyiló szemet, hallásra nem táruló fület mind a mai napig." 9 És Dávid azt mondja:

„Asztaluk legyen csapdává és tőrré
Megtorlásukra, meg botránykővé.
10 Homályosodjék el szemük, ne lássanak,
És nyomoritsd görbére hátukat."

11 Kérdem tehát: Azért botlottak meg, hogy elessenek? Szó sincs róla! Vétkükből inkább üdvösség fakadt a pogányoknak, hogy versengésre serkentse őket. 12 Ha pedig vétkük gazdagitja a világot és megfogyatkozásuk is hasznos a pogányoknak, mennyivel inkább lesz azzá teljes számuk.

13 Nektek pogányoknak meg azt mondom: Amennyiben a pogányok apostola vagyok, hivatásomat nagyra tartom. 14 Szeretném versengésre serkenteni véreimet és szeretnék legalább néhányat közülük az üdvösségre vezetni. 15 Ha ugyanis már elvetésük is megbékélése a világnak, mi más lesz fölvételük, ha nem élet a halálból? 16 Ha szent a buza zsengéje, szent

8. Iz. 29, 10.
9—10. Zsolt. 68. 23—24.
11—14. A zsidó nép hitetlensége a pogányok javára vált. Amikor ugyanis a zsidók elutasitották az evangéliumot, szent Pál a pogányok közt kezdte meg apostoli munkáját, s igy a kereszténység gyorsabban terjedt el. A pogányok megtérése viszont a zsidó nép javára válik. Az a tény ugyanis, hogy Istenük, Szentirásuk és Messiásuk a pogány népeké lett, bizonyos féltékenységre inditja őket és előseqiti megtérésüket.
15—16. Ha a zsidó nép hitetlenségéből nagy jó származott (a pogányok meghivása Isten országába), megtérésük még nagyobb jónak, a világvégi föltámadásnak és Isten országa beteljesedésének lesz a jele.

lesz a kenyér is; s ha szent a gyökér, szentek lesznek az ágak is.

17 Ha egyik-másik ág le is tört, s te vad olajfa létedre beléjük lettél oltva, és részese lettél az olajfa gyökerének és dus nedvének, 18 ne dicsekedjél az ágak rovására. Ha mégis dicsekednél, tudd meg: Nem te hordozod a gyökeret, hanem a gyökér téged. 19 Mondhatnád ugyan: Letörtek az ágak, hogy én legyek beoltva. 20 Ez igaz. A hitetlenség miatt törtek le, te viszont a hit által állsz. Ne légy tehát fönnhéjázó, inkább félj. 21 Ha ugyanis a természetes ágaknak nem kegyelmezett Isten, hátha neked sem kegyelmez. 22 Értsd meg hát Isten jóságát és szigoruságát: szigoruságát a vétkesek iránt, irántad pedig Isten jóságát, föltéve ha megmaradsz a jóban, különben téged is lenyesnek. 23 De ők is be lesznek oltva, ha nem maradnak meg hitetlenségükben, mert Istennek van hatalma ahhoz, hogy ujra beoltsa őket. 24 Ha tehát téged levágtak a természetes vadolajfáról, és a természet rendjén kivül beoltottak a nemes olajfába, menynyivel inkább lesznek beoltva saját olajfájukba azok, akik természet szerint is odavalók.

A zsidók jövendő megtérése. 25 Nem szeretném, testvérek, hogy tájékozatlanok maradjatok e titok dolgában, hogy bölcseknek ne képzeljétek magatokat. A vakság csak részben veri Izraelt, mig a pogányok teljes számban meg nem térnek. 26 Akkor majd egész Izrael üdvözül, amint irva van:

„Sionból jön a szabaditó,
Ki eltörli Jákob gonoszságát:

17—24. Mivel a zsidó nép az Istentől kiválasztott gyökér, amelyből kihajtott a kereszténység, a pogányból megtért keresztényeknek nincs joguk büszkélkedni. A pogányság az a vad olajág, mely a nemes olajfába, a letört ág helyére lett beoltva, s annak életnedvét szivja magába. Az Apostol tanitásának szemléltetésére megváltoztatta a képet, a gyakorlatban forditva van: a vad alanyba szokás a nemes vesszőt beoltani.

25—32. A zsidó nép elvetése nem végleges. Amikor a pogány népek mind megtérnek, a zsidók is meg fogják találni az utat Krisztus Egyházába.

26—27. Iz. 59, 20; Jer. 31, 33—34.

27 Ez lesz szövetségem velük,
Amikor megbocsátom bünüket."
28 Az evangéliumot tekintve ugyan ellenségek, a ti javatokra, de a kiválasztás által kedvesek őseik miatt. 29 Isten ugyanis nem bánja meg kegyelmi adományát és meghivását. 30 Hiszen, amint egykor ti nem hittetek Istennek, de most azoknak hitetlensége miatt irgalmasságot találtatok, 31 ugy ők ma hitetlenekké lettek az irántatok tanusitott irgalmasság miatt, hogy egykor majd irgalomra találjanak. 32 Isten hagyta, hogy mindnyájan hitetlenségbe merüljenek, hogy mindenkin könyörüljön.

33 Mekkora a mélysége Isten gazdagságának, bölcseségének és tudásának!
Mily megfoghatatlanok szándékai,
Mily kifürkészhetetlenek utjai!
34 Vajjon ki látta az Ur gondolatait?
Tanácsot ki adott neki?
35 Ki kölcsönzött neki,
Hogy visszakövetelhetné tőle?
36 Minden belőle, általa és érte van,
Dicsőség néki mindörökké! Amen.

A KERESZTÉNY EMBER ERKÖLCSI KÖTELESSÉGEI.

Általános szabályok.

12 Istennek tetsző élet. Testvérek, Isten irgalmára kérlek titeket: Adjátok testeteket élő, szent, Istennek tetsző áldozatul. Ez legyen észszerü hódolatotok. 2 Ne szabjátok magatokat e világhoz, hanem alakuljatok át

33—36. Az a csodálatra méltó, titokzatos irányitás, amely Isten országának földi kibontakozásában megnyilvánul, Isten mindenhatóságának, bölcseségének, igazságosságának és irgalmának magasztalására ihleti az Apostolt.

34—35. Iz. 40, 13; Jób 41, 3.

gondolkodástok megujulásával, hogy fölismerjétek mi az Isten akarata, mi a helyes, mi kedves neki, és mi a tökéletes.

3 A nekem adott kegyelemnél fogva azt mondom mindegyiteknek: Senki se becsülje magát kelleténél többre, hanem gondolkodjék magáról mindenki józanul, az Istentől neki juttatott hit mértéke szerint. 4 Amint ugyanis egy testben több tagunk van, de nem ugyanaz a föladata mindegyik tagnak, 5 éppugy sokan egy testet alkotunk Krisztusban, egyenkint viszont egymásnak tagjai vagyunk. 6 A nekünk adott kegyelemnek megfelelően azonban különböző ajándékaink vannak: aki a prófétálást kapta, prófétáljon a hit szabálya szerint; 7 aki tisztséget kapott, gyakorolja tisztségét; aki tanitó, oktasson; 8 aki a buzditás ajándékát kapta, buzditson; aki alamizsnát oszt, tegye egyszerüségben; aki előljáró, legyen gondos; aki irgalmasságot gyakorol, tegye derüsen.

Felebaráti szeretet. 9 Szeressetek tettetés nélkül. Gyülöljétek a rosszat, ragaszkodjatok a jóhoz. 10 Ami a testvéri szeretetet illeti, legyetek gyöngédek, tiszteletadás dolgában legyetek előzékenyek. 11 A buzgóságban ne lankadjatok, legyetek tüzes lelkületüek: az Ur az, akinek szolgáltok! 12 Legyetek örvendezők a reménységben, béketürők a nyomoruságban, állhatatosak az imádságban. 13 Segitsetek a szenteken, ha szükségben vannak, s gyakoroljátok a vendégszeretetet. 14 Áldjátok üldözőiteket, áldjátok és ne átkozzátok! 15 Örvendezzetek az örvendezőkkel, a sirókkal pedig siriatok. 16 Éljetek egyetértésben. Ne legyetek fönnhéjázók, hanem alkalmazkodjatok az egyszerü

3—8. A keresztények Krisztussal kegyelmi közösségben egy természetfölötti valóságot, **egy testet** alkotnak: Krisztus Titokzatos Testét (lásd 1 Kor. 12, 12—30; Ef. 1, 22.23; 6, 29.30; Kol. 1, 18; Ap. Csel. 9, 4 jegyzet). Senki se törekedjék arra, hogy a nagyravágyásból megváltoztassa Istentől kapott hivatását.

emberekhez. Ne képzeljétek magatokat önmagatoktól okosaknak.

Ellenségszeretet. 17 Rosszért rosszal senkinek se fizessetek. Törekedjetek a jóra (nemcsak Isten, hanem) az emberek előtt is. 18 Amennyiben rajtatok mulik, lehetőleg éljetek minden emberrel békességben. 19 Bosszut ne álljatok, szeretteim, hanem hagyjátok az itélet haragjára, mert irva van: „Enyém a bosszu, én majd megfizetek", mondja az Ur. 20 Sőt „ha ellenséged éhezik, adj neki enni; ha szomjazik, adj neki inni; mert ha igy teszel, égő parazsat raksz a fejére." 21 Ne győzzön rajtad a rossz, te győzd le jóval a rosszat.

13 Engedelmesség a fölöttes hatalom iránt. Mindenki vesse alá magát a fölöttes hatalomnak. Nincs ugyanis hatalom, csak Istentől. Ahol hatalom van, azt Isten rendelte. 2 Aki tehát szembeszáll a hatalommal, Isten rendelésének szegül ellene. Az ellenszegülő pedig magára vonja az itéletet. 3 A felsőbb hatalom nem arra való, hogy elijesszen a jótettől, hanem a rossztól. Azt szeretnéd tehát, hogy ne kellien a hatalomtól tartanod? Tedd a jót, és megdicsér. 4 Isten eszköze ugyanis a te javadra. De ha rosszat teszel, félj, mert nem hiába viseli a kardot. Isten eszköze ugyanis, hogy végrehajtsa az itéletet a gonosztevőn. 5 Alá kell rendelnetek magatokat, nemcsak a megtorlás, hanem a lelkiismeret miatt is. 6 Ezért fizettek adót is, hiszen Isten szolgái, akik azt behajtják. 7 Adiátok meg tehát mindenkinek, ami jár neki: akinek adó, annak adót, akinek vám, vámot, akinek hódolat, hódolatot, akinek tisztelet, tiszteletet.

19. Deut. 32, 35.

20. Péld. 25, 21.22. A hasonlat azt fejezi ki, hogy a nagylelkü jótékonyság belsejében győzi le és inditia jobb érzésre az ellenséget.

1—8. Az Apostol leszögezi a keresztény állameszme alapelveit. A fölöttes hatalom iránt tanusitott engedelmesség, hacsak nem követel az isteni törvénnyel ellenkezőt, Isten akarata. Állampolgári kötelességeink teljesitésére lelkiismeretben is kötelezve vagyunk.

A törvény tökéletes teljesitése. 8 Ne tartozzatok senkinek semmivel, csak kölcsönös szeretettel, mert aki felebarátját szereti, teljesiti a törvényt. 9 Ezeket a parancsolatokat: „Ne paráználkodjál, ne ölj, ne lopj, (hamisan ne tanuskodjál,) másét ne kivánd", s a többit mind ez az egy foglalja össze: „Szeresd felebarátodat, mint önmagadat." 10 A szeretet nem tesz rosszat a felebarátnak. A törvény tökéletes teljesitése tehát a szeretet.

11 Igy tegyetek, hiszen ismeritek a mai időket. Itt az óra, hogy fölébredjünk az álomból. Hiszen üdvösségünk közelebb van, mint mikor hivők lettünk. 12 Mulóban az éjszaka, a nappal közel. Vessük le hát a sötétség tetteit, s öltsük magunkra a világosság fegyvereit. 13 Éljünk tisztességesen, mint nappal, ne lakmározásban és részegeskedésben, ne fajtalanságban és tobzódásban, ne civódásban és versengésben. 14 Inkább az Ur Jézus Krisztust öltsétek magatokra, és ne dédelgessétek testeteket, hogy bünös kivánságokra ne gerjedjen.

Magatartás az aggályos keresztényekkel szemben.

14 Óvás a szeretetlenségtől. Karoliátok föl az aggályos lelkiismeretüt, a nélkül hogy fölfogását elitélnétek. 2 Van, aki azt hiszi, hogy mindent ehetik, az aggályos azonban csak zöldségfélével táplálkozik.

10. Aki szereti felebarátját, nem tesz semmi olyant, ami felebarátja lelki vagy testi kárára volna, tehát tökéletesen megtartja a törvényt.

12. A keresztények földi élete bizonyos mértékben a sötétség, az **éjszaka** ideje, az éjszakát azonban fölváltja a nappal világossága: a mennyei üdvösség beteljesülése.

14. **Jézus Krisztust magunkra ölteni** azt jelenti, hogy lelkületünkben és tetteinkben hasonlóvá leszünk hozzá, követiük őt.

1—23. Krisztus követésének gyakorlati szeretetben kell megnyilvánulnia: kövesse minden keresztény szabadon saját lelkiismeretének meggyőződését, de az aggályos lelkiismeretüekkel szemben legyenek megértéssel, és kerüljék egymás szeretetlen birálgatását.

3 Aki eszik, ne vesse meg azt, aki nem eszik; aki pedig nem eszik, ne itélje el azt, aki eszik. Hiszen az Isten magáénak tekinti őt. 4 Ki vagy te, hogy más szolgája fölött itélkezel? Saját urának áll vagy bukik. De meg fog állni, mert van elég hatalma az Urnak ahhoz, hogy fönntartsa.

5 Van, aki különbséget tesz a napok közt, a másik meg minden napot jónak tart. Kövesse mindenki a maga meggyőződését. 6 Aki tekintettel van a napokra, az Urért teszi. S aki eszik, az Urra való tekintettel eszik, hiszen hálát ad az Istennek. Aki viszont nem eszik, az Urra való tekintettel nem eszik, és ő is hálát ad Istennek. 7 Egyikünk sem él, s egyikünk sem hal meg önmagának. 8 Mig élünk, az Urnak élünk, s ha meghalunk, az Urnak halunk meg. Tehát akár élünk, akár halunk, az Uré vagyunk. 9 Krisztus ugyanis azért halt meg és támadt föl, hogy holtakon is, élőkön is uralkodjék. 10 Miért itéled hát el testvéredet? Miért veted meg felebarátodat? Hiszen mindnyájan megjelenünk Isten itélőszéke előtt. 11 Igy mondja az Irás:

„Megesküdtem önmagamra, szól az Ur:
Előttem hajlik meg minden térd,
S minden nyelv Istent magasztalja."

12 Tehát mindegyikünk magáról ad számot Istennek.

Óvás a megbotránkoztatástól. 13 Ezentul tehát ne itéljük el egymást, hanem inkább arra törekedjetek, hogy ne okozzatok a testvérnek megütközést vagy botránkozást. 14 Tudom, s meg vagyok győződve az Ur Jézusban, hogy magában véve semmi sem tisztátalan, csak annak tisztátalan, aki tisztátalannak tartja. 15 De ha testvéred elszomorodik az ételed miatt, már nem a szeretet szellemében jársz el. Ne okozd ételeddel annak vesztét, akiért Krisztus meghalt. 16 Ne hagyjátok, hogy ócsárolják szabadságtokat. 17 Hiszen Isten

11. Iz. 45, 23.

országa nem eszem-iszom, hanem igazság, béke és öröm a Szentlélekben. 18 Aki igy szolgál Krisztusnak, az kedves Isten előtt, s rokonszenves az embereknek. 19 Ezért törekedjünk arra, ami a békességet s egymás épülését szolgálja. 20 Az étel miatt ne rontsd le Isten müvét. Minden tiszta ugyan, de ártalmára lesz annak, aki botrányt okozva eszik. 21 Jobb, ha nem eszel hust és nem iszol bort, s egyebet sem teszel, ami miatt testvéred megütközik, (megbotránkozik vagy meginog). 22 Saját meggyőződésedet tartsd meg Isten előtt. Boldog az, akinek nem kell visszavonnia, amit helyesnek tart. 23 Akinek azonban kétsége támad s mégis eszik, el van ítélve, mert nem meggyőződése szerint tett. Mindaz, ami nem meggyőződésből történik, bün.

15 Megértés az aggályosokkal szemben. Nekünk erőseknek az a kötelességünk, hogy elviseljük az aggályosok gyarlóságát, s ne a magunk javát keressük. 2 Törekedjék mindegyikünk felebarátja kedvére, javára és épülésére. 3 Hiszen Krisztus sem kereste a maga kedvét. Irva van ugyanis róla: "Gyalázóid szidalma engem ér." 4 Mindazt, amit valaha megirtak, okulásunkra irták, hogy az Irásból türelmet és vigasztalást meritsünk reményünk megőrzésére. 5 Adja nektek a türelem és vigasztalás Istene, hogy Krisztus Jézus akarata szerint egyetértők legyetek. 6 Igy egy szivvel, egy száiial magasztalhatjátok Istent, Urunk Jézus Krisztus Atyját.

7 Fogadiátok el tehát egymást, amint Krisztus is elfogadott titeket Isten dicsőségére. 8 Azt mondom ugyanis: Krisztus (Jézus) vállalta a zsidóság szolgálatát, hogy bebizonyitsa Isten igazmondását és való-

3. Zsolt. 68, 10.

8—13. **Krisztus vállalta a zsidóság szolgálatát,** vagyis evangéliumát a zsidóknak hirdette. Ezzel Isten igazmondását és hüségét bizonyitotta, hiszen a zsidóság kapta a messiási igéretet. A megtért zsidók tehát ezért magasztalják Istent, a megtért pogányok viszont irgalmassága miatt, hogy külön igéret nélkül is részesitette őket az üdvösségben.

raváltsa az atyáknak tett igéreteket. 9 A pogányok viszont irgalmassága miatt magasztalják Istent, amint irva van:

„Azért áldalak a népek közepett,
És énekelem, Uram, nevedet."

10 Aztán meg igy szól: „Örvendjetek népével együtt, ti pogányok." 11 Majd ismét:

„Dicsérjétek az Urat minden népek,
Minden nemzetek dicsérjétek."

12 Izaiás meg azt mondja:

„Sarja támad Jesszének,
Ki a népek uralkodójává emelkedik,
Benne biznak a pogány nemzetek."

13 Töltsön el titeket a reménység Istene a hit teljes örömével és békéjével, hogy a reményben a Szentlélek erejéből bővelkedjetek.

Befejezés.

A levél megokolása. 14 Meg vagyok győződve róla, testvéreim, hogy tele vagytok jóindulattal, és oly bőséges tudással rendelkeztek, hogy magatok is figyelmeztethetitek egymást. 15 Itt-ott merészebben irtam (testvéreim), hogy egyet-mást emlékezetetekbe idézzek az Istentől kapott kegyelem cimén. 16 Krisztus Jézus szolgájának kell lennem a pogányok közt és Isten evangéliumának szent szolgálatát kell végeznem, hogy a pogány népek a Szentlélektől megszentelt kedves áldozati ajándékká legyenek. 17 Ezzel tehát dicsekedhetem Krisztus Jézusban Isten előtt. 18 Nem

9. Zsolt. 17, 50.
10. Deut. 32, 43.
11. Zsolt. 116, 1.
12. Iz. 11, 10.
14—33. A befejezésben szent Pál ujra olyan személyes hangon ir, mint levelének elején. Apostoli küldetését azért kapta, hogy az egész világon hirdesse az evangéliumot, s a pogány népeket engedelmességre tanitsa Krisztus iránt. A római hiveket arra kéri, hogy imádsággal támogassák őt munkájában.

merek ugyanis beszélni, csak arról, amit Krisztus vitt végbe általam szóval és tettel a pogányok megtérítésére, [19] jelek és csodák hatásával és a Szentlélek erejével. Így Jeruzsálemtől Illiriáig bejártam az egész vidéket és hirdettem Krisztus evangéliumát. [20] De becsületbeli dolognak tartottam, hogy ne ott hirdessem az evangéliumot, ahol Krisztus neve már ismerős volt, s ne a mástól rakott alapra épitsek, mert irva van:

[21] „Akiknek nem hirdették, majd meglátják,
S megértik majd, kik hirét sem hallották."

Az Apostol utitervei. [22] Ez az, ami sokszor meggátolt abban, hogy hozzátok menjek. [23] Mivel azonban nem akad már tennivalóm ezen a vidéken, s már több éve készülök hozzátok, [24] remélem, hogy amikor átkelek Hispániába, átutazóban láthatlak titeket, és utbaigazitást kaphatok tőletek. Előbb azonban ki akarom pihenni magamat köztetek.

[25] Most Jeruzsálembe indulok a szentek szolgálatára. [26] Macedónia és Ahája jónak látta, hogy gyüjtést rendezzen a jeruzsálemi szegény hivek javára. [27] Jónak látták, de tartoznak is nekik vele, mert ha lelki javaikban osztoznak a pogányok, kötelesek az anyagiakban segitségükre lenni. [28] Amikor ezt befejeztem és a gyüjtés eredményét átadtam nekik, utbaejtve titeket, Hispániába utazom. [29] Jól tudom, hogy amikor hozzátok megyek, Krisztus (evangéliumának) bőséges áldásával érkezem.

[30] Kérlek titeket, testvéreim, a mi Urunk Jézus Krisztusra, s a Szentlélek szeretetére, támogassatok értem mondott imádságtokkal az Istennél, [31] hogy megszabaduljak a judeai hitetlenektől, és a szentek szivesen vegyék Jeruzsálemnek tett szolgálatomat. [32] Akkor, ha Istennek ugy tetszik, örömmel mehetek hozzátok, hogy körötökben fölüdüljek. Legyen mindnyájatokkal a békesség Istene. Amen.

21. Iz. 52, 15.

16 Ajánlás és üdvözlések. Ajánlom nektek nővérünket, Főbét, aki a kenkreai egyház szolgálatában áll. 2 Fogadjátok őt szentekhez méltóan az Urban és támogassátok őt, amiben csak rátok szorul, mert ő is soknak volt támasza, nekem magamnak is.

3 Köszöntsétek Priszcillát és Akvilát, munkatársaimat Krisztus Jézusban. 4 Ők életüket kockáztatták értem. Ezért nemcsak én vagyok hálás nekik, hanem a pogányokból megtért minden egyházközség. 5 Köszöntsétek a házukban gyülekező közösséget. Köszöntsétek kedves Epenetuszomat, Ázsia zsengéjét Krisztusban. 6 Köszöntsétek Máriát, aki sokat fáradt értetek. 7 Köszöntsétek rokonaimat és fogolytársaimat, Andronikuszt és Juniát, akiket az apostolok körében nagyra becsülnek, s akik előttem lettek keresztényekké. 8 Köszöntsétek az Urban szeretett Ampliátuszomat. 9 Köszöntsétek Urbánuszt, munkatársunkat Krisztusban, és az én kedves Sztakiszomat. 10 Köszöntsétek Apelleszt, aki helytállt Krisztusért. 11 Köszöntsétek Arisztobulusz házanépét. Köszöntsétek rokonomat Heródiont. Köszöntsétek Nárcisszusz házanépét, akik hivők az Urban. 12 Köszöntsétek Triféna t és Trifószát, akik az Urért fáradnak. Köszöntsétek a szeretett Perziszt, aki sokat fáradt az Urért. 13 Köszöntsétek az Ur választottját, Rufuszt és anyját, aki nekem is az. 14 Köszöntsétek Aszinkrituszt, Flegont, Hermeszt, Patrobászt, Hermászt és a velük lévő testvéreket. 15 Köszöntsétek Filologuszt és Juliát, Nereuszt és nővérét, meg Olimpiászt és a velük lévő

1—16. Az üdvözlések hosszu sora bizonyitja, hogy az Apostol már római utja előtt is sok római hivőt személyesen ismert.

1. **Főbe** diakonissza, vagyis az Egyház szegényeinek és betegeinek gondozója volt **Kenkreában, Korintus** keleti kikötővárosában.

3. **Priszcilla** és **Akvila** zsidószármazásu keresztény házaspár volt. Amikor Klaudiusz császár kitiltotta Rómából a zsidókat, Korintusban (Ap. Csel. 18, 2.3.18—26) majd Efezusban (1 Kor. 16, 19) telepedtek le, s mindkét helyen vendégül látták az Apostolt. Házukat ezekben a városokban istentiszteleti célokra ajánlották föl.

összes szenteket. 16 Köszöntsétek szent csókkal egymást. Krisztus minden egyháza köszönt titeket.

17 **Óvás a hamis tanitóktól.** Testvérek, figyelmeztetlek titeket, tartsátok szemmel azokat, akik ellentétben azzal a tanitással, amit tanultatok, egyenetlenséget és botrányt okoznak. Kerüljétek őket! 18 Az ilyenek nem Krisztus Urunknak szolgálnak, hanem a hasuknak, s nyájas szavakkal és hizelgéssel megtévesztik a gyanutlanok szivét. 19 Engedelmességtek hire mindenüvé eljutott: örömöm is telik bennetek. De azt szeretném, hogy járatosak legyetek a jóban, a rosszban viszont járatlanok. 20 A békesség Istene hamarosan összetiporja a sátánt lábatok alatt. A mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme legyen veletek!

Üdvözletek Korintusból. 21 Üdvözöl titeket munkatársam, Timóteus és rokonaim, Luciusz, Jázon meg Szoszipáter. 22 Üdvözöllek titeket az Urban én, Terciusz is, aki a levelet irtam. 23 Üdvözöl titeket Gájusz, aki nekem és az egész közösségnek is házigazdája. Üdvözöl titeket Erásztusz, a város vagyonkezelője és Kvártusz testvér.

24 (A mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme legyen veletek! Amen.)

Isten dicsérete. 25 Annak pedig, akinek hatalma van arra, hogy megerősitsen titeket evangéliumomban, a Jézus Krisztusról szóló tanitásban, abban a kinyilatkoztatott titokban, amelyre örök idők óta csönd borult, 26 de most az örök Isten parancsára a próféták irásai nyilvánvalóvá és minden nemzet előtt ismeretessé tették, hogy a hit elfogadására jussanak:

27 Neki, az egyedül bölcs Istennek,
(Tisztelet és) dicsőség, Jézus Krisztus által,
Örökkön-örökké. Amen.

17—20. Az Apostol levelének befejezését megszakitva, a hamis tanitóktól óvja a hiveket. Ezeknek megtévesztő tevékenysége mögött a sátán rejtőzik.

23. **Gájuszt** az Apostol maga keresztelte (1 Kor. 1, 14).

25—27. Az ünnepi hangu bevezetésnek megfelelően az Apostol Isten magasztalásával fejezi be levelét.

AZ ELSŐ KORINTUSI LEVÉL.

Szent Pál második missziós utján, 51-ben, jutott el a görögországi Korintusba. A két tengeröböl közt fekvő élénkforgalmu kereskedővárost a Kr. e. 146-ban lerombolt ősi város helyén Juliusz Cézár épitette ujjá Kr. e. 44-ben. Augusztus császár Ahája tartományának fővárosává tette. A nagy gazdagságban és jólétben nemcsak a tudomány és müvészet virágzott föl, hanem az erkölcstelenség is erősen elterjedt. A városban uralkodó erkölcstelen élet közmondásos volt.

Az Apostol első alkalommal másfél esztendőt töltött Korintusban, Akvila és Priszcilla zsidó származásu keresztény házaspár vendéglátó házában. Fáradhatatlan igehirdetésével kevés zsidót, de annál több, különösen szegénysorsu pogányt téritett Krisztushoz, és megalapitotta Görögország egyik legjelentősebb és legvirágzóbb egyházát. Korintusi tartózkodásának történetét az Apostolok Cselekedetei 18, 1—18 mondja el.

Szent Pál távozása után csakhamar Korintusba érkezett Apolló, alexandriai zsidó, akit Efezusban Akvila és Priszcilla téritett a keresztény hitre (Ap. Csel. 18, 24—28). Apolló Pállal egyetértésben (1 Kor. 3, 4—9.22; 4, 6; 16, 12; Tit. 3, 13), de választékosabb stilusban és tudományosabb hangon hirdette az evangéliumot. A korintusi keresztények közül többen az ő követőinek vallották magukat, mások viszont Pálhoz ragaszkodtak. Ugyanakkor a zsidószármazásu keresztények egy csoportja szent Péter tekintélyét hangoztatta és arra törekedett, hogy Pál tekintélyét csökkentse. Végül a hivők egy része teljesen kizárta az apostoli közvetitést és egyedül Krisztushoz tartozónak vallotta magát. Ilyenformán a korintusi egyház négy pártra: Pál, Apolló, Péter és Krisztus követőire szakadt (1 Kor. 1, 12). Mindezt egy korintusi keresztény,

Kloé, hozzátartozói vitték hirül Pálnak (1, 11), amikor harmadik apostoli utján Efezusban tartózkodott.

Az Apostol arról is értesült, hogy a város erkölcstelensége a keresztények életére is ártalmas hatással van (6, 12—20), sőt, hogy egyik keresztény mostohaanyjával él erkölcstelen viszonyban (5, 1). Mások pörös ügyeikben pogány bírósághoz fordultak (6, 1.6). Az asszonyok között akadtak olyanok, akik szerénytelenül viselkedtek az istentiszteleten (11, 5.10; 14, 34). Az eukarisztikus áldozattal kapcsolatos szeretet-lakomán is visszaélések fordultak elő (7, 17—22).

A korintusi egyházból érkező hirek aggodalommal töltötték el az Apostolt. Timóteust küldi, hogy a keresztény élet rendjét helyreállitsa szeretett egyházában (4, 17; 16, 10). Vele küldi el ezt a levelet, hogy Timóteus föladatát megkönnyitse.

A levél első részében megmagyarázza a pártoskodás értelmetlenségét (1—4 fejezet) és erélyesen elitéli a különböző visszaéléseket (5 és 6 fejezet). Közben a korintusi hivektől különböző kérdések is érkeztek az Apostolhoz. A levél második részében ezekre válaszol. Kifejti a keresztény házasságról és a szüzi életről szóló tanitását (7 fejezet), és utasitásokat ad a pogány áldozatokban leölt állatok husának fogyasztásával kapcsolatban (8—10 fejezet). Majd kitér az istentiszteleten előforduló visszaélésekre (11 fejezet). Végül a rendkivüli kegyelmi ajándékokról (12—14 fejezet) és a halottak föltámadásáról (15 fejezet) beszél.

A levelet harmadik missziós utján, efezusi tartózkodásának vége felé 55-ben vagy 56-ban irta (1 Kor. 16, 18). A levél hitelességét a belső érveken kivül az első századba visszanyuló hagyomány igazolja. Már Római szent Kelemen († 97) emliti saját, korintusiakhoz irt levelében és szent Polikárp († 155) is hivatkozik a levél egyik versére (6, 2).

SZENT PÁL APOSTOL ELSŐ LEVELE A KORINTUSIAKHOZ.

Bevezetés.

1 Cimzés és apostoli üdvözlet. Pál, Jézus Krisztusnak Isten akaratából meghivott apostola, és Szosztenész testvér, 2 Isten korintusi egyházának, a Krisztus Jézusban megszentelteknek, a meghivott szenteknek, mindazokkal együtt, akik ott vagy itt vagy bárhol segitségül hivják a mi Urunk Jézus Krisztus nevét.

3 Kegyelem nektek és békesség Atyánktól, az Istentől, és az Ur Jézus Krisztustól.

Hálaadás. 4 Szüntelenül hálát adok Istenemnek miattatok Isten kegyelméért, amelynek Krisztus Jézusban részesei lettetek. 5 Benne meggazdagodtatok minden tanitásban és ismeretben. 6 A Krisztusról szóló tanitás megerősödött köztetek. 7 Igy semmiféle kegyelmet nem nélkülöztök, csak Urunk Jézus Krisztus megjelenését várjátok, 8 aki mindvégig meg is erősit titeket, hogy feddhetetlenek legyetek Urunk Jézus Krisztus (eljövetele) napján. 9 Hüséges az Isten: ő hivott meg Fiának, Jézus Krisztusnak, a mi Urunknak közösségébe.

KÜLÖNBÖZŐ VISSZAÉLÉSEK ELITÉLÉSE.

A pártoskodás.

A pártoskodás oktalansága. 10 Testvérek, a mi Urunk Jézus Krisztus nevére kérlek titeket: Ugyanazt valljátok mindnyájan! Ne szakadjatok pártokra, hanem

4—9. Az Apostol hálát ad a krisztusi hit kegyelméért, melyben a korintusi keresztények az ő közremüködésével részesültek. Isten megkezdett müvét be is fejezi bennük és megadja nekik az állhatatosság kegyelmét.

10—12. A korintusi hivek különböző pártokra szakadtak. **Pál** követői félremagyarázták az Apostol tanitását az ószövetségi törvény megszünéséről. — **Apolló** alexandriai, zsidó származásu, görög bölcseletben járatos ke-

forrjatok össze egyazon elvben, egyazon fölfogásban!
11 Azt a hirt hozta ugyanis Kloé házanépe felőletek,
testvérek, hogy pártokra szakadtatok. 12 Arra célzok,
hogy vannak köztetek, akik azt mondják: „Én Pállal
tartok, én meg Apollóval, én Kéfással, én pedig
Krisztussal."

13 Talán megoszlott Krisztus? Talán Pált feszitették keresztre értetek? Vagy Pál nevében kereszteltek meg? 14 Hálát adok Istennek, hogy senkit sem kereszteltem meg közületek, kivéve Kriszpuszt, meg Gájuszt. 15 Igy egyiktek se mondhatja, hogy az én nevemben van megkeresztelve. 16 Még Sztefánász családját is megkereszteltem, egyébként nem emlékezem, hogy mást is megkereszteltem volna. 17 Krisztus ugyanis nem azért küldött engem, hogy kereszteljek, hanem hogy az evangéliumot hirdessem, de nem bölcselkedő beszéddel, hogy Krisztus keresztje erejét ne veszitse.

A kereszt hirdetése. 18 A kereszt hirdetése ugyan oktalanság azoknak, akik elvesznek, de nekünk, akik üdvözülünk, Isten ereje. 19 Hiszen irva van:

„Lerontom a bölcsek bölcseségét,
S az okosak okosságát meghiusitom."

---

resztény volt (Ap. Csel. 18, 24—27), aki Korintusban (Ap. Csel. 19, 1) tudományosabb hangon hirdette az evangéliumot, mint szent Pál. Akarata ellenére (1 Kor. 16, 12) külön párt alakult körülötte. — **Kéfás** szent Péter arám neve (Mt 16, 17 jegyzet). Hivei a zsidóságból megtért keresztények voltak; azt követelték, hogy a pogányok is tartsák meg az ószövetségi törvényt. — **Krisztus hivei** itt valózsinüleg azok, akik minden apostoli tekintélyt elvetettek.

13—17. Szent Pál hangsulyozza az Egyház egységét Krisztusban. Az apostolok csak közvetitői a megváltás kegyelmének, forrása maga Krisztus. — Az Apostol itt kitér az igazi keresztény bölcseség kifejtésére. Gondolatmenetét a 3. fejezetben folytatja.

18—25. Isten más utat választott az emberiség üdvözitésére, mint amelyet az emberek vártak. A müvelt hellenista pogányok a tudomány és a bölcselet terén keresték a boldogságot. Isten azonban nem az emberi bölcseség tanitásával, hanem a megfeszített Krisztusba vetett hittel üdvözíti az embereket. A zsidók dicsőséges Messiás-királyra vártak, aki az idegen uralomtól megszabaditja és nagy néppé teszi őket. Isten azonban a Messiás ségyenletesnek látszó kereszthalálával a bün rabságától váltja meg az egész hivő emberiséget.

19. Iz. 29, 14.

20 Hol marad a bölcs? Hol az irástudó? Hol a világnak
tudósa? Ugye megmutatta Isten, hogy oktalan a világ
bölcsesége? 21 Mivel ugyanis bölcseségében a világ
nem ismerte föl Istent isteni bölcseségében, ugy
tetszett Istennek, hogy oktalannak látszó igehirdetés-
sel üdvözitse a hivőket.
22 A zsidók csodákat követelnek.
A görögök bölcseséget keresnek.
23 Mi azonban a megfeszitett Krisztust hirdetjük:
Aki a zsidóknak ugyan botrány,
A pogányoknak meg oktalanság,
24 De a meghivottaknak, akár zsidók, akár görögök:
Krisztus, Isten ereje és Isten bölcsesége.
25 Hiszen Isten „oktalansága" bölcsebb az embereknél,
Isten „gyöngesége" pedig erősebb az embereknél.
26 Gondoljatok csak meghivástokra, testvérek. Itt
nem sok az emberi bölcs, nem sok a hatalmas, nem
sok az előkelő, 27 de Isten azt választotta ki, ami a
világ szerint oktalan, hogy megszégyenitse a bölcse-
ket, s azt választotta ki, ami a világ szemében gyönge,
hogy megszégyenitse az erőseket, 28 s ami a világ
előtt közönséges és megvetett, azt választotta ki az
Isten, a semminek látszókat, hogy azokat, akik vala-
minek látszanak, megsemmisitse. 29 Igy senki sem
dicsekedhetik Isten előtt. 30 Általa vagytok ti Krisztus
Jézusban, aki Istentől bölcseségünkké, megigazulá-
sunkká, megszentelődésünkké és megváltásunkká lett.
31 Igy teljesült az Irás szava: „Aki dicsekszik, az Urban
dicsekedjék."

2 Az Apostol igehirdetése. Én is, mikor nálatok
jártam, testvérek, nem kiváló beszéddel vagy bölcse-

26—31. A hitre való meghivásnál sem az emberi okosságot, hanem saját bölcseségét követte Isten. Célja ezzel az volt, hogy megtörje az emberi gőgöt, s hivő alázatra és a lélek belső igazságára vezesse az emberiséget.

31. Jer. 9, 23.24.

1—5. Az isteni akaratnak megfelelően az Apostol sem az emberi müveltség és tanultság segitségével akarta megnyerni a korintusiakat, hanem azzal, hogy kifejtette nekik Krisztus kereszthalálának értelmét és jelentőségét. Hitüknek a megváltásában megnyilvánuló isteni erőre kell alapulnia.

séggel léptem föl, hogy hirdessem nektek Isten tanuságtételét. 2 Elhatároztam ugyanis, hogy nem akarok másról tudni köztetek, csak Jézus Krisztusról, a megfeszitettről. 3 Gyöngeségem tudatában elfogódva s nagy izgalommal mentem hozzátok. 4 Tanitásom és igehirdetésem bizony nem az (emberi) bölcseség meggyőző szavaiból állt, hanem a lélek és az erő bizonyitásából, 5 hogy hitetek ne emberi bölcseségen, hanem Isten erején alapuljon.

A keresztény bölcseség. 6 Bölcseséget hirdetünk mi is, de csak a tökéleteseknek. Nem ennek a világnak bölcseségét, sem e világ pusztulásra itélt fejedelmeiét, 7 hanem Isten titokzatos, elrejtett bölcseségét hirdetjük, melyet az Isten öröktől fogva előre elrendelt a mi dicsőségünkre. 8 Ezt senki sem értette meg a világ fejedelmei közül, mert ha megértették volna, sohasem feszitették volna keresztre a dicsőség Urát. 9 Itt inkább az Irás szava érvényes:

„Szem nem látta, fül nem hallotta,
Emberi sziv föl nem fogta,
Amit Isten azoknak készitett, akik szeretik őt."

10 Nekünk azonban Lelke által kinyilatkoztatta Isten, mert a Lélek mindent átlát, még Isten mélységeit is. 11 Ki ismeri az ember bensőjét, ha nem az ember lelke, mely benne van? Éppugy Isten bensőjét sem ismeri senki más, csak Isten Lelke. 12 Mi nem a világ lelkét kaptuk, hanem az Istentől eredő Lelket, hogy megismerjük, amit Isten nekünk ajándékozott. 13 Erről is beszélünk, nem az emberi bölcseség tudós szavaival, hanem, ahogy a Lélek tanitja, lelki embereknek lelkieket nyujtva. 14 Az érzéki ember nem fogja föl, ami Isten Lelkéből ered. Oktalanságnak tünik föl neki, s

6—16. A keresztény tanitás is bölcseség: Isten bölcsesége, amelyet Jézus Krisztusban nyilatkoztatott ki az emberiség üdvösségére. Ez az isteni bölcseség azonban fölülmul minden emberi megismerést, s csak azok tudják fölfogni, akiket megvilágosit a Szentlélek kegyelme.

9. Iz. 64, 3.

nem képes megérteni, hogy lelkileg kell azt elbirálni. 15 A lelki ember azonban mindent elbirál, de őt senki sem birálja el. 16 „Vajjon ki látta át az Ur gondolatait, hogy kioktathatná őt?" Mi viszont Krisztus gondolatainak birtokában vagyunk.

3 A pártoskodás elvetése. Nektek azonban, testvérek, nem beszélhettem, mint lelki embereknek, hanem mint testieknek, mint kisdedeknek Krisztusban. 2 Tejjel tápláltalak, nem szilárd étellel, mert nem birtátok el. Sőt még most sem birjátok el, mert még testiek vagytok. 3 Vagy talán, mig versengés és viszály dul köztetek, nem vagytok testiek, s nem jártok el nagyonis emberi módon? 4 Amikor ugyanis egyik azt mondja: „Én Pállal tartok", a másik meg: „Én Apollóval", nem vagytok tulságosan emberiek?

5 Mi az Apolló? Mi a Pál? Csak szolgák, akik a hitre vezettek, ugy amint nekik az Ur megadta. 6 Én ültettem, Apolló öntözte, de a növekedést Isten adta. 7 Ezért nem az számit, aki ültet, sem az, aki öntöz, hanem csak Isten, aki a növekedést adja. 8 Az ültető meg az öntöző egyforma. El is veszi mindegyik jutalmát fáradságához mérten. 9 Istennek vagyunk ugyanis munkatársai, ti pedig Isten szántóföldje, Isten épülete vagytok.

10 Mint gondos épitőmester, Isten nekem adott kegyelmével alapot vetettem, de más épit rá. Ügyeljen azonban mindenki, hogyan épit rá. 11 A lerakott alapon kivül, amely Jézus Krisztus, mást senki sem

16. Iz. 40, 13.

1—4. A pártoskodás kérdésére (1, 10—17) visszatérve, az Apostol rámutat igazi okaira: a vallási tudatlanságra és a világias gondolkodásra.

5—9. A hithirdetők nem különböző pártok vezetői, hanem Isten szolgái, a hivők tehát nem hozzájuk tartoznak, hanem Istenhez.

10—15. Az apostoli munka képletes leirása: A keresztény tanitás egyetlen, örök alapja Krisztus. Aki erre az alapra az evangélium szellemében épiti tanitását, az utolsó itéleten jutalomban részesül; aki viszont világias bölcseséggel elhomályositja az evangéliumi tanitást, annak meg kell tisztulnia, mielőtt az üdvösségre juthatna. — Ez a szöveg az Egyház tisztitó tüzről szóló tanitásának egyik alapja.

rakhat. 12 Azt pedig, hogy erre az alapra aranyból, ezüstből, drágakövekből, fából, szénából vagy szalmából épit, 13 kinek-kinek munkája fogja megmutatni. Az (Ur) napja ugyanis nyilvánvalóvá teszi, mivel tüzzel jön el, s a tüz bizonyitja, kinek mit ér a munkája. 14 Akinek épitménye megmarad, az jutalomban részesül. 15 De akinek elhamvad a müve, az kárt vall. Ő maga ugyan megmenekül, de csak mintegy tüz által.

16 Nem tudjátok, hogy Isten temploma vagytok és Isten Lelke lakik bennetek? 17 Aki pedig Isten templomát lerontja, azt elpusztitja Isten. Hiszen Isten temploma szent, és ti vagytok az.

Óvás a világ bölcseségétől. 18 Senki se ámitsa önmagát. Aki közületek bölcsnek tartja magát ezen a világon, váljék oktalanná, hogy bölccsé lehessen. 19 E világ bölcsesége ugyanis oktalanság Isten előtt. Igy mondja az Irás: „Saját ravaszságukkal fogja meg a bölcseket." 20 Továbbá:

„Az ember gondolatja előtte tárva van:
Mint egy lehellett, neki mind olyan."

21 Senki se kérkedjék tehát emberekkel. 22 Hisz minden a tietek: akár Pál, akár Apolló, akár Kéfás, akár a világ, akár az élet, akár a halál, akár a jelenvalók, akár az eljövendők: minden a tiétek. 23 Ti Krisztuséi vagytok, Krisztus pedig Istené.

4 Ugy tekintsenek minket, mint Krisztus szolgáit és Isten titkainak megbizottjait. 2 A megbizottól pedig nem kivánnak többet, mint hogy hüséges legyen. 3 Egyáltalán nem törődöm azzal, hogy ti mondtok felőlem itéletet, vagy más emberi biróság. Hiszen önmagam fölött sem itélkezem. 4 Semmiben sem érzem

19. Jób 5, 12.13.
20. Zsolt. 93, 11.
21—23. Az eddig mondottak összefoglalása. A hivő ne pártoskodjék, hiszen nem emberhez, hanem Krisztusban Istenhez tartozik.

magam bünösnek, de ez még nem ment föl. Az Ur mond fölöttem itéletet. 5 Ne itéljetek tehát idő előtt, mig el nem jön az Ur, aki bevilágit a sötétség titkaiba, s a szivek szándékait is földeriti. Akkor majd mindenki elismerésben részesül Istentől.

6 Ezt pedig, testvérek, miattatok alkalmaztam magamra és Apollóra, hogy rajtunk tanuljátok meg: Csak ne többet annál, ami irva van! Senki se kérkedjék egyikkel a másik rovására. 7 Ki tesz téged másnál különbbé? Mid van, amit nem kaptál? Ha pedig kaptad, mit dicsekszel, mintha nem kaptad volna? 8 Ti már jóllaktatok, már meg is gazdagodtatok, nélkülünk is uralomra jutottatok! Bárcsak uralomra jutottatok volna, hogy veletek uralkodhatnánk.

Az apostolok példája. 9 Ugy látom ugyanis, hogy Isten minket apostolokat utolsókká tett, s mintegy halálra szánt. Látványossága lettünk a világnak, s az angyaloknak és embereknek is.

10 Mi oktalanok vagyunk Krisztusért, ti
okosak Krisztusban,
Mi gyöngék vagyunk, ti erősek,
Ti megbecsültek, mi megvetettek.
11 Mindmáig éhezünk és szomjazunk,
Nincs ruhánk és verést szenvedünk,
12 Hajléktalanok vagyunk és kezünk munkájával fáradunk.
Átkoznak minket, de mi áldást mondunk.
Üldöznek minket, de mi elviseljük.
13 Gyaláznak minket, de mi vigasztalunk.
Szinte salakja lettünk ennek a világnak,
Mindenkinek söpredéke mostanáig.

Az Apostol a korintusi közösség atyja. 14 Nem azért irom ezt, hogy megszégyenitselek titeket, hanem, mint kedves fiaimat, intelek. 15 Ha tizezer tanitó-

6—13. A pártoskodás önhitté tette a korintusiakat (6—8), szent Pál az apostolok alázatát állitja eléjük példaképül (9—13).

tok volna is Krisztusban, atyátok nincs sok. Krisztus Jézusban az evangélium által én adtam életet nektek. 16 Kérlek tehát titeket, legyetek követőim, (mint ahogy én Krisztus követője vagyok). 17 Azért küldtem hozzátok Timóteust, aki kedves, hüséges fiam az Urban. Ő majd eszetekbe juttatja tanitásomat Krisztus (Jézusban), amit mindenütt, minden egyházban hirdetek. 18 Némelyek ugy fölfuvalkodnak, mintha nem készülnék hozzátok. 19 Pedig, ha az Ur is akarja, hamarosan hozzátok indulok. Akkor majd meggyőződöm a fölfuvalkodottaknak, nem szavairól, hanem erejéről. 20 Isten országa ugyanis nem szavakban, hanem erőben áll. 21 Mit akartok hát? Vesszővel menjek hozzátok, vagy szeretettel és szelid lélekkel?

Erkölcsi visszaélések.

5 Egy botrányos eset. Egyébként az a hir járja, hogy paráznaság fordul elő köztetek, mégpedig olyan, amilyen még a pogányok közt sincsen, az tudniillik, hogy valaki saját atyjának feleségével él. 2 S ti még kérkedtek? Nem kellene inkább szomorkodnotok és azon lennetek, hogy kiközösitsék azt, aki ilyesmit tesz? 3 Én ugyan testileg távol, de lélekben jelen, mintha köztetek volnék, már kimondtam az itéletet a fölött, aki igy viselkedett: 4 A mi Urunk Jézus (Krisztus) nevében egyesüljünk, ti és az én lelkem, Urunk Jézus hatalmával, 5 és adjuk át az ilyent testének vesztére a sátánnak, hogy lelke üdvözüljön az Ur (Jézus Krisztus) napján.

6 Dicsekvéstek nincs rendjén. Nem tudjátok, hogy egy kevés kovász az egész tésztát megerjeszti? 7 El a régi kovásszal, hogy uj tésztává legyetek, aminthogy

1—13. A korintusi egyház egyik tagja együtt élt mostohaanyjával. Az ottani elöljárók ezt eltürték. Az Apostol követeli a bünös kiközösitését. Az egyházi közösségből való kizárással a bünöst bizonyos értelemben kiszolgáltatják a sátánnak. Ez a megaláztatás bünbánatra indithatja és visszavezetheti az üdvösség utjára.

kovásztalanok is vagytok! Hiszen husvéti bárányunkat, Krisztust, megölték. 8 Ünnepeljünk hát, de ne a régi kovásszal, sem a rosszaság és gonoszság kovászával, hanem az egyenes lelküség és igazság kovásztalan kenyerével.

9 Megirtam nektek levelemben: Ne barátkozzatok parázna emberekkel! 10 Ez nem vonatkozik általában e világ paráznáira, kapzsiaira, rablóira és bálványimádóira, mert különben ki kellene szöknötök a világból. 11 Most azonban azt irom nektek: Ne barátkozzatok azzal, aki testvérnek mondja ugyan magát, de parázna, kapzsi, bálványimádó, átkozódó, részeges, vagy rabló. Az ilyennel még csak ne is étkezzetek együtt. 12 Minek itélkezzem azok fölött, akik kivül vannak? Nem azok fölött itélkeztetek ti is, akik a közösséghez tartoznak? 13 A kinnlévők fölött majd Isten itélkezik. Távolitsátok el a gonoszt magatok közül!

6 Pörösködés pogány biró előtt. Ha valamelyiktek pörösködik, hogy meri hitetleneknél keresni igazát, s nem a szenteknél? 2 Nem tudjátok, hogy a szentek itélkeznek majd a világ fölött? S ha a világ fölött itélkeztek, nem vagytok jogosultak arra, hogy csekély dolgokban is itélkezzetek? 3 Nem tudjátok, hogy angyalok fölött fogunk itélkezni? Mennyivel inkább a mindennapi ügyekben? 4 Ha mindennapi ügyekben pörösködtök, azokat jelöljétek ki birónak, akik semmit sem számitanak a közösségben. 5 Azért mondom ezt, hogy szégyenkezzetek. Hát nem akad köztetek egyetlen értelmes ember sem, aki testvérei ügyében döntőbiró lenne? 6 E helyett testvérével pörösködik, méghozzá hitetlenek előtt!

7 Már az is hiba nálatok, hogy pörös ügyeitek vannak egymással. Miért nem viselitek el inkább az

1—6. Az Apostol megtiltja, hogy keresztények pogány bíróság előtt **pörösködjenek.** Vitás kérdéseikben inkább forduljanak a legegyszerűbb hivőhöz, aki keresztény szellemben tud itélkezni, mint egy kivülállóhoz.

igazságtalanságot? Miért nem türitek el inkább a károsodást? 8 E helyett ti követtek el igazságtalanságot és okoztok kárt, s méghozzá a testvéreknek. 9 Nem tudjátok, hogy a gonoszok nem részesülnek Isten országában? Ne ámitsátok magatokat. Sem parázna, sem bálványimádó, sem házasságtörő, 10 sem kéjelgő, sem fajtalan, sem tolvaj, sem kapzsi, sem részeges, sem átkozódó, sem rabló nem részesül Isten országában. 11 Néhányan bizony ilyenek voltatok, de az Ur Jézus Krisztus nevében és Istenünk Lelke által megtisztultatok, szentek lettetek és megigazultatok.

A test Isten temploma. 12 Minden szabad nekem, de nem minden használ. Minden szabad, csak ne váljak semminek rabjává. 13 Az étel a gyomorért van, s a gyomor az ételért, de Isten mindkettőt elpusztitja. A test ellenben nem a paráznaságért van, hanem az Urért, az Ur pedig a testért. 14 Isten az Urat föltámasztotta, s minket is föl fog támasztani hatalmával. 15 Nem tudjátok, hogy testetek Krisztus tagja? Leválasszam talán Krisztus tagjait és parázna nő tagjává tegyem? Isten mentsen! 16 Nem tudjátok, hogy aki parázna nővel egyesül, egy testté lesz vele? Hiszen igy olvassuk az Irásban: „A kettő testben egy lesz." 17 Aki viszont az Urral egyesül, egy lélek vele.

18 Kerüljétek a paráznaságot! Minden bün, amit az ember elkövet, a testén kivül van, a parázna azonban tulajdon teste ellen vét. 19 Nem tudjátok, hogy testetek a bennetek lakó Szentlélek temploma, akit Istentől kaptatok? Nem tudjátok, hogy nem vagytok

12—20. A keresztény szabadságnak csak a bün szab határt, de cselekedeteinkben tekintettel kell lennünk a magunk és embertársunk lelki javára is. Ez különösen az étkezésre (lásd részletesebben a 8. fejezetben) és a társadalmi szokásokra áll. A nemi életben korlátozottabb a szabadságunk (lásd 7. fejezet), mert testünk, mint **Krisztus** titokzatos Testének **tagja** és a **Szentlélek temploma,** részese örök hivatásunknak, s nem pusztul el a világ mulandó dolgaival.

16. Gen. 2, 24.

a magatokéi? 20 Nagy volt a ti váltságdijatok. Dicsőitsétek meg (és hordozzátok) tehát az Istent testetekben.

VÁLASZ KÜLÖNBÖZŐ KÉRDÉSEKRE.

A keresztény házasság és a szüzesség.

7 A keresztény házasság. Leveletekre ezt válaszolom: Jó, ha az ember asszonnyal nem érintkezik. 2 A paráznaság veszélye miatt azonban, legyen csak minden férfinek felesége és minden asszonynak férje. 3 A férfi teljesitse házastársi kötelességét feleségével szemben, s ugyanugy az asszony is férjével szemben. 4 Az asszony nem rendelkezik tulajdon testével, hanem a férje. Ugyanugy a férfi sem rendelkezik tulajdon testével, hanem a felesége. 5 Ne tartózkodjatok egymástól, legföljebb közös megegyezéssel egy időre, hogy az imádságnak szenteljétek magatokat. Aztán térjetek vissza egymáshoz, hogy a sátán meg ne kisértsen, mivel nem tudtok önmegtartóztatásban élni. 6 Ezt engedményképen mondom, nem parancsként. 7 Szeretném ugyanis, hogy mindnyájan olyanok legyetek, mint én magam, de hát mindenki saját ajándékát kapta Istentől, egyik ilyent, a másik amolyant.

8 A nem házasoknak és özvegyeknek pedig azt mondom: Jó, ha ugy maradnak, mint én is. 9 De ha nem tartóztatják meg magukat, lépjenek csak házasságra, mert jobb megházasodni, mint érzéki vágytól égni.

A házasság fölbonthatatlansága. 10 A házasoknak pedig nem én parancsolom, hanem az Ur: A feleség

3—5. A házastársi együttélés kötelessége kölcsönösen áll mindkét házastársra. Ettől csak **közös megegyezéssel** szabad tartózkodni megokolt esetben, a lelkiélet (és az asszony egészsége) érdekében, a megtartóztatás különben alkalom lehetne a házasságtörésre.

10—16. A keresztények közt érvényesen kötött házasság mindig fölbonthatatlan. Az Apostol azonban megengedi a házasság fölbontását abban az esetben, ha a pogány házastársak közül az egyik keresztény lesz, s élettársa nem akarja folytatni vele a házaséletet (Privilegium Paulinum).

férjét el ne hagyja. 11 Ha mégis elhagyná, maradjon férj nélkül, vagy béküljön ki férjével. A férfi se bocsássa el feleségét.

12 A többieknek pedig én mondom, nem az Ur: Ha valamelyik testvérnek hitetlen felesége van, és ez szivesen megmarad vele, ne bocsássa el. 13 Ha pedig valamely (hivő) asszonynak hitetlen férje van, s az szivesen megmarad vele, ne hagyja el a férjét. 14 A hitetlen férfit ugyanis megszenteli a felesége, a hitetlen asszonyt pedig megszenteli a férje. Különben gyermekeitek tisztátalanok volnának, pedig szentek. 15 De ha a hitetlen fél elválik, hadd váljék el. Ebben az esetben a testvér vagy a nővér nincs lekötve, hiszen békességre hivott titeket az Isten. 16 Honnan tudod, te asszony, hogy megmentheted férjedet? Vagy honnan tudod, te férfi, hogy megmentheted feleségedet?

A keresztények társadalmi helyzete. 17 Éljen mindenki ugy, ahogy az Ur megadta neki, s ahogy az Isten elhivta. Igy rendelkezem minden egyházban. 18 Ha körülmetélt kap meghivást, ne akarjon körülmetéletlennek látszani, ha viszont körülmetéletlen, ne metéltesse körül magát. 19 A körülmetéltség mit sem ér, de a körülmetéletlenség sem ér semmit, hanem Isten parancsainak megtartása. 20 Maradjon meg mindenki abban a hivatásban, amelyet kapott. 21 Ha rabszolga hivatást kaptál, ne bánkódj miatta. Még ha szabaddá is lehetnél, maradj meg benne. 22 Aki ugyanis mint rabszolga kapta hivatását az Urban, az Urnak szabadosa. Hasonlóképen, aki mint szabad ember kapott hivatást, Krisztus rabszolgája. 23 Váltságdijat fizetett értetek, ne legyetek emberek rabszolgáivá! 24 Testvérek, maradjon meg tehát Isten előtt mindegyiktek abban, amire hivatást kapott.

17—24. Azzal, hogy valaki keresztény lesz, nem változik meg faji jellege és társadalmi helyzete. Keresztény szempontból ezeknek nincs jelentőségük, hiszen Isten parancsainak teljesitése, vagyis az életszentség minden életformában lehetséges.

A szüzesség eszménye. 25 Ami a szüzeket illeti, arra nézve nincs parancsom az Urtól, tanácsot azonban adok, mint aki az Ur irgalmából elértem azt, hogy hitelt érdemeljek. 26 A közeli nehéz idők miatt azt tartom, hogy ez ajánlatos és jó, ha igy marad az ember. 27 Ha asszonyhoz vagy kötve, ne keresd az elválást, ha nem kötötted magadat asszonyhoz, ne keress feleséget. 28 Ha azonban megnősülsz, nem vétkezel, s ha a szüz férjhez megy, nem követ el bünt. Ám az ilyeneket testi nyugtalanság fogja gyötörni. Én pedig meg akarlak kimélni titeket. 29 Azt mondom tehát testvérek: Az idő rövid. Ezért, akinek felesége van, éljen ugy, mintha nem volna; 30 aki sir, mintha nem sirna; aki örvend, mintha nem örvendene; aki vásárol, mintha meg sem tartaná; 31 s aki érintkezik ezzel a világgal, mintha nem érintkeznék vele, mert elmulik a jelen világ. 32 Szeretném, ha gond nélkül lennétek. A nőtlennek arra van gondja, ami az Uré: hogyan járjon az Ur kedvében. 33 A nős azonban a világi dolgokkal törődik: hogyan keresse felesége kedvét, és megosztott. 34 A nem házas asszony és a szüz arra gondol, ami az Uré: hogy testben-lélekben szent legyen, a férjes nőnek azonban világi dolgokra van gondja: hogyan járjon férje kedvében. 35 Ezt javatokra mondom: nem azért, hogy tőrbe ejtselek, hanem hogy feddhetetlen életre és az Urhoz való állhatatos ragaszkodásra segitselek titeket.

36 Ha valaki azt gondolja, hogy szégyenkeznie kell hajadon leánya miatt, mert eljárt fölötte az idő, s ha ugy van rendjén, tegye, ahogy jónak látja. Nem vétkezik. Kössenek csak házasságot. 37 De aki erősen elhatározta szivében, s mi sem kényszeriti, hanem ura saját akaratának és ugy döntött, hogy megőrzi haja-

25—35. Az Apostol az örökéletre való tekintettel ajánlja a szüzességet, mert megóv az érzéki nyugtalanságtól (26—31) és mert lehetővé teszi a teljesen Istennek szentelt életet (32—35). — A szüzesség evangéliumi tanácsáról lásd Mt 19, 10—12.

don leányát, jól teszi. 38 Tehát, aki férjhez adja hadajon leányát, jól teszi; aki pedig nem adja férjhez, még jobban teszi.

A második házasság. 39 Az asszony le van kötve, amig férje él, de ha férje meghal, fölszabadul. Férjhez mehet, akihez akar, de csak az Urban. 40 Boldogabb lesz azonban, ha ugy marad, ahogy van. Ez az én tanácsom, s hiszem, hogy Isten Lelke vezet.

Az áldozati hus fogyasztása.

8 Elvi állásfoglalás. Ami a bálványoknak áldozott hust illeti, bizonyos, hogy mindnyájunknak van tudása. A tudás azonban fölfuvalkodottá tesz, a szeretet viszont épit. 2 Aki sokat ad tudására, még nem ismerte föl, hogyan kell tudnia. 3 De aki szereti Istent, azt Isten magáénak tudja.

4 Ami tehát a bálványáldozatok fogyasztását illeti, tudjuk, hogy nincs bálvány a világon, és hogy nincs isten, csak egy. 5 Bár beszélnek istenekről az égen és a földön, — tudniillik sok istenük és sok uruk van — 6 nekünk azonban egy az Istenünk: az Atya, akitől minden származik, s mi érte vagyunk; egy az Urunk: Jézus Krisztus, aki által minden van, és mi is általa vagyunk.

Megértés az aggályosokkal szemben. 7 De nincs meg mindenkiben ez a tudás. Némelyek ugyanis mindmáig, bálványokhoz szokva, ugy fogyasztják a hust, mint áldozati eledelt, s téves lelkiismeretük beszennyeződik. 8 Az étel ugyan nem tesz kedvesebbé Isten előtt. Sem azzal nem veszitünk, ha nem eszünk, sem azzal nem nyerünk, ha eszünk. 9 Arra azonban ügyeljetek, hogy az aggályosokat szabadságotokkal meg

1—13. A pogány áldozatoknál a hus egy részét az áldozati lakomán fogyasztották el, másik része a piacra került, és eladták. Az ilyen eredetü hus evésével kapcsolatban kételyek merültek föl a keresztények közt. Az Apostol elvben megengedi az áldozati hus fogyasztását (4—6), abban az esetben azonban, ha valakit megbotránkoztat, megtiltja (7—11).

ne botránkoztassátok! 10 Ha tehát valaki azt, akinek tudása van, a bálványtemplom asztalánál látja, ugye téves lelkiismeretében fölbátorodik arra, hogy bálványhust egyék? 11 Igy tudásod miatt elvész aggályos testvéred, akiért meghalt Krisztus. 12 Ezért, ha testvéred ellen vétkezel, s megsérted aggályos lelkiismeretét, Krisztus ellen vétkezel. 13 Ha tehát az étel megbotránkoztatja testvéremet, inkább sohasem eszem hust, csak testvéremet meg ne botránkoztassam.

9 Az Apostol példája. Vajjon nem vagyok szabad ember? Nem vagyok apostol? Nem láttam Urunkat Jézus (Krisztust)? Nem az én müvem vagytok ti az Urban? 2 Ha másoknak nem is volnék apostola, de nektek az vagyok: apostolságom pecsétje ti vagytok az Urban. 3 Ez önvédelem a számonkérőkkel szemben.

4 Vajjon nincs jogunk az evéshez-iváshoz? 5 Nincs jogunk ahhoz, hogy valamely asszonyt, mint nővérünket, magunkkal vigyünk, mint a többi apostol és az Ur testvérei, sőt Kéfás is teszi? 6 Csak nekem és Barnabásnak nincs jogunk igy tenni? 7 Ki katonáskodik saját költségén? Ki ültet szőlőt és nem eszik a terméséből? Ki legeltet nyájat és nem issza a nyáj tejét? 8 Talán csak emberi ésszel mondom ezeket? Nem ugyanazt mondja a törvény is? 9 Hiszen igy áll Mózes törvényében: „Cséplő ökörnek ne kösd be a száját!" Vajjon az ökörre van gondja Istennek, 10 s nem inkább értünk mondja ezt? De bizony értünk meg van irva, hogy a szántó reménykedve szántson, s a cséplő abban a reményben, hogy része lesz a termésből. 11 Ha lelki javakat vetettünk köztetek, oly nagy dolog az, ha majd anyagi javaitokat aratjuk? 12 Ha mások rendelkezhetnek veletek, miért nem inkább mi? De

1—18. Szent Pálnak, mint apostolnak, joga van ahhoz, hogy eltartsák a hivek (1—6). Ez a jog emberi szokáson és isteni rendelkezésen alapul (7—14). Pál azonban önként lemond róla, hogy Istentől kapjon jutalmat. Apostoli munkájáért ugyanis nem jár jutalom, mert az nem önkéntes vállalkozás, hanem Istentől rá rótt kötelesség.

mi nem élünk e joggal, sőt mindent elviselünk, csak hogy gátat ne vessünk Krisztus evangéliumának. 13 Nem tudjátok, hogy akik a templomban szolgálnak, a templomból is élnek, s akik az oltárt szolgálják, az oltárról részesednek? 14 Az Ur is ugy rendelte, hogy az evangélium hirdetői az evangéliumból éljenek.

Az Apostol igénytelensége. 15 Én azonban mindebből mit sem élveztem. Nem azért irom ezt, hogy a jövőben igy bánjatok velem, mert jobb meghalnom, semhogy valaki jóhiremet lerontsa. 16 Ha ugyanis az evangéliumot hirdetem, nincs mivel dicsekednem, hiszen ez a kötelességem. Jaj nekem, ha nem hirdetem az evangéliumot! 17 Ha önszántamból teszem, jutalmam lesz, ha nem önszántamból, csak megbizott hivatalnok vagyok. 18 Mi tehát az én jutalmam? Az, hogy az evangéliumot hirdetve, ingyenessé tegyem az evangéliumot, s ne használjam ki az evangéliumban gyökerező jogomat.

Saját üdvösségének gondja. 24 Nem tudjátok, hogy a pályán a versenyzők mind futnak ugyan, de a dijat csak egy nyeri el? Ugy fussatok, hogy elnyerjétek. 25 A küzdők pedig valamennyien megtartóztató életet élnek minden tekintetben. Azok, hogy hervadó babért kapjanak, mi azért, hogy hervadhatatlant. 26 Én is futok, de nem céltalanul, mérem az ökölcsapásokat, de nem csak a levegőt csapkodva, 27 hanem sanyargatom és rabságba vetem testemet, hogy mig másoknak hirdetem az igét, magam érdemtelenné ne váljak.

10 Intő példa. Testvérek, nem szeretném, ha elkerülné figyelmeteket, hogy atyáink mind ott voltak a felhő alatt, mind átkeltek a tengeren, 2 s mind meg-

1—13. A zsidó népet Isten különleges gondviselése vezette a pusztai vándorlás idején, de bünös kivánságaik miatt nem jutottak el valamennyien az igéret földjére (1—5). Ez intő példa a keresztények számára: csak az jut el az örök életre, aki földi életében hüségesen kitart Isten parancsai mellett (6—13).

keresztelkedtek Mózesre a felhőben és a tengerben. 3 Mind ugyanazt a lelki ételt ették, 4 s mind ugyanazt a lelki italt itták. Ittak ugyanis az utánuk eljövő lelki sziklából: a szikla Krisztus volt. 5 De legtöbbjükben nem telt kedve Istennek. El is hulltak a pusztában.

6 Ezek intő példák számunkra, hogy ne kívánjuk meg a rosszat, mint ahogy ők megkívánták. 7 Ne legyetek bánványimádókká, mint néhányan közülük, amint az Irás mondja: „Leült a nép enni-inni, aztán fölkelt mulatni." 8 Ne is paráználkodjunk, mint néhányan közülük, s ezért egy nap huszonháromezren vesztek oda. 9 Ne is kisértsük az Urat, mint néhányan kisértették, s ezért kigyók által pusztultak el. 10 Ne is zugolódjatok, mint néhányan zugolódtak, s ezért a pusztító angyal áldozatai lettek. 11 Mindez előképben történt velük, s a mi okulásunkra irták meg, akik a végső időkben élünk. 12 Aki tehát azt hiszi, hogy áll, ügyeljen, hogy el ne essék. 13 Minddedig emberi erőt meghaladó kisértés nem ért titeket. Hüséges az Isten, aki erőtökön felül nem hagy megkisérteni, hanem a kisértéssel együtt a szabadulás lehetőségét is megadja, hogy kibirjátok.

Az áldozati lakoma és az Eukarisztia. 14 Ezért, kedveseim, óvakodjatok a bálványimádástól! 15 Értelmes emberekkel beszélek: itéljétek meg magatok, amit mondok. 16 Az áldás kelyhe, melyet megáldunk, ugye Krisztus vérében való részesedés? S a kenyér, melyet megtörünk, ugye Krisztus testében való részesedés? 17 Mi ugyanis sokan egy kenyér, egy test vagyunk, mivel mindnyájan egy kenyérben részesedünk. 18 Nézzétek csak a test szerint való Izraelt! Vajjon azok,

3.4. A lelki **étel** a mama, a **lelki ital** a sziklából fakasztott viz (Exod. 17, 6); mindkettő az Oltáriszentség előképe.

7. Exod. 32, 6.

11. A **végső idők** a messiási kor, az Ujszövetség ideje.

14—22. A Krisztus szavaival átváltoztatott kenyér és bor, vagyis az Oltáriszentség (Eukarisztia) bensőségesen egyesit Krisztussal. Nem lehet azonban Krisztussal egyesülni és ugyanakkor a gonoszlélekkel közösségre lépni. Ezért tilos a pogány áldozati lakomákon való részvétel.

akik az áldozatból esznek, nem részesednek az oltárról? 19 Mit is akarok ezzel mondani? Talán azt, hogy az áldozati hus vagy a bálvány ér valamit? 20 Dehogy! Amit a pogányok áldoznak, nem az Istennek, hanem az ördögnek áldozzák. Igazán nem óhajtom, hogy közösségtek legyen a gonoszlelkekkel. 21 Ti nem ihatjátok az Ur kelyhét, meg az ördög kelyhét is. Nem részesedhettek az Ur asztalában, meg az ördög asztalában is. 22 Vagy föl akarjuk ingerelni az Urat? Talán erősebbek vagyunk nála?

Gyakorlati tanácsok. 23 Minden szabad (nekem), de nem minden használ. Minden szabad, de nem minden épületes. 24 Senki se keresse, ami a magáé, hanem ami a másé. 25 Mindenből ehettek, ami a piacon kapható, a nélkül hogy lelkiismeretbeli aggályok miatt utána kutatnátok. 26 „Az Uré a föld és minden gazdagsága." 27 Ha egy hitetlen meghiv, s el akartok menni, egyetek mindenből, amit föltálalnak, a nélkül hogy lelkiismeretbeli aggályok miatt utána kutatnátok. 28 De ha valaki azt mondja: „Ez áldozati hus", ne egyetek belőle, egyrészt a figyelmeztető, másrészt a lelkiismeret miatt. 29 Nem a te lelkiismeretedről beszélek, hanem a másikéról. Miért vessem alá szabadságomat egy másik lelkiismeret ítéletének? 30 Ha hálaadással eszem, miért szidjon valaki azért, amiért hálát adok?

31 Tehát akár esztek, akár isztok, vagy bármi mást tesztek, tegyetek mindent Isten dicsőségére. 32 Se zsidót, se pogányt, se az Isten egyházát meg ne botránkoztassátok, hiszen én is mindenkinek kedvében járok. 33 Nem keresem, ami nekem hasznos, hanem, ami másoknak az, hogy üdvözüljenek.

11 Legyetek követőim, mint ahogy én Krisztus követője vagyok.

23—33. Lásd 8, 1—13 jegyzet.
26. Zsolt. 23, 1.

Intézkedések az istentisztelettel kapcsolatban.

Az asszonyok fátyolviselete. 2 Megdicsérlek titeket (testvérek) azért, mert emlékeztek mindenre, s rendelkezéseimet végrehajtjátok, ugy ahogy meghagytam. 3 Szeretném azonban tudomástokra hozni, hogy minden férfi feje Krisztus, az asszony feje a férfi, Krisztus feje pedig az Isten. 4 Minden férfi, aki födött fővel imádkozik vagy prófétál, szégyent hoz fejére. 5 Minden asszony pedig, aki födetlen fővel imádkozik vagy prófétál, szintén szégyent hoz fejére. Éppen olyan, mintha megnyirták volna. 6 Ha pedig az asszony nem akarja fejét befödni, vágassa le a haját. De ha szégyenletes az asszonynak, hogy haját levágassa, vagy kopaszra nyiratkozzék, födje be a fejét.

7 A férfi nem köteles fejét befödni, mert Isten képmása és dicsősége, az asszony viszont a férfi disze. 8 Nem a férfi lett ugyanis az asszonyból, hanem az asszony a férfiből. 9 S nem a férfit teremtette Isten az asszonyért, hanem az asszonyt a férfiért. 10 Ezért viselje az asszony annak a jelét, hogy hatalom alatt áll — az angyalokra való tekintettel. 11 Igaz ugyan, hogy az Urban sem a férfi nincs asszony nélkül, sem az asszony férfi nélkül, 12 mert amint az asszony a férfiből lett, ugy a férfi az asszonytól születik, de minden Istentől van.

13 Itéljétek meg magatok: illik-e az asszonynak födetlen fővel imádkoznia Istenhez? 14 Nem tanit-e maga a természet is arra titeket, hogy ha a férfi hosszu hajat növeszt, szégyenére válik. 15 Ha viszont az asszony növeszti meg haját, diszére van, mert haját

2—12. Korintusban a férfiak nyilvános összejöveteleken görög szokás szerint födetlen fővel jelentek meg, a nők viszont fátyollal. Valószinüleg a nők közül néhányan tulzott szabadságvágyból nem viseltek fátylat az istentiszteleten. Az Apostol követeli, hogy ragaszkodianak a régi szokásokhoz, mert a fátyol viselése kifejezi a teremtés isteni rendjét és a nő alárendeltségét. — A 10. versben az istentiszteleten láthatatlanul résztvevő **angyalokról** van szó.

fátyol gyanánt kapta. 16 Ha pedig valaki jónak látja, hogy tovább vitatkozzék, nekünk ez nem szokásunk, sem Isten Egyházának.

Az utolsó vacsora ünneplése. 17 A következő intézkedéssel kapcsolatban nem dicsérhetlek meg titeket, mert összejöveteletek nem javatokra, hanem károtokra szolgál. 18 Először is azt hallom, hogy amikor közösségbe gyültök, szakadás van köztetek. Ezt részben el is hiszem. 19 Kell is, hogy szakadás legyen köztetek, hogy a megbizhatók kiváljanak közületek. 20 Mikor ugyanis egybegyültök, az már nem az Ur vacsorájának elköltése, 21 mert étkezés közben kiki a saját vacsoráját veszi elő, s az egyik éhen marad, a másik pedig megrészegül. 22 Hát nincs otthonotok evésre-ivásra? Vagy semmibe sem veszitek az Isten egyházát és zavarba hozzátok a szegénysorsuakat? Mit mondjak nektek? Dicsérjelek? Ezért nem dicsérlek.

23 Az Urtól kaptam ugyanis, amit közöltem veletek: Az Ur Jézus elárulásának éjszakáján fogta a kenyeret, 24 hálát adott, megtörte és igy szólt: „(Vegyétek és egyétek), ez az én testem, melyet értetek (adok). Ezt tegyétek az én emlékezetemre." 25 Ugyanigy vacsora után (fogta) a kelyhet és igy szólt: „Ez a kehely az ujszövetség az én véremben. Ezt tegyétek, valahányszor isztok belőle, az én emlékezetemre." 26 Valahányszor ugyanis e kenyeret eszitek, s e kehelyből isztok, az Ur halálát hirdetitek, mig el nem jön.

27 Ezért, aki méltatlanul eszi e kenyeret, vagy issza az Ur kelyhét, az Ur teste és vére ellen vét. 28 Tehát vizsgálja meg magát mindenki, s csak ugy

20—32. Az első keresztények a szentmiseáldozat bemutatását az utolsó vacsora mintájára többnyire szeretet-lakomával (agápé) kapcsolták össze. Korintusban ez bizonyos visszaélésekre vezetett: a jobbmóduak külön csoportokat alkottak és a magukkal hozott jobb ételeket nem osztották meg a szegényekkel. Szeretetlen magatartásuk megzavarta a hivek békés egyetértését: az eukarisztikus áldozathoz méltó szellemet. Az Apostol éppen erre hivatkozva utasitja rendre őket: a szeretetlen magatartás sulyos bün, és méltatlanná tesz az Ur szent testének és vérének vételére.

egyék a kenyérből, és igyék a kehelyből, 29 mert aki (méltatlanul) eszik és iszik, a nélkül hogy megkülönböztetné (az Ur) testét, tulajdon ítéletét eszi és issza. 30 Ezért gyöngék és betegek közületek sokan, többen pedig holtak. 31 Ha azonban (helyesen) ítélnők meg magunkat, nem lenne részünk az ítéletben. 32 Ha viszont az Ur ítél meg minket, javulásunkra teszi, hogy e világgal együtt el ne kárhozzunk.

33 Ezért testvéreim, ha étkezésre gyülekeztek, várjatok egymásra. 34 Ha valaki éhes, egyék otthon, hogy ne ítéletre gyüljetek össze. A többit majd megérkezésem után rendezem el.

12 A Szentlélek rendkivüli ajándékai. Ami a lelki adományokat illeti, nem akarom, testvérek, hogy tudatlanok maradjatok. 2 Emlékeztek, hogy mikor még pogányok voltatok, hogyan hajszoltak ellenállhatatlanul a néma bálványok elé. 3 Ezért tudtotokra adom, hogy aki Isten Lelke által szól, az egy sem mondja: „Átkozott legyen Jézus." Senki sem mondhatja: „Jézus az Ur", hacsak a Szentlélek által nem.

4 A lelki adományok különfélék, de a Lélek ugyanaz. 5 A megbizatások is különfélék, de az Ur ugyanaz. 6 Különfélék a csodatettek is, de Isten, aki mindezt mindenkiben véghez viszi, ugyanaz. 7 A Lélek ajándékait pedig kiki azért kapja, hogy használjon vele. 8 Egyik ugyanis a Lélektől a bölcseség adományát kapja, a másik a tudás adományát ugyanattól a Lélektől, 9 a harmadik meg a hitet kapja ugyanabban a Lélekben, vagy a gyógyitás adományát

1—11. A Szentlélek **lelki adományaiban:** a megszentelő kegyelemben, a belőle fakadó természetfölötti erényekben és a Szentlélek hét ajándékában minden keresztény ember részesül a keresztség szentségében. Ezeknek rendeltetése az ember személyes megszentelése. Ám a Szentlélek ezeken kivül rendkivüli lelki adományokat is áraszt a választottak lelkébe. Ezeknek rendeltetése nem az egyén megszentelése, hanem az Egyház isteni eredetének tanusitása, a kereszténység elterjesztése és a hivek lelki java. Az első keresztények idejében ezek a kegyelmek igen bőségesen áradtak, később, amikor az Egyház már megerősödött, ritkábbak lettek, de teljesen nem szüntek meg soha.

ugyanabban a Lélekben; 10 ez csodatévő hatalmat, amaz meg a prófétálást, egyik a szellemek elbirálását, másik többféle nyelvet, a harmadik viszont a nyelvek megfejtését. 11 Mindezt azonban egy és ugyanaz a Lélek müveli, tetszése szerint osztva kinek-kinek.

Az Egyház Krisztus teste. 12 A test ugyan egy, de sok tagja van. A testnek ez a sok tagja mégis egy test. Igy Krisztus is. 13 Mi ugyanis mindnyájan egy Lélekben egy testté lettünk a keresztség által: akár pogány, akár rabszolga, akár szabad. Mindannyiunkat egy Lélek itatott át. 14 A test sem egy tagból áll ugyanis, hanem sokból. 15 Még ha a láb azt mondaná is: „Nem vagyok kéz, nem tartozom tehát a testhez", mégis a testhez tartozik. 16 Ha pedig a fül mondaná: „Nem vagyok szem, nem tartozom tehát a testhez", mégis a testhez tartozik. 17 Ha a test csupa szem volna, hol maradna a hallás? Ha meg csupa hallás, hol maradna a szaglás? 18 Isten határozta meg mindenegyes tag föladatát a testben, tetszése szerint. 19 Ha valamennyi egy tag volna, hol volna a test? 20 Ám sok a tag, de a test csak egy.

21 Nem mondhatja a szem a kéznek: „Nincs rád szükségem", vagy a fej a lábnak: „Nincs rád szükségem." 22 Ellenkezőleg, a gyöngébbeknek látszó tagok sokkal szükségesebbek. 23 Sőt a test alacsonyabbrendü tagjait nagyobb gonddal vesszük körül és a tisztességtelen tagok nagyobb tisztességben részesülnek, 24 a tisztességes tagoknak viszont nincs erre szükségük. De Isten azért szerkesztette meg a testet és azért részesitette az alacsonyabbrendü tagot nagyobb tisztességben, 25 hogy a testben ne támadjon

12—30. Az Apostol az emberi testhez hasonlitja az Egyházat. Amint az emberi test **sok tagból** álló egységes szervezet, ugy az Egyháznak is sok tagja van, de mégis egy (12—20). S amint az emberi test tagjai különböző föladatuk ellenére is együttmüködnek (21—26), ugyanugy **Krisztus Testének** tagjai is, bár különböző lelki adományokban részesülnek, teljes összhangban szolgálják a titokzatos Test javát (27—31). — Lásd Róm. 12, 3—8; Ef. 1, 22.23; 6, 29.30; Kol. 1, 18; Ap. Csel. 9, 4 jegyzet.

meghasonlás, hanem a tagok törődjenek egymással.
26 Ha szenved az egyik tag, valamennyi együtt szenved vele, s ha tiszteletben van része az egyik tagnak, vele örvend valamennyi.

27 Ti Krisztus teste vagytok s egyenként tagjai.
28 Az Egyházban pedig Isten némelyeket apostolokká, másokat prófétákká, ismét másokat tanitókká tett. Adott továbbá csodatévő hatalmat, gyógyitó erőt, segitőkészséget, kormányzóképességet, különféle nyelvadományt (és beszédek magyarázatát). 29 Vajjon mind apostolok? Mind próféták? Mind tanitók?
30 Valamennyien csodatévő hatalommal és gyógyitó erővel rendelkeznek? Mindannyian nyelveket beszélnek? Mindannyian beszédeket magyaráznak? 31 Törekedjetek értékesebb adományokra! Ezért mindennél magasztosabb utat mutatok nektek.

13 A szeretet himnusza.

Szóljak bár emberek vagy angyalok nyelvén,
Ha szeretet nincs bennem,
Csak zengő érc vagyok vagy pengő cimbalom.
2 Legyen bár prófétáló tehetségem,
Ismeriem bár az összes titkokat és minden tudományt,
Legyen akkora hitem, hogy hegyeket mozgassak,
Ha szeretet nincs bennem,
Mit sem érek.
3 Osszam el bár egész vagyonomat a szegényeknek
S vessem oda testemet, hogy elégessenek,

28. A **próféták** Isten sugallatára beszéltek, de hivatásukat nem közvetlenül az Ur Jézustól nyerték. — A **kormányzóképesség** az egyház igazgatására vonatkozik.

1—13. A rendkivüli lelki adományoknál értékesebb isteni ajándék a szeretet. Isten és a felebarát szeretete a keresztény tökéletesség veleje. Nélküle a tudás, a jótett és a legnagyobb áldozat is értéktelen (1—3). Az Apostol elsorolja a szeretet különböző tulajdonságait (4—7) és megállapitja, hogy a rendkivüli lelki adományok a földi élettel megszünnek, a hit és a remény Isten szinelátásában beteljesül, a szeretet azonban a mennyei boldogságban örökre megmarad (8—13).

Ha szeretet nincs bennem,
Mit sem használ nekem.
4 A szeretet türelmes, a szeretet jóságos,
A szeretet nem féltékeny,
Nem kérkedik, nem gőgösködik,
5 Nem tapintatlan, nem keresi a magáét,
Haragra nem gerjed, a rosszat föl nem rója,
6 Nem örül a gonoszságnak,
De együtt örül az igazsággal.
7 Mindent eltür, mindent elhisz,
Mindent remél, mindent elvisel.
8 A szeretet soha el nem mulik.
A prófétálás megszünik,
A nyelvek elhallgatnak,
A tudomány elenyészik.
9 Tudásunk csak töredékes,
Töredékes a prófétálásunk is.
10 Mikor azonban eljön a beteljesedés,
Véget ér az, ami töredékes.
11 Amikor még gyermek voltam, ugy beszéltem
mint a gyermek,
Ugy gondolkodtam mint a gyermek, ugy
itéltem mint a gyermek.
De mikor férfivá nőttem, elhagytam a gyer-
mek szokásait.
12 Ma még csak tükörben, homályosan látunk,
Akkor majd szinről-szinre.
Most csak töredékes a tudásom,
Akkor majd ugy ismerek,
Ahogy én is ismert vagyok.
13 Most megmarad a hit, remény, szeretet,
Ez a három,
De köztük a legnagyobb a szeretet.
Törekedjetek a szeretetre!

5. **Nem tapintatlan:** a Vulgátában „nem nagyravágyó."

14 A nyelvek adománya és a prófétálás. Keressétek buzgón a lelki adományokat, különösen pedig azt, hogy prófétálhassatok. 2 Aki ugyanis nyelveken szólal meg, nem emberekhez szól, hanem Istenhez. Senki sem érti, mert a Lélektől inditva mond titokzatos dolgokat. 3 Aki viszont prófétál, emberek épülésére, buzditására és vigasztalására beszél. 4 Aki nyelveken szól, csak önmagának épülésére szolgál, aki azonban prófétál, (Isten) egyházának épülésére. 5 Szeretném ugyan, hogy mindannyian nyelveken szóljatok, de még inkább, hogy prófétáljatok, mert aki prófétál, nagyobb annál, aki nyelveken beszél, hacsak meg nem magyarázza, hogy az egyház is épüljön rajta.

6 Ha tehát hozzátok érkezem testvérek, és nyelveken szólalok meg, mit használok nektek, ha nem a kinyilatkoztatás, tudomány, prófétálás vagy tanitás szavaival szólok hozzátok? 7 Lám az élettelen hangszernél is, akár fuvola, akár hárfa, ha nem különböző hangokon szólal meg, hogyan lehet fölismerni, hogy mit játszanak rajta? 8 S ha a trombita bizonytalan hangot hallat, ki fog csatába indulni? 9 Igy nálatok is, ha a nyelvek adományával nem hallattok érthető szavakat, hogyan értik meg, amit mondtok? Csak a levegőbe beszéltek. 10 Lám milyen sokféle nyelv van a világon, de egy sem érthetetlen. 11 Ha nem ismerem a szó jelentését, idegen vagyok a beszélő számára, de a beszélő is idegen nekem. 12 Ezért ti is, mivel oly buzgón keresitek a lelki adományokat, törekedjetek arra, hogy az egyház épülésére bőven részesedjetek bennük.

13 Aki tehát nyelveken szól, imádkozzék, hogy meg is tudja magyarázni. 14 Ha ugyanis valamely

1—25. A **prófétálás** Isten örök terveiről és a keresztény hit titkairól szóló ihletett beszéd; a hivek ezt megértették, s oktatásukra, megerősitésükre és vigasztalásukra szolgált. — A **nyelvek adománya** a misztikus imádság bizonyos fajtája. Mivel összefüggéstelen szavakban és fölkiáltásokban nyilvánul meg, a lelki élet mesterei „lelki ittasságnak" nevezik. A hivek ezt nem érthették meg, szükséges volt tehát, hogy valaki megmagyarázza.

nyelven imádkozom, lelkem ugyan imádkozik, de eszem meddő marad. Mi következik ebből? 15 Imádkozzam lélekkel, de imádkozzam elmémmel is; énekeljek lélekkel, de énekeljek elmémmel is. 16 Különben, ha csak lélekben dicséred az Istent, hogy mondhatja áldó imádra az Ament az, aki a nyelvben járatlan, mikor azt sem tudja mit beszélsz? 17 Te ugyan szép hálaadást mondhatsz, de a másik nem épül rajta. 18 Hálát adok Istenemnek, hogy mindnyájatoknál jobban szólok nyelveken, 19 de az egyházban inkább öt érthető szót akarok kimondani, hogy másokat is oktathassak, mintsem tizezer szót nyelveken.

20 Testvérek, gondolkodástokban ne legyetek olyanok, mint a gyermek. Csak a gonoszságot illetően legyetek kisdedek, gondolkodástokban azonban felnőttek. 21 A törvény azt mondja: „Idegen nyelven és idegen ajakkal szólok majd e néphez, de még így sem hallgatnak rám, mondja az Ur." 22 A nyelvek adománya tehát nem a hivőknek, hanem a hitetleneknek szánt csodajel; a prófétálás viszont nem a hitetleneknek, hanem a hivőknek szól. 23 Ha tehát egybegyül az egész egyház és mindnyájan nyelveken szólnak, s avatatlanok vagy hitetlenek lépnek be, nem mondanák, hogy elment az eszetek? 24 De ha valamennyien prófétálnak, s belép egy hitetlen vagy avatatlan, valamennyien meggyőzik, mindenkitől ítéletét hallja, 25 s kiderülnek rejtett gondolatai, úgy hogy arcraborulva imádja Istent és megvallja: Valóban köztetek az Isten!

Néhány szabály az istentisztelettre vonatkozóan. 26 Mi következik ebből, testvérek? Mikor egybegyültök, legyen mindegyikteknek dicsérő éneke, vagy tanitása, vagy kinyilatkoztatása, vagy nyelvadománya, vagy magyarázata. Szolgáljon minden épületekre. 27 Nyelveken csak kettő, vagy legfőljebb három

18. A Vulgátában: „mindnyájatok nyelvén beszélek".
21. Iz. 28, 11.12.

szóljon, mégpedig sorjában, és egy magyarázza meg. 28 Ha pedig nem akadna magyarázó, hallgassanak az összejövetelen. Beszéljenek magukban és az Istennel. 29 A próféták közül pedig kettő vagy három beszéljen, a többi pedig birálja meg. 30 Ha egy másik jelenlévő részesül kinyilatkoztatásban, az előbbi hallgasson el. 31 Sorjában mind prófétálhattok, hogy mindnyájan tanuljanak s fölbuzduljanak. 32 A prófétaság lelke engedelmeskedik a prófétáknak. 33 Isten ugyanis nem a zürzavar Istene, hanem a békességé.

34 Mint a szentek minden egyházában, az asszonyok hallgassanak az összejöveteleken. Nincs megengedve, hogy beszéljenek, hanem engedelmeskedjenek, amint a törvény is mondja. 35 Ha valamit tudni akarnak, kérdezzék meg otthon férjüket, mert asszonyhoz nem illik, hogy beszéljen az összejöveteleken. 36 Vajjon tőletek eredt Isten igéje, vagy egyedül hozzátok jutott el? 37 Aki prófétának, vagy lelki adományban részesnek, tartja magát, vegye tudomásul, hogy amit irok, az Ur akarata. 38 Ha tudomásul nem veszi, őt sem veszik tudomásul. 39 Törekedjetek tehát a prófétálásra testvérek, s ne akadályozzátok meg a nyelveken való szólást. 40 Minden méltóképen és rendben történjék.

A holtak föltámadása.

15 **Krisztus föltámadása.** Figyelmetekbe ajánlom testvérek az evangéliumot, melyet hirdettem nektek. Elfogadtátok és szilárdan kitartotok benne. 2 Általa üdvösségre is juttok, ha megtartjátok ugy, amint hirdettem nektek. Különben hiába lettetek volna hivőkké.

3 Elsősorban azt hagytam rátok, amit magam is kaptam: Krisztus meghalt büneinkért, amint az Irás is mondja. 4 Eltemették és harmadnapon föltámadt.

1—11. A hivők föltámadása szoros kapcsolatban van Krisztus föltámadásával. Az Ur föltámadásának tanui közül még többen életben voltak akkor, ezek közé tartozott maga az Apostol is.

Ez is az Irás szerint. 5 Megjelent Péternek, aztán a tizenkettőnek. 6 Majd egyszerre több mint ötszáz testvérnek jelent meg, akik közül a legtöbb még ma is él, néhány pedig már meghalt. 7 Azután Jakabnak jelent meg, majd valamennyi apostolnak. 8 Mindnyájuk után pedig, mint idétlennek, nekem is megjelent. 9 Én ugyanis a legutolsó vagyok az apostolok között, arra sem méltó, hogy apostolnak hivjanak, hiszen üldöztem Isten Egyházát. 10 De Isten kegyelméből vagyok, ami vagyok, s rám árasztott kegyelme meddő nem maradt. Többet fáradtam mindnyájuknál, igaz ugyan, hogy nem én, hanem Isten kegyelme velem. 11 Tehát akár én, akár ők: ugyanazt hirdetjük s ezért lettetek hivőkké.

Ha Krisztus föl nem támadt volna. 12 Ha tehát azt hirdetjük, hogy Krisztus föltámadt halottaiból, hogyan állithatják néhányan közületek, hogy nincs föltámadás? 13 Ha nincs föltámadás, akkor Krisztus sem támadt föl. 14 Ha pedig Krisztus nem támadt föl, hiábavaló a mi igehirdetésünk, s hiábavaló a ti hitetek. 15 Sőt még Isten hamis tanuinak is bizonyulunk, mert Istennel szemben arról tanuskodunk, hogy Krisztust föltámasztotta, noha nem támasztotta föl, ha a halottak egyáltalán nem támadnak föl. 16 Ha ugyanis a halottak nem támadnak föl, akkor Krisztus sem támadt föl. 17 Ha pedig Krisztus nem támadt föl, semmit sem ér a hitetek, mert még mindig büneitekben vagytok. 18 Sőt azok is, akik elhunytak Krisztusban, elvesztek. 19 Ha csak ebben az életben reménykedünk Krisztusban, szánalomra méltóbbak vagyunk minden embernél.

Krisztus a holtak elsőszülöttje. 20 Ám Krisztus föltámadt halottaiból, mint a holtak zsengéje. 21 Egy

5. A **tizenkettő** maga az apostoli testület. A Vulgáta tizenegyet ir, mert Judást nem számitja.

12—19. Ha nem volna föltámadás, értelmetlen és hiábavaló volna Krisztus föltámadása és az egész keresztény hit.

ember által jött a halál, egy ember által jön a holtak föltámadása is. 22 Amint ugyanis Ádámban mindnyájan meghalnak, ugy Krisztusban mindnyájan életre kelnek. 23 Mindenki, amikor sorra kerül: az első Krisztus, majd azok, akik Krisztushoz tartoznak, amikor eljön. 24 Azután következik a vég, amikor átadja az uralmat Istennek, az Atyának, miután megsemmisitett minden felsőbbséget, hatalmat és erőt. 25 Addig kell ugyanis uralkodnia, mig ellenségeit mind lába alá nem veti. 26 Utolsó ellenségét, a halált, is megsemmisiti, mert „Lába alá vetett mindent." 27 E kijelentésből: „Minden alája van vetve", természetesen kivétel az, aki mindent alávetett neki. 28 Mikor pedig majd minden alája lesz rendelve, maga a Fiu is aláveti magát annak, aki mindent alávetett neki. Akkor Isten lesz minden mindenben.

A tagadás értelmetlensége. 29 Mi értelme van annak, hogy a halottakért megkeresztelkednek? Ha a halottak egyáltalán nem támadnak föl, miért keresztelkednek meg értük? 30 Miért tesszük ki mi is magunkat veszélynek szüntelen? 31 Minden nap kész vagyok meghalni, hiszen büszkeségem vagytok, testvérek, Urunk Jézus Krisztusban. 32 Mit használ nekem, hogy Efezusban férfiasan küzdöttem a vadállatokkal? Ha a halottak nem támadnak föl, akkor csak „együnk, igyunk, hiszen holnap ugyis meghalunk!" 33 Ne engedjétek magatokat félrevezetni! A gonosz beszéd megrontja a jó erkölcsöt. 34 Józanodjatok ki teljesen és ne vétkezzetek! Némelyek ugyanis nem ismerik az Istent. Mindezt azért mondom, hogy szégyeljétek magatokat.

23. A Vulgátában: „akik Krisztuséi és hittek eljövetelében".
27. Zsolt. 8, 7.
29. Az Apostol egyes korintusiak babonás szokására céloz, akik megkeresztelkedtek pogány halottaikért, hogy biztositsák számukra az üdvösséget. A nélkül hogy helyeselné a szokást, érvül használja a föltámadás tagadóival szemben.
32. **Vadállatokkal:** ellenséges érzületü emberekkel.

A föltámadt test tulajdonságai. 35 De azt kérdezhetné valaki, hogyan támadnak föl a holtak? Milyen testtel jönnek majd elő? 36 Oktalan! Amit elvetsz, nem kel életre, hacsak (előbb) meg nem hal. 37 Amit vetsz, nem a növény, mely csak azután fejlődik, hanem a puszta mag, például a buzaszem, vagy más egyéb. 38 Isten pedig testet ad neki tetszése szerint, mégpedig minden magnak a neki megfelelő testet.

39 Nem minden test egyforma, hanem más az emberé, más az állaté, más a madáré, más a halé. 40 S van égi test, meg földi test, de más az égi ragyogása, más a földié. 41 Más a nap sugárzása, más a hold fényessége, más a csillagok tündöklése; sőt egyik csillag fényessége is különbözik a másikétól. 42 Ilyen a holtak föltámadása is.

Romlásra vetik el — romlatlannak támad föl.
43 Dicstelenül vetik el — dicsőségben támad föl.
Erőtlenségben vetik el — erőben támad föl.
44 Érzéki testet vetnek el — szellemi test támad föl.
45 Ha van érzéki test, van szellemi is, amint az Irás mondja: „Ádám, az első ember élő lénnyé lett", az utolsó Ádám pedig éltető lélekké. 46 De nem a szellemi az első, hanem az érzéki, aztán következik a szellemi. 47 Az első ember a földből való, földi; a második a mennyből való, (mennyei). 48 Amilyen a földből való, olyanok a földiek is, s amilyen a mennyből való, olyanok a mennyeiek is. 49 Ezért, amint hordtuk a földi ember képét, ugy hordani fogjuk a mennyeinek képét is.

A jövendő átalakulás és a végső győzelem. 50 Arról azonban biztositlak testvérek, hogy test és

35—38. Az elvetett mag szemlélteti a testi föltámadást. A mag a Teremtőtől belé rejtett életerővel kihajt és uj életre kel. Igy támad föl a halandó test is Isten erejével halhatatlan életre.

39—44. Az emberi test nemességben fölülmulja az állatét, a megdicsőült testhez viszonyitva azonban tökéletlen. Ennek tulajdonságai: a romlatlanság, fényesség, mozgékonyság és szellemiség.

45. Gen. 2, 7.

vér nem örökölheti Isten országát, sem a romlandóság a romolhatatlanságot. 51 Nézzétek, titokba avatlak titeket: Nem halunk meg ugyan mindnyájan, de mindnyájan elváltozunk, 52 — hirtelen egy szempillantás alatt, a végső harsonaszóra. Megszólal a harsona, mire a holtak romlatlanságra támadnak föl, mi pedig elváltozunk. 53 Ennek a romlandó testnek föl kell öltenie a romlatlanságot, ennek a halandónak a halhatatlanságot. 54 Mikor pedig a romlandó test romlatlanságba öltözik, s a halandó halhatatlanságba, akkor válik valóra az Irás szava:

55 „A győzelem elnyelte a halált,
Halál, hol a te győzelmed?
Halál, hol a te fulánkod?"

56 A halál fulánkja a bün, a bün ereje pedig a törvény. 57 De Istennek hála! Ő segit minket győzelemre Urunk Jézus Krisztus által.

58 Legyetek tehát állhatatosak és rendithetetlenek, szeretett testvéreim! Fáradjatok minél többet az Ur ügyéért szüntelen, hiszen tudjátok, hogy fáradozástok az Urban nem hiábavaló.

Befejezés.

16 Gyüjtés a jeruzsálemi hivők számára. Ami pedig a szentek javára való gyüjtést illeti, ti is ugy tegyetek, amint Galácia egyházainak meghagytam. 2 A hét első napján mindegyiktek tegyen félre és

51. A Vulgátában: „Mindnyájan föltámadunk ugyan, de nem mindnyájan változunk el."

54—55. Iz. 25, 8; Ozeás 13, 14.

56. **A halál fulánkja** a bün, alapjában az áteredő bün halálthozó, ártalmas ereje. A mózesi törvény csak fokozta a büntudatot, a nélkül hogy kegyelmet adott volna a bün legyőzésére (lásd Róm. 7, 5—23).

1. A **szentek** itt a jeruzsálemi keresztények, akik nagy szegénységben éltek.

2. A **hét első napja** a vasárnap. Innen is kitünik, hogy a keresztények már az első században megünnepelték a föltámadás napját, s a zsidó szombat helyett azt tekintették az Ur napjának (lásd Ap. Csel. 20, 7).

gyüjtsön össze, amennyi csak tetszik, hogy ne akkor történjék a gyüjtés, amikor megérkezem. 3 Amikor tehát odaérek, azokat, akiket alkalmasoknak találtok, ajánlólevéllel elküldöm, hogy adományotokat Jéruzsálembe vigyék. 4 Ha pedig érdemes lesz, hogy én is elutazzam, akkor velem jönnek.

Utitervek. 5 Hozzátok akkor megyek, amikor Macedóniát már bejártam — tudniillik Macedónián utazom keresztül. 6 Nálatok esetleg megállapodom, talán a telet is ott töltöm, aztán kiséretet adhattok a továbbutazáshoz. 7 Nem csak átmenőben szeretnélek látni titeket, s azért remélem, ha az Ur megengedi, hogy egy ideig nálatok tartózkodom. 8 Pünkösdig Efezusban maradok. 9 Itt széles és sokat igérő kapu tárult föl előttem, de az ellenfelem is sok.

10 Mikor Timóteus odaérkezik, legyen rá gondotok, hogy zavartalanul maradhasson nálatok, mert az Ur ügyében fárad, akárcsak én. 11 Senki le ne nézze, hanem kisérjétek el békével, hogy hozzám jusson. Várok rá a testvérekkel együtt. 12 Ami pedig Apolló testvért illeti, nagyon kértem, hogy induljon hozzátok a testvérekkel, de semmiképen sem akart most elmenni. Mihelyt ideje lesz, utra kel.

Befejező intelmek. 13 Vigyázzatok, legyetek állhatatosak a hitben, viselkedjetek férfiasan, legyetek erősek! 14 Minden dolgotokat szeretetben intézzétek. 15 Még egy figyelmeztetés, testvérek: Ismeritek Sztefánász házanépét. Ő Ahája zsengéje, aki a szentek szolgálatára adta magát. 16 Álljatok rendelkezésére az ilyennek és mindannak, aki vele munkálkodik és fárad. 17 Örülök, hogy Sztefánász, Fortunátusz és Ahaikusz megérkezett, mert távollétetekben pótoltak titeket, 18 s az én lelkemet is, meg a tieteket is felüditették. Becsüljétek meg az ilyeneket.

Üdvözletek. 19 Ázsia egyházai köszöntenek titeket. Sokszor üdvözöl az Urban Akvila és Priszcilla, akik vendégül látnak, meg a házukban lévő közösség. 20 Minden testvér köszönt titeket. Köszöntsétek egymást szent csókkal. 21 Itt a sajátkezü üdvözletem: Pál. Aki az Ur (Jézus Krisztust) nem szereti, legyen átkozott. Maran Atha.

23 Az Ur Jézus (Krisztus) kegyelme legyen veletek. Szeretetem mindnyájatokkal Krisztus Jézusban. (Amen.)

A MÁSODIK KORINTUSI LEVÉL.

A korintusi egyháznak szóló második levelét az első után körülbelül egy évvel irta szent Pál. A közben lefolyt eseményekről nincsen pontos értesülésünk. A Szentirás magyarázói különféleképen egészitik ki és állitják össze a rendelkezésünkre álló adatokat. Elfogadható magyarázat szerint Timóteus, az első levél vivője, szomoru hirekkel tért vissza az Apostolhoz Efezusba. Pál ekkor rövid időre Korintusba utazik, hogy helyreállitsa az egyház belső rendjét. Fáradozása azonban nem jár eredménnyel. Többen szembeszállnak vele, sőt az egyik korintusi keresztény nyilvánosan meg is sérti (2 Kor. 2, 5—10; 7, 12). Az Apostol visszatér Efezusba, s a befejezésre váró missziós munka miatt (1 Kor. 16, 9) elhalasztja Macedóniába tervezett utját (1 Kor. 16, 5—8). Timóteust küldi Macedóniába (Ap. Csel. 19, 22). Efezusból szigoruhangu levelet ir a korintusi egyháznak (2 Kor. 2, 3—9; 7, 8—12), s ezt Titusszal küldi el (7, 5—7; 12, 18). Ez a levél nem maradt fönn számunkra. Közben az Apostol kénytelen elhagyni Efezust és Mace-

19. **Akvila** és **Priszcilla** zsidószármazásu keresztény házaspár (lásd Róm. 16, 3 jegyzet).

22. **Maran Atha:** arám nyelvü liturgikus fohász, melyet az első században ugy használtak, mint mi az Alleluját vagy az Ament. Jelentése: „Urunk eljön", vagy „Jöjj el, Urunk!"

dóniába utazik (Ap. Csel. 19, 23; 20, 1). Ott találkozik Titusszal, aki vigasztalóbb hireket hoz Korintusból. Erre Macedóniából (2, 13; 9, 2.4), valószinüleg Filippi városából, ujabb levelet ir Korintusba: ma ezt nevezzük a második korintusi levélnek. A levél 57 nyarán vagy őszén kelt.

Szent Pál kifejezett célja a levéllel az, hogy előkészitse ujabb korintusi látogatását (13, 10). A hivek jórésze ugyanis őszintén megbánta a történteket és várta az Apostol jövetelét. Mások viszont Pál ellenfeleinek, az ószövetségi hagyományokhoz ragaszkodó zsidókeresztényeknek hatására, még mindig gyanakvó szemmel tekintettek az Apostolra. A zsidókeresztények különféle erkölcsi hibákkal: csalárdsággal, nagyravágyással, állhatatlansággal és gyávasággal vádolták, s apostoli hivatását és rátermettségét is kétségbevonták (7, 2; 10, 2.9—11; 11, 7.16; 12, 16—18).

Az Apostol levelének első részében védekezik az igaztalan gyanusitások ellen és megmagyarázza apostoli küldetésének mivoltát és föladatait (1—7 fejezet). A második részben erélyesen megcáfolja az ellene fölhozott vádakat és leszámol ellenfeleivel (10—13 fejezet). Közben a 8 és 9 fejezetben buzditja a korintusiakat, hogy a jeruzsálemi egyház javára régebben megkezdett gyüjtést eredményesen fejezzék be.

A levél hangja és tartalma olyan jellegzetesen szent Pálé, hogy hitelességét általánosan elismerik.

SZENT PÁL APOSTOL MÁSODIK LEVELE A KORINTUSIAKHOZ.

Bevezetés.

1 Cimzés és apostoli üdvözlet. Pál, Isten akaratából Jézus Krisztus apostola és Timóteus testvér, Isten

korintusi egyházának és egész Ahájában minden szentnek.

2 Kegyelem és békesség nektek, Istentől, Atyánktól és az Ur Jézus Krisztustól.

Hálaadás a vigasztaló Istennek. 3 Áldott legyen az Isten, Urunk Jézus Krisztus Atyja, az irgalom Atyja és minden vigasztalás Istene. 4 Ő vigasztal meg minket minden szomoruságunkban, hogy mi is megvigasztalhassunk szomoruságukban másokat azzal a vigasztalással, amellyel Isten vigasztal meg minket. 5 Amilyen bőven részesedünk Krisztus szenvedéseiben, olyan bőven árad ránk Krisztus által a vigasztalás is. 6 Ha szenvedünk, a ti vigasztalástokra és üdvösségtekre szolgál, ha vigasztalódunk, az is a ti vigasztalástokra van. Ez azoknak a szenvedéseknek türelmes elviselésére ad erőt, amelyeket mi is elszenvedünk. 7 Igy erős a belétek vetett reményünk, mert tudjuk, hogy nemcsak a szenvedésben vagytok társaink, hanem a vigasztalásban is.

8 Nem szeretném, testvérek, hogy ne tudjatok arról az üldöztetésről, amely Ázsiában ért, és mód fölött, szinte erőnkön felül ránk nehezedett, ugyhogy már életünkről is lemondtunk. 9 Sőt már el is fogadtuk magunkban a halálos itéletet, hogy ne magunkban bizzunk, hanem Istenben, aki föltámasztja a holtakat. 10 Ő mentett ki a sulyos életveszélyből, és ezentul is ki fog menteni. Belé helyezzük reményünket, hogy ezentul is megment, 11 különösen ha ti is segitségünkre lesztek értünk mondott imádságtokkal. Akkor a nekünk jutott kegyelemért sokan adnak majd hálát értünk.

3—7. Szent Pál apostoli életének szenvedései és megpróbáltatásai közt állandóan tapasztalta az isteni vigasztalás erőt adó támogatását. Szenvedésének és vigasztalódásának példája és kegyelemközvetitő ereje a hiveket is megerősiti, ha szenvedniük kell.

8. **Ázsia** abban az időben a római birodalomnak Efezusra és környékére kiterjedő tartománya volt a mai Kisázsiában.

AZ APOSTOL ÖNVÉDELME.

Védekezés gyanusitásokkal szemben.

Lelkiismeretének tisztasága. 12 A mi dicsekvésünk lelkiismeretünknek tanusága, hogy Istennek tetsző szentséggel és őszinteséggel, s nem testi bölcseséggel, hanem Isten kegyelmével éltünk a világban, kiváltképen köztetek. 13 Nem irunk ugyanis egyebet, mint amit olvastatok és megértettetek. Remélem, hogy mindvégig meg is értitek, 14 amint részben már meg is értettetek engem: Urunk Jézus (Krisztus) napján mi a ti büszkeségtek, s ti a miénk vagytok.

15 Ezzel a bizalommal készültem a minap hozzátok, hogy másodszor is részesüljetek a kegyelemben. 16 Tőletek aztán át akartam menni Macedóniába, s Macedóniából ismét vissza akartam térni hozzátok, hogy ti kisérjetek el Judeába. 17 Talán könnyelmü voltam, hogy ilyesmit terveztem? Vagy amit tervezek, csupa szeszélyből tervezem s nálam az Igen és a Nem mindegy? 18 Isten a tanunk, hogy hozzátok intézett szavainkban nem mindegy az Igen és a Nem. 19 Isten Fia, Jézus Krisztus ugyanis, akit mi — én, Szilvánusz meg Timóteus — hirdettünk köztetek, nem volt majd Igen, majd Nem, hanem az Igen valósult meg benne. 20 Isten valamennyi igérete Igenné lett benne. Ezért hangzik föl általa az ajkunkon az Amen Isten dicsőségére. 21 Aki pedig minket veletek együtt megerősit és fölken Krisztusban: Isten az. 22 Ő az, aki pecsétjével megjelölt minket és mint foglalót szivünkbe árasztotta a Lelket.

12—14. Az Apostol ellenfeleivel szemben kijelenti, hogy változatlanul kitart eredeti tanitása mellett.

22. Isten a keresztség szentségében **jelől meg pecsétjével**, vagyis veszi tulajdonába az embert. Ekkor részesülünk a megszentelő kegyelem ajándékában is, amely mintegy **foglalója** a többi kegyelmeknek és az örök boldogságnak (lásd Ef. 1, 14 jegyzet).

Szerető kimélete. 23 Istent hivom tanuságul magam mellett: csak irántatok való kiméletből nem mentem el eddig Korintusba. Hiszen nem hiteteken akarunk uralkodni, hanem örömötöknek vagyunk munkatársai. Ti ugyanis a hitben szilárdan álltok.

2 Föltettem magamban, hogy nem szomoruságotokra megyek ismét hozzátok, 2 mert ha én szomoritlak titeket, ugyan ki derit föl engem? Csak nem az, akit én szomoritottam meg? 3 Ezt is azért intéztem el levélben, hogy amikor odaérek, ne szomoritsanak azok, akiknek örülnöm kellene. Hiszen meggyőződésem mindnyájatokról, hogy az én örömöm valamenynyitek öröme. 4 Sürü könnyhullatás közt, szivem nagy szorongásával és aggodalmával irtam nektek, nem azért, hogy megszomoritsalak, hanem, hogy lássátok mennyire szeretlek különösen titeket.

Megbocsátó szeretete. 5 Ha valaki megszomoritott, nem annyira engem szomoritott meg, hanem részben, hogy ne tulozzak, mindnyájatokat. 6 Elég az ilyennek az a büntetés, amellyel a többség suitotta. 7 Inkább bocsássatok meg neki és vigasztaljátok meg, hogy a tulságos szomoruságtól kétségbe ne essék. 8 Ezért arra kérlek titeket, tanusitsatok iránta szeretetet. 9 Azért is irtam, hogy próbára tegyelek titeket és lássam, hogy engedelmesek vagytok-e mindenben? 10 Akinek pedig megbocsáttok, annak én is. Krisztus szine előtt már meg is bocsátottam neki kedvetekért, ha egyáltalában volt még mit megbocsátanom. 11 Nem akarjuk ugyanis, hogy megcsitsen minket a sátán, hiszen szándékai nem ismeretlenek.

Apostoli lelkülete. 12 Mikor Troászba érkeztem, hogy Krisztus evangéliumát hirdessem, bár a kapu

3. Az itt emlitett **levelet** valószinüleg az 1 Kor. levél után irta az Apostol, és valamely személyes megbántás miatt panaszkodott benne. A levél nem maradt fönn.

12—14. Szent Pál jó eredményt igérő missziós munkáját Troászban félbeszakitotta, hogy Titusszal találkozzék. Nyugtalanságának oka nem Ti-

nyitva állt előttem az Urban, 13 lelkemnek mégsem volt nyugta, mert nem találkoztam Titusz testvéremmel. Bucsut vettem tehát tőlük és átkeltem Macedóniába.

14 De hála legyen Istennek! Ő Krisztus (Jézusban) mindenkor győzelemre segit minket és ismeretének illatát mindenütt elterjeszti általunk. 15 Mi is ugyanis Krisztus jó illata vagyunk Isten számára azok közt, akik üdvözülnek, s azok közt is, akik elkárhoznak. 16 Ezeknek halált jelentő halotti szag, azoknak meg az élet éltető illata. Ki a rátermett erre? 17 Mi nem tartozunk azok közé, akik nyerészkednek Isten igéjén, hanem őszintén, mintegy Istenből beszélünk, Isten szine előtt Krisztusban.

Az apostoli küldetés jelentősége.

3 **A küldetés nagysága.** Megint csak ajánlani kezdjük magunkat? Talán csak nem szorulunk — mint némelyek — hozzátok szóló vagy tőletek eredő ajánló levélre? 2 Ti vagytok ajánló levelünk, szivünkbe irva. Ismeri és olvassa azt minden ember, 3 mert meglátszik rajtatok, hogy Krisztus levele vagytok, amelyet mi irtunk, nem tintával, hanem az élő Isten Lelkével, nem is kőtáblákra, hanem az élő sziv lapjaira. 4 Ez a bizalmunk Isten iránt Krisztusból ered. 5 Nem mintha saját erőnkből képesek volnánk valamit is kigondolni magunkról, hiszen képességünk Istentől származik. 6 Ő tett minket alkalmassá arra, hogy az Ujszövetség szolgái legyünk, nem a betüé, hanem a léleké. Hiszen a betü öl, a lélek pedig éltet. 7 Ha már a halálnak

tusz távolléte volt, hanem a korintusi egyház állapota miatt érzett aggodalma. Macedóniában találkozott Titusszal (7, 5.6.), aki jó hireket hozott Korintusból. Itt hálát ad érte Istennek.

1—18. Az Apostolnak nincs szüksége emberi elismerésre. Apostoli küldetését Istentől kapta. Hivatása az Ószövetséggel szemben örökérvényü és nem a törvény holt betüje többé, hanem Krisztus Szentlelke által az ember belső megigazulása (1—11). Az apostolok tehát nyiltan szemlélik és hirdetik a föltámadt Krisztus dicsőségét, mert szolgálatuk örökérvényü, Mózes viszont az Ószövetség mulandóságának jelképezésére eltakarta arcát.

betükkel kőbevésett szolgálata oly dicsőséges volt, hogy Izrael fiai nem tekinthettek Mózes arcába, arcának muló ragyogása miatt, 8 hogyan ne lenne sokkal dicsőségesebb a Lélek szolgálata? 9 Ha ugyanis már a kárhoztatás szolgálata dicsőséges, a megigazulás szolgálata mennyivel inkább szárnyalja tul dicsőségben? 10 Sőt, ami ott dicsőséges, ennek tuláradó dicsőségéhez képest nem is dicsőséges. 11 Ha ugyanis már a mulandó olyan dicsőséges, mennyivel inkább lesz dicsőséges a maradandó!

Az apostoli bátorság. 12 Mivel tehát ilyen a reményünk, teljes nyiltsággal szólunk, 13 nem ugy mint Mózes, aki befödte arcát, hogy Izrael fiai ne lássák mulandó szolgálatának végét. 14 Az ő értelmük eltompult, hiszen mindmáig ugyanaz a lepel boritja az Ószövetséget, amikor olvassák, és rajta is marad, mivel csak Krisztusban tünik el. 15 Sőt mind a mai napig, amikor csak olvassák Mózest, lepel borul a szivükre, 16 de ha majd az Urhoz térnek, eltünik a lepel. 17 Az Ur ugyanis Lélek: ahol az Ur Lelke, ott a szabadság. 18 Mi pedig mindnyájan födetlen arccal szemléljük az Ur dicsőségét és dicsőségről dicsőségre ugyanazon képmássá változunk át az Ur Lelke által.

4 Az igazság hirdetése. Mivel Isten irgalmából ilyen szolgálatunk van, nem veszitjük el bátorságunkat. 2 Elutasitjuk a gyalázatos alattomosságot, nem élünk álnokságban és nem hamisitjuk meg Isten igéjét, hanem nyiltan hirdetjük az igazságot és ezzel rábizzuk magunkat minden ember lelkiismeretére Isten előtt. 3 Ha evangéliumunk mégis el van takarva, azok előtt van eltakarva, akik elvesznek. 4 Ezeknek a hitetlenek-

1—18. Az Apostol bátor nyiltsággal hirdeti az evangéliumot, mely Krisztus istenemberi személyéről és megváltó müvéről szól. Az Ur megdicsőült alakja Isten dicsőségét, vagyis fölséges isteni mivoltát és üdvözitő szeretetét nyilatkoztatja ki a hiveknek (1—6). Pál állandó üldöztetésben él, de szenvedései arra segitik, hogy egyre bensőségesebben egyesüljön az Ur megváltó szenvedésével és halálon győzedelmeskedő isteni életével (7—12). A megpróbáltatások közt a jövendő föltámadás hite (13—14) és az örök élet reménye (15—18) erősiti meg.

nek e világ istene elvakitotta értelmét, hogy ne ragyogjon számukra a Krisztusnak, Isten képmásának, dicsőségéről szóló evangélium világossága. 5 Mi ugyanis nem önmagunkat hirdetjük, hanem Krisztus Jézust, az Urat, magunkat pedig, mint Jézus kedvéért szolgátokat. 6 Isten ugyanis, aki azt mondta: „A sötétségből támadjon fény", világosságot támasztott a mi szivünkben is, hogy fölragyogjon nekünk Isten dicsőségének ismerete Jézus Krisztus arcán.

Isten ereje az emberi gyöngeségben. 7 Ezt a kincset cserépedényben őrizzük, hogy az erő tuláradó nagyságát ne magunknak, hanem Istennek tulajdonitsuk.

8 Mindenfelől szorongatnak, de össze nem szoritanak,
Kétségeskedünk, de kétségbe nem esünk,
9 Üldözést szenvedünk, de elhagyottak nem vagyunk,
Földre teritenek, de el nem pusztulunk,
10 Testünkben Jézus kinszenvedését hordozzuk szüntelen,
Hogy Jézus élete is megnyilvánuljon testünkön.
11 Életünk folyamán váltig halálra szánnak minket Jézusért, hogy Jézus élete is nyilvánvaló legyen testünkön. 12 Bennünk tehát a halál müködik, bennetek pedig az élet.

13 Mivel pedig a hitnek ugyanaz a szelleme él bennünk, mint amiről irva van: „Hittem, azért szólaltam meg", mi is hiszünk, s azért beszélünk. 14 Hiszen tudjuk, hogy aki az Ur Jézust föltámasztotta, Jézussal minket is föltámaszt és veletek együtt elébe állit. 15 Mindez értetek történik. Minél bővebben árad ugyanis a kegyelem, annál bővebben áradjon tul a hálaadás Isten dicsőségére. 16 Ezért nem veszitiük el bátorságunkat, mert, bár a külső ember romlásnak indult bennünk, a belső napról-napra megujul. 17 Pil-

6. Gen. 1, 3.
13. Zsolt. 115, 1.

lanatnyi, könnyü szenvedésünk ugyanis a mennyei dicsőség tuláradó, örök mértékét szerzi meg számunkra. 18 Csak ne a láthatóra, hanem a láthatatlanra szegezzük tekintetünket. A látható ugyanis ideigtartó, a láthatatlan viszont örök.

5 Mennyei honvágy. Tudjuk ugyanis, hogy ha földi sátrunk leomlik, Istentől kapunk lakóházat: örök hajlékot a mennyben, amit nem emberkéz rakott. 2 Ezért is sóhajtozunk itt, mert mennyei hajlékunkat óhajtjuk felölteni. 3 Csak akkor nem látszunk majd meziteleneknek, ha azt felöltöttük. 4 Amig tehát e sátorban lakunk, elnehezülten sóhajtozunk, mert nem azt akarjuk, hogy levetkőztessenek, hanem hogy felöltöztessenek, s igy a halandót elnyelje az élet. 5 Hiszen Isten, aki erre előkészitett minket, a Lélek foglalóját adta nekünk.

6 Ezért tölt el a bizalom, hiszen tudjuk, hogy mig vándorként élünk e testben, távol járunk az Urtól. 7 A hitben élünk ugyanis, nem a szemlélésben. 8 Ám bizalom tölt el, s jobban szeretnénk megválni a testtől és hazajutni az Urhoz. 9 Ezért is törekszünk arra, hogy kedvébe járjunk, akár nála vagyunk, akár távol élünk tőle. 10 Hiszen mindnyájunknak meg kell jelennünk Krisztus itélőszéke előtt, hogy kiki elvegye, amit testi életében érdemelt, a szerint, amint jót vagy gonoszat tett.

Krisztus szeretete. 11 Mivel az Ur félelmének tudatában élünk, igyekszünk meggyőzni az embere-

1—10. Az örök boldogság reménye fölébreszti a mennyei haza vágyát az Apostol lelkében. Szeretné levetni halandó testét, hogy a halhatatlanság ünnepi ruhájába öltözzék és a mennyei hazába jusson. Gondolatai költői kifejezésre jutnak a gyászmise prefációjában: „Krisztusban fölragyogott számunkra a boldog föltámadás reménye, s akiket megszomoritott a hálal bizonyossága, azokat megvigasztalja az eljövendő halhatatlanság igérete, mert hiveidnek élete, Urunk, megváltozik ugyan, de nem szünik meg, és a földi élet hajlékának porráválása után, a mennyben kapnak örök lakóhelyet."

11—21. Szent Pált nem az önszeretet, hanem Krisztus szeretete vezeti apostoli munkájában (11—15). Krisztus a megváltás müvével kiengesztelte Istent az emberiség iránt. Az Apostol élete föladatának tekinti, hogy ennek a nagy kiengesztelésnek hirdetője legyen (16—21).

ket, hiszen Isten előtt ismertek vagyunk, s remélem, hogy a ti lelkiismeretetek előtt is tisztán állunk. 12 Ezzel nem akarjuk magunkat ismét ajánlani, hanem módot adunk arra, hogy dicsekedhessetek velünk azokkal szemben, akik dicsőségüket a látszatban keresik és nem a szívük igazságában. 13 Ha ugyanis magunkon kívül vagyunk, Istenért vagyunk; ha észnél vagyunk, értetek vagyunk. 14 Erre Krisztus szeretete sürget minket, abban a meggyőződésben, hogy ha egy meghalt mindenkiért, akkor valamennyien meghaltak. 15 Ő mindenkiért meghalt, hogy akik élnek, ne maguknak éljenek, hanem annak, aki értük meghalt és föltámadt.

A nagy kiengesztelés hirdetője. 16 Ezentul tehát nem tekintünk senkit emberi szempontból. Ha Krisztust azelőtt emberi szempontból tekintettük is, most már nem ugy tekintjük. 17 Mindaz, aki Krisztusban van, uj teremtmény. A régi tovatünt, lám valami uj valósult meg. 18 Mindez Istentől ered, akit Krisztus kiengesztelt irántunk, s aki ránk bizta a kiengesztelés szolgálatát. 19 Isten ugyanis Krisztusban kiengesztelődött a világgal s nem számitja be büneinket, sőt ránk bizta a kiengesztelés igéjét. 20 Tehát Krisztus követségében járunk. Isten maga buzdit általunk. Krisztus nevében kérlek: engesztelődjetek ki Istennel! 21 Ő a bün hordozóiává tette értünk azt, aki bünt nem ismert, hogy általa Isten igazságának részesei legyünk.

6 Mint az ő munkatársai, figyelmeztetünk titeket, hogy Isten kegyelmét ne vegyétek hiába. 2 Azt mondja ugyanis:

„Kellő időben meghallgatlak,
S az üdvösség napján segitek rajtad."

Nézzétek, itt a kellő idő! Itt az üdvösség napja!

16. Megtérése előtt **emberi szempontok** és farizeusi elfogultság vezették az Apostolt, és Jézus isteni küldetését sem fogadta el.
2. Iz. 49, 8.

Az Apostol áldozatos élete. 3 Senkinek sem okozunk semmiféle botrányt, hogy ne becsmérelhessék szolgálatunkat, 4 hanem mindenben ugy viselkedünk, mint Isten szolgája:

Nagy türelemmel,
Megpróbáltatásban, szükségben, szorongatott helyzetben,
5 Verést szenvedve, tömlöcben, zendülés közepette,
Fáradozásban, virrasztásban, böjtben,
6 Tisztaságban és tudásban,
Béketürésben és jóságban,
A Szentlélekben és őszinte szeretetben,
7 Igazmondásban és Isten erejében,
Az igazság támadó és védő fegyverzetében,
8 Dicsőségben és megszégyenülésben,
Gyalázatban és jó hirnévben,
Mint csalók, de mégis igazmondók,
9 Mint ismeretlenek, de mégis jól ismertek,
Mint halálraszántak, de mégis élünk,
Mint összevertek, de belé nem haltak,
10 Mint szomorkodók, de mindig derüsek,
Mint szükölködők, de sokat gazdagitók,
Mint akiknek semmijük sincs, de mindenük megvan.

Intések és óvások.

Óvás a pogány bünöktől. 11 Megnyilt az ajkunk és kitárult a szivünk felétek, korintusiak! 12 Nem bennünk van szük helyetek, hanem ti vagytok szükkebliiek. 13 Mint gyermekeimhez szólok: Viszonozzátok hasonlóan és tárjátok ki ti is sziveteket!

3—10. Hányatott életének megpróbáltatásaiban (lásd 11, 23—33) mindig Krisztus szeretete és Isten szolgálata vezette szent Pált.

7. A vers szószerinti forditása: „Jobbról és balról az igazság fegyverzetében." Az ókori katona jobb kezében a **támadó fegyvert** (kardot, lándzsát) baljában a **védő fegyvert** (pajzsot) tartotta. Az evangélium igazságáért vivott harcról van szó.

14 Ne huzzatok egy igát a hitetlenekkel. Mi köze
az igazságnak a gonoszsághoz? Vagy hogyan fér
össze a világosság a sötétséggel? 15 Hogyan egyeznék
meg Krisztus Béliállal? Vagy mi köze a hivőnek a
hitetlenhez? 16 Hogyan türi meg Isten temploma a bál-
ványokat? Hiszen ti az élő Isten temploma vagytok,
amint Isten mondja:

„Közöttük lakom és közöttük járok,
Istenük leszek, ők meg az én népem.
17 Ezért távozzatok közülük,
S váljatok el tőlük, mondja az Ur,
S tisztátalant ne illessetek.
18 Akkor fölkarollak titeket,
S atyátok leszek,
Ti meg fiaim és leányaim lesztek,
Mondja az Ur, a Mindenható."

7 Mivel tehát ilyen igéretek birtokában vagyunk,
szeretteim, tartsuk távol magunktól a test és lélek
minden szennyét s tegyük teljessé megszentelésünket
Isten félelmében.

Bensőséges kapcsolat a korintusi egyházzal.
2 Értsetek meg! Senkinek kárára nem voltunk, senkit
tönkre nem tettünk, senkit rá nem szedtünk. 3 Nem
rosszalásképen mondom, hiszen az előbb megmond-
tam, hogy életre-halálra szivünkben vagytok. 4 Nagy
a bizalmam bennetek és szivesen dicsekszem veletek.
Vigasztalás tölt el, s minden bajom közt is tulárad
bennem az öröm.

5 Mikor ugyanis Macedóniába érkeztünk, nem

14—18. Néhány korintusi hivő kereszténvhez méltatlan magatartása miatt az Apostol erélyesen követeli, hogy a hivők éljenek különváltan a pogányoktól.

16. Lev. 26, 12.

17. Iz. 52, 11.

18. Jer. 32, 38.

2—16. Pál örül a jó hireknek, melyeket Titusz hozott Korintusból. Első levelének megvolt a hatása. Ha erélyes intéseivel fájdalmat okozott is a hiveknek, végeredményben javukra vált a szigorusága.

volt nyugalma testünknek, mert mindenfelől zaklatás ért: kivül harcok, belül félelem. 6 Ám Isten, a letörtek vigasztalója, minket is megvigasztalt Titusz megérkezésével. 7 De nemcsak megérkezésével, hanem azzal a vigasztalással is, amelyben köztetek része volt. Elbeszélte ugyanis nekünk vágyódástokat, aggódástokat s értem való buzgólkodástokat, ugyhogy még jobban megörültem.

8 Ha levelemmel meg is szomoritottalak titeket, nem bánom. De ha bántam volna is — mivel látom, hogy az a levél, rövid időre ugyan, de megszomoritott titeket —, 9 most mégis örülök, nem annak, hogy megszomorodtatok, hanem hogy a szomoruság megtéréstekre vezetett. Istennek tetsző módon szomorodtatok meg, s miattunk semmiben sem szenvedtetek kárt. 10 Az Istennek tetsző szomoruság ugyanis üdvösségre vezető megtérést hoz, amelyet senkisem bán meg; a világ szomorusága viszont halálba visz. 11 Lám ebből a ti Istennek tetsző szomoruságtokból mekkora buzgalom fakadt, sőt mentegetőzés, méltatlankodás, félelem, vágyakozás, megtorló szándék és büntetés! Mindezzel igazoltátok, hogy az ügyben ártatlanok vagytok. 12 Ha tehát irtam is nektek, nem a sértő s nem a sértett miatt tettem, hanem, hogy kinyilvánuljon értünk való buzgalmatok Isten előtt. 13 Ezért vigasztalódtunk meg.

De vigasztalódásunk során még nagyobb örömet szerzett Titusz öröme, mert lelkét mindnyájan földeritettétek. 14 Ha előtte dicsekvően beszéltem rólatok, nem vallottam szégyent, mert, amint nektek is mindent a valósághoz hiven mondtunk, ugy a Titusz előtti dicsekvésünk is igaznak bizonyult. 15 Ő pedig még jobb szivvel van irántatok, mert emlékszik mindnyájatok engedelmes lelkületére, amellyel félve-rettegve fogadtátok. 16 Örülök tehát, hogy minden tekintetben bizhatom bennetek.

GYÜJTÉS A JERUZSÁLEMI HIVŐK SZÁMÁRA.

8 **Gyüjtés Macedóniában.** Tudtotokra adjuk, testvérek, Isten kegyelmét, amellyel elárasztotta Macedónia egyházait. 2 A bajok és a sulyos megpróbáltatások ellenére is, tuláradó örömükből és nyomasztó szegénységükből bőséges adakozás fakadt. 3 Tanuskodhatom mellettük, hogy erejükhöz mérten, sőt erejükön felül is önként adakoztak. 4 Kérve kérték tőlünk azt a kegyet, hogy résztvehessenek a szentek megsegitésében. 5 Minden reményünket fölülmulva, előbb az Urnak adták magukat, aztán Isten akaratából nekünk.

A korintusi gyüjtés. 6 Ezért arra kértük Tituszt, hogy, amint elkezdte, fejezze is be nálatok a jótékonyság müvét. 7 Amint mindenben kitüntök: hitben, szóban, tudásban, minden buzgóságban s az irántunk érzett szeretetben, tünjetek ki a jótékonyságban is. 8 Nem parancsképen mondom ezt, hanem, hogy mások buzgósága által próbára tegyem szeretetetek őszinteségét. 9 Hiszen ismeritek Urunk Jézus Krisztus jótékonyságát. Ő, a gazdag, értetek szegénnyé lett, hogy szegénysége által meggazdagodjatok. 10 Erre nézve tanácsot adok nektek, mert hasznotokra válik. Tavaly óta nemcsak hogy megkezdtétek a gyüjtést, hanem magatokévá is tettétek az ügyet. 11 Most tehát gyakorlatban is hajtsátok végre, hogy a készséges akarat, vagyonotok mértékében, tettben valósuljon meg. 12 Ha tehát készséges az akarat, jótékonysága attól függ, amije van, nem attól, amije nincs. 13 Nem ugy, hogy mások megszabaduljanak nyomoruságuktól, ti meg

1—15. Missziós utjain az Apostol adományokat gyüjtött a jeruzsálemi egyház szegényei számára (Gal. 2, 10). Korintusban is megindította a gyüjtést (1 Kor. 16, 1—4). Most **Tituszt** bizza meg a gyüjtés befejezésével. Macedónia egyházai példát adtak az áldozatkészségre. A **jótékonyság** igazi példaképe azonban maga Krisztus, aki vállalta a földi **szegénységet,** hogy az üdvösség kegyelmével gazdagitsa hiveit.

bajba jussatok, hanem egyenlő mérték szerint. 14 Most az ő szükségletüket a ti bőségtek fedezi, hogy majd az ő bőségük a ti szükségteket szolgálja, s meg legyen az egyenlőség. Az Irás is azt mondja: 15 „Aki sokat gyüjtött, nem bővelkedett, aki meg keveset, nem szükölködött."

Titusznak és társainak ajánlása. 16 Hála legyen Istennek, aki Titusz szivébe ugyanezt a buzgóságot öntötte irántatok, 17 mert elfogadta a fölszólitást, sőt, mivel buzgalma még nagyobb volt, önszántából utazott el hozzátok. 18 Vele küldjük azt a testvért is, akit az evangélium hirdetéséért minden egyházban dicsérnek. 19 De nemcsak dicsérik, hanem kisérőnkül is rendelték az egyházak a jótékonyság müvében, amelyet az Ur dicsőségére, saját akaratunkból vállaltunk. 20 El akarjuk kerülni, hogy valaki megrágalmazzon a bőséges adomány miatt, amely gondunkra van bizva. 21 Gondunk van ugyanis a becsületre, nemcsak Isten, hanem ez emberek előtt is. 22 Velük küldtük azt a testvérünket is, akinek buzgóságát sokféle dologban gyakran kipróbáltuk, s aki most irántatok való nagy bizalmában még sokkal buzgóbb. 23 Ami Tituszt illeti, ő kisérőm, nálatok pedig munkatársam; ami a testvéreket illeti, ők az egyházak küldöttei, Krisztus dicsősége. 24 Mutassátok meg irántuk érzett szeretetteteket s bizonyitsátok be az egyházak szine előtt, hogy a veletek való dicsekvésem helytálló.

9 A jótékonyság áldásai. A szenteknek szóló gyüjtésről fölösleges tovább irnom. 2 Hiszen ismerem készségteket és ezért dicsekszem is veletek a macedónok előtt. Tavaly óta Ahája is készen áll és buzgóságtok igen sokat föllelkesitett. 3 Mindamellett elküldtem a testvéreket, hogy veletek való dicsekvésünk e tekintetben alaptalannak ne bizonyuljon, ha-

15. Exod. 16, 18.
18. Ez a **testvér** valószinüleg szent Lukács evangélista.

nem, amint mondtam, készen álljatok. 4 Különben, ha
macedónok jönnek velem, s készületlenül találnak
titeket, mi is szégyent vallunk ebben az ügyben, hát
még ti. 5 Ezért láttam szükségesnek, hogy rávegyem
a testvéreket, menjenek előre hozzátok és gyüjtsék
össze a megigért adományt. Remélem hogy bő adomány vár, s nem sovány alamizsna.

6 Annyi bizonyos: „Aki szüken vet, szüken is
arat; s aki bőven vet, bőven is arat." 7 Mindenki ugy
adjon, amint eltökélte magában, ne kelletlenül vagy
kényszerüségből, mert Isten a jókedvü adakozót szereti. 8 Isten ugyanis elég hatalmas ahhoz, hogy minden
adományt bőven megadjon nektek, hogy mindenkor
mindennel teljesen ellátva, készen legyetek minden
jótettre. 9 Hiszen ezt olvassuk az Irásban:

„Bőségesen adakozik a szegényeknek,
Nagylelküsége örökké megmarad."

10 Aki pedig magot ad a magvetőnek, és kenyérrel is
tartja, megsokasitja vetésteket és megszaporitja igaz
életetek termését, 11 hogy mindig gazdagon teljék
minden bőkezüségre, amely általunk hálaadásra indit
az Isten iránt. 12 Ez a jótékonyság ugyanis nemcsak a
szentek szükségletét elégiti ki, hanem Isten iránt nagy
hálálkodásra fakaszt. 13 Ha kitartotok a jótékonyságban, Istent magasztalják érte, mert engedelmesen
megvallottátok Krisztus evangéliumát és bőkezüségtek
által kifejezésre juttattátok a velük és a többiekkel
fönnálló közösséget. 14 Imádkozni is fognak értetek és
vágyakozni fognak utánatok, mivel Isten kegyelme
oly bőségesen áradt rátok. 15 Hála legyen Istennek
kimondhatatlan ajándékáért.

6—15. A jó szivvel adott alamizsnát Isten bőségesen megjutalmazza, a megsegitet jeruzsálemi keresztények pedig hálát fognak adni Istennek a korintusi hivek élő hitéért, amely gyakorlati szeretetben nyilvánul meg. Ily módon a zsidóságból és a pogányságból megtért keresztények lélekben közelebb jutnak egymáshoz.

LESZÁMOLÁS AZ ELLENFELEKKEL.

10 Az Apostol fegyverei. Krisztus szelidségére és kegyességére kérlek titeket, én Pál, aki köztetek szemtől-szemben szerény vagyok, de távollétemben szigoru. [2] Arra kérlek titeket, hogy jelenlétemkor ne kelljen szigoruan föllépnem azzal a határozottsággal, amelylyel, gondolom, föllépnem azokkal szemben, akik azt tartják rólunk, hogy a test szerint élünk. [3] Igaz ugyan, hogy testben élünk, de nem a test szerint harcolunk, [4] mert harci fegyvereink nem földiek, hanem isteni erejüek és erődítmények lerontására képesek. [5] Velük cáfoljuk meg az érveléseket és minden önhittséget, amely Isten ismerete ellen lázad, sőt velük szoritunk minden értelmet a Krisztusnak tartozó hódolatra. [6] Készen állunk arra is, hogy minden engedetlenséget megtoroljunk, mihelyt a ti engedelmességtek tökéletessé vált.

Az Apostol tekintélye. [7] Ügyeljetek csak arra, ami szembetünő. Ha valaki azzal biztatja magát, hogy Krisztusé, gondoljon arra is, hogy amint ő Krisztusé, ugy mi is. [8] Ha ugyanis valamivel többet dicsekedném hatalmunkkal, amelyet az Ur épüléstekre, s nem romlástokra adott, nem maradnék szégyenben. [9] De nem akarom azt a látszatot kelteni, hogy leveleimmel csak ijesztegetlek titeket. [10] „A levelek — mondják — sulyosak és kemények, de személyes megjelenésében nincs erő és beszéde gyarló." [11] Gondolja meg az ilyen, hogy amilyenek a távolban vagyunk irott szóval, olyanok leszünk, amikor megjelenünk, tettel is.

Ellenfeleinek gőgje. [12] Mi természetesen nem merjük magunkat azokhoz számitani vagy hasonlitani, akik magukat ajánlgatják. Azok oktalanságukban csak

1—18. Az Apostol leszámol „zsidózó" ellenfeleivel, akik betolakodtak munkaterületére és a pogányokra is rá akarták erőszakolni a mózesi törvényt. Kijelenti, hogy munkaterületét Isten jelölte ki.

önmagukhoz mérik és hasonlitják magukat. 13 Mi viszont nem dicsekszünk mértéken felül, hanem hatáskörünk mértéke szerint, amelyet Isten mért ki számunkra, s amely hozzátok is elér. 14 Mi ugyanis nem nyujtózkodunk ki tulságosan, mintha nem érnénk el hozzátok, hiszen Krisztus evangéliumával hozzátok is eljutottunk. 15 Nem dicsekszünk mértéken felül mások fáradságával, de reméljük, hogy hitetek növekedésével, ami hatáskörünket illeti, még nagyobb megbecsülésben lesz részünk köztetek. 16 Akkor határaitokon tul is hirdetni tudjuk majd az evangéliumot, a nélkül hogy idegen területen azzal dicsekednénk, amit más végzett el. 17 „Aki dicsekszik, az Urban dicsekedjék." 18 Nem az a megbizható, aki magát ajánlja, hanem akit Isten ajánl.

11 Az Apostol dicsekvésének alapja. Bárcsak eltürnétek részemről némi oktalanságot! De hiszen el is türtök engem. 2 Én Isten féltékenységével aggódom értetek: hiszen eljegyeztelek titeket egy férfivel, hogy tiszta szüzként vezesselek Krisztushoz. 3 Félek azonban, hogy, amint a kigyó álnokul rászedte Évát, ugy a ti értelmeteket is megronthatja és elfordithatja a Krisztus iránt való őszinte odaadástól. 4 Ha ugyanis valaki föllép és más Jézust hirdet, mint akit mi hirdettünk, vagy ha más lélekben részesülnétek, mint amiben részesültetek, vagy más evangéliumban, mint amit elfogadtatok: szivesen vennétek. 5 Pedig azt gondolom, hogy semmivel sem vagyok kisebb a „fő-fő apostoloknál." 6 Ha a beszédben fogyatékos vagyok

12. A Vulgátában: „Önmagunkhoz mérjük és hasonlitjuk magunkat."
17. Jer. 9, 23.

1—6. Az ószövetségi Szentirás gyakran hasonlitja Isten szeretetét választott népe iránt a jegyesi szeretethez. Az Apostol ebben az értelemben irondja hiveit, az Ujszövetség választott népét, Krisztus jegyesének. Aggódik értük, hogy a „zsidó" hamis tanitók félre ne vezessék őket.

5. A **fő-fő apostolok:** szent Pál igy nevezi gunyosan a korintusi tévtanitókat.

is, a tudásban nem. Ezt egyébként minden tekintetben részletesen megismertétek.

Önzetlensége. 7 Vagy talán hibáztam azzal, mikor megaláztam magamat, hogy fölmagasztaljalak titeket, mivel Isten evangéliumát ingyen hirdettem köztetek? 8 Más egyházakat fosztottam ki, amikor támogatást fogadtam el, csak hogy nektek szolgálhassak. 9 Amikor pedig nálatok voltam és szükséget szenvedtem, nem voltam senkinek terhére. Amiben ugyanis hiányt szenvedtem, azt a Macedóniából érkezett testvérek pótolták. Minden tekintetben ügyeltem tehát arra, hogy terhetekre ne legyek, és a jövőben is ügyelek. 10 Krisztus igaza áll mellettem: ezen a dicsőségen Ahája tájain sem eshetik csorba! 11 Ugyan miért? Azért mert nem szeretlek titeket? Isten a tudója! 12 De amit most teszek, a jövőben is megteszem, hogy alkalmat ne adjak azoknak, akik alkalmat keresnek arra, hogy dicsekvésükkel olyanoknak tünjenek föl, mint mi. 13 Az ilyenek álapostolok, álnok munkások, akik csak tettetik magukat Krisztus apostolainak. 14 Nem is csoda, hiszen maga a sátán is a világosság angyalának tetteti magát. 15 Nem is olyan nagy dolog tehát, hogy szolgái is az igazság szolgáinak tettetik magukat. Végük méltó lesz tetteikhez.

Oktalan öndicsérete. 16 Megismétlem: Senki se tartson oktalannak. De ha mégis annak tartotok, fogadjatok el hát mint oktalant, hogy én is dicsekedhessem egy kissé. 17 Amit most mondok, nem az Ur szerint mondom, hanem oktalanul, amennyiben ilyen dolgokkal dicsekszem. 18 Mivel olyan sokan dicsek-

7—15. Az Apostol önérzetesen állitja, hogy Korintusban nem fogadott el alamizsnát, hanem keze munkájával (Ap. Csel. 18, 3) és a macedóniai keresztények adományaival tartotta fönn magát (Fil. 4, 15). Ellenfeleivel, az **álapostolokkal** szemben dicsőségének tartja ezt.

16—33. Az **öndicséret** ugyan **oktalanság**, de ha a korintusiak szivesen hallgatiák az álapostolok dicsekvéseit, Pál is megengedheti magának, hogy szembeállitsa velük saját kiváltságait, apostoli munkáját, áldozatkészségét és testi-lelki szenvedéseit.

szenek test szerint, én is dicsekszem. 19 Hiszen örömest
eltüritek az oktalanokat, mert ti okosak vagytok.
20 Eltüritek, ha valaki titeket szolgává tesz, ha kifoszt,
ha kihasznál, ha fölétek kerekedik, ha arcul ver.
21 Szégyenkezve vallom be, hogy mi ettől tartózkod-
tunk.

De ha valaki dicsekedni mer — oktalanul mon-
dom — merek én is.

22 Zsidók ők? Én is az vagyok.
Izraeliták? Én is.
Ábrahám ivadékai? Én is.
23 Krisztus szolgái? Mint oktalan mondom: én
még inkább.
Többet fáradtam, börtönbe többször vetettek,
Módfelett sok verést kaptam, sokszor forog-
tam halálveszélyben.
24 A zsidóktól ötször kaptam egy hiján negyvenet,
25 Háromszor megbotoztak, egyszer megköveztek,
Háromszor szenvedtem hajótörést.
Egy nap és egy éjjel a mély vizen voltam.
26 Sokat voltam vándoruton,
Veszélyben forogtam folyóvizeken, veszély-
ben rablók miatt,
Veszélyben népem részéről, veszélyben a
pogányok között.
Veszélyben városokban, veszélyben a pusztán,
Veszélyben a tengeren, veszélyben hamis
testvérek között.
27 Fáradtam és kinlódtam, sokat virrasztottam,
Éheztem és szomjaztam, gyakran böjtöltem,
Fagyoskodtam és ruhátlan voltam.
28 Minden mástól eltekintve mindennapi zakla-
tásom:
Az összes egyházakért való gond terhel.
29 Ki gyönge, hogy én gyönge ne lennék?
Ki botránkozik meg, hogy én ne égnék?

30 Ha dicsekednem kell, gyöngeségemmel dicsekszem, 31 Isten, Urunk Jézus (Krisztusnak) atyja, aki mindenkor áldott, tudja, hogy nem hazudom. 32 Damaszkuszban Aretás király helytartója őriztette a damaszkusziak városát, hogy elfogjon, 33 de az ablakból kosáron bocsátottak le a falon, s igy menekültem ki kezéből.

12 Rendkivüli kegyelmei. Ha dicsekedni kell, bár semmit sem ér, rátérek a látomásokra s az Ur kinyilatkoztatásaira. 2 Tudok egy Krisztusban élő emberről, aki tizennégy évvel ezelőtt — testben-e, nem tudom, testen kivül-e, nem tudom, Isten a tudója — elragadtatott a harmadik égig. 3 És tudom, hogy ez az ember — testben-e vagy testen kivül, nem tudom, Isten a tudója — 4 elragadtatott a paradicsomba és kimondhatatlan szavakat hallott, amelyeket ember el nem mondhat. 5 Az ilyesmivel dicsekszem, de magammal nem dicsekszem, hacsak gyöngeségeimmel nem. 6 Pedig ha akarnék is dicsekedni, nem volnék oktalan, hiszen igazat mondanék. Ám ettől óvakodom, hogy valaki többre ne becsüljön annál, amit rajtam lát vagy tőlem hall.

7 De hogy a kinyilatkoztatások nagyszerüsége önhitté ne tegyen, tövist kaptam testembe, a sátán angyalát, hogy szüntelen zaklasson s el ne bizzam magamat. 8 Háromszor kértem ezért az Urat, hogy szünjék meg, 9 de azt felelte: „Elég neked az én kegyelmem, mert az erő gyöngeségedben lesz teljessé." Örömest dicsekszem tehát gyöngeségeimmel, hogy

32—33. Lásd Ap. Csel. 9, 24—25.

1—10. Szent Pál az isteni kinyilatkoztatások közül itt csak egyet emlit: misztikus elragadtatását, amelyet nem tud emberi szavakkal elmondani. Önmagáról harmadik személyben beszél (1—6). A kegyelmekkel szemben föltárja sulyos szenvedéseit is, amelyekkel Isten a kevélység szellemétől akarja megóvni (7—10). A szövegben emlitett **tövis** nem a tisztátalan kisértés, hanem valami testi betegség, amint a görög szentatyák és a Szentirásmagyarázók általában értelmezik.

Krisztus ereje lakjék bennem. 10 Azért telik kedvem a Krisztusért való gyöngeségben, gyalázatban, nélkülözésben, üldöztetésben és szorongatott helyzetben, mert amikor gyönge vagyok, akkor vagyok erős.

Áldozatkészsége a korintusiakért. 11 Oktalanná lettem, ti kényszeritettetek rá. Hiszen a ti dolgotok lett volna, hogy engem ajánljatok, mert semmivel sem maradok el a „fő-fő apostolok" mögött, bár semmi sem vagyok. 12 Apostoli mivoltom bizonyitékait nagy türelemmel mutattam be előttetek jelekkel, csodákkal és csodás erőkkel. 13 Mi az, amiből a többi egyháznál kevesebb jutott nektek, hacsak nem az, hogy nem voltam terhetekre? Bocsássátok meg nekem ezt az igazságtalanságot!

14 Nézzétek, most harmadszor készülök hozzátok, de nem leszek terhetekre, mert nem a tieteket keresem, hanem titeket. Hiszen nem a gyermekek gyüjtenek kincset a szülőknek, hanem a szülők a gyermekeknek. 15 Én örömest hozok áldozatot, sőt magamat is teljesen föláldozom lelketekért. Ha tehát ennyire szeretlek titeket, kevesebb viszontszeretetet találjak nálatok?

16 Ám legyen: „Nem terheltelek titeket, de mivel furfangos vagyok, csellel hálóztalak be." 17 Vajjon a hozzátok küldöttek közül melyikkel csaltalak meg titeket? 18 Legutóbb Tituszt kértem föl, és elküldtem vele azt a testvért. Vajjon Titusz csalt meg? Nem jártunk el teljes egyetértésben? Nem jártunk egy nyomon?

19 Már régóta azt hiszitek, hogy mentegetőzünk előttetek, pedig Isten előtt Krisztusban beszélünk. Minden a ti épüléstekre szolgáljon, szeretteim. 20 Attól tartok ugyanis, hogy amikor odaérkezem, nem olyannak talállak titeket, amilyennek szeretnélek; ti viszont

16—18. Az Apostol tiltakozik a gyanusitás ellen, hogy munkatársai útján vezette félre a korintusiakat.

olyannak találtok, amilyennek nem kivántok. Bárcsak ne volna köztetek civódás, irigykedés, harag, egyenetlenkedés, rágalmazás, árulkodás, gőgösködés, pártoskodás, 21 hogy amikor ujra odajutok, Isten meg ne alázzon nálatok, és siratnom ne kelljen azokat, akik vétkeztek, de bünbánatot nem tartottak az elkövetett tisztátalanság, paráznaság és szemérmetlenség miatt.

Befejezés.

13 Az Apostol szigoru eljárása. Ezuttal harmadszor megyek hozzátok. „Két vagy három tanu vallomása döntsön el minden ügyet." 2 Már második ottlétemkor megmondtam azoknak, akik vétkeztek, és a többieknek is, s most távollétemben is előre megmondom: Ha ismét odamegyek, nem kegyelmezek. 3 Bizonyitékot akartok a belőlem szóló Krisztustól. Ő nem gyönge veletek szemben, hanem hatalmas köztetek. 4 Gyöngeségében ugyan megfeszitették, de Isten erejéből él. Mi is gyöngék vagyunk benne, de Isten erejéből élünk vele együtt értetek. 5 Vizsgáljátok meg magatokat, hogy a hitben éltek-e. Tegyétek csak próbára magatokat! Nem ismeritek föl, hogy bennetek él Jézus Krisztus? Ha nem, akkor nem álltátok ki a próbát. 6 De remélem elismeritek, hogy mi kiálltuk a próbát.

7 Arra kérjük az Istent, hogy semmi rosszat ne tegyetek. Nem azért, hogy mi kipróbáltnak tünjünk föl, hanem hogy ti a jót tegyétek, mi pedig hadd lássunk ki nem próbáltnak. 8 Semmit sem tehetünk ugyanis az igazság ellen, hanem csak az igazságért. 9 Hiszen örülünk annak, hogy gyöngék vagyunk, ti meg erősek. Ezért is imádkozunk tökéletesedéstekért.

1—10. Ujabb korintusi utja előtt szent Pál komoly lelkiismeretvizsgálatra szólitja föl hiveit, hogy ne legyen kénytelen majd szigoruan föllépni velük szemben.

1. Deut. 19, 15.

10 Azért irom mindezt távollétemben, hogy odaérve ne járjak el keményen, azzal a hatalommal, amelyet az Ur épitésre. s nem rombolásra adott.

Üdvözlés és áldás. 11 Különben, testvérek, örüljetek, tökéletesedjetek, buzditsátok egymást, legyetek egyetértők, éljetek békében. Akkor veletek lesz a szeretet és a béke Istene. 12 Köszöntsétek egymást szent csókkal! Az összes szentek köszöntenek titeket.

13 Az Ur Jézus Krisztus kegyelme, Isten szeretete és a Szentlélek közössége legyen mindnyájatokkal. (Amen.)

A GALATA LEVÉL.

A galata nép kelta eredetü törzs volt, amely Krisztus előtt a 4. században a Rajna vidékére betörő germán törzsek elől Itálián és a Balkán-félszigeten keresztül Kisázsiába vándorolt és a Frigia, Kappadócia és Pontusz között elterülő vidéken telepedett le. Ez a vidék északra a Fekete-tengerig és délre a Földközitengerig terjedő területekkel egyesitve Kr. e. 1. században Galácia néven a római birodalom tartományává lett. Szent Pál második és harmadik apostoli utján jutott el a galatákhoz (Ap. Csel. 16, 6; 18, 23). Lelkes fogadtatásban volt része (Gal. 4, 13—15), több egyházközséget alapitott, melynek tagjai jobbára a pogányságból megtért hivők voltak (4, 8; 5, 2), bár nem hiányoztak a zsidókeresztények sem (4, 3—5).

Más vélemény szerint a levél cimzettjei nem a szoros értelemben vett galaták voltak, hanem Galácia déli részének, Piszidiának és Likaóniának egyházai.

13. Az áldás az Ur Jézust, a mennyei Atyát és a Szentlelket emliti, világosan kifejezi tehát szent Pál hitét a Szentháromságban.

Ezen a területen már első missziós utján járt az Apostol.

Szent Pál eltávozása után Palesztinából érkező zsidókeresztény tanitók nagy zavart keltettek a galáciai keresztények közt. Azt hirdették, hogy a körülmetélkedés és a mózesi törvény megtartása nélkül nem lehet üdvözülni. Mivel tanitásuk homlokegyenest ellenkezett az Apostol evangéliumával, arra törekedtek, hogy tekintélyét megdöntsék. Azt hiresztelték róla, hogy nem teljesjogu apostol, küldetését emberektől és nem Istentől kapta, és evangéliuma sem egyezik meg a tizenkét apostoléval. Szent Pált mélyen elszomoritják a galatáktól érkező hirek és komolyan aggódik a fiatal egyházak sorsa miatt. Kötelességének tartja, hogy erélyesen közbelépjen és megvédje a krisztusi evangélium tisztaságát. Levelében kifejti, hogy a mózesi törvény megtartása nemcsak hogy nem szükséges, hanem káros is, ha valaki attól várja a megigazulást és az üdvösséget. A megigazulás és az üdvösség kegyelmének egyetlen forrása a megváltó Krisztusba vetett hit. Ez a szentpáli evangélium, melyet később a rómaiakhoz irt levélben tárgyal részletesen.

Levele első részében evangéliumának isteni eredetét és az apostolok által történt jóváhagyását bizonyitja (1—2 fejezet), második részében magát a megigazulásról szóló tanitást fejti ki (3, 1—5, 12), harmadik részében pedig az ennek megfelelő életre buzdit (5, 13—6, 10).

A valószinübb vélemény szerint ezt a levelet harmadik apostoli utján 55-ben vagy 56-ban irta Efezusban. Ha a levél Dél-Galácia kereszténveinek szól, akkor már a második missziós uton (49—53) kelt.

SZENT PÁL APOSTOL LEVELE A GALATÁKHOZ.

Bevezetés.

1 Cimzés és apostoli üdvözlet. Pál, aki nem embertől vagy ember által, hanem Jézus Krisztus s az őt halottaiból föltámasztó Atyaisten rendeléséből apostol, 2 meg valamennyi velem lévő testvér, Galácia egyházainak.

3 Kegyelem nektek és békesség Atyánktól, az Istentől, és az Ur Jézus Krisztustól, 4 aki föláldozta magát büneinkért, hogy kiragadjon minket a jelen világ gonoszságából Istenünk és Atyánk rendelése szerint. 5 Övé legyen a dicsőség örökkön-örökké! Amen.

A levél irásának inditó oda. 6 Csodálkozom, hogy attól, aki Krisztus kegyelmére meghivott titeket, ily gyorsan átpártoltatok egy más evangéliumhoz, 7 holott nincsen más. Csak néhány ember akad, aki titeket megzavar és el akarja ferditeni Krisztus evangéliumát. 8 De ha akár mi, akár egy mennybéli angyal más evangéliumot hirdetne, mint amit mi hirdetünk: átkozott legyen! 9 Amint korábban már megmondtuk, most megismétlem: Ha valaki más evangéliumot hirdetne nektek, mint amit tőlünk kaptatok, átkozott legyen. 10 Vajjon az emberek kedvét keresem ezzel vagy az Istenét? Talán embereknek akarok tetszeni? Ha még emberek tetszését keresném, nem volnék Krisztus szolgája.

1—5. A zsidókeresztényekkel szemben szent Pál már a bevezetésben jelzi levelének két alapgondolatát: apostoli hivatása közvetlen Istentől ered és a megigazulás forrása Krisztus megváltó kegyelme.

6—10. **Krisztus evangéliumát** nem lehet tökéletesebbé tenni: bármilyen hozzáadás meghamisitaná. Ezért az Apostol élesen elitéli a tévtanitókat. Ebben nem emberi szempontok vezetik, hanem Isten ügyéért való buzgósága.

Az Apostol evangéliumának isteni eredete.

Apostoli meghivása. 11 Tudtotokra adom, testvérek, hogy az általam hirdetett evangélium nem embertől ered. 12 Hiszen nem emberektől kaptam vagy tanultam, hanem Jézus Krisztus kinyilatkoztatásából. 13 Hallottátok ugye, hogyan viselkedtem egykor a zsidó vallásban: könyörtelenül üldöztem Isten Egyházát és pusztulására törtem. 14 A zsidó vallásban fölülmultam számos fajtámbeli kortársamat, mert szerfölött buzgólkodtam atyáim hagyománya érdekében.

15 Ám ugy tetszett annak, aki már születésemtől kiválasztott s kegyelmével meghivott, 16 hogy kinyilatkoztassa bennem Fiát, akit hirdetnem kell a pogányoknak. Attól fogva nem hallgattam testre és vérre, 17 Jeruzsálembe sem mentem föl apostol-elődeimhez, hanem Arábiába távoztam, majd ismét Damaszkuszba tértem vissza. 18 Három év mulva aztán fölmentem Jeruzsálembe, hogy megismerkedjem Péterrel, s nála maradtam tizenöt napig. 19 A többi apostolt nem láttam, csak Jakabot, az Ur testvérét. 20 Amit itt irok, Isten előtt mondom, nem hazugság. 21 Aztán Sziria és Cilicia tartományba mentem. 22 Judea Krisztusban hivő egyházaiban személyesen ismeretlen voltam. 23 Csak ennyit hallottak felőlem: Aki egykor üldözött minket, most hirdeti a hitet, amelynek előbb romlására tört. 24 És magasztalták miattam az Istent.

2 Tanitásának jóváhagyása. Tizennégy év mulva Barnabás kiséretében ismét fölmentem Jeruzsálembe,

---

11—24. Az **evangélium,** melyet szent Pál hirdet, közvetlenül isteni eredetü: Jézus Krisztustól kapta kinyilatkoztatás utján. Ennek igazolására röviden elmondja megtérésének és apostoli meghivásának történetét.

18. Az a tény, hogy az Apostol szent **Péter megismerése** végett **ment föl Jeruzsálembe,** azt bizonyitja, hogy Pétert tekintette Krisztus helytartójának és az Egyház fejének.

1—10. Az Apostol meg volt győződve arról, hogy isteni kinyilatkoztatásból kapott evangéliuma a többi apostol jóváhagyása nélkül is hiteles.

s magammal vittem Tituszt is. 2 Kinyilatkoztatástól
inditva mentem föl, s megbeszéltem velük, a tekintélyesekkel külön is, az evangéliumot, amelyet a pogányok közt hirdetek, hogy hiába ne fáradozzam vagy fáradtam. 3 Ők még kisérőmet, Tituszt, sem kényszerítették a körülmetélésre, pedig pogány volt. 4 Sőt a hamis testvérek ellenére sem tették, akik azért lopakodtak és tolakodtak be, hogy kifürkésszék Krisztus Jézusban való szabadságunkat és szolgaságba taszitsanak. 5 Ezeknek egyetlen pillanatra sem engedtünk, hogy az evangélium igazságát megőrizzük számotokra.

6 A tekintélyesek pedig, — hogy azelőtt milyenek voltak, nem tartozik rám, az Isten nem személyválogató — a tekintélyesek engem semmivel sem terheltek meg. 7 Ellenkezőleg: elismerték, hogy én vagyok megbizva a körülmetéletleneknél az evangélium hirdetésével, mint Péter a körülmetélteknél. 8 Aki ugyanis Péterrel munkálkodott a körülmetéltek közt végzett apostolkodásban, velem is munkálkodott a pogányok közt. 9 Mikor Jakab, Péter és János, akiket oszlopoknak tekintettek, fölismerték a nekem adott kegyelmet, az egyetértés jeléül nekem és Barnabásnak jobbjukat nyujtották: Mi a pogányok közt apostolkodjunk, ők pedig a körülmetéltek közt. 10 Csak gondunk legyen a szegényekre. Törekedtem is arra, hogy ezt megtegyem.

Péter is jóváhagyja tanitását. 11 Mikor azonban Péter Antióhiába érkezett, szembeszálltam vele, mert rászolgált. 12 Mielőtt ugyanis némelyek megérkeztek volna Jakabtól, együtt étkezett a pogányokkal, de mikor megjöttek, visszahuzódott és különvált tőlük, mert félt a körülmetéltektől. 13 Kétszinüségéhez a

Ellenfelei támadásának azonban azzal akarta elejét venni, hogy tanitását az apostolokkal is megbeszélte.

11—14. Péter elvileg teljesen egyetértett Pállal. Ellentét azért támadt köztük, mert a szóbanforgó esetben Péter nem követte meggyőződését, és **kétszinü** magatartásával zavarba hozhatta a pogányokból lett kereszténveket. Pál ezt szemére vetette Péternek, s ő el is ismerte magatartásának helytelenségét. Ezzel tulajdonképen jóváhagyta az Apostol tanitását.

többi zsidó is csatlakozott, ugy hogy még Barnabást is belesodorták kétszinüségükbe. 14 Mikor tehát láttam, hogy nem viselkednek az evangélium igazságához hiven, mindnyájuk előtt megmondtam Péternek: „Ha te zsidó létedre pogány módon s nem zsidó szokás szerint élsz, hogyan kényszeritheted a pogányokat, hogy zsidó módon éljenek?"

Fölszabadulás a törvény alól. 15 Mi születésünknél fogva zsidók vagyunk, s nem bünös pogányok. 16 Tudjuk azonban, hogy az ember nem a törvény tettei alapján igazul meg, hanem a Jézus Krisztusba vetett hit által. Ezért mi is elfogadtuk Jézus Krisztus hitét, hogy a Krisztusba vetett hit által, s ne a törvény cselekedetei alapján igazuljunk meg, mert a törvény tettei által senki meg nem igazul. 17 Ha pedig mi, akik Krisztusban keressük a megigazulást, mégis bünösök maradunk, vajjon nem a bün szolgája Krisztus? Semmi esetre sem! 18 Ha ugyanis ujra fölépitem azt, amit leromboltam, önmagamat teszem törvényszegővé. 19 Hiszen a törvény által meghaltam a törvénynek, hogy Istennek éljek. Krisztussal keresztre vagyok feszitve. 20 Élek ugyan, de nem én, hanem Krisztus él bennem. Amennyiben most testben élek, Isten Fiának hitében élek, aki szeretett engem s önmagát adta értem. 21 Isten kegyelmét nem vetem el. Ha ugyanis a törvény által történik a megigazulás, Krisztus hiába halt meg.

Az Apostol tanitása a megigazulásról.

3 A megigazulás a hitből ered. Ti oktalan galaták! Ki igézett meg titeket, (hogy ne engedelmeskedjetek

15—21. Az Apostol kifejti, hogy a **megigazulás** nem a mózesi **törvény megtartásából,** hanem a **Krisztusban való hitből** ered (15.16). Ha a törvénynek volna **megigazulást** adó ereje, a megváltás müve fölöslegessé válnék (17—21).

1—29. Szent Pál a megigazulásról szóló tanitását a galaták személyes tapasztalatából, Ábrahám példájából és a törvény rendeltetéséből bizonyitja.

1—5. A galaták tapasztalatból tudják, hogy a Szentlélek kegyelmét nem a mózesi **törvény megtartásáért,** hanem a Krisztusba vetett **hit által** kapták.

az igazságnak,) titeket, akiknek szeme elé állitottuk a megfeszitett Jézus Krisztust? 2 Csak ezt akarom tőletek tudni: A törvény tettei által kaptátok a Lelket, vagy a hit elfogadása által? 3 Annyira oktalanok vagytok, hogy amit lélekkel kezdtetek, most testben akarjátok bevégezni? 4 Hiába éltétek át mindezt? Hátha csakugyan hiába! 5 Aki tehát a Lelket adja nektek s csodákat müvel köztetek, a törvény tettei alapján teszi, vagy a hit elfogadása által?

Ábrahám példája. 6 Ugyanugy áll a dolog mint Ábrahámnál: „Hitt Istennek s ez megigazulására szolgált." 7 Értsétek meg tehát, hogy aki hisz, az Ábrahám fia. 8 Mivel pedig az Irás előrelátta, hogy Isten a hit által teszi megigazultakká a pogányokat, előre hirdette Ábrahámnak: „Benned részesül áldásban minden nemzet." 9 E szerint azok, akik hisznek, áldásban részesülnek a hivő Ábrahámmal. 10 Azok viszont, akik a törvény tetteire támaszkodnak, átok alatt állnak. Meg van ugyanis irva: „Átkozott mindaz, aki hüségesen meg nem tartja, ami a törvény könyvében áll." 11 Ebből nyilvánvaló, hogy a törvény által senki meg nem igazul Isten előtt, mert: „Az igaz a hitből él." 12 A törvény azonban nem a hitből van, hanem: „Aki teljesiti, élni fog általa." 13 Krisztus megváltott minket a törvény átkától, amikor az átok hordozójává lett értünk. Hiszen ez is meg van irva: „Átkozott mindaz, aki a fán függ." 14 Igy szállt az Ábrahámnak szóló

6—9. **Ábrahám** az isteni igéretekbe vetett **hit által** igazult meg, utódai is csak ezen az uton juthatnak a megigazulásra. **Akik hisznek** Krisztusban, azok Ábrahám fiai és az isteni áldás, vagyis a messiási üdvösség örökösei.

6. Gen. 15, 6.

8. Gen. 12, 3.

10—14. Az ember saját erejéből nem képes maradéktalanul megtartani Isten törvényét. Ha tehát a törvény megtartásával akarja elérni a megigazulást, tapasztalnia kell, hogy a bün **átka** nehezedik rá és ez megbénitja jóratörekvésében. A bün átkától csak **Krisztus** kereszthalála szabaditja meg az emberiséget.

10. Deut. 27, 26.

11. Hab. 2, 4.

12. Lev. 18, 5.

13. Deut. 21, 23.

áldás Krisztus Jézus által a pogányokra, hogy a hit által elnyerjük a Lélek ígéretét.

15 Testvérek! Emberi szokásra hivatkozom. Valakinek jogerős végrendeletét senki sem érvénytelenitheti, s nem változtathat rajta. 16 Nos, az ígéret Ábrahámnak és utódjának szólt. Nem igy olvassuk: „utódainak", többesszámban, hanem egyesszámban: „utódodnak", aki Krisztus. 17 Ezzel azt akarom mondani: az Isten által korábban jogerőre emelt végrendeletet a négyszázharminc esztendővel később adott törvény nem érvényteleniti, hogy az ígéret semmissé váljék. 18 Ha ugyanis a törvényből származnék az örökség, akkor nem az ígéretből. Ábrahámot viszont az ígéret alapján ajándékozta meg Isten.

A törvény rendeltetése. 19 Mirevaló tehát a törvény? A törvényszegések végett lépett érvénybe, mig el nem jön az utód, akinek az ígéret szólt. Angyalok által lépett érvénybe, közvetitő utján. 20 A közvetitő azonban nem csak egynek a közvetitője, az Isten pedig egy. 21 Ellentétben áll tehát a törvény Isten igéreteivel? Semmi esetre sem! Akkor származnék a megigazulás valóban a törvényből, ha volna éltető erő a törvényben. 22 De az Irás mindent a bün alá foglalt, hogy az ígéretben Jézus Krisztus hite által részesüljenek a hivők.

23 Mielőtt a hit elérkezett volna, a törvény fogott össze és őrzött minket a hit számára, amelynek kinyilatkoztatása a jövőre várt. 24 Igy a törvény Krisztushoz

15—18. Ha valamely **jogerős** emberi intézkedés nem **változtatható meg,** mennyivel inkább változtathatatlan Isten igérete. Isten igéretét a mózesi törvény sem **érvényteleniti.** Az isteni áldás tehát nem a **törvényből,** hanem Isten **igéretéből** fakad.

19—22. A **törvénynek** az isteni üdvtörténetben alárendelt szerepe van. Az emberi gyengeség miatt inkább csak a bün elszaporodását okozta, s ezért egyre szükségesebbé tette a megváltást. Ezenkivül a törvényt **közvetitő utján** adta Isten, a messiási üdvösség igéretét viszont közvetitő nélkül.

23—29. A törvény érdeme az, hogy **megőrizte a zsidóság hitét** az egy igaz Istenben, és ébren tartotta a Megváltó után való vágyat. Mivel az isteni igéret Krisztusban beteljesült, a törvény elvesztette jelentőségét. — Lásd Kol. 3, 9.10 jegyzet.

vezető nevelőnkké lett, hogy a hit által igazuljunk meg. 25 A hit eljövetelével azonban kikerültünk a nevelő alól. 26 Isten fiai vagytok ugyanis mindnyájan a Krisztus Jézusba vetett hit által. 27 Hiszen mindannyian, akik megkeresztelkedtetek Krisztusra, Krisztust öltöttétek magatokra. 28 Nincs többé zsidó vagy görög, rabszolga vagy szabad, férfi vagy nő, mert ti mindnyájan egy személy vagytok Krisztus Jézusban. 29 Ha pedig Krisztuséi vagytok, akkor Ábrahám utódai is, s az igéret szerint örökösök.

4 Krisztus eljövetelével megszünik a törvény. Azt gondolom: Amig az örökös kiskoru, semmiben sem különbözik a rabszolgától, jóllehet mindennek ura. 2 Gyámok és gondviselők alá van rendelve atyjától meghatározott ideig. 3 Igy mi is, amig kiskoruak voltunk, a világ elemeinek szolgálatában álltunk. 4 De amikor elérkezett az idők teljessége, Isten elküldte Fiát, akı asszonytól született, s a törvény alattvalója lett. 5 Ki kellett ugyanis váltania a törvény alá rendelteket, hogy a fogadott fiuságot elnyerjük. 6 Mivel pedig fiak vagytok, Isten elküldte Fiának Lelkét szivünkbe, aki ezt kiáltja: „Abba, Atya!" 7 Tehát nem rabszolga többé, hanem fiu, ha pedig fiu, akkor Isten által örökös is.

Óvás a visszaeséstől. 8 Annak idején még nem ismertétek Istent, s olyan isteneknek szolgáltatok, akik természetük szerint nem azok. 9 Most azonban, amikor

1—7. A még éretlen zsidó nép életében a törvénynek olyan szerepe volt, mint a **gyámnak** a gyermek mellett. A hivők Krisztus által eljutottak a lelki nagykoruságra, nincs szükségük többé a gyámra, és birtokukba vehetik a megigért üdvösség atyai örökségét.

3. Az **elemek** a kor fölfogása szerint vagy a tudás alapelemeit (Zsid. 5, 12), vagy az anyagi világ alkotó elemeit (2 Pét. 3, 10—12), vagy az égitesteket jelentik, melyek a zsidóknál a különböző ünnepek idejét szabályozták (Gal. 4, 9; Kol. 2, 8.20). A **világ elemei** itt az utóbbi értelemben szerepelnek.

8—20. Az Apostol óvja a galatákat, hogy ne térjenek vissza a zsidó hagyományokhoz (8—11), eszükbe juttatja kezdeti **lelkesedésüket** (12—16) és kifejezi üdvösségük miatt érzett aggodalmát (17—20).

Istent megismertétek, sőt Isten is ismer titeket, hogyan térhettek vissza az erőtlen és nyomoruságos elemekhez, amelyeknek ujból szolgálni akartok? 10 Napokat és hónapokat, ünnepi időket és esztendőket tartotok meg gondosan. 11 Aggódom miattatok, hogy talán hiába is fáradtam értetek.

12 Kérlek titeket, testvérek: legyetek olyanok mint én, mert én is olyanná lettem mint ti. Semmivel sem bántottatok meg engem. 13 Hiszen tudjátok, hogy először a test erőtlenségében hirdettem nektek az evangéliumot, s mekkora próbát kellett kiállnotok testi állapotom miatt. 14 De ti mégsem vetettetek meg s nem utasitottatok vissza, hanem ugy fogadtatok, mint Isten angyalát, mint Krisztus Jézust. 15 Hova tünt a lelkesedéstek? Állitom, hogy ha módotokban lett volna, szemeteket vájtátok volna ki s adtátok volna nekem. 16 Hát azzal lettem ellenségtekké, hogy igazat mondok nektek?

17 Némelyek nem jó szándékkal buzgólkodnak köztetek, hanem el akarnak forditani tőlem, hogy velük tartsatok. 18 Jó, hogyha mindig lelkesedtek a jóért, s nemcsak akkor, mikor nálatok vagyok. 19 Fiaim, a szülés fájdalmait szenvedem értetek ujra, mig Krisztus ki nem alakul bennetek! 20 Szeretnék most nálatok lenni és hangomon változtatni, mert aggódom miattatok.

A szolgaság és a szabadság fiai. 21 Mondjátok csak, akik a törvény igájába kivánkoztok: Nem értitek a törvényt? 22 Az Irásban ugyanis ugy olvassuk, hogy Ábrahámnak két fia volt, egyik a szolgálótól, a másik a szabad asszonytól. 23 Aki a szolgálótól való, test

21—31. Az evangéliumi szabadságról szóló tanitását szent Pál **Ágár** és **Sára** történetének képletes (allegórikus) magyarázatával szemlélteti. Ágár, aki szolgasorsra szülte gyermekét, az Ószövetség előképe. Ennek idején a törvény **szolgaságában** éltek az emberek. Sára az Ujszövetségnek és Krisztus Egyházának előképe. Fiai szabadok és az isteni **igéret** örökösei.

22. Gen. 16, 15; 21, 2.9.

szerint született, aki pedig a szabadtól, az igéret alapján. 24 Ennek képletes értelme van. Ezek az asszonyok a két szövetséget jelentik. Az egyik Sina hegyéről való, és szolgaságra szül. Ez Ágár. 25 Ágár ugyanis az Arábiában lévő Sina hegyét jelenti, s a mai Jéruzsálemnek felel meg, amely gyermekeivel együtt rabszolga sorban él. 26 A szabad viszont a magasságbeli Jeruzsálemet jelenti: ez a mi anyánk. 27 Hiszen meg van irva:

„Örvendj te magtalan, ki nem szülsz,
Ujjongj és kiálts, ki fájdalmat nem ismersz,
Mert több a gyermeke a magányosnak,
Mint annak, akinek férje van."

28 Ti pedig, testvéreim, mint Izsák, az igéret fiai vagytok. 29 De amint akkor a test szerint született üldözte a lélek szerint valót, ugy van most is. 30 Mit is mond az Irás? „Üzd el a szolgálót és fiát, mert a szolgáló fia nem örököl a szabad asszony fiával." 31 Igy tehát, testvérek, nem a szolgáló fiai vagyunk, hanem a szabad asszonyé.

5 Ragaszkodjatok a szabadsághoz! A szabadságra Krisztus vezetett minket. Álljatok tehát szilárdan és ne hagyjátok magatokat ujra a szolgaság igájába hajtani. 2 Én Pál mondom nektek: Ha körülmetélkedtek, Krisztus semmit sem használ nektek. 3 Ismét kijelentem minden körülmetélkedőnek, hogy köteles az egész törvényt megtartani. 4 Ha a törvény által akartok megigazulni, elszakadtatok Krisztustól, s kegyelmét elvesztettétek. 5 Mi a hit erejével várjuk a Lélekben a megigazulásból fakadó reményt. 6 Krisztus Jézusban ugyanis sem az nem számit, hogy körülmetélt valaki, sem az, hogy körülmetéletlen, hanem csak a hit, amely a szeretet által tevékeny.

27. Iz. 54, 1.
30. Gen. 21, 10.
2—6. Aki a **körülmetéléstől** és a **törvénytől** várja **megigazulását,** annak nincs mit remélnie Krisztustól, és **elveszíti** a megváltás **kegyelmét.**

7 Eddig jól futottatok. Ki akadályozott meg titeket abban, hogy ne engedelmeskedjetek az igazságnak? 8 Ez a lelkület nem attól ered, aki titeket meghivott. 9 Egy kevés kovász megerjeszti az egész tésztát. 10 Azzal a bizalommal vagyok irántatok az Urban, hogy nem vélekedtek majd máskép. Aki pedig zavart kelt köztetek, megbünhődik, akárki legyen is. 11 Testvérek, ha még mindig a körülmetélést hirdetem, miért üldöznek továbbra is? Akkor már megszünt a kereszt botránya. 12 Bárcsak egészen megcsonkitanák magukat azok, akik zavart támasztanak köztetek.

Az Apostol tanitását követő élet.

Lélek szerint éljetek! 13 Testvérek, ti szabadságra vagytok hivatva. Csak ne éljetek vissza a szabadsággal a test javára, hanem szeretettel szolgáljatok egymásnak. 14 Az egész törvény ugyanis ebben az egy mondatban teljesedik be: „Szeresd felebarátodat, mint önmagadat." 15 Ám ha egymást mariátok és rágjátok, vigyázzatok, hogy egymást föl ne faljátok!

16 Azt mondom tehát: Lélek szerint éljetek! Akkor nem fogjátok teljesiteni a test kivánságait. 17 A test ugyanis a lélek ellen tusakodik, a lélek pedig a test ellen, s ellentétben állnak egymással. Igy nem azt teszitek, amit szeretnétek. 18 Ha a lélek vezet, nem vagytok a törvény alá rendelve. 19 A test cselekedetei nyilvánvalóak: paráznaság, tisztátalanság, (szemérmetlenség), fajtalanság, 20 bálványimádás, babonaság, ellenségeskedés, viszálykodás, vetélkedés, harag, veszekedés, szakadás, pártoskodás, 21 irigykedés, gyilkosság, részegeskedés, tobzódás, s ezekhez hasonlók.

11. Ha megtérése után is azt hirdetné az Apostol, hogy a **körülmetélés** szükséges az üdvösségre, a megváltó kereszthaláláról szóló igehirdetése, mely a zsidóknak **botránvt** okoz, s amelvért **üldözik**, érvényét veszitené.

13—26. A keresztény szabadság nem jogosit föl a szabados életre (13—15), hanem azt követeli, hogy a büntől szabadon a Szentlélek vezetésével éljünk (16—26).

Amint azelőtt mondtam, most megismétlem: Akik ilyesmit tesznek, nem lesznek Isten országának örökösei. 22 A Lélek gyümölcsei viszont: szeretet, öröm, békesség, türelem, kedvesség, jóság, hüség, 23 szelidség, (szerénység), önmegtartóztatás, (tisztaság). Ezek ellen nincs törvény. 24 Akik Krisztus Jézushoz tartoznak, keresztre feszitették testüket szenvedélyeikkel és kivánságaikkal együtt. 25 Ha a Lélek szerint éltek, kövessétek is a Lelket. 26 Ne törtessünk kihivóan, s egymásra irigykedve, hiu dicsőség után.

6 Az igazi felebaráti szeretet. Testvérek, ha botláson érnek valakit, ti, akik lelkiek vagytok, intsétek meg a szelidség szellemében. De ügyelj, hogy magad kisértésbe ne essél. 2 Viseljétek el egymás gyöngéit, igy teljesititek Krisztus törvényét. 3 Aki beképzeli magának, hogy valami, holott semmi, önmagát áltatja. 4 Vizsgálja meg mindenki saját tetteit, s tartsa meg dicsekvését önmagának, a helyett hogy mások elé tárná. 5 Hiszen mindenkinek a maga terhét kell hordoznia.

6 Akit a tanitásra oktatnak, osztozzék tanitójával minden jóban.

7 Ne áltassátok magatokat: Isten nem hagy magából gunyt üzni! 8 Amit az ember vet, azt le is aratja. Aki tehát testébe vet, testéből is arat majd romlást; aki pedig lelkébe vet, lelkéből arat örök életet. 9 Ne fáradjunk bele a jótettbe, mert ha bele nem fáradunk, annakidején aratni is fogunk. 10 Rajta hát! Amig időnk van, tegyünk jót mindenkivel, főkép pedig hittestvéreinkkel.

8. Az Apostol **vetéshez** és **aratáshoz** hasonlitja az ember erkölcsi életét. Aki cselekedeteiben **testi** vágyait követi, kárhozatra jut, aki viszont **lelkiekre** törekszik, az **örök életet** kapja.

Befejezés.

Befejező intelmek. 11 Nézzétek csak, mekkora betükkel irok nektek saját kezemmel. 12 Akik test szerint akarnak tetszeni, körülmetélésre kényszeritenek titeket, csak azért, hogy Krisztus keresztjéért üldözést ne szenvedjenek. 13 Hiszen maguk a körülmetéltek sem tartják meg a törvényt, hanem azért kivánják, hogy titeket körülmetéljenek, hogy testetekkel dicsekedhessenek. 14 Engem azonban Isten őrizzen attól, hogy mással dicsekedjem, mint Urunk Jézus Krisztus keresztjével, ki által a világ meg van feszitve számomra, s én a világ számára. 15 (Krisztus Jézusban) ugyanis sem a körülmetélés, sem a körülmetéletlenség nem számit, hanem az uj teremtmény. 16 Béke és irgalom mindazoknak, akik e szabályt követik, és Isten Izraelének.

17 Ezután senki ne okozzon kellemetlenséget nekem, mert én (az Ur) Jézus jegyeit viselem testemen.

18 A mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme legyen lelketekkel, testvérek! Amen.

AZ EFEZUSI LEVÉL.

Efezusban második apostoli utján járt először szent Pál (Ap. Csel. 18, 19—20). Akkor csak rövid ideig maradhatott, de mivel megértette mekkora jelentősége van ennek a kereskedelmi utak kiinduló pontján fekvő, élénkforgalmu városnak az evangélium elterjesztésében, harmadik utján egyenesen Efezusba

11—13. A befejezést **saját kezével** irta az Apostol. Mégegyszer figyelmezteti a galatákat, hogy ne hallgassanak a zsidó hagyományokat hirdető tanitókra. Ezeknek nem is annyira a törvény megtartása a fontos, hanem inkább az üldözéseket akarják elkerülni. A zsidók ugyanis a kereszt hirdetése és a megigazulásról szóló tanitás miatt üldözték a kereszténységet.

17. **Jézus jegyei** a különböző testi bántalmazások alkalmával kapott sebek nyomai, melyeket szent Pál az evangélium hirdetése közben szerzett.

tartott. Három évet töltött ott eredményes apostoli munkában (Ap. Csel. 19, 1—20, 1). A kb. kétszázezer lakosu, gazdag kereskedőváros abban az időben a római birodalom Kisázsia délnyugati részén fekvő, Ázsia nevü tartományának volt a székhelye. Vallási jelentőséget Artemisz istennőnek az ókori világ csodái közé számitott, fényes temploma adott a városnak. A világ minden tájáról érkeztek ide zarándokok, s emlékül magukkal vitték a templomnak és az istennő szobrának fémből készült kicsinyitett mását. Szent Pál eredményes munkájára jellemző, hogy azért kellett elhagynia a várost, mert az emléktárgyakat készitő mesteremberek attól való félelmükben, hogy üzletük tönkremegy, lázadást szitottak ellene (Ap. Csel. 19, 23—40).

Az Apostol szokásához hiven először a helybeli zsidó telepeseknek hirdette az evangéliumot, s csak akkor hagyta el a zsinagógát, amikor a zsidók egy része nyiltan ellene fordult. Magával vitte a hivő zsidókat és a pogányok közt folytatta az apostolkodást. A következő két esztendő folyamán valószinüleg nem csak helybeliek, hanem a szomszédos városok lakói közül is többen hallgatták szent Pált, s igy jutott el az evangélium Szmirnába, Pergamumba, Tiatirába, Szárdeszbe és Filadelfiába. Az Apostol Efezus elhagyása után is bensőséges kapcsolatban marad hiveivel és utja végén, mielőtt a rá váró szenvedések és fogság sejtelmével Jeruzsálembe indul, Milétuszban könnyek közt bucsuzik el szeretett egyházának előljáróitól (Ap. Csel. 20, 17—38).

Jeruzsálembe Pál hamarosan fogságba jut, majd foglyként Rómába kerül. Innen, röviddel 63-ban bekövetkezett fölmentése előtt, Tihikusz nevü munkatársát küldi a kolosszei hivekhez és Filemonhoz irt levelével Kisázsiába. Mivel az efezusi levelet is fogságból irta (4, 1; 6, 20) és Tihikusszal küldte (6, 21),

azonkivül mivel a levél tartalma hasonlit a kolosszei levél tartalmához, bizonyosnak látszik, hogy ezt a levelet is első római fogságából a kolosszei levéllel egyidőben irta.

A levél cimzettjeivel kapcsolatban némi nehézséget okoz, hogy a két legrégibb kéziratban a cimzésben hiányzik Efezus városának neve. Több szerző azt is megjegyzi, hogy a levél hangja nem közvetlen és személyes, mint szent Pál többi leveleié, pedig hosszu efezusi tartózkodása idején bizonyosan sok hivővel került benső kapcsolatba. Mindebből arra következtetnek, hogy egy, Kisázsia nyugati részének több egyházához intézett, körlevéllel van dolgunk. Mivel Efezus neve a többi kódexben szerepel, valószinüleg az eredeti cimzésben is benne volt, mint a vidék fővárosának és anyaegyházának neve.

A gazdagtartalmu levél első része a megváltás istenemberi müvéről szól (1—3 fejezet): Isten Krisztus által megváltja, s benne, mint főben, uj egységbe foglalja a bünbeesett világot. A krisztusi megváltás a hivőkben valósul meg. Az Egyház Krisztus Titokzatos Teste, a zsidóságból és pogányságból megtért hivők szent egysége és egyetemes közössége. Erre a tanitásra különösen azért volt szükség, hogy a hivek közt teljesen tudatossá váljék a megtért zsidók és pogányok egyenrangusága Isten országában (2, 11—12), és hogy az egymástól távolabb eső egyházak hivei is valamennyien az egyetemes Egyház tagjának érezzék magukat. A levél második része buzditás az egyetértésre és az életszentségre (4—6 fejezet).

A levél hitelességét bizonyitja az apostoli atyáknál található hivatkozásokon kivül a szent Ireneusznál és a Muratori-töredékben előforduló idézet. Ez az irás egyik legrégibb és legértékesebb tanuságtétel az apostoli hitvallás szent és katolikus Anyaszentegyházról szóló ágazata mellett.

SZENT PÁL APOSTOL LEVELE AZ EFEZUSIAKHOZ.

Bevezetés.

1 Címzés és apostoli üdvözlet. Pál, Isten akaratából Jézus Krisztus apostola, az Efezusban élő szenteknek, Krisztus Jézus hiveinek.

2 Kegyelem nektek és békesség, Atyánktól, az Istentől és az Ur Jézus Krisztustól.

A megváltás isteni müve.

Isten kegyelmének magasztalása. 3 Áldott legyen az Isten, Urunk Jézus Krisztus Atyja, aki Krisztusban minden mennyei, lelki áldással megáldott minket! 4 Benne választott ki a világ teremtése előtt, hogy szentek és feddhetetlenek legyünk előtte. 5 Szeretetből eleve arra rendelt, hogy — akaratának tetszése szerint — Jézus Krisztus által fogadott fiaivá legyünk, 6 s magasztaljuk fölséges kegyelmét, amellyel szeretett Fiában fölkarolt minket. 7 Benne van vére által szerzett megváltásunk, büneink bocsánata, kegyelme bőségének arányában, 8 amelyet minden bölcsességgel és okossággal, gazdagon árasztott ránk. 9 Tudtunkra adta ugyanis jóságos tetszése szerint akaratának titkát, amellyel elhatározta, 10 hogy az idők teljességével Krisztusban, mint főben, foglaljon össze mindent, ami mennyben és földön van. Benne 11 vagyunk hivatva

3—14. Az Apostol magasztalja Isten üdvözitő kegyelmét, melyet Jézus Krisztus által ajándékozott az emberiségnek. Krisztus a kegyelmi világrend középpontja: benne történt Isten fiainak örök kiválasztása és előrerendelése (4—6), ő vitte végbe a megváltás müvét (7—8), ő a világmindenség feje és Ura (9—10), s a hivők általa jutnak az örök boldogságra (11). Üdvözitő kegyelméhen nemcsak a hivő zsidóknak (12), hanem a hivő pogányoknak is (13) részük van.

10. A Vulgátában: „Krisztusban állitson helyre mindent."

az örökségre, melyre annak végzése szerint lettünk rendelve, aki mindent akaratának szabad elhatározása szerint cselekszik. 12 Ezzel magasztaljuk dicsőségét mi, akik már azelőtt is reméltünk Krisztusban. 13 Benne kaptátok ti is a megigért Szentlélek pecsétjét, miután hallottátok az igazság igéjét, az üdvösségteket hirdető evangéliumot, és hittetek is benne. 14 Ő örökségünk foglalója, amig Isten dicsőségének magasztalására teljesen meg nem váltja tulajdonát.

Hálaadás és könyörgés a hivekért. 15 Miután értesültem az Ur Jézusba vetett hitetekről és az összes szentek iránt tanusitott szeretetetekről, 16 szüntelenül hálát adok értetek és megemlékezem rólatok imádságomban: 17 Urunk Jézus Krisztus Istene, a dicsőség Atyja, adja meg nektek a bölcseség és kinyilatkoztatás lelkét, hogy megismerjétek őt. 18 Világositsa meg lelki szemeteket, hogy megértsétek, milyen reményre hivott meg titeket, milyen gazdag a szentek fönséges öröksége, 19 és milyen mérhetetlenül nagy az ő hatalma fölöttünk, akik hivőkké lettünk. Nagyszerü ereiének hatását 20 Krisztuson mutatta meg, amikor halottaiból föltámasztotta, s a mennyben jobbjára ültette, 21 minden fejedelemség, hatalom, erő és uralom, s minden néven nevezendő méltóság fölé, nemcsak e világon, hanem az eljövendőben is. 22 Mindent lába alá vetett és az egész Egyház fejévé tette őt: 23 ez az ő teste és teljessége, aki mindent mindenben betölt.

13—14. A pecsét az okmány hitelességének és jogi érvényességének a jele. A **Szentlélek pecsétje** azt jelenti, hogy a keresztény embernek természetfölötti értéke van, valóban Istenhez tartozik és örök üdvössége alapjában biztositva van. A Szentlélek a keresztség szentségében jelöli meg ezzel a „pecséttel" a hiveket. Mivel továbbá láthatatlanul jelen van a megigazult lélekben és a megszentelő kegyelem által az isteni élet részesévé teszi az embert, **foglalója**, vagyis biztositéka az örök boldogságnak, mely nem más, mint az isteni életben való teljes részesedés (lásd 2 Kor. 1, 22).

15—23. Isten dicséretét hálaadás és könyörgés követi. Az Apostol azért imádkozik, hogy hivei megértsék a keresztény hivatás nagyszerüségét és Isten üdvözitő erejét, amely Krisztus föltámasztásában és megdicsőitésében nyilvánult meg.

2 A keresztény méltóság. Ti vétkeitek és bűneitek
miatt halottak voltatok. 2 Így éltetek annakidején a
világ szokása szerint, a légürben uralkodó fejedelem
hatalma alatt. Ez az a lélek, amely most a hitetlenség
fiaiban működik. 3 Köztük éltünk egykor mi is testi
vágyainkban, s megtettük, amit a test és az érzékek
kívántak. Születésünknél fogva mi is a harag gyer-
mekei voltunk, akárcsak a többi ember. 4 De az ir-
galmasságában gazdag Isten azzal mutatta meg nagy
szeretetét irántunk, hogy, 5 bár bűneink miatt hol-
tak voltunk, Krisztussal életre keltett minket. Ke-
gyelemből üdvözültetek. 6 Krisztus Jézusban ugyanis
föltámasztott minket és vele együtt maga mellé ül-
tetett a mennyben, 7 hogy az eljövendő korokban
megmutassa Krisztus Jézusban irántunk megnyilvánuló
jóságából kegyelmének tuláradó bőségét. 8 Hiszen
kegyelemből üdvözültetek a hit által, s ez nem a ma-
gatok érdeme, hanem Isten ajándéka. 9 Nem tetteitek-
nek köszönhetitek, hogy senki se dicsekedhessék. 10 Az
ő alkotása vagyunk: Krisztus Jézusban jótettekre
teremtett minket, melyeket Isten előre elrendelt, hogy
bennük éljünk.

A pogányok meghivása. 11 Jusson tehát eszetek-
be, hogy születésteknél fogva egykor pogányok vol-
tatok. A körülmetéltek, akiknek testén kézzel történt
a körülmetélés, körülmetéletleneknek hívtak. 12 Abban
az időben Krisztus nélkül éltetek, Izrael vallási kö-
zösségén kívül álltatok, nem volt részetek a megígért
szövetségben, remény híján és Isten nélkül éltetek a

1—10. A kereszténveket akkor részesítette Isten a megváltás kegyel-
mében, amikor a bűn állapotának lelki halálában az istenfiuság kegyelmi
életére támasztotta föl őket. Mindez nem emberi érdemek jutalma, hanem
Isten **jóságának** ingyenes ajándéka.

2. A **légürben uralkodó fejedelem** a sátán.

11—22. A pogányságból jött kereszténveknek megtérésük előtt semmi
kapcsolatuk sem volt az Istennel. Mikor azonban Krisztus hívei lettek,
részesültek a megváltás kegyelmében és Krisztus Titokzatos Testének tag-
jaiként a hivő zsidókkal együtt Isten ujszövetségi választott népévé lettek.

világban. 13 Most azonban ti, akik messze voltatok, Krisztus Jézusban közel jutottatok, Krisztus vére által. 14 Ő a mi békességünk, aki a kettőt egyesitette, és a közbeeső válaszfalat ledöntötte. 15 Megszüntette az ellenségeskedést azzal, hogy a törvényt parancsaival és rendeleteivel saját testében érvénytelenitette. Mint békeszerző a két népet magában eggyé: uj emberré teremtette, 16 és a kereszt által mindkettőt egy testben engesztelte ki Istennel ugy, hogy saját személyében megdöntötte az ellenségeskedést. 17 Eljött, hogy békét hirdessen nektek, a távollevőknek, és békét a közelieknek. 18 Általa van mindkettőnknek szabad utja egy Lélekben az Atyához.

19 Most tehát nem vagytok már idegenek és jövevények, hanem a szentek polgártársai és Istennek házanépe. 20 Apostolokra és prófétákra alapozott épület vagytok, amelynek maga Krisztus Jézus a szegletköve. 21 Benne kapcsolódik egybe az egész épület, s emelkedik az Ur szent templomává. 22 Benne épültök egybe ti is a Lélek által Isten hajlékává.

3 Szent Pál küldetése. Ennek szolgája vagyok értetek, pogányokért, én Pál, Krisztus Jézus foglya. 2 Hiszen hallottatok Isten kegyelmi adományáról, amelyben a ti javatokra részesültem. 3 Kinyilatkoztatásból ismertem meg a titkot, amint föntebb röviden megirtam. 4 Ha elolvassátok, megérthetitek, hogy megismertem Krisztus titkát, 5 amelyről a korábbi időkben nem tudtak az emberek ugy, ahogy most a szent apostoloknak és prófétáknak kinyilatkoztatta a Lélek: 6 e szerint a pogányok Krisztus Jézusban társörökösök, egy testhez tartozók és az evangélium által az igéret részesei. 7 Ennek szolgája lettem Isten ke-

20. Krisztus Isten országának **szegletköve,** lásd Mt 21, 42; Mk 12, 10; Lk. 20, 17; Ap. Csel. 4, 11; 1 Pét. 2, 4.

4—5. **Krisztus titka** a megváltás titka, melyet az Ószövetségben nem ismertek világosan.

gyelmi adományából, amelyet hathatós erejével juttatott nekem. 8 Nekem, az összes szentek közt a legkisebbnek, jutott az a kegyelem, hogy hirdessem Krisztus fölfoghatatlan gazdagságát a pogányok közt, 9 és fölvilágositsak mindenkit, miben áll az a titok, amely kezdettől fogva el volt rejtve a mindent teremtő Istenben. 10 Igy legyen nyilvánvaló most az Egyház által Isten sokszoros bölcsesége a mennyei fejedelemségek és hatalmasságok előtt. 11 Ez volt az ő örök szándéka, amelyet Urunkban, Krisztus Jézusban valósitott meg. 12 Benne, a belé vetett hit által, járulhatunk bátran és teljes bizalommal Isten elé. 13 Kérlek tehát, ne csüggedjetek értetek viselt szenvedéseim miatt. Ez csak dicsőségtekre szolgál.

Az Apostol könyörgése. 14 Ezért térdet hajtok (Urunk Jézus Krisztus) Atyja előtt, 15 akitől minden közösség származik mennyben és földön. 16 Adja meg nektek dicsőségének gazdagsága szerint, hogy Lelke által megerősödjetek belső emberré, 17 hogy a hittel Krisztus lakjék szivetekben, s ti gyökeret verjetek és alapot vessetek a szeretetben. 18 Akkor majd föl tudjátok fogni az összes szentekkel együtt, mi a szélesség és hosszuság, magasság és mélység, 19 megismeritek Krisztusnak minden ismeretet fölülmuló szeretetét és beteltek Isten egész teljességével.

20 Neki pedig, aki a bennünk müködő erővel mindent megtehet azon fölül is, amit kérünk vagy megértünk: 21 dicsőség legyen az Egyházban és Krisztus Jézusban minden nemzedéken át örökkön-örökké. Amen.

10—11. Isten üdvözitő terve csak akkor lett nyilvánvaló az angyalok előtt, amikor Isten Krisztusban kinyilatkoztatta és az Egyházban megvalósult.

14—19. Az Apostol nem földi javakat kér hivei számára, hanem lelki értékeket: bensőséges lelkiséget, hitet, szeretetet és az üdvösség rendjének, főképen Krisztus szeretetének teljes megismerését.

Buzdítás a méltó keresztény életre.

4 Intés egyetértésre. Kérlek tehát én, aki fogoly
vagyok az Urban, hogy méltóan éljetek ahhoz a hi-
vatáshoz, amelynek részesei lettetek, [2] igaz alázatos-
ságban, szelidségben és türelemben. Viseljétek el
egymást szeretettel. [3] Törekedjetek arra, hogy a béke
kötelékében fönntartsátok a lelki egységet. [4] Egy a
Test és egy a Lélek, mint ahogy hivatástok is egy
reményre szól. [5] Egy az Ur, egy a hit, egy a keresz-
ség. [6] Egy az Isten, mindnyájunk Atyja, aki minden
fölött áll, mindent átjár és mindenben benne van.
[7] Mindegyikünk annyi kegyelmet kapott ajándék-
ba, amennyit Krisztus adott. [8] Ezért mondja az Irás:
„Fölment a magasba, magával vitte a foglyokat,
S osztott az embereknek ajándékokat."
[9] Az pedig, hogy fölment, mi mást jelent, mint hogy
előbb le is szállt az alsó földi tájakra? [10] Aki leszállt,
ugyanaz emelkedett minden ég fölé, hogy a minden-
séget betöltse.
[11] Ő egyeseket apostolokká, másokat prófétákká,
ismét másokat evangelistákká, pásztorokká és tanitók-
ká tett, [12] hogy istenszolgálatra neveljék a szenteket
és fölépitsék Krisztus testét, [13] amig mindnyájan el
nem jutunk a hitnek és Isten Fia megismerésének
egységére és meglett emberré nem leszünk, Krisztus
teljességének mértékében. [14] Akkor nem leszünk többé
éretlenek, akiket a megtévesztő emberi tanitás és a té-
vedésbe ejtő álnokság minden szele ide-oda hány és
tovasodor. [15] Inkább igazságban fogunk élni és sze-
retetben teljesen egybe fogunk nőni a fővel: Krisztus-

7—13. Isten Fia megtestesülésével szállt le a földre és mennybemenetelével emelkedett föl Isten trónusához, hogy Titokzatos Testének, az Egyháznak fölépitésére kiossza kegyelmi ajándékait. Az Egyház akkor éri el tökéletességét, ha a hivek eljutnak Krisztus müvének teljes megismerésére és a keresztény élet tökéletességére.

8. Zsolt. 67, 19. Az Apostol tanitásának megfelelően módositotta a zsoltárverset

sal. [16] Ő az, aki az egész testet egybekapcsolja és összetartja, a különböző izek segitségével és minden tag arányos együttmüködésével. Igy növekszik a test és épiti föl önmagát a szeretetben.

Az uj élet kialakulása. [17] Azt mondom tehát, és kérve-kérlek titeket az Urban: ne éljetek már ugy, mint a pogányok, akik hiuságokon jártatják az eszüket. [18] Sötétség borult az elméjükre és elidegenedtek az istenes élettől. Tudatlanság tartja őket fogva és szivük megátalkodott. [19] Reményüket vesztve fajtalanságra adták magukat, s nyereségvágyból mindenféle ocsmányságot üznek.

[20] Ti azonban nem ezt tanultátok Krisztusról. [21] Hiszen hallottátok és megtanultátok, hogy Jézusban van az igazság. [22] Korábbi életetekkel ellentétben vessétek le tehát a régi embert, akit a megtévesztő kivánság romlásba dönt. [23] Ujuljatok meg gondolkodástok szellemében [24] s öltsétek magatokra az uj embert, aki Isten hasonlóságára tiszta igazságban és szentségben alkotott teremtmény.

A felebaráti szeretet kötelességei. [25] Szakitsatok ezért a hazudozással, s beszéljen mindenki őszintén felebarátjával, hiszen egymásnak tagjai vagyunk. [26] Ha haragusztok is, ne vétkezzetek. A nap ne nyugodjék le haragotok fölött. [27] Ne engedjetek az ördögnek. [28] Aki lopott, ne lopjon többé, hanem dolgozzék és keze munkájával keresse kenyerét, hogy legyen mit adnia a szükölködőknek is. [29] Semmiféle rossz beszéd el ne hagyja ajkatokat, hanem csak olyan, amely alkalmas a (hitben való) épülésre, ahol szükséges, hogy kegyelmet közvetitsen a hallgatók számára. [30] Meg ne szomoritsátok Isten Szentlelkét, akinek jegyét viselitek a megváltás napjára. [31] Távol legyen tőletek minden keserüség, indulatosság, haragtartás, szóváltás és káromkodás, minden egyéb

rosszal. 32 Inkább legyetek egymás iránt jóindulatuak, könyörületesek, és bocsássatok meg egymásnak, amint Isten is megbocsátott nektek Krisztusban.

5 Kövessétek tehát Isten példáját, mint kedves gyermekei. 2 Éljetek szeretetben, amint Krisztus is szeretett minket és jóillatu áldozati adományként ajánlotta föl magát értünk Istennek.

A világosság fiai. 3 Paráznaságról és más tisztátalanságról, vagy kapzsiságról szó se essék köztetek. Igy illik a szentekhez. 4 Ocsmány, léha vagy kétértelmü szót ne ejtsetek ki. Ez nem illik. Sokkal inkább illik a hálaadás. 5 Legyetek meggyőződve, hogy semmiféle paráznának, tisztátalannak, kapzsinak, vagyis bálványimádónak nincs öröksége Krisztus és az Isten országában. 6 Senki se vezessen félre titeket üres beszéddel, mert miattuk éri Isten haragja a hitetlenség fiait. 7 Ne legyen tehát velük semmi dolgotok.

8 Valaha ugyan sötétség voltatok, most azonban világosság az Urban. Ugy éljetek, mint a világosság fiai! 9 A világosság gyümölcse csupa jóságban, igazságban és egyeneslelküségben mutatkozik. 10 Keressétek, ami kedves az Urnak. 11 Ne vegyetek részt a sötétség meddő cselekedeteiben, inkább leplezzétek le őket. 12 Amit ugyanis titokban tesznek, még kimondani is szégyen. 13 Minden ami világosságra jut, kiderül, 14 mert minden ami kiderül, világos. Ezért mondják:

„Kelj föl, te álmos,
Támadj föl holtodból
És Krisztus rád ragyog."

15 Nagyon vigyázzatok tehát (testvérek) arra, hogyan éltek: ne oktalanul, 16 hanem bölcsen. Használjátok föl az időt, mert rossz napok járnak. 17 Ne

8. A hivek megtérésük előtt tudatlanok voltak a lelki dolgokban, most azonban megvilágositotta őket Isten kegyelme, ugyhogy szavukkal és példájukkal másokat is Istenhez tudnak vezetni.

13—14. A keresztény ember Krisztus tanitásának fényével szomoru állapotának tudatára ébresztheti a bünöst. Ezt fejezi ki az idézet is, mely valószinüleg egy őskeresztény himnusz néhány sora.

legyetek oktalanok, hanem értsétek meg, mi az Ur akarata. 18 Ne részegeskedjetek, mert a bor léhaságra vezet. Inkább (Szent)lélekkel teljetek el. 19 Egymás közt zsoltárt, himnuszt és szent dalokat énekeljetek, daloljatok és zengedezzetek szivből az Urnak. 20 Adjatok hálát mindenkor, mindenért, Urunk Jézus Krisztus nevében Istennek, az Atyának.

A házastársak kötelességei. 21 Engedelmeskedjetek egymásnak Krisztus iránt való tiszteletből.

22 Az asszony engedelmeskedjék férjének, akárcsak az Urnak, 23 mert a férfi feje az asszonynak, mint Krisztus az Egyháznak: ő ugyanis Testének Megváltója. 24 Amint tehát az Egyház Krisztusnak van alárendelve, ugy az asszony is mindenben férjének.

25 Férfiak! Szeressétek feleségteket, amint Krisztus is szerette az Egyházat, és föláldozta magát érte, 26 hogy a keresztségben az (élet) igéje által tisztára mosva megszentelje. 27 Ragyogó tisztává akarta tenni az Egyházat, amelyen sem szeplő, sem ránc, sem egyéb efféle nincsen, hanem szent és szeplőtelen. 28 Igy szeresse a férj is feleségét, mint saját testét. Aki feleségét szereti, önmagát szereti. 29 Hiszen saját testét senki sem gyülöli, hanem táplálja és gondozza, akárcsak Krisztus az Egyházat. 30 Tagjai vagyunk ugyanis Testének, (husából és csontjaiból). 31 „Ezért hagyja el az ember atyját és anyját, feleségéhez csatlakozik, és a kettő testben egy lesz." 32 Nagy ez a titok, én Krisztusra és az Egyházra vonatkoztatom. 33 Szeresse tehát mindegyiktek feleségét, akárcsak önmagát, az asszony meg tisztelje férjét.

21—33. A keresztény ember méltósága és szabadsága nem az önkényes parancsolgatásban, hanem a szeretetből fakadó engedelmességben nyilvánul meg. Ennek Krisztus a ragyogó példaképe. Krisztus az Egyház feje és ura, aki áldozatkészséggel és szeretettel gyakorolja hatalmát. Igy viselkedjenek a férfiak is feleségükkel szemben (lásd Kol. 3, 18.19).

31. Gen. 2, 24.

32—33. A házasság Krisztus és az Egyház egységének előképe, ezért **nagy titok.** Amint Krisztus és az Egyház egységéből kegyelem fakad, ugy a keresztény házasságkötés is kegyelmet közvetit, vagyis szentség.

6 A gyermekek és szülők kötelességei. Gyermekek! Fogadjatok szót szüleiteknek az Urban, mert igy van rendjén. 2 Ez az első, igérettel kapcsolatos parancs: „Tiszteld atyádat és anyádat, 3 hogy boldog és hosszuéletü légy a földön."

4 Atyák! Ne keseritsétek gyermekeiteket, hanem neveljétek őket az Ur fegyelmében és intelmeivel.

A szolgák és gazdáik kötelességei. 5 Szolgák! Engedelmeskedjetek félő tisztelettel és egyszerü szivvel földi uratoknak, akárcsak Krisztusnak. 6 Ne látszatra szolgáljatok, mint akik emberek tetszését keresik, hanem mint Krisztus szolgái, akik szivesen teljesitik Isten akaratát. 7 Odaadással szolgáljatok, mert az Urnak teszitek, nem embereknek. 8 Hiszen tudjátok, hogy bármi jót tesz valaki, megkapja jutalmát az Urtól, akár szolga, akár szabad.

9 Gazdák! Viselkedjetek velük ugyanugy. Hagyjátok el a fenyegetőzést. Hiszen tudjátok, hogy nekik is, nektek is, Uratok van a mennyben, s nála nincs személyválogatás.

A lelki fegyverek. 10 Egyébként, (testvérek): Erősödjetek meg az Urban, hathatós erejéből. 11 Öltsétek föl Isten fegyverzetét, hogy helyt tudjatok állni az ördög cselvetéseivel szemben. 12 Nem a vér s a test ellen kell viaskodnunk, hanem a fejedelemségek és hatalmasságok, e sötét világ kormányzói és az égi magasságok gonosz szellemei ellen. 13 Öltsétek föl tehát Isten teljes fegyverzetét. Csak igy tudtok ellenállni a gonosz napon és igy tudtok mindent leküzdve helytállni. 14 Álljatok ki tehát: derekatokra csatoljátok

1—9. Krisztus példáját (lásd 5, 21—33 jegyzet) kell követniük a szülőknek gyermekeikkel és a munkaadóknak szolgáikkal szemben (Kol. 3, 20—4, 1).

3. Exod. 20, 12.

12—13. A keresztény ember résztvesz Isten országának és a gonosz lelkeknek harcában. Ellenségei elsősorban nem a bünös vágyak, hanem a bukott angyalok. Legyőzésükre szüksége van **Isten teljes fegyverzetére.**

a tisztesség övét, öltsétek magatokra az igazság páncélját, 15 lábatokra huzzátok a békesség evangéliumának hirdetésére a készség saruját. 16 Mindehhez fogjátok a hit pajzsát, amellyel elhárithatjátok a gonosz minden tüzes nyilát. 17 Vegyétek föl az üdvösség sisakját és markoljátok meg a lélek kardját, ami Isten igéje.

18 Esedezzetek szüntelen bensőséges könyörgéssel és imával a Lélekben. Legyetek éberek és állhatatosak az összes szentekért mondott imádságban. 19 Értem is imádkozzatok, hogy megkapjam a beszéd ajándékát, és amikor megnyitom ajkamat, bátran hirdessem az evangélium titkát, 20 amelynek a bilincsekben is hirnöke vagyok. Hadd hirdessem bátran, amint kötelességem.

Befejezés.

21 Ha tudni akarjátok mi van velem és mit csinálok, Tihikusz, szeretett testvérem és hüséges szolgám az Urban, mindent el fog mondani nektek. 22 Éppen azért küldtem hozzátok, hogy megtudjátok mi van velünk és megvigasztalja sziveteket.

23 A testvéreknek békesség és hittel párosult szeretet az Atyaistentől és az Ur Jézus Krisztustól! 24 Kegyelem legyen mindazokkal, akik el nem muló szeretettel szeretik Urunkat Jézus Krisztust. (Amen).

A FILIPPI LEVÉL.

Filippi volt Európa földjén az első város, ahol szent Pál az evangéliumot hirdette és egyházat alapitott. Második missziós utján, Kr. u. 51-ben, érkezett ebbe a jómódu macedon városba (Ap. Csel. 16, 11—40), mely Nagy Sándor atyjáról, I. Fülöp királyról kapta nevét. A római birodalomban Macedóniát négy részre osztották. Filippi az első kerülethez tartozott (Ap. Csel. 16, 12).

A filippi hiveket bensőséges ragaszkodás füzte szent Pálhoz, de példaadó keresztény életük és áldozatkészségük miatt az Apostol is szivből szerette hiveit (1, 3—8). Harmadik utján kétszer is meglátogatta őket és személyes szükségleteire egyedül tőlük fogadott el anyagi támogatást (Fil. 4, 15.16; 2 Kor. 11, 8.9). Ragaszkodásuknak különösen akkor adták megható jelét, amikor szent Pál első római fogságában volt. Pénzadományukkal elküldték hozzá püspöküket, Epafrodituszt, hogy szolgálatára legyen (Fil. 2, 25; 4, 18). Epafroditusz Rómában sulyosan megbetegedett. Mikor végre fölgyógyult, Pál ezzel a köszönőlevéllel küldte vissza hiveihez, akik után annyira vágyakozott (2, 26—30).

A levél első része személyes üzeneteket tartalmaz (1—2 fejezet). A filippiek püspökük utján érdeklődtek az Apostol sorsa és az evangélium ügyének állása felől. Pál biztositja őket, hogy fogsága is az evangélium terjedésének hasznára van (1, 12—14), de kifejezi reményét, hogy hivei javára nemsokára kiszabadul (1, 25.26; 2, 23.24). A filippi egyházban jó szellem uralkodott, de a szeretetre és alázatra való buzditást azért szükségesnek tartotta az Apostol. Az utóbbival kapcsolatos a Krisztus megalázkodásáról és fölmagasztalásáról szóló mélyértelmü, teológiai szempontból is nagyjelentőségü szakasz (2, 5—11). A levél második része óvás a tévtanitóktól és további buzditás a keresztény tökéletességre és a tiszta, lelki örömre (3—4 fejezet).

Az Apostol levelei közül ez a legközvetlenebb hangu atyai és baráti levél, amely hiven tükrözi szent Pál nemes szivét és mély érzésvilágát. Személyes jellegén kivül számos tanuság is szól hitelessége mellett. Többi közt már szent Polikárp is emliti a saját, filippiekhez irt levelében.

SZENT PÁL APOSTOL LEVELE A FILIPPIEKHEZ.

Bevezetés.

1 Címzés és apostoli üdvözlet. Pál és Timóteus, Krisztus Jézus szolgái, a Filippiben élő összes szenteknek, az előljárókkal és diákonusokkal együtt.

2 Kegyelem nektek és békesség Atyánktól, az Istentől, és az Ur Jézus Krisztustól.

Hálaadás és könyörgés. 3 Hálát adok Istenemnek, valahányszor rátok gondolok, 4 és mindig, minden imádságomban örömmel könyörgök mindnyájatokért, 5 mivel az első naptól mindmáig résztvesztek (Krisztus) evangéliumának munkájában. 6 Bizom abban, hogy aki megkezdte bennetek a jót, be is fejezi Krisztus Jézus napjáig. 7 Méltányos is, hogy igy gondolkodjam mindnyájatokról, mert szivembe zártalak titeket, akik osztoztok kegyelmemben, akár bilincsekben vagyok, akár az evangéliumot védelmezem és megerősitem. 8 Isten a tanum, mennyire vágyakozom mindnyájatok után Krisztus Jézus szeretetében. 9 Könyörgök is azért, hogy szeretetetek mindjobban gazdagodjék helyes ismeretben és teljes megértésben, 10 hogy el tudjátok birálni mi a helyes. Akkor tiszták és kifogástalanok lesztek Krisztus napjára, 11 és bővelkedni fogtok az igaz élet Jézus Krisztus által szerzett gyümölcseiben Isten dicsőségére és dicséretére.

Az Apostol egyéni közlései.

A misszió helyzete. 12 Tudomástokra akarom hozni, testvérek, hogy helyzetem javára vált az evan-

5—7. A hivek **résztvesznek az evangélium** munkájában azzal, hogy Filippiben terjesztik az evangéliumot, de különösen azzal, hogy pénzadományokkal támogatják az Apostol munkáját. Ily módon **osztoznak** apostoli küldetésének **kegyelmében**, mivel az Apostol az adományok segitségével, küldöttei és levelei révén, a fogságban is érintkezésben tud maradni hiveivel és dolgozni tud **az evangéliumért**.

géliumnak. 13 Az egész császári testőrségben és máshol is köztudomású lett, hogy bilincseimet Krisztusért viselem. 14 A testvérek közül az Urban, bilincseimen fölbuzdulva, egyre bátrabban és félelem nélkül merik hirdetni Isten igéjét. 15 Némelyek ugyan féltékenykedve és vetélkedve hirdetik Krisztust, mások azonban jó szándékkal. 16 Ezek szeretetből, mert tudják, hogy küldetésem az evangélium védelmére szól, 17 amazok viszont vetélkedésből, s nem tiszta szándékkal hirdetik Krisztust, abban a hiszemben, hogy bilincseimben keserűséget szereznek nekem. 18 De mit számit ez? Csak Krisztust hirdessék, bármi módon, akár érdekből, akár őszinte szándékkal. Én örülök neki, és ezután is örülni fogok.

Az Apostol helyzete. 19 Tudom ugyanis, hogy ez, imádságtok által és Jézus Krisztus Lelkének segítségével, üdvösségemre válik. 20 Abban bizom és remélek, hogy semmiben sem vallok szégyent, sőt nyiltan megmondom, hogy Krisztus mint mindig, most is megdicsőül testemben — akár éltemben, akár holtomban. 21 Hiszen számomra az élet Krisztus, a halál pedig nyereség. 22 Ha viszont tovább kell élnem, az termékeny munkát jelent. Nem tudom hát mit válasszak. 23 Kettő közt vivódom: Szeretnék megszabadulni, hogy Krisztussal legyek. Ez volna a legjobb. 24 De hogy miattatok életben maradjak, az szükségesebb. 25 Meg vagyok győződve és tudom, hogy megmaradok, sőt haladástokra és hitből fakadó örömötökre maradok meg mindnyájatok javára. 26 Igy

13. Római fogsága idején az Apostol a **császári testőrség** tagjainak is beszélt Krisztusról, s valószinüleg néhányat meg is téritett közülük (lásd 4, 22).

19—26. Szent Pál egyedül Krisztus dicsőségét keresi. Ha továbbra is életben maradhat, csak azért akar élni, hogy Krisztusért dolgozzék. Ha viszont meg kell halnia, meggyőződése, hogy hitvallásával és vértanuhalálával is Krisztus ügyét szolgálja. Egyéni szempontból legszivesebben meghalna, hogy végleg egyesülhessen Krisztussal, de ha hiveire gondol, akiknek szükségük van rá, szivesen él és dolgozik tovább.

még több okotok lesz arra, hogy Krisztusban dicsekedjetek, ha ujból elmegyek hozzátok.

Buzditás az egyetértésre. 27 Éljetek csak méltóan Krisztus evangéliumához. Igy aztán akár elmegyek és meglátlak titeket, akár távol maradok, azt halljam rólatok, hogy egy lélekkel helytálltok és egyetértve együtt munkálkodtok az evangélium hitéért, 28 az ellenfelektől pedig semmiképen nem ijedtek meg. Ez lesz számukra a kárhozatnak, számotokra pedig az üdvösségnek bizonyitéka, amely az Isten müve. 29 Nektek az a kegyelem jutott, hogy ne csak higgyetek Krisztusban, hanem szenvedjetek is érte. 30 Hiszen ugyanazt a harcot kell kiállanotok, amelyet nálam láttatok és most hallotok.

2 Ha tehát ér valamit a Krisztusban adott buzditás, a szeretetből fakadó intelem, a lelki közösség és a résztvevő szeretet, 2 tegyétek örömömet teljessé azzal, hogy egyetértetek, egymást szeretitek, együttéreztek, egyet gondoltok. 3 Semmit se tegyetek vetélkedésből vagy hiu dicsőségvágyból. Tekintse inkább alázatosan egyik a másikat, magánál kiválóbbnak. 4 Senki se keresse csak a maga javát, hanem a másét is.

Krisztus példája. 5 Ugyanaz a lelkület legyen bennetek, amely Krisztus Jézusban volt. 6 Ő, isteni mivoltában nem tartotta Istennel való egyenlőségét olyan dolognak, amihez föltétlenül ragaszkodjék, 7 hanem szolgai alakot fölvéve kiüresitette önmagát és hasonló lett az emberekhez. Külsejét tekintve olyan volt, mint egy ember; 8 megalázta magát és engedelmes lett mindhalálig, mégpedig a kereszthalálig.

28. A hivek összetartása Isten bennük müködő kegyelmét, s ezzel ügyük igazát bizonyitja, vagyis jele annak, hogy az **üdvösség** utján járnak. Másrészt viszont éppen ez tanuskodik arról, hogy a hit ellenségei végzetes tévedésben vannak.

5—8. Az egység akkor valósul meg a hivek közt, ha Krisztus példáját követve önzetlenek és alázatosak. Isten Fia önként lemondott az őt megillető isteni dicsőségről és ugy élt az emberek közt, mint egyszerü ember.

9 Ezért Isten fölmagasztalta és minden mást fölülmuló
nevet adott neki: 10 Jézus nevére hajoljon meg minden
térd a mennyben, a földön és az alvilágban, 11 s min-
den nyelv hirdesse az Atyaisten dicsőségére, hogy
Jézus Krisztus az Ur.

Buzgóság a jóban. 12 Kedveseim, ti, akik mindig
engedelmesek voltatok, félve-remegve munkáljátok
üdvösségteket, nemcsak amikor jelen vagyok, hanem
sokkal inkább most, amikor távol. 13 Hiszen Isten
maga müveli bennetek jóakarata szerint a szándékot
meg a végrehajtást is. 14 Zugolódás és okoskodás nél-
kül tegyetek meg mindent, 15 hogy kifogástalanok és
tiszták legyetek, Istennek ártatlan gyermekei a gonosz
és romlott nemzedék közt, akik közt ugy ragyogtok,
mint csillagok a világmindenségben. 16 Ragaszkodja-
tok az élet igéjéhez, hogy Krisztus napján dicsőségem-
re váljatok. Akkor nem futottam hiába és nem
fáradtam fölöslegesen. 17 Mégha a hitetekért hozott
áldozaton és szolgálaton fölül véremet is ontják, örülök
és együtt örvendek mindnyájatokkal. 18 Örüljetek ti
is, és örvendezzetek velem.

Timóteus és Epafroditusz küldetése. 19 Remélem
az Ur Jézusban, hogy hamarosan hozzátok küldhetem
Timóteust, s hogylétetekről értesülve megnyugszom.
20 Senki sincs ugyanis, aki velem egyetértve, oly
őszintén szivén viselné ügyeteket. 21 A többiek mind
a maguk javát keresik, s nem Krisztus Jézusét. 22 Meg-
bizhatóságát abból láthatjátok, hogy, mint a gyermek
atyjának, ugy szolgált velem az evangélium érdeké-
ben. 23 Remélem tehát, hogy elküldhetem, mihelyt
megtudom mi történik ügyemben. 24 Sőt bizom az

9—11. Isten **minden mást fölülmuló nevet,** a legnagyobb méltóságot és hatalmat adta Jézusnak. **Jézus Krisztus az Ur,** vagyis mint megdicsőült Istenember, a világmindenség királya.

16—18. Ha a hivek ragaszkodnak szent Pál tanitásához, Krisztus második eljövetele alkalmával dicsőségére válnak az Apostolnak. Üdvösségükért a vértanuhalált is szivesen elviseli.

Urban, hogy magam is nemsokára indulhatok hozzátok.

25 Addig is szükségesnek láttam, hogy hazaküldjem Epafroditusz testvért, társamat a munkában és a küzdelemben, akit ti küldtetek, hogy szükségemben szolgálatomra legyen. 26 Nagyon kívánkozott utánatok és nyugtalankodott, hogy betegségéről értesültetek. 27 Csakugyan halálos beteg volt, Isten azonban megkönyörült rajta, de nemcsak rajta, hanem rajtam is, hogy bánat bánatra ne érjen. 28 Annál sürgősebben küldtem el tehát, hogy viszontlátásának újra örvendjetek, s nekem se legyen bánatra okom. 29 Fogadjátok tehát nagy örömmel az Urban, és becsüljétek meg az ilyen embert. 30 Hiszen Krisztus ügyéért volt közel a halálhoz, s életét kockáztatta, hogy pótolja a nekem tett szolgálatban, amit ti nem tehettetek.

Buzdítás a méltó keresztény életre.

3 **Óvás a zsidó tévedésektől.** Egyébként testvéreim, örvendjetek az Urban.

Nekem nincs terhemre, hogy ugyanazt írjam nektek, titeket pedig megerősít. 2 Óvakodjatok a kutyáktól, óvakodjatok a gonosz munkásoktól, óvakodjatok a megcsonkítottaktól. 3 A körülmetéltek ugyanis mi vagyunk, akik lélekben szolgálunk Istennek, akik Krisztus Jézusban dicsekszünk, s nem a testben bizunk, 4 noha én a testben is bízhatnék. Ha más azt tartja, hogy bízhatik a testben, én még inkább. 5 Nyolcadnapra körülmetéltek, Izrael népéből, Benjamin

25. **Epafroditusz** neve az Apostol többi levelében nem fordul elő. Valószínűleg egyházi (püspöki) tisztséget viselt Filippiben.

1—4. Szent Pál ismételten óvja a filippieket azoktól a tévtanítóktól, akik a zsidó hagyományokhoz és a mózesi törvényhez való ragaszkodást hirdetik. Erős kifejezésekkel bélyegzi meg őket, hogy ártalmas működésükre fölhívja a hívek figyelmét. — A **megcsonkítottak** azok a zsidókeresztények, akik a pogányságból megtértekre is rá akarták kényszeríteni a körülmetélést. Az Apostol ezzel kapcsolatos tanítását lásd Róm. 2, 25—29; Gal. 5, 1—12. Az igazi körülmetéltség a lélek tisztasága, melyet a hitből való megigazulás ad (lásd Róm. 2, 29 jegyzet).

törzséből származom, zsidó vagyok a zsidók közül. Törvénytartó farizeus voltam, 6 (Isten) Egyházának szenvedélyes üldözője, s a törvényhez szabott igaz életben kifogástalan.

Keresztény életeszmény. 7 Ám, amit egykor előnyömnek tekintettem, azt Krisztusért akadálynak tartom. 8 Sőt Uramnak, Krisztus Jézusnak fölséges ismeretéhez mérten mindent akadálynak tartok. Érte mindent elvetettem, sőt szemétnek tartottam, csak hogy Krisztust elnyerhessem 9 és hozzá tartozzam. Hiszen én nem a törvény alapján igazultam meg, hanem a Jézus Krisztusba vetett hit által. Isten ugyanis a hit által tett megigazulttá, 10 hogy megismerjem őt: föltámadásának erejét, de a szenvedésében való részesedést is. Hasonló akarok lenni hozzá halálában, 11 hogy eljussak a halálból való föltámadásra.

12 Nem mintha már elértem volna, s tökéletes volnék, de futok utána, hogy magamhoz ragadjam, mert már Krisztus Jézus is magához ragadott. 13 Testvérek, én nem gondolom, hogy már magamhoz ragadtam. De ezt igen: Felejtem ami mögöttem van, s az előttem lévő után rugaszkodom. 14 Futok a kitüzött cél felé, annak a hivatásnak jutalmáért, amelyre Isten fölülről hivott meg Krisztus Jézus által. 15 Mi, tökéletesek igy gondolkodjunk. Amiben még máskép gondolkodtok, azt Isten majd föltárja nektek. 16 De amit már elértünk, abban tartsunk ki.

Állhatatosság az Urban. 17 Kövessétek példámat, testvérek! Figyeljetek azokra, akik ugy élnek, ahogy

7—11. Valaha nagyra becsülte szent Pál a zsidó nép ószövetségi kiváltságait (lásd Róm. 3, 1.2), megtérése óta azonban nem sokra becsüli, mivel az Ujszövetségben elvesztették gyakorlati jelentőségüket. Életének értelme és tartalma most Krisztus, akivel együtt akar élni, szenvedni és meghalni, hogy dicsőségében is része legyen.

9. Lásd. Róm. 3, 21—31; Gal. 3, 19—29.

12. Szent Pál nem tartja magát tökéletesnek, de megtérése óta elszakithatatlanul Krisztushoz tartozik és erejét megfeszitve törekszik az életszentség és az örök boldogság elérésére.

16. A Vulgátában: „De amire már eljutottunk, abban értsünk egyet, és tartsunk ki egyazon szabály mellett."

példámon látjátok. 18 Ismételten megmondtam ugyanis,
s most könnyezve mondom: Sokan ugy élnek, mint
Krisztus keresztjének ellenségei: 19 Végük a pusztulás,
istenük a has, dicsőségük az, ami gyalázatuk, eszüket
a földieken járatják. 20 A mi hazánk azonban a menny-
ben van. Onnan várjuk az Üvözitőt is: az Ur Jézus
Krisztust. 21 Ő azzal az erővel, amellyel mindent ha-
talma alá vethet, átalakitja gyarló testünket és hason-
lóvá teszi megdicsőült testéhez.

4 Ezért, szeretett testvéreim, kedveseim, örömöm
és koronám: igy álljatok helyt az Urban, szeretteim!

Befejező intelmek. 2 Evodiát és Szintihét nagyon
kérem, értsenek egyet az Urban. 3 Téged is kérlek,
igaz munkatársam, légy segitségükre azoknak, akik
velem együtt fáradtak az evangélium hirdetésében,
Kelemennel és többi munkatársammal együtt, akiknek
neve föl van jegyezve az élet könyvében.

4 Örvendjetek az Urban szüntelen! Ujra csak azt
mondom: örvendjetek! Lelki jóságtokat ismerje meg
mindenki. Az Ur közel van. 6 Ne aggódjatok semmi-
ért. Minden imádságotokban és könyörgésetekben
terjesszétek kérésteket Isten elé, hálaadástokkal
együtt. 7 Akkor Isten békéje, amely minden értelmet
meghalad, megőrzi sziveteket és elméteket Krisztus
Jézusban.

8 Végül, testvéreim, arra irányuljanak gondola-
taitok, ami igaz, ami tisztességes, ami igazságos, ami
ártatlan, ami kedves, ami dicséretre méltó, ami erényes
és magasztos. 9 Amit tanultatok és elfogadtatok, amit
hallottatok és rajtam láttatok, azt tegyétek, és veletek
lesz a béke Istene.

18. **Krisztus keresztjének ellenségei** a „zsidózó" tévtanitók, akik a mózesi törvény megtartásától, s nem a krisztusi megváltástól várják az üdvösséget (lásd Gal. 3, 1—5).

2. **Evodia és Szintihe** az Apostol két női munkatársa Filippiben. Valószinüleg békétlenség támadt köztük.

Az Apostol hálája. 10 Igen megörültem az Urban, hogy végre ismét abban a helyzetben vagytok, hogy rólam is gondoskodhattok. Gondoltatok rá azelőtt is, de nem volt rá módotok. 11 Nem a nélkülözés mondatja ezt velem, hiszen megtanultam, hogy beérjem azzal, amim van. 12 Tudok nélkülözni, de tudok bővelkedni is. Minden körülmény közt, mindenhez hozzászoktam: jóllakáshoz és éhezéshez, bővelkedéshez és nélkülözéshez. 13 Mindent elviselek abban, aki nekem erőt ad. 14 Mégis jól tettétek, hogy részvéttel voltatok nyomoruságomban. 15 Ti is tudjátok, filippiek, hogy az evangélium hirdetésének kezdetén, amikor Macedóniából elindultam, egyetlen egyház sem állt velem az adás és viszonzás kapcsolatában, csak ti. 16 Már Tesszalonikába is küldtetek egyszer-másszor, amire szükségem volt. 17 Nem mintha az adományra vágynék, hanem csak a gyümölcsét áhitom, amely bőségesen javatokra lesz irva. 18 Megvan mindenem, sőt bővelkedem. Bőven el vagyok látva, amióta Epafroditusztól átvettem, amit küldtetek, mint kellemes illatu, Istennek tetsző, kedves áldozatot. 19 Az én Istenem Jézus Krisztus által a dicsőségben kielégit majd gazdagsága szerint mindennel, amire szükségtek van. 20 Istennek, a mi Atyánknak, legyen dicsőség örökkön-örökké. Amen.

Befejezés.

21 Köszöntsetek minden szentet Krisztus Jézusban. 22 Köszöntenek titeket a testvérek, akik nálam vannak. Köszönt titeket valamennyi szent, főkép a császár házából valók.

23 Az Ur Jézus Krisztus kegyelme legyen lelketekkel! (Amen.)

15. Személyes költségeire szent Pál nem fogadott el anyagi támogatást az egyházaktól, hanem keze munkájával tartotta fönn magát. Ebben egyedül a filippi hivekkel tett kivételt (lásd 2 Kor. 11, 7—15).

22. A **császár házából** való hivők valószinüleg nem a császári család tagjai, hanem császári testőrök, udvari tisztviselők vagy szolgák.

A KOLOSSZEI LEVÉL.

Kolossze az Ókorban Frigiának, Kisázsia egyik déli tartományának jelentős városa volt, ma jelentéktelen török falu. Az Efezust Sziriával összekötő birodalmi ut mentén feküdt. Szent Pál második és harmadik apostoli utján is járt Frigiában (Ap. Csel. 16, 6; 18, 23), de Kolosszébe nem jutott el (Kol. 2, 1). A kolosszei egyházat egy odavaló keresztény, Epafrász alapitotta (Kol. 1, 7; 4, 12), akit valószinüleg maga szent Pál téritett meg efezusi tartózkodása idején.

Amikor első római fogságában volt az Apostol, Epafrász fölkereste, hogy megbeszélje vele a kolosszei egyház helyzetét és a jelentkező nehézségek megoldására tanácsát kérje. Hit és szeretet tekintetében nem volt kifogásolnivaló a hivek közt (1, 4; 2, 5), de komoly lelki veszély fenyegette őket bizonyos tévtanitók részéről. Szent Pál ennek a veszélynek elháritására irta levelét.

A Kolosszében terjesztett téves tanitások teljes rendszerét nem ismerjük, de néhány lényeges pontját magából a levélből is kiolvashatjuk. Az evangélium tisztaságát leginkább veszélyeztető tanitás kétségkivül Krisztus istenemberi személyével és megváltói müvével volt kapcsolatban. Az üdvösség elnyerésére e tanitás szerint nem elég Krisztus közvetitése és közbenjárása Istennél, hanem misztikus kapcsolatba kell lépni a szellemvilággal és különleges vallási kultusszal kell tisztelni az angyalokat (2, 18.23). Szükséges ezenkivül bizonyos zsidó vallási gyakorlatok, mint a körülmetélkedés (2, 11), a szombat és más ószövetségi ünnepek megtartása (2, 16) és bizonyos ételektől való szigoru megtartóztatás (2, 16.20—22). A tanitás tehát a zsidó vallás elemeit keverte a kezdődő gnoszticizmus eszméivel, s mindezt ugy hirdette, mint valami magasabbrendü bölcseséget (2, 4.8.23).

Az Apostol azonnal a legfontosabb kérdésre irányitja figyelmét. Levele első részében megvédi Krisztus mindent fölülmuló méltóságát. Kifejti, hogy Krisztus a láthatatlan Isten képmása, a szellemi és a fizikai világ teremtője és Ura, és az Egyház feje. Ő az egyetlen közvetitő Isten és az emberiség között, aki kereszthalálával megszüntette a mózesi törvényt, győzedelmeskedett a gonoszlelkeken és megváltott a büntől. A hivők a keresztség fölvételével Titokzatos Testének tagjai és az isteni élet benne lakó teljességének részesei lesznek (1—2 fejezet). A gyakorlati következményeket a levél második része vonja le: Mindez természetesen megköveteli, hogy a hivek erkölcsi életükben Krisztus példáját és tanitását kövessék (3—4 fejezet).

A levelet az efezusiaknak és a Filemonnak szóló levéllel egyidőben, első római fogságában (4, 18), irta szent Pál, s mivel Epafrászt még maga mellett akarta tartani, Tihikusszal küldte Kolosszébe (4, 7). Hitelességét a belső érveken kivül Ireneusz, Tertullián és a Muratori-töredék tanusága is bizonyitja.

SZENT PÁL APOSTOL LEVELE A KOLOSSZEIEKHEZ.

Bevezetés.

1 **Cimzés és apostoli üdvözlet.** Pál, Isten akaratából Krisztus Jézus apostola, és Timóteus testvér 2 a Kolosszében élő szent és hivő testvéreknek (Jézus) Krisztusban.

Hálaadás és könyörgés. 3 Hálát adunk Istennek, Urunk Jézus Krisztus Atyjának, valahányszor imád-

3—12. Szent Pál hálát ad Istennek a kolosszei hivek közt végzett apostoli munka eredményéért (3—8) és azért könyörög, hogy az Ur világositsa és erősitse meg hiveit a tökéletességre vezető uton (9—12).

kozunk értetek. 4 Hallottunk Krisztus Jézusba vetett hitetekről és arról a szeretetről, amely valamennyi szent iránt eltölt titeket, 5 azért a reményért, amely készen vár a mennyben. Erről hallottatok az evangélium igaz tanitása során, 6 amely hozzátok is eljutott. Amint az egész világon, nálatok is gyümölcsözik és gyarapszik, amióta meghallgattátok és valóban megismertétek Isten kegyelmét. 7 Igy tanultátok ezt kedves szolgatársunktól, Epafrásztól is, aki Krisztus (Jézus) hüséges szolgája köztetek. 8 Ő számolt be nekünk lelki szeretetetekről.

9 Mióta ezt hirül vettük, mi is szüntelen könyörgünk értetek és esedezünk, hogy akaratának ismerete minden lelki bölcseséggel és okossággal együtt teljessé váljék bennetek. 10 Csak igy tudtok, mindenben tetszését keresve, az Urhoz méltóan élni: minden jótettben gyümölcsözni és Isten ismeretében gyarapodni. 11 Erősitsen is meg nagy erővel fölséges hatalmából, hogy mindvégig kitartsatok és állhatatosak legyetek, és örömmel 12 adjatok hálát az Atyának, aki a szentek sorsára méltatott a világosságban.

Krisztus páratlan méltósága.

Krisztus a világ teremtője és megváltója. 13 Ő kiragadott minket a sötétség hatalmából, s áthelyezett szeretett Fia országába. 14 Benne van (vére által) megváltásunk, büneink bocsánata. 15 Ő a láthatatlan Isten képmása, minden teremtmény elsőszülöttje. 16 Benne teremtett mindent a mennyben és a földön: a láthatókat és a láthatatlanokat, trónusokat, uralmakat, fejedelemségeket és hatalmasságokat. Mindent általa

13—20. Krisztus szerepe a világmindenségben egyedülálló. Mint Isten Fia, ő a szellemi és a fizikai világ **teremtője,** s az egész világmindenség középpontja és célja (15—17). — Mint Istenember, ő az emberiség **megváltója,** aki helyreállitotta a teremtés isteni rendjét és békéjét. Ő az **Egyház feje** és az üdvösség forrása is. Vitathatatlan **elsőség** illeti meg mindenben, mivel a teljes isteni természet birtokosa (18—20).

és érte teremtett. 17 Ő előbb van mindennél, s minden benne áll fönn.

18 Ő a Testnek, az Egyháznak feje. Ő a kezdet, elsőszülött a holtak közül, hogy övé legyen az elsőség mindenben. 19 Ugy tetszett az Atyának, hogy benne lakjék az egész teljesség, 20 s hogy általa békitsen ki magával mindent, ami akár a földön, akár a mennyben van, azzal hogy keresztjének vérével békességet szerzett mindennek.

21 Titeket is, akik egykor gonosz tetteitek miatt ellenséges érzülettel távol voltatok, 22 most emberi testében kiengesztelt a halál által, hogy szentté, szeplőtelenné és feddhetetlenné tegyen szine előtt. 23 Csak szilárdan és rendületlenül álljatok a hit alapján és el ne tántorodjatok az evangélium reményétől, amit hallottatok. Hiszen minden teremtménynek hirdették az ég alatt, s én, Pál, is ennek szolgája lettem.

Az Apostol hivatása. 24 Örömmel szenvedek értetek és testemben kiegészitem azt, ami még hiányzik Krisztus szenvedéséből, Testének, az Egyháznak javára. 25 Ennek lettem szolgája az Istentől értetek kapott hivatásnál fogva, hogy Isten igéjét érvényre juttassam: 26 azt a titkot, amely századok és nemzedékek óta rejtve volt, s amelyet most kinyilatkoztatott szentjeinek. 27 Velük akarta közölni Isten, micsoda fönséges gazdagságot rejt a pogányok számára ez a titok: Krisztus bennetek a megdicsőülés reménye. 28 Mi őt hirdetjük, intünk és teljes bölcseséggel oktatunk minden embert, hogy Jézus Krisztusban tökéletessé tegyünk mindenkit. 29 Ezért fáradok és

24. Az Apostol nem a Megváltó testi **szenvedését** akarja **kiegészíteni,** hiszen az végtelen értékü, hanem azokról a szenvedésekről beszél, amelyeket Krisztus Titokzatos Testének, az Egyháznak, ill. az Egyház tagjainak kell Krisztussal való sorsközösségben elviselniük.

25—29. Isten szent Pált a pogányok apostolává rendelte, hogy hirdesse a megváltás titkos isteni tervének megvalósulását. Az isteni terv Krisztus megváltó müvében valósult meg, s az Apostol igehirdetése által lett nyilvánvaló.

küzdök az ő erejével, amely hatásosan müködik bennem.

2 Akarom, hogy tudjátok, mekkora küzdelmem van értetek, a laodiceaiakért és mindazokért, akik személyesen nem ismernek, 2 hogy szivükben megerősödve és szeretetben egyesülve eljussanak a teljes megértés minden gazdagságára, Isten (az Atya) titkának, (Jézus) Krisztusnak megismerésére. 3 Benne rejlik a tudomány és bölcseség minden kincse.

A megváltás Krisztusban. 4 Ezt azért mondom, hogy senki tetszetős szavakkal meg ne tévesszen titeket. 5 Ha testben távol is, lélekben köztetek vagyok és örülök, hogy a köztetek uralkodó rendet és Krisztusba vetett hitetek szilárdságát láthatom.

6 Mivel tehát Uratoknak ismertétek el Krisztus Jézust, éljetek is benne. 7 Verjetek benne gyökeret és épüljetek rá, erősödjetek meg a hitben, ahogy tanultátok, s legyen tuláradó a hálaadástok. 8 Vigyázzatok, hogy senki félre ne vezessen bölcselettel és hamis tanitással, ami emberi hagyományon s e világ elemein alapul, nem pedig Krisztuson. 9 Benne lakik testileg az Istenség egész teljessége, 10 benne lettetek ennek a teljességnek részesei: benne, aki minden fejedelemség és hatalmasság feje. 11 Benne vagytok körülmetélve, nem kézzel végzett körülmetéléssel, hanem az érzékies test levetésével, ami a krisztusi körülmetélés. 12 Vele temettek el a keresztségben, vele is támadtok föl az Isten erejébe vetett hit által, aki föltámasztotta őt halottaiból. 13 Titeket tehát, akik büneitek és testi körülmetéletlenségtek miatt holtak voltatok, vele

6—7. Krisztus megvallása a keresztény lelkiélet alapja, a lelki fejlődés **élet Krisztusban,** vagyis növekedés szeretetében és tanitásának megvalósitásában.

8. A **világ elemeiről** lásd Gal. 4, 3 jegyzet.

13—15. A megváltás szemléletes leirása. Büneink mintegy **adóslevélre** voltak följegyezve, mely a gonoszlelkek birtokában volt. Krisztus megváltó kereszthalálával Isten kiragadta az adóslevelet a gonoszlelkek hatalmából és a **keresztre szögezve megsemmisitette,** vagyis kinyilvánitotta a megváltás teljes diadalát.

együtt életre keltett. Megbocsátotta minden bününket, 14 a követelményeivel terhünkre szóló adóslevelet pedig eltörölte és a keresztre szögezve megsemmisitette. 15 Lefegyverezte a fejedelemségeket és hatalmasságokat, nyilvánosan pellengérre állitotta őket és Krisztus által diadalmaskodott rajtuk.

A helytelen vallási gyakorlatok értéktelensége. 16 Senki ne itéljen meg tehát titeket étel-ital dolgában, s ünnepre, ujholdra vagy szombatra vonatkozó dolgokban. 17 Hiszen mindez csak árnyéka a jövendőnek. A valóság Krisztusban van. 18 Senki se mondjon titeket méltatlanoknak a jutalomra, főleg az nem, aki alázatoskodásban s az angyalok tiszteletében tetszeleg magának, aki látomásokkal hivalkodik, érzékies gondolkodásában oktalanul fölfuvalkodik 19 és nem ragaszkodik ahhoz, aki a fej. Ez gyarapitja az egész izekkel és izmokkal összekapcsolt testet isteni növekedésében.

20 Ha tehát Krisztussal meghaltatok a világ elemeinek, miért vesztek magatokra olyan kötelezettségeket, mintha még a világban élnétek? 21 „Ne fogd meg! Ne izleld! Hozzá ne nyulj!" 22 Hiszen mindez arra való, hogy használat közben elpusztuljon. Csak emberi parancsokról és tanitásokról van szó. 23 Ezek az önkényes vallási gyakorlatokkal, alázatoskodással és önsanyargatással a bölcseség látszatát keltik, de nincs semmi értékük, csak a test kielégitésére szolgálnak.

Buzditás a méltó keresztény életre.

3 A régi és az uj ember. Ha tehát Krisztussal föltámadtatok, keressétek ami odafönn van, ahol

16—19. Az Ószövetség vallási gyakorlatainak előkészitő jellege volt: előképei voltak a megváltásnak. Mivel a megváltás Krisztusban már megvalósult, ezek a gyakorlatok értelmüket vesztették. Helytelen a tévtanitóknak tulzott angyal-kultusza és álmiszticizmusa is.

1—4. A megigazult emberben meghalt régi, bünös énje és uj istengyermeki élet kezdődik (lásd Róm. 6, 1—7 jegyzet), ez az uj élet azonban ezen a világon még nem nyilvánul meg teljesen. Krisztus második eljövetelekor, a föltámadás dicsőségében mutatkozik meg majd maradék nélkül.

Krisztus ül az Isten jobbján. 2 Ami odafönn van, arra irányuljon figyelmetek, ne a földiekre. 3 Hiszen meghaltatok és életetek Krisztussal az Istenben van elrejtve. 4 Amikor Krisztus, a mi életünk, megjelenik, vele együtt ti is megjelentek a dicsőségben.

5 Sanyargassátok tehát tagjaitokban azt, ami földies: a paráznaságot, tisztátalanságot, érzéki vágyakat, bünös kívánságokat és kapzsiságot, ami igazában bálványimádás. 6 Ezek miatt száll Isten haragja a hitetlenség fiaira. 7 Valaha ti is ezeket müveltétek, amikor köztük éltetek. 8 De most vessétek le mindezt: a haragot, bosszuságot, rosszindulatot, átkozódást, szátok ocsmány szavait. 9 Ne hazudjatok egymásnak! Vessétek le a régi embert szokásaival együtt 10 és öltsétek föl az ujat, aki teremtőjének képmására állandóan megujul a teljes megismerésig. 11 Itt már nincs görög vagy zsidó, körülmetélt vagy körülmetéletlen, barbár vagy szittya, rabszolga vagy szabad, hanem minden és mindenben Krisztus.

12 Mint Isten szent és kedves választottjai, öltsetek magatokra szivbeli irgalmat, jóságot, alázatosságot, szelidséget és türelmet. 13 Viseljétek el egymást és bocsássatok meg egymásnak, ha valakinek panasza van a másik ellen. Amint az Ur megbocsátott nektek, ti is ugy tegyetek! 14 Mindezen fölül pedig szeressétek egymást, mert ez a tökéletesség köteléke. 15 S Krisztus békéje uralkodjék szivetekben, hiszen erre vagytok hivatva egy Testben. Legyetek hálásak. 16 Éljen

5. A **kapzsiság** arra inditja az embert, hogy minden erejét a pénzszerzésre forditsa, vagyis hogy a „mammon"-bálványt imádja és szolgálja (lásd Mt 6, 24).

9—10. A Krisztussal uj, kegyelmi életre föltámadt kereszténynek (3, 1—4 jegyzet) arra kell törekednie, hogy fokozatosan kivetkőzzék bünre hajló természetéből és mindinkább Krisztushoz hasonló és Isten örök embereszméjének megfelelő, lelki emberré legyen.

12—17. Ez a buzditás röviden összefoglalja a lelki ember tulajdonságait. A legfontosabb a **szeretet,** mely a krisztusi embert és a keresztény közösséget tökéletessé teszi.

16. Már az első század liturgiájában is szerepeltek az ószövetségi zsoltárokon kivül a keresztény himnuszok és énekek is (lásd 1 Kor. 14, 26; Ef. 5, 19).

bennetek elevenen Krisztus igéje. Tanitsátok és intsétek egymást nagy bölcseséggel. Énekeljetek hálás szivvel zsoltárt, himnuszt és szent dalokat Istennek. 17 Bármit szóltok és tesztek, mindent az Ur Jézus nevében tegyetek s adjatok hálát általa Istennek, az Atyának.

Állapotbeli kötelességek. 18 Asszonyok! Engedelmeskedjetek férjeteknek, amint az Urban illik.

19 Férfiak! Szeressétek feleségteket, s ne legyetek indulatosak velük szemben.

20 Gyermekek! Fogadjatok szót mindenben szüleiteknek, mert ez kedves az Urnak.

21 Atyák! Ne keseritsétek gyermekeiteket, hogy kedvüket ne veszitsék.

22 Szolgák! Engedelmeskedjetek mindenben földi uratoknak, ne látszatra szolgáljatok, mint akik emberek tetszését keresik, hanem egyszerü szivvel, az Ur félelmében. 23 Bármit tesztek, lélekkel tegyétek, az Urnak teszitek, nem embereknek. 24 Hiszen tudjátok, hogy az Urtól kapjátok jutalmul az örökséget! Szolgáljatok az Ur Krisztusnak! 25 A gonosz meglakol gonoszságáért. Személyválogatás nincsen (Istennél).

4 Gazdák! Adjátok meg szolgáitoknak, ami jogos és méltányos. Gondoljátok meg, hogy nektek is van Uratok a mennyben.

Befejező intelmek. 2 Legyetek állhatatosak és éberek a könyörgésben és hálaadásban. 3 Imádkozzatok egyuttal értünk is, hogy Isten adja meg a beszéd készségét Krisztus titkának hirdetésére — ezért vertek bilincsbe — 4 hogy ugy tárjam föl azt, amint kötelességem. 5 A kivülállókkal szemben okosan viselkedjetek. Az időt jól értékesitsétek. 6 Beszédetek legyen

18. Ezekről az állapotbeli kötelességekről szent Pál az efezusi levélben (5, 21—6, 9) részletesebben beszél.

6. **Sóval ízes** annyit jelent, mint tartalmas, vagyis olyan beszéd, amely lelki szempontból jó hatással van az emberekre.

mindig szives, sóval ízes, s akkor helyesen tudtok majd megfelelni mindenkinek.

Befejezés.

7 Személyes helyzetemről majd beszámol nektek Tihikusz, kedves testvérem, hü szolgám és munkatársam az Urban. 8 Éppen azért küldöm hozzátok, hogy tudomást szerezzetek helyzetemről, s hogy megvigasztalja sziveteket. 9 Vele megy kedves és hü testvérem, Onezimusz, aki földitek. Ők majd beszámolnak mindenről, ami itt történik.

10 Köszönt titeket fogolytársam, Arisztarkusz és Márk, Barnabás unokaöccse. A rá vonatkozó rendelkezéseimet már megkaptátok. Ha hozzátok érkezik, fogadjátok szivesen. 11 Köszönt továbbá Jézus is, másik nevén Jusztusz. A zsidók közül ezek egyedüli munkatársaim Isten országának érdekében. Valóban vigasztalásomra voltak. 12 Köszönt titeket földitek, Epafrász, Krisztus Jézus szolgája. Ő állandóan küzd értetek imáiban, hogy teljesen és tökéletesen megvalósitsátok Isten akaratát. 13 Tanuskodom róla, hogy sokat dolgozik értetek és azokért, akik Laodiceában és Hierápoliszban élnek. 14 Köszönt titeket Lukács, kedves orvosunk, és Démász. 15 Köszöntsétek a Laodiceában élő testvéreket és Nimfát, meg a házában lévő közösséget.

16 Ha majd fölolvasták ezt a levelet nálatok, gondoskodjatok róla, hogy a laodiceai egyházban is fölolvassák. Ti meg a laodiceaiakét olvassátok el. 17 Arhippusznak mondjátok meg: Légy rajta, hogy az Urban kapott hivatásodat teljesitsd!

18 Itt a sajátkezü köszöntésem: Pál. Emlékezzetek meg bilincseimről. Kegyelem veletek! (Amen.)

---

13. Laodicea és Hierápolisz Kolosszéval szomszédos két város.

16. A versből kitünik, hogy az Apostol a laodiceai hiveknek is irt. A levél némelyek szerint elveszett, mások szerint azonos az efezusi levéllel.

AZ ELSŐ TESSZALONIKAI LEVÉL.

Az Égei-tenger partján fekvő Tesszalonika, a mai Szaloniki, Macedónia fővárosa és a római birodalom egyik jelentős kikötője és kereskedelmi központja volt. Szent Pál, miután második missziós utján, 51-ben, átkelt Európába, Filippiből érkezett ide (Ap. Csel. 17, 1) és hosszabb ideig maradt (1 Tessz. 2, 7—12; Fil. 4, 16). Először a zsidóknak hirdette az evangéliumot, s csak a csekély eredmény láttára fordult a pogányokhoz. A zsidó vallást követő pogányok közül és általában a pogány lakosság köréből sokan lettek keresztények. A zsidók végülis irigységből zavargást keltettek ellene, ugyhogy el kellett hagynia a várost (Ap. Csel. 17, 1—10). Béreán keresztül Aténbe vette utját. Közben állandó aggodalommal gondolt a fiatal tesszalonikai egyházra, és Aténből Timóteust küldte az ottani hivekhez, hogy megerősitse őket hitükben zsidó üldözőikkel szemben és hirt hozzon helyzetükről (Ap. Csel. 17, 15; 1 Tessz. 3, 1—5).

Timóteus Korintusban találkozott az Apostollal (Ap. Csel. 18, 5). Kedvező hireket hozott Tesszalonikából: a hivek állhatatosak a hitben és példaadó szeretetben élnek, apostolukhoz és lelki atyjukhoz, szent Pálhoz pedig, a zsidók vádaskodásai ellenére is, szivből ragaszkodnak (1 Tessz. 3, 6—10, 4, 9—10). Némi aggodalomra adott azonban okot, hogy a hivek közül néhányan a fényüző nagyváros kisértései közt a pogányok büneibe, különösen a tisztátalanság és a kapzsiság bünébe estek (4, 3—6), mások Krisztus közeli eljövetelének kifogásával tétlenségre adták magukat (4, 11.12; 5, 1—3); végül voltak, akiket az elhunyt keresztények sorsa nyugtalansággal töltött el (4, 13—18).

Az Apostol tehát levelének első részében hitükben és személyéhez való ragaszkodásban erősiti hiveit (1—3 fejezet), a másodikban pedig a méltó keresztény életre buzdit és a Krisztus második eljövetelére vonatkozó tanitást fejti ki (4—5 fejezet).

A levelet hamarosan Timóteus megérkezése után, 51-ben vagy 52-ben, irta az Apostol Korintusból. Időrendben ez szent Pál első levele. Hitelességéről Ireneusz, Tertullián, Alexandriai Kelemen és a Muratori-töredék tanuskodik.

SZENT PÁL APOSTOL ELSŐ LEVELE A TESSZALONIKAIAKHOZ.

Bevezetés.

1 Cimzés és apostoli üdvözlet. Pál, Szilvánusz[1] és Timóteus a tesszalonikaiak egyházának, az Atyaistenben és az Ur Jézus Krisztusban.

Kegyelem nektek és békesség.

Köszönet és elismerés. [2] Mindenkor hálát adunk mindnyájatokért Istennek, amikor imádságainkban megemlékezünk rólatok. [3] Szüntelenül gondolunk Istenünk és Atyánk előtt tevékeny hitetekre, áldozatos szeretetetekre és állhatatos reményetekre Urunkban, Jézus Krisztusban. [4] Meg vagyunk győződve, Istentől szeretett testvéreim, hogy választottak vagytok. [5] Evangéliumunk ugyanis nemcsak szóval jutott el hozzátok, hanem erővel, a Szentlélek kiárasztásával és mélységes meggyőződéssel is. Hiszen tudjátok, hogyan léptünk föl köztetek, tiértetek. [6] Követőink

1. **Szilvánus**, a Szilás névnek hosszabb alakja (lásd Ap. Csel. 15.16.17. fejezet).

2—7. Szent Pál szüntelen **hálaadásra** inditja a tesszalonikai egyházban uralkodó jó szellem, melv Isten kegyelmi kiválasztásának jele. Az evangélium hirdetését Tesszalonikában Isten különleges segitsége támogatta, a hivek pedig készségesen elfogadták az isteni tanitást.

lettetek, és az Ur követői. A sok nehézség ellenére is a Szentlélek örömével fogadtátok az igét, [7] ugyhogy Macedóniában és Ahájában minden hivő példaképévé lettetek. [8] Tőletek terjedt el ugyanis az Ur igéje, nemcsak Macedóniában és Ahájában, — Istenbe vetett hitetek mindenüvé eljutott, ugyhogy nem is szükséges róla beszélnünk. [9] Hiszen az emberek maguk beszélnek róla, hogyan jutottunk el hozzátok, s hogyan tértetek a bálványoktól Istenhez, hogy az élő és igaz Istennek szolgáljatok, [10] s hogy várjátok a mennyből halottaiból föltámasztott Fiát: Jézust, aki megment minket az eljövendő haragtól.

Az Apostol kapcsolata a tesszalonikai hivekkel.

2 **Föllépése Tesszalonikában.** Magatok is tudjátok, testvérek, hogy megjelenésünk köztetek nem volt eredménytelen. [2] Előzőleg ugyan, mint tudjátok, Filippiben szenvedés és bántalom ért, de Istenünkben bizva a sok nehézség közt is mertük hirdetni Isten evangéliumát [3] Igehirdetésünk ugyanis nem megtévesztő vagy hamis szándékból ered, és csalással sem jár, [4] hanem ugy beszélünk, mint akiket Isten alkalmasnak itélt, hogy rájuk bizza az evangélium hirdetését. Nem is keressük emberek tetszését, hanem Istenét, aki szivünket vizsgálja. [5] Amint tudjátok, a hizelgő beszéd soha nem volt szokásunk, s a kapzsi szándékra sem kerestünk ürügyet. Isten a tanunk rá! [6] Emberi elismerést nem kerestünk, sem a tieteket, sem másokét. [7] Bár mint Krisztus apostolai érvényesithettük volna tekintélyünket, mégis olyan gyöngédek voltunk hozzátok, mint az anya, aki dajkálja gyermekét. [8] Ugy vonzódtunk hozzátok, hogy nemcsak Isten evangéliumát, hanem életünket is nektek akartuk adni. Ennyire megszerettünk titeket! [9] Emlékezhettek,

7. A Vulgátában: „mégis olyanok voltunk köztetek mint kicsinyek, oly módon, amint a dajka ápolja gyermekét."

testvérek, keserves munkánkra és fáradozásunkra. Éjjel-nappal dolgoztunk, hogy senkit se terheljünk közületek, s ugy hirdettük nektek Isten evangéliumát. 10 Tanuk vagytok rá ti és az Isten, milyen szentül, becsületesen és kifogástalanul éltünk nálatok, akik a hitre tértetek. 11 Azt is tudjátok, hogy mint az atya gyermekét, 12 ugy intettünk, buzditottunk, sőt egyenkint rábeszéltünk titeket, hogy méltóan éljetek ahhoz az Istenhez, aki meghivott dicsőséges országába.

Az elért eredmény. 13 Ezért szüntelenül hálát adunk Istennek, hogy az Isten tőlünk hallott igéjét nem emberi tanitásként fogadtátok, hanem — amint valóban az — Isten igéjeként, amely bennetek, hivőkben munkálkodik. 14 Ti, testvéreim, követői lettetek Isten judeai egyházainak, melyek Krisztus Jézusban élnek. Hiszen ugyanazt szenvedtétek el saját népektől, mint azok a zsidóktól. 15 Azok az Ur Jézust és a prófétákat is megölték, s minket is üldöztek. Ezért Istennek nem kedvesek, az embereknek pedig ellenségei. 16 Utunkba állnak, hogy ne hirdethessük az igét a pogányok üdvösségére. Igy betöltik mindenkor büneik mértékét, és rájuk nehezedik (Isten) haragja teljes erejével.

A viszontlátás vágya. 17 Testvéreim, mi egy időre ugyan külsőleg elváltunk tőletek, de szivünkben nem. Sőt még nagyobb vágyódással szeretnénk titeket szemtől-szembe látni. 18 Ezért el akartunk menni hozzátok, én Pál, ismételten is, de a sátán megakadályozott. 19 Ki volna ugyanis a mi reményünk, örömünk és dicsekvésünk koronája Urunk Jézus (Krisztus)

14—16. Az Apostol megállapitja, hogy a zsidónép Isten küldötteinek üldözésével egész története folyamán kihivta maga ellen az Ur haragját. Most is, amikor a megváltással az emberiség történetének uj korszaka kezdődik, meg akarják akadályozni az apostolok munkáját, de Isten büntetése ismét lesujt rájuk.

18. **A sátán,** vagyis azok a nehézségek, melyeket ellenfelei, mint a sátán eszközei támasztottak.

előtt eljövetele napján, ha nem ti? 20 Hiszen ti vagytok a mi dicsőségünk és örömünk.

3 Ezért, mivel már nem birtuk tovább, elhatároztuk, hogy egyedül maradunk Athénben, 2 és elküldtük hozzátok Timóteus testvérünket, Krisztus hirdetésében Isten szolgáját. Erősitsen meg hitetekben és buzditson, 3 hogy senki meg ne tántorodjék a jelen szenvedések közt. Hiszen tudjátok, hogy ez a rendeltetésünk. 4 Amikor ugyanis még nálatok voltunk, előre megmondtuk, hogy megpróbáltatás vár ránk. Tudjátok, hogy ugy is történt. 5 Ezért, mivel már nem birtam tovább, elküldtem hozzátok, hogy hirt halljak hitetekről: Vajjon nem vitt-e kisértésbe a kisértő, és fáradságunk nem veszett-e kárba?

Timóteus jó hirei. 6 Most azonban Timóteus visszatért tőletek és jó hirt hozott hitetekről, szeretetetekről, s arról, hogy szivesen emlékeztek ránk, sőt látni vágytok minket, mint ahogy mi is titeket. 7 Ezért minden baj és szenvedés közt is megvigasztalt a ti hitetek, testvérek, s most az a gondolat éltet minket, hogy ti szilárdan álltok az Urban. 9 Hogyan is róhatnók le hálánkat Istennek azért a nagy örömért, amelylyel miattatok örvendünk Isten előtt? 10 Éjjel-nappal buzgón imádkozunk, hogy szemtől-szembe láthassunk és pótolhassuk hitetek hiányait.

11 Isten, a mi Atyánk, és Urunk Jézus (Krisztus) vezesse hozzátok utunkat! 12 Titeket pedig gyarapitson és gazdagitson az Ur a szeretetben, egymás és mindenki iránt, mint ahogy mi is szeretünk titeket. 13 Tegye állhatatossá sziveteket, hogy feddhetetlen szentségben állhassatok Istenünk és Atyánk elé, amikor Urunk Jézus eljön összes szentjeivel. (Amen.)

1—2. Az Apostol Béreában elvált mitársaitól Szilástól és Timóteustól, és nélkülük ment Athénbe (Ap. Csel. 17, 14). Timóteus hamarosan utána ment. Szent Pál azonban visszaküldte Tesszalonikába, mert hirt akart hallani az egyház helyzetéről. Mikor Timóteus elvégezte megbizatását, Béreában találkozott Szilással. Korintusban csatlakoztak ujra szent Pálhoz.

Intések és tanitások.

4 **Istennek tetsző élet.** Egyébként, testvérek, kérünk és intünk titeket az Ur Jézusban: Amint tőlünk tanultátok, hogyan kell Istennek tetsző életet élnetek, ugy is éljetek, hogy egyre előbbre haladjatok. [2] Hiszen tudjátok, hogy az Ur Jézus nevében milyen utasításokat adtunk nektek. [3] Isten akarata ugyanis az, hogy szentekké legyetek. Tartózkodjatok a paráznaságtól. [4] Mindegyiktek szentül és tisztességesen éljen feleségével, [5] s ne szenvedélyes érzékiségben, mint a pogányok, akik nem ismerik az Istent. [6] Senki üzletkötésben meg ne károsítsa és meg ne csalja testvérét, mert az Ur megtorolja mindezt, amint már előbb megmondtuk és szentül állitottuk. [7] Hiszen az Ur nem bünös életre hivott minket, hanem szentségre. [8] Aki tehát ezeket megveti, nem embert vet meg, hanem az Istent, aki ránk árasztotta Szentlelkét.

Felebaráti szeretet. [9] A testvéri szeretetről nem szükséges irnom nektek, hiszen Isten maga oktatott ki, hogy szeressétek egymást. [10] Sőt gyakoroljátok is egész Macedóniában minden testvérrel szemben. Ám arra kérünk testvérek, hogy gyarapodjatok is benne. [11] Igyekezzetek békében élni, törődjetek a magatok dolgával, dolgozzatok saját kezetekkel, amint meghagytuk nektek. [12] Viselkedjetek tisztességesen a kivülállókkal szemben és ne szoruljatok rá senkire.

Az elhunytak sorsa. [13] Nem akarjuk testvérek, hogy az elhunytak felől tájékozatlanok legyetek, hogy

13—18. Szent Pál figyelmezteti a tesszalonikaiakat, hogy ne aggódjanak és ne bánkódjanak tulságosan az elhunytak miatt, mint a pogányok, hiszen az Ur második eljövetele alkalmával dicsőségben és örökre egyesülnek velük. Akiket Krisztus eljövetele életben talál, nem dicsőülnek meg a már meghalt hivek előtt, mert előbb a holtak támadnak föl, s csak utána következik a dicsőség. — A Pápai Szentirás-bizottság 1915 junius 18-i döntése szerint ezeket a verseket nem ugy kell értelmezni, hogy az Apostol önmagát és olvasóit azok közé számitja, akik megérik Krisztus dicsőséges eljövetelét.

ne szomorkodjatok, mint a többiek, akiknek nincs reményük. 14 Ha Jézus, mint ahogy hisszük, meghalt és föltámadt, akkor Isten azokat is, akik Jézusban hunytak el, vele együtt föltámasztja. 15 Az Ur tanitása alapján ugyanis ezt mondjuk nektek: Mi élők, akik az Ur eljöveteléig megmaradunk, nem előzzük meg az elhunytakat. 16 A parancsszóra, a főangyal kiáltására, Isten harsonazengésére az Ur maga száll le a mennyből, s először a Krisztusban elhunytak támadnak fel. 17 Azután mi élők, akik megmaradtunk, a felhőkön velük együtt elragadtatunk a magasba Krisztus elé, és igy mindenkor az Urral leszünk. 18 Vigasztaljátok tehát egymást ezzel a tanitással.

5 A keresztény éberség. Ami az időt és órát illeti, testvérek, arról szükségtelen irnom. 2 Hiszen magatok is pontosan tudjátok, hogy az Ur napja ugy jön el, mint éjjel a tolvaj. 3 Amikor azt hangoztatják: Béke és biztonság, akkor éri őket hirtelen a pusztulás, akárcsak várandós asszonyt a fájdalom, és meg nem menekülnek. 4 De ti testvérek, nem jártok sötétben, hogy az a nap tolvaj módjára lephessen meg. 5 Hiszen mindnyájan a világosság és a nappal fiai vagytok. Nem vagyunk az éjszakáé, sem a sötétségé. 6 Ne is aludjunk hát mint a többiek, hanem legyünk éberek és józanok. 7 Az alvók éjjel alszanak, és a részegek éjjel ittasodnak meg. 8 Mi azonban, kik a nappalé vagyunk, legyünk józanok, és öltsük föl a hit és a szeretet páncélját, sisakként pedig az üdvösség reményét. 9 Hiszen Isten nem a haragra szánt, hanem az üdvösség elnyerésére Urunk Jézus Krisztus által, 10 aki meghalt értünk, hogy akár ébren vagyunk, akár szunnyadunk, vele éljünk. 11 Ezért vigasztaljátok

1—11. Az Apostol fölöslegesnek tartja a Krisztus második eljövetelével kapcsolatos találgatásokat, hiszen az Ur maga hangsulyozta, hogy váratlanul jön el, és az időpontra vonatkozóan kifejezetten visszautasitott minden fölvilágositást (Mk 13, 32; Ap. Csel. 1, 7).

8. A lelki fegyverzetről lásd Ef. 6, 16.17.

egymást, s legyetek egymás épülésére, mint ahogy meg is teszitek.

Végső intelmek. 12 Kérünk titeket, testvérek, becsüljétek meg azokat, akik köztetek fáradnak és, mint előljáróitok az Urban, vezetnek titeket. 13 Munkájuk miatt legyetek irántuk minél nagyobb szeretettel, s éljetek velük békességben.

14 Kérünk továbbá testvérek, feddjétek meg a nyughatatlanokat, bátoritsátok a kislelkűeket, gondozzátok a betegeket, legyetek türelemmel mindenki iránt. 15 Ügyeljetek, hogy senki rosszért rosszal ne fizessen, hanem szolgáljátok szüntelen odaadással egymás javát és a többiekét. 16 Legyetek mindig derüsek. 17 Szüntelenül imádkozzatok! 18 Adjatok hálát mindenért, mert Isten ezt kivánja mindnyájatoktól Krisztus Jézusban. 19 A Lelket el ne fojtsátok; 20 A prófétai beszédet el ne vessétek! 21 Vizsgáljatok meg mindent, a jót tartsátok meg. 22 Mindenféle rossztól óvakodjatok.

23 A békesség Istene szenteljen meg titeket teljesen. Őrizze meg szellemetek, lelketek és testetek egészen feddhetetlenül Urunk Jézus Krisztus eljöveteléig. 24 Hüséges az, aki meghivott titeket: ő majd meg is teszi.

Befejezés.

25 Testvérek, imádkozzatok értünk is. 26 Köszöntsetek minden testvért szent csókkal. 27 Parancsolom az Ur nevében, hogy olvassák föl ezt a levelet minden (szent) testvér előtt.

28 A mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme legyen veletek! (Amen.)

17. Lásd Lk 18, 1 jegyzet.

19. A Szentlélek kegyelmeit és ajándékait becsüljék meg, és megnyilvánulásukat ne akadályozzák, hiszen a közösség javát szolgálják.

21. Ami a Szentlélek megnyilvánulásának látszik, azt a hivek ne fogadják el, a nélkül hogy meg ne vizsgálnák. Igy a csalást jobban meg tudják majd különböztetni a Szentlélek igazi müködésétől.

A MÁSODIK TESSZALONIKAI LEVÉL.

Tesszalonikából az első levél elküldése után ujabb hirek érkeztek: a fiatal egyház üldözése erősödött, de a hivek példás lelkierővel és állhatatos hittel helytálltak. Az üldözések hatására azonban a Krisztus második eljöveteléről szóló tanitást helytelen értelemben magyarázták, mintha Krisztus eljövetele már küszöbön állna. Ennek a véleménynek képviselői egy állitólagos jövendölésre, illetőleg az Apostoltól származó szóbeli vagy levélben történt kijelentésre hivatkoztak (2 Tessz. 2, 2). Ez némelyeket belsőleg megzavart (2, 1.2), másoknál tétlenség és állapotbeli kötelességeik elhanyagolását okozta (3, 6—12).

Ez a helyzet arra inditotta az Apostolt, hogy egy második levelet irjon a tesszalonikai egyháznak. A levél első részében megcáfolja a Krisztus második eljövetelére vonatkozó téves tanitást (1—2 fejezet), a másodikban a tétlenségtől és a munkakerülő, rendetlen élettől óvja hiveit (3 fejezet).

Ez a levél hamarosan az első után kelt, amikor Szilás és Timóteus még az Apostol mellett volt Korintusban. Hitelességét az első levélnél emlitett tanuk bizonyitják.

SZENT PÁL APOSTOL MÁSODIK LEVELE A TESSZALONIKAIAKHOZ.

Bevezetés.

1 Cimzés és apostoli üdvözlet. Pál, Szilvánusz és Timóteus a tesszalonikaiak egyházának, az Atyaistenben és az Ur Jézus Krisztusban.

5—10. Az Apostol Isten igazságos itéletével vigasztalja üldözést szenvedő hiveit. Ez az itélet, mely a hivőknek jutalmat, az üldözőknek pedig büntetést hoz, az utolsó itéletkor lesz teljes.

[2] Kegyelem nektek és békesség az Atyaistentől és az Ur Jézus Krisztustól.

Köszönet és elismerés. [3] Mindenkor hálaadással tartozunk értetek Istennek, testvérek, mégpedig méltán, mert hitetek nőttön-nő és az egymás iránt való szeretet mindnyájatokban gyarapszik. [4] Dicsekszünk is veletek Isten egyházaiban: állhatatosságtokkal és hitetekkel, melyel minden üldözést és zaklatást elviseltek, [5] Isten igazságos ítéletének bizonyságaként, hogy méltók legyetek Isten országára, amelyért szenvedtek is. [6] Méltányos egyébként, hogy Isten zaklatóitoknak zaklatással fizessen meg. [7] Nektek zaklatottaknak pedig, velünk együtt, megnyugvással, amikor az Ur Jézus megjelenik angyalseregével a mennyből, [8] lobogó tüzzel. Akkor megbünteti majd azokat, akik Istent nem ismernek és Urunk Jézus (Krisztus) evangéliumának nem engedelmeskednek. [9] Ezek örök kárhozattal lakolnak: távol az Ur szinétől és fölséges hatalmától, [10] azon a napon amikor eljön, hogy szentjeiben megdicsőüljön és hiveiben megcsodálják. Nálatok ugyanis a mi tanuságtételünk hitre talált.

[11] Ezért imádkozunk is értetek mindenkor, hogy Istenünk meghivására méltasson és hathatósan befejezze a hitből fakadó jóratörekvésteket. [12] Igy dicsőül meg Urunk Jézus (Krisztus) neve bennetek, és ti is őbenne, Istenünknek s az Ur Jézus Krisztusnak kegyelméből.

Krisztus második eljövetele.

2 Az eljövetel előjelei. Ami Urunk, Jézus Krisztus, eljövetelét és a vele való egyesülésünket illeti, arra

2—4. Tesszalonikában az a fölfogás terjedt el, hogy **küszöbön áll** Krisztus második eljövetele. Ez részben egy hamis jövendölésre, részben az Apostolnak tulajdonitott szóbeli vagy irott kijelentésre támaszkodott. Szent Pál figyelmezteti a tesszalonikaiakat, hogy Krisztus második eljövetelét két eseménynek kell megelőznie: a nagy hittagadásnak és az antikrisztus föllépésének. Az antikrisztust a **bün emberének** nevezi, mert minden istentelenséget egyesit magában; a **kárhozat fiának,** mert sorsa az örök kárhozat lesz.

kérünk testvérek, [2] ne veszitsétek el egyhamar józan eszeteket, és meg ne riasszon sem lelki kinyilatkoztatás, sem állitólag tőlünk eredő beszéd vagy levél, mintha az Ur napja már küszöbön állna. [3] Semmiképen el ne ámitsanak titeket, hiszen előbb be kell következnie az elpártolásnak és nyilvánvalóvá kell lennie a bün emberének, a kárhozat fiának, az ellenségnek, [4] aki Isten fölé emelkedik és mind a fölé, ami szent. Sőt Isten templomában foglal helyet s azt állitja magáról, hogy Isten.

[5] Nem emlékeztek, hogy amikor még nálatok voltam, mindezt megmondtam nektek? [6] Tudjátok azt is, mi késlelteti föllépésének idejét. [7] A gonoszság titka már tevékeny, csak annak kell még az utból eltünnie, aki késlelteti. [8] Akkor majd megjelenik a gonosz, akit az Ur Jézus elsöpör szája lehelletével és megsemmisit jövetelének tündöklésével. [9] Jöttét a sátán közremüködésével mindenféle feltünő tett, szemfényvesztő jel és hamis csoda kiséri, [10] meg mindenféle gonosz csábitás is azok vesztére, akik elkárhoznak, mert nem fogadták el az igazság szeretetét, hogy üdvözüljenek. [11] Ezért engedi meg Isten, hogy sulyos tévedésbe essenek és higgyenek a hazugságnak. [12] Igy mindazoknak, akik nem hajlottak az igazságra, hanem a gonoszságban telt kedvük, itéletben lesz részük.

Buzditás az állhatatosságra. [13] Mi mindenkor hálával tartozunk értetek az Istennek, testvérek, kedveltjei az Urnak, mert Isten zsengéül választott ki titeket, hogy a Lélek megszentelése és az igazság hite által üdvözüljetek. [14] Evangéliumunk által arra hivott

6—7. Az istentelenség szelleme már müködik a világban, de nem tud teljes mértékben érvényesülni. Az a titokzatos erő, mely föltartóztatja, valószinüleg az isteni gondviselés rendelkezése: előbb az egész világon hirdetni kell az evangéliumot, a pogányoknak be kell lépniük az Egyházba, s a zsidóknak meg kell térniük.

9—12. A hivek megnyugtatása után az Apostol részletesebben leirja az antikrisztus föllépését.

meg titeket, hogy részesüljetek Urunk Jézus Krisztus dicsőségében.

15 Legyetek tehát állhatatosak testvérek, és ragaszkodjatok a hagyományokhoz, amelyeket akár élőszóval, akár levelünkből tanultatok. 16 Urunk Jézus Krisztus maga, és Isten, a mi Atyánk, aki szeretett minket, s kegyelmével örök vigasztalást és jó reménységet ajándékozott nekünk, 17 vigasztalja meg szíveteket, s erősítse meg szóban és tettben minden jóra.

Különböző intelmek.

3 **Imádság az Apostolért.** Egyébként, testvérek, imádkozzatok értünk, hogy az Ur igéje terjedjen és dicsőségre jusson, mint nálatok is, 2 s hogy megszabaduljunk a kellemetlen és gonosz emberektől. A hit ugyanis nem mindenkié. 3 Az Ur azonban hüséges: ő megerősit titeket és megőriz a gonosztól. 4 Bizom az Urban, hogy megteszitek és meg is fogjátok tenni, amit meghagytunk. 5 Az Ur vezérelje sziveteket Isten szeretetére és Krisztus türelmére.

Óvás a tétlenségtől. 6 Urunk Jézus Krisztus nevében meghagyjuk nektek, testvérek, hogy kerüljetek minden olyan testvért, aki rendetlen életet él, s nem követi a hagyományt, melyet tőlünk kapott. 7 Tudjátok magatok is, hogyan kell minket követni. Hiszen nem éltünk köztetek rendetlenül. 8 Senki kenyerét ingyen nem ettük, hanem keserves fáradsággal, éjjel-nappal megdolgoztunk érte, hogy egyikteknek se legyünk terhére. 9 Nem mintha nem lett volna jogunk rá, hanem hogy példát adjunk nektek követésünkre. 10 Amikor ugyanis nálatok voltunk, meghagytuk nektek, hogy aki nem akar dolgozni, ne is egyék.

2. A **kellemetlen és gonosz emberek** a zsidók, akik mindenütt üldözik őt.
6—15. A tesszalonikaiak túlságosan sokat foglalkoztak Krisztus második eljövetelének kérdésével és ez lelki nyugtalanságot okozott köztük, elhanyagolták állapotbeli kötelességüket és tétlenségben éltek. Az Apostol fölhivja figyelmüket a munka kötelességére.

11 Hallottuk ugyanis, hogy némelyek rendetlenül élnek, semmit sem dolgoznak, hanem haszontalanságra fecsérlik idejüket. 12 Az ilyeneknek meghagyjuk és buzditjuk őket az Ur Jézus Krisztusban, hogy nyugodt munkával keressék kenyerüket.

13 Ti pedig, testvérek, ne fáradjatok el a jócselekedetekben. 14 Ha valaki nem engedelmeskednék a levélben irt tanitásnak, azt jegyezzétek meg, s kerüljétek társaságát, hadd eszméljen magára. 15 De ne bánjatok vele mint ellenséggel, hanem feddjétek meg mint testvért.

Befejezés.

16 A békesség Ura adjon nektek mindig, minden körülmények közt békét. Az Ur legyen mindnyájatokkal.

17 Itt a sajátkezü köszöntésem: Pál. Minden levelet igy irok alá. Ez a kézirásom.

18 A mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme legyen mindnyájatokkal. (Amen.)

A TIMÓTEUSHOZ IRT ELSŐ LEVÉL.

A Timóteushoz irt két levél és a Tituszhoz irt levél megegyezik abban, hogy nem hiveknek, hanem egyházi előljáróknak szól és a lelkipásztor hivatásbeli kötelességeit (egyházkormányzás, előljárók kiválasztása, istentisztelet elrendezése, stb.) tárgyalja, továbbá a hivek lelki vezetésére ad tanácsokat és példaadó életre buzditja az előljárót. Ezeket a leveleket különleges jellegük miatt **lelkipásztori leveleknek** szokás nevezni.

A levelek hangja és tartalma szent Pálra vall. A körülmények, amelyek közt irták őket, szintén az

Apostolra utalnak. Mivel ezeket a belső érveket a hagyomány is megerősiti, a Pápai Szentirás-bizottság 1913 junius 12-én kelt döntése szerint szent Pált kell a levelek szerzőjének tekintenünk. Római fogságából történt kiszabadulása után irta őket az Apostol.

Szent Timóteus Pál apostol kedves tanitványa, hüséges kisérője és munkatársa volt. A kisázsiai Likaónia tartomány Lisztra nevü városából származott. Atyja pogány volt, de anyja, Euniké, és nagyanyja, Loisz, buzgó zsidó, s ők az ószövetségi vallás szellemében nevelték az ifjut (Ap. Csel. 16, 1; 2 Tim. 1, 5; 3, 15). Valószinüleg mindhármukat akkor téritette keresztény hitre az Apostol, amikor első missziós utján Lisztrában járt (Ap. Csel. 14, 6—19). Második utján Lisztrában maga mellé vette Timóteust (Ap. Csel. 16, 2—3), s ettől fogva, amint az apostoli levelek cimzései tanusitják, szinte állandóan kiséretében volt. Szerette és értékelte kisérőjét (Fil. 2, 19—23), és fiatal kora ellenére először Tesszalonikában (1 Tessz. 3, 1—8), majd Korintusban (1 Kor. 4, 17; 16, 10) fontos föladatok teljesitésével bizta meg. Az Apostol mellett van római fogsága idején (Fil. 1, 1; 2, 19; Kol. 1, 1; Filem. 1) és kiszabadulása után elkiséri keleti utjára. Püspökké szentelése után (1 Tim. 1, 18; 2 Tim. 1, 6) az efezusi egyház vezetésére kap megbizatást (1 Tim. 1, 3). Mikor azonban Pál ismét fogságba kerül és élete végének közeledését érzi, Rómába hivja szeretett tanitványát (2 Tim. 4, 21). Az Apostol vértanuhalála után Timóteus visszatért Efezusba és a hagyomány szerint Nerva császársága idején, 97-ben, halt vértanuhalált. Az Egysáz január 24-én ünnepli.

Az efezusi egyház vezetése nem csekély terhet rótt Timóteus vállára. A "ragadozó farkasok", akikre szent Pál célzott, amikor Milétuszban elbucsuzott az efezusi előljáróktól (Ap. Csel. 20, 29), valóban rátörtek az egyházra. Timóteus föladata volt, hogy a hamis

tanitásokkal szemben megvédje a hivek igaz hitét, vigyázzon a közösség életének belső rendjére és az apostoli munkát, az egyházközségek szervezését is tovább folytassa. Az Apostol maga is érzi a föladat sulyosságát és ebben a levélben siet utasitásaival és tanácsaival szeretett tanitványa segitségére.

A levél föltételezi, hogy Efezusban fejlett egyházi élet van, s hogy tévtanitók is fölléptek, az Apostol tehát nem irhatta levelét első fogsága előtt. Valószinüleg 65-ben kelt Macedóniából (1 Tim. 1, 3).

SZENT PÁL APOSTOL ELSŐ LEVELE TIMÓTEUSHOZ.

Bevezetés.

1 Cimzés és apostoli üdvözlet. Pál, üdvözitő Istenünknek és reménységünknek, Krisztus Jézusnak rendelkezéséből Krisztus Jézus apostola, [2] Timóteusnak, igaz fiának a hitben.

Kegyelem, irgalom és békesség az Atyaistentől és Urunktól, Krisztus Jézustól.

Általános lelkipásztori kötelességek.

Harc a hamis tanitások ellen. [3] Amikor Macedóniába indultam, arra kértelek, maradj Efezusban és kösd némelyek lelkére, hogy ne tanitsanak tévesen, [4] ne vesződjenek mendemondákkal és végnélküli családfákkal, melyek inkább a vitatkozást segitik elő, mint a hiten alapuló isteni üdvrend megvalósitását. [5] Ennek a rendelkezésnek célja a tiszta szivből, jó lelkiismeretből és őszinte hitből fakadó szeretet. [6] Ettől tértek el az illetők és üres fecsegésre adták

3—7. Az Apostol arra inti Timóteust, hogy ne türje a hivek közt az oktalan **tanitásokat** és a fölösleges **vitákat.** A zsidóknál ugyanis ebben az időben különböző származás-elméletek voltak divatban, s az volt a törekvésük, hogy őseik sorát minél messzebbről vezessék le. Ez sok vitára adott alkalmat.

magukat. 7 Törvénytanitók szeretnének lenni, de meg sem értik, amit mondanak és amit csökönyösen állitanak.

8 Mi tudjuk, hogy jó a törvény, ha helyesen tartja meg valaki. 9 Tudom, hogy a törvényt nem az igaz emberért hozták, hanem a gonoszokért, lázadozókért, istentelenekért, bünösökért, vallástalanokért, a szentség ellenségeiért, azokért, akik apjukra-anyjukra kezet emelnek, gyilkosokért, paráznákért, 10 fajtalanokért, rabszolgakereskedőkért, hazugokért, hamisan esküvőkért, meg mindazért, ami az igaz tanitással ellenkezik, 11 mely a boldog Isten dicsőségének rám bizott evangéliuma.

Hála az apostoli hivatásért. 12 Hálát adok Urunknak, Jézus Krisztusnak, aki erőt adott nekem, mert megbizhatónak tartott, amikor szolgálatára rendelt, 13 bár azelőtt káromló, üldöző és erőszakos ember voltam. Ám (Isten) mégis megkönyörült rajtam, mert hitetlenségemben tudatlanul cselekedtem. 14 Sőt valósággal elárasztott az Ur kegyelme a Krisztus Jézusban való hittel és szeretettel. 15 Igaz beszéd ez és teljes hitelt érdemel: Krisztus Jézus azért jött a világra, hogy a bünösöket üdvözitse, s ezek közt én vagyok az első. 16 De éppen ezért találtam irgalomra, hogy Jézus Krisztus rajtam, az elsőn mutassa meg minden türelmét, példaképül azoknak, akik a jövőben hisznek benne és az örök életre jutnak. 17 Az örökkévalóság királyának, a halhatatlan és láthatatlan, egyedülvaló Istennek legyen tisztelet és dicsőség mindörökkön-örökké. Amen.

18 A rád vonatkozó korábbi prófétai szavak értelmében lelkedre kötöm, Timóteus fiam: vivd meg

8—11. A **törvényre** csak azoknak van szükségük, akik nem tudnak külső kényszer nélkül helyesen élni. Az igazi keresztény ezzel szemben belső meggyőződésből, szabadon teljesiti a törvény követelményeit.

18. A **prófétai szavak** vagy Timóteus apostoli munkájára vonatkozó jövendölések, vagypedig egyszerüen a püspökkészentelés alkalmával mondott imák (lásd 4, 14).

bizalommal a jó harcot. 19 Őrizd meg a hitet és a jó lelkiismeretet, melyet néhányan elvetettek, s ezért hajótörést szenvedtek a hitben. 20 Közéjük tartoznak Himeneusz és Alexander, akiket a sátánra hagytam: hadd tanulják meg, hogy ne káromkodjanak.

2 Buzdítás az imádságra. Mindenekelőtt arra kérlek, végeztess könyörgéseket, imádságokat, esedezéseket és hálaadásokat minden emberért, 2 királyokért és minden följebbvalóért, hogy istenfélelemmel és tisztességgel teljes, békés és nyugodt életet élhessünk. 3 Ez jó és kedves üdvözitő Istenünk szemében, 4 aki azt akarja, hogy minden ember üdvözüljön és eljusson az igazság ismeretére. 5 Hiszen egy az Isten, egy a közvetitő Isten és ember közt: az ember Krisztus Jézus, 6 aki váltságul adta magát mindenkiért. Erről kellő időben tanuságot kellett tenni. 7 Ezért kaptam a küldetést, hogy hirnök és apostol legyek, — igazat mondok, nem hazudom — a pogányok tanitója, hitben és igazságban.

Helyes magatartás az istentiszteleten. 8 Azt kivánom tehát, hogy a férfiak mindenütt áhitattal, s ne haragos és viszálykodó lelkülettel emeljék imádságra kezüket. 9 Kivánom azt is, hogy az asszonyok tisztességes ruhában járjanak, szemérmesen és szerényen ékesitsék magukat: ne fodoritott hajjal, arannyal, gyöngyökkel és drága ruhában, 10 hanem amint istenfélelemben élő asszonyokhoz illik, jótettekkel. 11 Az asszony csöndben hallgassa a tanitást, teljes engedelmességgel. 12 Azt nem engedem meg, hogy az asszony tanitson, sem azt, hogy a férfin uralkodjék, hanem maradjon csöndben. 13 Hiszen Ádám az első a terem-

8. Az őskeresztények kitárt karral imádkoztak, mint ma a pap a szentmisében.

11. Az őskeresztény istentiszteleten, mint ma is, az eukarisztikus áldozatot a Szentírás egy szakaszának fölolvasása és az ehhez füződő tanitás előzte meg. A tanitás a fölszentelt elöljárók dolga volt, de szót kérhettek a hivek is. Az istentisztelet rendjének kedvéért az **asszonyoknak** ezt nem engedi meg az Apostol.

tésben, Éva csak a második. 14 Ádám nem hagyta magát félrevezetni, mint az asszony, aki bünbeesett. 15 De üdvözülni fog, ha gyermekeket szül, s ha kitart a hitben, a szeretetben, s a szerénységgel párosult tisztességben.

3 Az egyházi előljárók. Igaz beszéd ez: aki püspökségre törekszik, magasztos dolgot kiván. 2 A püspöknek ugyanis kifogástalannak, egyszer nősültnek, józannak, megfontoltnak, tisztességesnek, (szemérmesnek), vendégszeretőnek, tanításra termettnek kell lennie. 3 Ne legyen iszákos vagy erőszakoskodó, hanem megértő, ne veszekedő vagy kapzsi. 4 Saját házában legyen jó gazda, aki gyermekeit fegyelemre és teljes tisztességre fogja. 5 Aki ugyanis tulajdon házában nem jó gazda, hogyan is tudná gondját viselni Isten egyházának? 6 Ujonnan megtért se legyen, hogy föl ne fuvalkodjék, s az ördög sorsára ne jusson. 7 A kivülállók előtt is jó hire legyen, hogy meg ne szólják és az ördög csapdájába ne kerüljön.

A diákonusok. 8 A diákonusok szintén tisztességesek legyenek, ne kétszinüek, se borisszák vagy piszkos haszonra lesők. 9 A hit titkát tiszta lelkiismerettel őrizzék. Ki kell előbb próbálni őket, és csak akkor szolgáljanak, ha kifogástalanok. 11 Az asszonyok

1. A **püspök** itt nem jelenti szükségképen és kizárólag a mai értelemben vett püspököt, hanem általában az egyházi előljárót. (Ap. Csel. 20. 28). Az apostoli Egyházban megvolt az egyházirend három szentségi fokozata, melyet ma püspökségnek, áldozópapságnak és szerpapságnak (episcopatus, presbyteratus, diaconatus) nevezünk, de állandó és következetesen használt elnevezés nem volt. Néha ugyanazokat az előljárókat hol püspököknek, hol meg presbiterekneк nevezik, mint azt éppen Efezussal kapcsolatban Ap. Csel. 20, 17 és 28-ban olvassuk.

2. Az Apostol azt követeli, hogy püspök olyan férfi legyen, aki csak **egyszer nősült**. Eszménye kétségkivül az életszüzesség volt, amint azt az 1 Kor. 7-ben kifejti, de akkor még ritkaság számba ment a jóvakorabeli nőtlen férfi. Ezért azt követeli, hogy az egyházi előljárókban legalább bizonyos fokig megnyilvánuljon az önmegtartóztatás szelleme.

11. Az itt említett **asszonyok** a régebbi magyarázók szerint a diákonusok feleségei. Valószinübb azonban, hogy a diákonisszákról van szó, akik az Egyház szegénygondozásában vettek részt. Ezeket eleinte az idősebb özvegyek közül választották, s valószinüleg azonosak azokkal, akikről az 5, 9—16-ban van szó.

szintén legyenek tisztességesek, rágalmazást kerülők, mértéktartók és mindenben megbizhatók. 12 A diákonus legyen egyszer nősült, gyermekeinek és otthonának jó előljárója. 13 Aki ugyanis jól végzi szolgálatát, nagy megbecsülésre és a Krisztus Jézusba vetett hitben való bizalomra tesz szert.

14 Mindezt azért irom neked, — bár remélem, hogy hamarosan eljutok hozzád — 15 hogy ha késném is, tudd, hogyan kell viselkedned az Isten házában, mely az élő Isten Egyháza s az igazság oszlopa és biztos alapja. 16 Kétségkivül nagy dolog az istenfélő élet titka:

Testben nyilvánvaló lett,
Igazolást nyert lélekben,
Megjelent az angyaloknak,
Pogányoknak hirdették,
Világszerte hittek benne,
Fölment a dicsőségbe.

4 Óvás a tévtanitóktól. A Lélek azonban világosan mondja, hogy a végső időkben némelyek elpártolnak a hittől, s megtévesztő szellemekre meg ördögi tanitásra hallgatnak. 2 Ezek képmutató hazudozók, akiknek megbélyegzett a lelkiismeretük. 3 Tiltják a házasságkötést és bizonyos ételeket, melyeket pedig Isten azért teremtett, hogy a hivők, akik fölismerték az igazságot, hálaadással fogyasszák. 4 Hiszen Isten minden teremtménye jó, és semmi sem megvetendő, amit hálaadással veszünk magunkhoz. 5 mert Isten igéje és az imádság megszenteli.

15—16. Amint a templomot az alapépitmény és az oszlopok tartják, ugy hordozza az Egyház üdvösségünk igazságainak csodálatos épületét. Középpontjában Krisztus megváltásának szent titka áll, melyet az Apostol ebben a himnuszszerü ritmikus szövegben foglal össze.

5. **Isten igéje** az étel fölött elmondott asztali áldás, mely a Szentirás szavaiból áll.

Egyéni magatartás.

Példaadó élet. 6 Ha ezt magyarázod a testvéreknek, jó szolgája leszel Krisztus Jézusnak, mert annak a hitnek és helyes tanitásnak igéi táplálnak, amelyet hiven követtél. 7 Vesd el a képtelen, vénasszonyos meséket, gyakorold magadat inkább az istenfélelemben. 8 A test gyakorlásának ugyanis kevés a haszna, de az istenfélő élet mindenre jó, mert a jelen és a jövendő élet igérete kiséri. 9 Igaz beszéd ez és teljes hitelt érdemel. 10 Hiszen ezért fáradunk és küszködünk, mert bizunk az élő Istenben, aki minden embernek, elsősorban a hivőknek üdvözitője. 11 Ezt hirdesd, ezt tanitsd!

12 Senki meg ne vessen ifju korod miatt, de légy is a hivek példaképe beszédben, viselkedésben, szeretetben, hitben és tisztaságban. 13 Amig odaérek, legyen gondod a fölolvasásra, a buzditásra és a tanitásra. 14 El ne hanyagold a benned lévő kegyelmet, melyet prófétai szó által a papság kézföltételével kaptál. 15 Ezekben gyakorold s ezeknek szenteld magadat, hogy haladásod mindenki előtt nyilvánvaló legyen. 16 Ügyelj magadra és a tanitásra. Légy állhatatos benne. Ha igy teszel, magadat is, hallgatóidat is üdvösségre segited.

5 Magatartás az idősekkel szemben. Az idősebb férfit ne korhold, hanem csak figyelmeztesd, mint atyádat, a fiatalabbat, mint testvéredet; 2 az idősebb nőt, mint anyádat, a fiatalabbat, mint nővéredet, egészen tiszta érzülettel.

3 Tiszteld az özvegyeket, ha valóban özvegyek. 4 Ha pedig valamely özvegynek gyermekei vagy uno-

14. Az Apostol eszébe juttatja Timóteusnak püspökké szentelésének **kegyelmét.** A **kézföltételt** elsősorban az Apostol végezte (2 Tim. 1, 6), de a jelenlévő papok is föltették kezüket Timóteusra. A **prófétai szó** vagy Timóteus kiválasztására vonatkozik és a Szentlélektől ihletett férfiak ajánlása volt, vagy a püspökszentelés imáit jelenti (lásd 1, 18).

kái vannak, ezek tanulják meg, hogy elsősorban saját családjukkal szemben legyenek kegyelettel és róják le hálájukat szüleik iránt, mert ez kedves az Isten előtt. 5 Aki valóban özvegy és magárahagyott, bizzék az Istenben, s kitartóan imádkozzék és könyörögjön éjjel-nappal. 6 Ha ugyanis feslett életet él, élve is halott. 7 Kösd a szivükre ezt, hogy feddhetetlenek legyenek. 8 Aki pedig övéinek, főkép házanépének nem viseli gondját, megtagadta hitét, s rosszabb a hitetlennél.

9 Az özvegyek sorába csak olyan kerüljön, aki legalább hatvan éves, és csak egy férfinek volt a felesége. 10 Legyen közismert, hogy jócselekedetekben élt: gyermekeket nevelt, gyakorolta a vendégszeretetet, mosta a szentek lábát, segitett a bajbajutottakon, és más jócselekedeteknek szentelte magát. 11 A fiatalabb özvegyeket azonban utasitsd el, mert amikor Krisztus ellenére erőt vesz rajtuk az érzékiség, férjhez akarnak menni, 12 s mivel igy az első hüséget megszegik, elmarasztaló itéletet vonnak magukra. 13 Azonkivül rászoknak arra, hogy tétlenül házról-házra járjanak, de nemcsak tétlenkednek, hanem pletykálkodnak, kiváncsiskodnak s olyasmit beszélnek, amire semmi szükség sincs. 14 Azt kivánom tehát, hogy a fiatalabbak menjenek csak férjhez, adjanak gyermekeknek életet, viseljék családjuk gondját, s az ellenfélnek ne adjanak megszólásra alkalmat. 15 Némelyek ugyis visszaszegődnek a sátánhoz. 16 Ha pedig valamely hivő asszonynál özvegyek laknak, viselje gondjukat, s ne legyenek az egyház terhére, hogy az a magukrahagyott özvegyeken segithessen.

9—10. Itt olyan **özvegyekről** van szó, akiket az Egyház a betegek, árvák és a szegények gondozására választott ki (lásd 3, 11 jegyzet).

11—12. Az egyházi szolgálatra kiválasztott özvegyeket úgy tekintették, mint akik Krisztusnak vannak szentelve. Valószinüleg fogadalmat is tettek. Mivel a **fiatalabb özvegyek** szivesen kötöttek második házasságot, ha alkalom nyilott rá, szent Pál nem engedi fölvételüket.

Magatartás a papokkal szemben. 17 A papok, akik előljárói tisztüket jól töltik be, kétszeres megbecsülést érdemelnek, főképen, ha az igehirdetésben és a tanitásban fáradnak. 18 Az Irás ugyanis ezt mondja: „Cséplő ökörnek ne kösd bé a száját." Továbbá: „Megérdemli a munkás a maga bérét." 19 Pap ellen ne fogadj el vádat, csak két vagy három személy tanuságára. 20 A vétkeseket mindenki előtt fedd meg, hogy a többi is elrettenjen.

21 Istenre, Krisztus Jézusra és a választott angyalokra, kérlek, tartsd meg mindezt előitélet nélkül, s részrehajlásból semmit se tégy. 22 Kezedet elhamarkodva föl ne tedd senkire, s ideqen bünben ne legyen részed. Őrizd magadat tisztán!

23 Ne csak vizet igyál, hanem gyomrod és gyakori gyöngélkedésed miatt igyál egy kis bort is.

24 Némely ember vétke nyilvánvaló már az itélet előtt is, másoké viszont csak utána derül ki. 25 Éppigy a jótett is nyilvánvaló, de ha még nem volna nyilvánvaló, nem maradhat elrejtve.

6 A rabszolgák magatartása gazdáikkal szemben. Mindazok, akik a rabszolgaság igájában görnyednek, tartsák gazdájukat teljes tiszteletben, hogy ne káromolja Isten nevét és tanitásunkat. 2 Akinek pedig hivő gazdája van, ne hanyagolja el kötelességét vele szemben azért, mert testvére, hanem annál szivesebben szolgálion neki, mert hivő, mert Isten előtt kedves és a javát akaria. Ezt tanitsd, erre buzdits!

Óvás a kapzsiságtól. 3 Ha valaki ellenkezőt tanit, s nem követi Urunk Jézus Krisztus üdvös igéit és az istenes tanitást, 4 az elvakult és semmit sem ért.

18. Deut. 25, 4; Lk 10, 7.

22. Az Apostol itt a püspök, a papok és a diákonusok szenteléséről beszél, melv kézföltétel által történt (lásd 4, 14).

1. A kereszténység nem szüntette meg egyszerre az ókori gazdasági rendben szükséges **rabszolgaság** intézményét, hanem a szeretet tanitásával lassanként készitette elő a lelkeket kiküszöbölésére.

Fölösleges kérdéseken és szavakon nyargal, amiből csak irigykedés, veszekedés, káromlás, rosszhiszemü gyanusitás [5] és zavart eszü, igazság hiján lévő emberek torzsalkodása származik, akik jövedelmi forrásnak tekintik az istenfélő életet. [6] Mindenesetre az istenfélő elet bőséges nyereség forrása, ha megelégedés kiséri. [7] Hiszen semmit sem hoztunk e világra, s nem is vihetünk el semmit. [8] Ha ennivalónk és ruhánk van, elégedjünk meg vele. [9] Aki meg akar gazdagodni, kisértésbe esik, (az ördög) kelepcéjébe, és sok oktalan meg káros kivánságba, melyek romlásba és kárhozatba döntik az embert. [10] Minden baj gyökere ugyanis a pénz vágya. Néhányan törik magukat utána, ezért a hittől elpártoltak és sok bajba keveredtek.

Timóteus legyen példakép. [11] Te azonban, Isten embere, menekülj ezektől! Törekedjél inkább igaz lelkületre, életszentségre, hitre, szeretetre, türelemre és szelidségre. [12] Vivd meg a hit jó harcát! Szerezd meg az örök életet, hiszen erre kaptál hivatást, erre tetted le számos tanu előtt az igaz hitvallást. [13] Parancsolom neked Isten nevében, aki mindennek életet ad, és Krisztus Jézus nevében, aki Poncius Pilátus előtt tanuságot tett az igaz hitvallás mellett: [14] tartsd meg a parancsot büntelenül és feddhetetlenül Urunk Jézus Krisztus eljöveteléig. [15] Az ő eljövetelét a boldog és egyedüli Uralkodó, a királyok Királya és az uralkodók Ura valósitja meg, [16] aki egyedül halhatatlan, s megközelithetetlen világosságban lakik, akit senki nem látott, s nem is láthat: Tisztelet neki és örök hatalom! Amen.

[17] E világ gazdagainak hagyd meg, hogy ne kevélykedjenek, és ne bizakodjanak a bizonytalan vagyonban, hanem az (élő) Istenben, aki bőven megad nekünk mindent megélhetésünkre. [18] Legyenek

12. Timóteus püspökké szentelése alkalmával a papok és a nép előtt ünnepélyes **hitvallást** tett, ahogy ma is történik a püspökszentelésnél.

jótékonyak, gazdagodjanak jótettekben, szivesen és együttérzéssel adakozzanak. 19 Igy biztos alapot gyüjthetnek a jövőre, és elnyerik az igaz életet.

Befejezés.

20 Timóteus, őrizd meg a rád bizott kincset! Kerüld az ártalmas, világias fecsegést, az áltudomány ellenvetéseit. 21 Némelyek ezt elfogadták, s el is tévelyedtek a hittől.

Kegyelem veletek! (Amen.)

A TIMÓTEUSHOZ IRT MÁSODIK LEVÉL.

A második levél stilus és tárgy tekintetében sokban hasonlit az elsőhöz, de ezt egészen más körülmények közt irta szent Pál, mint amazt. Az első keleti apostoli utján, valahol Macedóniában kelt (1 Tim. 1, 3) s hangjából eleven erő és küzdőkészség árad. A másikat Rómában irta (2 Tim. 1, 17), sulyos bilincsekben (1, 8. 12.16; 2, 9), tanitványaitól és munkatársaitól elhagyatva (1, 15; 4, 9—11), a közeli halál biztos tudatában (4, 6—8). Szelid megadással hirdeti a szenvedés üdvözitő erejét. Mivel az Apostol első fogsága minden kellemetlensége ellenére sem volt sulyosnak mondható (lásd Ap. Csel. 28, 30.31) és kiszabadulása is biztosnak látszott (lásd Filem. levél), kétségtelen, hogy ezt a levelet a vértanuhalálát közvetlenül megelőző, sokkal sulyosabb második fogsága idején mondta tollba.

Az Apostol mégegyszer látni kivánta szeretett tanitványát, Timóteust, és Márkkal, az evangelistával, együtt meghivta magához Rómába (1, 4; 4, 9.11). Az

20. Az **áltudomány**, görögül **gnosis**, a későbbi gnosztikus eretnekség első jelentkezése.

egyházak állapota miatt érzett aggodalma azonban minden más érzésénél erősebb: ebből fakadnak a levélen végighuzódó intések, tanitások és buzditások. Mivel időrendben ez szent Pál utolsó levele, méltán tekinthetjük apostoli végrendeletének.

SZENT PÁL APOSTOL MÁSODIK LEVELE TIMÓTEUSHOZ.

Bevezetés.

1 Cimzés és apostoli üdvözlet. Pál, Isten akaratából a Krisztus Jézusban való élet hirdetésére Krisztus Jézus apostola, 2 Timóteusnak, szeretett fiának.

Kegyelem, irgalom és békesség az Atyaistentől es Urunktól, Krisztus Jézustól.

Hálaadás. 3 Hálát adok Istennek, akinek, mint öseim, tiszta lelkiismerettel szolgálok, és éjjel-nappal szüntelen megemlékezem rólad imádságaimban. 4 Ilyenkor könnyeidre gondolva szeretnélek látni, hogy öröm töltsön el. 5 Eszembe jut ugyanis őszinte hited, amely előbb nagyanyádban, Loiszban, majd anyádban, Eunikében élt, és biztosan tudom, hogy benned is él.

Hüség az Ur szolgálatában.

Az evangélium bátor hirdetése. 6 Ezért figyelmeztetlek, szitsd föl magadban Isten kegyelmét, amely kézföltételem által benned van. 7 Hiszen Isten nem a félénkség lelkét, hanem az erő, a szeretet és a józanság lelkét adta nekünk. 8 Ne szégyeld tehát az Urunk mellett szóló tanuságtételt, sem engem, aki fogoly vagyok érte, hanem, Isten erejében bizva, viseld el a szenvedéseket velem együtt az evangéliumért. 9 Hiszen megmentett minket és szent hivatással meghivott, nem

6. Lásd 1 Tim. 4, 14.

ugyan tetteink alapján, hanem saját elhatározásából és kegyelme által, amelyet Krisztus Jézusban örök idők előtt adott nekünk. 10 Ez most Üdvözítőnk, Krisztus Jézus megjelenése által nyilvánvalóvá is lett: Ő legyőzte a halált, s az evangélium által fölragyogtatta a halhatatlan életet. 11 Ennek hirdetője, apostola és tanitója lettem én. 12 Ezért szenvedem ezt is, de nem szégyenlem, mert tudom, kinek hiszek és meg vagyok győződve, hogy a rám bizott javakat megőrzi addig a napig. 13 Az az üdvös tanitás legyen példaképed, amelyet Krisztus Jézusban hittel és szeretettel hallottál tőlem. 14 Őrizd meg a rád bizott javakat a Szentlélek erejével, aki bennünk lakik.

15 Tudod, hogy az ázsiaiak mind cserben hagytak, köztük Figellusz és Hermogenesz is. 16 Könyörüljön az Ur Oneziforusz családján, mert sokszor megvendégelt és nem szégyelte bilincseimet, 17 sőt Rómába érve szorgosan kutatott utánam és meg is talált. 18 Adja meg neki az Ur, hogy azon a napon irgalmasságra találjon Istennél. Hogy pedig Efezusban milyen szolgálatot tett nekem, te tudod legjobban.

2 Az apostoli munka jutalma. Légy hát erős, fiam, Krisztus Jézus kegyelmének erejével. 2 Amit tőlem számos tanu jelenlétében hallottál, közöld megbizható emberekkel, akik mások oktatására is alkalmasak. 3 Viseld el a szenvedéseket velem együtt, mint Krisztus Jézus hü katonája. 4 Katona nem vesződik világi dolgokkal, különben nem jár kedvében annak, akinek zsoldjába szegődött. 5 A versenyző is csak akkor nyer babérkoszorut, ha szabályszerüen küzd. 6 A termésből

18. **Oneziforusz** meghalt. Az Apostol ezzel a fohásszal is tanitja, hogy „szent és üdvös dolog imádkozni a holtakért, hogy büneiktől megszabaduljanak" (2 Makk. 12, 46).

2. A keresztény tanitás elterjesztése leginkább élőszóval történt. Ez a vers is bizonyitja a Szentirás mellett a Szenthagyomány fontosságát.

3—8. A katona, a versenyző vagy a földmüves csak erőinek megfeszitésével ér el eredményt. Az evangélium hirdetése is fáradságos munka, jutalmat csak a kitartó és hüséges munkás kap.

is az első rész a fáradozó földmüvest illeti. 7 Gondold meg jól, amit mondok: az Ur majd megadja neked, hogy mindezt meg is értsed.

8 Emlékezzél arra, hogy (az Ur) Jézus Krisztus, Dávid sarja, föltámadt halottaiból. Igy hangzik az én evangéliumom. 9 Ezért szenvedek még bilincseket is, mint egy gonosztevő. Ám Isten igéje nincs megbilincselve. 10 A választottakért tehát mindent eltürök, hogy az örök dicsőséggel ők is elnyerjék az üdvösséget Krisztus Jézusban. 11 Igaz beszéd ez: ha vele halunk, vele is fogunk élni; 12 ha kitartunk, vele is fogunk uralkodni; ha viszont megtagadjuk: ő is megtagad minket; 13 de ha hütlenné válunk, ő azért hü marad, mert önmagát meg nem tagadhatja.

Helyes magatartás a tévtanitókkal szemben.

A jelen nehézségei. 14 Ezekre figyelmeztess és hivd Istent bizonyságul, hogy ne vitatkozzanak üres szavakról: nem jó az semmire, csak a hallgatók megrontására. 15 Törekedjél arra, hogy Isten megbizható munkása légy, akinek nincs miért szégyenkeznie, s aki helyesen hirdeti az igazság igéjét. 16 Kerüld azonban a világias, üres fecsegést, mert többnyire csak istentelenségre vezet. 17 Az ilyenek fecsegése ugy terjed, mint a rákfene. Közéjük tartozik Himeneusz és Filétusz is, 18 akik eltévelyedtek az igazságtól, mert azt hangoztatják, hogy a föltámadás már megtörtént, s jónéhány ember hitét megzavarták. 19 Ám Isten erős épitménye szilárdan áll s ez van ráirva: „Az Ur ismeri övéit!" Továbbá: „Aki az Ur nevét hivja segitségül, hagyja abba a bünözést!" 20 De hiszen a nagy házban

11—13. Ezek a versek ugy hangzanak, mintha egy őskeresztény himnuszból vagy hitvallásból idézné az Apostol.

19. A pogány templomok föliratа jelezte rendeltetésüket. Isten Egyházának föliratát az Apostol a Num. 16, 5-ből veszi. Ez jelzi, hogy az Egyház Istenhez tartozik és szentségre hivatott.

20. Az **alantas használatra szánt edények** a tévtanitók és követőik. A keresztények akkor kedvesek Isten előtt, ha az ilyenektől tartózkodnak.

nemcsak arany- és ezüsteszközök, hanem fa- és cserépedény is van; azok tisztességes, ezek alantas használatra. 21 Aki ilyen emberektől tartózkodik, az tisztességes rendeltetésü, megszentelt, gazdájának hasznos s minden jóra alkalmas eszköz lesz.

22 Kerüld az ifjukor vágyait, törekedjél igaz életre, hitre, (reményre), szeretetre és békességre azokkal együtt, akik tiszta szivből hivják segitségül az Urat. 23 T'érj ki az oktalan és fegyelmezetlen viták elől, hiszen tudod, hogy veszekedés lesz belőle. 24 Márpedig az Ur szolgája ne veszekedjék, inkább legyen barátságos, tanitásra kész és türelmes. 25 Feddje meg szeliden az ellenszegülőket, hátha megadja nekik Isten a bünbánat kegyelmét, hogy fölismerjék az igazságot, 26 és kikerüljenek az ördög kelepcéjéből, aki kényére-kedvére fogva tartja őket.

3 A jövő veszélyei. Tudd meg, hogy a végső napokban veszedelmes idők következnek. 2 Az emberek önzők lesznek, kapzsik, kérkedők, kevélyek, szitkozódók, szüleiknek engedetlenek, hálátlanok, istentelenek, 3 szeretetlenek, összeférhetetlenek, rágalmazók, mértéktelenek, kegyetlenek, lelketlenek, 4 árulók, vakmerők és fölfuvalkodottak. Inkább a gyönyört keresik majd, mint az Istent. 5 Az istenfélelem látszatát keltik, de a lényegét megtagadják. Kerüld az ilyeneket. 6 Ezek közül valók azok, akik betolakodnak a házakba s megnyernek maguknak olyan nőket, akiket vétkek terhelnek és mindenféle vágy hajt; 7 azokat, akik mindig csak tanulnak, de az igazság ismeretére soha el nem jutnak. 8 Mint ahogy Jannesz és Jambresz elleneszegültek Mózesnek, ugy szegülnek ellene ezek

1. A **végső napokról**, a Krisztus második eljövetele előtti időről, már az Üdvözitő is megjövendölte, hogy a megpróbáltatás napjai lesznek, s hogy akkor elhatalmasodik a gonoszság (Mt 24, 9—12).

8. **Jannesz és Jambresz** a zsidó hagyomány szerint az a két egyiptomi varázsló, aki szemfényvesztéssel akarta ellensulyozni Mózesnek a fáraó előtt müvelt csodáit (Exod. 7, 11).

az igazságnak, — romlott elméjü, megbizhatatlan hitü emberek. 9 Ám sokra nem jutnak, mert oktalanságuk mindenki előtt nyilvánvalóva lesz, mint ahogy azoké is azzá vált.

Kitartás az apostoli munkában. 10 Te azonban megértetted tanitásomat, életmódomat, életcélomat, hitemet, kitartásomat, szeretetemet, türelmemet, 11 üldöztetésemet és szenvedéseimet — mindazt, ami Antióhiában, Ikóniumban és Lisztrában ért. Miféle üldözést nem viseltem el? De az Ur valamennyiből kimentett. 12 Hiszen mindaz, aki buzgón akar élni Krisztus Jézusban, üldözést szenved. 13 A gonoszok és csalók viszont egyre mélyebbre süllyednek, tévedésbe ejtenek és tévelyegnek. 14 Te azonban tarts ki abban, amit tanultál és amiről meggyőződtél, hiszen tudod, kitől tanultad. 15 Gyermekkorod óta ismered a Szentirást: az képes arra, hogy a Krisztus Jézusba vetett hit által az üdvösségre oktasson téged. 16 Minden Istentől sugalmazott Irás hasznos a tanitásra, az intésre, a feddésre, az igaz életre való nevelésre, 17 hogy Isten embere tökéletes és minden jócselekedetre kész legyen.

4 Kérve-kérlek Istenre s Krisztus Jézusra, ki itélni fog eleveneket és holtakat, az ő eljövetelére és országára: 2 Hirdesd az igét! Állj elő vele, akár alkalmas, akár alkalmatlan! Ints, kérj, buzdits nagy türelemmel és hozzáértéssel! 3 Eljön ugyanis az idő, amikor a józan tanitást nem hallgatják szivesen az emberek, hanem izlésük szerint seregszámra szereznek maguknak tanitókat és csiklandoztatják a fülüket, 4 elfordulnak az igazság meghallgatásától és mesékre hajlanak. 5 Te azonban maradj mindig meggondolt, viseld

11. Az Apostol első missziós utjának szenvedéseit idézi föl Antióhiában (Ap. Csel. 13, 45—50), Ikóniumban (Ap. Csel. 14, 2—5), és Lisztrában (Ap. Csel. 14, 19.20).

16. A Szentirást a Szentlélek sugalmazta. A keresztény tanitó ebből meritse hitvédelmi, dogmatikus, erkölcstani és pedagógiai tanitását.

el a bajokat, lásd el az igehirdető munkáját, teljesitsd szolgálatodat.

6 Én ugyanis nemsokára áldozatul esem, s közel van már elköltözésem ideje. 7 A jó harcot megharcoltam, a pályát végigfutottam, a hitet megtartottam. 8 Most készen vár az igaz élet koronája, melyet azon a napon megad nekem az Ur, az igazságos biró, de nemcsak nekem, hanem mindazoknak, akik örömmel várják eljövetelét.

Befejezés.

9 Siess, jöjj mielőbb! 10 Démász ugyanis a világ kedvéért elhagyott és Tesszalonikába ment, Kreszcensz Galáciába, Titusz meg Dalmáciába. 11 Egyedül Lukács van velem. Márkot vedd magad mellé és hozd el, hasznát tudom venni a szolgálatban. 12 Tihikuszt Efezusba küldtem. 13 Köpenyemet, melyet Troászban Karpusznál hagytam, arra jövet hozd magaddal. A könyveket is, főleg pedig a pergamen tekercseket. 14 Alexander, a rézmüves, sok rosszat tett velem. Az Ur majd megfizet neki tettei szerint. 15 Te is őrizkedjél tőle, — nagyon elleneszegült szavainknak.

16 Első védekezésem alkalmával senki sem állt pártomra. Mindenki cserben hagyott. 17 Ne rovassék föl nekik! Ám az Ur pártomra állt és erőt öntött belém, hogy az igehirdetés teljessé legyen általam, s tudomást szerezzen róla minden pogány. Igy megmenekültem az oroszlán torkából. 18 Az Ur továbbra is megszabadit minden gonosz cselvetéstől és mennyei országának üdvösségére vezet. Dicsőség neki mindörökkön-örökké! Amen.

7—8. Az Apostol a földi életet atléták küzdelméhez és versenyéhez hasonlitja (1 Kor. 9, 26). A győztesek jutalma, a babérkoszoru, itt az örök jutalom jelképe.

10. **Démász** szent Pál első római fogsága idején volt hüséges munkatársa. Kol. 4, 14; Filem. 24 is emliti.

12. **Tihikuszról** lásd Ap. Csel. 20, 4; Ef. 6, 21; Kol. 4, 7; Tit. 3, 12

19 Köszöntsd Priszcillát és Akvilát, továbbá Oneziforusz családját. 20 Erasztusz Korintusban maradt. Trofimuszt betegen hagytam Milétuszban. 21 Siess, hogy a tél beállta előtt megjöhess. Köszöntenek Eubulusz, Pudensz, Linusz, Klaudia és az összes testvérek.
22 Az Ur Jézus (Krisztus) legyen lelkeddel! Kegyelem veletek. (Amen.)

A TITUSZHOZ IRT LEVÉL.

Szent Titusz pogány szülők gyermeke volt. Valószinüleg az Apostol vezette a keresztény hitre. Amikor 49-ben az antióhiai egyház Pált és Barnabást Jeruzsálembe küldte az apostoli zsinatra (Ap. Csel. 15, 2), magukkal vitték Tituszt is (Gal. 2, 1—5). Szándékuk bizonyára az volt, hogy személyében egy pogányságból megtért. de a mózesi törvények megtartására nem kötelezett hivő kereszténvt mutassanak be az apostoloknak.

Később szent Pál harmadik missziós utján találjuk ujra kiséretében Tituszt. Az Apostol Efezusból fontos megbizatással Korintusba küldi (lásd 2 Kor. bevezetése). Titusz jól megfelel föladatának és kedvező hireket hoz a korintusi egyház állapotáról (2 Kor. 2, 13; 7, 6.7.13—15). Macedóniában találkozik az Apostollal, aki — valószinüleg a második korintusi levéllel — ismét Korintusba küldi, hogy befejezze a jeruzsálemi egyház szegényei javára megkezdett gyüjtést (2 Kor. 8, 6.16.17; 12, 18).

Mikor ez a levél kelt, Titusz Kréta szigetének főpásztora volt. Maga az Apostol hagyta ott, hogy befejezze az ő misszióstmunkáját (Tit. 1, 5). Később

19. **Priszcilláról** és **Akviláról** lásd Róm. 16, 3 jegyzet.
20. **Erasztusz**ról lásd Ap. Csel. 19, 22; Róm. 16, 23. **Trofimuszról** lásd Ap. Csel. 20, 4; 21, 29.
21. **Linusz** valószinüleg azonos szent Péter első utódával a római püspöki székben.

Dalmáciába küldte (2 Tim. 4, 10), ahonnan, a hagyomány szerint, az Apostol vértanuhalála után visszatért Krétába és ott fejezte be életét. Az Egyház február 6-án emlékezik meg róla.

A körülményekből következik, hogy a levelet első római fogsága után kellett irnia az Apostolnak. Előző missziós utjain ugyanis nem járt Kréta szigetén, a krétai missziós munka tehát csak kiszabadulása után következhetett. A levél valószinüleg a Timóteushoz irt első levéllel egyidőben, 65-ben kelt.

SZENT PÁL APOSTOL LEVELE TITUSZHOZ.

Bevezetés.

1 Cimzés és apostoli üdvözlet. Pál, Isten szolgája
es Jézus Krisztus apostola, Isten választottainak hite
és az igazság ismerete végett, mely istenfélelemre
vezet [2] és az örök élet reményét adja. Ezt örök idők
előtt megigérte az igazmondó Isten, [3] aztán kellő idő-
ben nyilvánosságra is hozta tanitását az igehirdetés
által, melyet üdvözitő Istenünk rendelete rám bizott.
[4] Titusznak, szeretett fiának, a közös hitben.
Kegyelem és békesség az Atyaistentől és Krisztus
Jézustól, a mi Üdvözitőnktől.

Gondoskodás a krétai egyházról.

Egyházi előljárók rendelése. [5] Azért hagytalak
Krétában, hogy elintézd, ami még hátramaradt, s
városról-városra egyházi előljárókat rendelj, amint

2—3. Isten az üdvösséget **örök idők előtt**, vagyis nagyon régen, már a paradicsomban megigérte ősszüleinknek. Ezt az igéretet előre meghatározott időben az evangélium hirdetésével teljesen nyilvánosságra hozta.

5—7. Ugyanazokat az előljárókat a görög szöveg szerint az 5. versben **előljáróknak** (preszbitereknek), a 7-ben **püspököknek** nevezi, mert még nem volt állandó és következetesen használt elnevezés a hierarhia különböző fokainak jelzésére (lásd 1 Tim. 3, 1 jegyzet).

meghagytam neked. 6 Olyant keress, aki feddhetetlen, egyszer nősült férfi, akinek gyermekei hivők és könynyelmü élettel vagy engedetlenséggel nem vádolhatók. 7 A püspöknek ugyanis, mint Isten megbizottjának feddhetetlennek kell lennie, nem önhittnek, nem ingerlékenynek, nem iszákosnak, nem veszekedőnek, nem haszonlesőnek, 8 hanem vendégszeretőnek, jóakaratunak, megfontoltnak, igaznak, szentnek, fegyelmezettnek. 9 Ragaszkodjék a hiteles tanitás szavaihoz, hogy képes legyen józan oktatásával buzditani és az ellentmondókat megcáfolni.

Harc a tévtanitókkal szemben. 10 Akad ugyanis számos lázongó, fecsegő és ámitó ember, különösen a körülmetéltek sorában. 11 Ezeket el kell hallgattatni, mert egész családokat földulnak, s piszkos haszonlesésből olyasmit tanitanak, amit nem kellene. 12 Egyikük, saját prófétájuk, azt mondta: „A krétai örök hazudozó, gonosz fenevad és falánk naplopó." 13 Ez a tanuságtétel igaz. Ezért fedd őket keményen, hogy hit dolgában épek legyenek. 14 Ne hallgassanak zsidó mendemondákra és az igazságtól elfordult emberek rendelkezéseire. 15 A tisztának minden tiszta, a tisztátalannak és a hitetlennek pedig semmi sem tiszta, mert elméjük és lelkiismeretük megfertőzött. 16 Hangoztatják, hogy ismerik az Istent, de tetteikkel megtagadják, mert utálatra méltók, konokok és semmi jótettre sem alkalmasok.

Lelkipásztori tanácsok.

2 Az állapotbeli kötelességek sürgetése. Te azt hirdesd, ami az üdvös tanitásnak megfelel. 2 Az idő-

6. Lásd 1 Tim. 3, 2 jegyzet.

12. A krétaiak jellemzése saját honfitársuktól, Epimenidesz költőtől származik, aki Kr. e. 6. században élt, s akit a krétaiak **prófétának** tekintettek.

15. Akinek lelkiismerete tiszta, az minden teremtett dologban Isten művét látja, a bünös számára azonban minden tisztátalan. Külső tetteink értékét a lelkiismeret és a szándék határozza meg.

1. A tévtanitókkal szemben Titusz azt tanitsa, amit Krisztus kinyilatkoztatott s az apostolok hirdettek, a nélkül hogy valamit is változtatna rajta.

sebb férfiak józanok legyenek, tisztességesek, megfontoltak, a hitben, szeretetben és türelemben erősek. 3 Az idősebb asszonyok szintén legyenek komoly magaviseletüek, ne rágalmazzanak, ne igyanak sok bort, hanem tanitsanak a jóra. 4 Oktassák a fiatal asszonyokat, hogy férjükhöz ragaszkodjanak, gyermekeiket szeressék, 5 legyenek megfontoltak, tiszták, (erkölcsösek), háziasak, gyöngédek, férjüknek engedelmesek, hogy Isten igéjét káromlás ne érje.

6 Az ifjakat is buzditsd, hogy mindenben fegyelmezetten éljenek. 7 Magad járj elő jó példával mindenben, a tanitásban légy kifogástalan és komoly. 8 Szavad legyen józan és feddhetetlen, hadd szégyenüljön meg az ellenfél, mivel semmi rosszat sem tud ránk fogni.

9 A rabszolgák mindenben engedelmeskedjenek gazdáiknak, járjanak kedvükbe, ne ellenkezzenek, 10 ne csaljanak, hanem tanusitsanak mindenben igaz hüséget, hogy diszére váljanak minden tekintetben üdvözitő Istenünk tanitásának.

A megváltás kegyelme. 11 Megjelent ugyanis Istennek minden emberre üdvöt árasztó kegyelme, 12 mely arra tanit, hogy szakitsunk az istentelenséggel és a világi vágyakkal, s éljünk mértéktartóan, szentül és buzgón e világon. 13 Várjuk a boldog reményt: a nagy Istennek és Üdvözitőnknek, Jézus Krisztusnak dicsőséges eljövetelét, 14 aki önmagát adta értünk, hogy minden gonoszságtól megváltson, megtisztitson és jótettekben buzgólkodó választott népévé tegyen. 15 Erről beszélj, erre buzdits és igy figyelmeztess teljes határozottsággal. Senki meg ne vessen téged!

11—15. Ez a szakasz Isten megváltó kegyelmének magasztos dicsérete, amely Krisztusban jelent meg a világon. Karácsony éjféli miséjének szentleckéjében ezeket a verseket olvassuk.

3 **Engedelmesség az előljárókkal szemben.** Figyelmeztesd őket, hogy vessék alá magukat a fejedelmeknek és a hatóságoknak, engedelmeskedjenek és legyenek minden jóra készek. 2 Senkit se szidalmazzanak és ne veszekedjenek, hanem legyenek elnézők, s tanusitsanak mindenki iránt mindig nagy szelidséget. 3 Hiszen egykor mi magunk is oktalanok, hitetlenek és tévelygők voltunk, mindenféle vágynak és gyönyörnek éltünk, gonoszságunkban és irigykedésünkben utálatra méltóak voltunk és gyülöltük egymást. 4 Mikor azonban megjelent üdvözitő Istenünk jósága és emberszeretete, 5 megmentett minket, — nem a mi igaz cselekedeteinkért, hanem irgalmassága miatt — az ujjászületés és megujulás fürdőjében, amelyben a Szentlélek müködik, 6 akit bőven árasztott ránk Üdvözitőnk, Jézus Krisztus által. 7 Kegyelméből megigazulva reménybeli örökösei vagyunk az örök életnek.

Óvás a hamis tanitásoktól. 8 Igaz beszéd ez, s kivánom, hogy teljes határozottsággal hangoztasd: Akik hisznek Istenben, törekedjenek arra, hogy jócselekedetekben előljárjanak. Ez válik az emberek javára és hasznára.

9 Kerüld azonban az oktalan kérdéseket, a nemzetségtörténeteket, a veszekedéseket s a törvényről szóló vitákat, mert haszontalanok és hiábavalók. 10 A tévtanitót egy-két figyelmeztetés után kerüld, hiszen tudod, hogy az ilyen ember meghasonlott, bünben él s önmagát itéli el.

4—5. Isten azzal mutatta meg jóságát, hogy nem emberi jócselekedetek alapján, hanem kegyelemből váltotta meg az emberiséget. Ebben a kegyelemben a keresztség szentsége részesit. — Ez karácsony hajnali miséjének szentleckéje.

7. Az örök boldogságnak megigazulásunk után egyelőre **reménybeli**, annak idején majd valóságos **örökösei** leszünk.

9. Mint az 1 Tim. 1, 4-ben, itt is zsidó származás-történetekről és nemzetségtáblákról van szó, melyek heves vitákra adtak okot (lásd 1 Tim. 1 4 jegyzet).

Befejezés.

12 Ha majd hozzád küldöm Artemászt vagy Tihikuszt, siess, jöjj hozzám Nikopoliszba, mert ugy határoztam, hogy a telet ott töltöm. 13 Zénászt, a törvénytudót, és Apollót gondosan ellátva küld tovább, hogy semmiben hiányt ne szenvedjenek. 14 Tanulják meg a mieink is, hogy szükség esetén jótettekkel müködjenek közre, különben gyümölcstelenek lesznek.

15 Köszöntenek a velem lévők mindnyájan. Köszöntsd azokat, akik szeretnek minket a hitben.

(Isten) kegyelme legyen mindnyájatokkal. (Amen.)

A FILEMONHOZ IRT LEVÉL.

Szent Pál első római fogsága idején egy Onezimusz nevü rabszolgát is megtéritett (Filem. 9.10). Ez egy kolosszei kereszténytől, Filemontól, szökött meg s vetődött Rómába. Filemont valószinüleg szintén Pál vezette a hitre (19). s nemeslelkü, jótékony ember hirében állott (4—7). Onezimusz az Apostol szolgálatában igen hasznavehetőnek bizonvult, de Pál a kor jogrendjét és törvényeit tiszteletben tartva, nem akarta gazdája beleegyezése nélkül magánál tartani, s a Kolosszébe induló Tihikusszal visszaküldte Filemonhoz (Kol. 4. 7—9). Hogy bántódása ne essék, ezt a néhány ajánló sort küldi vele. Arra kéri Filemont, hogy ne büntesse meg hütlen szolgáját, hanem nagylelküen szabaditsa föl, hiszen a hitben már amugy is testvére.

A levél a Szentirás legrövidebb irata, de néhány sorával a levélirás valóságos remeke. Formai szempontból kerek egész: minden szava, kifejezése a helyén

12. **Tihikusz** szent Pál hüséges kisérője (Ap. Csel. 20. 4; Ef. 6, 22 Kol. 4. 7; 2 Tim. 4. 12).

13. **Apollóról** lásd 1 Kor. 1, 10—12 jegyzet.

van, s valamennyi az Apostol kérését támogatja. Tartalma az Apostol meleg emberi szivéről, nemes gondolkodásáról és eleven szelleméről tanuskodik. Az egész kifejező példája annak, hogyan lehet az élet mindennapi dolgait keresztény lélekkel tekinteni. Hitelességét néhány őskeresztény szerzőn kivül jellegzetes szentpáli hangja és maguk a külső körülmények bizonyitják.

SZENT PÁL APOSTOL LEVELE FILEMONHOZ.

1 Cimzés és apostoli üdvözlet. Pál, Krisztus Jézus foglya, és Timóteus testvér, Filemonnak, szeretett munkatársunknak, 2 Appiának, (kedves) nővérünknek, Arhippusz bajtársunknak és a házadban lévő közösségnek.

3 Kegyelem nektek és békesség Atyánktól, az Istentől és az Ur Jézus Krisztustól.

Hálaadás. 4 Hálát adok Istenemnek mindenkor, amikor imádságomban megemlékezem rólad, 5 mert értesültem hitedről és szeretetedről, amely Krisztus és valamennyi szent iránt eltölt. 6 Hitből fakadó nagylelküséged legyen továbbra is hatékony minden jótett fölismerésében, amire (Jézus) Krisztusért alkalom nyilik köztünk. 7 Nagy örömömre és vigasztalásomra szolgált ugyanis szereteted, mert általad, testvér, a szentek szive megenyhült.

Kérés Onezimusz érdekében. 8 Ezért, bár Jézus Krisztusban teljes joggal megparancsolhatnám neked azt, ami kötelességed, 9 a szeretet miatt inkább kérlek, igy amint vagyok: én az öreg Pál, aki most Krisztus

2. **Appia** valószinüleg Filemon felesége, **Arhippusz** talán fia volt, Arhippuszról Kol. 4, 17-ben van szó, egyházi hivatalt viselt Kolosszében.

Jézusért fogságot is szenvedek. 10 Fiamért, Onezimuszért könyörgök, kinek bilincseimben adtam életet. 11 Egykor haszontalan volt számodra, most azonban számodra is, számomra is hasznos. 12 Visszaküldöm őt, mint saját szivemet. 13 Szivesen magamnál tartottam volna, hogy helyetted szolgáljon nekem az evangéliumért viselt bilincseimben. 14 Jóváhagyásod nélkül azonban semmit sem akartam tenni, hogy jótetemenyed ne kényszerből, hanem önként történjék. 15 Hiszen talán éppen azért távozott el tőled egy időre, hogy visszakapjad mindörökre. 16 Már nem mint rabszolgát, hanem mint valami jobbat: mint szeretett testvért. Ő nekem nagyon is az, de mennyivel inkább neked: test szerint is, és az Urban is.

17 Ha tehát együtt érzel velem, fogadd őt ugy, mint énmagamat. 18 Ha pedig megkárositott vagy tartozik valamivel, ird terhemre. 19 Én Pál, sajátkezüleg irom: Én téritem meg. Arról nem is szólok, hogy önmagaddal is nekem tartozol. 20 Bizony, testvér! Hasznodat akarom venni az Urban. Enyhitsd meg szivemet Krisztusban.

Befejezés. 21 Engedelmességedben bizva irok neked. Tudom, hogy többet is teszel annál, amit mondok. 22 Egyszersmind készits szállást is nekem. Remélem ugyanis, hogy imádságtokra ajándékul visszakaptok engem.

23 Köszönt téged Epafrász, fogolytársam Krisztus

11. **Onezimus** görögül annyit jelent mint hasznos. Mikor Filemontól megszökött, neve ellenére haszontalan volt, megkeresztelkedése után azonban igazán Onezimus: hasznavehető, derék ember lett belőle.

12—16. Mivel az akkori idők fölfogása szerint a rabszolga gazdájának jogos tulajdona volt, az Apostol visszaküldi Onezimust Tihikusszal (lásd Kol. 4, 7—9). A kereszténység elvileg elitélte a rabszolgaságot, de a társadalmi viszonyokat nem erőszakkal, hanem a szeretet szellemével akarta megváltoztatni. Az Apostol erre a szeretetre hivja föl Filemon figyelmét.

19. Filemonnak régi adóssága volt az Apostollal szemben: neki köszönhette megtérését.

23. **Epafrász** a kolosszei egyházközség alapitója és buzgó püspöke. Rómában együtt volt fogságban szent Pállal (lásd Kol. 1, 7; 4, 12).

Jézusban, és munkatársaim: [24] Márk, Arisztarkusz, Démász meg Lukács.

[25] A mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme legyen lelketekkel! Amen.

A ZSIDÓKHOZ IRT LEVÉL.

A többi apostoli levéltől eltérően — ebben csak szent János első levele kivétel — ennek a levélnek elején hiányzik a cimzett és az iró megnevezése, a régi kéziratokban azonban bevezető sorai előtt ez a rövid cim olvasható: A zsidókhoz. Ezek a zsidók kétségkivül a zsidóságból megtért keresztények, mégpedig minden valószinüség szerint a jeruzsálemi egyház hivei, általában a palesztinai keresztények. A levél ugyanis „intő szó" (13, 22) azokhoz, akiket a zsidóságba való visszaesés veszélye fenyeget. Arra buzditja őket, hogy ragaszkodjanak bizalommal Krisztushoz és tartsanak ki állhatatosan a hitben (2, 1—4; 3, 6.12; 4, 11; 13, 7—14). Az emlitett veszélyben leginkább a palesztinai zsidókeresztények forogtak. A zsidóság vezetői ugyanis az Egyház első nyilvános föllépésétől kezdve ellenséges szemmel tekintettek Krisztus követőire és minden módon üldözték őket (lásd Ap. Csel. 4—8 fejezet). A hatvanas évek elején, a zsidó nemzeti érzés föllángolásával, mely a római birodalom elleni háborura, s végül Jeruzsálem pusztulására vezetett, ez az üldözés csak erősödött. Ennek áldozata volt 62-ben az ifjabb Jakab apostol, Jeruzsálem első püspöke. Másrészt a kisértés is igen nagy volt a zsidósághoz való visszatérésre, hiszen szemük előtt folyt a világ egyik legszebb templomában az ószövetségi istentisztelet pompája. Ilyen körülmények közt nem volt könnyü dolog hüségesnek maradni a krisztusi hithez.

24. **Arisztarkuszról** lásd Kol. 4, 10 jegyzet. — **Démászról** lásd 2 Tim. 4, 10 jegyzet.

A levél szerzője azzal akarja megóvni a hitehagyás veszélyétől a zsidókeresztényeket, hogy kifejti nekik az Újszövetség magasabbrendüségét az Ószövetséggel szemben. Az Újszövetség középpontjában Jézus Krisztus, az Istenember áll, aki az Újszövetség szerzője és főpapja. Az Ószövetség angyalok közreműködésével és Mózes közvetitésével jött létre, az Újszövetség szerzője azonban az angyalok Ura és Mózessel, Isten szolgájával szemben az Isten Fia (1, 1—4, 13). Krisztus az Újszövetség főpapja is. Az ószövetségi főpapok halandó és bünös emberek voltak, akiknek tulajdon büneikért is kellett áldozatot bemutatniuk, az ujszövetségi főpap azonban Isten örökkévaló Fia, aki bünt nem ismert, de végigjárta a szenvedés utját, s ezért megértő és könyörületes az emberek iránt (4, 14—7, 28). A főpap legfontosabb föladata, hogy áldozatot mutasson be a bünök engesztelésére. Ám az ószövetségi állatáldozatok vére nem adhatott belső megigazulást az embernek, az Újszövetség áldozata, Krisztus kereszthalála viszont örökértékü megváltást szerzett (8, 1—10, 18). Ez a levél dogmatikus része.

A második rész levonja az első tanitásának következményeit: állhatatos hitvallásra buzdit az Újszövetség mellett (10, 19—39) és olvasói elé állitja az Istenbe vetett hit ószövetségi példaképeit (11, 1—12, 29), végül különböző intelmekkel fejezi be levelét (13, 1—25).

Az iratnak több jellegzetes vonása van. A cimzés és az üdvözlet hiányzik az elejéről, de befejezése az apostoli levelek szokott formáját követi. Az egész mü inkább szentirásmagyarázó homilia jellegét viseli. A dogmatikus fejtegetéseket gyakorlati vonatkozásu intések és buzditások szakitják meg. Előadása nyugodtabb menetü mint általában a szentpáli leveleké, és stilusa is sokban eltér azokétól.

Ezek a jellegzetességek és az a tény, hogy a latin egyház a montanista és novaciánus eretnekek félremagyarázásai miatt a 4. század végéig nem tekintette szent Pál levelének, bizonyos kételyeket támasztott a levél apostoli eredete felől. A keleti egyház régebbi hagyománya és a kódexek, melyek ezt az iratot az Apostol levelei között őrizték meg, eloszlatnak minden nehézséget. Az 5. század elejétől a latin egyház is szent Pál levelei közé sorozza, és szerepel a trentói zsinat kánonjában. A levél jellegzetességei miatt azonban nincs kizárva, hogy megfogalmazása Pál egyik munkatársától származik, aki az Apostol inditására eszméinek külső formát adott. Ma már nem lehet eldönteni, hogy ez a munkatárs Barnabás, római szent Kelemen, az alexandriai zsidókeresztény Apolló vagy valamelyik más tanitvány volt-e. A Pápai Szentirásbizottság 1914 junius 24-én ilyen értelemben döntött a levél szentpáli eredetéről.

Keletkezésének idejét Jeruzsálem pusztulása, sőt a zsidó háboru kitörése (Kr. u. 67) előtt kell megjelölnünk, mert föltételezi, hogy az ószövetségi kultusz még zavartalanul folyik és a háborut s a keresztények elmenekülését nem emliti. Valószinüleg szent Jakab vértanuhalála után kelt, a 13, 23 szerint Itáliában, amikor szent Pál első fogságából kiszabadult.

SZENT PÁL APOSTOL LEVELE A ZSIDÓKHOZ.

Bevezetés.

1 Miután többféleképen és különböző módon szólt hajdan Isten a próféták utján az atyákhoz, 2 e végső korszakban Fia által szólt hozzánk. Őt rendelte a

1—4. A szent szerző bevezetésében röviden előadja tételét: az Ujszövetség magasabbrendü az Ószövetségnél, mert azt **próféták** hirdették, ennek közvetitője Jézus Krisztus, az Isten **Fia**, a világ Teremtője és Megváltója, akit mennyei Atyja a mindenség királyává tett.

mindenség örökösévé, hiszen általa teremtette a világot is. [3] Dicsőségének kisugárzása s lényegének képmása ő, aki hathatós szavával fönntartja a mindenséget. Miután pedig a büntől megváltott, az isteni Fölség jobbjára ült a magasságban, [4] s annyival kiválóbb lett az angyaloknál, amennyivel különb nevet örökölt náluk.

AZ UJSZÖVETSÉG MAGASABBRENDÜ AZ ÓSZÖVETSÉGNÉL.

Krisztus személyének fölsége.

Krisztus kiválóbb az angyaloknál. [5] Ugyan melyik angyalnak mondta valaha Isten:

„Az én Fiam vagy, én ma szültelek?"

Vagypedig:

„Én atyja leszek, ő meg a Fiam?"

[6] Mikor aztán Elsőszülöttjét ismét bevezeti a világba, azt mondja:

„Imádja őt Isten minden angyala."

[7] Az angyalokról viszont:

„A gyors szelek a te angyalaid,
Tüzes villámok szolganépeid."

[8] Fiának ellenben:

„Trónod, Isten, áll örök időre,
Királyi pálcád igazság vesszője,

5—14. Az Ujszövetség magasabbrendüségét bizonyitja, hogy közvetitője, Krisztus, kiválóbb az **angyaloknál**, akik az Ószövetség közvetitésében működtek közre. Az angyalok Isten szolgái, akárcsak a természet elemei: a szél és a tüz. Krisztust is hódolattal veszik körül, különösen második eljövetele alkalmával (6.7). Krisztus ezzel szemben uralkodó (8.9), sőt maga az örökkévaló Isten (10—12). Résztvesz az Atyaisten dicsőségében és uralmában, melynek az angyalok csak szolgái (13.14).

5. Zsolt. 2, 7; 2 Kir. 7, 14.
6. Zsolt. 96, 7.
7. Zsolt. 103, 4.
8—9. Zsolt. 44, 7—8.

9 Igazságot szeretsz, gonoszságot gyülölsz,
Azért kent föl Isten, a te Istened,
A vigasságnak olajával,
Minden barátaid felett."

10 Továbbá:

„Kezdetben, Uram, a földet teremtetted,
Az egek a te kezedből születtek,
11 Elmulnak mindezek, te megmaradsz,
Mint ócska köntös, ugy avulnak el,
12 Mindent mint rossz ruhát a változásnak adsz,
Mindenek ugy avulnak el,
Te pedig ugyanaz vagy,
És éveid nem fogyatkoznak el."

13 Ugyan melyik angyalnak mondta valaha:

„Jobbom felől foglalj helyet,
Mig lábad alá zsámolyul alázom
Valamennyi ellenségedet."

14 Ugye szolgáló lelkek ők valamennyien? Küldetésüket azoknak szolgálatára kapták, akik örökölni fogják az üdvösséget.

2 Ezért kell annál pontosabban megtartanunk mindazt, amit hallottunk, hogy a céltól el ne sodródjunk. 2 Ha ugyanis már az angyalok által meghirdetett igének akkora ereje volt, hogy minden törvényszegés és engedetlenség elvette méltó büntetését, 3 hogyan menekülnénk meg mi, ha nem törődünk ilyen magasztos üdvösséggel? Hiszen az Ur kezdte hirdetni, majd a fültanuk tanuskodtak hüségesen mellette, 4 Isten pedig velük együtt igaznak bizonyitotta jelekkel, csodákkal, különböző hatalomnyilvánitásokkal meg a Szentlélek tetszése szerint osztott adományokkal.

10—12. Zsolt. 101, 26—28.
13. Zsolt. 109, 1.
1—4. Mivel Krisztus kiválóbb az angyaloknál, kinyilatkoztatását is lelkiismeretesebben kell követnünk.

Az emberiség megváltó királya. 5 Az eljövendő világot, amelyről beszélünk, nem angyalok alá rendelte Isten. 6 Sőt egyhelyütt valaki nyomatékosan ki is fejezte:

„Mi hát az ember, hogy eszedbe jut,
S az ember fia, hogy meglátogatod?
7 Angyalaid alá csak kevéssel aláztad,
Dicsőséggel, nagysággal koronáztad,
(Fölébe rendelted kezed minden müvének,)
8 Lába alá vetetted a mindenséget."

Azzal ugyanis, hogy mindent uralma alá vetett, semmit sem hagyott, ami ne volna alávetve neki. Most azonban még nem látjuk, hogy minden uralma alatt állna. 9 Azt viszont látjuk, hogy Jézus, aki kevéssel lett kisebb az angyaloknál, a halál elszenvedéséért a dicsőség és nagyság koronáját kapta, hiszen Isten irgalmas akaratából mindenkiért megizlelte a halált.

10 Ugy illett ugyanis, hogy az, akiért és aki által a mindenség lett, aki számos fiát a dicsőségre vezeti, üdvösségük szerzőjét a szenvedés utján dicsőitse meg. 11 Hiszen egytől van mindkettő: a megszentelő és a megszentelt is. 12 Ezért nem szégyenli, hogy testvéreinek hivja őket, mikor azt mondja:

„Hirdetlek majd testvéreimnek téged,
Gyülekezetben áldom dicsőséged."

13 Továbbá:

„Bizalommal ráhagyatkozom."

5—18. Krisztus kiválósága abból is kitünik, hogy Isten az **eljövendő világot**, vagyis a messiási országot nem az angyalokra, hanem szent Fiára bizta. Ő megtestesülésével, szenvedésével és halálával megalázkodott ugyan, de megdicsőülésével az angyalok királya (5—9), és az egész emberiség üdvösségre vezető feje lett (10—13). Krisztus megváltói müvét nem az angyalokért vitte végbe, hanem Ábrahám igazi fiaiért: a hivőkért. Emberi természete miatt megérti gyöngeségüket és **együttérez velük** (14—18).

6—8. Zsolt. 8, 5—8
12. Zsolt. 21, 23.
13. Iz 8, 17.18.

Majd ismét:

„Ime én és gyermekeim, akiket Isten
nekem adott."

14 Mivel pedig a gyermekek teste-vére közös, ugyanugy részesült azokban ő is. Igy akarta halála által legyőzni azt, aki a halálon uralkodott, tudniillik az ördögöt, 15 és igy akarta fölszabaditani azokat, akik a halál félelméből egész életükön át rabszolga sorban sinylődtek. 16 Hiszen nem az angyaloknak fogta pártját, hanem Ábrahám utódainak. 17 Minden tekintetben hasonlóvá kellett tehát lennie testvéreihez, hogy irgalmas és Istenhez hüséges főpap legyen és kiengesztelje a nép büneit 18 Igy, mivel maga is kisértést szenvedett, tud segiteni azokon, akik kisértésbe esnek.

3 **Krisztus kiválóbb Mózesnél.** Nos, szent testvéreim, a mennyei hivatás részesei, tekintsetek csak hitünk követére és főpapjára, Jézusra. 2 Ő hüséges ahhoz, aki őt erre rendelte, mint ahogy Mózes is az volt egész házában. 3 Mózesnél azonban annál nagyobb dicsőségre volt méltó, amennyivel nagyobb becsülete van a háznál a ház épitőjének. 4 Minden háznak van ugyanis épitője, Isten azonban a mindenséget alkotta. 5 Mózes, mint szolga volt hüséges egész házában, s a jövendő kinyilatkoztatásról tett tanuságot. 6 Krisztus azonban, mint fiu áll háza élén. Az ő háza mi vagyunk, ha mindvégig állhatatosan kitartunk a bizalomban és a diadalmas reményben.

Buzditás az állhatatosságra. 7 Bárcsak hallgatnátok ma az ő szavára, amint a Szentlélek mondja:

1—6. Krisztus az Ószövetség emberi közvetitőjénél, **Mózesnél** is kiválóbb. Hivatásához való hüségben nem marad el mögötte (2), méltóságban viszont fölülmulja (3—6).

7—19. Az Apostol a 94. zsoltár szavaival (94, 8—11) óvja hiveit a hitehagyástól. A zsoltár arra a történeti eseményre hivatkozik, amikor a zsidó nép a pusztai vándorlás idején föllázadt Mózes és Áron ellen (Num. 20, 13). A lázadókat Isten azzal büntette, hogy meghaltak a pusztában és nem juthattak az igéret földjére.

8 „Meg ne keményitsétek szivetek,
Mint a lázadáskor, a kisértés napján
A sivatagban tettétek!
9 Atyáitok ott megpróbáltak engem,
Megkisértettek, bár szemükkel látták,
Amiket cselekedtem.
10 E néptől negyven évig undorodtam,
És mondottam: Tévelygő szivü nép ez!
S utjaim mégsem ismerték meg ottan.
11 És haragban esküdtem eskümet:
Ők meg nem látják békességemet!"

12 Vigyázzatok testvérek, hogy egyiktekben se legyen hitetlenségre hajló gonosz szív, s el ne szakadjon az élő Istentől, 13 hanem lelkesitsétek egymást minden nap, amig az a „ma" tart, hogy meg ne keményitsen a bün csalárdsága. 14 Hiszen Krisztusnak lettünk sorstársai, de csak ugy, ha a kezdettől fogva táplált szilárd bizalmunkban mindvégig állhatatosan kitartunk. 15 Azt mondja ugyanis:

„Bárcsak hallgatnátok ma az ő szavára:
Meg ne keményitsétek szivetek,
Mint a lázadáskor tettétek."

16 Kik voltak azok, akik szavának hallatára lázadoztak? Nem azok, akik Mózes vezetésével kivonultak Egyiptomból? 17 Kitől undorodott negyven esztendőn át? Nem a bünösöktől, akiknek teste elhullott a pusztában? 18 És kinek esküdött meg, hogy nem léphet be békességébe? Nem a hitetleneknek? — 19 Látjuk tehát, hogy a hitetlenség miatt nem léphettek be.

4 Óvakodjunk attól, hogy valaki közületek későnjöttnek számitson, amig érvényben van a békességébe

1—10. A zsidó népre az igéret földjének nyugalma várt. Hitetlenségükkel azonban méltatlanok lettek Isten **igéretére** (1—4). Még azok sem jutottak el Isten teljes békéjére és nyugalmára, akiket Józsue bevezetett Palesztinába. Különben Dávid századokkal később nem hirdette volna, hogy csak az eljövendő nemzedéknek lesz része Isten **szombati nyugalmában,** vagyis a mennyei boldogságban. Ez a nemzedék, az Ujszövetség választott népe, a keresztények (5—10).

való bejutás igérete. 2 Mi éppugy hirül vettük ugyanis az evangéliumot, mint ők, de nekik nem használt az igehirdetés, mert nem tartottak azokkal, akik hittel hallgatták. 3 Mi viszont azért lépünk be békességébe, mert hivőkké lettünk. Azt mondja ugyanis:

„Haragban esküdtem eskümet:
Ők meg nem látják békességemet!"

Pedig a teremtés müve a világ alkotása óta befejeződött. 4 Egyhelyütt ugyanis a hetedik napról azt mondja: „A hetedik napon Isten abbahagyta minden munkáját." 5 Itt viszont: „Ők meg nem látják békességemet!" 6 Hátra van tehát, hogy némelyek még bejussanak. Azok pedig, akik először vették hirül az evangéliumot, hitetlenségük miatt nem jutottak be. 7 Ezért ismét kijelölt egy napot, egy „mát", Dávid által ugyanis annyi idő multán azt mondja, mint föntebb:

„Bárcsak hallgatnátok ma az ő szavára:
Meg ne keményitsétek szivetek."

8 Ha Józsue megszerezte volna nekik a békességet, nem szólt volna később egy másik napról. 9 Ezért marad meg a szombati nyugalom Isten népe számára. 10 Aki ugyanis belép az ő nyugalmába, az abbahagyja munkáját, mint Isten a magáét.

11 Iparkodjunk tehát bejutni abba a nyugalomba, hogy valaki a hitetlenségnek ugyanabba a bünébe ne essék. 12 Isten szava ugyanis eleven, ható és élesebb minden kétélü kardnál. Behatol, s szétválaszt lelket meg szellemet, izet és velőt. Itél a szív gondolatairól és érzületéről. 13 Előtte teremtmény láthatatlan nem marad, szemében minden födetlen és nyilt. Neki tartozunk számadással.

4. Gen. 2, 2.
11—13. A szent szerző óvja hiveit, hogy hitetlenségükkel el ne veszitsék Isten **nyugalmát** és magukra ne vonják büntetését. Isten ugyanis ismeri az emberi lélek legtitkosabb gondolatait is.

Krisztus papságának kiválósága.

Jézus az Ujszövetség főpapja. 14 Mivel tehát olyan kiváló főpapunk van, aki áthatolt az egeken, Jézus, az Isten Fia, tartsunk ki a hitben. 15 Főpapunk ugyanis nem olyan, hogy ne tudna együttérezni gyöngeségeinkkel, hanem olyan, aki hozzánk hasonlóan mindenben kisértést szenvedett, de bünt nem követett el. 16 Lépjünk tehát bizalommal a kegyelem trónja elé, hogy irgalmat nyerjünk és kegyelmet találjunk, amikor segitségre van szükségünk.

5 Minden főpap ugyanis az emberek közül való és az emberek képviseletére van rendelve az Isten tiszteletével kapcsolatos dolgokban, hogy ajándékot és áldozatot mutasson be a bünökért. 2 Igy elnéző tud lenni a tudatlanok és tévelygők iránt, mert maga is a gyöngeség rabja. 3 Ezért, mint a népért, saját büneiért is kell áldozatot bemutatnia. 4 Senki sem vállalhatja a tisztséget, csak az, akit Isten meghiv, mint Áront.

5 Igy Krisztus sem önmagát emelte a főpapi méltóságra, hanem az, aki igy szólt hozzá:

„Az én Fiam vagy, én ma szültelek."

6 Másutt pedig igy szól:

„Pap vagy te mindörökké,
Melkizedek rendjekép."

7 Krisztus halandó életében hangos kiáltással és könnyhullatással imádkozott és könyörgött ahhoz, aki meg tudta menteni a haláltól. Istenfélelme miatt meg-

1—10. Krisztus nemcsak személyi méltóságában multa fölül az Ószövetség közvetitőit, hanem **főpapsága** is fölülmulta az ószövetségi papságot. A főpap közvetitő Isten és az emberek között, ez a közvetités azonban föltételezi az isteni hivatást és a megértő lelkületet a bünösökkel szemben (1—4). Ezek a követelmények Krisztusnál teljes mértékben megtalálhatók: megértő lelkületü, hiszen, főkép az Olajfák hegyén és kinszenvedésében, maga is átélte az emberi természet gyöngeségét, továbbá, amint az ószövetségi Szentirás tanuskodik róla (Zsolt. 2, 7; 109, 4), maga az Isten tette főpappá (5—10).

hallgatásra is talált. 8 Annak ellenére, hogy (Isten) Fia volt, a szenvedésből tanulta meg az engedelmességet. 9 Művét befejezve, örök üdvösséget szerzett azoknak, akik engedelmeskednek neki, 10 mert Isten őt tette főpappá Melkizedek rendje szerint.

Buzdítás a tökéletességre. 11 Erről még sokat kellene mondanunk, de nehéz megmagyarázni, mert közömbösen hallgatjátok. 12 Jelenleg már tanítóknak kellene lennetek, s e helyett ismét arra szorultok, hogy az isteni tanítás elemeire oktassanak. Tejre van szükségtek, nem szilárd eledelre. 13 Aki tejen él, járatlan az igaz tanításban, hiszen még csecsemő. 14 A tökéletesnek, aki gyakorlattal jól kimüvelt képességet szerzett a jó és a rossz megkülönböztetésére, szilárd eledel való.

6 Mellőzzük ezért Krisztus tanításának elemeit s térjünk át a tökéletesebb dolgokra. Nem akarjuk ismét az alapvető igazságokat előadni: a holt cselekedetekből való megtérést, az Istenbe vetett hitet, 2 a keresztségi oktatást, s a kézföltételről, a holtak föltámadásáról meg az örök ítéletről szóló tanítást. 3 Ezt is megtesszük majd, ha Isten megengedi. 4 Lehetetlen ugyanis, hogy aki egyszer már részesült a megvilágosításban, megízlelte az égi ajándékot, megkapta a Szentlelket, 5 megtapasztalta Isten magasztos igéjét és az eljövendő élet hatásait, 6 aztán mégis elpártol, újra bűnbánatra indulion. Az ilyen, amennyiben maga áll, újra keresztre feszíti Isten Fiát és csúfot üz belőle.

11—14. A Krisztus főpapságáról szóló tanítás mélysége lelki érettséget követel, mely a levél olvasóiban nincs meg még kellő mértékben.

1—3 Az Apostol Isten segítségével mégis megkísérli, hogy a hit alapelemeit mellőzve mélyebb igazságokat feltárjon ki.

4—8. A kereszténység kegyelmi ajándékainak nagyságából következik a hitehagyás súlyossága. A hitehagyó ismét **keresztre feszíti Isten Fiát.** Árulásának következménye a megátalkodás, Isten részéről pedig az örök elvetés.

7 Az a föld ugyanis, amely beissza a gyakori záporesőt
és jó termést hoz müvelőjének, Isten áldásában része-
sül. 8 De ha tövist és bogáncsot terem, semmit sem
ér, átokra méltó, s végül is fölégetik.

9 Bár igy beszélünk, rólatok, szeretteim, a jobbat
tételezzük föl, azt tudniillik, hogy eljuttok az üdvös-
ségre. 10 Hiszen nem igazságtalan az Isten, hogy
megfeledkezzék tevékeny szeretetetekről, melyet érte
gyakoroltatok, amikor a szenteknek szolgáltatok és
szolgáltok. 11 Szeretnénk, ha mindegyiktek ugyanazt
a buzgóságot tanusitaná, hogy reményetek tökéletesen
beteljesedjék. 12 Ne legyetek tehát hanyagok, hanem
kövessétek azokat, akik a hit és a béketürés által az
igéretek örökösei.

13 Amikor Isten igéretet tett Ábrahámnak, mivel
nem volt nagyobb akire esküdjék, önmagára esküdött
14 e szavakkal:

„Bizony gazdagon megáldlak,
És sokszorosan megsokasitlak."

15 Igy aztán türelmesen várt, és elnyerte a megigért
jót. 16 Az emberek önmaguknál nagyobbra szoktak
esküdni, és minden pörösködésnek azzal vetnek véget,
hogy nyomatékképen esküt tesznek. 17 Ezért, mikor
Isten az igéret örököseinek nagyobb nyomatékkal
akarta bizonyitani elhatározása változhatatlanságát,
esküvel vállalt kezességet. 18 Igy a két változhatatlan
dolog révén, melyeken Isten meg nem téveszthet, erős
támaszunk van, amikor arra törekszünk, hogy a ne-
künk nyujtott reményhez ragaszkodjunk. 19 Lelkünk
biztos és szilárd horgonya ez, mely a függöny mögé

13—20. **Ábrahám** példája bizonyitja, hogy Isten igéreteit állhatatos hittel nyerhetjük el (13—15). A reménnyel teljes keresztény hit is Isten személyére és esküjére támaszkodik (16—18), azonkivül Jézus Krisztusra, az **örök főpapra**, aki emberi természetével Isten örökkévalóságában él (19.20).

14. Gen. 22, 16.

ér, 20 ahová elsőnek lépett be értünk Jézus, az örök
főpap, Melkizedek rendje szerint.

7 Jézus örök főpap Melkizedek rendje szerint. Ez
a Melkizedek Szálem királya és a fölséges Isten papja
volt, aki a királyok legyőzéséből visszatérő Ábrahám
elé ment és megáldotta. 2 Ábrahám ezért tizedet adott
neki mindenből. A neve azt jelenti: Az igazság királya.
Szálem királya pedig: A békesség királya. 3 Apa, anya
és nemzetségrend nélkül, napjainak kezdete és életének vége nélkül lép föl. Igy Isten Fiához hasonlóan
pap marad mindörökké.

4 Nézzétek tehát milyen nagy ember ő, akinek
Ábrahám, a pátriárka, tizedet adott a zsákmány legjavából. 5 Lévi fiainak, mivel a papi tisztet viselik,
szintén megvan a törvényes joguk arra, hogy tizedet
szedjenek a néptől, vagyis testvéreiktől, bár ők is
Ábrahámtól származnak. 6 Ez viszont, aki nem az ő
nemzetségükből származott, tizedet vett Ábrahámtól,
s megáldotta az igéret hordozóját. 7 A felől nincs kétség, hogy a nagyobb áldja meg a kisebbet. 8 Itt
halandó emberek szednek tizedet, ott pedig az, aki a
tanuság szerint él. 9 Sőt, Ábrahám miatt mondhatjuk,
hogy Lévi is, aki tizedet szed, szintén fizetett tizedet,
10 hiszen jelen volt már atyja személyében, amikor
eléje ment Melkizedek.

Papsága fölülmulja a levita papságot. 11 Ha a
levita papság — amelynek vezetése alatt a nép a tör-

1—10. Krisztusnak, mint örök főpapnak, előképe **Melkizedek.** Melkizedek kiválóságát bizonyitja királyi papsága, nevének értelme és titokzatos származása (1—3). Melkizedek kiválóbb Ábrahámnál, mert megáldotta őt és tizedet kapott tőle (4—8). Fölülmulja az ószövetségi papokat is, akik Abrahám leszármazottjai (9.10.)

11—19. Az ószövetségi papság és a vele szorosan összefüggő mózesi törvény tökéletlen volt. Nem adott bünbocsánatot és nem egyesitett az Istennel. Ezért uj főpapnak kellett jönnie, aki nem Áron, hanem Melkizedek rendje szerint való, aki nem Lévi, hanem Juda törzséből származik (11—14). Ő isteni természetének erejében örökké él, és papsága sem szünik meg (15—19).

vényt kapta — tökéletességre vezetett volna, mi szükség volt még arra, hogy más lépjen föl, aki Melkizedek rendje szerint, s nem Áron rendjéből való? 12 Ha azonban megváltozik a papság, szükségképen megváltozik a törvény is. 13 Akiről ugyanis ezeket mondjuk, az más törzsből való, amelyből senkisem szolgált az oltárnál. 14 Hiszen köztudomású, hogy Urunk Juda törzséből származott, e törzzsel kapcsolatban azonban Mózes nem beszélt a papságról.

15 Még világosabb ez akkor, ha Melkizedek módjára más pap lép föl, 16 aki nem a testi leszármazás törvénye szerint lett azzá, hanem a halhatatlan élet erejéből. 17 A tanuság ugyanis igy szól róla:

„Pap vagy te mindörökké,
Melkizedek rendjekép."

18 A korábbi törvény ugyanis megszünt, mert hatástalanná és alkalmatlanná vált. 19 Hiszen a törvény nem vezetett tökéletességre, hanem csak annak a jobb reménynek bevezetése volt, amellyel közel jutunk Istenhez. 20 Ez nem történt eskü nélkül. Azok eskü nélkül lettek papokká, 21 ő azonban annak esküjével, aki igy szólt hozzá:

„Megesküdött az Ur,
S meg nem bánja esküjét:
Pap vagy te mindörökké."

22 Ennek megfelelően Jézus egy kiválóbb szövetség kezese lett. 23 Azonkivül akkor nagy számban voltak papok, mivel a halál miatt nem maradhattak meg, 24 ő azonban örökre megmarad és papsága örökké tart. 25 Ezért is üdvözitheti mindörökre azokat, akik általa

17. Zsolt. 109, 4.

20—28. Az ujszövetségi papság kiválóságát bizonyitja az is, hogy Krisztust eskü alapján tette főpappá az Isten, az ószövetségi papsággal kapcsolatban viszont ilyen eskü nem hangzott el (20—22), továbbá az ószövetségi papoknak saját bűneikért és a nép bűneiért naponként kellett áldozatot bemutatniuk, Krisztus ellenben csak egyszer áldozta föl magát, s ezzel örökre megváltotta bűneitől a világot.

21. Zsolt. 109, 4.

járulnak Isten elé, mert mindenkor él, hogy közbenjárjon értünk.

26 Ilyen főpap kellett nekünk: szent, ártatlan, szeplőtelen, a bünösöktől elkülönitett, fölségesebb az egeknél. 27 Neki nincs szüksége arra, mint a többi főpapnak, hogy nap-nap után előbb tulajdon büneiért mutasson be áldozatot, aztán a nép büneiért: Ő egyszersmindenkorra megtette ezt, amikor önmagát föláldozta. 28 A törvény tehát gyarló embereket rendelt főpapokká, az eskü szava azonban, mely a törvény után hangzott el, magát az örökre tökéletes Fiut.

Krisztus áldozatának örök értéke.

8 Jézus a mennyei szentély főpapja. A mondottaknak ez a veleje: Olyan főpapunk van, aki a fölséges Isten trónjának jobbján ül a mennyben. 2 Szolgálatot teljesit a szentélyben, abban az igazi sátorban, amelyet az Ur emelt, s nem ember. 3 Minden főpap ugyanis arra van rendelve, hogy ajándékot és áldozatot mutasson be. Ezért szükséges, hogy neki is legyen valamije, amit bemutasson. 4 Továbbá ha a földön volna, nem is volna pap, hiszen itt vannak olyanok, akik a törvény szerint áldozatot mutatnak be. 5 Ezek azonban csak a mennyei szentély előképének és árnyékának szolgálnak. Ilyen értelemben kapta Mózes az isteni parancsot, amikor a sátrat már majdnem befejezte: „Vigyázz, s készits mindent a minta szerint, melyet a hegyen mutattam neked."

1—5. Az Apostol eddig Krisztus személyének és főpapságának kiválóságát fejtette ki, most áldozatának örök értékéről beszél. Az ószövetségi papok szolgálatukat a szövetség sátrában végezték. Krisztus viszont a **mennyei szentélyben** mutatta be örökértékü engesztelő áldozatát.

5. Exod. 25, 40.

6 Most annyival kiválóbb papiszolgálatra kapott
megbizatást, amennyivel értékesebb s magasztosabb
igéreteken alapuló szövetség közvetitője. 7 Ha ugyanis
az első kifogástalan lett volna, nem volna szükség a
másodikra. 8 Márpedig feddő szóval mondta nekik:
„Ime, napok jönnek, mondja az Ur,
S uj szövetségre lépek Izrael házával,
És Juda házával.
9 Nem olyan szövetségre,
Mint amilyent atyáikkal kötöttem
Azon a napon, mikor kézenfogva
Kivezettem őket Egyiptom földjéről.
Mivel nem tartottak ki szövetségemben,
Én is magukra hagytam őket, mondja az Ur.
10 Ez lesz a szövetség, melyet ama napok után
Izrael házával kötök, mondja az Ur:
Elméjükbe öntöm törvényeimet,
És szivükbe vésem,
Istenük leszek,
És ők népemmé lesznek.
11 Senkinek sem kell tanitania társát,
Senkinek sem testvérét:
Ismerd meg az Urat!
Hiszen mindenki ismer majd engem,
Kicsinytől a legnagyobbig.
12 Irgalmas leszek büneikkel szemben
S vétkükre többé nem emlékezem."
13 Ha tehát uj szövetségről beszél, az előzőt elévültnek
jelentette ki. Ami pedig elévült és kivénült, közel jár
az enyészethez.

9 Az ószövetségi áldozatok tökéletlensége. Mindenesetre volt az előző szövetségnek is istentiszteleti

6—13. Krisztus főpapságának magasabbrendüsége abból is következik, hogy Isten egy uj és jobb **szövetséget** igért. Ez a szövetség bünbocsánatot. Istennel való bensőséges egyesülést és tökéletesebb istenismeretet ad.
8—12. Jer. 31, 31—34.

rendtartása és földi szentélye: 2 egy sátor, amelynek előrészében ott állt a gyertyatartó, az asztal és a fölajánlott kenyér. Ezt szentélynek nevezték. 3 A második függöny mögött állt az a sátor, melyet Szentek Szentjének neveztek. 4 Ebben volt az arany tömjénező és a szövetség szekrénye, amelyet minden oldalról arany boritott. A szekrényben őrizték a mannát tartalmazó arany vödröt, Áron kivirágzott vesszejét és a szövetség tábláit, 5 fölötte pedig az isteni dicsőség kerubjai voltak, melyek beárnyékolták az engesztelés trónját. Ezekről most nem szükséges egyenként beszélnem.

6 Mióta ezt igy elrendezték, az első sátorba mindig beléptek az istentiszteletet végző papok. 7 A másikba azonban, egyszer egy évben, egyedül a főpap lépett be, mégpedig azzal a vérrel, melyet a maga és a nép büneiért áldozott föl. 8 Ezzel azt jelezte a Szentlélek, hogy a Szentek Szentjébe vezető ut nem nyilik meg addig, amig az első sátor fönnáll. 9 Ez a jelen időre vonatkozik. Ott olyan ajándékot és áldozatot mutatnak be, melyek a bemutatót lelkiismeretben nem tehetik tökéletessé. Hiszen csak testi szertartások, amelyek ételből, italból 10 és különböző tisztálkodásból állnak és csak az ujjárendezés idejéig köteleznek.

Az Ujszövetség tökéletes áldozata. 11 Krisztus azonban mint a jövendő javak főpapja jelent meg s belépett abba a nagyobb és tökéletesebb sátorba, amelyet nem ember keze alkotott, vagyis nem e világból való. 12 Nem is bakok vagy borjak vérével, hanem tulajdon vérével lépett be egyszersmindenkorra a

6—10. A **Szentek Szentjének** a Szentélytől való elválasztása azt jelképezte, hogy az Ószövetségben még nem volt szabad az Istenhez vezető **ut.** Az ószövetségi szertartások ugyanis csak külső megtisztulást adtak, nem pedig belső megigazulást és Istennel való kiengesztelődést.

11—14. Az ujszövetségi főpap nem a föláldozott állatok vérével, hanem **tulajdon vérének** ontásával lépett a mennyei szentélybe. Ez a vér a megváltás vére, mely kiengesztelte az Istent és megszenteli a lelkeket.

Szentek Szentjébe, s örök megváltást szerzett. 13 Ha ugyanis a bakok és bikák vére meg az üsző hamva a tisztátalanokra hintve megszenteli őket, ugyhogy külsőleg megtisztulnak, 14 mennyivel inkább tisztitja meg lelkiismeretünket a holt cselekedetektől Krisztus vére, — aki az örök Lélek által önmagát ajánlotta föl szeplőtelen áldozatul Istennek — hogy az élő Istennek szolgáljunk!

Krisztus az Ujszövetség közvetitője. 15 Ezért uj szövetség közvetitője ő, melyben a meghivottak a megigért örökkétartó örökségben részesülnek. Előbb azonban az előző szövetség idején elkövetett bünök megváltásáért el kellett szenvednie a halált. 16 Ahol ugyanis végrendelet van, előbb meg kell halnia a végrendelkezőnek, 17 mert a végrendelet csak halál esetén jogerós, és nem érvényes addig, amig él a végrendelkező. 18 Ezért az első szövetséget sem kötötték vér nélkül. 19 Miután ugyanis Mózes a törvény minden parancsát fölolvasta az egész nép előtt, a bakok és borjak vérét vizzel keverte, aztán vörös gyapjuval és izsóppal meghintette magát a könyvet és az egész népet 20 e szavakkal: „Ez a szövetség vére, melyet Isten veletek kötött." 21 Ugyanugy vért hintett a sátorra és az istentisztelet minden eszközére is. 22 Sőt a törvény szerint majdnem minden vérrel tisztul meg, és vérontás nélkül nincsen bünbocsánat.

23 A mennyei dolgok előképeinek igy kellett megtisztulniuk, de maguknak a mennyeieknek ennél kiválóbb áldozatokkal. 24 Krisztus ugyanis nem kézzel emelt szentélybe lépett be, mely a valódinak csak előképe, hanem magába a mennybe, hogy most Isten

15—22. Az **uj szövetséget** Isten örök rendelése szerint Krisztus vérontásával kellett megkötni. Ennek előképe volt minden ószövetségi véresáldozat.

20. Exod. 24, 8.

24—28. Ha Krisztus áldozata nem hozott volna teljes kiengesztelődést az Istennel, meg kellene ismételnie kereszthalálát. Erre azonban **nincs szükség**, mivel keresztáldozatával véglegesen **eltörölte a bünt**, s most Isten örökkévalóságában szüntelenül közbenjár értünk.

szine előtt közbenjárjon értünk. 25 S nem azért lépett be, hogy többször föláldozza magát, mint ahogy a főpap minden évben belép a Szentek Szentjébe az idegen vérrel, 26 különben a világ kezdete óta már többször kellett volna szenvednie. Ő azonban most, az idők végén, egyszersmindenkorra megjelent, hogy önmagát föláldozva eltörölje a bünt. 27 Amint el van határozva, hogy az ember egyszer haljon meg s utána az itélet következzék, 28 ugy Krisztus is egyszer áldozta föl magát, hogy elvegye soknak bünét. Másodszor nem a bün miatt jelenik meg, hanem hogy üdvözitse azokat, akik rá várnak.

10 Áldozatának megváltó ereje. Mivel a törvény csak árnyéka a jövendő javaknak s nem teljes képe a valóságnak, még azokkal az áldozatokkal sem tehette tökéletessé az áldozatok bemutatóit, amelyeket évről-évre megszakitás nélkül mutattak be. 2 Vajjon nem hagyták volna abba különben az áldozatokat, ha egyszeri megtisztulás után az áldozó nem érezte volna lelkiismeretében a bünt? 3 De hiszen éppen ezek emlékeztettek évről-évre a bünre. 4 Lehetetlen ugyanis, hogy bikák és bakok vére bünöket töröljön el. 5 Ezért mondja, amikor a világba lép:

„Nem kell neked a vér s az ételáldozat,
De embertestet alkottál nekem,
6 Engesztelés sem kedves, s égő áldozat.
7 Igy szóltam hát: Itt jövök, Istenem,
Hogy akaratodat megtegyem,
Amint a könyvtekercsben irva van."

8 Először azt mondja: „Vér és ételáldozat, engesztelő és égő áldozat nem kell s nem is tetszik neked" —

1—10. Az ószövetségi áldozatok nem törölték el az áldozat bemutatójának lelkében a bünt, különben nem kellett volna megismételni őket (1—4). Krisztus életáldozata ellenben **egyszersmindenkorra eltörölte a bünt és megszentelte** az emberiséget (5—10).

5—7. Zsolt. 39, 7—9.

áldozatok, amelyeket a törvény szerint mutatnak be. 9 Azután így folytatja: „Azért jövök, hogy akaratodat megtegyem." Eltöröli az elsőt, hogy helyébe állítsa a másodikat. 10 Ez az elhatározás Jézus Krisztus testének föláldozásával egyszersmindenkorra megszentelt minket.

11 Azonkívül minden pap nap-nap után szolgálatba áll, és gyakran mutatja be ugyanazokat az áldozatokat, éppen mivel nincs erejük arra, hogy a bűnt eltöröljék. 12 Ő viszont csak egy áldozatot mutatott be a bűnökért, s örökre ott ül Isten jobbján. 13 Most már csak arra vár, „míg lába alá zsámolyul alázza valamennyi ellenségét". 14 Egyetlen áldozatával örökre tökéletessé tette a megszentelteket. 15 Erről tesz tanuságot a Szentlélek is, amikor így szól:

16 „Ez az a szövetség, melyet ama napok után
kötök velük, mondja az Úr:
Szívükbe öntöm törvényeimet, és elméjükbe
vésem,
17 Bűneikre és törvényszegésükre többé nem
emlékezem."

18 Ahol pedig ezek bocsánatot nyertek, nincs többé bűnért való áldozat.

ÁLLHATATOS HITVALLÁS AZ ÚJSZÖVETSÉG MELLETT.

Buzdítás az állhatatosságra. 19 Testvéreim, Krisztus vérének erejében megvan tehát a reményünk arra,

11—18. Az Újszövetségben Isten csak egyetlen áldozatot rendelt, Krisztus keresztáldozatát. Ezzel nincs ellentétben az Egyház eukarisztikus áldozata. A szentmise ugyanis lényegében nem különbözik a keresztáldozattól, hanem annak megújítása és megjelenítése.

13. Zsolt. 109, 2.

16. Jer. 31, 33.

19—21. Az Ószövetségben el volt zárva a Szentek Szentjébe vezető út, az Újszövetségben azonban a hívőnek útja van a mennyei Szentélybe Isten színe elé. Ezt a szabad belépést Krisztus tette lehetővé testének föláldozásával.

hogy beléphetünk a Szentek Szentjébe. 20 Ez az uj életut, melyet a függönyön, vagyis tulajdon testén keresztül nyitott nekünk. 21 Főpapunk is van, akit Isten háza fölé rendelt. 22 Járuljunk hozzá őszinte szivvel, teljes hivő bizalommal, hiszen a rossz lelkiismerettől megtisztult a szivünk, és testünk is tiszta vizben mosdott. 23 Tartsunk ki rendithetetlenül reménységünk hitvallásában, mert hüséges az, aki az igéretet tette. 24 Legyen gondunk arra, hogy szeretetre és jótettre buzditsuk egymást. 25 Összejöveteleinkről ne maradjunk el, mint némelyek szoktak, hanem buzditsuk egymást annál inkább, minél közelebb érzitek a napot.

26 Ha ugyanis az igazság fölismerése után szánt szándékkal vétkezünk, nem használ a bünért való áldozat, 27 hanem rettenetes itélet és lángoló tüz vár ránk, mely megemészti a lázadókat. 28 Ha valaki, Mózes törvényét szegi meg, két vagy három tanu szavára irgalom nélkül meghal. 29 Gondolhatjátok, mennyivel sulyosabb büntetést érdemel az, aki lábbal tiporja az Isten Fiát, semmibe veszi a szövetség vérét, mely őt megszentelte, a kegyelem Lelkét pedig megveti! 30 Ismerjük őt, aki igy szólt: „Enyém a megtorlás, én megfizetek." Majd ismét: „Itéletet mond az Ur népe fölött." 31 Rettenetes az élő Isten kezébe jutni.

32 Emlékezzetek csak az elmult időkre, amikor a megvilágositásban részesültetek és helytálltatok annyi küzdelemben és szenvedésben. 33 Egyrészt a gyalázatnak és zaklatásoknak kitéve nevetség tárgyává lettetek, másrészt részvéttel kisértétek azokat, akikkel

26—31. Ha a keresztény tudva és akarva elpártól Krisztustól és megátalkodva szembeszáll Isten kegyelmével, számára nincs többé engesztelő áldozat és Isten kárhoztató itélete sujtja.

30. Deut. 32, 35—36.

32. A **megvilágositás** a kereszténységre való megtérés és a keresztség fölvétele.

igy bántak. 34 Együttszenvedtetek a foglyokkal és vagyonotok elrablását is örömmel viseltétek abban a tudatban, hogy értékesebb és maradandóbb javaitok vannak. 35 Ezért ne veszitsétek el bizalmatokat, hiszen nagy jutalom jár érte. 36 Állhatatosaknak kell lennetek, hogy Isten akaratát teljesitve elnyerjétek az igéretet.

37 „Már csak rövid, nagyon rövid az idő,
Aztán eljön az eljövendő, s nem késik.
38 Az igaz ember a hitből él.
De ha elpártól, nem telik benne kedvem."

39 Mi nem tartozunk az elpártolók közé, akik elkárhoznak, hanem a hivők közé, akik megmentik a lelküket.

11 A hit példaképei az Ószövetségben. A hit reményeink szilárd alapja és a nem látott dolgok igazolása. 2 Ez adott bizonyságot őseinknek. 3 Hitből ertjük meg, hogy a világot Isten igéje alkotta, vagyis láthatatlanból lett a látható.

4 Hittel mutatott be Ábel értékesebb áldozatot Istennek, mint Kain. Ezzel nyerte el igazvoltának bizonyitékát, amikor Isten kedvezően tanuskodott ajándékai mellett. Hite által még holtan is beszél.

5 Hitéért ragadtatott el Énok, hogy halált ne lásson. Nem találták többé, mert Isten elragadta. Elragadtatása előtt azonban bizonyságot nyert, hogy kedves az Istennek. 6 Hit nélkül nem lehet tetszeni (Istennek). Annak ugyanis, aki Istenhez járul, hinnie kell, hogy létezik s hogy megjutalmazza azt, aki őt keresi.

37—38. Hab. 2, 3—4.

1. A vers nem a **hit** meghatározása, hanem lényeges jegyeinek leirása. Bizonyosságot ad az emberi ismeretünket meghaladó természetfölötti dolgok (Isten, örök üdvösség) létezéséről és meggyőz arról, hogy ezeket el is érhetjük.

4—7. Az ószövetségi példaképek azt bizonyitják, hogy a szilárd, rendithetetlen hit erőt ad a jócselekedetekre és a szenvedésekben való kitartásra.

7 Hittel kapott Noé fölvilágositást a még láthatatlan dolgok felől, s szent félelemmel eltelve, bárkát épitett családja megmentésére. Hite erejével itélte el a világot és lett részese a hitből fakadó megigazulásnak.

8 Hittel engedelmeskedett Ábrahám a hivásnak, hogy költözzék arra a vidékre, amelyet örökségül kellett kapnia. Kivándorolt, a nélkül hogy tudta volna, hová megy. 9 Hittel telepedett le az igéret földjén, mint idegen földön. Sátorban lakott Izsákkal és Jákobbal, akik ugyanannak az igéretnek voltak társörökösei. 10 Várta ugyanis azt a szilárd alapokra épülő várost, melynek tervezője és alkotója Isten.

11 Hittel kapott erőt (a meddő) Sára arra, hogy éltesebb kora ellenére anya lehessen, mert hüségesnek tartotta azt, aki az igéretet tette. 12 Ezért is származnak egytől, noha már kivénült, olyan sokan, mint az ég csillagai s mint a tengerpart megszámlálhatatlan fövenye.

13 Hitben hunytak el ők mind, a nélkül hogy elnyerték volna az igéretet. Csak messziről látták és köszöntötték, s ezzel megvallották, hogy vándorok és jövevények a földön. 14 Aki igy beszél, elárulja, hogy hazát keres. 15 Ha arra gondoltak volna, ahonnan kivándoroltak, lett volna még idejük a visszatérésre. 16 Ámde ők jobb haza után törekedtek, tudniillik a mennyei után. Ezért Isten sem resteli, hogy Istenüknek hivják őt, hiszen hazát készitett nekik.

17 Hittel áldozta föl Izsákot Ábrahám, amikor próbára tette Isten. Föláldozta egyszülött fiát, bár

8—22. Különösen **Ábrahám** példája tanulságos. Hite már akkor megnyilvánult, mikor az isteni hivásra kivándorolt hazájából (8—10), de rendkivüli erővel jutott kifejezésre **Izsák föláldozásánál.** Mivel Izsák egyetlen gyermeke volt, föláldozásával minden emberi reménye elveszett volna arra, hogy Isten igérete beteljesedik és valóban nagyszámu utóda lesz. Mégis kiállta rendithetetlen hittel a próbát, s ezért Isten nem is követelte tőle az áldozat végrehajtását. Izsák, akit Isten váratlan közbelépése mentett meg a haláltól, **előképe** a föltámadt Üdvözitőnek (17—19).

igéretet kapott [18] és hallotta: „Izsák által lesznek utódaid." [19] Meg volt győződve, hogy Isten a halottat is föl tudja támasztani. Ezért is kapta vissza őt, mint előképet.

[20] Hittel áldotta meg Izsák Jákobot és Ézsaut, megjövendölve sorsukat.

[21] Hittel áldotta meg a haldokló Jákob József mindkét fiát, és imádva borult botjának fejére.

[22] Hittel tett említést a haldokló József Izrael fiainak kivándorlásáról és rendelkezett csontjairól.

[23] Hittel rejtegették szülei az ujszülött Mózest három hónapon keresztül, mert látták, hogy szép a gyermek, s nem féltek a király parancsától. [24] Hittel tagadta Mózes, miután felnőtt, hogy ő a fáraó leányának fia. [25] Inkább ugy döntött, hogy együtt szenved sanyargatást Isten népével, mintsem hogy a bün muló előnyét élvezze. [26] Nagyobb értéknek tartotta Krisztus gyalázatát az egyiptomiak kincsénél, mert a jutalmat tartotta szem előtt. [27] Hittel hagyta el Egyiptomot, s nem ijedt meg a haragra gerjedt királytól, hanem állhatatosan kitartott, mintha látta volna már a láthatatlant. [28] Hittel ünnepelte meg a husvétot és a vérrel történő meghintést, hogy az öldöklő angyal ne bánthassa az elsőszülötteket. [29] Hittel keltek át a Vörös-tengeren, akár csak a szárazföldön; amikor viszont az egyiptomiak kisérelték meg, elmerültek.

[30] A hit erejével omlottak le Jerikó falai, miután hét nap körüljárták.

[31] Hite miatt nem veszett oda a hitetlenekkel a parázna Ráháb, mivel békével befogadta a kémeket.

[32] Mit is mondjak még? Kifogynék az időből, ha Gedeonról, Bárákról, Sámsonról, Jeftéről, Dávidról, Sámuelről és a prófétákról beszélnék, [33] akik a hit

18. Gen. 21, 12.
23—26. Gazdagság és kényelem helyett **Mózes** a hit szellemében inkább népének sanyaru sorsát választotta. Ez a sors előképe Krisztus szenvedésének.

erejével országokat győztek le, igazságot gyakoroltak, igéreteket nyertek el, oroszlánok száját tömték be, 34 lángoló tüzet oltottak ki, megmenekültek a kard élétől, gyengeségből erőre kaptak, hősök voltak a háboruban és megfutamitották az ellenség táborát. 35 Asszonyaik föltámasztás utján visszanyerték halottaikat. Némelyek kinpadra kerültek, de nem fogadták el a szabadságot, hogy jobb föltámadáshoz jussanak, 36 mások gunyt és megostorozást, sőt bilincseket és börtönt türtek el, 37 megkövezést, kettéfürészelést és sanyargatást szenvedtek, kardélen hulltak el, juhbőrben és kecskebőrben bujdostak, nélkülözve, üldöztetve, zaklatva. 38 A világ nem volt méltó rájuk. Ezért sivatagban, hegyek közt, barlangokban és a föld üregeiben bolyongtak.

39 Ezek mindnyájan, bár a hit igazolta őket, nem nyerték el az igéretet, 40 mert Isten nekünk rendelt valami jobbat, hogy nélkülünk ne jussanak a tökéletességre.

12 Állhatatosak a szenvedésben. Ezért mi is, akiket ekkora sereg hitvalló vesz körül, vessünk el minden terhet, különösen a csábító bünt, és fussuk meg kitartással az előttünk lévő küzdőteret. 2 Tekintsünk föl a hit szerzőjére és bevégzőjére, Jézusra, aki a fölkinált öröm helyett a kereszthalált szenvedte el, a nélkül hogy a gyalázattal törődött volna, s most Isten trónjának jobbján ül. 3 Gondoljatok csak őrá, aki a bünö-

33—38. **Országokat** a birák és Dávid **győztek** le, igazságot a birák és a királyok **gyakoroltak, igéreteket** Dávid és a próféták **nyertek el, oroszlánok száját** Sámson, Dávid és Dániel **tömte be, lángoló tüzet** Dániel három társa **oltott ki** az égő kemencében, **kard élétől** Dávid, Illés és Elizeus **menekült meg, gyengeségből** Sámson és Ezekiás **kapott erőre, halottját a** szarepta'i özvegy és a szunamit asszony **nyerte vissza, kinpadra** Eleázár **került,** meg a Makkabeus-anya hét fiával. **bilincset és börtönt** Jeremiás **türt el, megkövezést Zakariás, kettéfürészelést** (a zsidó hagyomány szerint) Izaiás **szenvedett, kardélen** Uriás próféta **hullott el,** a **sivatagban** Illés és Elizeus **bolyongott.**

39—40. Az Ószövetség igazai nem látták a messiási igéret teljesedését amely most vált valóra. Az Ujszövetség azonban nekik is javukra válik, mert Krisztus megváltása által ők is részesülnek az örök üdvösségben.

sök részéről ilyen ellentmondást viselt el, hogy el ne lankadjatok és bensőtökben el ne csüggedjetek.

4 A bün ellen vivott harcotokban még nem álltatok ellen véretek ontásáig, 5 és megfeledkeztetek a vigasztalásról, mely hozzátok, mint fiakhoz szól:

„Fiam, ne kicsinyeld le az Ur fenyitését,
S ne csüggedj el, ha korhol.
6 Mert megfenyiti az Ur, akit szeret,
S megostorozza minden fiát, akit befogad."

7 A fenyitések közt is maradjatok állhatatosak, Isten ugy bánik veletek, mint fiaival. Melyik az a fiu, akit atyja meg ne fenyitene? 8 Ha fenyités nélkül maradtok, amiben pedig mindenki részesül, akkor fattyak vagytok, nem fiak. 9 Testi atyáink is megfenyitettek bennünket, mégis tiszteltük őket. Nem kell sokkal inkább a lelkek Atyjának engedelmeskednünk, hogy éljünk? 10 Azok néhanapján kényükre-kedvükre fenyitettek meg minket, ő viszont javunkra, hogy szentségének részeseivé legyünk. 11 A jelenben ugyan minden fenviték inkább szomoruságot okoz, mint örömet, később azonban az igaz élet és a béke gyümölcsét hozza annak, aki elviselte. 12 Ezért föl a lankadt kézzel! A megroggyant térdet nyujtsátok ki 13 és járjatok egyenesen, hogy a megbénult tag ki ne ficamodjék, hanem inkább meggyógyuljon.

Óvás az elpártolástól. 14 Törekedjetek békességre mindenkivel szemben, törekedjetek az életszentségre. E nélkül senki sem látja meg az Urat. 15 Ügyeljetek arra, hogy Isten kegyelmét senki el ne hanyagolja, hogy valami mérges gyökér föl ne szökkenjen, kárt ne okozzon és senkit meg ne fertőzzön. 16 Senki se legyen parázna vagy istentelen, mint Ézsau, aki egy

5—6. Péld. 3, 11.12.

16—17. Amint **Ézsau** egy tál lencséért eladta elsőszülöttségi jogát, ugy áldozza föl a hitehagyó is mulandó előnyökért istenfiuságát és mennyei örökségét.

tál ételért eladta elsőszülöttségét. 17 Hiszen tudjátok, hogy mikor később szerette volna az áldást, elutasitásban volt része, s nem sikerült az elhatározáson változtatnia, noha könnyek közt kisérelte meg.

18 Ti nem járultatok kézzel fogható hegyhez, lobogó tüzhöz, homályhoz, sötétséghez vagy förgeteghez, 19 sem harsonazengéshez vagy mennydörgő szózathoz, melynek hallatára könyörögni kezdtek, hogy ne szóljon hozzájuk tovább a szó. 20 Nem tudták ugyanis elviselni a parancsot: „Még ha állat érinti is a hegyet, kövezzék meg." 21 Oly rettenetes volt a látvány, hogy Mózes is azt mondta: „Rémület és reszketés fog el." 22 Ti Sion hegyéhez járultatok, az élő Isten városához, a mennyei Jeruzsálemhez, az angyalok ezreihez, 23 az elsőszülöttek ünnepi sokadalmához és gyülekezetéhez, akik föl vannak jegyezve a mennyben, mindenek birájához, Istenhez, a tökéletes igazak lelkeihez, 24 az uj szövetség közvetitőjéhez, Jézushoz és a meghintés véréhez, mely hathatósabban kiált, mint Ábelé.

25 Vigyázzatok, ne utasitsátok el a hozzátok szólót. Ha ugyanis nem menekültek meg azok, akik a földön szólót elutasitották, mennyivel kevésbbé mi, akik a mennyből szólótól fordulunk el. 26 Hangja ak-

18—24. Már a zsidó népnek is meg kellett tisztulnia, amikor az Ószövetség megkötésére a Sinai hegyhez vonult (Exod. 19, 16—20). Mennyivel szentebbnek kell lenniük a keresztényeknek, akik nem a félelem és rettegés szövetségéhez tartoznak, hanem, mint Isten kedves gyermekei, Isten országához, Krisztus Egyházához! Krisztus vére tisztitotta és szentelte meg őket, mely Ábel vérénél is hathatósabban kiáltott a mennybe és kiérdemelte számunkra Isten bocsánatát.

20. Exod. 19, 13.

21. Deut. 9, 19.

26. Agg. 2, 6.

25—29. Ha már az ószövetségi törvény megszegése sulyos büntetést vont maga után, mennyivel inkább az Ujszövetségtől való elpártolás, hiszen akkor a Sinai hegyről beszélt az Isten, most azonban közvetlenül a mennyből szólt hozzánk szent Fia által; azonkivül az Ószövetség mulandó volt, az Ujszövetség örök.

kor a földet renditette meg, most pedig azt igéri: „Még egyszer, s akkor nemcsak a földet, hanem az eget is megrenditem." 27 Ez a „még egyszer" jelzi a változékony dolgoknak, vagyis a teremtményeknek átalakulását, hogy megmaradjon, ami változhatatlan. 28 Mivel tehát változhatatlan országot nyertünk, legyünk hálásak és szolgáljunk Istennek tetszően, tisztelettel teljes félelemmel. 29 A mi Istenünk ugyanis emésztő tűz.

13 Különböző erkölcsi intelmek. Maradjon meg (köztetek) a testvéri szeretet. 2 El ne hanyagoljátok a vendégszeretetet: amikor némelyek ezt gyakorolták, tudtukon kivül angyalokat láttak vendégül. 3 Gondoljatok a foglyokra, mintha magatok is foglyok volnátok, az üldözést szenvedőkre, mint akik magatok is testben éltek. 4 A házasságot mindenki tartsa tiszteletben, a házasélet pedig legyen szeplőtelen. A paráznát és házasságtörőt megitéli az Isten. 5 Éljetek kapzsiság nélkül, elégedjetek meg azzal, amitek van. Hiszen ő mondta: „Nem hagylak el, és nem hagylak cserben." 6 Ezért bizalommal mondhatjuk:

„Az Ur velem van, nincs bennem félelem:
Ember mit árthat énnekem?"

7 Emlékezzetek meg elöljáróitokról, akik Isten igéjét hirdették nektek. Gondoljatok földi vándorlásuk vé-

29. Deut. 4, 24.

2. Itt a szerző Ábrahámra (Gen. 18, 1—15), Lótra (Gen. 19, 1—3) vagy Tóbiásra (Tób. 12, 1—22) gondol.

5. Józs. 1, 5.

6. Zsolt. 117, 6.

7—13. A keresztények **elöljáróikhoz** (valószinüleg az idősebb és az ifiabb Jakab apostol, akik akkor már vértanu halált szenvedtek) méltóan legyenek hüek Krisztushoz, ne vegyenek részt zsidó áldozatokban és áldozati lakomákon, hogy vissza ne essenek a zsidóságba (7—11). Az igazi engesztelő áldozat Jézus Krisztus, az üldözések ellenére is hozzá kell ragaszkodni (12—13).

gére és kövessétek hitüket! 8 Jézus Krisztus ugyanaz tegnap, ma és mindörökre.

9 Ne hagyjátok félrevezetni magatokat különféle idegen tanitásoktól! Jobb a szivet kegyelemmel erősiteni, mint étellel, amely nem használ annak, aki abban látja a legfontosabbat. 10 Olyan oltárunk van, melyről nem ehetik az, aki a sátornál teljesit szolgálatot. 11 Az állatok testét ugyanis, melyeknek vérét a főpap a bün engesztelésére beviszi a szentélybe, a táboron kivül égetik el. 12 Ezért Jézus is, hogy tulajdon vérével szentelje meg a népet, a kapun kivül szenvedett. 13 Menjünk ki tehát hozzá a táboron kivül, és hordozzuk gyalázatát. 14 Hiszen itt nincs maradandó hazánk, inkább az eljövendő után vágyódunk. 15 Mutassuk be általa Istennek szüntelenül a dicséret áldozatát: nevének ajkunkon fakadó magasztalását. 16 A jótékonyságról és adakozásról meg ne feledkezzetek, mert az ilyen áldozat kedves Istennek.

17 Engedelmeskedjetek előljáróitoknak és hallgassatok rájuk, mert ők vigyáznak rátok, s nekik kell számot adniuk lelketekért. Igy majd örömmel teszik, nem pedig sóhajtozva, mert ez nem válnék javatokra.

Befejezés.

18 Imádkozzatok értünk! Meg vagyunk ugyan győződve, hogy tiszta a lelkiismeretünk, hiszen minden tekintetben helyes életre törekszünk. 19 Annál inkább kérlek erre titeket, hogy igy mielőbb visszakerüljek hozzátok.

20 A békesség Istene, aki Urunkat Jézus (Krisztust), a juhok nagy pásztorát, az örök szövetség vére által föltámasztotta halottaiból, 21 tegyen készségessé

15—16. Istennek nem kedvesek többé a véreséldozatok, a kereszténytől az imádság és a jótett lelki áldozatait várja.

titeket minden jóra, hogy teljesitsétek akaratát. Munkálja ő bennünk Jézus Krisztus által, ami kedves előtte. Dicsőség neki mindörökkön-örökké. Amen.

22 Kérlek testvérek, vegyétek jó néven az intő szót. Hiszen csak röviden irtam nektek. 23 Tudjátok meg, hogy Timóteus testvérünk kiszabadult. Mihelyt megérkezik, vele együtt meglátogatlak titeket.

24 Köszöntsétek valamennyi előljárótokat és az összes szenteket. Üdvözölnek az itáliai testvérek.

25 Kegyelem mindnyájatokkal! Amen.

A KATOLIKUS LEVELEK.

A hét apostoli levelet, amelynek nem szent Pál a szerzője, már az őskeresztény időkben **katolikus levelek** néven foglalták össze. Az elnevezés értelme az, hogy ezek a levelek nem egy meghatározott egyháznak vagy személynek szólnak, mint általában szent Pál levelei, hanem valamely nagyobb terület összes híveihez intézett körlevelek, s ilyen értelemben egyetemesek, katolikusok. Stilusuk és tartalmuk ugyan különböző, de mint nem szent Páltól származó leveleket, hamarosan egy kódexben gyüjtötték össze őket.

Sorrendjük ma a keleti egyház hagyománya szerint: Jakab levele, Péter két levele, János három levele és Judás levele. A trentói zsinat a szerzők méltóságát követő latin hagyomány szerint igy sorolja föl őket: Péter, János, Jakab, Judás.

Péter második levele, János második és harmadik levele és Judás levele rövidségük és csekély dogmatikai jelentőségük miatt nem kerültek minden egyházban az Ujszövetség szent iratai közé, a negyedik század folyamán azonban a zsinatokon, általánossá vált meggyőződés alapján, ezeket is fölvették a Szentirás kánonjába.

SZENT JAKAB LEVELE.

A fiatalabb szent Jakab apostol Alfeusnak, másik nevén Kleofásnak volt a fia (Mt 10, 3). Édesanyját Máriának hivták (Mt 27, 56), Jézus anyjának volt a nővére (rokona) és ott állt vele a kereszt alatt (Jn 19, 25). Jakabot tehát rokoni kapcsolat füzte Jézushoz,

ezért az apostoli időkben szivesen hivták „az Ur testvérének" (Gal. 1, 19; lásd Mk 6, 3). Az idősebb Jakab apostol már a negyvenes évek elején vértanuhalált szenvedett (Ap. Csel. 12, 2), a fiatalabb Jakab azonban a jeruzsálemi egyház első püspöke lett és még két évtizeden keresztül általános tiszteletben kormányozta a palesztinai hiveket. Szent Pál Péterrel és Jánossal az Egyház „oszlopának" nevezi (Gal. 2, 9). Hegeszippusz történetiró a 2. században azt irja róla, hogy életszentsége miatt az „Igaz" melléknevet kapta és a zsidók előtt is nagy tiszteletben állott. A 62-ben föllángolt kereszténytildözés azonban őt sem kimélte: a jeruzsálemi templom tetejéről taszitották le. Ünnepét május 11-én tartja az Egyház.

Levelét a „szórványban élő tizenkét törzsnek" cimezte (1, 1), a tizenkét törzs azonban, amint a levélből kitünik, a zsidóságból megtért kereszténveket jelenti. A szórványt sem szükséges a Palesztina határán kivül élőkre értenünk, jelentheti átvitt értelemben a hitetlenek közt élő Krisztushivőket (lásd 1 Pét. 1, 1). Az apostol értesült róla, hogy a palesztinai hivek közt különböző erkölcsi hibák és téves tanitások terjedtek el, lelkipásztori kötelességének érezte, hogy ebben a nagy erkölcsi komolyságot és felelősségtudatot sugárzó levélben téritse őket a helyes utra.

Az apostol szembeállitja a mennyei bölcseséget az evilági bölcseséggel (3, 13—18). Levelének első részében az állhatatos türelemben, jótettekben és önfegyelemben megnyilvánuló igaz hit mennyei bölcségéről beszél (1, 2—3, 12), a másodikban az emberi bünöktől és szenvedélyektől irányitott hamis bölcseséget ostorozza (3, 13—5, 6). Katolikus hitünk szempontjából különös jelentősége van a jócselekedetek értékéről (2, 14—26) és a betegek szentségéről (5, 14—15) szóló tanitásának.

SZENT JAKAB APOSTOL LEVELE.

1 Címzés. Jakab, Istennek és az Ur Jézus Krisztusnak szolgája, üdvözletét küldi a szórványban élő tizenkét törzsnek.

Mennyei bölcseség.

Öröm a megpróbáltatásokban. 2 Nagy örömnek tartsátok, testvéreim, ha különféle megpróbáltatás ér. 3 Hiszen tudjátok, hogy hitetek erőpróbája állhatatosságot eredményez, 4 az állhatatosság pedig tökéletessé teszi a cselekedetet. Igy lesztek minden fogyatkozás nélkül tökéletesek és feddhetetlenek.

5 Ha pedig valamelyiktek bölcseségre szorul, kérjen Istentől, aki mindenkinek bőven, szemrehányó szavak nélkül ad, — és meg is kapja, 6 csak bizalommal kérjen és csöppet se kételkedjék. Aki ugyanis kételkedik, hasonlit a tenger hullámához, melyet fölver a szél és idestova hány. 7 Ne gondolja tehát az ilyen ember, hogy valamit is kap az Urtól: 8 a tétova ember, aki minden tettében határozatlan.

Elfordulás a világtól. 9 Az alacsonysorsu dicsekedjék méltóságával, 10 a gazdag ezzel szemben nyomoruságával, hiszen elmulik, mint a mező virága. 11 Fölkel ugyanis a nap, és perzselő hevével elszáritja a virágot: szirma lehull és szinpompája odavész. Igy enyészik el majd a gazdag is minden vállalkozásával.

3—4. Ha a keresztény a gondviselő Istenbe vetett hittel és bizalommal viseli el a szenvedéseket és megpróbáltatásokat, eljut az erkölcsi tökéletességre.

5. A **bölcseség** itt, mint az ószövetségi Szentirásban általában, az igaz élet gyakorlati bölcsesége. Erről van szó az egész levélben.

9—12. A különböző életviszonyok, (szegénység, gazdagság) ne zavarja lelki békénket. A szegénységében **alacsonysorsu** örüljön annak, hogy Isten gyermeke és a mennyország örököse, a **gazdag** viszont ne bizzék mulandó gazdagságában, hanem önkéntes lemondásában. Aki jó és rossz sorsban mindvégig hü marad Istenhez, eljut az örök boldogságra (Jób 5, 17).

12 Boldog az az ember, aki állja a megpróbáltatást, mert ha hünek bizonyul, elnyeri az élet koronáját, melyet Isten azoknak igért meg, akik szeretik őt.

13 Senki se mondja a kisértés idején: az Isten kisért engem. Isten nem kisérthető a rosszra, de maga sem kisért senkit. 14 Mindenki ugy esik kisértésbe, hogy saját kivánsága vonzza és csábitja. 15 A kivánság azután, mihelyt megfogant, bünt szül, a bün pedig, ha végrehajtják, halált okoz. 16 Ne tévedjetek tehát, szeretett testvéreim. 17 Fölülről, a világosság Atyjától csak jó adomány, csak tökéletes ajándék származik. Nála nincsen változás, sem árnyéka a változandóságnak. 18 Szabad akaratból hivott minket életre az igazság igéjével, hogy zsengéje legyünk teremtményeinek.

Tettben megnyilvánuló kereszténység. 19 Értsétek meg, szeretett testvéreim: Legyen minden ember készséges a hallgatásra, de meggondolt a beszédben és nehezen haragvó. 20 Haragjában ugyanis nem azt teszi az ember, ami Isten előtt igazságos. 21 Ezért vessetek el minden tisztátalanságot és mindenféle gonoszságot, s fogadjátok szelid készséggel a belétek oltott igét, mely meg tudja menteni lelketeket.

22 Legyetek megvalósitói az igének s ne csak hallgatói, különben önmagatokat csaljátok meg. 23 Aki ugyanis csak hallgatja az igét, de nem valósitja meg, hasonlit ahhoz az emberhez, aki tükörben szemléli természetes külsejét. 24 Magára pillant ugyan, de továbbmegy s menten elfelejti, milyen is volt. 25 Aki

13—15. Isten, a végtelen jóság és szentség, nem lehet a bünnek okozója. Ha megengedi, hogy megpróbáltatás érjen, vagy kisértésbe essünk, nem azért teszi, hogy bünre vigyen, hanem hogy próbára tegyen. A kisértés magában még nem bün, bünné csak akkor lesz, ha az ember az áteredő bünből származó **kivánságnak** engedve szabadon beleegyezik.

18. Az **igazság igéje** Krisztus tanitása, sőt maga a megtestesült isteni Ige, aki hatalmat adott nekünk, hogy Isten fiaivá legyünk (Jn 1, 12.13).

25. A **tökéletes törvény** az evangélium, mely a **szabadság** törvénye, mert Isten nem a szolgák számára rendelte, mint a mózesi törvényt, hanem Isten fiai számára. Nem kényszerből kell teljesiteni, hanem belső szabadsággal.

azonban figyelmesen beletekint a szabadság tökéletes törvényébe, sőt el is mélyül benne, és nem feledékeny hallgatója, hanem tevékeny megvalósítója, az boldog lesz tetteiben. 26 Aki pedig vallásosnak tartja magát, de nem fékezi nyelvét, hanem önmagát általatja, annak semmit sem ér a vallásossága. 27 Isten, a mi Atyánk szemében ez a tiszta és igazi vallásosság: Viseld gondját a nyomorgó árvának és özvegynek·s őrizd magadat tisztán e világtól.

2 **Őrizkedjetek a személyválogatástól.** Testvéreim! Ha hisztek dicsőséges Urunkban, Jézus Krisztusban, ne legyetek személyválogatók. 2 Például gyülekezetetekbe belép egy aranygyürüs, fényes öltözetü férfi, s bemegy egy kopott ruháju szegény is. 3 Ti a fényes öltözetüre figyeltek és azt mondjátok neki: Foglalj kényelmesen helyet itt! A szegényre viszont rászóltok: Te állj oda! vagypedig: Ülj a zsámolyra, a lábam elé! 4 Ugye különbséget tesztek magatokban és igazságtalan gondolkozásu birók vagytok? 5 Halljátok csak szeretett testvéreim, ugye az Isten éppen azokat választotta ki, akik a világ szemében szegények, hogy gazdagokká tegye őket a hitben, sőt örököseivé is annak az országnak, melyet az őt szeretőknek igért. 6 Ti pedig lenézitek a szegényt. Hát nem a gazdagok nyomnak el titeket erőszakkal s hurcolnak a törvény elé? 7 Nem ők becsmérlik azt a jó nevet, amelyről elneveztek titeket? 8 Ha ellenben az Iráshoz hiven teljesititek a királyi törvényt: „Szeresd felebarátodat, mint önmagadat" — helyesen teszitek. 9 De ha személyválogatók vagytok, bünt követtek el, s a törvény

1—7. A gazdagokat előnybe részesitő személyválogatás ellenkezik a krisztusi tanitással. Isten a **szegényeket választotta** ki országának polgáraivá, az elnyomások és üldözések viszont rendszerint a gazdagoktól származnak. A gazdagot is kell szeretni, de nem azért, mert gazdag, hanem azért, mert ő is felebarát. Ez a **királyi törvény** értelme.

8. Lev. 19, 18.

mint törvényszegőket elmarasztal. 10 Aki az egész törvényt megtartja, de egy dologban vét, az egész ellen vétkezik. 11 Aki ugyanis azt mondta: „Ne paráználkodjál", azt is megparancsolta: „Ne ölj." Ha tehát nem paráználkodol, ellenben ölsz, törvényszegővé lettél. 12 Ugy beszéljetek s ugy cselekedjetek, mint akik a szabadság törvényének felelősek. 13 Irgalom nélkül sujtja az itélet azt, aki nem gyakorolt irgalmasságot. Az irgalmasság azonban győzelmet arat az itéleten.

A jócselekedetek gyakorlása. 14 Mit használ, testvéreim, ha valaki azt mondja, hogy van hite, cselekedetei azonban nincsenek? Vajjon üdvözitheti őt a hit? 15 Mondjuk, hogy egy testvérnek vagy nővérnek nincs ruhája, s a mindennapi élelemben szükséget szenved! 16 Ha mármost egyiktek az mondja: „Menjetek békével! Melegedjetek! Lakjatok jól!" — de nem adja meg nekik, amire életük fönntartására szükségük van: ugyan mit használ az nekik? 17 Ugyanigy van a hittel is: ha nincsenek cselekedetei, önmagában holt.

18 De valaki azt mondhatná: Neked hited van, nekem pedig cselekedeteim. Mutasd meg nekem tettek nélküli hitedet, akkor én tetteimből bizonyitom hitemet. 19 Te hiszed, hogy egy az Isten? Jól teszed. Ezt azonban az ördögök is hiszik — és mégis rettegnek.

10—13. Az összes parancsok Istentől származnak, s ezért bármelyik ellen vét is az ember, mintegy valamennyi ellen vét, mert Isten ellen vétkezik. Tehát egyetlen sulyos bün is megfoszt az örök boldogságtól (Mt 5, 19).

14—26. A hit önmagában, nem elég az üdvösségre. Jócselekedetekkel kell egyesülnie, hogy üdvözitsen (14—19). Ezt az igazságot bizonyitja Ábrahám és Ráháb példája (20—26). Szent Jakabnak ez a tanitása nincs ellentétben szent Páléval, aki azt irja a rómaiaknak (3, 28): „Mi ugyanis azt valljuk, hogy az ember a törvény tetteitől függetlenül a hit által igazul meg." Ezzel ugyanis csak a mózesi törvény által parancsolt tetteket mondja szükségteleneknek. — Szent Jakab tanitásának éppen az ellenkezőjét tanitotta Luther, aki fölmenti az embert a jótett kötelessége alól, mert **szerinte a hit önmagában** is üdvözit.

20 Meg akarsz győződni, te oktalan ember, hogy
tettek nélkül meddő a hit? 21 Vajjon Ábrahám atyánk
nem tettei alapján igazult meg, mivel fiát, Izsákot,
föláldozta az oltáron? 22 Ebből láthatod, hogy a hit
közremüködött ugyan tetteivel, de csak a tettek által
vált tökéletessé. 23 Igy teljesedett be az Irás szava:
„Ábrahám hitt Istennek, s ez megigazulására szolgált",
és ezért „Isten barátjának" nevezték. 24 Látjátok
tehát, hogy tettek által igazul meg az ember, s nem
csupán a hit által. 25 Ugye a parázna Ráháb is a tettek
által igazult meg, mert befogadta a kémeket, s aztán
más uton bocsátotta el őket? 26 Amint a test lélek
nélkül holt, ugy a hit is holt tettek nélkül.

3 **A nyelv megfékezése.** Testvéreim, ne akarjatok
nagyon sokan tanitókká lenni. Tudjátok meg, hogy
ezzel csak annál sulyosabb itélet vár rátok. 2 Hiszen
ugyis sok dologban vétünk mindannyian. Aki szavá-
ban nem vét, az tökéletes férfi, az féken tudja tartani
egész testét is. 3 Ha a lónak zabolát vetünk szájába,
hogy engedelmességre szoritsuk, egész testét irányi-
tani tudjuk. 4 Lám a nagy hajót, mégha erős szél hajtja
is, a kis kormány oda irányitja, ahová a kormányos
akarja. 5 Igy a nyelv is kicsiny testrész ugyan, de nagy
dolgokat visz végbe. Lám a csekély tüz mekkora
erdőt gyujt föl. 6 A nyelv is tüz, gonoszsággal telt
világ. Tagjaink közül a nyelv az, mely beszennyezi
egész testünket, sőt, a pokoltól lángra lobbantva,
egész életutunkat fölégeti.

7 Az összes vadállatok, madarak, csuszómászók
és tengeri állatok természete megszelidithető, s az
ember meg is szeliditi őket, 8 a nyelvet azonban senki
emberfia meg nem szeliditheti, mert nyughatatlanul
gonosz, s tele van halálos méreggel.

23. Gen. 15, 6.

1—12. Az apostol azzal riasztja el a hivatlan tanitókat, hogy rámutat a fékezetlen **nyelv** veszélyeire. Az ember sokféleképen vétkezik, de legkönnyebben fegyelmezetlen beszéddel. Ezt különböző **példák** világitják meg.

9 A nyelvvel áldjuk az Urat, a mi Atyánkat, de
vele átkozzuk is az embert, bár Isten képmására al-
kotott teremtmény. 10 Ugyanabból a szájból ered az
áldás és az átok. Testvéreim, ennek nem volna szabad
megtörténnie! 11 Vajjon a forrás ugyanabból a nyilás-
ból ont édes és keserü vizet? 12 S teremhet-e, testvé-
reim, a fügefa olajbogyót, vagy a szőlőtő fügét? A sós
forrás sem ont édes vizet.

Földi bölcseség.

A kétféle bölcseség. 13 Ki bölcs és értelmes köz-
tetek? Bizonyitsa kifogástalan életével, hogy mindent
bölcs szelidséggel tesz. 14 Ám ha keserü irigység és
vetélkedés van szivetekben, ne büszkélkedjetek, meg-
hazudtolva az igazságot. 15 Ez nem fölülről származó
bölcseség, hanem földi, érzéki, sőt ördögi. 16 Ahol
ugyanis irigység és versengés van, ott békétlenség
uralkodik, meg minden más hitványság. 17 Az a böl-
cseség azonban, amely fölülről származik, először is
ártatlan, aztán békeszerető, szerény, engedékeny, (jó-
rahajló), irgalommal és jótékonysággal teljes, nem
kérkedő és nem alakoskodó. 18 Az igaz élet magját
békében vetik el a békeszeretők.

4 Kapzsiság. Honnan a háboruskodás és pártos-
kodás köztetek? Honnan, ha nem bünös kivánságai-
tokból, melyek tagjaitokban viaskodnak? 2 Kivántok
valamit és nem teljesül. Öltök és irigykedtek, s nem
juthattok semmihez. Veszekedtek és pöröltök, s még-
sem értek el semmit, mert nem kértek. 3 S ha kértek,

13—18. Az apostol visszatér a fejezet első versében emlitett föltolakodó tanitókra. Aki a földi bölcseség elvei szerint gondolkodik, ne akarjon másokat a hitre tanitani, mert csak ellentétet támaszt. A keresztény tanitónak mennyei bölcseségre van szüksége, amelynek tulajdonságait a 17. vers sorolja föl.

1—10. A földi bölcseségből származó bajok forrása a **bünös kivánság,** amely Isten törvényeinek megsértésével törekszik anyagi javakra, élvezetre és hatalomra (lásd 1 Ján. 2, 16).

2. **Öltök** vagyis gyülölködtök, abban az értelemben, ahogy szent János apostol tanitja: aki testvérét gyülöli, gyilkos (1 Jn 3, 15).

nem kaptok, mert helytelenül kértek, hiszen bünös kivánságaitok kielégitésére akarjátok forditani.

Világias lelkület. 4 Ti házasságtörők, nem tudjátok, hogy a világgal való barátkozás ellenségeskedés az Istennel? Aki tehát a világnak akar barátja lenni, ellensége lesz Istennek. 5 Vagy azt gondoljátok, hiába mondja az Irás: Féltékenyen szeret a Lélek, mely bennünk lakik? 6 Annál gazdagabb azonban kegyelme, amelyet ránk áraszt. Azért mondja másutt: „Isten a kevélyeknek ellenáll, az alázatosaknak pedig kegyelmet ad." 7 Vessétek tehát alá magatokat Istennek. Az ördögnek viszont álljatok ellen, akkor majd megfut előletek. 8 Közeledjetek Istenhez, s ő is közeledni fog hozzátok. Mossátok le kezeteket, ti bünösök, s tisztitsátok meg sziveteket, ti ingadozó lelkűek! 9 Érezzétek nyomoruságtokat, szomorkodjatok és sirjatok! Nevetéstek forduljon gyászra, örömötök pedig busulásra! 10 Alázkodjatok meg az Ur előtt, ő majd fölmagasztal titeket.

Szeretetlenség. 11 Testvéreim, ne rágalmazzátok egymást. Aki rágalmazza vagy megitéli testvérét, a törvényt rágalmazza és a törvényt itéli meg. Ha pedig a törvényt itéled meg, nem vagy a törvény megtartója, hanem birája. 12 Egy a törvényhozó és a biró: ő, akinek hatalma van, hogy fölmentsen vagy elmarasztaljon. Te pedig ki vagy, hogy felebarátodat megitéled?

Evilági okosság. 13 Rajta hát, mondjátok csak: „Ma vagy holnap abba a városba indulunk, ott töltünk

4. A Szentirás gyakran a házasság képével fejezi ki Isten viszonyát választott népéhez. A nép hütlenségét ezért házasságtörésnek nevezi.
6. Péld. 3, 34.
11—12. Aki embertársát rágalmazza vagy megitéli, nem fogadja el a felebaráti szeretet törvényét, s ezzel mintegy azt állitja, hogy a törvény igazságtalan, és magát a törvényhozót veti meg.
13—17. A kevélységnek másik megnyilatkozása a vakmerő tervezgetés a jövőről, pedig a jövőt az ember nem ismeri (13) és ha ismerné is, ki tudja, megéri-e (14).

egy évet, kereskedünk és nyerészkedünk." Hiszen azt sem tudjátok, mit hoz a holnap! 14 Ugyan mi az életetek? Csak pára, mely rövid ideig látszik, azután elenyészik. 15 E helyett ezt kellene mondanotok: „Ha az Úr akarja, élni fogunk, s ezt vagy azt fogjuk tenni." 16 Most pedig kevélységtek miatt dicsekedtek. Minden ilyen dicsekvés rossz. Aki tehát tudna jót tenni és nem teszi, az vétkezik.

5 A gazdagság veszélyei. Rajta, ti gazdagok, zokogjatok s jajgassatok a rátok törő nyomoruság miatt! 2 Gazdagságtok megrothad, ruhátokat moly emészti! 3 Aranyotok, ezüstötök megrozsdásodik! Rozsdája vád lesz ellenetek és megemészti testeteket, mint a tüz? Még az utolsó napokban is (itéletet hozó) kincseket gyüjtöttetek magatoknak. 4 Lám a munkabér, amelyet a földjeiteket learató munkásoktól visszatartottatok, az égre kiált, s az aratók jajszava a seregek Urának fülébe jut. 5 Ti a földön bőségben éltetek és dőzsöltetek, de a levágatás napjára hizlaltátok szíveteket. 6 Elitéltétek és megöltétek az igazat, s ő nem állott ellen nektek.

Befejező intelmek.

Intés a türelemre. 7 Legyetek tehát türelmesek, testvéreim, az Úr eljöveteléig. Hiszen a földmüvelő is nagy türelemmel vár a föld drága termésére, mig a korai és késői esőt meg nem kapja. 8 Legyetek tehát ti is türelemmel, és legyetek állhatatos szivüek! Közel az Úr eljövetele. 9 Ne zugolódjatok egymás ellen, testvéreim, hogy el ne itéljenek. A Biró már az ajtóban

1—6. Az apostol csak azokat a gazdagokat rója meg, akik rosszul használják gazdagságukat.

7—9. A keménylszivü gazdagnak remegnie kell az itélő Biró előtt, de a jószivü ember teljes bizalommal várhatja az itéletet. — **A korai eső** Palesztinában október havában van, a vetés után, a **késői** pedig márciusban az aratás előtt. Mivel Palesztina éghajlata általában igen száraz, a termés teljesen ettől a két esőtől függ.

áll! 10 Testvérek, a bajok állhatatos elviselésében és a türelemben vegyetek példát a prófétákról, akik az Ur nevében szóltak. 11 Lám, boldogoknak mondjuk azokat, akik kitartottak. Hallottatok Jób türelméről és tudjátok, hogyan intézte sorsát az Ur. Hiszen irgalmas az Ur és könyörületes.

12 Mindenekelőtt, testvéreim, ne esküdözzetek se az égre, se a földre, se más egyébre. Igenléstek legyen: Igen, tagadástok: Nem! Különben ítélet fog sujtani titeket.

Intés a kitartó imádságra. 13 Szomorkodik valaki köztetek? Imádkozzék. Jó kedve van? Énekeljen zsoltárokat 14 Beteg valaki köztetek? Hivassa az egyház papjait. Imádkozzanak fölötte s kenjék meg olajjal az Ur nevében. 15 A hitből fakadó imádság üdvére lesz a betegnek és az Ur megkönnyebbiti őt, ha pedig bünben van, bocsánatot nyer. 16 Valljátok meg tehát egymásnak büneiteket és imádkozzatok egymásért, hogy meggyógyuljatok. Sokat tehet az igaznak odaadó könyörgése. 17 Illés hozzánk hasonló (gyarló) ember volt. Buzgón könyörgött, hogy eső ne hulljon a földre. Nem is hullott három éven és hat hónapon keresztül. 18 Majd ujból imádkozott, mire az ég esőt adott, s a föld megtermette gyümölcsét.

19 Testvéreim, ha valaki jó utra tériti azt, aki letévedt közületek az igazság utjáról, tudja meg: 20 Aki visszatériti a bünöst téves utjáról, a halálból menti meg a lelkét, és számos bünt takar el.

12. Az apostol a könnyelmü **esküdözést** itéli el, amely a magánéletben igen elharapódzott (lásd Mt 5, 33—37).

14—15. A trienti zsinat tanitása szerint az apostol itt az utolsó kenet szentségéről beszél. Ennek a szertartásnak a leirásában valóban megtalálható mindaz, amit az Egyház szentségnek nevez. A látható külső jel: az imádság és az olajjal való megkenés; a láthatatlan, belső kegyelem pedig: a beteg lelki megnyugvása és a bünök bocsánata. Mindez az Ur nevében, az ő megbizásából és hatalmából történik, tehát az egész szertartást Krisztus rendelte.

16. Szent Jakab a 14.15 versben az **egyház papjairól** és a **bünbocsánatról** beszél. Ha most a **bünök megvallására** buzdit, bizonyára a papok előtt történő bünvallomásra, a gyónásra gondol.

SZENT PÉTER ELSŐ LEVELE.

Péter, eredeti nevén Simon, a Genezáret-tó partján fekvő Betszaidából származott (Jn 1, 42—44). Testvérével, Andrással együtt halász volt. Jézus hivó szavára, aki emberek halászaivá, apostolokká tette őket, azonnal letették a hálót és nyomába szegődtek (Mt 4, 17—22; Mk 1, 16—20). Az Ur már első találkozásuk alkalmával a jelentőségteljes Péter (**Kéfa** = szikla) nevet adta Simonnak (Jn 1, 42). Később megmagyarázta a név jelentését: Péter fősége az a sziklaalap, amelyre az ő Egyháza épül (Mt 16, 18), és föltámadása után át is adta neki az egyházi főhatalmat (Jn 21, 15—17).

Péter már Jézus életében is mindig első helyen volt az apostolok között, a mennybemenetel után pedig átvette az Egyház vezetését. Az első pünkösdön az ő ajkáról hangzik el először a megváltás evangéliumának hirdetése (Ap. Csel. 2, 14—40). Jeruzsálemi müködése I. Heródes Agrippa börtönében végződik, ahonnan csodálatos módon kiszabadulva (Ap. Csel. 12, 3—11), a hagyomány szerint hosszabb apostoli uton Szirián, Kisázsián és Görögországon keresztül Rómába megy és megalapitja a többi keresztény közösség anyaegyházát és fejét. Ez a negyvenes évek elején történt. 49-ben ujra Jeruzsálemben találjuk, résztvesz az apostoli zsinaton és azokkal a „zsidózókkal" szemben, akik a pogányságból megtért hivekre is rá akarták kényszeriteni a mózesi törvényt, kimondja az elvi döntést: Nem a mózesi törvény, hanem Jézus Krisztus kegyelme által üdvözülünk (Ap. Csel. 15, 11). Később szent Pál emliti antióhiai tartózkodását (Gal. 2, 11—14). Szent Dénes korintusi püspök 170 körül kelt levelében azt irja, hogy Péter és Pál Korin-

tusban találkozott és együtt mentek Rómába, ahol ugyanazon a napon, 67 junius 29-én, szenvedtek vértanuhalált. Ezt az apostolfejedelmek első századba visszanyuló római kultusza és több őskeresztény iró (Római szent Kelemen, Tertullián, Gájusz preszbiter) is megerősiti.

Szent Péter a kisázsiai tartományok kereszténveihez cimzi levelét. Megirására kétségtelenül apostoli utján szerzett tapasztalatai és a Kisázsiából érkező kedvezőtlen hirek inditották. A keresztények hitük és erkölcsi életük tisztaságának megőrzése érdekében, mint másutt, ott is elhuzódtak a pogányoktól. Ez a magatartás ellenséges érzést keltett a pogányokban és különböző rágalmazásokban és üldözésekben nyilvánult meg (1 Pét. 2, 12.19.20; 3, 14—17; 4, 4.12—19). A fiatal keresztények kettős veszélyben forogtak: attól lehetett tartani, hogy a bántalmak vagy gyülölködésre és erőszakos ellenállásra inditják őket, vagy bátorságukat veszitik és alkalmazkodnak a pogány környezethez. Az apostol tehát vigasztalja és buzditja őket levelében. A krisztusi hit örök üdvösséget ad annak, aki kiállotta a földi élet megpróbáltatásait (1, 3—12). Éljenek tehát a keresztény tanitás szerint szentül és a szeretet szellemében, teljesitsék állapotbeli kötelességeiket és bocsássanak meg üldözőiknek (1, 13—3, 12). Minderre a szenvedő Krisztus példája, a közeledő itélet gondolata és az örök boldogság reménye ad erőt (3, 13—5, 11).

A levél Rómában kelt. Mint szent János a Jelenések Könyvében (14, 8) és a korabeli zsidó iratok, szent Péter képletesen Babilonnak nevezi Rómát (5, 13), mert éppen olyan hatalmas és romlott volt, mint hajdan az Eufrátesz mentén épült nagyváros. Irásának időpontját biztosan nem tudjuk. Mivel föltételezi, hogy a kereszténység már széles körben elterjedt Kisázsiában, kétségkivül 58 után kelt, amikor szent Pál már

befejezte apostoli munkáját Efezusban, de még Néró keresztényüldözésének kezdete, 64 előtt, mert erről nincs szó a levélben. Valószínüleg 63-ban.

SZENT PÉTER APOSTOL ELSŐ LEVELE.

Bevezetés.

1 Cimzés és apostoli üdvözlet. Péter, Jézus Krisztus apostola, a Pontuszban, Galáciában, Kappadóciában, Ázsiában és Bitiniában szétszóródott hontalanoknak, 2 akiket az Atyaisten gondviselése a Lélek megszentelése által kiválasztott az engedelmességre és a Jézus Krisztus vérével való meghintésre. Bőven részesüljetek kegyelemben és békességben.

Hálaadás a megváltás kegyelméért. 3 Áldott legyen az Isten, a mi Urunk Jézus Krisztus Atyja, aki nagy irgalmasságával, Jézus Krisztus halottaiból való föltámadása által, élő reménységre szült ujjá minket: 4 arra a romolhatatlan, szeplőtelen, hervadhatatlan örökségre, amely számotokra van fönntartva a mennyben. 5 Isten ereje a hit által meg is őriz titeket az üdvösségre, amely készen áll arra, hogy a végső időben kinyilvánuljon. 6 Örüljetek tehát, ha esetleg kissé szomorkodtok is a sokféle kisértés miatt, 7 hogy kipróbált hitetek, mely értékesebb a tüzpróbát kiállott veszendő aranynál, dicséretre, dicsőségre és tiszteletre méltó legyen Jézus Krisztus megjelenésekor. 8 Őt, bár nem láttátok, szeretitek, s mivel most látatlanul hisztek benne, kimondhatatlan és megdicsőült örömmel örvendeztek majd, 9 amikor eléritek hitetek célját: lelketek üdvösségét.

2. Az ember üdvözitése a teljes Szentháromság müve: az Atya öröktől fogva kiválasztotta, a megtestesült Fiuisten kereszthalálával megváltotta, a Szentlélek pedig megszentelte a keresztényeket.

3—9. Isten kegyelme megőrzi Krisztus hiveit az örök üdvösségre, de ezt meg is kell érdemelniük azzal, hogy a **kisértésekben** helytállnak, és hűségesek maradnak **Jézus Krisztus megjelenéséig,** az utolsó ítéletig.

10 Ezt az üdvösséget kutatták és vizsgálták a próféták, akik a nektek szánt kegyelemről jövendöltek. 11 Azt vizsgálták, hogy melyik vagy milyen időre mutat Krisztus bennük működő Lelke, mely előre hirdette a Krisztusra váró szenvedést és a rákövetkező megdicsőülést. 12 Azt a kinyilatkoztatást kapták, hogy nem önmaguknak, hanem nektek szolgálnak mindazzal, amit most a mennyből küldött Szentlélek által föltártak hithirdetőitek. Ennek szemlélése még az angyalokat is vággyal tölti el.

A keresztény élet elemei.

Hivatás az életszentségre. 13 Készüljetek föl tehát lélekben, legyetek józanok és bizzatok teljesen abban a kegyelemben, amelyet Jézus Krisztus megjelenésekor fogtok kapni. 14 Engedelmes gyermekként ne engedjetek a korábbi tudatlanságból származó vágyaitoknak, 15 hanem a titeket meghivó Szenthez méltóan magatok is váljatok szentté egész életmódotokban. 16 Igy szól ugyanis az Irás: „Szentek legyetek, mert én szent vagyok." 17 S ha Atyának hivjátok őt, aki személyválogatás nélkül itélkezik kinek-kinek tettei szerint, szent félelemmel éljétek le vándorlástok idejét. 18 Hiszen tudjátok, hogy nem mulandó dolog, ezüst vagy arany váltott meg öröklött, értéktelen életmódotokból, 19 hanem a hibátlan és szeplőtelen Báránynak, Krisztusnak drága vére. 20 Őt (Isten) ugyan a világ teremtése előtt kijelölte, de előttetek csak a végső időben nyilvánitotta ki. 21 Ő általa hisztek Istenben, aki föltámasztotta őt halottaiból és megdicsőitette, hogy hitetek egyben Istenbe vetett remény is legyen.

12. Amit a próféták megjövendöltek, annak megvalósulását hirdetik az apostolok.
16. Lev. 11, 44.
21. Krisztus föltámadása a mi föltámadásunk záloga, ezért Istenbe vetett hitünk egyben szilárd reményünk alapja is.

Felebaráti szeretet. 22 Az igazságnak engedelmeskedve már megtisztitottátok lelketeket az őszinte testvéri szeretet számára: szeressétek tehát egymást állandóan, tiszta szivből. 23 Nem veszendő magból születtetek ugyanis ujjá, hanem Isten élő és maradandó igéje által, 24 mert

„Minden test olyan, mint a füszál,
S egész dicsősége, mint mező virága:
Elhervad a füszál és lehull a virág,
25 De az Ur igéje örökké megmarad."

Ez pedig az az ige, amelyet nektek hirdettek.

2 Vessetek le tehát, minden gonoszságot, minden álnokságot, képmutatást, irigykedést és minden rágalmat.

Ragaszkodás Krisztushoz. 2 Kivánkozzatok a szellemi, hamisitatlan tej után, akár az ujszülött kisdedek, hogy általa növekedjetek az üdvösségre, 3 hiszen már tapasztaltátok, hogy jó az Ur. 4 Ha hozzá, az eleven kőhöz járultok, melyet emberek ugyan elvetettek, de Isten kiválasztott és megtisztelt, 5 eleven kövek módjára ti is lelki templommá, szent papsággá épültök, hogy Jézus Krisztus által Istennek kedves lelki áldozatokat mutassatok be. 6 Ezért mondja az Irás:

„Ime választott, becses szegletkövet rakok le
Sionban,
S aki benne bizik, azt szégyen nem éri."

7 Számotokra, hivők számára, tehát érték; a hitetlenek számára azonban ez a kő, melyet az épitők elvetettek, szegletkővé lett, 8 s egyben a botlás kövévé

24—25. Iz. 40, 6—8.

4—5. A hivek lelki élete és üdvössége, mint alapra, Krisztusra épül. Krisztus és a hivek kegyelmi egységét az apostol **lelki templomnak és szent papságnak** nevezi, mert Krisztusban igaz életüknek **lelki áldozatát** mutatják be az Istennek. Ez a hivek egyetemes, lelki papsága, ami különbözik a szentségi papságtól, mert a papság lelki hatalmát Krisztus nem a hivek közösségének, hanem az apostoloknak és ezek törvényes utódainak adta.

6. Iz. 28, 16.

és a botrány sziklájává. Ezek, mivel nem hisznek az igének, elbotlanak, ami már meg is történt velük. [9] Ti azonban választott nemzetség, királyi papság, szent nemzet, tulajdonul lefoglalt nép vagytok, hogy annak dicsőségét hirdessétek, aki a sötétségből csodálatos világosságára hivott titeket. [10] Ti, akik valaha nem voltatok nép, most Isten népe vagytok; akik azelőtt nem nyertetek irgalmat, most irgalomra találtatok.

Tiszta élet és jótettek. [11] Szeretteim, mint vándorokat és hontalanokat intelek titeket: tartózkodjatok a testi kívánságoktól, melyek a lélek ellen küzdenek. [12] Viselkedjetek helyesen a pogányok között, hogy — bár azzal rágalmaznak, hogy gonosztevők vagytok — jótetteitek láttára magasztalják majd Istent látogatása napján.

Engedelmesség a fölsőbbség iránt. [13] Engedelmeskedjetek az Ur kedvéért minden emberi méltóságnak: akár a császárnak, mint legfölsőbbnek, [14] akár a helytartóknak, akiket ő küldött a gonosztevők megfenyitésére és a jók dicséretére. [15] Istennek ugyanis az az akarata, hogy feddhetetlen élettel elnémitsátok az oktalanok tudatlanságát: [16] szabad emberként, de nem ugy, mint akik a szabadságot a gonoszság takarójának használják, hanem mint Isten szolgái. [17] Mindenkit becsüljetek! A testvéri közösséget szeressétek! Istent féljétek! A császárt tiszteljétek!

A rabszolgák kötelességei. [18] Szolgák! Teljes tisztelettel engedelmeskedjetek gazdátoknak, nemcsak a jónak és engedékenynek, hanem a szigorunak is. [19] Értékes ugyanis, ha valaki Istenhez tartozása tudatában elviseli a bántalmat, bár igazságtalanul szenved. [20] Mi dicsőség van abban, ha hibátokért

9. Az apostol a kereszténveket **királyi papságnak** nevezi a 4. és 5. vers értelmében.

10. A **keresztény szabadság** nem ment föl az állami és az erkölcsi törvények iránt való engedelmességtől. Mint Isten szolgálata magába foglalja ezt az engedelmességet.

türitek el az arculverést? De ha jót cselekesztek és ugyanakkor türelmesen szenvedtek, ez értékes Isten előtt. 21 Hiszen erre kaptatok hivatást, mert Krisztus is szenvedett értetek, példát hagyva nektek, hogy nyomdokaiba lépjetek.

22 „Ő bünt nem követett el,
s szájában hamis szót nem találtak."

23 Mikor szidalmazták, a szidalmat nem viszonozta, mikor szenvedett, nem fenyegetőzött, hanem mindent az igazságos bíróra hagyott. 24 Vétkeinket testén fölvitte a keresztfára, hogy meghaljunk a bünnek és igaz életet éljünk. Ti az ő sajgó sebei által gyógyultatok meg: 25 olyanok voltatok ugyanis, mint a tévelygő juhok, de most megtértetek lelketek pásztorához és gondozójához.

3 A házastársak kötelességei. Ugyanigy ti asszonyok is engedelmeskedjetek férjeteknek. Akkor majd azokat, akik nem hisznek az igének, az asszonyok élete beszéd nélkül is megnyeri, 2 amikor istenfélő, tiszta élteteket figyelik. 3 Ékességetek ne legyen külsőséges: fodoritott haj, arany karperec vagy fényes öltözet. 4 Isten előtt a rejtett belső ember értékes a maga zavartalan szelidségében és lelki nyugalmában. 5 Igy ékesitették magukat egykor az Istenben bizó asszonyok, akik férjük iránt engedelmesek voltak. 6 Például Sára is engedelmeskedett Ábrahámnak, és urának hivta. Ha tehát helyesen éltek és semmiféle fenyegetéstől nem féltek, az ő leányaikká váltatok.

7 Ti férfiak szintén megértéssel éljetek együtt a gyöngébb asszonyi nemmel. Adjátok meg nekik a tiszteletet, mint akik örököstársai az élet kegyelmének, hogy imátoknak ne legyen akadálya.

A békesség szelleme. 8 Végül pedig legyetek mindnyájan együttérzők, résztvevők, testvérszeretők,

22. Iz. 53, 9.
23. A Vulgáta az **igazságos** Biró, vagyis Isten helyett, az "igazságtalan bíróról", Pilátusról beszél.

irgalmasok, (szerények) és alázatosak. 9 Rosszért rosszal, szidalomért szidalommal ne fizessetek! Inkább áldást mondjatok! Hiszen arra vagytok hivatva, hogy áldás legyen az örökrészetek.

10 „Hol az ember, ki életért eped,
S szép napokat szeretne élni és hosszu életet?
Őrizd meg a gonosztól ajkadat,
Nyelved ne szóljon csalfaságokat.
11 Fuss a gonosztól és a jót keresd,
A békességet kutasd és kövesd.
12 Az Ur szemei az igazakon,
És fülei könyörgő szavukon.
De arca fenyegetően virraszt a rosszakon."

A keresztény élet inditó okai.

A szenvedő Krisztus példája. 13 Vajjon ki árthat nektek, ha buzgók vagytok a jóban? 14 Mégha szenvednetek kell is az igazságért, boldogok vagytok. Ne rettegjetek tőlük s ne riadozzatok, 15 hanem szentül őrizzétek szivetekben az Ur Krisztust. Mindig álljatok készen arra, hogy megfeleljetek mindenkinek, aki reménységtekről kérdőre von titeket. 16 De ezt szerényen, tisztességtudóan, jó lelkiismerettel tegyétek, hogy akik Krisztusban való tisztességes életeteket becsmérlik, rágalmaikkal szégyent valljanak. 17 Jobb ugyanis, hogy az ember jócselekedeteiért szenvedjen, ha ez Isten akarata, mint hogy gonoszságáért.

18 Krisztus is meghalt egyszer a bünök miatt, az Igaz a bünösökért, hogy Istenhez vezessen minket. Teste szerint megölték ugyan, de a Lélek életre keltette. 19 Igy elment a börtönben sinylődő lelkekhez is, és hirt vitt azoknak, 20 akik hitetlenek voltak akkor, amikor Isten Noé korában türelmesen várt, mig

10—12. Zsolt. 33, 13—17.

19—20. Ez a szöveg a szentirási alapja annak a hitigazságnak, hogy Krisztus halála után lelke a pokol tornácára szállott alá, ahol az Ószövetség igazainak hirül adta megváltásukat. Az igazak közt olyanok is voltak, akik Noé korában nem hitték el, hogy vizözön lesz.

a bárka föl nem épült. Ebben csak kevés, mégpedig nyolc lélek menekült meg a viz által. 21 Titeket is megszabadit most az igy jelképezett keresztség, nem mint a testi szenny levetése, hanem mint az Istenhez tiszta lélekért intézett könyörgés Jézus Krisztus föltámadása által. 22 Ő (legyőzte a halált, hogy az örök élet örökösei legyünk, és) az Isten jobbján ül, miután fölszállt a mennybe, s uralma alá vetette az angyalokat, a hatalmasságokat és erősségeket.

4 Sorsközösségünk Krisztussal. Mivel tehát Krisztus testi életében szenvedett, ti is ugyanannak az érzületnek fegyverzetét öltsétek magatokra. Aki ugyanis testi életében szenved, szakitott a bünnel, 2 hogy testi életének hátralévő idejében ne emberi szenvedélyeknek, hanem Isten akaratának megfelelően éljen. 3 Éppen elég, hogy az elmult időben a pogányok akaratát követtétek és bujaságban, gyönyörök közt, részegeskedésben, lakomákban és dőzsölésben, bünös bálványimádást üzve éltetek. 4 Azok csodálkoznak, hogy nem tartotok velük a testiségnek ebben a posványában, és ócsárolnak miatta. 5 De számot adnak majd annak, aki készen áll, hogy élőt-holtat megitéljen. 6 Az evangélium ugyanis azért hangzott el a holtak előtt is, hogy ha testükben emberi módon itélet sujtja is őket, Isten kegyéből éljenek a Lélek által.

A közeledő itélet gondolata. 7 Közel van mindennek a vége. Legyetek hát okosak és ügyeljetek arra, hogy helyesen imádkozzatok. 8 Mindenekelőtt tartsatok ki egymás odaadó szeretetében, mert a sze-

21. A bárkát hordozó viz amelyben Noé és családja a testi haláltól megmenekült, a keresztviz előképe, mely a megváltás kegyelmét közvetiti. Amint Noé idejében csak a bárkában menekülhettek meg az emberek, ugy most is csak a keresztség által lehet az üdvösségre jutni.

6. A **holtak** a 3, 19-ben emlitett ószövetségi igazak, akiknek Krisztus megvitte a megváltás örömhirét.

7. Krisztus eljövetelével megkezdődött a világtörténelem utolsó korszaka, az utolsó itélet bármikor eljöhet.

retet sok bünt eltakar. 9 Legyetek vendégszeretők egymás iránt, zokszó nélkül. 10 Szolgáljatok egymásnak azzal a kegyelmi ajándékkal, amit kiki nyert, mint Isten sokféle kegyelmének hü közvetitői. 11 Ha valaki beszél, mintegy Isten szavával szóljon; ha valaki szolgál, tegye azzal az erővel, amit Isten juttat, hogy Jézus Krisztus által mindenben megdicsőüljön az Isten. Övé a dicsőség és hatalom mindörökkön-örökké. Amen.

12 Kedveseim, ne ütközzetek meg azon a tüzes kohón, amelyen próbakép kell átjutnotok, mintha hallatlan dolog történnék veletek, 13 hanem örvendjetek, ha résztvehettek Krisztus szenvedéseiben, hogy dicsősége kinyilvánulásakor is szivből örvendhessetek. 14 Ha Krisztus nevéért ócsárolnak, boldogok vagytok, mert az isteni Fölség Lelke pihen meg rajtatok. 15 Egyiktek se azért szenvedjen, mert gyilkos, tolvaj, gonosztevő vagy bitorló. 16 De ha mint keresztény szenved, ne szégyelje, hanem dicsőitse meg Istent ezzel a hitvallással. 17 Elérkezett ugyanis az idő, hogy megkezdődjék az itélkezés Isten házanépe fölött. Ha pedig rajtunk kezdődik, mi lesz azoknak a vége, akik nem hittek Isten evangéliumának? 18 S ha az igaz is alig menekül meg, hova lesz az istentelen és bünös? 19 Ezért azok is, akik Isten akarata szerint szenvednek, ajánlják lelküket jócselekedeteikkel a hüséges Teremtőnek.

5 **Végső intelem és az örök dicsőség reménye.** A közöttetek élő előljárókat, mint magam is előljáró, Krisztus szenvedésének tanuja és egyben a jövőben föltáruló dicsőségének is részese, kérem, 2 legeltessé-

17—19. Isten örök elhatározása szerint az itélet a kereszténveken kezdődik. Ez az itélet a különböző földi szenvedésekben és megpróbáltatásokban nyilvánul meg.

1. Az **előljárók** a mai püspököket és papokat jelentik (lásd 1 Tim. 3, 1 jegyzet). Az apostol különbséget tesz az előljárók és a **nyáj** között, ami világosan mutatja, hogy kezdettől fogva megvolt az egyházi rend.

tek Isten rátok bizott nyáját: viseljétek gondját, ne kényszerüségből, hanem önként, Istenhez hiven; ne haszonlesésből, hanem odaadással; 3 ne zsarnokoskodva a választottak fölött, hanem mint a nyájnak mintaképei (jó szivvel). 4 S ha megjelenik majd a legfőbb Pásztor, elnyeritek a dicsőség hervadhatatlan koszoruját. 5 Ti pedig fiatalabbak, fogadjatok szót az előljáróknak. Egymással szemben mindnyájan alázatosságot öltsetek magatokra, mert Isten a kevélyekkel szembeszáll, az alázatosaknak viszont kegyelmet ad.

6 Alázkodjatok csak meg Isten sulyos keze alatt, hogy annakidején fölmagasztaljon titeket. 7 Minden aggságos gondot hagyjatok rá, mert ő gondot visel rátok. 8 Óvatosak és éberek legyetek. Ellenségtek, az ördög, mint orditó oroszlán jár körül, keresve, kit nyeljen el. 9 Szálljatok vele szembe keményen a hit erejével, hiszen tudjátok, hogy testvéreiteket szerte a világon ugyanez a szenvedés éri. 10 Isten pedig, minden kegyelemnek szerzője, aki rövid szenvedéstek után (Jézus) Krisztusban örök dicsőségre hivott meg titeket, maga készit majd föl, maga erősit, izmosit és szilárdit meg. 11 Neki legyen (dicsőség és) hatalom mindörökkön-örökké. Amen.

Befejezés.

12 Ezt irtam nektek röviden Szilvánusz által, akit hüséges testvéreteknek tartok. Figyelmeztetlek titeket és tanusitom, hogy Isten igazi kegyelme az, amely mellé álltatok. 13 Köszönt titeket a veletek együtt kiválasztott babiloni egyház, valamint fiam, Márk. 14 Köszöntsétek egymást a szeretet csókjával. Kegyelem mindnyájatokkal, akik (Jézus) Krisztusban vagytok. (Amen.)

SZENT PÉTER MÁSODIK LEVELE.

Az apostolfejedelem második levele ugyanazoknak szól, mint az első (2 Pét. 3, 1). Időközben ugyanis értesült róla, hogy tévtanitók léptek föl a kisázsiai egyházakban. Ezek a keresztény szabadság hangoztatásával szabados életet éltek és nem vették komolyan az apostol tanitását Krisztus második eljöveteléről (3, 3.4). Először tehát komoly keresztény életre buzditja hiveit (1 fejezet), majd Isten sulyos itéletére hivja föl figyelmüket, mely a szabados életü tévtanitókat és követőiket éri (2 fejezet), végül biztositja őket Krisztus második eljöveteléről (3 fejezet).

Mivel Judás apostol hasonló körülmények közt irta levelét, a két irat között, különösen a tévtanitókról szóló részben, sok hasonlóság van. Szent Péter valószinüleg ismerte Judás apostol levelét, amely korábban kelt. A levél irásának helyét és idejét egy utalásból (1, 13—15) állapithatjuk meg: az apostol érzi, hogy közel van a halála, levelét tehát fogságának utolsó idejében, 66-ban vagy 67-ben irja Rómában.

SZENT PÉTER APOSTOL MÁSODIK LEVELE.

1 Cimzés és apostoli üdvözlet. Simon Péter, Jézus Krisztus szolgája és apostola, azoknak, akik Istenünk és Megváltónk, Jézus Krisztus üdvözitő szándékából ugyanannak a drága hitnek lettek részesei, mint mi. [2] Kegyelemmel és békességgel töltsön el titeket Istennek és Urunknak, (Krisztus) Jézusnak ismerete.

Krisztus üdvösségre vezető ismerete. [3] Az istenfélő életre szolgáló összes javakat isteni hatalma az ő megismerése által juttatta nekünk, aki dicsőségével és

1. A hit Isten ajándéka, amelyet az ember nem saját érdemeiért, hanem Isten és Krisztus üdvözitő szándékából kap.

erejével meghivott minket. 4 Igy váltotta be nekünk legszebb és legnagyobb igéreteit, hogy ezek révén az isteni természet részeseivé legyetek és elmeneküljetek a romlottság elől, mely a bünös kivánság által uralkodik a világon. 5 Éppen ezért legyetek igen buzgók és mutassátok meg sorjában hitetek által az erényt, az erény által a tudást, 6 a tudás által az önuralmat, az önuralom által az állhatatosságot, 7 az állhatatosság által az istenfélelmet, az istenfélelem által a testvéri jóindulatot, a testvéri jóindulat által a felebaráti szeretetet. 8 Ha ezek megvannak bennetek és gyarapodnak is, nem lesztek restek és gyümölcstelenek Urunk Jézus Krisztus teljes megismerésében. 9 Akiben ezek hiányoznak, azt vakság veri, mert elfelejtette régi büneitől való megtisztulását. 10 Ezért annál inkább iparkodjatok, testvéreim, hogy hivatástokat és kiválasztástokat (jócselekedetekkel) biztositsátok, mert ha ezt teszitek, sohasem fogtok többé elbotlani. 11 Igy ugyanis széles ut nyilik előttetek Urunk és Üdvözitőnk, Jézus Krisztus országába.

12 Ezért mindenkor azon leszek, hogy emlékeztesselek erre titeket, bár ismeritek a jelenvaló igazságot és szilárdan álltok mellette. 13 Helyesnek tartom ugyanis, hogy amig ebben a sátorban időzöm, figyelmeztesselek és serkentselek titeket, 14 mert biztos vagyok abban, hogy sátram lebontása hamarosan bekövetkezik, amint Urunk Jézus Krisztus is értésemre adta ezt. 15 Gondom lesz rá azonban, hogy ezekről holtom után is bármikor meg tudjatok emlékezni.

16 Nem ravaszul kieszelt mesék nyomán adtuk nektek hirül Urunk Jézus Krisztus csodálatos erejét, hanem mint megdicsőülésének szemtanui. 17 Amikor

4. A megszentelő kegyelem az isteni természet részesévé teszi az embert, vagyis természetfölötti módon hasonlóvá tesz Istenhez és arra képesit, hogy ugy ismerjük és szeressük Istent, ahogy önmagát ismeri és szereti.

13—14. A **sátor** az emberi test képe (lásd 2 Kor. 5, 1).

17—19. Az apostol Jézus színeváltozásáról beszél (lásd Mt 17, 1—13; Mk 9, 2—13; Lk 9, 28—36).

az Atyaisten megtisztelte és megdicsőitette, ez a szózat hangzott le hozzá a magasztos dicsőségből: „Ez az én szeretett Fiam, akiben kedvem telik, (őt hallgassátok)!" 18 Mi hallottuk ezt az égből jövő szózatot, amikor vele voltunk a szent hegyen. 19 Ezenkivül birtokában vagyunk a megbizható prófétai jövendöléseknek is. Jól teszitek, ha figyeltek rájuk, mint sötétben világító mécsre, amig föl nem virrad a nappal és a hajnalcsillag föl nem kél szivetekben. 20 Mindenekelőtt azt értsétek meg, hogy az Irásnak egyetlen jövendölése sem származik egyéni értelmezésből. 21 Emberi elhatározásból ugyanis sohasem született jövendölés, hanem a Szentlélektől sugallva Isten megbizásából beszéltek a szent férfiak.

2 **A hamis tanitók sorsa.** Akadtak azonban a nép között hamis próféták is, amint közöttetek is lesznek tévtanitók, akik kárhozatos eretnekségeket terjesztenek, megváltó Urukat megtagadják és gyors pusztulást zuditanak magukra. 2 Számosan szegődnek társukul a kicsapongásban, és miattuk becsmérlik majd az igaz utat. 3 Kapzsiságukban hizelgő szavakkal ki is fosztanak majd titeket. De régóta készen áll már számukra az itélet: kárhoztatásuk nem alszik el.

4 Hiszen a vétkes angyaloknak sem kegyelmezett Isten, hanem sötét alvilági mélységekbe taszitotta őket, hogy őrizetben maradjanak az itéletig. 5 Nem kegyelmezett a régmult világnak sem, hanem csak Noét, az igazság hirnökét, mentette meg nyolcadmagával, amikor az istentelenek világára zuditotta a vizözönt. 6 A szodomaiak és gomorraiak városát is elhamvasztotta és végpusztulással büntette, intő például azok számára, akik a jövőben gonoszat tesznek. 7 De az igaz Lótot, akit a zabolátlan kicsapongók életmódja

2. Az **igaz ut** a kereszténység (lásd Ap. Csel. 9, 2; 19, 9.23). A hamis tanitóknak és követőiknek erkölcstelen élete miatt a kereszténységet vádolták a pogányok.

meggyötört, kimentette. 8 Az igaz ugyanis közöttük
lakott, látta és hallotta őket, és jámbor lelkét napról-
napra gyötörték gaztetteik. 9 Bizony ki tudja ragadni
az Ur az istenfélőket a kisértésből, a gonoszokat
viszont kinok közt tartja meg az itélet napjára, 10 első-
sorban azokat, akik tisztátalan testi vágyba merülve
élnek és a felsőbbséget megvetik.

Vakmerők és önhittek ők, akik nem átallják a
magasztos lényeket káromolni, 11 noha az erőben és
hatalomban kiválóbb angyalok nem hoznak ellenük
az Ur előtt kárhoztató itéletet. 12 Ezek azonban, akár-
csak a természettől elfogásra és levágásra szánt ál-
latok, azt káromolják, amit nem ismernek. El is
pusztulnak majd, éppugy mint azok, 13 és megkapják
gonoszságuk jutalmát. Élvezetnek tartják a minden-
napos mulatozást: gyönyörökben szétfolyó piszok- és
szennyfoltok, amikor veletek lakmároznak. 14 Szemük
házasságtörő vággyal teli, és éhes a bünre. Az ingatag
lelkeket megtévesztik. Szivük kapzsiságra szokott. Az
átok fiai ők! 15 Elhagyták az egyenes utat és eltéved-
tek. Bozor fiának, Bálámnak, utját járják, aki igazság-
talan bérre áhitozott, 16 de meglakolt vétkéért. A néma
igavonó állat ugyanis emberi hangot hallatott és
rosszalta a próféta istentelen viselkedését.

17 Elapadt források ők, vihartól hajszolt fellegek,
akikre a sötét alvilág vár. 18 Hivsággal teli szavakat
hangoztatva buja testi kivánságokra ingerlik azokat,
akik csak a minap szabadultak ki a tévelygők közül.
19 Szabadságot igérnek nekik, maguk meg a romlott-
ság rabjai. Annak rabja ugyanis mindenki, aki őt
legyőzte. 20 Kijutottak ugyan a világ posványából,
amikor Urunkat és Üdvözitőnket, Jézus Krisztust
megismerték, de aztán ujra elmerültek benne és hatal-

15. **Bálám** vétke az volt, hogy pénzért meg akarta átkozni a választott
népet, bár Isten az ellenkezőt parancsolta (lásd Num. 22).
17. A hamis tanitók, mint az elapadt vizü kutak és az esőt nem hozó
felhők, félrevezetik az embereket.

mába kerültek, ugyhogy utóbbi sorsuk rosszabb a korábbinál. 21 Jobb lett volna nekik, ha meg sem ismerik az igazság utját, mint hogy annak megismerése után eltérjenek a nekik adott szent törvénytől. 22 Találóan áll rájuk a közmondás: „Visszatér az eb ahhoz, amit kihányt", meg ez: „A megfürdött sertés pocsolyában hempereg."

3 **Krisztus második eljövetele.** Szeretteim, már ezt a második levelet irom nektek, hogy a figyelmeztetéssel ébren tartsam bennetek a tiszta lelkületet. 2 Emlékezzetek a szent próféták régebben mondott szavaira, valamint az üdvözitő Urnak, apostolaitok által, hirdetett parancsaira.

3 Először is gondoljatok arra, hogy az utolsó időben gonosz csufolódók lépnek föl, akik kényükkedvükre élnek, 4 s azt kérdezgetik: „Hol marad megigért eljövetele? Hiszen, mióta atyáink elhunytak, minden ugy maradt, mint a teremtés kezdetétől fogva!" 5 Ám készakarva eltitkolják maguk előtt, hogy már régóta megvolt az ég és a föld, mely Isten szavára vizből és viz által keletkezett, 6 s általa az akkori világ vizzel boritva elpusztult. 7 A mostani eget és földet ugyanaz a szó őrizte meg, hogy fönntartsa az istentelenek elitélésének és kárhozatának napjára a tüz számára.

8 Különösen pedig az ne kerülje el figyelmeteket, szeretteim, hogy egy nap az Ur előtt olyan, mint ezer esztendő, s ezer esztendő is, akárcsak egyetlen nap. 9 Az Ur nem késik igéretével, mint ahogy némelyek késedelmesnek tartják, hanem nagy türelmet tanusit

21. Az **igazság utja** a kereszténység, a **szent törvény** pedig a keresztény erkölcsi törvény.

1—10. A hamis tanitók azzal akarták a keresztényeket megnyerni, hogy tagadták az itéletet, hiszen amint a világ teremtésétől fogva semmi sem változott, a jövőben sem fog változni. Az apostol azzal cáfolja meg ezt az állitást, hogy a vizözönre hivatkozik, melyben a régi világ elpusztult és uj keletkezett. Éppen igy a jelen világ is el fog pusztulni az utolsó itélet tüzében, hogy aztán Isten mindent megujitson.

irántatok. Nem kívánja senkinek a vesztét, hanem hogy mindenki bünbánatra térjen. 10 Eljön azonban az Ur napja, mint a tolvaj. Akkor az egek nagy robajjal elpusztulnak, az elemek megolvadnak a hőségben, s a föld és rajta minden alkotás tüzben ég el.

11 Milyen szentül és istenfélően kell élnetek, ha mindez igy elpusztul, 12 hiszen várjátok és siettetitek az Isten napjának eljövetelét! Akkor az egek tüzben pusztulnak el és az elemek hőségben olvadnak szét. 13 Mi azonban uj égre és uj földre várunk, mely az igazság otthona.

Befejezés. 14 Szeretteim, azért, ha erre vártok, azon legyetek, hogy ő békességben szeplőtelennek és kifogástalannak találjon titeket. 15 Használjátok föl Urunk türelmét üdvösségtekre! Igy irt nektek a neki juttatott bölcseséggel szeretett testvérünk, Pál, is minden levelében, amikor erről beszél. 16 Akad azonban némi nehezen érthető is bennük, amit a tanulatlanok és a hitben ingadozók vesztükre ferditenek el, akárcsak a többi Irást.

17 Ti már előre tudtok ezekről, szeretteim. Legyetek tehát résen, hogy az istentelenek tévedése el ne sodorjon és biztonságotokat el ne veszitsétek. 18 Inkább gyarapodjatok Urunk és Üdvözitőnk, Jézus Krisztus kegyelmében és ismeretében. Neki legyen dicsőség most és az örökkévalóság napján! Amen.

SZENT JÁNOS ELSŐ LEVELE.

Ennek az iratnak nincs meg a jellegzetes levélformája, és szerzője sem magát, sem cimzettjeit nem nevezi meg benne. Előadásmódjából és kifejezéseiből azonban következik, hogy egy meghatározott olvasó-

16. Ezek a szavak is mutatják, hogy a Szentirásnak nem minden része könnyen érthető. Ezért a Szentirást nem egyénileg kell magyarázniuk a hivekrek, hanem az Egyház vezetését kell követniük, amely Krisztustól kapta ezt a megbizatást.

közönségnek szól (2, 1; 5, 13), és hogy olvasói már régebben megtért pogányok voltak (2, 24; 3, 11; 5, 21). Nyelve és gondolatai annyira hasonlitanak a negyedik evangéliumra, hogy ez a belső érv is megerősiti több őskeresztény iró tanuságát: szerzője szent János apostol.

A hagyomány ezt az iratot a negyedik evangélium kisérőlevelének tekinti. Szent János célja evangéliumának megirásával az volt, hogy bizonyos Kisázsiában föllépett eretnek tanitással szemben hiveit megerősitse az igaz hitben. A hamis tanitásról ez a kisérőlevél ad némi fölvilágositást. Lényege az volt, hogy tagadta Jézusban az Isten és az ember valóságos egységét, tehát Isten Fiának igazi megtestesülését (2, 22; 4, 2.3.14.15). Ezzel természetesen gyökerében támadta meg a kereszténységet. Az apostol erélyes kifejezésekkel utasitja vissza az eretnek tanitást, ugyanakkor azonban rámutat a Jézus istenségébe vetett hitnek gyakorlati következményeire: hivei törekedjenek szent életre és gyakorolják a szeretetet.

Gondolatai vissza-visszatérnek a levél folyamán, de mindig más szempontból ismétli el őket. Az első részben a kegyelem isteni világosságában való élettel (1, 5—2, 28), a másodikban az Isten gyermekeihez méltó élettel (2, 29—4, 6), a harmadikban a szeretetben való élettel (4, 7—5, 17) kapcsolja össze azokat. Ezt a levelet valószinüleg az evangéliummal egy időben vagy hamarosan utána irta Efezusban.

SZENT JÁNOS APOSTOL ELSŐ LEVELE.

Bevezetés.

1 Ami kezdettől fogva volt, amit hallottunk, amit saját szemünkkel láttunk, amit szemléltünk és kezünk

1—4. Az apostol szemtanuja és fültanuja mindannak amit szóban és irásban hirdet. Tanitásának tárgya Istennek emberré lett Fia, az **élet Igéje**, maga az **Élet**.

tapintott: az élet Igéjét hirdetjük nektek. 2 Az élet
megjelent. Mi láttuk, tanuságot teszünk róla és hir-
detjük nektek az örök életet, mely az Atyánál volt és
megjelent nekünk. 3 Azt hirdetjük tehát nektek, amit
láttunk és hallottunk, hogy ti is közösségben legyetek
velünk. A mi közösségünk ugyanis közösség az Atyá-
val és Fiuval, Jézus Krisztussal. 4 Azért irjuk ezt
nektek, hogy (örüljetek és) örömünk teljes legyen.

Isten világosság: éljetek Isten világosságában.

Kerüljétek a bünt! 5 Az üzenet, amit tőle hallot-
tunk és nektek hirdetünk, ez: Isten világosság, benne
nyoma sincs a sötétségnek. 6 Ha azt állitjuk, hogy
közösségben vagyunk vele, de sötétségben élünk,
hazudunk és nem cselekszünk az igazság szerint. 7 De
ha világosságban élünk, amint ő is a világosságban
van, akkor közösségben vagyunk egymással és Fiá-
nak, Jézus (Krisztusnak), vére megtisztit minden
büntől. 8 Ha azt állitjuk, hogy nincs bününk, önma-
gunkat csaljuk meg és az igazság nincs bennünk. 9 Ha
megvalljuk büneinket, ő hüséges és igazságos: meg-
bocsátja büneinket és megtisztit minden gonoszságtól.
10 Ha azt állitjuk, hogy nem vétkeztünk, hazuggá
tesszük őt, és tanitása nincs bennünk.

2 Gyermekeim, azért irom ezeket, hogy ne vét-
kezzetek. De ha valaki vétkezett, van szószólónk az
Atyánál: Jézus Krisztus, az Igaz. 2 Ő engesztelő áldo-
zat büneinkért, de nemcsak a mieinkért, hanem az
egész világ büneiért is.

Tartsátok meg Isten parancsait! 3 Abból tudjuk
meg, hogy ismerjük őt, ha megtartjuk parancsait.
4 Aki azt állitja, hogy ismeri őt, de parancsait nem
tartja meg, az hazug, és az igazság nincs benne. 5 Aki

5—6. **Isten világosság,** t.i. csupa tökéletesség, igazság és szentség. A vele való közösség megköveteli, hogy kerüljük a bünt.

10. Aki teljes büntelenséget állit magáról, kétségbe vonja Isten igaz-
mondását. Isten ugyanis kijelentette, hogy minden ember bünös.

viszont megtartja tanitását, abban Isten szeretete valóban tökéletes. Ezáltal győződünk meg róla, hogy benne vagyunk. 6 Aki azt állitja, hogy őbenne él, annak ugy kell cselekednie, ahogy ő cselekedett.

7 Szeretteim, ezzel nem uj parancsot irok nektek. A régi parancs az, amelyet kezdettől fogva kaptatok. A régi parancs az a tanitás, amit az imént hallottatok. 8 Ám uj parancsot is irok nektek, amely őbenne is és tibennetek is megvalósult. A sötétség mulóban van és az igaz világosság már ragyog. 9 Aki azt állitja, hogy a világosságban van, de testvérét gyülöli, az még most is sötétségben van. 10 Aki szereti testvérét, az világosságban él, és abban nincs megbotránkozni való. 11 Aki viszont gyülöli testvérét, az a sötétségben él és sötétben jár. Nem tudja hova megy, mert a sötétség megvakitotta szemét.

12 Irok nektek, gyermekek, mert benne bocsánatot nyertek büneitekért. 13 Irok nektek, atyák, mert megismertétek azt, aki kezdettől fogva van. Irok nektek, ifjak, mert legyőztétek a gonoszt. 14 Irtam nektek, gyermekek, mert megismertétek az Atyát. Irtam nektek, atyák, mert megismertétek azt, aki kezdettől fogva van. Irtam nektek, ifjak, mert erősek vagytok: él bennetek Isten tanitása, és legyőztétek a gonoszt.

15 Ne szeressétek a világot, sem azt, ami e világban van. Aki szereti a világot, abban nincs meg az Atya szeretete. 16 Minden, ami a világon van: a test kivánsága, a szemek kivánsága és az élet kevélysége, nem az Atyától származik, hanem a világtól. 17 De elmulik a világ és annak bünös kivánsága. Csak aki megteszi Isten akaratát, az él örökké.

7—8. Az apostol nem uj parancsot akar előirni a keresztényeknek, hanem a régi parancsot akarja ujra lelkükre kötni. De uj parancsnak is nevezhető, mert Jézus tanitásában nyerte el tökéletességét (lásd Mt 5, 43—48; Jn 13, 34).

14. Szent János itt evangéliumára céloz, melyhez kiséretül irta első levelét.

Óvakodjatok az antikrisztustól. 18 Gyermekeim, itt az utolsó óra! Amint hallottátok, eljön az antikrisztus. Már eddig is sok antikrisztus támadt. Ebből tudjuk, hogy itt az utolsó óra. 19 Közülünk kerültek ki, de nem tartoztak közénk. Ha közénk tartoztak volna, köztünk is maradtak volna. Rajtuk kellett nyilvánvalóvá lennie, hogy nem mindnyájan tartoznak közénk. 20 Ti azonban a Szent kenetét kaptátok, s mindent tudtok. 21 Nem is azért irtam nektek, mintha nem ismernétek az igazságot. Ti ismeritek, és azt is tudjátok, hogy semmi hazugság sem származik az igazságból.

22 Ki a hazug, ha nem az, aki tagadja, hogy Jézus a Messiás? Ez az antikrisztus: tagadja az Atyát és a Fiut. 23 Mindaz ugyanis, aki tagadja a Fiut, nem ismeri el az Atyát sem. Aki megvallja a Fiut, elismeri az Atyát is. 24 Maradjon meg bennetek, amit kezdettől fogva hallottatok. Ha megmarad bennetek, amit kezdettől fogva hallottatok, ti is megmaradtok a Fiuban és az Atyában. 25 Az igéret pedig, amelyet ehhez füzött, az örök élet.

26 Ezeket akartam irni nektek azok miatt, akik félrevezetnek. 27 Ami titeket illet, maradjon meg bennetek a tőle kapott kenet. Más tanitóra nincs szükségtek: bármire is tanitson az ő kenete, az igaz és nem hazugság. Maradjatok tehát őbenne, amint tanitotta. 28 Igen, gyermekeim, maradjatok őbenne, hogy amikor majd megjelenik, bizalommal töltsön el, és eljövetelekor meg ne szégyenüljünk.

Isten Atyánk: éljetek, mint Isten gyermekei.

Az istenfiuság kegyelmét kaptátok! 29 Ha tudjátok, hogy ő igaz, tudjátok azt is, hogy mindaz, aki

18. **Az utolsó óra** Jézus mennybemenetelétől második eljöveteléig tartó időszak. Ebben az időben jön el az antikrisztus. Előfutárjai, a hamis tanitók iráris megjelentek.

20—21. A hivek Krisztustól a Fölkenttől kapták kenetét, a Szentlelket, s vele a jó és a rossz megkülönböztetésének adományát.

igazságot cselekszik, tőle született. 3 Nézzétek, mekkora szeretetet tanusitott irántunk az Atya: Isten fiainak hivnak és azok is vagyunk. Azért nem ismer minket a világ, mert nem ismeri őt. 2 Szeretteim, most Isten fiai vagyunk, de hogy mik leszünk, az még nem nyilvánvaló. Tudjuk azonban, hogy megjelenésekor hasonlók leszünk hozzá, mert látni fogjuk őt ugy, amint van. 3 Mindaz, akit ez a reménység tölt el iránta, megszenteli magát, amint ő is szent. 4 Mindaz, aki bünt követ el, megszegi a törvényt, mert a bün törvényszegés. 5 Tudjátok, hogy ő azért jelent meg, hogy elvegye büneinket. Őbenne nincs bün. 6 Mindaz, aki benne marad, nem vétkezik. Aki viszont vétkezik, nem látja őt, és nem is ismeri.

7 Gyermekeim, senki meg ne csaljon titeket! Aki igazságot cselekszik, az igaz, amint ő maga is igaz. 8 Aki bünt követ el, az ördögtől van, mert az ördög kezdettől fogva bünös. Azért jelent meg az Isten Fia, hogy az ördög müveit lerontsa. 9 Mindaz, aki Istentől született, bünt nem követ el, mert isteni csira van benne. Nem vétkezhetik, mert Istentől született. 10 Erről ismerhetők föl Isten fiai és az ördög fiai: mindaz, aki nem cselekszik igazságot, nem Istentől való, de az sem, aki testvérét nem szereti.

Szeressétek egymást! 11 Az üzenet, amit kezdettől fogva hallottatok, ez: Szeressük egymást. 12 Nem ugy, mint Kain, aki a gonosztól volt és megölte testvérét. Ugyan miért ölte meg? Mivel cselekedetei gonoszak voltak, testvére tettei viszont igazak. 13 Ne csodálkozzatok testvérek, ha a világ gyülöl titeket. 14 Mi tudjuk, hogy a halálból átjutottunk az életbe, mert szeretjük testvéreinket. Aki nem szeret, a halál-

6. Aki bünt követ el, nincs igazi közösségben Krisztussal, Krisztus szinte idegen számára.

9. Az apostol nem azt mondja, hogy a megigazult ember egyáltalán nem vétkezhetik, amint a hitujitók tévesen magyarázták, hanem hogy a kegyelem állapota nem fér össze a sulyos bünnel.

ban marad. 15 Mindaz, aki gyülöli testvérét, gyilkos. És mi tudjuk, hogy a gyilkos nem hordja magában az örök életet.

16 Arról ismertük meg (Isten) szeretetét, hogy életét adta értünk. Tehát nekünk is oda kell adnunk életünket testvéreinkért. 17 Aki birtokolja a világ javait, és látja, hogy testvére szükséget szenved, de mégis elzárja előle szivét: hogyan él abban Isten szeretete? 18 Gyermekeim, ne szeressünk szóval és nyelvvel, hanem tettel és igazsággal! 19 Igy tudjuk meg, hogy az igazságból vagyunk, és ezzel megnyugtathatjuk előtte szivünket. 20 Ha vádol a szivünk, Isten nagyobb szivünknél: ő mindent tud. 21 Szeretteim, ha szivünk nem vádol, teljes bizalommal lehetünk Istenhez: 22 bármit kérünk, megkapjuk tőle, hiszen megtartjuk parancsait, és azt tesszük, ami kedves neki.

23 Az ő parancsa pedig ez: Higgyünk Fiában, Jézus Krisztusban, és szeressük egymást. Igy parancsolta nekünk. 24 Aki megtartja parancsait, Istenben él és Isten őbenne. Azt, hogy ő bennünk él, a nekünk adott Lélektől tudjuk.

4 Óvakodjatok a hamis prófétáktól! Szeretteim, ne higgyetek minden léleknek! Vizsgáljátok meg a lelkeket, vajjon Istentől valók-e, mert sok hamis próféta lépett föl a világban. 2 Az Istentől való lélek erről ismerhető föl: Minden lélek, amely vallia, hogy Jézus Krisztus testben jött el, Istentől van. 3 Minden olyan lélek viszont, amely nem vallja Jézust, nem Istentől való. Ez az antikrisztus szelleme, akiről hallottátok, hogy eljön, sőt már a világban is van. 4 Ti Istentől vagytok, gyermekeim, és győzedelmeskedtetek azon.

20. Ha kétségünk van a felől, hogy a kegyelem állapotában vagyunk-e vagy sem, vizsgáljuk meg szeretetünket Isten és felebarátunk iránt. Ha szeretetünk őszinte és igaz, nyugodtak lehetünk, hogy a kegyelem állapotában vagyunk.

4. **Aki bennetek van:** Isten; **aki a világban van:** „a világ fejedelme" (Jn 16, 11), az ördög.

Hiszen, aki bennetek van, hatalmasabb, mint az, aki a világban van. 5 Azok e világból valók, azért is beszélnek e világról, és a világ hallgat rájuk. 6 Mi Istentől vagyunk. Aki ismeri Istent, hallgat ránk. Aki viszont nem az Istentől való, nem hallgat ránk. Igy különböztetjük meg az igazság szellemét a hamisság szellemétől.

Isten szeretet: éljetek szeretetben.

Szeressétek Istent! 7 Szeretteim, szeressük egymást, mert a szeretet Istentől van. Mindaz, aki szeret, Istentől született és ismeri az Istent. 8 Aki nem szeret, nem ismeri az Istent, mert az Isten szeretet. 9 Isten szeretete abban nyilvánult meg, hogy egyszülött Fiát küldte a világra, hogy általa éljünk. 10 A szeretet ebben mutatkozik meg: Nem mi szerettük Istent, hanem ő szeretett minket, és elküldte Fiát engesztelő áldozatul bűneinkért. 11 Szeretteim, ha Isten igy szeretett minket, nekünk is szeretnünk kell egymást. 12 Istent sohasem látta senki. Ha szeretjük egymást, Isten bennünk él, és szeretete tökéletes lesz bennünk. 13 Abból ismerjük föl, hogy benne élünk és ő mibennünk, hogy saját Lelkéből adott nekünk. 14 Mi láttuk és tanuságot teszünk róla, hogy az Atya elküldte Fiát, mint a világ Üdvözitőjét. 15 Aki vallja, hogy Jézus Isten Fia, abban Isten él, és ő Istenben. 16 Megismertük a szeretetet, amellyel Isten szeret bennünket, és hittünk benne. Szeretet az Isten: aki szeretetben él, Istenben él, és Isten őbenne. 17 (Isten) szeretete azzal éri el tökéletességét bennünk, ha teljes bizalommal tekintünk az itélet napjára, mert amilyen ő, olyanok vagyunk mi is e világon. 18 A szeretetben nincs félelem. A tökéletes szeretet nem fér össze a félelemmel, mert a félelem

10. A Vulgátában: „ő előbb szeretett . . ."
17. Ha Isten és a felebarát szeretete tökéletes bennünk, akkor teljesen hasonlókká leszünk Krisztushoz és nem kell félnünk tőle az itélet napján.

gyötrelemmel jár. Aki fél, az még nem tökéletes a szeretetben.

19 Szeressük tehát (Istent), mert Isten előbb szeretett minket. 20 Aki azt állítja: Szeretem az Istent, de felebarátját gyülöli, az hazug. Aki ugyanis nem szereti testvérét, akit lát, Istent, akit nem lát, hogyan szerethetné? — 21 Ezt a parancsot kaptuk tehát tőle: Aki szereti Istent, szeresse testvérét is.

5 **Higgyetek Krisztusban!** Mindaz, aki hiszi, hogy Jézus a Messiás, Istentől született, és csak az, aki a szülőt szereti, szereti annak gyermekét is. 2 Abból tudjuk meg, hogy szeretjük Isten gyermekeit, ha Istent szeretjük és megtartjuk parancsait. 3 Szeretetünk Isten iránt abban mutatkozik, hogy megtartjuk parancsait. Parancsai nem nehezek. 4 Minden ugyanis, ami Istentől született, győzedelmeskedik a világon. A győzelem, amely diadalt arat a világon: a mi hitünk. 5 Ki győzi le a világot, ha nem az, aki hiszi, hogy Jézus az Isten Fia? 6 Hiszen Jézus Krisztus az, aki viz, vér és Lélek által jött. Nemcsak a viz által, hanem a viz és a vér által. Erről a Lélek tanuskodik, hiszen a Lélek az igazság. 7 Hárman tanuskodnak tehát (a mennyben: az Atya, az Ige és a Szentlélek, és ez a három egy. 8 És hárman tanuskodnak a földön): a Lélek, a viz és a vér, és ez a három egy.

9 Ha az emberek tanuságát elfogadjuk, az Isten tanusága nagyobb. Isten tanusága az, hogy tanuságot tett Fiáról. 10 Aki hisz Isten Fiában, magában hordja (Isten) tanuságát. Aki nem hisz Istennek, hazugnak

6. Korának eretnek tévtanitóival szemben szent János Jézus istenemberségét hangoztatja. Istenségéről maga az Atya tanuskodott Jézus keresztsége alkalmával, emberségéről az a **viz** és **vér**, mely a keresztfán szent Szivének átszurásakor kifolyt. Ugyanaz a Jézus Krisztus, akiről az Atya tanuságot tett, halt meg értünk a keresztfán: ez a mi diadalmas hitünk, amelyről a Szentlélek is tanuságot tesz (Jn 14, 17).

7. A zárójelbe tett szavak az u.n. Comma Joanneum, mely nincs benn a görög szövegben. Eredetileg a szöveghez füzött magyarázat volt, amely kb. a 6. században keletkezett és csak később került be a Vulgátába. Teljesen megfelel szent János tanitásának.

tartja őt, mert nem hisz Isten tanuságában, amelyet Fiáról tett. 11 A tanuság pedig arról szól, hogy Isten örök életet adott nekünk, és ez az élet Fiában van. 12 Akiben a Fiu van, annak van élete; akiben nincs Isten Fia, annak nincsen élete. 13 Ezeket azért irom nektek, akik hisztek az Isten Fiában, hogy tudjátok: örök életetek van.

Könyörögjetek bizalommal! 14 Az a bizalom él bennünk iránta, hogy bármit is kérünk akarata szerint. meghallgat minket. 15 Tudjuk ugyanis, hogy minden kérésünket meghallgatja, és tudjuk azt is, hogy ő sugallta mindazt, amit kérünk.

16 Ha látja valaki, hogy testvére vétkezik, de nem halált hozó bünnel, könyörögjön érte, hogy visszakapja az életet. Ez arra áll, aki nem halált hozó bünnel vétkezett. Van halált hozó bün is. Ilyennél nem mondom, hogy könyörögjön érte. 17 Minden gonoszság bün. De van bün, amely nem halálthozó.

Befejezés.

18 Tudjuk, hogy mindaz, aki Istentől született, nem vétkezik. Aki Istentől született, távol tartja magát a büntől, és a gonosz nem fér hozzá. 19 Tudjuk, hogy Istentől vagyunk, a világ viszont teljesen a gonoszságban fetreng. 20 Tudjuk azt is, hogy Isten Fia eljött, és érzéket adott nekünk, hogy megismerjük az igaz Istent. Ezzel az ő igaz Fiában, Jézus Krisztusban vagyunk: ő az igaz Isten és az örök élet.

21 Gyermekeim. őrizkedjetek a bálványoktól. (Amen.)

13. Szent János ebben a versben kifejezi levelének főcélját, amely azonos evangéliumának céljával (Jn 20, 31).

16. A **halált hozó bün** a hitehagyás. Az apostol nem tiltja a hitehagyottért mondott imát, de nem is buzdit rá. Valószinüleg a megátalkodás esetére gondol (Mt 12, 32 jegyzet).

21. Az apostol ezeket a szavakat a pogány-keresztényekhez intézi, akik a pogány környezetben a bálványimádás veszélyében forogtak.

SZENT JÁNOS MÁSODIK LEVELE.

Ennek és a következő levélnek irója „preszbiternek", a legidősebbnek, nevezi magát. Olvasói kétségkivül ezen a néven ismerték. A név illett szent Jánosra apostoli tekintélye és idős kora miatt. Különben mindkét levél stilusa és tartalma az apostol evangéliumára és első levelére emlékeztet.

A levél cimzettjei „a választott Urnő és gyermekei". Természetesen nem valamely keresztény matrónára és családjára kell gondolnunk, hanem képletesen az egyik kisázsiai egyházra és hiveire. A szeretet apostola lelkükre köti a főparancs megtartását és a tévtanitókkal szemben a Krisztus tanitásához való hüséget. Levelét élete vége felé irhatta Efezusban.

SZENT JÁNOS APOSTOL MÁSODIK LEVELE.

1 Cimzés és apostoli üdvözlet. Én, a legidősebb, a választott Urnőnek és gyermekeinek, akiket az igazságban szeretek, — de nemcsak én, hanem mindazok, akik megismerték az igazságot — [2] az igazság kedvéért, amely bennünk él és velünk lesz mindörökké. [3] Kegyelem, irgalom és békesség legyen veletek az Atyaistentől és Jézus Krisztustól, az Atya Fiától, igazságban és szeretetben!

Éljetek szeretetben! [4] Igen örültem, hogy gyermekeid között olyanokat találtam, akik az igazság utján járnak, ugy amint az Atya parancsolta nekünk. [5] Most pedig arra kérlek Urnő: Szeressük egymást! Ezzel nem uj parancsot irok nektek, hanem azt, amit

1. Az **Urnő és gyermekei:** az egyházközség és a hivek.
5. Lásd 1 Jn 2, 7—8 jegyzet.

már kezdetben kaptunk. 6 A szeretet abban áll, hogy parancsai szerint cselekedjünk. Parancsa pedig az, hogy, amint kezdettől fogva hallottátok, szeretetben éljetek.

Tartsatok ki a hitben! 7 Sok hamis tanitó lépett föl a világban, aki nem vallja, hogy Jézus Krisztus eljött testben. Az ilyen: hamis tanitó és antikrisztus. 8 Vigyázzatok magatokra, hogy amit már elértetek, el ne veszitsétek, és teljes jutalmat kapjatok. 9 Aki eltér Krisztus tanitásától s nem tart ki mellette, abban nincs Isten. Abban viszont, aki kitart a tanitásban, él az Atya is, és a Fiu is. 10 Ha jön hozzátok valaki, és nem igy tanit, ne fogadjátok be házatokba, még csak ne is üdvözöljétek. 11 Aki üdvözli őt, részese gonosz cselekedeteinek.

Befejezés. 12 Még sok irnivalóm volna, de nem akartam papiron és tintával, mert remélem, hogy eljutok hozzátok s élőszóval beszélhetek veletek, hogy örömünk teljes legyen.

13 Üdvözölnek nővérednek, a választottnak, gyermekei.

SZENT JÁNOS HARMADIK LEVELE.

Szent János harmadik levele egy Gájusz nevü, buzgólelkü hivőnek szól. Dicséri a keresztény vándorapostolok iránt megnyilvánuló vendégszeretetét. Kifogásolja azonban, hogy Diotrefeszben, aki valószinüleg az illető egyház püspöke volt, nincs meg ez a vendégbarátság, sőt maga az apostol iránt is ellenséges érzéseket táplál és előző levelét nem olvasta föl a hiveknek. Ez a levél is Efezusban kelt az apostol életének utolsó éveiben.

7. Az eretnek tanitásban az antikrisztus szelleme mutatkozik (1 Jn 2, 18).

13. A **nővér gyermekei** az 1. vers alapján az efezusi egyháznak hivei, ahol az apostol tartózkodott.

A figyelmes olvasó előtt a levélből kibontakozik a kisázsiai egyházak szervezete az első század végén. Különböző egyházak élén önálló püspökök állnak, akik szent János felügyeletével gyakorolják hivatalukat. Az egyházak, különösen a vándorapostolok utján, élénk kapcsolatban vannak egymással.

SZENT JÁNOS APOSTOL HARMADIK LEVELE.

1 Cimzés és apostoli üdvözlet. Én, a legidősebb, szeretett Gájuszomnak, akit az igazságban szeretek.
2 Kedvesem! Kívánom, hogy minden ügyedben sikerrel járj és egészséges légy, mint ahogy lelked is rendben van.

Tarts ki a jó uton! 3 Nagyon örültem, mikor testvérek érkeztek és dicsérték igaz életedet. Te valóban az igazság utján jársz. 4 Nincs nagyobb örömöm, mint amikor azt hallom, hogy fiaim az igazság utján járnak. 5 Kedvesem, helyesen teszed mindazt, amit a testvérekkel, főkép az uton lévőkkel cselekszel. Ezek dicsérték szeretetedet a hivek közössége előtt. Jól teszed, ha Istenhez méltóan, tovább segited őket. 7 Hiszen az ő nevéért keltek utra és semmit sem fogadnak el a pogányoktól. 8 Nekünk kell befogadnunk az ilyeneket, hogy munkatársai legyünk az igazságnak.

A rossz példát ne kövesd! 9 Irtam a közösségnek, de Diotrefesz, aki elsőségre törekszik köztük, nem fogad be minket. 10 Azért, ha majd elmegyek hozzátok, szemére vetem, amit tesz: gonosz fecsegésével megszól minket, és mintha ez nem volna elég, ő maga nem fogadja be a testvereket, azoknak pedig, akik be akarják fogadni, megtiltja, sőt ki is zárja őket a kö-

9. Az apostol a második levelére utal, amelyet az ellenséges érzületü Diotrefesz, a közösség előljárója, nem olvasott fól a hiveknek.

zösségből. 11 Kedvesem, ne kövesd a rosszat, hanem a jót. Aki jót cselekszik, Istentől van; aki rosszat tesz, nem látta Istent.

12 Demeterről mindenki, maga az igazság is tanuskodik, sőt mi is tanui vagyunk, és te tudod, hogy tanuságunk igaz.

Befejezés. 13 Még sok irnivalóm volna, de nem akarom tollal és tintával irni. 14 Remélem, hogy hamarosan meglátlak és akkor élőszóval beszélgethetünk.

15 Békesség veled! Üdvözölnek barátaid. Te is üdvözöld barátainkat egyenként.

SZENT JUDÁS LEVELE.

Szent Judás, Jakab testvére (1 vers; lásd Mt 13, 55), a tizenkét apostol egyike volt (Lk 6, 16; Ap. Csel. 1, 13). Általában a Tádé melléknévvel jelölték (Mt 10, 3; Mk 3, 18). Szent János kifejezetten is megkülönbözteti az áruló karióti Judástól (Jn 14, 22). A fiatalabb Jakabnak, Jeruzsálem első püspökének, volt a testvére, akinek egy levelét szintén a katolikus levelek közt olvassuk. Judás tehát, mint Alfeusnak és Máriának, a Szüzanya „nővérének" fia, tágabb értelemben szintén „az Ur testvére" volt (Mt 13, 55; Mk 6, 3).

Életéről szinte semmit sem tudunk. Történeti följegyzések szerint Arábiában, Sziriában, Mezopotámiában és Perzsiában hirdette az evangéliumot, s a sziriai Berituszban (Beirut) vagy Araduszban szenvedett vértanuhalált. Az Egyház október 28-án ünnepli.

A rövid levél komolyhangu intés a hitben való állhatatosságra. Mivel föltételezi az ószövetségi Szentirás és a zsidó hagyományok alapos ismeretét, valószinüleg a Palesztinában és a szórványvidéken élő zsidókeresztényeknek szól. Tévtanitók, hitehagyott és erkölcstelen életü keresztények furakodtak közéjük, akik tagadták Jézus istenségét (4 vers), káromolták az angyalokat és kigunyolták az apostoli tanitást. Mindez

jól illik az u. n. antinomistákra, akik az ószövetségi törvény megszünésének cimén visszaéltek a keresztény szabadsággal és minden erkölcsi törvényt elvetettek. Az apostol tehát figyelmezteti hiveit Isten büntető itéleteire, mely a tévtanitókat is utóléri (5—16), és arra buzditja őket, hogy állhatatos hitben, buzgó imádságban és élő szeretetben várják Krisztus második eljövetelét.

A levél kétségtelenül Jeruzsálem pusztulása (Kr. u. 70) előtt kelt, különben Isten büntető itéletei között erre is hivatkozott volna az apostol. Mivel Hegeszippusz szerint a fiatalabb Jakab apostol életében tévtanitók nem tudták megbontani a palesztinai egyház egységet, a levél irását Jakab halála, a 62 utáni időre kell tennünk. Szent Péter apostol második levelében fölhasználja ezt az iratot, valószinü tehát, hogy 63—64-ben irta Judás apostol.

SZENT JUDÁS APOSTOL LEVELE.

1 Cimzés és apostoli üdvözlet. Judás, Jézus Krisztus szolgája és Jakab testvére, az Atyaistenben szeretett és a Jézus Krisztusban megőrzött meghivottaknak. [2] Bőségesen részesüljetek irgalomban, békében és szeretetben.

Bevezetés. [3] Szeretteim! Mivel őszinte törekvésem, hogy közös üdvösségünkről irjak nektek, szükségesnek tartom, hogy ebben az irásban kérjelek titeket: harcoljatok a hitért, melyet a szentek egyszersmindenkorra megkaptak. [4] Alattomban ugyanis befurakodtak közénk bizonyos emberek, akik ellen már régen meg van irva az itélet: istentelenek, akik

1. Az apostol az összes hivekhez ir, akik a mennyei Atyával benső életközösségben és szeretetkapcsolatban vannak, s akiket a kegyelem megőriz a világ minden csábitásától és hamis tanitásától Krisztus számára.

4. A tévtanitók megkapják Istentől büntetésüket. Ezeket már előre jelezték az ószövetségi istenitéletek, melyekről az 5—7 vers szól.

Istenünk kegyelmét kicsapongásra használják és az egyedül uralkodót, Urunkat, Jézus Krisztust tagadják.

Óvás a hamis tanitástól. 5 Figyelmeztetni akarlak titeket arra, bár mindezt jól tudjátok, hogy az Ur kiszabaditotta ugyan a népet Egyiptom földjéről, később azonban azokat, akik nem hittek, elpusztitotta. 6 Az angyalokat is, akik nem őrizték meg méltóságukat, hanem elhagyták lakóhelyüket, a nagy nap ítéletére örök bilincseken sötétségben tartja. 7 Szodoma és Gomorra, meg a szomszédos városok, amelyek paráználkodtak és természetellenes kivánságokat követtek, az örök tüz büntetésével szintén intő példaként állnak előttünk.

8 Ugyanigy ezek az álmodozók is megfertőzik a testet, megvetik a felsőbbséget és káromolják a méltóságot. 9 Ezzel szemben még Mihály főangyal sem mert káromló ítéletet kimondani, amikor az ördöggel Mózes teste miatt vitatkozott és viaskodott, hanem azt mondta: „Büntessen téged az Ur!" 10 Ezek viszont gyalázzák mindazt, amit nem értenek, amit pedig, mint az oktalan állatok, ösztönösen tudnak, az romlásukat okozza. 11 Jaj nekik! Kain utján járnak, Bálám tévedése, a nyereség után törik magukat, és mint Koré a lázadásban, elvesznek. 12 Szégyenfoltok ők, akik lakomáikon tartózkodás nélkül lakmároznak és hizlalják magukat; széltől idestova kergetett esőtlen felhők; későőszi, terméketlen, kétszer kiveszett, gyökerestül kitépett fák; 13 saját gyalázatukat tajtékzó, vad tengeri hullámok; bolygó csillagok, akikre a sötét alvilág vár mindörökre.

9. A zsidó hagyomány szerint **Mózest** angyalok temették el ismeretlen helyen (Deut. 34, 5—7), hogy a zsidók esetleg bálványként ne tiszteljék bebalzsamozott holttestét. Az ördög ezt akarta, s e miatt **viaskodott Mihály főangyallal.** Ebből a hagyományból meriti az apostol érvét az átkozódás ellen. Ha a főangyal magára a gonosz szellemre sem mondott átkot, hanem Istenre hárította az ítéletet, micsoda büntetés vár a tévtanitókra, akik megvetik és káromolják a felsőbbséget! — Origenesz szerint Judás apostol az akkoriban sokat olvasott „Mózes mennybevétele" cimü könyvet idézi.

Jövendölés a hamis tanitókról. 14 Ezekről jövendölt Énok, Ádám után a hetedik, amikor igy szólt: „Látjátok, jön az Ur tizezernyi szentjével, 15 hogy itéletet tartson mindenki fölött, és hogy megbüntesse az istentelenek minden gonoszságban véghezvitt cselekedetét és minden durva szót, amit az istentelen bünösök ellene szóltak." 16 Ezek panaszkodó elégedetlenkedők, akik szenvedélyeiknek élnek, szájuk nagyzolóan beszél és haszonlesésből hizelegnek az embereknek.

Intelmek a hiveknek. 17 Ti azonban, szeretteim, gondoljatok a tanitásra, melyet Urunk Jézus Krisztus apostolai hirdettek. 18 Megmondták nektek: az utolsó időben gunyolódók jönnek, akik istentelen szenvedélyeiknek élnek. 19 Ezek azok, akik szakadást okoznak, érzékies, Lélek nélkül való emberek.

20 Ti azonban, szeretteim, épüljetek szent hitetek alapjára. Imádkozzatok a Szentlélekben. 21 Tartsatok ki Isten szeretetében és várjátok Urunk Jézus Krisztus örök életet adó irgalmasságát. 22 Utasitsátok rendre a kétkedőket. 23 Másokat mentsetek meg és ragadjátok ki őket a tüzből. A többieken pedig könyörüljetek szent félelemmel, de utáljátok még a testük által megfertőzött ruhát is.

Befejezés. 24 Neki azonban, akinek hatalma van, hogy titeket megőrizzen a büntől és (Urunk Jézus Krisztus eljövetelekor) szeplőtelenül és örvendezéssel dicsősége elé állitson: 25 neki, egyedül üdvözitő Istenünknek, Urunk Jézus Krisztus által, legyen tisztelet és dicsőség, uralkodás és hatalom minden idő előtt, most és mindörökké. Amen.

14. **Enok jövendölése** nem található a Szentirás könyveiben, hanem a szájhagyományban maradt fönn. Egy Kr. e. 2 századból való apokrif iratban is szerepel ez a jövendölés, az apostol azonban a szájhagyományból vette át, ez tehát nem érv a levél sugalmazottsága ellen.

22—23. Az apostol kioktatja a hivőket, hogyan viselkedjenek az eltévelyedettekkel. Aki még kétkedik, azt győzzék meg tévedéséről; aki elhatározta magát a hitehagyásra, azt minden igyekezettel mentsék meg; aki viszont már teljesen elpártolt, azzal szemben legyenek könyörülettel és részvéttel, de óvakodjanak káros hatásától.

A JELENÉSEK KÖNYVE.

A Jelenések Könyve, görög nevén Apokalipszis, az ujszövetségi Szentirás egyetlen prófétai irata. Egyes jövendöléseket ugyan az evangéliumokban és az apostoli levelekben is találunk, de ez a könyv stilusát, fölépitését és jellegét tekintve teljes egészében az ószövetségi prófétai irodalom müfajához tartozik. Tartalma természetesen az ujszövetség választott népével kapcsolatos és Krisztus Egyházának jövendő sorsát irja le jelképes látomásokban. A történelem folyamán az Egyház állandó küzdelmet viv az istenellenes hatalmakkal, sorsa üldöztetés és szenvedés, de keresztutja sorozatos győzelmeken keresztül vezet az örök dicsőség végső diadalára.

A könyv szerzője Jánosnak, Jézus Krisztus szolgájának, mondja magát (1, 1; 21, 2; 22, 8), aki tanuságot tett Krisztus tanitása mellett s ezért Patmosz szigetén számüzetést szenvedett (1, 2.9). Az első keresztény századok iróinak egyhangu tanusága szerint ez szent János apostol és evangelista, a szeretett tanitvány. Ezt a hagyományt csak a 3. században vonja kétségbe alexandriai szent Dénes iskolája. Nem annyira történeti, mint inkább teológiai okok alapján egy bizonyos „János preszbitert" tesznek meg az irat szerzőjének. A kiliazmus néven ismert eretnekség ugyanis, amely Krisztus és az igazak ezeréves, érzéki örömökben folyó, földi uralmának eljövetelét tanitotta, a Jelenések Könyvének 20. fejezetére hivatkozott. Miután a kiliazmus elvesztette jelentőségét, kétség sem merült föl, egészen a modern időkig, a könyv hitelességével szemben.

A Jelenések Könyvének kinyilatkoztatásait szent János azzal a föladattal kapta, hogy hüségesen irja le valamennyit (1, 11.19), valószinü tehát, hogy ezt hamarosan, talán mindjárt a kinyilatkoztatás helyén, Patmosz szigetén, meg is tette. Az apostol Domicianusz császár uralkodása idején (81—96) volt számüzetésben. Általában azt tartják, hogy jelenéseit 95 körül irta le.

Iratát elsősorban a bevezető látomásban emlitett hét kisázsiai egyháznak szánta az apostol, hogy állhatatos hitre és a sulyos megpróbáltatások közt kitartásra buzditsa a hiveket. Az első század végén igen nehéz időket éltek ezek az egyházak. Az állami hatóságok és a pogány nép részéről éppen ugy, mint a zsidóság részéről, állandó üldözések és bántalmazások érték a keresztényeket. A bizonytalanság érzését csak növelte, hogy a legtöbb apostol már vértanuhalált szenvedett, s az egyházak hiveik számát tekintve is gyöngének érezték magukat az ellenséges pogány világban. A külső veszélyekhez járultak a belső nehézségek: tévtanitók (nikolaiták, cerintiánusok stb.), akik belülről fenyegették szétbontással az Egyház egységét. Ebben a sulyos helyzetben nem egy hivő lelkében merült föl az az aggodalmas kérdés: Mi lesz az Egyház sorsa? Ez a könyv válaszol rá: Az Egyház nem pusztul el, Isten országa minden ellenségén győzelmet arat!

Igy tehát a szenvedő kisázsiai egyházak a világegyház előképei: Krisztus Egyházának utja az emberi történelmen keresztül az isteni Üdvözitő szenvedésének és megdicsőülésének keresztutja. A Jelenések Könyvének prófétai látomásai az örök isteni vigasztalás diadalmas erejével hirdetik Jézus szavait: „A pokol kapui nem vesznek erőt rajta!" (Mt 16, 18.)

Aligha van még egy könyve a Szentirásnak, amelyet részleteiben és a maga egészében olyan sokféleképen értelmeztek volna, mint ezt az iratot. A

különböző magyarázatokat általános irányzatuk szerint három csoportba oszthatjuk. A **kortörténeti** magyarázat szerint a látomások az Egyház életének első századaira vonatkoznak és a kereszténységnek a zsidóságon és a pogányságon aratott diadalát irják le. Az **egyháztörténeti** magyarázat az Egyház egész földi életének ábrázolását látja bennük az első pünkösdtől az utolsó ítéletig. Az **eszkatologikus** magyarázat szerint az utolsó időkben, az antikrisztus föllépésének idején szemléltetik az Egyház sorsát, de olyan értelemben, hogy ebben a sorsban mintegy összegezve benne van főbb vonásaival az Egyház egész története. Ez az utóbbi felel meg leginkább a könyv jellegének és a szentatyák magyarázatainak.

A könyv alapgondolata kétségkivül Krisztus dicsőséges megjelenésének és világitéletének fokozatos megvalósulása és Isten országának végső beteljesülése. A bevezető látomásban (1, 5—20) maga az Istenember jelenik meg főpapi ruhában és jelzi, hogy a kinyilatkoztatások első része a jelen dolgokra, második része a jövendőkre vonatkozik (1, 19). Az első rész (2, 1—3, 22) a hét kisázsiai egyháznak szóló isteni üzenet, melyet az apostolnak levél formájában kell a cimzett egyházakkal közölni. Az üzenet tulajdonképen isteni birálat az egyházak akkori állapotáról. A második, a könyv főrésze (4, 1—22, 5) a jövendő dolgokról szól és Isten örök rendeléseinek és ítéletének fokozatos megvalósulását mutatja be. Ez a rész a mennyei liturgia fönséges jelenetével kezdődik, melyben a „mintegy megölt Bárány", a megváltó Istenember, veszi át az isteni rendelések és ítéletek megvalósitásának föladatát (4—5 fejezet). Az első két látomás az emberiséget érő sulyos csapásokat irja le (6—11 fejezet). A következő négy bemutatja az Egyház és az istenellenes hatalmak küzdelmét. Föllép az antikrisztus és megsemmisitéssel fenyegeti Isten népét,

azonban a Mindenhatónak három hatalmas látomásban (az isteni harag hét csészéje, Babilon pusztulása, a fehér Lovas és serege) jelképezett isteni ereje elpusztitja és szövetségeseivel együtt örök kárhozatra veti (12—19 fejezet). Az utolsó a mennyei Jeruzsálem isteni fényben ragyogó látomása: Isten országának végső megvalósulása a teremtett világban és a hivő emberiségnek teljes fölvétele a Szentháromság isteni életközösségébe.

A Jelenések Könyvének tartalma és fölépitése sokban hasonlit az Ur eszkatologikus beszédéhez (Mt 24—25; Mk 13; Lk 21).

SZENT JÁNOS APOSTOL JELENÉSEINEK KÖNYVE.

Bevezetés.

1 Jézus Krisztus kinyilatkoztatása, melyet Isten azért adott neki, hogy megmutassa szolgáinak mindazt, aminek csakhamar meg kell történnie. Elküldte angyalát s ugy jelentette ki szolgájának, Jánosnak, 2 aki tanuságot tesz Isten szaváról és Jézus Krisztus tanuságáról: mindarról, amit látott. 3 Boldog, aki olvassa és aki hallgatja ennek a jövendölésnek igéit, és megtartja mindazt, ami föl van jegyezve benne, mert közel az idő.

Üdvözlet. 4 János a hét egyháznak, mely Ázsiában van. Kegyelem nektek és békesség attól, aki van és aki volt és aki eljövendő; meg a hét szellemtől, aki

1. A Jelenések könyvének kinyilatkoztatásai azokról az eseményekről szólnak, amelyek bizonyos értelemben már a történelem folyamán, de teljesen csak a világ végén valósulnak meg.

4. A **hét egyházat** az 1, 11 sorolja föl, a 2 és 3 fejezet levelei is nekik szólnak. Jelképesen az egész kereszténységet jelentik. — **Ázsia** itt nem a nagy világrész, hanem az egykori római tartomány Kisázsia délnyugati részén. — **Aki van és aki volt és aki eljövendő:** a változatlan, örök Isten. — A **hét szellem:** a hét ajándékát osztó Szentlélek.

trónja előtt áll, [5] és Jézus Krisztustól. Ő a hüséges tanu, az Elsőszülött a holtak közül és a föld királyainak Fejedelme. Ő szeretett minket, vérével megváltott büneinktől [6] és Istennek, Atyjának, országává és papjaivá tett: Övé a dicsőség és a hatalom örökkön-örökké. Amen.

[7] Nézzétek, eljön a felhőkön. Látni fogja őt minden ember, azok is, akik keresztülszurták. Akkor majd mellét veri miatta a föld minden népe. Igy van. Amen. [8] Én az Alfa és az Omega vagyok, (a kezdet és a vég), mondja Isten, az Ur, aki van és aki volt és aki eljövendő: a Mindenható.

Az Ur Jézus megjelenése. [9] Én János, testvéretek és társatok Jézus (Krisztusban), az üldöztetésben, a királyságban és az állhatatosságban, a Patmosz nevü szigeten voltam Isten igéje és Jézus tanusága miatt. [10] Az Ur napján elragadtatásba estem. Hátam mögött harsonáéhoz hasonló nagy szózatot hallottam. [11] Igy szólt: „Amit látsz, ird egy könyvtekercsre és küldd el a hét egyháznak, (mely Ázsiában van): Efezusba, Szmirnába, Pergamumba, Tiatirába, Szárdeszbe, Filadelfiába és Laodiceába.

[12] Erre megfordultam, hogy lássam a szózatot, mely hozzám szólt. Amint megfordultam, hét arany gyertyatartót láttam, a (hét arany) gyertyatartó között pedig ember fiához hasonlót. [13] Bokáig érő ruhába

6. Amint a zsidó nép Isten papi nemzedéke volt a pogányok között, ugy a keresztények is Isten **papjai** (1 Pét. 2, 9), mert imádságukkal és erkölcsös életükkel egyedül tisztelik méltóképen az Istent.

8. **Alfa** a görög betüsor első, **Omega** az utolsó betüje.

9. Szent János nem apostoli tekintélyére hivatkozik, hanem a hivekkel való sorsközösségét hangsulyozza. — Az **üldöztetés:** Domiciánusz **római** császár keresztényüldözése, melynek sok más hivővel együtt az apostol is áldozata volt. — A **királyság** részesülés a krisztusi megváltásban, mely Isten országának dicsőségébe vezet. — **Patmosz** az Égei-tenger kopár szigete, ahová Domiciánusz számüzte az apostolt.

10. Az **Ur napja** Krisztus föltámadásának napja, a vasárnap (lásd 1 Kor. 16, 2 jegyzet).

12. A **hét arany gyertyatartó** a hét egyház (lásd 11 és 20 vers).

13. Az **ember fia**, héber kifejezés, annyit jelent mint „ember". Dán. 7, 13 óta messiási értelme van. Az Üdvözitőt főleg szent Máté evangéliuma

volt öltözve, mellén aranyövvel övezve. 14 Feje és haja fehér volt, mint a hófehér gyapju, szeme mint a lobogó tüz, 15 lába mint a kemencében izzó sárgaréz, hangja mint a nagy vizek zugása. 16 Jobbjában hét csillagot tartott, szájából kétélü, hegyes kard tört elő, arca pedig olyan volt, mint a teljes fényében ragyogó nap.

17 Láttára holtként rogytam lába elé. De ő rám tette jobbját és igy szólt: „Ne félj! Én vagyok az Első és az Utolsó, s az Élő: halott voltam, de most örökkön-örökké élek. 18 Nálam van a halál és az alvilág kulcsa. 19 Jegyezd föl tehát, amit láttál: ami jelenvaló és aminek ezután kell megtörténnie. 20 A hét csillag titka, melyeket jobbomon láttál, és a hét arany gyertyatartó ez: A hét csillag a hét egyház angyala, a hét gyertyatartó pedig a hét egyház."

LÁTOMÁS A JELENVALÓKRÓL.

A hét levél.

2 Levél az efezusi egyházhoz. „Az efezusi egyház angyalának ird meg: Igy szól, aki jobbjában a hét csillagot tartja, aki a hét arany gyertyatartó közt jár: 2 Ismerem tetteidet, fáradozásodat és állhatatosságodat. Tudom, hogy nem türöd meg a gonoszokat:

---

nevezi Emberfiának. — A **bokáig érő ruha** az ószövetségi főpap diszruhája. **Az aranyöv** a királyi méltóságot, a **fehér haj** az isteni örökkévalóságot, a **lángoló tekintet** az isteni mindentudást és büntető haragot, az **izző ércláb** a legyőzhetetlen isteni erőt, a **hatalmas hang** pedig az isteni méltóságot jelképezi.

16. A **hét csillag** a hét egyház angyala ill. püspöke (lásd 20 vers). — A **kétélü kard** Krisztus minden ellenségét megsemmisitő itélő hatalmának, de egyuttal az evangélium ellenállhatatlan erejének is jelképe.

18. A **kulcsok** a korlátlan hatalom jelképe.

19. János prófétai küldetést kap: Le kell irnia látomásait, melyek a jelenre és a jövőre vonatkoznak és könyvének két főrészét alkotják.

1—7. **Efezus,** az ókorban Kisázsia legnagyobb városa, főleg Artemisz (Diána) istennő templomáról volt hires (lásd az efezusi levél bevezetését). Jézus megdicséri Efezus püspökét, hogy sokat fárad és szenved érte, s hogy nem engedi szabadon működni az erkölcstelenséget hirdető **nikolaitákat,** de szemére veti, hogy egyházának egykori buzgósága ellanyhult. Ha meg nem térnek, az Ur kizárja őket közösségéből. — **Az élet fájának** gyümölcse részesülés az örök boldogságban.

próbára tetted azokat, akik apostoloknak mondják magukat, pedig nem azok, és hazugoknak találtad őket. 3 Állhatatos is vagy: szenvedtél értem és nem fáradtál bele. 4 De az a kifogásom ellened, hogy elhagytad első szeretetedet. 5 Gondold meg, honnan süllyedtél ide. Tarts bünbánatot és tégy ugy, mint előbb. Különben föllépek ellened és elmozditom helyéről gyertyatartódat, ha bünbánatot nem tartasz. 6 Az viszont jó benned, hogy gyülölöd a nikolaiták tetteit. Én is gyülölöm azokat.

7 Akinek füle van, hallja meg mit mond a Lélek az egyházaknak: A győztesnek az élet fájáról adok enni, mely Isten paradicsomában van.

Levél a szmirnai egyházhoz. 8 A szmirnai egyház angyalának ird meg: Igy szól az Első és az Utolsó, aki halott volt, de életre kelt: 9 Ismerem üldöztetésedet és szegénységedet. Valójában gazdag vagy. Tudom, hogy gyaláznak azok, akik zsidóknak vallják magukat, pedig nem azok, hanem a sátán zsinagógája. 10 Ne félj a rád váró szenvedéstől. Az ördög néhányat közületek börtönbe vet, hogy próbára tegyen. Tiz napi üldözést kell kiállnotok. Légy hü mindhalálig, s neked adom az élet koronáját.

11 Akinek füle van, hallja meg mit mond a Lélek az egyházaknak: A győztest nem sebzi meg a második halál.

Levél a pergamumi egyházhoz. 12 A pergamumi egyház angyalának ird meg: Igy szól, aki a kétélü

8—11. **Szmirna** Efezustól északra fekvő jelentős kikötőváros volt. Szent János számüzetésének idején szent Polikárp († 155), az apostol tanitványa, volt a város püspöke. Egyháza ugyan anyagi javakban szegény, és hiveit üldözik a zsidók, de lelki kincsekben annál gazdagabb. — **Tiz nap** rövid időt jelent. — Az **élet koronája** a mennyei boldogság. A **második halál** az örök kárhozat.

12—17. **Pergamum,** az ókorban gazdag ipari város, különös nevezetessége Aszklepiusz gyógyitó isten tiszteletére épült temploma és Zeusz (Jupiter) oltára volt. Ezekre céloz a **sátán trónja** kifejezés. — **Antipász** előttünk ismeretlen keresztény vértanu. — **Bálám tanitásának követői** a 6. versben említett nikolaiták. A **rejtett manna** mennyei táplálék az emberi ismeretet meghaladó mennyei boldogság jelképe. A **fehér kő** a ráirt **névvel** az isteni kiválasztást és az istenfiuság kegyelmét jelenti.

hegyes kardot tartja: 13 Tudom, hol lakol: ahol a sátán trónja áll. Mégis kitartasz mellettem és nem tagadtad meg hitemet, még azokban a napokban sem, amikor Antipászt, hüséges vértanumat, megölték nálatok, ahol a sátán lakik. 14 De van némi kifogásom ellened: Vannak ott nálad Bálám tanitásának követői, aki kioktatta Bálákot, hogy áldozati hus evésére és paráználkodásra csábitsa Izrael fiait. 15 Azonkivül vannak nálad követői a nikolaiták tanitásának is. 16 Tarts tehát bünbánatot, különben hamarosan föllépek ellened és harcba szállok velük szájamnak kardjával.

17 Akinek füle van, hallja meg mit mond a Lélek az egyházaknak: A győztesnek rejtett mannát adok és egy fehér követ, a kövön uj név áll, amelyet más meg nem ért, csak aki megkapja.

Levél a tiatirai egyházhoz. 18 A tiatirai egyház angyalának ird meg: Igy szól az Isten Fia, akinek szeme mint a lobogó tüz, és lába mint a sárgaréz: 19 Ismerem tetteidet, szeretetedet, hitedet, szolgálataidat, állhatatosságodat és utóbbi tetteidet, amelyek fölülmulják az előbbieket. 20 De az a kifogásom ellened, hogy megtüröd Jezabel asszonyt. Ez prófétának mondja magát és tanitásával arra csábitja szolgáimat, hogy paráználkodjanak és egyenek a bálványáldozatokból. 21 Időt adtam neki, hogy bünbánatot tartson, de nem akar megtérni paráznaságából. 22 Ágynak döntöm, és akik házasságtörést követnek el vele, azokat nagy nyomoruságba, ha el nem fordulnak tetteiktől. 23 Fiait halálra adom. Tudja meg minden egyház, hogy én vesék és szivek vizsgálója vagyok és megfizetek kinekkinek tettei szerint. 24 Nektek, többieknek pedig, akik Tiatirában vagytok, de nem követitek ezt a tanitást

18—29. **Tiatira** Pergamumból Szárdeszbe vezető uton feküdt, főleg ércöntéséről volt hires. Buzgósága elismerést érdemel, de az a kifogás ellene, hogy megtüri hivei közt a nikolaiták egy álprófétanőjét. Az apostol ezt a 3 Kir. 16, 31 alapján **Jezabelnek** nevezi, aki Áháb izraelita király felesége volt és a zsidó népet erkölcstelenségre és bálványimádásra vezette. Jezabelt

és nem ismeritek a sátán ugynevezett mélységeit, azt mondom: Nem rakok rátok más terhet, 25 de amitek van, ahhoz ragaszkodjatok, amig el nem jövök.

26 A győztesnek, aki mindvégig kitart tetteim mellett, hatalmat adok a pogány nemzetek fölött. 27 Vasvesszővel kormányozza őket, és mint cserépedényeket, összetöri. 28 Ezt a hatalmat Atyámtól kaptam. És neki adom a hajnalcsillagot. 29 Akinek füle van, hallja meg mit mond a Lélek az egyházaknak.

3 Levél a szárdeszi egyházhoz. A szárdeszi egyház angyalának ird meg: Igy szól, akié Isten hét lelke és a hét csillag: Ismerem tetteidet. Tudom, hogy élő a neved, de halott vagy. 2 Ébredj föl, erősitsd meg a többit, aki halálán van. Tetteidet nem találom tökéletesnek Istenem előtt. 3 Jusson eszedbe tehát, hogyan kaptad és hallottad. Tarts ki mellette és térj meg. Ha nem virrasztasz, mint a tolvaj jövök (hozzád) és nem fogod tudni, mely órában érkezem. 4 De vannak néhányan Szárdeszben, akik nem szennyezték be ruháikat. Velem fognak járni fehér ruhában, mert megérdemlik.

5 A győztest fehér ruhába öltöztetik. Nevét nem törlöm ki többé az élet könyvéből, hanem megvallom Atyám és angyalai előtt. 6 Akinek füle van, hallja meg mit mond a Lélek az egyházaknak.

Levél a filadelfiai egyházhoz. 7 A filadelfiai egyház angyalának ird meg: Igy szól a Szent, az Igaz, akinél Dávid kulcsa van, aki megnyit és senki be nem zárja, bezár és senki ki nem nyitja: 8 Ismerem tetteidet. Nézd, nyitott ajtót biztam rád, amelyet senki be nem

---

és követőit Isten sulyosan meg fogja büntetni. — A **sátán mélységei** a nikolaiták erkölcstelen tanitásai, melyeket ezek mint mély bölcseséget hirdettek. A **hajnalcsillag** maga az Üdvözitő (lásd 2 Pét. 1, 19).

1—6. **Szárdesz** Lidia egykori fővárosa. Büne az, hogy korábbi buzgóságát elveszitette. — A **halál** itt a bün lelki halála. — **Mint a tolvaj,** vagyis váratlanul (Jel. 16, 15; Mt 24, 43; Lk 12, 39; 1 Tessz. 5, 2). — Szárdesz állhatatos hiveinek részük lesz az Ur Jézus dicsőségében. A **fehér ruha** ennek jelképe.

7—13. **Filadelfia** a Szárdeszből Kolosszébe vezető uton feküdt. A föld-

zárhat. Bár kevés az erőd, mégis megtartottad tanitásomat és nem tagadtál meg engem. 9 Nézd, adok neked néhányat a sátán zsinagógájából, akik zsidóknak vallják magukat, pedig nem azok, hanem hazugok. Kényszeritem őket, hogy jöjjenek, lábadhoz boruljanak és ráeszméljenek, hogy szeretlek téged. 10 Mivel megőrizted állhatatosságra buzditó igémet, én is megőrizlek a megpróbáltatás órájában, amely eljön az egész földkerekségre, hogy próbára tegye a föld lakóit. 11 Hamarosan eljövök. Ragaszkodj ahhoz, amid van, hogy senki el ne vegye koronádat.

12 A győztest oszloppá teszem Isten templomában, és többé nem távozik onnan. Ráirom Istenem nevét, és Istenem városának nevét, az uj Jeruzsálemét, mely az égből, Istentől, szállt alá, valamint az én uj nevemet. 13 Akiknek füle van, hallja meg mit mond a Lélek az egyházaknak.

Levél a laodiceai egyházhoz. 14 A laodiceai egyház angyalának ird meg: Igy szól az Amen, a hüséges és igaz tanu, Isten teremtésének kutfeje: 15 Ismerem tetteidet. Nem vagy se hideg, se meleg. Bárcsak hideg volnál, vagy meleg! 16 De mivel langyos vagy és se hideg, se meleg, kivetlek szájamból. 17 Azt mondod: gazdag vagyok, dusgazdag, semmire sincs szükségem.

---

rengésben elpusztult várost Tibériusz császár épitette ujjá. — **Kevés az erőd:** nem volt nagy város és egyháza is szerény viszonyok között élt, de hivei tiszta erkölcsüek voltak és jó szellem uralkodott köztük. Az Egyház ellenségei itt is a zsidók, de a hivek bátran helytálltak velük szemben. **Dávid kulcsa** az Isten országában gyakorolt főhatalmat, a **nyitott ajtó** a kereszténység könnyü és gyors elterjedését jelenti. A **korona** az állhatatosság mennyei jutalma. Az **oszlop** a szilárdságnak és a tekintélynek jelképe. Az olimpiai játékok győztesének tiszteletére oszlopot állitottak az istenek templomában.

14—22. **Laodicea** gazdag ipari és kereskedelmi város volt. Nagy jóléte azonban vallásilag a kereszténveket is közönyössé tette, ezért részesülnek a szigoru feddésben. A 15 és 16 vers célzás Laodicea meleg forrásaira, melyeknek ellangyosodott vize undoritó izüvé vált. A 18 vers a Laodiceában virágzó orvostudományra, főleg a szembajok gyógyitására céloz; a **szemkenőcs** a hit megvilágositó kegyelme. A **lakoma** a Krisztussal való benső barátság jelképe.

14. Krisztus az **Amen**, vagyis Isten igéreteinek beteljesedése (lásd 2 Kor. 1, 20).

Hát nem tudod, hogy nyomorult vagy és szánalomra méltó, szegény, vak és mezitelen! 18 Tanácsolom neked, végy tőlem tüzben tisztult szinaranyat, hogy meggazdagodjál; fehér ruhát, hogy felöltözködjél és ne lássék szégyenletes mezitelenséged; és kenetet, hogy megkend szemeidet és lásd. 19 Mindazt, akit szeretek, korholom és megfenyitem. Buzdulj föl és tarts bünbánatot! 20 Nézd, az ajtóban állok és zörgetek. Aki meghallja szavamat és kinyitja az ajtót, ahhoz bemegyek és vele étkezem, ő meg velem.

21 A győztesnek megadom, hogy velem üljön trónomon, amint én is győztem és Atyámmal ülök trónján. 22 Akinek füle van, hallja meg mit mond a Lélek az egyházaknak."

LÁTOMÁS A JÖVENDŐ DOLGOKRÓL.

Első látomás: A hétpecsétes könyvtekercs.

4 Isten dicsőségének látomása. Ezután láttam, hogy megnyilt egy kapu a mennyben. Az előbbi hang, melyet ugy hallottam, mint hozzám szóló harsonát, tovább folytatta: „Jöjj föl ide! Megmutatom neked, aminek ezután kell megtörténnie." 2 Nyomban elragadtatásba estem. Ime, egy trón állt a mennyben, és a trónon ült valaki. 3 Az ott ülőnek tekintete a jáspishoz és kárneolhoz hasonlitott. A trón fölött smaragd színéhez hasonló szivárvány ivelt. 4 A trón körül huszonnégy szék. A székeken huszonnégy vén ült fehér ruhába öltözve, fejükön arany korona. 5 A trónból villám és mennydörgő szózat tört elő. Hét fáklya égett a trón előtt: Isten hét szelleme. 6 A trón előtt kristályhoz hasonló, üvegként csillogó tenger terült el.

1—11. A Jelenések könyvének második része a jövőre vonatkozó látomások leirása. Az első látomást Isten mennyei udvarának bemutatása vezeti be. — A **drágakövek** a mennyei dicsőséget érzékeltetik. A **szivárvány** az isteni irgalomnak jelképe (Gen. 9, 12—17). A **huszonnégy vén** az Ószövetség pátriárkái és az Ujszövetség apostolai, az egész megváltott emberiség képviselői. Papi diszruhát és királyi koronát viselnek. A **hét fáklya** a hét

Középen a trón előtt és a trón körül négy élőlény, elől-hátul csupa szem. 7 Az első élőlény oroszlánhoz hasonlított, a második tulokhoz, a harmadiknak emberéhez hasonló arca volt, a negyedik szárnyaló sashoz hasonlított. 8 A négy élőlény mindegyikének hat szárnya volt, köröskörül és belül csupa szem. Éjjel-nappal szüntelenül kiáltották: „Szent, szent, szent az Ur, a mindenható Isten, aki volt és aki van és aki eljövendő!"

9 Miközben az élőlények dicsőséget, tiszteletet és áldást mondtak a trónon ülőnek, az örökkön-örökké élőnek, 10 a huszonnégy vén leborult a trónon ülő előtt és imádta az örökkön-örökké élőt. Letették koronájukat a trón elé és igy kiáltottak: 11 „Méltó vagy Urunk Istenünk, hogy tiéd legyen a dicsőség, a tisztelet és a hatalom, mert te alkottad a mindenséget: akaratod hivott létre és teremtett mindent."

5 **Isten örök terveinek könyve.** Akkor a trónon ülő jobbjában egy kivül-belül teleirt könyvtekercset pillantottam meg, mely hét pecséttel volt lepecsételve. 2 Aztán láttam egy hatalmas angyalt, aki harsány hangon hirdette: „Ki méltó arra, hogy kibontsa a könyvtekercset és feltörje pecsétjeit?" 3 De senki sem volt képes rá sem a mennyben, sem a földön, sem a föld alatt, hogy kinyissa a könyvet és beletekintsen. 4 Erre keserves sirásra fakadtam, mert senki sem volt méltó rá, hogy kinyissa a könyvet és beletekintsen. 5 A vének egyike igy szólt hozzám: „Ne sirj! Nézd, győzött az oroszlán Juda törzséből, Dávid sarja. Ő nyitja ki a könyvet és töri fel hét pecsétjét."

---

ajándékát osztó Szentlélek. A **négy élőlény** az Ezekiel próféta könyvének 1 fejezetében szereplő kerubok. Szüntelen szemük Isten szemléletének tökéletességét jelképezi.

1—5. Az ókorban használatos **könyvtekercs** Isten gondviselő és történelmet irányitó határozatait tartalmazza, melyek az emberiségnek, s különösen az Egyháznak egész jövőjére vonatkoznak. A **hét pecsét** azt jelenti, hogy ezeket Istenen kivül senki sem ismerheti. Az **oroszlán Juda törzséből** (Gen. 49, 9) az Üdvözitő.

A Bárány átveszi a könyvet. 6 Akkor láttam, hogy a trón, a négy élőlény és a vének között ott áll a Bárány, mintegy megölve. Hét szarva és hét szeme volt: ezek Istennek az egész földre szétküldött hét szelleme. 7 Odament és átvette a trónon ülő jobbjából a könyvet. 8 Amint átvette a könyvet, a négy élőlény és a huszonnégy vén leborult a Bárány előtt. Hárfája és tömjénnel telt aranycsészéje volt mindegyiknek: ezek a szentek imádságai. 9 Uj éneket énekeltek: „Méltó vagy (Uram), hogy átvedd a könyvet és feltörd pecsétjeit. Hiszen megöltek, de véreddel megváltottál minket Istennek, minden törzsből, nyelvből, népből és nemzetből. 10 Istenünk országává és papjaivá tetted őket és uralkodni fognak a földön!"

11 Amint néztem, sok angyal szavát hallottam a trón, az élőlények és a vének körül. Számuk meghaladta az ezerszer ezret és a tizezerszer tizezret. 12 Harsány hangon kiáltottak: „Méltó a Bárány, akit megöltek, hogy övé legyen a hatalom, a gazdagság, a bölcseség, az erő, a tisztelet, a dicsőség és az áldás." 13 Erre hallottam, hogy minden teremtmény, mely a mennyben, a földön és a föld alatt, a tengeren és a tengerben van, igy kiáltott: „A trónon ülőnek és a Báránynak áldás, tisztelet, dicsőség és hatalom örökkön-örökké." 14 A négy élőlény ráfelelte: „Amen", a (huszonnégy) vén pedig arcraborult és imádta (az örökkön-örökké élőt).

6 Az első négy pecsét feltörése. Akkor láttam, hogy a Bárány feltöri a hét pecsét közül az elsőt. Erre hallottam, hogy a négy élőlény egyike mennydörgő

6—10. A **Bárány** Isten Báránya (Jn 1, 29), Jézus Krisztus, aki mennyei dicsőségében is viseli a megváltás szent sebhelyeit. **Hét szarva** az isteni hatalom teljességének, **hét szeme** pedig az isteni mindentudásnak jelképe. Ő, aki kereszthalálával megváltotta a világot, egyedül méltó arra, hogy föltárja Isten rendeléseinek örök titkait.

1—8. A **hét pecsét** fölnyitásakor a próféta jelképesen látja Isten terveit, melyek nemsokára megvalósulnak: az evangélium diadalmas elterjedését a földön, a mennyben pedig azoknak a csapásoknak előkészitését, amelyek a hét angyal harsonaszavára (8, 6—11, 18) a bünös földet sujtják. — A

hangon igy szól: „Jöjj (és nézd)!" 2 Egy fehér lovat pillantottam meg. A rajta ülőnek kézijja volt. Koronát nyujtottak neki, és ő diadalmasan kivonult, hogy győzelmet arasson.

3 Mikor a második pecsétet feltörte, hallottam, hogy a második élőlény szól hozzám: „Jöjj (és nézd)!" 4 Egy tüzvörös ló vágtatott elő. Lovasa hatalmat kapott, hogy megbontsa a békét a földön, hogy öldököljék egymást az emberek. Hosszu kardja volt.

5 Mikor a harmadik pecsétet feltörte, hallottam, hogy a harmadik élőlény szól: „Jöjj (és nézd)!" Erre egy fekete lovat pillantottam meg. Lovasának kezében mérleg volt. 6 A négy élőlény között szózat hallatszott: „Egy mérő gabona egy dénár, három mérő árpa is egy dénár, de az olajban és a borban ne tégy kárt."

7 Mikor a negyedik pecsétet feltörte, hallottam a negyedik élőlény szavát: „Jöjj (és nézd)!" 8 Erre egy fakó lovat láttam. Lovasának halál a neve, nyomában az alvilág járt. Hatalmat kapott a föld negyedrésze fölött, hogy karddal és éhinséggel, halállal és fenevadakkal öldököljön.

Az ötödik pecsét feltörése. 9 Mikor az ötödik pecsétet feltörte, láttam az oltár alatt azoknak lelkét, akiket Isten igéje és tanuságtételük miatt öltek meg. 10 Nagy szóval kiáltották: „Urunk, te szent és igaz, meddig nem tartasz még itéletet és nem állsz bosszut vérünkért a föld lakóin?" 11 Erre mindegyiküknek hosszu fehér ruhát adtak és azt mondták nekik, ma-

fehér ló lovasa Isten győzelmes Igéjének (19, 11—13), vagyis az evangéliumnak diadalmas elterjedését jelképezi az apostoli kortól a világ végéig. A **tüzvörös ló lovasa** a háborunak, a **fekete** az éhinségnek, a **fakó** pedig a halálnak a jelképe. Ezek a csapások Isten legsulyosabb földi büntetései, melyek a világtörténelem folyamán gyakran megismétlődnek. A 6 versben emlitett szokatlanul magas árak az élelmiszer hiányát és az éhinséget szemléltetik.

9—11. Az **ötödik pecsét** feltörésekor a keresztény vértanukat látja a próféta. Az **oltár** a jeruzsálemi templom áldozati oltárának mennyei mintaképe. A **fehér ruha** a mennyei boldogság végső győzelmét jelenti. Az örökkévalósághoz viszonyitott **rövid idő** a jelen világ **végéig** tart.

radjanak nyugodtan még egy rövid ideig, amig betelik bajtársaik és testvéreik száma, akiket meg fognak ölni, akárcsak őket.

A hatodik pecsét feltörése. 12 Mikor a hatodik pecsétet feltörte, láttam, hogy nagy földrengés támad. A nap olyan fekete lett, mint a szőrzsák és az egész hold olyan, mint a vér. 13 Az ég csillagai a földre hulltak, mint ahogy a fügefa hullatja éretlen gyümölcsét, ha erős szél rázza. 14 Az ég eltünt, mint egy felgöngyölt könyvtekercs, és minden hegy és sziget elmozdult helyéről. 15 A föld királyai, nagyjai és hadvezérei, a gazdagok és hatalmasok, minden rabszolga és szabad hegyi barlangokba és sziklák közé rejtőztek. 16 Igy kiáltottak a hegyeknek és szikláknak: „Omoljatok ránk és rejtsetek el a trónon ülőnek szine elől és a Bárány haragja elől! 17 Eljött haragjuk nagy napja: ugyan ki tudna helytállni?"

7 A kiválasztottak megjelölése. Ezután négy angyalt láttam, amint a föld négy sarkán állt és föltartóztatta a föld négy szelét, hogy ne fujjon a földön, sem a tengeren és semmiféle fán. 2 Akkor láttam, hogy napkelet felől egy másik angyal száll föl, akinél az élő Isten pecsétje volt. Hangosan rákiáltott a négy angyalra, akinek az volt a dolga, hogy ártson a földnek és tengernek: 3 „Ne ártsatok a földnek, se a tengernek, se a fáknak, amig meg nem jelöliük Isten szolgáinak homlokát!" 4 Hallottam a megjelöltek számát is: százegyvennégyezren voltak Izrael fiainak valamennyi törzséből:

12—17. A **hatodik pecsét feltörésével** kapcsolatban az utolsó itélet napját irja le a próféta (lásd Mt 24, 29; Mk 13, 24.25; Lk 21, 24.25).

1—8. A 7 fejezet az utolsó itélet rettenetes napjával (6, 12—17) szembeállitja az isteni kiválasztás vigasztaló tényét, és bemutatja a kiválasztott igazak hatalmas seregét Isten szine előtt. — A **megjelöltek** Isten tulajdonává lesznek, a földön érhetik őket megpróbáltatások, de Isten kegyelmével minden próbát kiállnak. A megjelölés gondolata Ezek. 9, 4-ből való, és Exod. 12, 22.23-ra is emlékeztet. A jel 14, 1 szerint Isten és a Bárány neve. A **százegyvennégyezer,** Izrael mindegyik törzséből **tizenkétezer** megjelölt, a

5 Juda törzséből tizenkétezer,
Ruben törzséből tizenkétezer,
Gád törzséből tizenkétezer,
6 Áser törzséből tizenkétezer,
Neftalim törzséből tizenkétezer,
Manasszesz törzséből tizenkétezer,
7 Simeon törzséből tizenkétezer,
Lévi törzséből tizenkétezer,
Isszakár törzséből tizenkétezer,
8 Zabulon törzséből tizenkétezer,
József törzséből tizenkétezer,
Benjamin törzséből tizenkétezer.

A szentek Isten szine előtt. 9 Ezután akkora sereget láttam, hogy meg sem lehetett számlálni, minden nemzetből, törzsből, népből és nyelvből. Ott álltak a trón és a Bárány szine előtt, fehér ruhába öltözve, kezükben pálmaágakkal. 10 Nagy szóval kiáltották: „Üdv Istenünknek, aki a trónon ül, és a Báránynak!"

11 Erre az angyalok mind körülfogták a trónt, a véneket és a négy élőlényt, arcraborultak a trón előtt és imádták Istent: 12 „Amen! Áldás és dicsőség, bölcseség, hála és tisztelet, hatalom és erő Istenünknek örökkön-örökké. Amen!"

13 Ekkor az egyik vén azt kérdezte tőlem: „Kik ezek a fehér ruhába öltözöttek és honnan jöttek?" 14 „Te tudod Uram", feleltem. Ő megmagyarázta: „Ezek a nagy üldöztetésből jöttek és fehérre mosták ruhájukat a Bárány vérében. 15 Ezért is állnak Isten trónja előtt és éjjel-nappal szolgálnak templomában. A trónon ülő közöttük lakik. 16 Nem éheznek és nem

megtért zsidókat jelenti. Dán törzse kimaradt, mert a népies hit ebből a törzsből várta az antikrisztust. Helyére József fiának, **Manasszesznek** törzse került. **József** neve másik fiának, Efraimnak neve helyett áll.

9—17 A szentek nagy serege a megtért pogányokat, általában az összes választottakat jelenti. — A nagy üldöztetés a földi élet minden megpróbáltatása és nyomorusága. A 16.17 vers az örök boldogság jelképes költői leirása.

szomjaznak többé, nap nem égeti őket, sem másfajta forróság. 17 A trón közepén álló Bárány legelteti és az élővizek forrásához tereli őket, Isten pedig letöröl szemükről minden könnyet."

8 **A hetedik pecsét feltörése.** Mikor a hetedik pecsétet feltörte, mintegy félóráig tartó csend lett a mennyben. 2 Akkor láttam, hogy az Isten szine előtt álló hét angyalnak hét harsonát adtak. 3 Jött egy másik angyal arany tömjénezővel, s megállt az oltár előtt. Sok tömjént adtak neki, hogy tegye az összes szentek imádságával a trón előtt álló arany oltárra. 4 A tömjénáldozat füstje a szentek imádságával fölszállt az angyal kezéből Isten szine elé. 5 Ezután az angyal fogta a tömjénezőt, megtöltötte az oltár parazsával és lehajitotta a földre. Erre dübörgő mennydörgés, villámlás és földrengés támadt. 6 A hét angyal pedig, akinél a hét harsona volt, fölkészült, hogy megfujja harsonáját.

Második látomás: A hét harsona.

Az első négy harsonaszó. 7 Az első angyal megfujta harsonáját. Erre vérrel vegyes jégeső és tüz keletkezett s a földre zuhogott. A föld harmadrésze elégett, a fák harmadrésze elhamvadt és a zöldelő fü mind leperzselődött.

1—6. A **hetedik pecsét** feltörésével kapcsolatos események a **hét harsonaszóhoz** füződő látomásban bontakoznak ki. Ezek az események az előző látomások külső megvalósulásai. — A **hét angyal** valószinüleg a hét főangyal (Tób. 12, 15).

7—12. A **hét harsonaszóra** végbemegy Isten itélete a bünös világon: az első négy harsonaszóra az élettelen természetet sujtó csapások következnek (8, 7—13), melyek az egyiptomi csapásokra emlékeztetnek, és csak közvetve sujtják a bünösöket; az utolsó három harsonaszóra Isten büntetése közvetlenül éri a gonoszokat. Amint a hét pecsét nem jelentett különböző korszakokat, ugy a harsonák látomásában sem szabad időbeli sorrendet keresnünk. Isten büntető itéletei végighuzódnak az egész világtörténelmen. — Az a körülmény, hogy a különböző elemek **harmadrészét** éri büntetés, Isten végtelen irgalmát fejezi ki: büntetésének célja nem a megsemmisités, hanem a bünösök megtéritése.

8 A második angyal is megfujta harsonáját. Erre,
mint egy tüzben izzó nagy hegy, valami a tengerbe
zuhant. A tenger harmadrésze vérré vált, 9 a tenger-
ben élő állatok harmadrésze elpusztult és a hajók
harmadrésze elsüllyedt.
10 A harmadik angyal is megfujta harsonáját. Erre
nagy csillag hullott le az égből, s mint égő fáklya
lobogott. A folyók és vizforrások harmadrészébe
zuhant. 11 A csillag neve Üröm volt. A vizek harmad-
része ürömmé változott és sok ember meghalt a viztől,
mert megkeseredett.
12 A negyedik angyal is megfujta harsonáját. Erre
a nap, a hold és a csillagok harmadrészét érte csapás,
ugyhogy harmadrészük elhomályosodott, a nappal és
az éjszaka világossága pedig harmadrészére csökkent.

Az ötödik harsonaszó és az első jaj. 13 Látomásom
folytatódott. Hallottam, hogy egy sas, mely az ég
magasán röpül, nagy szóval kiáltja: „Jaj, jaj, jaj a föld
lakóinak a többi harsonaszó miatt, melyet a három
angyal hallatni fog!"

9 Az ötödik angyal is megfujta harsonáját. Erre
láttam egy égről földre hulló csillagot. Nála volt az
alvilág kulcsa. 2 Megnyitotta az alvilágot, mire füstje
fölszállt, mint egy nagy kemence füstje, és elsötétült
tőle a nap és a levegő. 3 A füstből sáskák lepték el a
földet. Olyan erejük volt, mint a föld skorpióinak.
4 Azt a parancsot kapták, hogy ne bántsák a föld
füvét, se a zöldelő növényt, se a fákat, hanem csak
azokat az embereket, akiknek homlokán nincs az Isten
jele. 5 Ne öljék meg őket, csak kinozzák öt hónapon
keresztül. Kinzásuk olyan, mint mikor skorpiómarás
éri az embert. 6 Azokban a napokban az emberek

13. Az utolsó három harsonaszó összekapcsolódik az ég magasán röpülő **sasnak**, az istenitélet jelképének három **jaj**-kiáltásával.
1—11. **Az ötödik harsonaszóra** a gonoszlelkek egész serege jön elő a poko'ból, hogy a lelkiismeret mardosásával gyötörje és kétségbeejtse az embereket. **Az égről lehulló csillag** a sátán (Lk 10, 18; Jel. 12, 7—9). — A

keresni fogják a halált, de nem találják; vágyódni fognak a halál után, de a halál futni fog előlük.

7 A sáskák alakja harcra kész paripákhoz hasonlitott. Fejükön aranynak tetsző koronát viseltek, arcuk olyan volt, mint az emberarc. 8 Hajuk mint asszonyok haja, foguk mint az oroszláné. 9 Vaspáncélhoz hasonló vértezet boritotta őket, szárnyuk csattogása pedig olyan volt, mint a nagyszámu, csatába száguldó harciszekér dübörgése. 10 Farkuk és fulánkjuk mint a skorpióé, s farkukban oly erő volt, hogy öt hónapon keresztül árthattak az embereknek. 11 Királyuk a mélység angyala volt, akinek héber neve Abaddon, görög neve pedig Apollion.

12 Igy mult el az első jaj, de jön még két másik.

A hatodik harsonaszó és a második jaj. 13 A hatodik angyal is megfujta harsonáját. Erre szózatot hallottam az Isten szine előtt álló aranyoltár négy sarka közül. 14 Igy szólt a hatodik harsonás angyalhoz: „Oldozd föl a négy angyalt, aki a nagy Eufrátesz folyónál meg van kötözve." 15 Akkor fölszabadult a négy angyal, s órára, napra, hónapra, meg esztendőre készenállt, hogy megölje az emberek harmadrészét. 16 A lovassereg száma huszezerszer tizezer volt. Ezt a számot hallottam.

17 Látomásomban a paripákat és lovasaikat igy láttam: Tüzvörös, sötétkék és kénsárga vértezet boritotta őket, a paripák feje oroszlánéhoz hasonlitott, szájukból tüz, füst és kénkő tört elő. 18 E három

sáskák a nép képzeletében élő kentaurokra emlékeztetnek. A leirás egyes részei a gonosz szellemek csábitó erejét és kegyetlenségét fejezik ki. A sáskák **királya** az első versben emlitett bukott angyal. **Abaddon,** végenyészet, a pokol mélységének neve. **Apollion,** pusztitó, valószinüleg szójáték a pogány Apolló isten nevével.

13—21. A **hatodik harsonaszóra** fölszabadul az egész alvilág és a gonosz szellemek pusztitó háborukra ingerlik az embereket. A **négy angyal** négy gonosz szellem. Az **Eufrátesz folyó** a római birodalom keleti határa volt, melyet állandóan veszélyeztettek a pártusok. A pártusok támadása előképe a világtörténelem összes háboruinak. A **lovassereg** a pokol gonosz szellemei.

csapás: a szájukból előtörő tüz, füst és kénkő megölte az emberek harmadrészét. 19 A lovak ereje ugyanis szájukban és farkukban rejlett. Farkuk kigyószerü volt, s feje volt, amellyel marni tudtak.

20 A többi ember, aki nem pusztult el ezekben a csapásokban, nem fordult el gonosz tetteitől, hanem tovább imádta a gonoszlelkeket, az aranyból, ezüstből, rézből, kőből és fából készült bálványokat, amelyek nem látnak, nem hallanak és nem is mozognak. 21 Nem fordultak el gyilkosságaiktól, varázslataiktól, paráznaságuktól és tolvajlásaiktól.

10 A nyitott kis könyvtekercs. Akkor láttam, hogy egy másik hatalmas angyal száll le az égből. Felhő övezte, fején szivárvány volt, arca ragyogott, mint a nap, és lábai izzottak, mint a tüzoszlopok. 2 Kezében kibontott kis könyvtekercset tartott. Jobb lábát a tengerre tette, a balt pedig a földre. 3 Harsány hangon kiáltott, ugy amint az oroszlán ordit. Kiáltására hangját hallatta a hét mennydörgés is. 4 Mikor a hét mennydörgés elhangzott, irni akartam. De az égből ezt a szózatot hallottam: „Jegyezd meg, amit a hét mennydörgés hirdetett, de ne ird föl!"

5 Akkor láttam, hogy az angyal, aki a tenger és a föld fölött állt, égre emelte kezét 6 és megesküdött az örökkön-örökké élőre, aki az eget és a benne lévőket, a földet és a rajta élőket, a tengert és a benne élőket teremtette: „Nem lesz több haladék, 7 hanem azon a napon, amikor a hetedik angyal megfujja harsonáját, beteljesedik Isten örök titka, amint tudtul adta szolgáinak, a prófétáknak."

8 Erre az égből hallott hang ismét szólt hozzám: „Menj, vedd át a kibontott könyvtekercset az angyal

1—11. Ez a fejezet bevezetése a hetedik harsonaszónak. A nyitott **kis könyvtekercs** a római birodalomra vonatkozó jövendöléseket (13—19 fejezet) tartalmazza. A **hét mennydörgés** valószinüleg a szent Jánosnak adott teljes kinyilatkoztatást jelenti, melyet egyelőre nem szabad nyilvánosságra hoznia. **Isten titka** a kiválasztottak üdvözitésére vonatkozó örök isteni hatá-

kezéből, aki a tenger és a föld fölött áll." 9 Odamentem az angyalhoz és kértem, hogy adja át a könyvtekercset. Ő hozzám fordult: „Fogd a könyvtekercset és nyeld le! Gyomrodban ugyan keserü lesz, de szádban olyan édes, mint a méz." 10 Átvettem a könyvtekercset az angyal kezéből és lenyeltem. Számban édes volt, mint a méz, de amikor lenyeltem, gyomrom keserü lett tőle. 11 Aztán ezt az utasitást kaptam: „Jövendölnöd kell ismét népeknek, nemzeteknek, nyelveknek és sok királynak."

11 Két tanu a szent városban. Akkor vesszőhöz hasonló nádszálat adtak és azt mondták: „Rajta, mérd föl Isten templomát, az oltárt és az ott imádkozókat. 2 A templom előcsarnokát azonban hagyd ki, ne mérd föl. A nemzetek prédája lesz: negyvenkét hónapig fogják a szent várost taposni. 3 Két tanumnak pedig meghagyom, hogy szőrzsákba öltözve ezerkétszázhatvan napig hirdessen bünbánatot."

4 Ez a két olajfa és a két gyertyatartó, mely a föld Urának szine előtt áll. 5 Ha valaki bántja őket, tüz csap ki szájukból és fölemészti az ellenséget. És ha bárki is árt nekik, a halál fia. 6 Hatalmuk van arra, hogy bezárják az eget, hogy ne essék eső küldetésük napjaiban. Hatalmuk van arra is, hogy a vizet vérré változtassák és annyi csapással sujtsák a földet, amennyivel csak akarják.

---

rozat. Amint Ezekiel prófétának (3, 1—3), ugy szent Jánosnak is le kell **nyelnie** a jövő kinyilatkoztatását tartalmazó könyvet, vagyis teljesen meg kell értenie Isten határozatait, hogy közölni tudja embertársaival. Az iz változása azt jelenti, hogy az isteni kinyilatkoztatás megismerése kivánatos, de a jövő megismert szenvedései és megpróbáltatásai keserüséggel töltik el a prófétát.

1—13. A kereszténységnek az istenellenes hatalmakkal folytatott állandó küzdelmei és diadalai a világtörténelem folyamán. A **fölmérés** Isten különleges védelmét jelenti (lásd Ezek. 40, 3; Zak. 2, 1—5; Jel. 21, 15). **Isten temploma** az Egyház hitből és kegyelemből fakadó belső életét jelenti, az **imádkozók** a kiválasztottak, az **előcsarnok** és a **szent város** az Egyház külső helyzete a világban. A **negyvenkét hónap** (lásd Dán. 7, 25; 9, 27; 12, 7) az Egyház egész földi életét jelenti. A **két tanu** (lásd Zak. 4, 3—14) az evangélium hivatalos hirdetőit jelképezik. Az **ezerkétszázhatvan nap** egyenlő a negyvenkét hónappal. A 4—6 vers képei az evangélium hirdető-

7 Mikor tanuságukat befejezik, a mélységből fölbukkanó vadállat harcra kél ellenük, legyőzi és megöli őket. 8 Holttestük a nagy város utcáján fog heverni, ahol Urukat is keresztre feszitették. Ez szellemi értelemben Szodoma és Egyiptom. 9 A népekből, törzsekből, nyelvekből és nemzetekből sokan fogják nézni holttestüket három és fél napon keresztül és nem engedik, hogy holttestüket sirba tegyék. 10 A föld lakói ujjongani fognak e miatt s örömükben ajándékot küldenek egymásnak, mert a két próféta terhére volt a föld lakóinak.

11 De három és fél nap mulva Istentől az élet lelke szállt belejük és talpra álltak mindazoknak nagy félelmére, akik nézték őket. 12 Az égből harsány hangot hallottak, mely igy szólt: „Jöjjetek föl ide!" Erre ellenségeik szemeláttára egy felhőben fölszálltak a mennybe.

13 Abban az órában nagy földrengés támadt, a város tizedrésze összeomlott, és a földrengésben hétezer ember vesztette életét. A többieket félelem szállta meg és dicsőiteni kezdték Istent a mennyben.

14 Igy mult el a második jaj, de hamarosan eljön a harmadik.

A hetedik harsonaszó és a harmadik jaj. 15 A hetedik angyal is megfujta harsonáját. Erre nagy üdvrivalgás hangzott föl az égben: „Urunké és Fölkentjéé a világ uralma: ő uralkodik örökkön-örökké. (Amen)."

---

inek lelki hatalmát fejezik ki. A **mélységből fölbukkanó vadállat** a keresztényüldöző római birodalom, mint az összes istenellenes hatalmaknaknak és az antikrisztusnak előképe. A két tanu meggyilkolása és föltámadása azt jelenti, hogy az Egyház apostoli munkája szinte lehetetlenné válik, a végén azonban mégis diadalt arat. A **három és fél nap** az istenellenes hatalmak diadalának ideje, az ezerkétszázhatvan naphoz viszonyitva igen rövid idő, vigasztaló kifejezése annak, hogy az antikrisztus látszólagos diadala csak rövid ideig fog tartani.

15—18. A **hetedik harsonaszó** az utolsó itéletnek és a világtörténelem befejezésének hirdetése. Isten ügyének végleges diadalát a mennyei seregek hódolata fejezi ki.

16 Az Isten szine előtt trónoló huszonnégy vén arcraborult és e szavakkal áldotta Istent: 17 „Hálát adunk Neked, mindenható Uristen, aki vagy, aki voltál (és aki eljössz), mert átvetted a főhatalmat és uralkodol. 18 A nemzetek ugyan háborogtak, de eljött a megtorlásnak és a holtak megitélésének ideje. Jutalmazd meg szolgáidat: a prófétákat, a szenteket és akik nevedet félik, kicsinyeket-nagyokat; azok pedig, akik megrontották a földet, pusztuljanak."

19 Erre a mennyben megnyilt Isten temploma és a templomban láthatóvá lett a szövetség szekrénye. Villámlás, csattogás, mennydörgés, földrengés és nagy jégeső támadt.

Harmadik látomás: Istenellenes hatalmak.

12 Az asszony és a sárkány. Az égen nagy jel tünt föl: egy asszony, kinek öltözete a nap volt, lába alatt a hold, fején tizenkét csillagból korona. 2 Mivel áldott állapotban volt, fájdalmában és szülési gyötrelmeiben kiáltozott. 3 Akkor egy másik jel tünt föl az égen: egy nagy tüzvörös sárkány. Hét feje és tiz szarva volt, fejein pedig hét királyi korona. 4 Farka

19. Itt befejeződik a jövőre vonatkozó látomások első része. A hétpecsétes könyv (5, 1) nyitva van, a próféta már ismeri Isten történelmet kormányzó terveit (első látomás), sőt látomásaiban ezek már meg is valósultak (második látomás): a gonoszság elnyerte méltó büntetését, az üldözött Egyház pedig az örök jutalmát és dicsőségét. Isten uralma teljes és örökkévaló. Most megnyilik a mennyei szentély és láthatóvá lesz a **szövetség szekrénye:** Isten kegyelmében mindenki részesülhet.

1. A következő fejezetekben (12—20) azokat a látomásait irja le a próféta, amelyek az Egyház üldöztetésére és végső győzelmére vonatkoznak. Az egyházüldöző hatalmak megtestesitője és jelképe a pogány római birodalom. — A 12 fejezet jelképesen leirja az egyházüldözések végső okát: a sátán gyülöletét az Egyház ellen. De bemutatja Isten különleges oltalmát is, amelyben az Egyházat a világtörténelem folyamán részesiti.

1—6. Az **asszony** a lelki Izrael, vagyis az ószövetségi igazak és az Egyház eszmei egységbe olvasztott jelképe; átvitt értelemben a Boldogságos Szüz Mária. A **nap, hold és csillagok** az asszony határtalan méltóságát tüntetik föl. A **szülés gyötrelmei** azt jelentik, hogy Isten választott népe sóvárogva és szenvedések közt várta a Messiás eljövetelét, és az Egyház azóta is szenvedések és küzdelmek árán vezeti üdvösségre hiveit. A **tüzvörös sárkány** a sátán; leirásával a világban megnyilvánuló hatalmát akarja szem-

lesöpörte és földre sodorta az ég csillagainak harmadrészét. A sárkány odaállt a vajudó asszony elé, hogy mihelyt szül, fölfalja gyermekét. 5 Az fiugyermeket szült, aki vasvesszővel kormányozza az összes nemzeteket. A gyermeket elragadták és Isten trónjához vitték. 6 Az asszony pedig a pusztába menekült, ahol egy Istentől előkészített helyet talált, hogy ott ezerkétszázhatvan napig táplálják.

Szent Mihály legyőzi a sárkányt. 7 Akkor (nagy) harc támadt a mennyben: Mihály és angyalai megtámadták a sárkányt. 8 A sárkány és angyalai védekeztek, de nem tudtak ellenállni és nem maradt számukra hely a mennyben. 9 Letaszitották a nagy sárkányt, az őskigyót, aki maga az ördög, a sátán, aki elcsábitja az egész világot. A földre taszitották, és vele együtt lezuhantak angyalai is.

10 Erre harsány hangot hallottam a mennyben: „Eljött Istenünk üdvössége, ereje és királysága, s Fölkentjének uralma, mert letaszitották testvéreink vádlóját, aki éjjel-nappal vádolta őket Istenünk szine előtt. 11 Legyőzték őt a Bárány vérével és tanuságának igéjével, s nem kiméltek életüket mindhalálig. 12 Örvendezzetek hát mennyek és ti, akik benne laktok! Jaj a földnek és a tengernek, mert hozzátok szállt le az ördög nagy haraggal. Tudja, hogy csak kevés ideje van."

Az asszony megmenekülése. 13 Mikor a sárkány látta, hogy letaszitották a földre, üldözni kezdte az

---

lélteini a próféta. Az **égről lesöpört csillagok** a bukott angyalok. Az **asszony gyermeke** az Ur Jézus, **elragadása** a mennybe azt jelenti, hogy megdicsőült s igy a sátán már semmit sem tehet ellene. A **puszta** a világ, melyben az Egyház **ezerkétszázhatvan napig** (lásd 11, 2.3), vagyis a történelem egész tolyamán Isten oltalmában él.

7—12. A próféta leirja Lucifernek és angyalainak bukását, hogy megokolja a sátán dühét Isten népe ellen. — A mennyei seregek örömujjongásba törnek ki Krisztusnak a gonoszlelken aratott győzelme miatt. A **Bárány tanuságának igéje** az Egyház tanitása, vagyis az evangélium.

13—18. A gonoszlélek állandó harcot viv az Egyház **gyermekei** ellen, Isten azonban megoltalmazza az Egyházat. **Egy év, két év, és félév** a 6 versben emlitett ezerkétszázhatvan nap.

asszonyt, aki fiugyermeket szült. 14 Az asszonynak két nagy sasszárnyat adtak, hogy a pusztába röpüljön, saját helyére, ahol távol a kigyótól egy évig, két évig és félévig táplálják. 15 A kigyó torkából olyan vizsugarat lövelt az asszony után, mint egy folyó, hogy elsodortassa az árral. 16 De a föld megsegitette az asszonyt: föltárta gyomrát és elnyelte a sárkány torkából áradó vizet. 17 Erre a sárkány haragra lobbant az asszony ellen és harcba szállt többi gyermekével, aki megtartja Isten parancsait és kitart Jézus (Krisztus) tanusága mellett. 18 Kiállt a tenger partjára.

13 **A tengeri vadállat.** Akkor láttam, hogy egy vadállat bukkan föl a tengerből. Hét feje és tiz szarva volt, szarvain tiz királyi korona, fejein pedig istenkáromló nevek. 2 Ez a vadállat, melyet láttam, hasonlitott a párduchoz, lába olyan, mint a medvéé, szája pedig, mint az oroszláné. A sárkány neki adta erejét, trónját, s nagy hatalmat is. 3 (Ugy tünt föl), mintha egyik feje halálra lett volna sebezve, de halálos sebe meggyógyult.

4 Az egész föld csodálattal nézte a vadállatot, és imádta a sárkányt, mivel hatalmat adott a vadállatnak. Imádták a vadállatot is és igy kiáltottak: „Ki mérhető a vadállathoz? Ki tudja fölvenni a küzdelmet vele?" 5 Nagyzoló és káromló szája volt, és hatalmat kapott, hogy negyvenkét hónapig jártassa. 6 Káromlásra nyitotta száját Isten ellen: káromolta nevét, haj-

1–10. A **tengeri vadállat** a római birodalom, mint az antikrisztus és az összes istenellenes hatalmak jelképe. A vadállat leirása Dániel (7, 3—8) négy vadállatának jellemző vonásait foglalja össze, mert azok minden kegyetlenségét egyesiti magában. A **hét fej** Rómának hét halma és hét uralkodója (lásd 17, 9), **tiz szarva és tiz koronája** nagy hatalmát és hatalmának örököseit jelenti (17, 12). Az **istenkáromló nevek** a római császárokat istenitő uralkodói cimek. Minden istenellenes hatalom ereje már eleve **halálos sebet kapott,** amikor a gonoszlelket a mennyből letaszitották, de különösen, amikor az Üdvözitő a megváltás müvét befejezte. A **halálos seb azonban meggyógyult,** mert a gonoszlélek az utolsó itéletig bizonyos hatalmat gyakorolhat a földön. A **negyvenkét hónap** az Egyház egész földi élete. A sátán csak testükben győzheti le Isten választottjait, de lelküket és örök üdvösségüket nem veheti el.

lékát és a menny lakóit. 7 Azt is megengedték neki, hogy harcot indítson a szentek ellen és legyőzze őket. Sőt hatalmat kapott minden törzs, nép, nyelv és nemzet fölött. 8 Imádni fogják őt a föld lakói mind, akiknek neve nem áll a világ kezdete óta a megölt Bárány életkönyvében.

9 Akinek füle van, hallja meg! 10 Aki mást fogságba hurcol, fogságba kerül, aki karddal öl, kardélen hull el. Ez az alapja a szentek állhatatosságának és hüségének.

A szárazföldi vadállat. 11 Akkor láttam, hogy egy másik vadállat emelkedik ki a szárazföldből. Két szarva volt, mint a kosnak, de ugy orditott, mint a sárkány. 12 Az első vadállat szine előtt annak minden hatalmát gyakorolta és rábirta a föld minden lakóját, hogy imádja az első vadállatot, amelynek meggyógyult halálos sebe. 13 Nagy csodajeleket müvelt, az emberek szemeláttára tüzet bocsátott le az égből. 14 E csodákkal, melyeket a vadállat szine előtt müvelhetett, megtévesztette a föld lakóit és rábirta őket arra, hogy szobrot állitsanak a vadállatnak, mely kardéltől sebesült, de fölépült. 15 Hatalmat kapott arra is, hogy lelket leheljen a vadállat szobrába, hogy megszólaljon a vadállat szobra és megölje azokat, akik nem imádják. 16 Elrendelte, hogy mindenkinek: kicsineknagynak, szegénynek-gazdagnak, szabadnak és szolgának jelöljék meg jobb karját és homlokát, 17 s hogy senkise adhasson-vehessen, ha nem viseli a vadállat jelét: nevét vagy nevének számát.

11—17. A **szárazföld** Kisázsia. A **szárazföldi vadállat** a pogányság szellemi erejének, az eretnekségeknek és az áltudománynak jelképe. A sátánnak és az első vadállatnak ez az álprófétája külsőleg hasonlit a Bárányhoz, de tanitása a gonoszléleké (lásd Mt 7, 15). A **megjelölés** jelképes értelmü és azt jelenti, hogy a sátán és a vadállat teljesen tulajdonába veszi követőit. Ez ördögi utánzása a 7, 3—8-nak.

18 Ez a bölcseség. Akinek van esze, számitsa ki a vadállat számát, mert az emberi szám: hatszázhatvanhat.

14 A Bárány és kisérete. Akkor láttam, hogy a Bárány Sion hegyén állott. Vele volt a száznegyvennégyezer, aki homlokán viselte az ő nevét és Atyjának nevét. 2 Aztán szózatot hallottam az égből, mint nagy vizek zugását s mint erős mennydörgés robaját. A szózat, melyet hallottam, ugy hangzott, mint mikor hárfások hárfáikat pengetik. 3 Uj éneket énekeltek a trón, a négy előlény és a vének előtt. Az éneket senki sem tudta megtanulni, csak a földről megváltott száznegyvennégyezer. 4 Ezek azok, akik nem szennyezték be magukat asszonyokkal, hanem szüzek maradtak. A Bárány nyomában járnak, bárhová megy. Ők a megváltottak az emberek közül, zsengéi Istennek és a Báránynak. 5 Ajkukon nincsen hazugság, szeplőtelenül állnak (Isten trónja előtt).

Az itélet három angyala. 6 Akkor láttam, hogy egy másik angyal száll az ég magasán. Örök evangéliumot kellett hirdetnie a föld lakóinak: minden nemzetnek, törzsnek, nyelvnek és népnek. 7 Harsány hangon kiáltotta „Féljétek Istent s dicsőitsétek, mert eljött itéletének órája. Imádjátok őt: az ég, a föld, a tenger és a vizforrások alkotóját."

8 Egy másik angyal követte, aki igy kiáltott: „Összedőlt, összedőlt a nagy Babilon, mely paráznaságának tüzes borával ittassá tett minden nemzetet."

18. A görög és héber betüsor betüinek számértéke is van. 666 a görög betüsor szerint a római birodalmat jelenti: **Lateinosz** vagy **Teitán;** a héber betüsor szerint pedig Néró császárt: **Neron Készár,** a keresztényüldözők örök előképét.

1—5. Az előző fejezet vadállataival és azok követőivel szemben nagyszerü ellentét a **Bárány** és **kisérete. Sion hegye** jelképe a megdicsőült Egyháznak. A **száznegyvennégyezer** az összes választottat, vagy valószinübb értelmezés szerint az evangéliumi tanácsok követőit jelenti.

6—10. Az **örök evangélium** Isten örökérvényü kinyilatkoztatása. — **Babilon** a pogány Rómának jelképes neve, pusztulását a 17—18 fejezet irja le. **Paráznaság** a bálványimádás és az azzal járó erkölcstelenség. A **vadállat szobrához és jeléhez** lásd 13, 14—17.

9 Egy harmadik angyal is követte őket. Harsány
hangon kiáltotta az is: „Aki imádja a vadállatot és
szobrát, aki viseli jelét homlokán vagy kezén, 10 az is
inni fog Isten tüzes borából, melyet szintisztán töltött
haragjának kelyhébe. Tüz és kénkő fogja kinozni a
szent angyalok és a Bárány szine előtt. 11 Gyötrelmének füstje fölszáll örökkön-örökké. Nem lesz nyugalma
sem éjjel, sem nappal, mert imádta a vadállatot és
szobrát, és viselte nevének jelét.

12 Ez az alapja a szentek állhatatosságának, akik
kitartanak Isten parancsai és Jézus hite mellett."
13 Erre szózatot hallottam az égből: „Jegyezd föl:
Mostantól fogva boldogok a holtak, akik az Urban
halnak meg. Igy van, mondja a Lélek; pihenjék ki fáradalmaikat, mert tetteik elkisérik őket."

Az aratás három angyala. 14 Folytatódott látomásom. Fehér felhőt láttam, a felhőn ember fiához
hasonló ült. Fején arany koronát viselt, kezében éles
sarló.

15 Egy másik angyal jött ki a templomból és
harsány hangon kiáltott a felhőn ülőnek: „Lenditsd
meg sarlódat és arass! Itt az aratás ideje, már érett a
vetés a földön." 16 A felhőn ülő sarlóját a földre hajitotta és learatta a földet.

17 Ekkor egy másik angyal lépett ki a mennyei
templomból, akinek éles metszőkése volt.

18 Egy harmadik angyal az oltártól lépett elő.
Ennek hatalma volt a tüz fölött. Harsány hangon
kiáltott annak, akinél az éles metszőkés volt: „Lenditsd meg éles késedet, és szüreteld le a föld szőlejének
fürtjeit, mert beért már a szeme." 19 Az angyal lehajitotta éles metszőkését a földre, leszüretelte a föld

14—20. Az aratás angyalai az utolsó ítéletre megjelenő Emberfia (lásd 1, 13 jegyzet) szolgálatában állnak. Az emberiség érett az aratásra, vagyis az ítéletre. A **város** Jeruzsálem, az Egyház előképe. Az **embervér** bősége az ítélet borzalmasságát jelenti.

szőlejét és Isten haragjának nagy sajtójába vetette. 20 A sajtót a városon kivül kitaposták. Annyi vér folyt ki a sajtóból, hogy a lovak zablájáig ért, ezerhatszáz stádiumnyira.

Negyedik látomás: Isten haragjának hét csészéje.

15 **Hét angyal átveszi a hét csészét.** Akkor egy másik csodálatos nagy jelet láttam az égen: hét angyalt, akinél a hét végső csapás volt. Általuk teljesedik be Isten haragja.

2 Tüzben játszó, üvegként csillogó tengert láttam. Akik legyőzték a vadállatot, az ő szobrát és nevének számát, ott álltak Isten hárfáival az üvegtengeren. 3 Mózesnek, Isten szolgájának, és a Báránynak énekét énekelték:

„Müveid csodálatosan nagyok, Uram,
Mindenható Isten!
Utaid igazságosak és igazak,
Nemzetek Királya!
4 Ki ne félne téged, Uram?
Ki ne magasztalná nevedet?
Te egyedül vagy szent!
Minden pogány nemzet szined elé borul,
Itéleteid nyilvánvalóvá váltak!"

5 Ezután láttam, hogy megnyilt a szövetség sátrának mennyei temploma. 6 A templomból hét angyal lépett ki a hét csapással. Tiszta fehér gyolcsba voltak

1—8. Ez a fejezet a római birodalomra váró utolsó csapások mennyei előkészitése és a küzdő és győzelmes Egyház diadaléneke.

2—4. **Mózes énekét** (Exod. 15, 1—19) a zsidók az egyiptomi szolgaságból való kiszabadulás alkalmával énekelték. Az egyiptomi szabadulás előképe a megváltásnak, ezért nevezi a próféta Mózes énekét a **Bárány énekének.** A szövegben szereplő ének különböző zsoltárokból vett kifejezésekből áll (85, 9; 110, 2; 138, 14; 144, 17).

6. A **hét csapást** a 16 fejezet részletezi.

öltözve, mellük aranyövvel övezve. 7 A négy élőlény egyike a hét angyalnak hét aranycsészét adott, tele az örökkön-örökké élő Isten haragjával. 8 Erre a templomot betöltötte Isten dicsőségének és hatalmának füstje. Senkisem léphetett be a templomba, mig be nem teljesedett a hét angyal hét csapása.

16 Az első négy csésze kiöntése. Akkor nagy szózatot hallottam a templomból, mely a hét angyalhoz szólt: „Menjetek, öntsétek ki Isten haragjának hét csészéjét a földön."

2 Elment az első és kiöntötte csészéjét a földre. Rosszindulatu, fájdalmas fekély támadt azokon az embereken, akik a vadállat jelét viselték és szobrát imádták.

3 A második (angyal) csészéjét a tengerbe öntötte. Az olyan lett, mint a holtnak vére, és minden tengeri élőlény elpusztult.

4 A harmadik a folyókba és vizforrásokba öntötte csészéjét, s azok vérré változtak. 5 Erre hallottam, hogy megszólalt a vizek angyala: „Igazságos vagy (Uram), aki vagy és aki voltál. Szent vagy, hogy igy ítéltél. 6 Mivel szentek és próféták vérét ontották, vért adtál nekik inni: valóban megérdemelték!" 7 Hallottam, hogy az oltár felől egy másik is szól: „Ugy van Uram, mindenható Isten, igazak és jogosak ítéleteid!"

8 A negyedik (angyal) a napra öntötte csészéjét. Az erőt nyert arra, hogy (hőséggel és) tüzzel gyötörje az embereket. 9 Az emberek égtek a nagy forróságtól, de mégis káromolták Isten nevét, akinek hatalma volt a csapásokon. Nem tértek meg és nem adták meg neki a tiszteletet.

1—21. Ez a fejezet jelképesen leirja a római birodalomra váró csapásokat és végső pusztulását.

1—9. A bálványimádó Rómát belső bajok és gyötrelmek fogják kinozni (2), gyilkosságok, forradalmak és háboruk szinte vértengerbe fojtják (3—7) és az egész társadalom belső nyugtalanság lázában fog vergődni (8—9).

Az utolsó három csésze kiöntése. 10 Az ötödik (angyal) a vadállat trónjára öntötte csészéjét, mire annak birodalma elhomályosult. Az emberek nyelvüket harapdálták kinjukban 11 és káromolták az ég Istenét kınjuk és fekélyeik miatt, de mégsem tértek meg gonosztetteikből.

12 A hatodik (angyal) csészéjét a nagy Eufrátesz folyamba öntötte. Erre kiszáradt a vize, hogy ut nyiljék napkelet királyainak. 13 Akkor láttam, hogy a sárkány, a vadállat és az álpróféta szájából három békához hasonló tisztátalan szellem jön ki. 14 Ördögi szellemek ezek, akik csodákat müvelnek és elmennek a föld összes királyaihoz, hogy harcra toborozzák őket a mindenható Isten nagy napjára. — 15 Lásd, ugy jövök, mint a tolvaj. Boldog, aki virraszt és ügyel ruhájára, hogy mezitelenül ne járjon és ne lássák szégyenét. — 16 Összegyüjti őket arra a helyre, melynek héber neve Harmagedon.

17 A hetedik (angyal) a levegőbe öntötte csészéjét. Erre a templomból a trón felől nagy szózat tört elő: „Megtörtént!" 18 Mire villámlás, csattogás és mennydörgés támadt, s akkora földrengés keletkezett, amekkora még nem volt, mióta ember van a földön. 19 A nagy város háromfelé vált és a pogányok városai leomlottak. Isten akkor megemlékezett a nagy Babilonról és haragja tüzes borának kelyhét nyujtotta neki. 20 Minden sziget eltünt, és a hegyeket nem le-

10—21. A római birodalom egykori fénye és tekintélye tönkremegy (10.11), az elgyöngült birodalom ellen külső ellenség támad (12—14). Ez lesz végül is teljes bukásának az oka (17—21). A jövendölés Róma történetében a 3—5. század folyamán teljesedett be. A csapások az egyiptomi csapásokra és a hét harsona látomására emlékeztetnek (8—9 fejezet).

15. Ez a vers az Ur Jézus intelme (lásd 3, 3 jegyzet). A **ruha** a lelki ártatlanságnak és a kegyelem állapotának jele.

16. **Harmagedon** a héber Har-Megiddo, vagyis Megiddo hegye. Ez a hegy az Ezdrelon síkságtól délre fekszik. Mivel itt több nagy csatát vivtak, előképe annak a helynek, ahol minden istenellenes hatalom meg fog semmisülni.

hetett többé látni. 21 Mázsás nagy jégeső hullott az égből az emberekre. Az emberek pedig káromolták az Istent a jégverés miatt, mert rettenetesen nagy volt.

Ötödik látomás:
A végső számadás és Krisztus győzelme.

17 Az istentelen Babilon. Egyik a hét angyal közül, akiknél a hét csésze volt, hozzám jött és igy szólt: „Jöjj, megmutatom neked a nagy parázna asszony kárhozatát, aki a nagy vizek fölött ül. 2 Vele paráználkodtak a föld királyai és paráznaságának borától megrészegültek a föld lakói." 3 És lélekben elragadott a pusztába. Egy asszonyt láttam ott, aki skárlátvörös vadállaton ült. Ez tele volt istenkáromló nevekkel, s hét feje és tiz szarva volt. 4 Az asszony biborba és karmazsinba volt öltözve, arannyal, drágakővel és gyöngyökkel fölékesitve. Kezében arany serleget tartott, tele utálatos és szennyes paráznasággal. 5 Homlokán ez a titokzatos név állt: „A nagy Babilon, a paráznák és a föld undokságainak anyja." 6 Akkor láttam, hogy az asszony megrészegült a szenteknek és Jézus vértanuinak vérétől. Láttára nagy ámulatba estem.

A látomás magyarázata. 7 Az angyal megkérdezte: „Mit csodálkozol? Én megmagyarázom neked az asszony titkát és a hétfejü, tizszarvu vadállatét, mely hordozza. 8 A vadállat, melyet láttál, volt, de nincs többé. Fölszáll a mélységből, de vesztébe rohan.

1—18. Ez a fejezet a Jelenések könyvének kulcsa: szent János a keresztényüldöző pogány Rómában látja az antikrisztus megtestesülését. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy a római birodalom egyuttal előképe minden istenellenes hatalomnak.

1—6. A **nagy parázna asszony:** Róma. A **nagy vizek** a római birodalom népei (lásd 15 v.). **Paráználkodtak** vagyis átvették Róma bálványimádását és erkölcstelenségét. A **skárlátvörös vadállat** a 13, 1—8-ban leirt első vadállat, az antikrisztusnak anyagi és politikai hatalma. A **káromlás nevei** (13, 1) a császárokat istenitő nevek. A **hét fejet és a tiz szarvat** az angyal a 9—14 versekben magyarázza meg. A 6 vers célzás a keresztényüldözésekre.

A vadállat láttára, mely volt és nincs többé, de ismét megjelenik, csodálkozni fognak a föld lakói, akiknek neve nem áll a világ teremtése óta az élet könyvében.

9 Itt van szükség bölcseséggel párosult értelemre. A hét fej hét hegyet jelent, ezeken ül az asszony. De jelenti a hét királyt is. 10 Öt közülük lebukott, egy most uralkodik, az utolsó még nem jött el. Ha majd eljön, rövid ideig lesz csak maradása. 11 Maga a vadállat, mely volt, de nincs többé, lesz a nyolcadik: az előző hét közül való s vesztébe is rohan. 12 A tiz szarv pedig, melyet láttál, tiz királyt jelent. Még nem jutottak uralomra, de a vadállat után királyi hatalmat nyernek egy órára. 13 Ezek egyetértenek a vadállattal, erejüket és hatalmukat rendelkezésére bocsátják. 14 Harcot inditanak a Bárány ellen, de a Bárány, aki az uralkodók Ura és a királyok Királya, legyőzi őket meghivott, kiválasztott és hüséges szövetségeseivel."

15 Azután igy folytatta: „A vizek, melveket láttál, melyek fölött a parázna asszony ült, a népeket, törzseket, nemzeteket és nyelveket jelentik. 16 A tiz szarv, melyet láttál, és a vadállat meggyülölik a parázna asszonyt, kifosztják és levetkőztetik, sőt husán rágódnak és tüzön sütik. 17 Isten sugalmazta nekik, hogy tervét végrehajtsák és az uralmát egyetértve a vadállatra ruházzák, amiq Isten igéie be nem teliesül. 18 Az asszony, akit láttál, az a nagy város, amely a föld királyain uralkodik."

7—18. Az antikrisztussal azonositott római birodalom **volt:** teljes hatalmában Augusztus császár idején, de **nincs többé:** Néróval kiveszett Augusztus családja és a Néró halála után bekövetkezett zavarokban már-már ugy látszott, hogy a birodalom is tönkremegy. **Fölszáll a mélységből:** ismét megerősödik és a keresztényüldözés ujra megkezdődik. A **hét hegy:** Róma hét halma. A **hét király:** hét császárt jelent. Az **öt:** Néró, Galba vagy Otho, Otho vagy Vitelliusz, Veszpaziánusz és Titusz. A **hatodik** uralkodó szent János kortársa, Domiciánusz, a **hetedik** valószinüleg Nerva. **A tiz király:** Rómának alávetett barbár királyok, akik később föl fognak lázadni Róma ellen (16 vers) és igy végrehajtó eszközei lesznek Isten büntetésének. **Egy órára:** rövid időre.

18 Babilon bukása. Ezután láttam, hogy egy másik angyal száll le az égből, akinek nagy hatalma volt. Tündöklése beragyogta a földet. 2 Harsány hangon kiáltotta: „Összedőlt, összedőlt a nagy Babilon! Ördögök tanyája lett és minden tisztátalan szellem hajléka és minden tisztátalan, undok madár oduja. 3 Paráznaságának tüzes borából ittak az összes nemzetek. A föld királyai paráználkodtak vele, a föld kereskedői pedig meggazdagodtak pazar fényüzéséből."

4 Akkor egy másik szózatot hallottam az égből, mely igy szólt: „Vonuljatok ki onnan, én népem, hogy részetek ne legyen vétkeiben és csapásai ne érjenek titeket is. 5 Bünei az eget verik, de Isten számontartja gonosztetteit. 6 Fizessétek vissza neki, ahogy ő fizetett, és tetteit kétszeresen viszonozzátok. Töltsetek serlegébe kétannyit, mint nektek töltött. 7 Amekkora tündöklése és fényüzése volt, annyi gyötrelmet és bánatot okozzatok neki. Igy büszkélkedik magában: Mint királyné trónolok, nem vagyok özvegy és nem ismerek gyászt. 8 Ezért egy nap zudulnak rá a csapások: halál, gyász és éhinség, sőt tüz hamvasztja el, mert hatalmas az Uristen, aki megitéli."

Babilon siratása. 9 „Siratják és gyászolják a föld királyai, akik paráználkodtak és gyönyörökben éltek vele, mikor majd látják füstölgö égését. 10 Gyötrelmeitől való félelmükben, távolról igy kiáltanak: Jaj, jaj, te nagy város, Babilon, te hatalmas város! Egy óra alatt beteljesedett itéleted.

1. A fejezet drámai erővel állitja elénk Isten és Egyháza főellenségének, a pogány római birodalomnak bukását és büntetését.

1—3. Az angyal prófétai multban ugy hirdeti Róma bukását, mint már megtörtént dolgot.

4—8. Az Ur Jézus inti a római kereszténveket, hogy ne vállaljanak közösséget Róma büneivel (4—5), és megparancsolja az angyaloknak, hogy hajtsák végre az itéletet (6—8).

9—10. A szövetséges fejedelmek gyászolják Rómát, de nem sietnek segitségére. **Egy óra alatt:** hirtelen.

11 A föld kereskedői is siratják majd és gyászolják, mert senki sem veszi meg többé áruikat:
12 Arany és ezüst árut, drágakövet és gyöngyöket,
Gyolcsot, bibort, selymet és karmazsint,
Semmiféle tujafát és elefántcsont diszt,
Sem értékes fából, rézből, vasból és márványból készült edényt,
13 Fahéjat és balzsamot, illatszert, kenetet és tömjént,
Bort, olajat, lisztlángot és buzát,
Barmot és juhot, lovat és kocsit,
Rabszolgák testét és lelkét.
14 Gyönyörüséged gyümölcsei elfonnyadtak,
Eltünt tőled minden pompa és fény,
S nyomuk sem lesz többé.
15 A kereskedők, akik meggazdagodtak belőle, gyötrelmeitől való félelmükben távol tőle megállnak, siratják és gyászolják, 16 s igy kiáltanak: Jaj, jaj, te nagy város! Gyolcsba, biborba és karmazsinba öltöztél! Arannyal, drágakővel és gyöngyökkel voltál ékes! 17 Egy óra alatt elpusztult ekkora gazdagság!

Minden hajóskapitány és révész, minden hajós és tengerész távoltartotta magát, amikor megpillantotta füstölgő égését, 18 és igy kiáltott: Melyik város hasonlitott ehhez a nagy városhoz! 19 Port hintettek fejükre és sirva és gyászolva kiáltották: Jaj, jaj, te nagy város! A te gazdagságodból gazdagodtak meg mindnyájan, akiknek hajójuk járt a tengeren. Elpusztultál egy óra alatt!

20 Örvendezz miatta te menny, s ti szentek, apostolok és próféták! Isten megtorolta rajta igazságtokat."

Az elpusztult város képe. 21 Egy erős angyal erre malomkő nagyságu követ ragadott föl s a tengerbe dobta e szavakkal:

11—19. A kereskedők és hajósok, akik a Rómával folytatott kereskedéssel nagy vagyont gyüjtöttek maguknak, szintén siratják a város bukását.
21—24. A kereszténylldöző Róma végleges bukását egy angyal jelképesen a tengerbe vetett **nagy kővel** pecsételi meg (lásd Jer. 51, 61—64).

„Ily robajjal dőljön le Babilon, a nagy város,
és nyoma se legyen többé!
22 Hárfapengés meg ének, fuvolaszó és harsona
ne zengjen többé benned!
Ne éljen benned semmilyen mesterség müvese!
Ne hallatszék malomkattogás!
23 Mécses fénye ne villanjon föl benned!
Vőlegény és menyasszony ne hallassa szavát!
Kereskedőid a föld nagyjai voltak,
varázslataid tévutra vezettek minden nemzetet.
Kezéhez tapad a próféták és szentek vére,
s mindazoké, kiket megöltek a földön."

19 Örömujjongás a mennyben. Ezután nagy sereg örömujjongását hallottam a mennyben: „Alleluja! Üdv, dicsőség és hatalom Istenünknek! 2 igazak és jogosak ítéletei! Elítélte a nagy parázna asszonyt, aki paráznaságával megrontotta a földet. Megbosszulta szolgáinak vérét, mely annak kezéhez tapadt." 3 Aztán tovább énekeltek: „Alleluja! Füstje fölszáll örökkön-örökké." 4 Erre a huszonnégy vén és a négy élőlény arcraborulva imádta a trónon ülő Istent és igy kiáltott: „Ugy legyen! Alleluja!" 5 A trón felől pedig szózat tört elő:

„Dicsérjétek Istenünket, ti szolgái mind,
S akik őt félitek, kicsinyek és nagyok."

6 Akkor nagy sereg énekét hallottam, mely sok viz zugásához és erős mennydörgés robajához hasonlitott: „Alleluja! Az Ur, mindenható Istenünk, átvette az uralmat. 7 Örvendezzünk, ujjongjunk és dicsőitsük őt! Elérkezett a Bárány menyegzőjének napja. Jegyese fölkészült: 8 Méltó volt arra, hogy ragyogó fehér gyolcsba öltözzék." A gyolcs a szentek igaz cselekedeteit jelenti.

1—10. Az angyalok és a szentek dicsőitik Istent Róma igazságos megbüntetéséért. — A **Bárány jegyese** az Egyház, menyegzőjét a 21 és 22 fejezet irja le.

9 Akkor igy szólt hozzám: „Jegyezd föl: Boldogok
a Bárány menyegzős lakomájára hivatalosak!" És
hozzáfüzte: „Ezek Isten igaz igéi." 10 Lába elé boru-
ltam, hogy imádjam, de ő igy szólt hozzám: „Vigyázz,
ne (tedd)! Csak Istent imádd! Én csak szolgatársad
vagyok és testvéreidé, akik tanuságot tesznek Jézus-
ról. Jézus tanusága a prófétálás lelke."

A győzelmes fehér lovas. 11 Akkor a megnyilt
mennyben egy fehér lovat pillantottam meg. Lovasa
a Hüséges és az Igaz, igazságosan itél és harcol.
12 Szeme olyan, mint a lobogó tüz, fején ékes diadém,
rajta olyan név, amelyet senki sem ismer, csak ő
maga. 13 Vértől ázott ruhát viselt. Neve: Isten Igéje.
14 A mennyei seregek tiszta fehér gyolcsba öltözve
fehér lovon kisérték. 15 Szájából éles kard tört elő,
hogy azzal sujtson a nemzetekre. Vasvesszővel fogja
kormányozni őket, és taposni fogja a mindenható Isten
haragja tüzes borának sajtóját. 16 Köntösén csipő
magasságban ez a név volt irva: „Királyok Királya,
uralkodók Ura."

A vadállat és a hamis próféta megitélése. 17 Akkor
láttam, hogy egy angyal áll a napban. Harsány hangon
rákiáltott az ég magasán repülő madarakra: „Jöjjetek,
gyüljetek egybe Isten nagy lakomájára! 18 Egyétek a
királyok husát, a hadvezérek és hatalmasok husát, a
lovak és lovasaik husát, szabadok és szolgák, ki-
csinyek és nagyok husát!"

19 Akkor láttam: A vadállat és a föld királyai
hadseregükkel összegyültek, hogy harcra keljenek a
Lovassal és seregével. 20 De ezek elfogták a vadállatot

11—16. A **fehér lovas** maga az itéletre jövő Krisztus. **Neve** isteni lényegét fejezi ki, ő a második isteni személy: az isteni Ige (Jn 1, 1.14). A **vértől ázott ruha** (Iz. 63, 1—3) azt jelenti, hogy kereszthalálával váltotta meg az emberiséget. Az **éles kard** (1, 16; 2, 12) az isteni itélet ellenállhatatlan erejének jelképe. **Vasvesszői** lásd Zsolt. 2, 8.9. **Isten haragjának sajtója** az isteni itélet (14, 20).

17—21. Az itélet előkészitését a próféta ószövetségi képpel (Ezek. 38—39 fejezet főleg 39, 17—20) irja le (17—18). Az ellenséges hatalmak

és vele együtt a hamis prófétát, aki csodákat müvelt, hogy félrevezesse azokat, akik a vadállat jelét viselték és bálványképét imádták. Mindkettőt elevenen kénkővel égő tüzes tóba vetették. 21 A többit a Lovas kardja ölte meg, mely szájából tört elő. És a madarak mind jóllaktak azok husával.

20 A sátán megbilincselése. Azután láttam, hogy egy angyal szállt le az égből, akinél a pokol kulcsa volt, kezében pedig nagy lánc. 2 Megragadta a sárkányt, az őskigyót, aki nem más, mint az ördög, a sátán, és ezer esztendőre megbilincselte. 3 Letaszitotta a pokolba, bezárta és lepecsételte, hogy félre ne vezesse a nemzeteket, mig el nem telik az ezer esztendő. Azután rövid időre szabadon engedik.

Az ezer éves uralom. 4 Akkor trónokat láttam, azok ültek rajtuk, akikre az itéletet bizták. És láttam azok lelkeit, akiket Jézus tanusága és Isten igéje miatt lefejeztek, akik nem imádták a vadállatot és bálványképét, és jelét nem viselték homolokukon és kezükön. Ezek életre keltek és Krisztussal ezer esztendeig uralkodtak. 5 A többi halott csak akkor kelt életre, amikor eltelt az ezer esztendő. Ez az első föltámadás. 6 Boldog és szent az, akinek része van az első föltámadásban! A második halálnak nincs hatalma rajtuk, Isten és Krisztus papjai lesznek és ezer esztendeig uralkodnak vele.

---

megsemmisitése Jézus isteni hatalmának megfelelően drámai gyorsasággal pereg le (19—21). A **kénkővel égő tüzes tó** a pokol.

1—6. Krisztusnak és szentjeinek **ezeréves uralma** az Egyház egész földi élete, amelyet más látomásokban a 42 hónap, 1260 nap jelentett (11, 2; 12, 6.14). A **sátán megbilincselése** hatalmának korlátozását jelenti az egyháztörténelem folyamán. A világ végén a sátán az Egyház életéhez viszonyitva **rövid időre** (11, 9.11 szerint három és fél napra) visszakapja hatalmát és teljes erejéből támadást intéz az Egyház ellen. Az **itélet trónján ülők** a már megdicsőült vértanuk és szentek. Az **első föltámadás** a lelki föltámadást jelenti, a megszentelő kegyelem istenfiui életét. A **második halál** az örök kárhozat (14 vers). **Isten és Krisztus papjai:** lásd 1, 6; 5, 10; 7, 15; 1 Pét. 2. 9.

A sátán hatalmának megsemmisítése. 7 Mikor eltelik az ezer esztendő, a sátán kiszabadul börtönéből
és megindul, hogy félrevezesse a föld négy sarkán
lakó nemzeteket, Gógot és Magógot, és harcra gyüjtse
őket. Számuk annyi, mint a tenger fövénye. 8 Fölvonulnak a föld minden táján, körülzárják a szentek
táborát és a szeretett várost. 9 De tüz csap le Istentől
az égből és megemészti őket. Az ördögöt, aki félrevezette őket, kénkővel égő tüzes tóba vetik, ahol a
vadállattal és 10 az álprófétával éjjel-nappal, örökkön-örökké gyötrődni fog.

Az utolsó itélet. 11 Akkor nagy ragyogó trónt
láttam. A rajta ülő tekintete elől menekült a föld és
az ég, és nem maradt számukra hely. 12 És láttam,
hogy a holtak, nagyok és kicsinyek, ott állnak a trón
előtt. Könyveket nyitottak ki. Kinyitottak egy másik
könyvet is, az élet könyvét. A holtakat megitélték
tetteik szerint, amint a könyvekben föl volt jegyezve.
13 A tenger visszaadta a beléveszett holtakat, a halál
és az alvilág is visszaadta halottjait. Valamennyit
megitélték tetteik szerint. 14 A halált és az alvilágot
tüzes tóba vetették. Ez a tüzes tó a második halál.
15 Aki nem volt följegyezve az élet könyvébe, azt a
tüzes tóba vetették.

Hatodik látomás: A mennyei Jeruzsálem.

21 Uj ég és uj föld. Akkor uj eget és uj földet
láttam. Az első ég és az első föld elmult, és a tenger
is megszünt. 2 Ezután (én magam János) láttam,

7—10. Az ördögnek és szövetségeseinek végső támadása az Egyház ellen, és végleges bukásuk. — **Góg és Magóg** Ezekiel próféta 38 és 39 fejezetében Isten országának végső nagy ellenségei. Itt az Egyház összes ellenségeit jelentik. A **szeretett város** Jeruzsálem, az Egyház előképe.

11—15. A **ragyogó trón** Isten itélőszéke. A **könyvek,** melyekbe az emberi tettek föl vannak jegyezve, jelképesen azt fejezik ki, hogy minden tettünknek örök érdemszerző vagy kárhozatot hozó értéke van. Az **élet könyve** (lásd 3, 5; 13, 8; 17, 8) az örök boldogságra rendeltek nevét tartalmazza. A **második halál** az örök kárhozat.

1. Az utolsó látomás jelképesen leirja az igazakra váró örök boldogságot.

1—4. Az **uj ég és uj föld** (Iz. 65, 17; 66, 22; 2 Pét. 3, 13) az egész

hogy a szent város, az uj Jeruzsálem leszáll a mennyből, Istentől. Diszes volt, mint a vőlegényének fölékesitett menyasszony. 3 A trón felől harsány hangot hallottam: „Nézd, ez Isten hajléka az emberek között! Ő velük fog lakni, azok pedig az ő népe lesznek, és maga Isten lesz velük. 4 Letöröl szemükről minden könnyet. Halál nem lesz többé, sem gyász, sem jajgatás, sem fájdalom. Ami eddig volt, elmult."

5 A trónon ülő igy szólt: „Ime, ujjáalkotok mindent." Azután hozzám fordult: „Jegyezd föl: ezek a szavak hitelesek és igazak." 6 Majd igy folytatta: „Beteljesedett. Én az Alfa és az Omega vagyok, a kezdet és a vég. Én a szomjazónak ingyen adok az élő vizek forrásából. 7 A győztes részesedik mindebben. Én Istene leszek, s ő az én fiam. 8 A gyáva, a hitetlen, a szentségtörő, a gyilkos, a parázna, a varázsló, a bálványimádó és a hazug mind a kénkővel égő tüzes tóba kerül. Ez a második halál."

Az uj Jeruzsálem. 9 Akkor odajött egyik a hét angyal közül, akiknél a végső hét csapással teli csészék voltak és igy szólt hozzám: „Jöjj, megmutatom neked a menyasszonyt, a Bárány jegyesét." 10 Lélekben elragadott egy nagy magas hegyre és megmutatta a mennyből, Istentől alászállt szent várost, Jeruzsále-

teremtett világ megujulása Istenben. Az **uj Jeruzsálem** a mennyei egyház, melyet a próféta ószövetségi hasonlat alapján (Zsolt. 44. Énekek éneke) Krisztus menyasszonyának nevez. **Isten lesz velük:** célzás Iz. 7, 14; 8, 8-ra, ahol a Messiás neve „Emmánuel" vagyis Isten velünk. Az Istennel való kapcsolat, amelyet Krisztus közvetitett számunkra, teljes mértékben megvalósul a mennyei boldogságban.

5—8. Isten végleg megpecsételi itéletét. Az **élővizek forrása** az örök boldogság (7, 17; 22, 1). A **győztes** az, aki mindhalálig kitart a kegyelemben. **Ő az én fiam:** a megszentelő kegyelem által. A **gyávák** a küzdelemtől megfutó keresztények.

9—27. A próféta a mennyei Jeruzsálemet (az Egyházat) az égből leszálló, magas hegyen épült városhoz hasonlitja. A leirás megjeleniti az Egyház egységét, szentségét, apostoli voltát és egyetemességét. Helyenként a mennyei s a földi Egyház rajza egybeolvad, mert az örök boldogság a földi kegyelmi életnek folytatása és tökéletes beteljesülése.

met, 11 mely Isten dicsőségében ragyogott. Tündökölt, mint a drágakő, mint a kristálytiszta jáspis. 12 Széles, magas fala volt, tizenkét kapuval. A kapuk fölött tizenkét angyal és a kapukon nevek, Izrael tizenkét törzsének neve. 13 Kelet felől három kapu, észak felől három kapu, dél felől három kapu, nyugat felől három kapu. 14 A város falának tizenkét alapköve volt, rajtuk a Bárány tizenkét apostolának tizenkét neve.

15 Aki velem beszélt, arany mérőnádat tartott kezében, hogy fölmérje a várost és kapuit, meg falát. 16 A város négyszögben épült, hossza akkora, mint szélessége. Fölmérte a várost az (arany) náddal: tizenkétezer stádium volt. Hossza, magassága és szélessége egyenlő. 17 Megmérte falát: százhegyvennégy könyök, emberi mérték szerint, ami az angyal mértéke is. 18 A falak jáspisból épültek, a város pedig tükörfényes szinaranyból. 19 A város falának alapköveit mindenféle drágakő ékesitette. Az első alapkő jáspis, a második zafir, a harmadik kalcedon, a negyedik smaragd, 20 az ötödik szárdonix, a hatodik kárneol, a hetedik krizolit, a nyolcadik berill, a kilencedik topáz, a tizedik krizopráz, a tizenegyedik jácint, a tizenkettedik ametiszt. 21 A tizenkét kapu tizenkét drágagyöngy: mindegyik kapu egy-egy drágagyöngyből. A város utcái tükörfényes szinaranyból voltak.

22 Templomot nem láttam benne. Az Ur, a mindenható Isten, és a Bárány a temploma. 23 A városnak

11—14. **Isten dicsősége** maga az isteni jelenlét, a szent város **tündöklése** pedig az Egyház kincseit: az evangéliumi tanitást, a szentségeket, s a szentek erényeit jelenti. A **magas fal** az Egyházat védő isteni oltalom jelképe. **Izrael tizenkét törzsének** és a **tizenkét apostolnak** együttes említése kifejezi az Ószövetség és az Ujszövetség szoros kapcsolatát, az isteni üdvösség rendjének előkészitését és beteljesedését.

15—21. A **fölmérés** Isten különleges védelmét jelenti (Ezek. 40, 3; Zak. 2, 1; Jel. 11, 1). A **tizenkétezer stádium** kb. 1500 kilométer; a mennyország mérhetetlensége. A hegyre épült város kiterjedése minden irányban egyenlő, ez tökéletességét jelenti. A drága anyagok a mennyország szentségét fejezik ki.

22—23. A mennyországban nincs **templom**, mert az igazak szinről-szinre szüntelen látják Istent.

nincs szüksége sem napvilágra, sem holdsugárra: Isten dicsősége világitja meg, fénye pedig a Bárány. 24 Világosságában járnak a nemzetek, és a föld királyai hódolnak neki. 25 Kapuit nem zárják be soha, hiszen nincs is ott éjszaka. 26 Kincseikkel és értékeikkel neki adóznak a nemzetek. 27 De nem léphet be oda tisztátalan, szentségtörő és hazug, csak az, aki föl van jegyezve a Bárány életkönyvébe.

22 **Az uj Jeruzsálem boldogsága.** Azután megmutatta nekem az élő vizek folyóját, mely kristálytisztán fakadt Isten és a Bárány trónjából. 2 Az utca közepén és a folyó mindkét partján az élet fái álltak. Tizenkétszer hoznak termést, vagyis minden hónapban gyümölcsöznek. A fa levelei a nemzetek gyógyulására szolgálnak. 3 Átok nem lesz többé benne. Isten és a Bárány trónja áll majd ott és szolgái hódolnak neki. 4 Látni fogják arcát és homlokukon hordják nevét. 5 Nem lesz többé éjszaka és nem szorulnak lámpafényre vagy napvilágra. Az Uristen ragyog rájuk, s uralkodni fognak örökkön-örökké.

Befejezés.

6 Azután igy szólt hozzám: „Ezek a szavak hitelesek és igazak." Az Ur, a prófétalelkek Istene, elküldte angyalát, hogy hirül adja szolgáinak, aminek csakhamar meg kell történnie. 7 „Nézd, hamarosan eljövök. Boldog, aki megszivleli e könyv prófétai szavait."

24—27. Ez a részlet szemléletesen kifejezi az Egyház egyetemes (katolikus) voltát és szentségét.

1—5. Ezek a versek még az előző fejezet gondolatköréhez tartoznak és a mennyei Jeruzsálem kegyelemkincseit, szentségét és boldogságát irják le. A szent szerző Ezekiel leirását követi (47, 1—12). — **Az élő vizek folyója** a keresztségnek és a Szentlélek kegyelmi ajándékainak jelképe. **Az élet fája** az Oltáriszentség, gyógyitó **levelei** Isten kegyelme. **Homlokukon hordják nevét** lásd 7, 3 jegyzet **és 14, 1.**

6—9. Először a mennyei Jeruzsálemet megmutató angyal (6), majd Jézus (7), végül maga a szerző saját tekintélyére hivatkozva (8) tanuskodik látomásának hitelességéről. A 8 és 9 vers a 19, 10 megismétlése.

8 Én, János hallottam és láttam ezeket. Miután hallottam és láttam, leborultam az angyal lába elé, aki ezeket megmutatta, hogy imádjam. 9 De ő igy szólt hozzám: „Vigyázz, ne (tedd)! Én csak szolgatársad vagyok és testvéreidé, a prófétáké, és azoké, akik megszivlelik e könyv (prófétai) szavait. Egyedül Istent imádd!"

10 Azután folytatta: „Ne pecsételd le e könyv prófétai szavait, mert az idő közel van. 11 Aki gonoszat tesz, tegye továbbra is, aki tisztátalan, csak tisztátalankodjék, de aki igaz, legyen még igazabb, és aki szent, legyen még szentebb.

12 Hamarosan eljövök és magammal hozom a jutalmat, hogy megfizessek kinek-kinek cselekedete szerint. 13 Én az Alfa és Omega vagyok, az első és az utolsó, a kezdet és a vég. 14 Boldog, aki megmossa ruháját (a Bárány vérében)! Joga lesz az élet fájához, és a kapukon át bemegy a városba. 15 A kutya, a varázsló, a parázna, a gyilkos, a bálványimádó és mind, aki hamisat szeret és tesz, kinnmarad.

16 Én, Jézus, elküldtem angyalomat, hogy tanuságot tegyen ezekről az egyházakban. Én vagyok Dávid gyökere és sarja, a tündöklő hajnalcsillag."

17 A Lélek és a menyasszony hiv: „Jöjj el!" Aki hallja, hivjon: „Jöjj el!" Aki szomjazik, jöjjön, s aki kivánja az élet vizét, igyék ingyen.

18 Figyelmeztetek mindenkit, aki hallja ennek a könyvnek prófétai szavait: „Aki ezekhez hozzátesz valamit, arra Isten ráméri a könyvben leirt csapásokat. 19 Aki pedig elvesz valamit ennek a prófétai könyvnek szavaiból, annak Isten elveszi jogát az élet

10—16. Az Ur Jézus szava. — **A tisztára mosott ruha** a lélek kegyelmi állapota. A **kutyák** a hitetlenségben megátalkodott emberek.

17. A hivek lelkében lakó Szentlélek és az Egyház (mennyasszony) vágyódása az Üdvözitő után.

18—19. Az apostol határozottan tiltakozik könyvének bármilyen megmásitása ellen.

fájához és a szent városhoz, melyről szó van a könyvben."

20 Aki minderről tanuskodik, kijelenti: „Igen, hamarosan eljövök." Ugy legyen. Jöjj el, Uram Jézus!

21 Az Ur Jézus (Krisztus) kegyelme legyen minden szenttel! Amen.

20. **Aki minderről tanuskodik** az Ur Jézus.

21. Mivel a Jelenések könyve eredetileg a kisázsiai egyházakhoz küldött irat volt (2 és 3 fejezet), szent János a levelek megszokott szavaival fejezi be müvét.

NÉVMUTATÓ.

Személynevek.

Ábel: Mt 23,35; Lk 11,51; Zsid. 11,4; 12,24.
Abia: Lk. 1,5.
Abiátár: Mk. 2,26.
Ábrahám: Mt. 1,1.2.17; 3,9; 8,11; 22, 32; Mk 12,26; Lk 1,55.73; 3,8.34; 13,16.28; 16,22.29; 19,9; 20,37; Jn 8,33.37.39.40.53.56.58; Ap. Csell. 3, 13.25; 7,2:5; 13,26; Róm. 4,1—25; 9,7; 11,1; Gal. 3,6—18.29; 4,22; Zsid. 2,16; 6,13—15; 7,5.9.10; 11, 8—12; Jak. 2,21—23; 1 Pét. 3,6.
Ádám: Lk 3,38; Róm. 5,12.14.15.19; 1 Kor. 15,22.45—49; 1 Tim. 2,13. 14; Jud. 14.
Agábusz: Ap. Csel. 11,28; 21,10.
Ágár: Gal. 4,24.25.
Akvila-Priszcilla: Ap. Csel. 18-2.18.26; Róm. 16,3; 1 Kor. 16,19; 2 Tim. 4,19.
Alexander: 1 Tim. 1,20; 2 Tim. 4,14.
Alfeus: Mt 10,3; Mk 2,14; 3,18; Lk 6,15; Ap. Csel. 1,13.
Ampliátusz: Róm 16,8.
Ananiás: 1) Ap. Csel. 9,10—19; 22, 12.13; 2) Ap. Csel. 23,2; 24,1.
Ananiás-Szafira: Ap. Csel. 5,1-11.
András: Mt 4,18; 10,2; Mk 1,16.29; 3,18; 13,3; Lk 6,14; Jn 1,40.44; 6, 8; 12,22; Ap. Csel. 1,13.
Andronikus: Róm. 16,7.
Anna: Lk 2,36—38.
Annás: Lk 3,2; Jn 18,13.24; Ap. Csel. 4,6.
Antipász: Jel. 2,13.
Apellesz: Róm. 16,10.
Apollós: Ap. Csel. 18,24—19,1; 1 Kor. 1,12; 3,4—6.22; 4,6; 16,12; Tit. 3,13.
Appia: Filem. 2.
Aretás IV: 2 Kor. 11,32.33.
Arhippusz: Kol. 4,17; Filem. 2.
Arisztarhusz: Ap. Csel. 19,29; 20,4; 27,2; Kol. 4,10; Filem. 24.
Arisztobulusz: Róm. 16,10.
Árkelausz: Mt 2,22.
Áron: Lk 1,5; Ap. Csel. 7,40; Zsid. 5,4; 7,11; 9,4.
Artemász: Tit. 3,12.
Artemisz: Ap. Csel. 19,23—40.
Aszinkritusz: Róm. 16,14.
Augusztus: Lk 2,1.

Báál: Róm. 11,4.
Bálák: Jel. 2,14.
Bálám: Jel. 2,14.
Barabás: Mt 27,15—18.20.21; Mk 15, 6—15; Lk 23,17—25; Jn 18,40; Ap. Csel. 3,14.
Bárák: Zsid. 11,32.
Barjézu: Ap. Csel. 13,6—12.
Barnabás: Ap. Csel. 4,36; 9,27; 11, 22—26.30; 12,25; 13,1—3.43—51; 14,13—27; 15,2.36—39; Gal. 2,1.9. 13; Kol. 4,10.
Bartimeusz: Mk 10,46—52.
Barzabás: 1) Ap. Csel. 1,23; 2) Ap. Csel. 15,22.
Berniké: Ap. Csel. 25,13.23; 26,30.
Bertalan: Mt 10,3; Mk 3,18; Lk 6,14; Ap. Csel. 1,13.
Blasztusz: Ap. Csel. 12,20.

Damarisz: Ap. Csel. 17,34.
Dániel: Mt 24,15.
Dávid: Mt 1,1.6.17.20; 9,27; 12,3.23; 15,22; 20,29—34; 22,41—46; Mk 2, 25; 10,46—52; 11,10; 12,35—37; Lk 1,27.32.69; 2,4.11; 3,31; 6,3; 18, 35—43; 20,41—44; Jn 7,42; Ap. Csel. 1,16; 2,25—35; 4,25.26; 7,45; 13,22.34—36; 15,16; Róm. 1,3; 4, 6—8; 11,9—11.32; 2 Tim. 2,8; Zsid. 11,32; Jel. 3,7; 5,5; 22,16.
Démász: Kol. 4,14; 2 Tim. 4,10; Filem. 24.
Demeter: 1) Ap. Csel. 19,24—27; 2) 3 Ján. 12.
Dénes: Ap. Csel. 17,34.
Diotrefész: 3 Ján. 9—11.
Druzilla: Ap. Csel. 24,24.

Elizeus: Lk 4,27.
Eneász: Ap. Csel. 9,33—35.
Énok: Zsid. 11,5; Jud. 14.
Epafrász: Kol. 1,7.8; 4,12; Filem. 23.
Epafroditusz: Fil. 2,25—30; 4,18.
Epenetusz: Róm. 16,5.
Erásztusz: Ap. Csel. 19,22; Róm. 16, 23; 2 Tim. 4,20.
Erzsébet: Lk 1,5—57.
Eubulusz: 2 Tim. 4,21.
Euniké: Ap. Csel. 16,1; 2 Tim. 1,5.
Entihusz: Ap. Csel. 20,9—12.
Éva: 2 Kor. 11,3; 1 Tim. 2,13—15.
Evodia: Fil. 4,2.
Ézsau: Róm. 9,13; Zsid. 11,20; 12,16.

Fánuel: Lk 2,36.
Félix: Ap. Csel. 23,24—30; 24, 1—27.
Fesztusz: Ap. Csel. 24,27—26,32.
Figellusz: 2 Tim. 1,15.
Filemon: Filem. 1.
Filétusz: 2 Tim. 2,17.
Filologusz: Róm. 16,15.
Flegon: Róm. 16,14.
Fortunátusz: 1 Kor. 16,15.17.
Főbe: Róm. 16,1.
Fülöp apostol: Mt 10,3; Mk 3,18; Lk 6,14; Jn 1,43—48; 6,5—7; 12,21.22; 14,8—10; Ap. Csel. 1,13.
Fülöp diákonus: Ap. Csel. 6,5; 8,5—13.26—40; 21,8.9.
Fülöp negyedesfejedelem: Lk 3,1.

Gábor főangyal: Lk 1,19.26.
Gájusz: 1) Ap. Csel. 19,29; 2) 20,4; 3) Róm. 16,23; 1 Kor. 1,14; 4) 3 Ján. 1.
Gallió: Ap. Csel. 18,12—17.
Gamáiel: Ap. Csel. 5,34—40; 22,3.
Gedeon: Zsid. 11,32.

Hermász: Róm. 16,14.
Hermesz: Róm. 16,14.
Hermogenesz: 2 Tim. 1,15.
Heródes, Nagy: Mt, 2,1—23; Lk 1,5.
Heródes Agrippa I.: Ap. Csel. 12, 1—6.20—23.
Heródes Agrippa II.: Ap. Csel. 25, 13—26,32.
Heródes Antipász: Mt 14,1—12; Mk 6,17—29; 8,15; Lk 3,1.19.20; 8,3; 9,7—9; 13,31.32; 23,7—12; Ap. Csel. 4,27.28; 13,1.
Heródes Fülöp: Lk 3,1.
Heródiás: Mt 14,3.6; Mk 6,17—19; Lk 3,19.
Heródion: Róm. 16,11.
Himeneusz: 1 Tim. 1,20; 2 Tim. 2,17.

Illés: Mt 11,14; 16,14; 17,3.4. 10—12; 27,47.49; Mk 6,15; 8,28; 9,4.5.11—13; 15,35.37; Lk 1,17; 4,25; 9,8.19. 30.33; Jn 1,21.25; Róm. 11,2; Jak. 5,17.
István: Ap. Csel. 6,5—7,60; 22,20.
Izaiás: Mt 3,3; 4,14—16; 8,17; 12,17—21; 13,14.15; 15,7—9; Mk 7,6.7; Lk 3,4—6; 4,17—19; Jn 1,23; 12, 38—41; Ap. Csel. 8, 28—33; 28, 25—27; Róm. 9,27—29; 10,16.20; 15,12.
Izsák: Mt 1,2; 8,11; Lk 3,34; 13,28; Ap. Csel. 3,13; Róm. 9,6—13; Gal. 4,28.30; Zsid. 11,9.17.20.

Jairus: Mt 9,18—26; Mk 5,21—43; Lk 8,40—56.
Jakab, idősebb: Mt 4,21; 10,2; 17,1; 20,20—24; 26,37; Mk 1,19.29; 3,17; 5,37; 9,2; 10,35—41; 13,3; 14,33; Lk 5,10; 6,14; 8,51; 9,28.54; Jn 21,2; Ap. Csel. 1,13; 12,2.
Jakab, fiatalabb: Mt 10,3; 13,55; 27, 56; Mk 3,18; 6,3; 15,40; Lk 6,15. 16; 24,10; Ap. Csel. 1,13; 12,17; 15,13; 21,18; 1 Kor. 15,7; Gal. 1, 19; 2,9.12; Jak. 1,1; Jud. 1.
Jákob: Mt 1,2; 8,11; Lk 1,33; 13,28; Jn 4,5.6.12; Ap. Csel. 3,13; 7,8. 12—16; Róm. 9,13; 11,26; Zsid. 11, 9.20.21.
János apostol és evang.: Mt 4,21; 10,2; 17,1; 20,20—24; 26,37; Mk 1,19,29; 3,17; 5,37; 9,2.38; 10,35—41; 13,3; 14,33; Lk 5,10; 6,14; 8, 51; 9,28.49.54; 22,8; Jn 1,35; 13,23. 24; 18,15.16; 19, 26.27; 20,3—10; 21,7.20—25; Ap. Csel. 1,13; 3,1—11; 4,13; 8,14; 12,2; Gal. 2,9; Jel. 1,1.4.9; 22,8.
János, Keresztelő: születésének hirüladása: Lk 1,5—25; — születése: Lk 1,57—79; — a pusztában: Lk 1.80; — bünbánatot hirdet és keresztel: Mt 3,1—12; Mk 1,2—8; Lk 3,1—18; Jn 1,19—28; — fogsága és halála: Mt 11,2—6; 14,1—12; Mk 6,14—29; Lk 3,19.20; 7,18—23; 9,7—9; — dicsérete: Mt 11,7—11; Lk 7, 24—28; — J. és Krisztus: Jn 3,22—36.

Jázon: 1) Ap. Csel. 17,5—9; 2) Róm. 16,21.
Jefte: Zsid. 11,32.
Jézus Jusztusz: Kol. 4,11.
Jézus Krisztus: igaz Isten: 1) az Atya tanusága: keresztségénél: Mt 3,17; Mk 1,11; Lk 3,22; — szineváltozásánál: Mt 17,5; Mk 9,7; Lk 9,35; Jn 12,28; 2) tanusága önmagáról: Isten Fia: Mt 11,27; Lk 10, 22; Jn 3,13,31; 8,58; 10,30.38; 12. 45; 14,1—11; 17,5.20; — Messiás: Mt 26,63.64; Mk 14,61.62; — teljes hatalma van: Mt 28,16—20 Mk 16, 15—18; — csodái: Jn 2 1—11; 4,43—54; Mt 8,14—17; Mk 1,29—34; Lk 4,38—41; 5,4—11; M 8,1—4; Mk 1.40—45; Lk 5,12—16: Mt 9,1—8; Mk 2,1—12; Lk 5,17—26; Jn 5,1—15; Mt 12,9—13; Mk 3,1—5; Lk 6,6—10; 7,11—17; Mt 9,18.26; Mk 4,21—43; Lk 8,40—56 3) angyalok tanuság: Mt 28, 5—7; Mk 16,5—8; Lk 24,4—8; Ap. Csel 1,11; 4) apostolok tanusága: M 16,13—20; 8,27—30; Lk 9,18—21 Jn 1,1—5; Ap. Csel. 2,32—36; 3 12—16; 4,10—12; 7,55.56; 1 Kor 8,6; 10,4; 2 Kor. 8,9; Fil. 2,6; Kol 1,15—20: Zsid. 1,2.3; 1 Ján. 1,1 2; 2,13.14;
igaz ember: megtestesülése: Jn 1,14: — fölvette a szolga alakját Fil. 2,7; — születése: Mt 1,18—23: Lk 2,1—7; — gyermekkora: Mt 2 1—23; Lk 2,8—52; — megkeresztelkedése: Mt 3,13—17; Mk 1,9—11; Lk 3.21.22; Jn 1,29—34; — böjtje és mekisértése: Mt 4,1—11: Mk 1.12.13; Lk 4,1—13; — éhsége: Mt 4,2; 21,18; Mk 11,12; Lk 4,2 — szomjusága: Jn 4,7; 19,28—30: — fáradtsága: Mt 8,24.25; Mk 4. 38; Lk 8,23.24; — engedelmessége: Zsid. 10,5—7; Jn 4,34; Mt 26,39 Mk 14,36; Lk 22,42; — szeretete: In 11,36; 13,1; 15,9.13; Mk 10,21: Lk 23,34; — a gyermekek barátja: Mt 19,13—15; Lk 18,15—17; — könyörületessége: Mt 14,14; Mk 6 34; Lk 7,13; — sirása: Lk 19,41; Jn 11,35; — halálfélelme: Mt 26, 37.38; Mk 14,33.34; Lk 22,44; — halála: Mt 27,50; Mk 15,37; Lk 23,46; Jn 19,30;
a megdicsőült Krisztus: föltámadása: Mt 28,1—15; Mk 16,1—19; Lk 24,1—43; Jn 20, 1—22,24; Ap. Csel. 1,3.4.22; 2,24; 10,34—53; — mennybemenetele: Mk 16,19.20; Lk 24,50—53; Ap. Csel. 1,8—12; — az Atya jobbján: Ap. Csel. 2, 33; 5,31; 7,55.56; Ef. 1,20; Zsid. 1,3; 8,1; 10,12; 12,2; 1 Pét. 3,22; — az Ur: Róm. 1,4; 14,7—9; 1 Kor. 4,8; 8,6; 12,3; Fil. 2.11; — az Egyház feje: Ef. 1,22; 4,15; Kol. 1,18; 2,10; — főpap: Zsid. 2,17; 3,1; 4,14.15; 5,1.5.10; 7,26.27; 8,1; 9,11; — közbenjáró: Zsid. 7, 22—25; 9,24; 1 Ján. 2,1.2; 5,13—15.
Joel: Ap. Csel. 2,16.
Johanna: Lk 8,3; 24,10.
Jónás: Mt 12,39—41; 16,4; Lk 11, 29—32.
József, Jézus nevelőatyja: Mt 1, 16. 18—25; 2,13—15.19—23; Lk 1,27; 2,4—6.41—51; 3,23.
József: 1) pátriarka: Jn 4.5; Ap. Csel. 7,9—16; Zsid. 11,21.22; Jel. 7,8; 2) arimateai: Mt 27. 57—60; Mk 15,43—47; Lk 23, 50—55; Jn 19, 38; 3) a fiatalabb Jakab ap. testvére: Mt 13,55; Mk 6,3; Mt 27,56; Mk 15,40; 4) Barzabás: Ap. Csel. 1.23; 5) ciprusi levita: Ap. Csel. 4,36.
Józsue: Ap. Csel. 7,45; Zsid. 4,8.
Juda: Zsid. 7,14; Jel. 5,5; 7,5.
Judás: 1) J. Tádé apostol: Mt 13, 55; Mk 6,3; Jud. 1; 2) karióti: Mt 10,4; 26,14—16; 25,47—50; 27,3—5; Mk 3,19; 14,10.11.43—45; Lk 6.16; 22,3—6.21—23.47.48; Jn 6,71; 12,4—6; 13,2.21—30; 17,12; 18,2.3; Ap. Csel. 1,16—20; 3) Barzabás: Ap. Csel. 15,22.27.32: 4) damaszkuszi: Ap. Csel. 9,11; 5) galileai: Ap. Csel. 5,37.
Julia: Róm. 16,15.
Juliusz: Ap. Csel. 27,1.3.
Junia: Róm. 16,7.
Jupiter: Ap. Csel. 14,12.13.
Jusztusz: 1) Ap. Csel. 1,23. 2) Ap. Csel. 18,7. 3) Kol. 4,11.

Kaifás: Mt 26,3.57; Lk 3,2; Jn 11, 49—51: 18,13.14.24.28; Ap. Csel. 4,6.
Kain: Zsid. 11,4; 1 Ján. 3,12; Jud. 11.
Kandaké: Ap. Csel. 8,27.
Karpusz: 2 Tim. 4,13.
Kelemen: Fil. 4,3.
Klaudia: 2 Tim. 4,21.

Klaudiusz: 1) Ap. Csel. 11,28; 18,2; 2) Ap. Csel. 21,31—40; 22,24—30; 23,10.15—31.
Kleofás: Lk 24,18; Jn 19,21.
Kloe: 1 Kor. 1,11.
Kornéliusz: Ap. Csel. 10,1—48.
Kreszcensz: 2 Tim. 4,10.
Kriszpusz: Ap. Csel. 18,8; 1 Kor. 1, 14.
Kuza: Lk 8,3.

Lázár: 1) Lk 16,20—25. 2) Jn 11,1—16.39—44; 11,2; 12,1.2.9—11.17.
Lévi: 1) Lk 3.24.29; Zsid. 7,5.9; Jel. 7,7; 2) Mt 2,14; Lk 5,27—29.
Lidia: Ap. Csel. 16,14.15.40.
Linusz: 2 Tim. 4,21.
Lizániász: Lk 3,1.
Liziász: Ap. Csel. 23,26—30.
Loisz: 2 Tim. 1,5.
Luciusz: Ap. Csel. 13,1; Róm. 16,21.
Lukács: Kol. 4,14; 2 Tim. 4,11; Filem. 24.

Malkus: Mt 26,51; Mk 14,47; Lk 22, 50; Jn 18,10.
Mambresz: 2 Tim. 3,8.
Manaén: Ap. Csel. 13,1.
Manasszesz: Jel. 7,6.
Mária, betániai: Mt 26,6—13; Mk 14, 3—9; Jn 11,1—44; 12,3—8.
Mária, Jézus anyja: szüzessége: Lk 1,34; Mt 1,25; — angyali üdvözlet: Lk 1,26—38; — Erzsébet meglátogatása: Lk 1,39—56; — Magnificat; Lk 1,46—55; — M. és József: Mt 1,18—25; — Jézus születése: Lk 2,1—20; — bemutatása a templomban: Lk 2,22—40; — menekülés Egyiptomba: Mt 2,13—15; — a tizenkétéves Jézus: Lk 2,41—49; — Názáretben: Lk 2,51—52; — Kánában: Jn 2, 1—11; — M. rokonai: Mt 12, 46—50; Mk 3,31—35; Lk 8,19—21; — M. dicsérete: Lk 11, 27.28; — a kereszt alatt: Jn 19, 25—27; — az apostoli egyházban: Ap. Csel. 1,14; — igazi anyasága: Gal. 4,4; — az Egyház jelképe: Jel. 11,19—12,2.
Mária, Kleofás felesége: Mt 27,56; 28,1—10; Mk 15,40; 16, 1—8; Lk 23,55—56; 24,1—11; Jn 19,25.
Mária Magdolna: Mt 27,55.56; 27, 61; 28,1; Mk 15,40.41.47; 16,1—11; Lk 8,2; 23,49.55; 24,1—11; Jn 19, 25; 20,1.2.11—18.
Mária, Márk anyja: Ap. Csel. 12,12.
Mária, római keresztény nő: Róm. 16,7.
Márk: Ap. Csel. 12,12.25; 13,5.13; 15, 37—39; Kol. 4,10; 2 Tim. 4,11; Filem. 24; 1 Pét. 5,13.
Márta: Lk 10,38—42; Jn 11,1—44; 12.2.
Máté: Mt 9,9; 10,3; Mk 3,18; Lk 6, 15; Ap. Csel. 1,13.
Mátyás: Ap. Csel. 1,23—26.
Melkizedek: Zsid. 5,6.10; 6,19; 7,1—3.11.15.17; Zsid. 2,6.10.20; 5,6.10; 7,1—17.
Merkur: Ap. Csel. 14,12.
Mihály: Jud. 9; Jel. 12,7.
Miklós: Ap. Csel. 6,5.
Mnázon: Ap. Csel. 21,16.
Mózes: Mt 8,4; 17,3.4; 19,7.8; 22,24; Mk 1,44; 7,10; 9,4.5; 10,3—5; 12, 19.26; Lk 2,22; 9,30.33; 16,29; 20, 28; 24,27.44; Jn 1,17; 3,14; 5,45. 46; 6,32; 7,22; 9,28; Ap. Csel. 6,11; 7,20—43; 13,39; Róm. 5,14; 1 Kor 10,2; 2 Kor. 3,7.15.16; Zsid. 3,2—6; 11,23—30; Jud. 9; Jel. 15,3.4.

Náámán: Lk 4,27.
Nárcisszusz: Róm. 16,11.
Nátánáel: Jn 1,45—51; 21,2.
Nereusz: Róm. 16,15.
Nikánor: Ap. Csel. 6,5.
Nikodémus: Jn 3,1—21; 7,50—52; 19, 39.
Nimfa: Kol. 4,15.
Noé: Mt 24,37.38; Lk 17,26; Zsid. 11,7; 1 Pét. 3,20; 2 Pét. 2,5.
Olimpiász: Róm. 16,15.
Onezifórusz: 2 Tim. 1,16; 4,19.
Onezimusz: Kol. 4,9; Filem. 10.

Pál: származása: Ap. Csel. 21,39; 22, 3; 23,6; 26,5; Róm. 11,1; 2 Kor. 11,22; Fil. 3,5; — személye: Ap. Csel. 22.20; 1 Kor. 2,1—5; 4,9—13; 2 Kor. 4,16—18; 5,14; 10,10; 11,7—10; 12,7—11; — hivatása: Ap. Csel. 9,3—19; 22,6—21; 26,12—18; — három missziós utja: Ap. Csel. 13,1—14.28; 15,36—18,22; 18,23—21.16; — missziós módszere: Ap. Csel. 13,14.15.42; 16,13; 1 Kor. 9, 19—23; 2 Kor. 4,1—18.
Parmenász: Ap. Csel. 6,5.
Patrobász: Róm. 16,14.
Péter: meghivása: Mt 4,18—22; Mk 1,16—20; Lk 5,10.11; Jn 1,40—42;

— apostol: Mt 10,2; Mk 3,16; Lk 6,14; — a Messiás megvallása és az egyházi főhatalom megigérése: Mt 16, 13—20; Mk 8,27—30; Lk 9, 18—21; — a főhatalom átadása: Jn 21,15—17; — a főhatalom gyakorlása: Ap. Csel. 1,1—12; 15,1—29.
Pilátus: Mt 27,2—26.58.62—65; Mk 15,1—15.43—45; Lk 3,1; 13,1; 23 1—6.52; Jn 18,29—31.33; 19,1.22 31.38; Ap. Csel. 3,13; 4,27; 13,28 1 Tim. 6,13.
Pirrusz: Ap. Csel. 20,4.
Prohórusz: Ap. Csel. 6,5.
Publiusz: Ap. Csel. 28,7—10.
Prudensz: 2 Tim. 4,21.

Quartusz: Róm. 16,23.
Quiriniusz: Lk 2,2.

Ráháb: 1) Mt 1,5. 2) Zsid. 11,31 Jak. 2,25.
Rákel: Mt 2,18.
Rebekka: Róm. 9,10.
Ródé: Ap. Csel. 12,13.
Rufusz: Mk 15,21; Róm. 16,13.

Salamon: Mt 1,6.7; 6,29; 12,42; Lk 11,31; 12,27; Jn 11,23; Ap. Csel 3,11; 5,12; 7,47.
Sámson: Zsid. 11,32.
Sámuel: Zsid. 11,32.
Sándor: Mk 15,21; Ap. Csel. 4,6; 19 33.
Saul: Ap. Csel. 7,58.60; 8,3; 9,1—30 13,1—3 7 9,21; 22,7.13; 26,14.
Simon: 1) S. apostol: Mt 10,4; Mk 3,18; Lk 6,15; Ap. Csel. 1,13; 2) a fiatalabb Jakab ap. testvére: Mt 13,55; Mk 6,3; 3) leprás S.: Mt 26,6; Mk 14,3; 4) cirenei S.: Mt 27,32; Mk 15,21; Lk 23,26; 5) karióti Judás apja: Jn 6,71; 6) Sz farizeus: Lk 7,36—50; 7) S. Niger Ap. Csel. 13,1; 8) S. timár: Ap Csel. 9,43; 10,6.17.32; 9) S. varázsló: Ap. Csel. 8,9—24.
Szalómé: Mt 20,20—24; Mk 10,35—41; 15,40; 16,1.
Szekundusz: Ap. Csel. 20,4.
Szergiusz Paulusz: Ap. Csel. 13,7.12
Szilás = Szilvánusz: Ap. Csel. 15,22. 27.32.40; 16,19.25.29; 17,4.10.15; 18,5; 2 Kor. 1,19; 1 Tessz. 1,1; 2 Tessz. 1,1; 1 Pét. 5,12.
Szintihe: Fil. 4,2.
Szkéva: Ap. Csel. 19,14.
Szópáter: Ap. Csel. 20,4.
Szoszipáter: Róm. 16,21.
Szosztenész: 1) Ap. Csel. 18,17; 2) 1 Kor. 1,1.
Sztakisz: Róm. 16,9.
Sztefánász: 1 Kor 1,16; 16,15.17.

Tabita: Ap. Csel. 9,36—42.
Tádé: Mt 10,3; Mk 3,18; Lk 6,16; Jn 14,22; Ap. Csel. 1,13.
Tamás: Mt 10,3; Mk 3,18; Lk 6.15; Jn 11,16; 14,5; 20,24—29; 21,2; Ap. Csel. 1,13.
Teodás: Ap. Csel. 5,36.
Teofil: Lk 1,4; Ap. Csel. 1,1.
Terciusz: Róm. 16,22.
Tertulusz: Ap. Csel. 24.1.2.
Ticiusz Jusztusz: Ap. Csel. 18,7.
Tihikusz: Ap. Csel. 20,4; Ef. 6,21; Kol. 4,7; 2 Tim. 4,12; Tit. 3.12.
Timeusz: Mk 10,46.
Timon: Ap. Csel. 6,5.
Timóteus: Ap. Csel. 16,1—3; 17,15; 18,5; 19,22; 20,4; Róm. 16,21; 1 Kor. 4,17; 16,10; 2 Kor. 1,1.19; Fil. 1,1; 2,19—23; Kol. 1,1; 1 Tessz. 1,1; 3,2.6; 2 Tessz. 1,1; 1 Tim. 1,1.18; 4,12; 6,20; 2 Tim. 1,2—5; Filem. 1; Zsid. 13,23.
Tirannusz: Ap. Csel. 19,9.
Titusz: 2 Kor. 2,13; 7,6.7.13—15; 8, 6.16.23; 12,18; Gal. 2,1.3; 2 Tim. 4,10; Tit. 1,4; 2,7.
Tiféna: Róm. 16,12.
Trifózа: Róm. 16,12.
Trofimusz: Ap. Csel. 20,4; 21,29; 2 Tim. 4,20.

Urbánusz: Róm. 16,9.

Zakariás: 1) Mt 23,35; Lk 11,51; 2) Lk 1,5—23.40.57—79.
Zakeus: Lk 19,1—10.
Zebedeus: Mt 4,21.22; 10,2; 20,20—24; 26,37; 27,56; Mk 1,19.20; 3,17; 19,35—41; Jn 21,2.
Zénász: Tit. 3,13.
Zsuzsanna: Lk 8,3.

Helynevek.

Abilina: Lk 3,1.
Adria: Ap. Csel. 27,27.
Ahája: Ap. Csel. 18,12.27; 19,21; Róm. 15,26; 1 Kor. 16,15; 2 Kor. 1,1; 9,2; 11,10; 1 Tessz. 1,7.8.
Alexandria: Ap. Csel. 18,24.
Afipolisz: Ap. Csel. 17,1.
Antiónia: 1) Szirában: Ap. Csel. 6,5; 11,19—27; 13,1; 14,25; 15,22.23.30.35; 18,22; Gal. 2,11. 2) Piszidiában: Ap. Csel. 13, 14—51; 14,19—21; 2 Tim. 3,11.
Antipatrisz: Ap. Csel. 23,31.
Antónia: Ap. Csel. 21,34.
Apollónia: Ap. Csel. 17,1.
Arábia: Gal. 1,17; 4,25.
Arimatea: Mt 27,57; Mk 15,43; Lk 23,51; Jn 19,38.
Asszosz: Ap. Csel. 20,13.14.
Atén: Ap. Csel. 17,15—34; 18,1; 1 Tessz. 3,1.
Attália: Ap. Csel. 14,25.
Azótus: Ap. Csel. 8,40.
Ázsia, tartomány: Ap. Csel. 2,9.10; 6,9; 16,6; 19,10.22.26; 20,4.16.18; 1 Kor. 16,19; 2 Kor. 1,8; 2 Tim. 1,15; 1 Pét. 1,1; Jel. 1,4.11.

Babilon: Mt 1,11.17; Ap. Csel. 7,43; 1 Pét. 5,13; Jel. 16,19; 17,5; 18,2. 10.21.
Bérea: Ap. Csel. 17,10.13; 20,4.
Betánia: Mt 21,17; 26,6; Mk 11,1.12; 14,3; Lk 19,29; 24,50; Jn 1,28; 11, 1.18; 12,1.
Betfagé: Mt 21,1; Mk 11,1; Lk 19,29.
Betlehem: Mt 2,1.5.6.8.16; Lk 2,4.11. 15; Jn 7,42.
Betszaida: Mt 11,21; 14,13.22.24; Mk 6,32.45; 8,22; Lk 9,10; 10,13; Jn 1,44; 5,2; 12,21.
Bitinia: Ap. Csel. 16,7; 1 Pét. 1,1.

Cezárea Filippi: Mt 16,13; Mk 8,27.
Cezárea Palesztinában: Ap. Csel. 8, 40; 9,30; 10,1.24; 11,11; 12,19; 18. 22; 21,8.16; 23,23.33; 24,1; 25,1.4. 6.13.
Cilicia: Ap. Csel. 6,9; 15,23.41; 21, 39; 22,3; 23,34; 27,5; Gal. 1,21.
Ciprus: Ap. Csel. 4,36; 11,19.20; 13, 4; 15,39; 21,3.16.
Ciréne: Mt 27,32; Mk 15,21; Lk 23, 26; Ap. Csel. 2,10; 6,9; 11,20; 13,1.

Dalmácia: 2 Tim. 4,10.
Dalmanuta: Mk 8,10.
Damaszkus: Ap. Csel. 9,1—25; 22, 5.6.11; 26,12.20; 2 Kor. 11,32; Gal. 1,17.
Dekapolisz: Mt 4,25; Mk 5,20.
Derbé: Ap. Csel. 14,6.7.20; 16,1; 20.4.

Efezus: Ap. Csel. 18,19—24; 19,1. 17.28.34.35; 20,16.17; 1 Kor. 16,8; 1 Tim. 1,3; 2 Tim. 1,18; 4,12; Jel. 1,11; 2,1.
Efraim: Jn 11,54.
Egyiptom: Mt 2,13—15.19; Ap. Csel. 2,10; 7,9—12.15.17.18.34.36.39.40; 13.17; Zsid. 3,16; 8,9; 11,26.27; Jud. 5.
Emmausz: Lk 24,13.
Enon: Jn 3,23.
Etiópia: Ap. Csel. 8,27.

Filadelfia: Jel. 1,11; 3,7.
Filippi: Ap. Csel. 16,12—40; 20,6; Fil. 1,1; 1 Tessz. 2.2.
Fönicia: Ap. Csel. 11,19; 15,3; 21,2.
Főnix: Ap. Csel. 27,12.
Frigia: Ap. Csel. 2,10; 16,6; 18,23.
Fülöp Cezáreája: lásd Cezárea Filippi.

Gádára: Mt 8,28.
Galácia: Ap. Csel. 16,6; 18,23; 1 Kor. 16,1; Gal. 1,2; 2 Tim. 4,10; 1 Pét. 1,1.
Galilea: Mt 2,22; 3,13; 4,12.23; 19,1; 21,11; 27,55; Mk 1,9.14.28.39; 3,7; 9,30; 15,41; Lk 1,26; 2,4.39; 3,1; 4, 14.31.44; 5,17; 17,11; 23,5.6.49; 24,6; Jn 1,43; 2,1.11; 4,3.43—47. 54; 7,1.9.41.52; 12,21; 21,2; Ap. Csel. 2,7; 5,37; 9,31.
Gáza: Ap. Csel. 8,26.
Genezáret: Mt 14,34; Mk 6,53; Lk 5,1.
Geráza: Mk 5,1; Lk 8,26.37.
Getszemáni: Mt 26,36—56; Mk 14, 32—50; Lk 22,39—53; Jn 18,2—12.

Golgota: Mt 27,33; Mk 15,22; Lk 3,33; Jn 19,17.
Gomorra: Mt 10,15; Róm. 9,29; 2 Pét. 2,6; Jud. 7.
Görögország: Ap. Csel. 20,2.

Hárán: Ap. Csel. 7,2.4.
Hierápolisz: Kol. 4,13.
Hispánia: Róm. 15,24.28.

Idumea: Mk 3,8.
Ikónium: Ap. Csel. 13,51; 14,1.19.21; 16,2; 2 Tim. 3,11.
Illíria: Róm. 15,19.
Itália: Ap. Csel. 10,1; 18,2; 27,1; Zsid. 13,24.
Iturea: Lk 3,1.

Jerikó: Mt 20.29; Mk 10,46; Lk 10, 10; 18,35; 19,1; Zsid. 11,30.
Jeruzsálem: szent város: Mt 4,5; 27 53; — az ószöv. istentisztelet köz pontja: Jn 4,20; — a nagy király (Messiás) városa: Mt 5,35; — iai neked, J.: Mt 23,37—39; Lk 13,34 35; — pusztulásának megjövendölése: Mt 24,1.2; Lk 21,20—24; — a mennyei J.: Gal. 4,26; — az uj J.: Jel. 21,1—27.
Jókikötő: Ap. Csel. 27,8.
Joppé: Ap. Csel. 9,36.38.43; 10,5.8. 23.32; 11,5.13.
Judea: Mt 2,1.5.22; 3,1.5; 4,25; 19,1; 24.16; Mk 3,7; 10,1; Lk 1.5.39; 3,1; 5,17; 6,17; Jn 3,22; 4,3.47.54; 7,1.3; Ap. Csel. 1,8; 2,9; 8,1; 9,31; 11,1; 12,19; 15,1; 21,10; 28,1; Róm. 15, 31; 2 Kor. 1,16; Gal. 1,22.

Kafarnaum: Mt 4,13; 8,5; 9,1; 11,23; 17,24; Mk 1,21; 2,1; 9,33; Lk 4, 23.31; 7,1; 10,15; Jn 2,12; 4,46; 6, 17.24.59.
Kána: Jn 2,1.11; 4,46; 21,2.
Kánaán: Ap. Csel. 7,11; 13,19.
Kappadócia: Ap. Csel. 2,9; 1 Pét. 1,1.
Kariót: Jn 6,71.
Kenkrea: Ap. Csel. 18,18; Róm. 16,1.
Kiosz: Ap. Csel. 20.15.
Klauda: Ap. Csel. 27.16.
Knidusz: Ap. Csel. 27,7.
Kolosszé: Kol. 1,2.
Korintusz: Ap. Csel. 18,1.11; 19,1; 1 Kor. 1,2; 2 Kor. 1,1; 2 Tim. 4,20.
Korozain: Mt 11,21; Lk 10,13.
Kósz: Ap. Csel. 21,1.
Kréta: Ap. Csel. 27,7.13,21; Tit. 1,5.

Laodicea: Kol. 2,1; 4,13.15.16; Jel. 1, 11; 3,14.
Lászája: Ap. Csel. 27,8.
Licia: Ap. Csel. 27,5.
Lidda: Ap. Csel. 9,32.35.38.
Likaónia: Ap. Csel. 14,6.
Lisztra: Ap. Csel. 14,6.8.21; 16,1.2; 2 Tim. 3,11.

Macedónia: Ap. Csel. 16,9.10; 18,5; 19,21.22; 20,1.3; Róm. 15,26; 1 Kor. 16,5; 2 Kor. 1,16; 2,13; 7,5; 8,1; 11,9; 1 Tessz. 1,8; 4,10; 1 Tim. 1.3.
Mádián: Ap. Csel. 7,29.
Magadán: Mt 15,39.
Málta: Ap. Csel. 28,1—10.
Mezopotámia: Ap. Csel. 2,9; 7,2.
Milétusz: Ap. Csel. 20.15—38; 2 Tim. 4,20.
Mira: Ap. Csel. 27,5.
Mitiléne: Ap. Csel. 20,14.
Mizia: Ap. Csel. 16,7.8.

Naim: Lk 7,11—17.
Názáret: Mt 2,23; 4,13; 21,11; Mk 1,9.24; 10,47; Lk 1,26; 2,4.39.51; 4,16; 18,37; Jn 1,46; 18,4; Ap. Csel. 2,22; 4,10; 10,38; 22,8; 26,9.
Neápolisz: Ap. Csel. 16,11.12.
Nikopolisz: 2 Tim. 3,12.
Nínive: Mt 12,41.

Olajfák hegye: Mt 21,1; 26,30; Mk 11,1; 14.26; Lk 19.37; 21,37; 22,39; Jn 8,1; Ap. Csel. 1,12.

Páfusz: Ap. Csel. 13,6.13.
Pamfília: Ap. Csel. 2,10; 13,13; 14, 24; 15,38; 27.5.
Patara: Ap. Csel. 21,1.
Patmosz: Jel. 1,9.
Perea. Jordánon tuli vidék: Mt 4,25; 19,1; Mk 10,1; Jn 10,40.
Pergamum: Jel. 1,11; 2,12.
Perge: Ap. Csel. 13.13.14; 14,25.
Piszidia: Ap. Csel. 13.14; 14,24.
Pontusz: Ap. Csel. 2,9; 18,2; 1 Pét. 1,1.
Ptolemaisz: Ap. Csel. 21,7.
Puteoli: Ap. Csel. 28,13.

Ráma: Mt 2,18.
Régium: Ap. Csel. 28,13.
Rodusz: Ap. Csel. 21,1.
Róma: Ap. Csel. 18,2; 19,21; 28,14. 16; Róm. 1,7; 2 Tim. 1,17.

Sina: Ap. Csel. 7,30.38; Gal. 4,24.25.
Sion: Jn 12,15; Róm. 9,33; 11,26; Zsid. 12,22; 1 Pét. 2,6; Jel. 14,1.
Szalamisz: Ap. Csel. 13,5.
Szálem: Zsid. 7,1.
Szalim: Jn 3,23.
Szalmóne: Ap. Csel. 27,7.
Szamaria: Lk 17,11; Jn 4,4.5; Ap. Csel. 1,8; 8,1.5.14; 9,31; 15,3.
Számosz: Ap. Csel. 20,15.
Szamotrákia: Ap. Csel. 16,11.
Szárdesz: Jel. 1,11; 3,1.4.
Szárepta: Lk 4,26.
Száron: Ap. Csel. 9,35.
Szeleukia: Ap. Csel. 13,4.
Szidon: Mt 11,21.22; 15,21; Mk 3,8; 7,24.31; Lk 4,26; 6,17; 10,13.14; Ap. Csel. 12,20; 27,3.
Szikar: Jn 4,5.
Szikem: Ap. Csel. 7,16.
Szirakuza: Ap. Csel. 28,12.
Szirfönicia: Mk 7,26.
Sziria: Lk 2,2; Ap. Csel. 15,23.41 18,18; 20,3; 21,3; Gal. 1,21.
Szirtisz: Ap. Csel. 27,17.
Szmirna: Jel. 1,11; 2,8.
Szodoma: Mt 10,15; 11,23; Lk 17,29; Róm. 9,29.

Tarzus: Ap. Csel. 9,11.30; 11,25; 21, 39; 22,3.
Tesszalonika: Ap. Csel. 1,17.11.13; 20,4; 27,2; Fil. 4,16; 1 Tessz. 1,1; 2 Tessz. 1,1; 2 Tim. 4,10.
Tiatira: Ap. Csel. 16,14.15; Jel. 1,11; 2,18.24.
Tibériás: Jn 6,1.23; 21,1.
Tirusz: Mt 11,21.22; 15,21; Mk 3,8; 7,24.31; Lk 6,17; 10,13.14; Ap. Csel. 12,20; 21,3.7.
Trakonitidisz: Lk 3,1.
Troász: Ap. Csel. 16,8.11; 20,5.6; 2 Kor. 2,12; 2 Tim. 4,13.

TÁRGYMUTATÓ.

Abba, Atya: Mk 14,36; Róm. 8,15; Gal. 4,6.

Adó: Mt 17,24—27; 22,15—22; Mk 12,13—17; Lk 20,20—26; Róm. 13, 6.7.

Adós: Mt 18,23—35; Lk 7,40—43; 16,5—9.

Alamizsna: Mt 5,42; 6,1—4; 10,41.42; 19,21; 25,40; Mk 9,41; 10,21; 12. 41—44; Lk 3,11; 11,41; 12,33; 14, 13.14; 18,22; 19,8; 21,1—4; Ap. Csel. 2.45; 3,2.3.10; 9,36; 10,2.4. 31; 20,35; 24,17; Róm. 12,8.20; 1 Kor. 13,3; 16,1—3; 2 Kor. 8,1—15; 9,1; Ef. 4,28; Zsid. 13,16; Jak. 2,15.16; 1 Ján. 3,17.18.

Alap: Krisztus: 1 Kor. 3,10; Ef. 2,20; — apostolok: Jel. 21,19.20.

Alattvalók kötelességei: Róm. 13, 1—7; 1 Tessz. 5,12.13; 1 Tim. 2,1—3; Tit. 3,1.2; Zsid. 13,17; 1 Pét. 2,13—16.

Alázat: lényege: Lk 17,10; 1 Kor. 4,7; Fil. 2,3; 1 Tim. 1,15; — intés: Mt 18.3.4; 20.27; Jn 13,12—17; Róm 12,16; 1 Kor. 4,6; Ef. 4,2; Fil. 2. 3; Kol. 3,12; 1 Pét. 3,8; 5,5.6; Jak 1.9.10; — Kr. példáia: Fil. 2,5—11; — egyéb példák: Mt 8,8.9; Lk 1, 38.48; 3,16; Ap. Csel. 20,19; 2 Kor. 10.1; Fil. 3,12; — áldása: Mt 11, 25; 23,12; Lk 1,48.52; Kor. 7,6; Jak. 4,6.10.

Angyalok: Mt 18,10; 22,30; 25,31; 26, 53; Zsid. 1,4—14; — megjelenésük: Lk 1,11—20.26—38; 2,9—15; Ap. Csel. 1,10.11; 10,3—7; 12,7—11; 27.23; — angyali karok: Róm. 8, 38; Ef. 1,21; 3,10; Kol. 1,16; — őrangyal: Mt 18,10.11; Ap. Csel 12.15; — angyalok bukása: Lk 10, 18; Jud. 6; Jel. 12,7—9.

Anya: Mt 10.37; 12,46—50; 15,4—6; 19.19.29; Mk 4.31—35; 7,10—13; 10.19.29; Lk 2.19; 8,19—21; 14,26; 18.20; Jn 19.27.

Apostoli zsinat: Ap. Csel. 15,1—35.

Apostolok: nevük és kiválasztásuk: Mt 10,1—4; Mk 3,13—19; Lk 6, 12—16; Ap. Csel. 1,13.14; — első apostolok: Mt 4,18—22; Mk 1,16—20; Lk 5,1—11; Jn 1,35—51; — küldetésük: Mt 10,1—42; Mk 6,7—13; Lk 9,1—6; 10,3—12; — versengésük: Mt 18,1—5; 20,20—28; Mk 9,33—37; Lk 9,46—48; — hivatásuk: Mt 5,13—16; Lk 14,34.35; — Krisztus megvallása: Mt 16, 13—19; Jn 6,68.69; 20,28; — üldözésük megjönvedölése: Mt 10,16—33; 23,34—36; Lk 12, 4—12; Jn 15,18—16,4; — küldetésük a világmisszióra: Mt 28,19.20; Mk 16,15—18; — Mátyás apostol választása: Ap. Csel. 1,15—26; — lefogatásuk: Ap. Csel. 5,17—42; — apostoli hivatás: 2 Kor. 3,4—11; Kol. 1,24—2,3; — apostoli sors: 1 Kor. 4,9—13; — apostoli jogok: 1 Kor. 9.4—14.

Aratás: Mt 10,37.38; 13,30; 25,24.26; Mk 4,29; 19,21.22; Jn 4,34—38; Lk 10,2; 1 Kor. 9,10.11; 2 Kor. 9,6; Gal. 6,8.9; Jak. 5,4; Jel. 14,15.16.

Atya: Ef. 6,2.4; Kol. 3,21; 1 Tessz. 2,11.12; 1 Ján. 2,13.14.

Állhatatosság: az imádságban: Mt 7, 7—11; 10,22; 15,21—28; 24,13; Mk 7,24—30; 13,13; Lk 11,9—13; 18, 1—8; 21,19; Ap. Csel. 1,14; Róm. 12,12; — a jóban: Mt 10,17—23; 14.13; 24.3—14; Mk 6,33; 13,3—13; Lk 9,11; 21,7—19; Jn 6,2; Ap. Csel. 11,23; 13,43; 1 Kor. 15,1.2. 58; Gal. 6,9.10; 1 Tessz. 3,13; 2 Tim. 2,12; Zsid. 3,14; 6,11.12; 10, 23; Jak. 5,11; Jel. 2,10.26.

Benedictus: Lk 1,68—79.

Béke: Isten ajándéka: Mt 5,9; 11,28—30; Lk 1,79; 2,29; Jn 14,27; 16,33; 1 Kor. 14,33; 2 Kor. 13,11; Ef. 2, 14; 1 Tessz. 5.23; 2 Tessz. 3,16; — emberi törekvés gyümölcse: Mt 10,34.35; Lk 12,51; Róm. 7,6.7; 12. 18; 16,20; Ef. 4,3; 1 Tessz. 5,13; 2 Tim. 2,22; Zsid. 12,4; 1 Pét. 3,11; 2 Pét. 3,14; — jókívánság: Mt 10, 12.13; Lk 2,14; 19,42; 24,36; Jn

20,19.21; Róm. 1,7; 2,10; 15,13.33; 1 Kor. 1,3; 2 Kor. 1,2; Gal. 6,16 Fil. 4,7; Kol. 3,15; 1 Pét. 1,2; Jel. 1,4.

Bizalom: Ef. 3,12; Zsid. 3,6.14; 1 Ján. 2,28; 3,21; 4,17; 5,14.

Böjt: Mt 4,2; 6,16—18; 9,14—17; 17 21; Mk 2,18—22; 9,29; Lk 2,37 4.2; 5,33—39; 18,12; Ap. Csel. 13 2.3; 14,23; 27,9; 2 Kor. 6,5; 11,27

Bölcs: Mt 7,24—27; 11,25; Lk 10,21 Jak. 3,13.

Bölcseség: Istené: Róm. 11,33; 16,27 1 Kor. 1,21—25; 2,7; Ef. 3,10. — Krisztusé: Kol. 2,2.3; — helyes emberi b.: Ef. 1,17; 5,16; Kol. 1,9 Jak. 1,5; 3,17; — helytelen: Róm 1,22; 1 Kor. 1,19—27; 2,1—6; 3 18.19; 2 Kor 1,12; Kol. 2,8; Jak 3,15; — a Szentlélek adománya 1 Kor. 12,8.

Bucsubeszéd: Jézusé: Jn 14,1—16,33 — Szent Pálé: Ap. Csel. 20 17—38.

Bünbánat: Mt 11,20—24; 12,41; Mk 6,12; Lk 10,13—16; 11,32; 13,1—5; 15,7.10; Ap. Csel. 3,19; 26,20 Jak. 4,8—10; 2 Pét. 3,9; Jel. 2,5 21—23; 9,20.21; 16,9.11.

Bünös: Mt 9,10—13; Mk 2,15—17 Lk 5,29—32; 15,1.2; 1 Kor. 5,1—5.9—11; 2 Kor. 2,5—11.

Bünös nő: Lk 7,36—50; Jn 8,1—11

Bünrecsábitás: Mt 18,6—11; Mk 9 42—47; Lk 17,1—3; Tit. 1,10.11

Egyetértés: 1 Kor. 1,10; Ap. Csel 2,46; 2 Kor. 13,11; Fil. 1,27; 2,2 4,2; 1 Pét. 3,8.

Egyház: lényege: Isten ujszövnépe: Mk 14.24; Ap. Csel. 3,25 Róm. 1,7; 4,16.17; 9,6.27; 2 Kor 6,16.18; Gal. 3,7; 4,24; 6,16; Ef 1,18; 2.21; 5.27; Zsid. 2,16; 8.8 12,23; 16,16; 1 Pét. 2,9.10; Jel. 1,6 2,9; 7.4—12; 13,7; 14,1—5; — a jó Pásztor nyája: Mt 26,31; Jn 10,12—18; 21,15—17; Ap. Csel 20,28; 1 Pét. 2,25; 5,2—4; Zsid 13.20; — Isten épitménye: 1 Kor 3.9—17; Ef. 2.20—22; 1 Tim. 3,15 Zsid. 3.2—6; 8,2; 10,21; 1 Pét. 2,5 Jel. 3,12; — Kr. jegyese: Mt 9,15 22.1—14; 25,1—13; Lk 12,36; Jn 3.29; 2 Kor. 11.2; Ef. 5,30—32 Jel. 19,7—9; 21,2.9; 22,17; — lásd Kr. Titokzatos Teste; tulajdonságai: egységes: Jn 10,16; 15,1—8; 16,1; 17,20—26; 21, 15—17; Ap. Csel. 2,42—47; 4,32; Róm. 12,4.5; 15,6; 1 Kor. 1,10; 3, 11; 10,17; 12,1—26; 2 Kor. 11,2; Gal. 1,8; 3,28; Ef. 2,14—22; 4,4—6; Fil. 1,27; 2,1—4; Kol. 3,15; Tit. 3,10; 1 Ján. 2,22; 4,1—3; lásd Péter; — szent: Jn 17,7; 1 Kor. 3,17; Ef. 2,22; 5,26.27; 1 Tessz. 5,23; Zsid. 12,10; 10,10—18; — apostoli: lásd Apostolok: — egyetemes: Mt 24,14; 28, 19,20; Mk 16,15; — jók és rosszak együtt: Mt 13,24—30; 36—43.47—50; 18,15—18; 25,1—13; Ap. Csel. 20,30; Fil. 3,18; — fogyhatatlan: Mt 16,18; 28,30; Lk 1,32.33; Jn 14,16; — tévedhetetlen: Mt 28,20; Jn 14,16—18; 16,13—15; 1 Tim. 3,15.

Ellenségszeretet: Mt 5,43—48; 26, 47—56; Mk 14,43—49; Lk 6,27.28. 32—36; 22,47—53; 23,34; Jn 18,2—12; Ap. Csel. 7,60; Róm. 12,20.21; 1 Kor. 4,12.13; 1 Tessz. 5,15; 1 Pét. 3,9.

Engedelmesség: Isten iránt: Mt 21, 28—30; Ap. Csel. 4,19; 5,32; Róm. 1,5; 6,16.17; 10,6.16; 16,19; 2 Kor. 7,15; 9,13; 10,5.6; Gal. 3,1; Zsid. 2,1—4; 5,8.9; 12,9; Jak. 4,7; 1 Pét. 1,2.14.22; egyházi előljáról iránt: Lk 10,16; 1 Kor. 11,16; 2 Kor. 2,9; Fil. 2,12; 1 Tessz. 5,12; Zsid. 13, 17; — világi előljárok iránt: Mt 17,24—27; 22,21; Jn 19,11; Ap. Csel. 23,5; Róm. 13,1—7; 1 Tim. 2.1.2; Tit. 3,1; 1 Pét. 2,13—17.

Engedetlenség: Mt 21.29.30; Ap. Csel. 7,39; Róm. 5,19; 2 Kor. 10,6; Gal. 5.7; 2 Tessz. 1,8.

Eukariszti: lásd Oltáriszentség.

Evangéliumi tanácsok: életszüzesség: Mt 19.10—12; 25,1—12; 1 Kor. 7, 25—40; Jel. 14,1—5; — önkéntes szegénység és engedelmesség: Mt 19,16—30; Mk 10,17—31; Lk 18, 18—30; Ap. Csel. 4.32—37.

Eherség, virrasztás: Mt 24,42—44; 25.1—13; 26.41; Mk 13.33—37; 14, 38; Lk 12,35—40; 21,34—36; 1 Kor. 16.13; Ef. 6,18; Kol. 4.2; 1 Tessz. 5,6; 1 Pét. 5,8; Jel. 3,3; 16, 15.

Élet: Isten szolgálatában: Róm. 6, 11—23; — Krisztussal: Róm. 6,3—11; — keresztény é.: Zsid. 13,1—8. 16—18; 1 Pét. 1,13—25; 3,8—17;

— küzdelem: Kor. 9,24—27; — Mulandó: Jak. 4,13—17.
Életkenyere: Jn 6,22—71.
Élő víz: Jn 4,14; 7,37—39; Jel. 21, 6; 22,1.17.

Feddés: Mt 18,15—17; Lk 17,3.4; Gal. 6,1; 1 Tessz. 5,14; 2 Tessz. 3,15; 2 Tim. 2,25; Zsid. 12,5.6.
Félelem: istenfélelem: Mt 10,28; Róm. 11,20; 2 Kor. 4,7; 5,11; 7,1; Ef. 5, 21; Kol. 3,22; Zsid. 4,1; 1 Pét. 1,17; 2,16; 3,2; Jud. 23; Jel. 14,7; 15,4; — f. isteni büntetéstől: Lk 12,21; 21,26; Róm. 3,9; 13,4; 2 Kor. 7,11; 1 Ján. 4,18; — Lk 1,74; Jn 14,1; Zsid. 2,15; — a szeretet: Róm. 8,15; 2 Tim. 1,7; 1 Ján. 4,18.
Föltámadás kérdése: Mt 22,23—33; Mk 12,18—27; Lk 20,27—40; Jn 11,23—26; Ap. Csel. 4,2; 17,18; 23, 6—8; 1 Kor. 15,12—19,35—49; Fil. 3,10.11; Kol. 2,12.13; 1 Tessz. 4, 13—18.
Főpapi ima: Jn 17,1—26.

Gondolat, rossz: Mt 15,15—20; Mk 7,17—23; Róm. 1,21; 1 Kor. 3,20.
Gondviselés: Mt 6,25—34; 10,19.20. 28.31; Mk 13,11; Lk 12,4—7.22—31; 21,14.15.18; Ap. Csel. 14,16.17; 17,25; 27,24.34; Ef. 1,11; Kol. 1,17; Zsid. 1,3.
Gonosz, gonoszság: Mt 5,45; Ap. Csel. 24,15; Róm. 1,18.29; 2,8; 3,5; 6,13; Jaj. 3,6; 2 Pét. 2,13; 1 Ján. 5,17.
Gyülölet: Mt 5,43.44; 6,24; 10,22; 24, 10; Mk 13,13; Lk 6,27; 21,17; Jn 7,7; 15,18.19; 17,14; Róm. 7,15; 9,13; 12,9; Ef. 5,29; Zsid. 1,9; 1 Ján 2,9—11; 3,15; 4,20; Jel. 2,6; 17,16.
Halottföltámasztás: Mt 9,18—26; Mk 5,21—43; Lk 7,11—17; 8,40—56; Jn 5,21; 11,38—44; Ap. Csel. 20, 10—12.

Harsona: Mt 24,31; 1 Kor. 15,52; 1 Tessz. 4,16; Jel. 4,1; 8,2.6—12; 9, 1.13.14.
Hálaadás: Jézus hálaadása: Mt 11, 25—30; Lk 10,21.22; lásd Oltáriszentség alapitása; — az Apostol h.: Róm. 1,8; 6,17; 1 Kor. 1,4.14; 10,30; 14,18; 2 Kor. 2,14; 8,16; 9,15; Ef. 1,15.16; Fil. 1,3; Kol. 1,3; 1 Tessz. 1,2; 2,13; 3,9; 2 Tessz. 1,3; 2,13; 1 Tim. 1,12; Filem. 4; — hivek h.: 1 Kor. 11,24; 2 Kor. 1, 11; 4,15; 9,11.12; Ef. 5,4.20; Fil. 4,6; Kol. ,12; 4,2; 1 Tessz. 5,18; 1 Tim. 2,1; 4,3; Jel. 4,9; 7,12; 11,17.
Hálátlanság: Lk 6,35; 17,11—19; 2 Tim. 3,2.
Házasság: szentsége, tisztasága: Ef. 5,21—23; 2 Tessz. 4,3—8; Zsid. 13,4; — erkölcsi jósága: 1 Tim. 4, 1—5; 5,14; — fölbonthatatlansága: Mt 19,1—12; Mk 10,1—12; Róm. 7,2; 1 Kor. 7,10.11; — második házasság: Róm. 7,2—4; 1 Kor. 7, 39; 1 Tim. 5,11—16; — házasság pogánnyal: 1 Kor. 7,12—16; — házasság és szüzesség: Mt 19,10—12; 1 Kor. 7,25—38; — jogok és kötelességek: 1 Kor. 7,1—11; — keresztény asszony: 1 Pét. 3,1—7; — házasságtörés: Mt 5,27—32; 19,3—12; Mk 10,2—12; Lk 16,8; Róm. 7,3; — házasságtörő nő: Jn 8,1—11; — válólevél: Mt 5,32; Mk 10,4.
Hegyi beszéd: Mt 5,1—7,29; Lk 6, 17—49.
Hit: lényege: Zsid. 11,1—3; — szükségessége: Mk 16,16; Jn 3,36; 6,29; 8,24; 11,25—27; Ap. Csel. 4,12; Zsid. 11,6; 1 Ján. 3,23; 5,1.4.10; — ereje: Mt 9,2.22.29; 15,28; 17,20; 21.21.22; Mk 5,34; 9,23; 10,52; 16, 17.18; Lk 7,50; 8,48; 17,6.19; 18, 42; Jn 7,38.39; 11,25—27; 14,12; Ap. Csel. 3,16; Ef. 3,12.17; 6,16; — megvallása: Mt 10,32.33; Mk 8, 38; Lk 9,26; 12,8.9; Jn 20,24—29; Róm. 10,9—13; 1 Tim. 6,12—16; — megigazulás hitből: Róm. 10, 5—13; Gal. 2,15—21; 3,1—9; 23—29; 5,1—6; — a hit örök élet: Jn 17,3; 1 Ján. 5,1—20; — hit, remény, szeretet: Róm. 5,1—5; 1 Kor. 13,13; Kol. 1, 4—5; — hit és jócselekedetek: Jak. 2,14—26; — nehéz idők a hit számára: 2 Tim. 3,1—9.
Hitetlenség: Jn 3,1—36; 5,31—47; 8, 21—47; 10,22—39; 12,37—50; 15, 18—27; 16,1—15; Róm. 11,20.23; 1 Tim. 1,13; Zsid. 3,19.
Husvéti vacsora: Mt 26,17—25; Mk 14,12—21; Lk 22,7—18.21—23; Jn 13,1—31.

Igaz, igazság, (belső): Mt 1,19; 5,6. 10.20.45; 6,1.33; 10,41; 13,17.43.49; 25,46; 27,19.24; Lk 1,6.75; 2,25; 14, 14; 15,7; 16,15; 18,9.14; 23,47.50; Jn 16,8; Ap. Csel. 13,10; 17,31; 24,25; Róm. 3,5; 6,13.18—20; 9,30. 31; 10,3—6.10; 14,17; 2 Kor. 5,21; 6,7.14; 9,9.10; 11,15; Ef. 4,24; 5,9; 6,14; Fil. 1,11; 3,6.9; 1 Tim. 6,11; 2 Tim. 3,16; 4,8; Zsid. 12,11; Jak. 3,18; 1 Pét. 2,24; 3,14; 2 Pét. 1,1; 2,5.21; 3,13; 1 Ján. 2,29; 3,7.10; Jel. 19,11; 22,11.

Igazságtalanság: 1 Kor. 6,7—9.

Igénytelenség, apostoli: Mt 10,5—16; Mk 6,7—11; Lk 9,1—5.

Imádás: Mt 2,11; 4,10; Lk 4,8; Jn 4,20—24; 12,20; Ap. Csel. 8,27; Zsid. 1,6; Jel. 4,9—11; 5,11—14; 7,9—12; 11,16—18; 19,1—10.

Imádság: helyes: Mt 6,5—13; 1 Tim. 2.1—15; — állhatatos Mt 7,7—11; 15,21—28; Lk 11,5—13; 18,1—8; — apostoli: 1 Kor. 1,4—9; Ef. 1, 15—23; 3,13—21; Fil. 1,3—11; 1 Tessz. 3,9—13; 2 Tessz. 1,11.12; 3,1—5; Kol. 1,9—12; — meghallgatása: Mt 7,11; 18,19.20; — **intés** imádságra: Jak. 1,5—8; 4,2.3; 5, 13—18; — Jézus nevében: Jn 16, 23—27; — hitvallás kegyelméért: Ap. Csel. 4,23—31; — főpapi Jn 17,1—26.

Irgalmasság: isteni példa: Mt 9,36; Lk 6,36; Lk 6,36; Ef. 2,4.8; 1 Ján. 3, 16; — egyéb példák: Mt 18,23; Lk 10,30; 15,11; Ap. Csel. 9,36; — intés: Mt 6,2—4; 9,13; 12,7; Róm 12,8; Kol. 3,12; 1 Pét. 3,8; — áldásai: Mt 5,7; 25,34; Ap. Csel. 10,2 4.31; Jak. 2,13; 3,17.

Irigység: Mt 27,18; Mk 7,22; 15,10 Róm. 1,29; Fil. 1,15; 1 Tim. 6,4 Tit. 3,3.

Isten: mivolta: Jn 4,21—24; Ap. Csel 14,8—20; 17,24—28; 1 Kor. 8,4—6; 1 Tim. 6,14—16; 1 Ján. 1,5; 1 Ján. 4,8; — a világból fölismerhető Róm. 1,19—23; — mindenütt jelen van: Ap. Csel. 17,27; — mindenható: Lk 1,37; — minden tőle szá mazik és érte van: Róm. 11,33—3 14,5—9; — irgalmassága: Lk 1 11—32; Ef. 2,1—10; — kegyelm kiválasztása: Róm. 9,14—24; igazságosságat Róm. 2,1—16; Tessz. 1,3—12; Zsid. 4,11—13; Jc 16,4—7; 19,1.2; — jósága: Ef. 2, 1—10; Jak. 1,17—21; — szentsége: Jn 17,11; 1 Pét. 1,16; 1 Ján. 3,3; Jel. 3,7; 4,8; — hűsége: 1 Ján. 1, 5—2,2; — szeretete: Jn 3, 16—21; Róm. 5,1—11; 8,31—39; Ef. 3, 14—21; 1 Ján. 3,11—21; 4,9—21; — gazdagsága: Róm. 10,9—13; 11, 33—36; — büntető ítélete: 2 Pét. 2,4—22; Jud. 3—8; — Atyánk: Mt 6,25—34; 7,7—12; Ef. 3,14—21; — vigaszunk: 2 Kor. 1,3—11; 2 Tessz. 2,16—17; — bizalom Istenben: Mt 6,25—34; 10,26—33; Lk 12,22—34; 1 Pét. 5,6—11; — lásd Szentháromság.

Isten országa, mennyek országa: Mt 4,23; 6,33; 13,1—52; 21,43; Mk 1, 15; 4,1—34; 9,1; 10,15.23; 12,34; 14,25; 15,43; Lk 6,20; 7,28; 9.2.60. 62; 13,28.29; 14,15; 16,16; 17,20.21; 18.16.17.29; 19,11; 21,31; 22,16; Jn 3,3.5; Ap. Csel. 1,3; 8,12; 14,22; 19,8; 20,25; 28,23; Róm. 14,17; 1 Kor. 4,20; 6,9.10; 15,50; Gal. 5,21; Ef. 5,5; Kol. 4,11; 2 Tessz. 1,5.

Istentelen: Róm. 1,18—32; 2 Pét. 2, 10—22; — kerülni kell őket: 1 Kor. 5,9—13; 2 Kor. 6,14—18; Tit. 1, 10—16.

Jajok: Mt 11,20—24; 23,13—33; Lk 6,24—26; 10,13—16; 19,41—44.

Jel: Jónás jele: Mt 12,38—42; 16,1—4; Lk 11,29—32; — égi: Mk 8,11—13.

Jótett, jótékonyság: Mt 10,41.42; Mk 9,41; Lk 12,33; Ap. Csel. 9,39; 2 Kor. 8,6—15; 9,6—12; 1 Tim. 6, 18.19; Zsid. 13,16; 1 Ján. 3,17.18.

Józanság: 1 Tessz. 5,6—8; 1 Tim. 3, 11; 1 Pét. 1,13; 4,7; 5,8.

Judás árulása: Mt 26,14—16.21—25. 47—56; Mk 14,10.11.18.21.43—49; Lk 22,3—6.21—23.47—53; Jn 13, 21—30; 18,2—12; 1 Kor. 11,23.

Irtalom: Mt 10,41.42; 16,27; 20,1—16; 25,14—30; Mk 9,41; Lk 14,12—14; 16,19—31; Róm. 12,19; Zsid. 11,26.

Kálászszedés: Mt 12,1—8; Mk 2,23—38; Lk 6,1—5.

Kapzsiság: Lk 12,13—21; Róm. 1,29; 1 Kor. 6,9.10; Ef. 5,3.5; Kol. 3,5; 1 Tim. 6,10; 2 Tim. 3,2; Zsid. 13,5; 2 Pét. 2,3.14.

Kárhozat: lásd Pokol.
Kegyelem: szükséges: Mt 11,25—27; 19,26; Mk 10,27; Lk 10,21.22; 18, 27; Jn 3.5.6; 6,44—47.65; 15,1—7; 1 Kor. 3,5—9; 2 Kor. 3,4.5; 5,18. 19; Ef. 2,8.9; Fil. 2,13; — Isten mindenkinek megadja a szükséges kegyelmet: Jn 1,16.17; Ap. Csel. 10,44—48; Róm. 3,21—26; 5,20; 6,19.23; 1 Kor. 15,9.10; 2 Kor. 12, 7—10; Gal. 1,15; Ef. 2,1—10; Jak. 4,5—10; — Krisztus kegyelme: Jn 1,14—17; Róm. 3,21—26; 8,12—17; 1 Kor. 15,10.11; Ef. 2,1—10; — megszentelő k.: Róm. 5,1—5; 6,23; 8,15—17; 29.30; Ef. 2,4.5; 4,23.24; Tit. 3,4—7; — a k. elhanyagolása: Mt 11,20—24; 23,37.38; 25,14—30; 2 Kor. 6,1.2; Fil. 2,12—16; 1 Tim. 4.14; 2 Tim. 2,1; 2 Pét. 3,17.18.
Kenyérszaporitás: Mt 14,13—21; 15, 32—39; Mk 6,31—44; 8,1—10, Lk 9,10—17; Jn 6,1—15.
Kevélység: Mt 23,1—12; Mk 12, 38—40; Lk 14,11; 18,14; 20, 45—47; 22,24—30; Ap. Csel. 12,22.23; Róm. 12,16; Fil. 2,3.
Képmutatás: Mt 6,2:5.16; 7,5; 15,7; 22,19; 23,13—33; 24,51; Mk 7,6; 12,15; Lk 6,42; 12,1.56; 13,15; Gal. 2,13; 1 Pét. 2,1.
Kiközösités: Jn 9,22.34; 12,42.16.2; Róm. 9,3; 1 Kor. 5,5; 16,22; Gal. 1,8; 1 Tim. 1,20.
Kisértés: Mt 4,1—11; 26,41; Mk 1,12. 13; 14,38; Lk 4,1—13; 22,40.46; 1 Kor. 10,13; Gal. 4,14; Ef. 6,11—7; 1 Tessz. 3,5; 1 Tim. 6,9; Zsid. 3,8; Jak. 1,2.12—15.
Kiválasztás az üdvösségre: Mt 19, 13—15; 22,1—14; 24,15—22; 25, 31—46; Mk 10,13—16; 13,14—20; Lk 13,28—30; 18,15—17; 21,20—24; Róm. 8,33; 11,2.5.26.27; 16,13; Ef. 1,4; Kol. 3,12; 2 Tessz. 2,13.14; 2 Tim. 2,10; Tit. 1,1; 1 Pét. 1,1.2; 2,9; 2 Pét. ,10; 2 Ján. 1,1; Jel. 17,14.
Krisztus követése: Mt 16,24.25; Mk 8,34—37; Lk 9,23—27; 14, 25—35; 1 Kor. 4.14—16; Fil. 2,5—11; 3, 7—11; 1 Pét. 1,13—2,10; — áldozatot követel: Mt 8,18—22; 10,26—42; 16,24—26; 18,8—10; — jutalma: Mt 19,27—29; — föltételei: Mt 8.18—22; Lk 9,57—62.
Krisztus Titokzatos Teste: Róm. 12, 3—8; 1 Kor. 12,12—27; Ef. 1,22. 23: 5,29.30; Kol. 1,18.
Lelkiismeret: Ap. Csel. 23,1; 24,16; Róm. 2,15; 9,1; 13,5; 1 Kor. 8,7—12; 10,25—29; 2 Kor. 1,12; 4,2; 5,11; 1 Tim. 1,5.19; 3,9; 4,2; 2 Tim. 1,3; Tit. 1,15; Zsid. 9,9.14; 10,22; 13,18; 1 Pét. 3,16.21.

Magány: Mt 3,1—6; 4,1; 8,28—34; 14,13.15.23; 15,33; Mk 1,1—6.12. 35.45; 3,13; 5,1—20; 6,31.32.35; 8, 4; Lk 1,80; 3,1—6; 4,2.42; 5,16; 6,12; 8,26—39; 9,12; 15,4; Jn 11,43.
Magnificat: Lk 1,46—55.
Megátalkodottság: Mt 11,20—24; 23, 34—39; Lk 10,13—15; 13,34.35; 19,41—44; Jn 8,21—30; 12,37—43.
Megbocsátás: Mt 6,12.14.15; 18,15—22; Mk 11,25.26; Lk 11,4; 17,3.4; 23,34; Ap. Csel. 2,38; 5,31; 10,43; 13,38; 26,18; Ef. 1,7; Zsid. 9,22.
Megbotránkoztatás: Mt 5,29.30; Róm. 14,13—15,6; 1 Kor. 8,9—13; 2 Kor. 6,3—10; lásd Bünrecsábitás.
Meghivás az üdvösségre: Mt 4,18—22; 9,9.13; 20,16; 22,1—14; Mk 1, 16—20; 2,13.14; Lk 5,27.28.32; 14, 16—24; Jn 1,35—51; 15,16.19; Róm. 1,6.7; 8,28.30; 11,29; 1 Kor. 1,2.9. 26; 7,17—24; Gal. 1,6.15; 5,8.13; Ef. 1,18; 4,1.4; Fil. 3,14; Kol. 3, 15; 1 Tessz. 2,12; 4,7; 2 Tessz. 1,11; 2,14; 2 Tim. 1,9; Zsid. 3,1; 9,15; 1 Pét. 1,15; 2,9; 3,9; 5,10; 2 Pét. 1,3.10; Jel. 19,9.
Megtérés: Lk 15,11—32; 23,40—43; Jak. 5,19.20; — szent Pál megtérése: Ap. Csel. 9,1—19.
Mennyek országa: lásd Isten országa.
Miatyánk: Mt 6,9—13; Lk 11,1—4.
Munka: apostoli: Mt 9,36—39; 10, 5—16; Mk 6,7—11; Lk 9, 1—6; 10,1—12; 1 Kor. 3,8.9; — kötelesség: Mt 20,1—16; 24,45—51; Lk 12,41—46; 17,7—10; Ap. Csel. 20, 35; Ef. 4,28; 1 Tessz. 4,11.12; 2 Tessz. 3,10—12.

Okos, okosság: Mt 10,16; 11,25; 25, 1—13; Lk 6,47—49; 10,21; 12,42; 16,8; Róm. 12,16; 1 Kor. 4,10; Kol. 4,5.
Olajjal megkenés: Mt 26,7; Mk 6,13; 14,3; Lk 7,38.39.46; Jn 12,3; — utolsókenet szentsége: Jak. 5,14.
Oltáriszentség: megigérése: Jn 6,48—71; — alapitása: Mt 26,26—29; Mk 14,22—25; Lk 22,19—23; 1 Kor. 10,16.17.21; 11,23—30.

Önmegtagadás: Mt 16,24; Mk 8,34; Lk 9,23.
Önvizsgálat: 1 Kor. 11,28; 2 Kor. 13, 5; Gal. 6,4.
Ördögök: Mt 8,16.28—34; 9,32—34; 10,1; 12,22—24; 17,14—21; Mk 1, 23—27.32—34; 3,11.12.15.22; 5,1—20; 9,14—29; Lk 4,33—36.41; 6,18; 7,21; 8,2.26—39; 9,37—42; 10,18—20; 11,14—16; Ap. Csel. 8,7; 16, 18; 19,11.12.
Öröm: Isten kegyelme miatt: Mt 9,15; Lk 1,47; 2,10; 15,6.9.10.32; 19,6; Jn 8,56; 15,11; Ap. Csel. 14,17; Róm. 14,17; 15,13; Gal. 3,22; 1 Tessz. 1,6; 5,16; — a hivek közösségében: Ap. Csel. 2,46; 16,34; Róm. 12,15; 2 Kor. 7,4; Fil. 3,1; 4,4; 1 Ján. 1,3.4; — az örök boldogság reménye miatt: Mt 5,12; 25,21; 1 Ján. 16,20—23; 1 Pét. 1,8; Jud. 24; Jel. 19,6—8; — a szenvedés és üldözés miatt: Mt 5,5—12; Lk 6,22.23; Ap. Csel. 13,52; 2 Kor. 6,4; 7,4; 8,2; Fil. 2,17.18; Kol. 1,24; 1 Tessz. 1,6; Jak. 1,2; 1 Pét. 4,12. 13.
Özvegy: Mk 12,41—44; Lk 21,1—4; Ap. Csel. 6,1; 9,39—41; 1 Kor. 7,8; 1 Tim. 5,3—16; Jak. 1,27; Jel. 18,7.

Pap: Krisztus főpapsága: Zsid. 4, 14—5,10; 6,20—7,3; — az igazi pap: Ap. Csel. 20,17—35; 1 Kor. 4,1—5; 2 Kor. 6,3—10; 1 Tessz. 2,3—12; 1 Tim. 3, 1—13; Tit. 1, 5—9; — hivatása: Mt 5,11—16; Kol. 1,24—2,3; — áldozatkészsége: 1 Kor. 4,9—13; — lelkipásztori okossága: 1 Kor. 9,19—23; 1 Tim. 5,1—6,2; Tit. 2,1—10; — bátorsága: 2 Tim. 4,1—5; — példakép: 1 Tim. 4,6—16; — a fiatal pap: 1 Tim. 4,12—16; — p. tiszteletet érdemel: 1 Tim. 5,17—22; — a hivek általános papsága: 1 Pét. 2,5.9; Jel. 1,6.
Parancs, főparancs: Mt 22,34—40; Mk 12,28—34; Lk 10,25—28; Gal. 5,13.14; Jak. 2,8; Ján. 4,21; 5,2.3; 2 Ján. 4—6.
Példaadás: Mt 5,13—16; Mk 4,21; 9, 50; Lk 8,16; 11,33; 14,34.35; Jn 13, 12—17; 11,33; 14,34.35; Jn 13,12—17; 1 Tessz. 4,11.12; Jak. 3,13; 1 Pét. 2,12.
Példabeszédek: dusgazdag és Lázár: Lk 16,19—31; — elveszett bárány: Lk 15,1—7; — engedetlen testvérek: Mt 21,28—32; — farizeus és vámos: Lk 18,9,14; — főhelyek: Lk 14,7—14; — fügefa: Mt 24,32—36; — gazdag ember: Lk 12,16—21; — gonosz szőlőmunkások: Mt 21,33—46; — hütlen intéző: Lk 16,1—9; — igazságtalan bíró: Lk 18,1—8; — irgalmas szamaritánus: Lk 10, 30—37; — jó pásztor: Jn 10,1—16; — királyi menyegző: Mt 22, 1—14; Lk 14,16—24; — konkoly: Mt 13,24—43; — kovász: Mt 13, 33—35; — magvető: Mt 13,3—9. 18—23; Lk 8,4—15; — meghasonlott ország: Mt 12,25—30; — mustármag: Mt 13,31—32; — növekedő vetés; Mk 4,26—29; — szivtelen szolga: Mt 18,23—35; — sziklára épitett ház: Mt 7,26—27; Lk 6,46—49; — szőlőmunkások: Mt 20,1—16; — szőlőtő: Jn 15,1—8; — talentumok: Mt 25,14—30; Lk 19, 11—27; — tékozló fiu: Lk 15,11—32; — tiz szüz: Mt 25,1—13; — virrasztó házigazda: Mt 24,43—51.
Péter tagadása: Mt 26,31—35.58. 69—75; Mk 14,27—31.54.66—72; Lk 22,31—34.54—62; Jn 13,36—38; 18,15—18.25—27.
Pokol, kárhozat: Mt 8,12; 13,49.50; 22,13; 25,30.41—46; Lk 13,27.28; 16,23—31; Jn 3,36; Róm. 5,18; 8,1; 9,22.
Próféta, ószövetségi: 23,29—31; Lk 1,70; 7,28; 9,8; 11,49; 13,28; 16,29. 31; 24,25.27; Jn 1,45; 8,52.53; 9,17; Ap. Csel. 3,24.25; 7,42; 10,43; 13, 15.27; 24,14; 26,22.27; Róm. 1,2; 3,21; 11,3; 1 Tessz. 2,15; Zsid. 1,1; Jak. 5,10; 1 Pét. 1,10; 2 Pét. 3,2; — ujszövetségi: Mt 10,41; Ap. Csel. 11,27; 13,1; 21,10; 1 Kor. 12,28.29; 14,32.37.39; Jel. 10,7; 11,10.18; 16, 6; 18,20.24; 22,6; — hamis: Mt 7, 15—20; 24,11; 2 Pét. 2,1; 1 Ján. 4,1.

Rágalmazás: Lk 6,28; Róm. 1,30; 2 Kor. 12,20; 1 Pét. 2,1; 3,16.
Remény: alapja: Isten igérete: Róm. 8,24; 2 Tessz. 2,16; Zsid. 10,23; — Kr. megváltása: Mt 12,21; Jn 16,33; Róm. 14,14; 15,12; Ef. 3,12; Kol. 1,27; Zsid. 10,19; 1 Pét. 1,21; — tárgya: kegyelmi haladás: 1 Kor. 9,10; 2 Kor. 10,15; Fil. 1,6. 20; — üdvösség: Róm. 5,2; 1 Kor.

15,19; Ef. 1,18; Kol. 1,5.27; 1 Pét. 1,3.4; 1 Ján. 2,2.3; — tulajdonságai: bizalommal teljes: Róm. 8,24; 1 Kor. 1,8; 10,13; 2 Kor. 3,12; 5, 5.6; Zsid. 6. 6,18.19; — éber: lásd Éberség; — állhatatos: Jn 16,33; Róm. 5,3.4; 8,25; 15,4; Kol. 1,23; 1 Tim. 4,10; Zsid. 3,6; 6,11; 10,23. 35.36.

Részrehajlás: Jézus nem részrehajló: Mt 2,15—22; Mk 12,13—17; Lk 20,20—26; — kerülése: 1 Tim. 5, 21; Jak. 2,1—13.

Szabadság: Isten fiainak sz.: Lk 1,74; Jn 8,32.36; Ap. Csel. 15,28.29; Róm. 6,18.22; 8,2.21; 1 Kor. 9,18. 19; 10,23—31; 2 Kor. 3,17; Gal. 2,4; 5,1—7.26—31; 5,1.13; Zsid. 13,5.6; Jak. 1,25; 2,12; — helytelen sz.: Róm. 3,8.31; 6,1.2; 15—23; 1 Kor. 8,9—13; Gal. 5,13.16; 1 Pét. 2,16; 2 Pét. 2,19.

Szegénység: ajánlása: Mt 5,3; 10,8—16; 19,21; Mk 6,8—11; 10,23—27; Lk 9,3—5; 10,4—12; 18,24—27; — gyakorlása: Mt 5,3; 8,19—22; Mk 12,41—44; Lk 14,12—14; 18,28—30; Róm. 15,26.27; 2 Kor. 8,2—4; Jel. 2,9; — önkéntes sz. lásd Evangélium tanácsok.

Szelidség: Mt 5,5; 11,29; 21,5; 2 Kor. 10,1; Gal. 5,23; 6,1; Ef. 4,2; Kol. 3,12; 1 Tim. 6,11; Tit. 3,2; Jak. 1,21; 3,13; 1 Pét. 3,4.

Szentháromság: Mt 3,16—17; 28,19; Mk 1,10—11; Jn 14,15—17; Róm. 1,1—4; 8,11; 2 Kor. 1,21.22; 13,13; Ef. 1,17; 1 Pét. 1,2; 1 Ján. 5,7.

Szentlélek: istensége: Ap. Csel. 5,3.4; 1 Kor. 2,6—15; 12,4—11; — az igazság tanítója: Jn 14,15—17.26; 15,26—27; 16,7—15; — megszentelő: Róm. 15,16—19; 1 Kor. 6,11; — ajándékai: 1 Kor. 12,1—11; 14, 1—25; — élet a Lélek szerint: Gal. 5.16—25: — lélek és test ellentéte: Róm. 7,14—25; 8,1—11; — bünök a Sz. ellen: Mt 12,31.32; Mk 3,28. 29; — a Sz. megjelenései: Mt 3,16; Jn 1,32.33; Ap. Csel. 2,1—41.

Szenvedés: nevelő hatása: Zsid. 12, 4—13; — Krisztushoz tesz hasonlóvá: 2 Kor. 4,8—12; Fil. 3,10; 1 Pét. 4,12—19; — vigasztalás a sz.-ben: 1 Pét. 3,14—17; 2 Kor. 1,5.7; 4,8—5,10; — sz. a testvérekért: Kol. 1,24—29; 2 Tim. 1,8; — türelemes elviselése; Jak. 5,10; — Jézus megjövendöli szenvedését: Mt 16,21—23; 17,22.23; 20,17—19; Mk 8,31—33; 9,30—32; 10,32—34; Lk 9,22.43—45; 18,31—34.

Szeretet: parancsa: Mt 22,34—40; Mk 12,28—34; Lk 10,25—28; Jn 13,34. 35; 15,9—12; Gal. 5,13.14; Jak. 2, 8; 1 Ján. 4,21; 5,2.3; 2 Ján. 4—6; — himnusza: 1 Kor. 13,1—13; — intés a sz.-re: 2 Ján. 4—6; — felebaráti szeretet: Mt 25,34—46; Lk 10,30—37; Jn 13,33—35; 15,12—17; Róm. 12,9—21; 13,8—10; Gal. 5, 13—15; 1 Ján. 3,11—24; 4,7—21; 1 Pét. 1,22—25.

Szolgálat: apostoli, tanitói: Róm. 5,7; 12,4; 1 Kor. 4,1; 12,5; 2 Kor. 3, 6—11; 5,18; Ef. 3,9; 4,11; — alázatos: Mt 20,26—28; Lk 17,10; 1 Pét. 4,11; 5,2.3; — buzgó: Mt 25, 21; Lk 12,37; Ap. Csel. 20,24; 1 Tim. 4,6; — a hivek istenszolgálata: Mt 4,10; 6,24; Róm. 7,6; Ef. 6,6; Kol. 3,24; 1 Tessz. 1,9; Zsid. 9,14; 12,28; Jel. 22,3; — testvéri sz.: Gal. 5,13; Zsid. 6,10; 1 Pét. 4,10.

Szombat: Mt 12,1—13; 24,20; 28,1; Mk 1,21; 2,23—28; 3,1—5; 15,42; 16,1; Lk 6,1—10; 13,10—17; 14,1—6; 23,54—56; Jn 5,1—15; 7,14—24; 9,14—16; 19,31; Ap. Csel. 13,14. 27.42; 15,21; 16,13; 17,2; 18,4; Kol. 2,16.

Szomoruság: Mk 10,22; Lk 18,23; 22, 45; 24,17; Jn 16,6.20; 2 Kor. 7,9—11; 1 Tessz. 4,13; Zsid. 12,11.

Tanuság: Mt 3,11.12; 8,4; 10,18; 15, 19; 18,16; 19,18; 24,14; 26,59—61; Mk 1,7.8; 6,11; 10,19; 14,55—59; Lk 3,15—18; 18,20; 22,71; Jn 1,7. 15.19—34; 5,31—47; 8,13—18; 19, 35; Ap. Csel. 22,18; 1 Kor. 1,6; 2,1; 2 Kor. 1,12; 2 Tessz. 1,10; 2 Tim. 1,8; Tit. 1,13; Zsid. 3,5; 11, 2.5; 1 Ján. 5,6—11; 3 Ján. 12; Jel. 1,9; 6,9; 11,7; 12,11; 19,10; 20,4.

Talentumok: Mt 25,14—30; Lk 19, 11—28.

Templomadó: Mt 17,24—27.

Templom megtisztitása: Mt 21,12.13; Mk 11,15—17; Lk 19,45.46; Jn 2, 13—27.

Tisztaság: Mt 5,8; 2 Kor. 6,16; Gal. 5,16—19.24; 1 Tessz. 4,3—5.7.8; 1 Pét. 2,11.

Tökéletesség: Mt 5,48; 19,16—22; Mk 10,17—22; Lk 18,18—23; Róm. 12, 2; Fil. 3,12.15; Kol. 1,28; 3,14; 4, 12; Jak. 1,4.25; 3,2; 1 Ján. 2,5.
Töviskorona: Mt 27,27—30; Mk 15, 16—19; Jn 19,2.3.
Türelem: Mt 18,26.29; Róm. 2,4; 8, 25; 15,4.5; 2 Kor. 6,4; Gal. 5,22; Ef. 4,2; Kol. 1,11; 3,12; 1 Tessz. 5,14; 2 Tessz. 3,5; 1 Tim. 6,11; 2 Tim. 4,2; Tit. 2,2; Zsid. 6,12; Jel. 2,19; 3,10.

Utolsóítélet: Mt 13,41—43; 25,31—46; 1 Tessz. 5,1—9; 2 Pét. 3,3—13; Jel. 20,11—15; — különítélet: Róm. 2,5—8; Zsid. 9,27.

Vakok: Mt 9,27—31; 15,14; 20,29—34; 21,14; 23,16; Mk 8,22—26; 10, 46—52; Lk 6,39; 7,21; 18,35—43; Ján. 5,3; 9,1—41; Ap. Csel. 13,11; Róm. 2,19; 2 Pét. 2,9; Jel. 3,17.
Vámos: Mt 9,9; Mk 2,14; Lk 5,27; 19,1—10.
Vendégbarátság: Lk 14,12—14; Róm. 12,13; 1 Tim. 5,10; Tit. 1,8; Zsid. 13,2; 1 Pét. 4,9; 2 Ján. 10.
Virrasztás: lásd Éberség.
Visszaesés a bűnbe: Mt 12,42—45; Lk 11,24—26; Jn 5,14; 8,11; Zsid. 6,1—8; 10,26—31; 2 Pét. 2,20—22.

Zarándokok: 2 Kor. 5,6; Zsid. 11,13; 1 Pét. 2,11.

RÖVIDITÉSEK.

Ószövetségi könyvek:

Gen.	Genezis
Exod.	Exodus
Lev.	Levitikus
Num.	Numeri
Deut.	Deuteronomium
Józs.	Józsue
1 Kir.	Sámuel 1.
2 Kir.	Sámuel 2.
3 Kir.	Királyok 3.
4 Kir.	Királyok 4.
Péld.	Példabeszédek
Tób.	Tóbiás
Jób	Jób
1 Krón.	Krónikák 1.
2 Krón.	Krónikák 2.
Zsolt.	Zsoltárok
Bölcs.	Bölcseség
Sir.	Jézus Sirák fia
Iz.	Izaiás
Jer.	Jeremiás
Ezek.	Ezekiel
Dán.	Dániel
Mik.	Mikeás
Oz.	Ozeás
Joel	Joel
Am.	Ámosz
Agg.	Aggeus
Hab.	Habakuk
Zak.	Zakariás
Mal.	Malakiás
1 Mak.	Makkabeusok 1.
2 Mak.	Makkabeusok 2.

Ujszövetségi könyvek:

Mt	Sz. Máté evangéliuma
Mk	Sz. Márk evangéliuma
Lk	Sz. Lukács evangéliuma
Jn	Sz. János evangéliuma
Ap. Csel.	Apostolok cselekedetei
Róm.	Római levél
1 Kor.	1. korintusi levél
2 Kor.	2. korintusi levél
Gal.	Galata levél
Ef.	Efezusi levél
Fil.	Filippi levél
Kol.	Kolosszei levél
1 Tessz.	1. tesszalonikai levél
2 Tessz.	2. tesszalonikai levél
1 Tim.	Timóteushoz irt 1. levél
2 Tim.	Timóteushoz irt 2. levél
Tit.	Tituszhoz irt levél
Filem.	Filemonhoz irt levél
Zsid.	Zsidókhoz irt levél
Jak.	Sz. Jakab levele
1 Pét.	Sz. Péter 1. levele
2 Pét.	Sz. Péter 2. levele
1 Ján.	Sz. János 1. levele
2 Ján.	Sz. János 2. levele
3 Ján.	Sz. János 3. levele
Jud.	Sz. Judas levele
Jel.	Jelenések könyve

SZENT SZAKASZOK JEGYZÉKE.

Az egyházi év ünnepei:	Szentlecke:	Evangélium:
Ádvent 1. vasárnapja	Róm. 13,11—14	Lk 21,25—33
2. vasárnapja	Róm. 15,4—13	Mt 11,2—10
3. vasárnapja	Fil. 4,4—7	Jn 1,19—28
4. vasárnapja	1 Kor. 4,1—5	Lk 3,1—6
Karácsony vigiliája	Róm. 1,1—6	Mt 1,18—21
Karácsony 1. szentmiséje	Tit. 2,11—15	Lk 2,1—14
2. szentmiséje	Tit. 3,4—7	Lk 2,15—20
3. szentmiséje	Zsid. 1,1—12	Jn 1,1—14
Karácsony utáni vasárnap	Gal. 4,1—7	Lk 2,33—40
Újév (Urunk körülmetélése)	Tit. 2,11—15	Lk 2,21
Jézus szent neve	Ap. Csel. 4,8—12	Lk 2,21
Vizkereszt vigiliája	Gal. 4,1—7	Mt 2,19—23
Vizkereszt	Iz. 60,1—6	Mt 2,1—12
Szentcsalád ünnepe	Kol. 3,12—17	Lk 2,42—52
Vizkereszt utáni 1. vasárnap	Róm. 12,1—5	Lk 2,42—52
2. vasárnap	Róm. 12,—16	Jn 2,1—11
3. vasárnap	Róm. 12,16—21	Mt 8,1—13
4. vasárnap	Róm. 13,8—10	Mt 8,23—27
5. vasárnap	Kol 3,12—17	Mt 13,24—30
6. vasárnap	1 Tessz. 1,2—10	Mt 13,31—35
Hetvened vasárnap	1 Kor. 9,24—10,5	Mt 20,1—16
Hatvanad vasárnap	2 Kor. 11,19—12,9	Lk 8,4—15
Ötvened vasárnap	1 Kor. 13,1—13	Lk 18,31—43
Hamvazószerda	Joel 2,12—19	Mt 6,16—21
Nagyböjt 1. vasárnapja	2 Kor. 6,1—10	Mt 4,1—11
2. vasárnapja	1 Tessz. 4,1—7	Mt 17,1—9
3. vasárnapja	Ef. 5,1—9	Lk 11,14—28
4. vasárnapja	Gal. 4,22—31	Jn 6,1—15
Szenvedés vasárnapja	Zsid. 9,11—15	Jn 8,46—59
Virágvasárnap	Fil. 2,5—11	Passio Mt. 26; 27
Nagykedd	Jer. 11,18—20	Passio Mk 14: 15
Nagyszerda	Iz. 53,1—12	Passio Lk 22; 23
Nagycsütörtök	1 Kor. 11,20—32	Jn 13,1—15
Nagypéntek	—	Passio Jn 18; 19
Nagyszombat	Kol. 3,1—4	Mt 28,1—7
Húsvétvasárnap	1 Kor. 5,7—8	Mk 16,1—7
Húsvéthétfő	Ap. Csel. 10,37—43	Lk 24,13—35
Fehérvasárnap	1 Ján. 5,4—10	Jn 20,19—31
Húsvét utáni 2. vasárnap	1 Pét. 2,21—25	Jn 10,11—16
3. vasárnap	1 Pét. 2,11—19	Jn 16,16—22
4. vasárnap	Jak. 1,17—21	Jn 16,5—14
5. vasárnap	Jak. 1,22—27	Jn 16,23—30
Urunk mennybemenetele	Ap. Csel. 1,1—11	Mk 16,14—20
6. vasárnap	1 Pét. 4,7—11	Jn 15,26—16,4
Pünkösd vigiliája	Ap. Csel. 19,1—8	Jn 14,15—21
Pünkösdvasárnap	Ap. Csel. 2,1—11	Jn 14,23—31
Pünkösdhétfő	Ap. Csel. 10,42—48	Jn 3,16—21
Szentháromság vasárnapja	Róm. 11,33—36	Mt 28,18—20

Az egyházi év ünnepe:	Szentlecke:	Evangélium:
Pünkösd utáni 1. vasárnap	1 Ján. 4,8—21	Lk 6,36—42
Urnapja	1 Kor. 11,23—29	Jn 6,56—59
2. vasárnap	1 Ján. 3,13—18	Lk 14,16—24
Jézus sz. Szive	Ef. 3,8—19	Jn 19,31—37
3. vasárnap	1 Pét. 5,6—11	Lk 15,1—10
4. vasárnap	Róm. 8,18—23	Lk 5,1—11
5. vasárnap	1 Pét. 3,8—15	Mt 5,20—24
6. vasárnap	Róm. 6,3—11	Lk 16,1—9
7. vasárnap	Róm. 6,19—23	Mt 7,15—21
8. vasárnap	Róm. 8,12—17	Mk 8,1—9
9. vasárnap	1 Kor. 10,6—13	Lk 19,41—47
10. vasárnap	1 Kor. 12,2—11	Lk 18,9—14
11. vasárnap	1 Kor. 15,1—10	Mk 7,31—37
12. vasárnap	2 Kor. 3,4—9	Lk 10,23—37
13. vasárnap	Gal. 3,16—22	Lk 17,11—19
14. vasárnap	Gal. 5,16—24	Mt 6,24—33
15. vasárnap	Gal. 5.25—6,10	Lk 7,11—16
16. vasárnap	Ef. 3,13—21	Lk 14,1—11
17. vasárnap	Ef. 4,1—6	Mt 22,34—46
18. vasárnap	1 Kor. 1,4—8	Mt 9,1—8
19. vasárnap	Ef. 4,23—28	Mt 22,1—14
20. vasárnap	Ef. 5,15—21	Jn 4,46—53
21. vasárnap	Ef. 6,10—17	Mt 18,23—35
22. vasárnap	Fil. 1,6—11	Mt 22,15—21
Krisztus Király	Kol. 1,12—20	Jn 18,33—37
23. vasárnap	Fil. 3,17—4,3	Mt 9,18—26
24. vasárnap	Kol. 1,9—14	Mt 24,15—35

Szentek ünnepei:	Szentlecke:	Evangélium:
Szeplőtelen fogant. (dec. 8)	Péld. 8,22—35	Lk 1,26—28
Sz. István vértanu (dec. 26)	Ap. Csel. 6,8—7,59	Mt 23,34—39
Sz. Margit (Jan. 19)	2 Kor. 10,17—11,2	Mt 25,1—13
Gyertyaszentelő B.A. (febr. 2)	Mal. 3,1—4	Lk 2,22—32
Sz. József (márc. 19)	Sir. 45,1—6	Mt 1,18—21
Gyümölcsoltó B.A. (márc. 25)	Iz. 7,10—15	Lk 1,26—38
Ker. sz. János (jun. 24)	Iz. 49,1—7	Lk 1,57—68
Sz. László király (jun. 27)	Bölcs. 10,10—14	Lk 12,35—40
Sz. Péter és Pál (jun. 29)	Ap. Csel. 12,1—11	Mt 16,13—19
Nagyboldogasszony (aug. 15)	Jud. 13,22—25	Lk 1,41—50
Sz. István király (aug. 20)	Sir. 31,8—11	Lk 19,12—26
Kisboldogasszony (szept. 8)	Péld. 8,22—35	Mt 1,1—16
Magy. Nagyasszonya (okt. 8)	Sir. 24,23—31	Lk 1,26—28
Mindenszentek (nov. 1)	Jel. 7,2—12	Mt 5,1—12
Halottaknapja (nov. 2) 1.	1 Kor. 15,51—57	Jn 5,25—29
2.	2 Mak. 12,43—46	Jn 6,37—40
3.	Jel. 14,13	Jn 6,51—55
Sz. Imre herceg (nov. 5)	Bölcs. 4,7—17	Lk 12,35—40
Sz. Erzsébet (nov. 19)	Péld. 31,10—31	Mt 13,44—52

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó V
Bevezetés VII
Előszó az amerikai kiadáshoz XI
Az Ujszövetségi Szentirás 1
A négy evangélium 2
Szent Máté evangéliuma 4
Szent Márk evangéliuma 88
Szent Lukács evangéliuma 139
Szent János evangéliuma 223
Az Apostolok Cselekedetei 289
Szent Pál apostol levelei 373
A római levél 379
Az első korintusi levél 417
A második korintusi levél 451
A galata levél 474
Az efezusi levél 487
A filippi levél 500
A kolosszei levél 510
Az első tesszalonikai levél 519
A második tesszalonikai levél 527
A Timoteushoz irt első levél 531
A Timoteushoz irt második levél 542
A Tituszhoz irt levél 549
A Filemonhoz irt levél 554
A zsidókhoz irt levél 557
A katolikus levelek 587
Szent Jakab levele 587
Szent Péter első levele 598
Szent Péter második levele 609
Szent János első levele 614

Szent János második levele 624
Szent János harmadik levele 625
Szent Judás levele 627
A jelenések könyve 631
Névmutató 675
Személynevek 675
Helynevek 680
Tárgymutató 683
Röviditések 690
Szent szakaszok jegyzéke 691